

Bundel - Provinciale Staten van 10 maart 2023

Agenda bijlagen

Brief voorzitter met uitnodiging PS 10 maart 2023

Agenda PS 10 maart 2023

Besluitenlijst (concept) Provinciale Staten 10 en 28 maart 2023

- 1 Opening
Bericht van verhindering:
François Babijn
Jeffrey Oudeman
- 2 Mededelingen
- 3 Vaststellen agenda
Afdoeningsvoorstel: vaststellen
- 4 Vaststellen van concept-besluitenlijst van de Statenvergadering op 3 februari 2023
Afdoeningsvoorstel: vaststellen
Besluitenlijst (concept) Provinciale Staten 3 februari 2023
- 5 Ingekomen stukken
- 5.1 Brief belanghebbende Haven Walsoorden van 7 februari 2023 over het overname-traject van de haven van Walsoorden - 277070
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming en overdragen aan GS ter afdoening met afschrift antwoord aan PS.
Brief belanghebbende Haven Walsoorden van 7 februari 2023 over het overname-traject van de haven van Walsoorden - 277070
- 6 Ingekomen stukken GS en CvdK
- 7 Hamerstukken
- 7.1 Statenvoorstel 4e wijziging van de begroting 2023 Provincie Zeeland - 269911
Afdoeningsvoorstel: instemmen met voorstel
Statenvoorstel 4e wijziging van de begroting 2023 Provincie Zeeland - 269911
Statenvoorstel (bijlage) - recapitulatie 4e wijziging van de begroting 2023 Provincie Zeeland - 269911
Brief GS van 26 januari 2023 Statenvoorstel 4e wijziging van de begroting 2023 - 269911
- 7.2 Statenvoorstel Nieuwe Referendumverordening - 271988
Afdoeningsvoorstel: instemmen met voorstel
Statenvoorstel Nieuwe Referendumverordening - 271988
Statenvoorstel (bijlage) Procesoverzicht op hoofdlijnen Referendum op initiatief kiesgerechtigden - 271988
Brief GS van 30 januari 2023 Statenvoorstel Nieuwe Referendumverordening - 271988
- 7.3 Statenvoorstel Noodhulp en wederopbouw Turkije en Syrië - 290854
Afdoeningsvoorstel: instemmen met voorstel
Statenvoorstel Noodhulp en wederopbouw Turkije-Syrië - 290854
Brief GS van 1 maart 2023 aan PS over Statenvoorstel Noodhulp en wederopbouw Turkije - Syrië 2023 - 290854
Statenvoorstel (bijlage) over Leidraad voor provinciale besluitvorming - 290854
- 7.4.N Statenvoorstel Normenkader boekjaar 2023 - 277334
Afdoeningsvoorstel: instemmen met voorstel
Statenvoorstel Normenkader boekjaar 2023 - 277334
Statenvoorstel (bijlage) Normen- en toetsingskader boekjaar 2023 Provincie Zeeland - 277334
Brief GS van 7 februari 2023 Statenvoorstel normen- en toetsingskader boekjaar 2023 - 277334
- 8 Behandelstukken
- 8.1 Brief PS (concept) aan GS over wensen en bedenkingen oprichting Zanddijk B.V - 269909

Afdoeningsvoorstel: behandelen
Sprekers:
GL - Maaïke Walraven-Janssen
SGP - Kees van den Berge
50PLUS - George Lernout
VVD - Daniëlle de Clerck
CDA - Frank Kuijpers
FVD - Fred Walravens
SP - Alex de Burger

Brief PS (concept) aan GS over Wensen en bedenkingenprocedure oprichting Zanddijk B.V - 269909

Brief GS van 25 januari 2023 over Wensen en bedenkingenprocedure oprichting Zanddijk B.V - 269909

Brief GS (bijlage - akte van oprichting) van 25 januari 2023 over Wensen en bedenkingenprocedure oprichting Zanddijk B.V - 269909

8.2 Brief PS (concept) aan GS over wensen en bedenkingen Gebiedsprogramma versie 0.5 - 286508

Afdoeningsvoorstel: behandelen

Sprekers:

GL - Gerwi Temmink
PvdD - Trees Janssens
PvdA - Marion Lippens
50PLUS - Willem Willemse
CU - Lars Jacobusse
VVD - Daniëlle de Clerck
CDA - Anton Geluk
PvZ - Bertie Steur
SP - Alex de Burger
FVD - Robert Koevoets

Brief PS (concept) aan GS over Wensen en bedenkingen Gebiedsprogramma 0.5 - 286508

Brief GS van 31 januari 2023 over gebiedsprogramma 0.5 - 272583

Brief GS (bijlage) over gebiedsprogramma 0.5 - 272583

8.2.1 Moties en amendementen - INGEDIEND

Amendement 1 - VVD, PvZ - wensen en bedenkingen gebiedsprogramma stikstof 0.5

Motie 1 - PvZ , Pro Zeeland, FvD - geen gebruik van voorkeursrecht agrarische gronden

Motie 2 - FvD - Er is geen Stikstofprobleem

Motie 3 - FvD, FVH - Bescherm Zeeuwse Boeren tegen stikstofleugen

8.3 Statenvoorstel 10e wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018 - 268624

Afdoeningsvoorstel: behandelen

GL - Maaïke Walraven-Janssen
PvdA - Inez Flameling
SGP - Joan van Burg
CU - Lars Jacobusse
VVD - Hans van Geesbergen
CDA - Anton Geluk
SP - Ger van Unen

Statenvoorstel 10e wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018 - 268624

Statenvoorstel (bijlage 1) over Besluit van Provinciale Staten van Zeeland houdende wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 - 268624

Statenvoorstel (bijlage 2) over Nota van Antwoord van tiende wijziging omgevingsverordening Zeeland 2018 - 268624

Statenvoorstel (bijlage 3) over Zienswijze ZMF 10e wijziging omgevingsverordening Zeeland 2018 - 268624

Statenvoorstel (bijlage 4) over Zienswijze Vereniging Bescherm de Delta 10e wijziging omgevingsverordening Zeeland 2018 - 268624

Statenvoorstel (bijlage 5) over Zienswijze Gemeente Borsele 10e wijziging omgevingsverordening Zeeland 2018 - 268624

Statenvoorstel (bijlage 6) over Zienswijze HISWA Recron 10e wijziging omgevingsverordening Zeeland 2018 - 268624

Statenvoorstel (bijlage 7) over Zienswijze Van Leeuwen Advies 10e wijziging omgevingsverordening Zeeland 2018 - 268624

Brief GS van 24 januari 2023 over Statenvoorstel 10e wijziging omgevingsverordening Zeeland 2018 - 268624

8.4 Statenvoorstel Benoemen commissie voor onderzoek geloofsbrieven 2023 - 289812

Afdoeningsvoorstel: behandelen (schriftelijke stemming)

Statenvoorstel Benoemen commissie voor onderzoek geloofsbrieven 2023 - 289812

PvdA - Inez Flameling - Vervolgfragen na antwoord GS op art. 44-vragen PvdA-GL over Subsidie aan Thorizon vanuit het compensatiepakket Wind in de zeilen - 335 - 292581
50PLUS – George Lernout - Haven Walsoorden

Vervolgfragen PvdA-GL op beantwoording art. 44-vragen over Subsidie aan Thorizon vanuit het compensatiepakket Wind in de zeilen - 335 - 292581

10

Moties niet behorend bij een agendapunt

Motie 4 - PvdD, PvdA, GL - Burgerberaad Kernenergie

Motie 5 - D66, PvdA - Eerlijke CO²-prijs

Motie 6 - D66, GroenLinks, PvdD, CDA, PvdA - Right to Repair

Motie 7 - D66, PvZ - Vervangen fiche Law Delta

Motie 8 - SP - Energievoorziening in provinciale handen

Motie 9 - SP - Legalisatie PAS-melders

Motie 10 - FVH, FVD - Generaal pardon PAS-melders Provincie Zeeland

Motie 11 - FVH FvD - Aanpassen stikstofnormen

Motie 12 - FVH, FvD - Protest tegen huisvesting extra statushouders

Motie 13 - FvD, FVH - Contant betalen van cruciaal belang

Motie 14 - FvD - Geen solarpanelen op vruchtbare grond

Motie 15 - FvD - NEE tegen de 15minuten City in Zeeland

Motie 16 - FvD - Nee tegen Smart City in Zeeland

Motie 17 - SGP, CDA, GL, PvdA, VVD, D66, CU, 50PLUS, SP, PvZ - Een robuuste, klantvriendelijke RUD voor een gezond en veilig Zeeland

Motie 18 - FvD - Red de Bredabus met schone diesel

Motie 19 - PvdA, GL, 50PLUS, CDA, PvZ, PVV, SP, D66, PvdD, CU, Lijst Bosch - OV Zeeland

Motie 20 - FvD - Internationale dag van het gezin

Motie 21 - FvD - Artikel 1 van de Grondwet moet nageleefd worden

Motie 22 - FvD - Niet ontpolderen, maar inpolderen

Motie 23 - FvD - Boerenland in Boerenhand - niet onteigenen van boeren

Motie 24 - FvD - Westerschelde nu Tolvrij

11

Stemming over amendementen, voorstellen en moties

11.1

Amendement 2 - FVD - Wijzigingsvoorstel referendumverordening

Amendement 2 - FvD - Wijzigingsvoorstel Referendumverordening

11.2

Statenvoorstel Nieuwe Referendumverordening - 271988

Statenvoorstel Nieuwe Referendumverordening - 271988

11.3

Statenvoorstel Noodhulp en wederopbouw Turkije en Syrië - 290854

Statenvoorstel Noodhulp en wederopbouw Turkije-Syrië - 290854

11.4

Brief PS (concept) aan GS over Wensen en bedenkingenprocedure oprichting Zanddijk B.V - 269909

Brief PS (concept) aan GS over Wensen en bedenkingenprocedure oprichting Zanddijk B.V - 269909

11.5

Amendement 1 - VVD, PvZ - wensen en bedenkingen gebiedsprogramma stikstof 0.5

Amendement 1 - VVD, PvZ - wensen en bedenkingen gebiedsprogramma stikstof 0.5

11.6

Brief PS (concept) aan GS over Wensen en bedenkingen Gebiedsprogramma 0.5 - 286508

Brief PS (concept) aan GS over Wensen en bedenkingen Gebiedsprogramma 0.5 - 286508

11.7

MOTIE 1 - PvZ, PRO, FVD - Geen gebruik voorkeursrecht agrarische gronden

Motie 1 - PvZ, Pro, FvD - Geen gebruik van voorkeursrecht agrarische gronden

11.8

MOTIE 2 - FVD - Er is geen Stikstofprobleem

Motie 2 - FVD - Er is geen Stikstofprobleem

11.9

MOTIE 3 - FVD, FVH - Bescherm de boer tegen stikstofleugen

Motie 3 - FVD, FVH - Bescherm Zeeuwse Boeren tegen stikstofleugen

11.10

Statenvoorstel 10e wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018 - 268624

Statenvoorstel 10e wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018 - 268624

- 11.11 MOTIE 4 - PvdD, PvdA, GL - Burgerberaad Kernenergie
Motie 4 - PvdD, PvdA, GL - Burgerberaad Kernenergie
- 11.12 MOTIE 5 - D66, PvdA - Eerlijke CO²-prijs
Motie 5 - D66, PvdA - Eerlijke CO²-prijs
- 11.13 MOTIE 6 - D66, GroenLinks, PvdD, CDA, PvdA - Right to Repair
Motie 6 - D66, GroenLinks, PvdD, CDA, PvdA - Right to Repair
- 11.14 MOTIE 7 - D66, PvZ - Vervangen fiche Law Delta
Motie 7 - D66, PvZ - Vervangen fiche Law Delta
- 11.15 MOTIE 8 - SP - Energievoorziening in provinciale handen
Motie 8 - SP - Energievoorziening in provinciale handen
- 11.16 INGETROKKEN - MOTIE 9 - SP - Legalisatie PAS-melders
INGETROKKEN - Motie 9 - SP - Legalisatie PAS-melders
- 11.17 MOTIE 10 - FVH, FVD - Generaal pardon PAS-melders Provincie Zeeland
Motie 10 - FVH, FvD - Generaal pardon PAS-melders Provincie Zeeland
- 11.18 MOTIE 11 - FVH, FVD - Aanpassen stikstofnormen
Motie 11 - FVH, FvD - Aanpassen stikstofnormen
- 11.19 MOTIE 12 - FVH, FVD - Protest tegen huisvesting extra statushouders
Motie 12 - FVH, FVD - protest tegen huisvesting extra statushouders
- 11.20 MOTIE 13 - FVD, FVH - Contant betalen van cruciaal belang
Motie 13 - FVD, FVH - Contant betalen van cruciaal belang
- 11.21 MOTIE 14 - FVD - Geen solarpanelen op vruchtbare grond
Motie 14 - FVD - Geen solarpanelen op vruchtbare grond
- 11.22 MOTIE 15 - FVD - NEE tegen de 15 minuten City in Zeeland
Motie 15 - FVD - NEE tegen de 15 minuten City in Zeeland
- 11.23 MOTIE 16 - FVD - Nee tegen Smart City in Zeeland
Motie 16 - FvD - Nee tegen Smart City in Zeeland
- 11.24 MOTIE 17 - SGP, CDA, GL, PvdA, VVD, D66, CU, 50PLUS, SP, PvZ - Een robuuste, klantvriendelijke RUD voor een gezond en veilig Zeeland
Motie 17 - SGP, CDA, GL, PvdA, VVD, D66, CU, 50PLUS, SP, PvZ - Een robuuste, klantvriendelijke RUD voor een gezond en veilig Zeeland
- 11.25 MOTIE 18 - FVD - Red de Bredabus met schone diesel
Motie 18 - FvD - Red de Bredabus met schone diesel
- 11.26 MOTIE 19 - PvdA, GroenLinks, 50PLUS, CDA, PvZ, PVV, SP, D66, PvdD, CU, Lijst Bosch - OV Zeeland
Motie 19 - PvdA, GL, 50PLUS, CDA, PvZ, PVV, SP, D66, PvdD, CU, Lijst Bosch - OV Zeeland
- 11.27 MOTIE 20 - FVD - Internationale dag van het gezin
Motie 20 - FvD - Internationale dag van het gezin
- 11.28 MOTIE 21 - FVD - Artikel 1 van de Grondwet moet nageleefd worden
Motie 21 - FvD - Artikel 1 van de Grondwet moet nageleefd worden
- 11.29 MOTIE 22 - FVD - Niet ontpolderen, maar inpolderen
Motie 22 - FvD - Niet ontpolderen, maar inpolderen
- 11.30 MOTIE 23 - FVD - Boerenland in Boerenhand, geen onteigening boeren
Motie 23 - FvD - Boerenland in Boerenhand - niet onteigenen van boeren
- 11.31 MOTIE 24 - FVD - Westerschelde nu Tolvrij
Motie 24 - FVD - Westerschelde nu Tolvrij
- 12 Resumptie van de besluiten. Statengriffier gemachtigd
- 13 Sluiting
- 100 Bijlagen bij de agenda voor Provinciale Staten van 10 maart 2023
- 101 Ingekomen stukken ter kennisneming
- 101.1 Brief GS van 31 januari 2023 over brief van GS aan advocaat mr. E. Pasman - 273080

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

Brief GS van 31 januari 2023 over brief van GS aan advocaat mr. E. Pasman - 273080

Brief GS van 31 januari 2023 over brief van GS aan advocaat mr. E. Pasman - reactie op brief 22 december 2022 - 273080

Brief GS (bijlage 1) brief GS aan PS met kenmerk 20041890 d.d. 2 februari 2021 - 273080

Brief GS (bijlage 2) rapport Rebel Group d.d. 1 april 2021

101.2 Brief GS van 8 februari 2023 over motie uitbreiding energie-infrastructuur Borsele - 277480

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

Brief GS van 8 februari 2023 over motie uitbreiding energie-infrastructuur Borsele - 277480

Brief GS (bijlage) over motie uitbreiding energie-infrastructuur gemeenteraad Borsele - 277480

101.3 Brief Vrouwen van nu van 8 februari 2023 over verkiezingen 2023 PFAS dossier - 279017

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

Brief Vrouwen van nu van 8 februari 2023 over verkiezingen 2023 PFAS dossier - 279017

Brief Vrouwen van nu (bijlage) van 8 februari 2023 over verkiezingen 2023 PFAS dossier - 279017

101.4 Brief (afschrift) Borsele tot de Kern van 7 februari 2023 over besluitvorming kernenergie in Zeeland - 278426

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

Brief (afschrift) Borsele tot de Kern van 7 februari 2023 over besluitvorming kernenergie in Zeeland - 278426

101.5 E-mail gemeente Nijmegen van 10 februari 2023 over motie: Geen asfalt uit verouderde fabrieken - 280040

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

E-mail gemeente Nijmegen van 10 februari 2023 over motie geen asfalt uit oudere fabrieken - 280040

E-mail gemeente Nijmegen (bijlage) van 10 februari 2023 over motie Geen asfalt uit verouderde fabrieken - 280040

101.6 Brief GS van 14 februari 2023 over PFAS - 281063

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

Brief GS van 14 februari 2023 over PFAS - 281063

102 Antwoorden van Gedeputeerde Staten op schriftelijke (art. 44) statenvragen

102.1 Antwoorden Statenvragen - PvdA, GL - Overwinsten EPZ, PZEM - 317 - 207708

Antwoorden Statenvragen - PvdA, GL - Overwinsten EPZ, PZEM - 317 - 207708

102.2 Antwoorden Statenvragen - Statenfractie CDA Zeeland - Ingrijpende wijziging Habitatrichtlijn - 332 - 261693

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

Antwoorden Statenvragen - Statenfractie CDA Zeeland - Ingrijpende wijziging Habitatrichtlijn - 332 - 261693

102.3 Antwoorden Statenvragen - Statenfractie SP - Aanvraag varkenshouderij aan de andere kant van de Slaakbrug - 333 - 261694

Antwoorden Statenvragen - Statenfractie SP - Aanvraag varkenshouderij aan de andere kant van de Slaakbrug - 333 - 261694

102.4 Antwoorden Statenvragen - SP - SAR-helikopters - 334 - 270932

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

Antwoorden Statenvragen - SP - SAR-helikopters - 334 - 270932

102.5.N Antwoorden Statenvragen - PvdA, GL - Subsidie aan Thorizon vanuit het compensatiepakket Wind in de zeilen - 335 - 292581

Antwoorden Statenvragen - PvdA, GL - Subsidie aan Thorizon vanuit het compensatiepakket Wind in de zeilen - 335 - 292581

103 Verdagingsbrieven beantwoording (art. 44) statenvragen

Aan de leden van Provinciale Staten van Zeeland

Onderwerp
Uitnodiging voor Statenvergadering op
10 maart 2023

Zaaknummer
242982

Behandeld door

Verzonden

Middelburg, 1 maart 2023

Geachte statenleden,

Hierbij nodig ik u uit voor de openbare vergadering van Provinciale Staten op 10 maart om 9:30 uur in de Statenzaal, Abdij 10 te Middelburg. Voor deze vergadering is anderhalf dagdeel uitgetrokken.

De agenda voor deze vergadering is bijgevoegd.

Met vriendelijke groet,

Provinciale Staten van Zeeland

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Agenda Provinciale Staten

Datum 10-03-2023
Tijd 9:30 - 16:00 uur
Locatie Statenzaal
Voorzitter J.M.M. Polman
Toelichting Statenvergadering

- 1** **Opening**
- 2** **Mededelingen**
- 3** **Vaststellen agenda**
Afdoeningsvoorstel: vaststellen
- 4** **Vaststellen van concept-besluitenlijst van de Statenvergadering op 3 februari 2023**
Afdoeningsvoorstel: vaststellen
- 5** **Ingekomen stukken**
- 5.1** **Brief belanghebbende Haven Walsoorden van 7 februari 2023 over het overname-traject van de haven van Walsoorden - 277070**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming en overdragen aan GS ter afdoening met afschrift antwoord aan PS.
- 6** **Ingekomen stukken GS en CvdK**
- 7** **Hamerstukken**
- 7.1** **Statenvoorstel 4e wijziging van de begroting 2023 Provincie Zeeland - 269911**
Afdoeningsvoorstel: instemmen met voorstel
- 7.2** **Statenvoorstel Nieuwe Referendumverordening - 271988**
Afdoeningsvoorstel: instemmen met voorstel
- 7.3** **Statenvoorstel Noodhulp en wederopbouw Turkije en Syrië - 290854**
Afdoeningsvoorstel: instemmen met voorstel
- 8** **Behandelstukken**
- 8.1** **Brief PS (concept) aan GS over wensen en bedenkingen oprichting Zanddijk B.V - 269909**
Afdoeningsvoorstel: behandelen

- 8.2 Brief PS (concept) aan GS over wensen en bedenkingen Gebiedsprogramma versie 0.5 - 286508**
Afdoeningsvoorstel: behandelen
- 8.3 Statenvoorstel 10e wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018 - 268624**
Afdoeningsvoorstel: behandelen
- 8.4 Statenvoorstel Benoemen commissie voor onderzoek geloofsbrieven 2023 - 289812**
Afdoeningsvoorstel: behandelen (schriftelijke stemming)
- 9 Vragensessie**
- 10 Moties niet behorend bij een agendapunt**
- 11 Stemming over amendementen, voorstellen en moties**
- 12 Resumptie van de besluiten. Statengriffier gemachtigd**
- 13 Sluiting**
- 100 Bijlagen bij de agenda voor Provinciale Staten van 10 maart 2023**
- 101 Ingekomen stukken ter kennisneming**
- 101.1 Brief GS van 31 januari 2023 over brief van GS aan advocaat mr. E. Pasman - 273080**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
- 101.2 Brief GS van 8 februari 2023 over motie uitbreiding energie-infrastructuur Borsele - 277480**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
- 101.3 Brief Vrouwen van nu van 8 februari 2023 over verkiezingen 2023 PFAS dossier - 279017**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
- 101.4 Brief (afschrift) Borsele tot de Kern van 7 februari 2023 over besluitvorming kernenergie in Zeeland - 278426**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
- 101.5 E-mail gemeente Nijmegen van 10 februari 2023 over motie: Geen asfalt uit verouderde fabrieken - 280040**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
- 101.6 Brief GS van 14 februari 2023 over PFAS - 281063**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

102	Antwoorden van Gedeputeerde Staten op schriftelijke (art. 44) statenvragen
102.1	Antwoorden Statenvragen - PvdA, GL - Overwinsten EPZ, PZEM - 317 - 207708
102.2	Antwoorden Statenvragen - Statenfractie CDA Zeeland - Ingrijpende wijziging Habitatrichtlijn - 332 - 261693 Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
102.3	Antwoorden Statenvragen - Statenfractie SP - Aanvraag varkenshouderij aan de andere kant van de Slaakbrug - 333 - 261694
102.4	Antwoorden Statenvragen - SP - SAR-helikopters - 334 - 270932 Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
103	Verdagingsbrieven beantwoording (art. 44) statenvragen

Besluitenlijst (concept) Provinciale Staten

Datum	10 en 28 maart 2023
Tijd	10 maart 2023: 9:30 - 18:00 uur 28 maart 2023: 15.00 – 15.57 uur
Locatie	Statenzaal
Voorzitter	J.M.M. Polman
Statengriffie	F.J. van Houwelingen
Link naar videotul	Provinciale Staten 10 maart 2023 (royalcast.com) Provinciale Staten 28 maart 2023 (royalcast.com)
Aanwezig zijn de leden:	C.L.M. van den Berge, C.W. Bierens, M. Bos, V.L. Bosch (10 maart vanaf 14.00 uur, 28 maart vanaf 15.08 uur), J.J. van Burg, A.R.A. de Burger, D. de Clerck, P. van Dijk, I.A. Flaming, H.J. van Geesbergen, A.J. Geluk, E.E.P.M. Heerschop (10 maart tot 14.00 uur), J.A.M. van Hertum, E.A.A. van Hoecke, C. Jacobusse, M.J.J. Janssens (10 maart), T.A.O. Janssens, R.W. Koevoets, W.H. Kok, J.L. Kool-Blokland, F.P. Kuipers, J.L.L. de Kunder, G.L.C. Lernout, M.A. Lippens-de Reu, J.R. Oudeman (28 maart), M.J.A. Reinders-Stijnman, J.A. Rottier, H.G.A. Steur, G.W.A. Temmink, G. van Unen, H. van de Velde, A.G.M. Veraart, J.H. Verburg, M.J.A.W. Walraven-Janssen, F.C. Walravens, M.A. van 't Westeinde (10 maart vanaf 15.00 uur) en W. Willemse
Verder zijn aanwezig:	A. Pijpelink, J. de Bat, A.J. van der Maas en B.L.L. van der Velde, leden van Gedeputeerde Staten
Afwezig zijn de leden:	10 maart 2023: F. Babijn, R.L. Brunke, J.R. Oudeman 28 maart 2023: F. Babijn, R.L. Brunke, M.J.J. Janssens

1 Opening

10 maart 2023 bericht van verhindering ontvangen van de leden Babijn, Brunke en Oudeman.

28 maart 2023 bericht van verhindering ontvangen van de leden Babijn, Brunke en M.J.J. Janssens.

2 Mededelingen

De voorzitter stelt voor de leden Walravens en Lernout aan te wijzen als leden van het stembureau, vanwege de schriftelijke stemming onder agendapunt 8.4, Statenvoorstel Benoemen commissie voor onderzoek geloofsbrieven.

Conclusie: het stembureau wordt ingesteld.

3 Vaststellen agenda

Afdoeningsvoorstel: vaststellen

Aan de agenda is toegevoegd onder agendapunt:

- 7.4N Statenvoorstel Normenkader boekjaar 2023 – 277334
- 102.5N Antwoorden Statenvragen – PvdA, GL – Subsidie aan Thorizon vanuit het compensatiepakket Wind in de zeilen - 335

De voorzitter brengt het ordevoorstel van de fractie FvD in stemming. Verzoek is agendapunt 7.2 over Referendumverordening te agenderen als behandeldstuk.

Conclusie t.a.v. ordevoorstel: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van FvD, FvH en PvZ voor.

Conclusie: agenda aldus gewijzigd vastgesteld.

- 4 **Vaststellen van concept-besluitenlijst van de Statenvergadering op 3 februari 2023**
Afdoeningsvoorstel: vaststellen
Conclusie: ongewijzigd vastgesteld.
- 5 **Ingekomen stukken**
- 6 **Brief belanghebbende Haven Walsoorden van 7 februari 2023 over het overname-traject van de haven van Walsoorden - 277070**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming en overdragen aan GS ter afdoening met afschrift antwoord aan PS.
Afdoeningsvoorstel gewijzigd: brief teruggevraagd voor behandeling in de commissie Economie door de fractie PvZ.

Conclusie: afdoeningsvoorstel gewijzigd overgenomen.
- 7 **Ingekomen stukken GS en CvdK**
- 8 **Hamerstukken**
- 9 **Statenvoorstel 4e wijziging van de begroting 2023 Provincie Zeeland - 269911**
Afdoeningsvoorstel: instemmen met voorstel
Conclusie: afdoeningsvoorstel overgenomen
- 10 **Statenvoorstel Nieuwe Referendumverordening - 271988**
Afdoeningsvoorstel: instemmen met voorstel

Conclusie t.a.v. amendement 2: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van PvZ, SP, FvD en Fractie van Hoecke voor.

Conclusie t.a.v. voorstel: aangenomen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van CDA, VVD, PvdA, PvZ, 50PLUS, CU, GL, SP, D66, PvdD, Lijst Bosch, en PVV voor.
- 11 **Statenvoorstel Noodhulp en wederopbouw Turkije en Syrië - 290854**
Afdoeningsvoorstel: instemmen met voorstel

Conclusie t.a.v. voorstel: aangenomen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van CDA, SGP, VVD, PvdA, PvZ, 50PLUS, CU, GL, SP, D66, PvdD, Lijst Bosch, en PVV voor.
- 12 **Statenvoorstel Normenkader boekjaar 2023 - 277334**
Afdoeningsvoorstel: instemmen met voorstel
Conclusie: afdoeningsvoorstel overgenomen
- 13 **Behandelstukken**
- 14 **Brief PS (concept) aan GS over wensen en bedenkingen oprichting Zanddijk B.V - 269909**

Afdoeningsvoorstel: behandelen

Toezegging van gedeputeerde Van der Maas:

Wij zullen zorgen dat er minimaal één deskundige vrouw in de raad van commissarissen komt.

Conclusie: aangenomen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van CDA, SGP, VVD, PvdA, 50PLUS, CU, GL, SP, D66, PvdD, Lijst Bosch, en PVV voor.

15 Brief PS (concept) aan GS over wensen en bedenkingen Gebiedsprogramma versie 0.5 - 286508

Afdoeningsvoorstel: behandelen

Amendement 1 ingediend door het lid De Clerck (VVD, mede namens PvZ) op de Brief PS (concept) aan GS over wensen en bedenkingen Gebiedsprogramma 0.5.

Motie 1 ingediend door het lid Steur (PvZ, mede namens PRO en FvD) over Geen gebruik voorkeursrecht agrarische gronden.

Motie 2 ingediend door het lid Bos (FvD) over Er is geen stikstofprobleem.

Motie 3 ingediend door het lid Bos (FvD, mede namens FvH) over Bescherm de boer tegen stikstofleugen.

Conclusie t.a.v. amendement 1: aangenomen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van CDA, SGP, VVD, PvZ, SP, FvD, D66, Lijst Bosch, PVV en Fractie van Hoecke voor.

Conclusie t.a.v. brief: vastgesteld met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van CDA, SGP, VVD, PvdA, 50PLUS, CU, GL, SP, D66, Lijst Bosch en PVV voor.

Conclusie t.a.v. motie 1: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van SGP, VVD, PvZ, FvD, Fractie van Hoecke en 1 lid van de fractie van 50PLUS voor.

Conclusie t.a.v. motie 2: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van FvD en Fractie van Hoecke voor.

Conclusie t.a.v. motie 3: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van PvZ, FvD en Fractie van Hoecke voor.

16 Statenvoorstel 10e wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018 - 268624

Afdoeningsvoorstel: behandelen

Conclusie t.a.v. voorstel: aangenomen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van CDA, SGP, VVD, PvdA, PvZ, 50PLUS, CU, D66, Lijst Bosch, PVV en Fractie van Hoecke voor.

17 Statenvoorstel Benoemen commissie voor onderzoek geloofsbriefen 2023 - 289812

Afdoeningsvoorstel: behandelen (schriftelijke stemming)

De stemming heeft plaatsgevonden.

Conclusie: de voorzitter van het stembureau brengt verslag uit over de schriftelijke stemming.

Er zijn 27 geldige stemmen uitgebracht voor de benoeming van het lid Van Geesbergen, waarvan 26 stemmen voor en 1 stem tegen.

Er zijn 27 geldige stemmen uitgebracht voor de benoeming van het lid Veraart, waarvan 26 stemmen voor en 1 stem tegen.

Er zijn 26 geldige stemmen uitgebracht voor de benoeming van het lid Verburg, waarvan 24 stemmen voor en 2 stemmen tegen.

Daarmee benoemen PS de leden Van Geesbergen (als voorzitter), Veraart en Verburg als leden van de commissie voor onderzoek geloofsbrieven.

18 **Vragensessie**

Mondelinge beantwoording van vervolgvragen na antwoord GS op artikel 44-vragen van Statenlid Flameling (PvdA), over Subsidie aan Thorizon vanuit het compensatiepakket Wind in de zeilen.

Vraag van het lid Lernout (50PLUS) over Haven Walsoorden.

19 **Moties niet behorend bij een agendapunt**

Motie 4 ingediend door het lid Janssens (PvdD mede namens GL en PvdA) over Burgerberaad kernenergie

Motie 5 ingediend door het lid Veraart (D66, mede namens PvdA) over Eerlijke CO2-prijs

Motie 6 ingediend door het lid Veraart (D66, mede namens PvdA, GL, PvdD en CDA) over Right to repair

Motie 7 ingediend door het lid Veraart (D66, mede namens PvZ) over Vervangen fiche Law Delta

Motie 8 ingediend door het lid Van Unen (SP) over Energievoorziening in provinciale handen

Motie 9 ingediend door het lid Van Unen (SP) over Legalisatie PAS-melders

Motie 10 ingediend door het lid Van Hoecke (FvH, mede namens FvD) over Generaal pardon PAS-melders Provincie Zeeland

Motie 11 ingediend door het lid Van Hoecke (FvH, mede namens FvD) over Aandringen bij Rijksoverheid/het kabinet op aanpassen van de landelijke stikstofnormen

Motie 12 ingediend door het lid Van Hoecke (FvH, mede namens FvD) over Protest tegen huisvesting extra statushouders

Motie 13 ingediend door het lid Koevoets (FvD, mede namens FvH) over Contant betalen van cruciaal belang

Motie 14 ingediend door het lid Koevoets (FvD) over Geen solarpanelen op vruchtbare grond

Motie 15 ingediend door het lid Koevoets (FvD) over NEE tegen de 15-minuten City in Zeeland

Motie 16 ingediend door het lid Koevoets (FvD) over Nee tegen smartcity in Zeeland

Motie 17 ingediend door het lid Van de Velde (SGP, mede namens CDA, GL, PvdA, VVD, D66, CU, 50PLUS, SP en PvZ) over Robuuste, klantvriendelijke RUD voor gezond en veilig Zeeland

Motie 18 ingediend door het lid Walravens (FvD) over Red de Bredabus met schone diesel

Motie 19 ingediend door het lid Van Hertum (PvdA, mede namens GL, 50PLUS, CDA, PvZ, PVV, SP, D66, PvdD, CU en Lijst Bosch) over OV Zeeland

Toezegging door gedeputeerde Van der Maas:

Het college zal het vijf punten plan van de Mobiliteitsalliantie, met betrekking tot het overeind houden van het openbaar vervoer in de landelijke gebieden bestuderen en terugg koppelen naar PS welke voordelen voor Zeeland er benoemd worden.

Motie 20 ingediend door het lid Bos (FvD) over Internationale dag van het gezin

Motie 21 ingediend door het lid Bos (FvD) over Het naleven van artikel 1 van de Grondwet

Motie 22 ingediend door het lid Bos (FvD) over Niet ontpolderen, maar inpolderen

Motie 23 ingediend door het lid Bos (FvD) over Geen onteigening boeren

Motie 24 ingediend door het lid Bos (FvD) over Het tolvrij maken van de Westerscheldetunnel

Conclusie t.a.v. motie 9: ingetrokken door de indiener.

Na het indienen van de moties niet behorende bij een agendapunt is de vergadering op 10 maart 2023 om 18.00 uur geschorst.

Conclusie t.a.v. motie 4: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van PvdA, GL en PvdD voor.

Conclusie t.a.v. motie 5: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van PvdA, SP, D66, PvdD en 1 lid van de fractie van GL voor.

Conclusie t.a.v. motie 6: aangenomen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van CDA, PvdA, 50PLUS, GL, SP, D66, PvdD en Lijst Bosch voor.

Conclusie t.a.v. motie 7: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van PvZ, FvD, D66, Fractie van Hoecke en 1 lid van de fractie van GL voor.

Conclusie t.a.v. motie 10: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van FvD en Fractie van Hoecke voor.

Conclusie t.a.v. motie 11 verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van PvZ, FvD en Fractie van Hoecke voor.

Conclusie t.a.v. motie 12: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van FvD en Fractie van Hoecke voor.

Conclusie t.a.v. motie 13: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van SGP, PvZ, SP, FvD, PvdD, Fractie van Hoecke en 1 lid van de fractie GL voor.

Conclusie t.a.v. motie 14: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van PvZ, SP, FvD en Fractie van Hoecke voor.

Conclusie t.a.v. motie 15: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van SP, FvD en Fractie van Hoecke voor.

Conclusie t.a.v. motie 16: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van PvZ, SP, FvD en Fractie van Hoecke voor.

Conclusie t.a.v. motie 17: aangenomen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van CDA, SGP, VVD, PvdA, PvZ, 50PLUS, CU, GL, SP, D66, PvdD, Lijst Bosch en PVV voor.

Conclusie t.a.v. motie 18: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van PvZ, FvD en Fractie van Hoecke voor.

Conclusie t.a.v. motie 19: met algemene stemmen aangenomen.

Conclusie t.a.v. motie 20: na hoofdelijke stemming verworpen met 4 stemmen voor en 21 stemmen tegen.

Stemmen voor: de leden Bos, Van Hoecke, Koevoets en Walravens.

Stemmen tegen: de leden Van den Berge, Bierens, Bosch, Van Burg, De Burger, De Clerck, Van Dijk, Flaming, Van Geesbergen, Geluk, Heerschop, Van Hertum, Jacobusse, Janssens, Kok, Kool-Blokland, Kuijpers, De Kunder, Lernout, Lippens-de Reu, Oudeman, Reinders-Stijnman, Rottier, Steur, Temmink, Van Unen, Van de Velde, Veraart, Verburg, Walraven-Janssen, Van 't Westeinde en Willemse.

Conclusie t.a.v. motie 21: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van SP en FvD voor.

Conclusie t.a.v. motie 22: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van PvZ, FvD en Fractie van Hoecke voor.

Conclusie t.a.v. motie 23: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van PvZ, FvD en Fractie van Hoecke voor.

Conclusie t.a.v. motie 24: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van SP, FvD en Fractie van Hoecke voor.

20

Heropening vergadering 28 maart 2023 om 15.00 uur

Conclusie t.a.v. motie 8: ingetrokken door de indiener.

Amendement 2 ingediend door het lid Bos (FvD) op het Statenvoorstel Nieuwe Referendumverordening

21

Stemming over amendementen, voorstellen en moties

De stemming over amendementen, voorstellen en moties heeft onder dit agendapunt plaatsgevonden. De conclusies zijn vermeld bij de betreffende agendapunten.

- 22 **Resumptie van de besluiten. Statengriffier gemachtigd**
- 23 **Sluiting om 15.57 uur**

Besluitenlijst (concept) Provinciale Staten

Datum	3 februari 2023
Tijd	9:30 - 16:45 uur
Locatie	Statenzaal
Voorzitter	J.M.M. Polman
Statengriffie	F.J. van Houwelingen
Link naar videotulen	Provinciale Staten (royalcast.com)
Aanwezigen:	F. Babijn, C.L.M. van den Berge, C.W. Bierens, M. Bos (vanaf 10.35 uur), V.L. Bosch (vanaf 14.15 uur), R.L. Brunke, J.J. van Burg, A.R.A. de Burger, D. de Clerck, P. van Dijk, I.A. Flameling, H.J. van Geesbergen, A.J. Geluk, E.E.P.M. Heerschop (vanaf 14.10 uur), J.A.M. van Hertum, E.A.A. van Hoecke, C. Jacobusse, M.J.J. Janssens, T.A.O. Janssens, R.W. Koevoets, W.H. Kok, J.L. Kool-Blokland, F.P. Kuijpers, J.L.L. de Kunder, G.L.C. Lernout, M.A. Lippens-de Reu (vanaf 9.40 uur), J.R. Oudeman, J.A. Rottier, H.G.A. Steur, G.W.A. Temmink, G. van Unen, H. van de Velde, A.G.M. Veraart, J.H. Verburg, M.J.A.W. Walraven-Janssen, F.C. Walravens, M.A. van 't Westeinde en W. Willemse (vanaf 12.10 uur)
Verder zijn aanwezig:	A. Pijpelink, J. de Bat, A.J. van der Maas en B.L.L. van der Velde, leden van Gedeputeerde Staten
Afwezig is het lid:	M.J.A. Reinders-Stijnman

1 **Opening**

Bericht van verhindering van het lid Reinders-Stijnman. De leden Bos, Bosch, Heerschop, Lippens-De Reu en Willemse komen later.

2 **Mededelingen**

De voorzitter stelt voor de leden Van den Berge (voorzitter) en Van Unen aan te wijzen als leden van het stembureau, vanwege de schriftelijke stemming onder agendapunt 8.4, statenvoorstel voordracht nieuwe voorzitter CRO luchthaven Midden-Zeeland.

Conclusie: het stembureau wordt ingesteld.

3 **Vaststellen agenda**

Afdoeningsvoorstel: vaststellen

Aan de agenda is toegevoegd onder agendapunt:

- 6.2N - Brief GS van 31 januari 2023 over Milieuprogramma 2023 -2027 - 273077
- 101.7N - E-mail van Bewonersgroep Leefomgeving Borssele van 27 januari 2023 over Bezwaar Central Gate in Borsselepolder - 271000

Conclusie: de agenda wordt aldus gewijzigd vastgesteld.

- 4 **Vaststellen van concept-besluitenlijst van de Statenvergadering 16 december 2022**
Afdoeningsvoorstel: vaststellen
Conclusie: ongewijzigd vastgesteld.
- 5 **Ingekomen stukken**
- 6 **E-mail van statenlid R.W. Koevoets van 31 december 2022 over aansluiting bij de fractie van Forum voor Democratie - 255548**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
Conclusie: afdoeningsvoorstel overgenomen.
- 7 **E-mail van statenlid M. Bos van 31 december 2022 over opname R.W. Koevoets in de FVD-fractie per 01.01.2023 - 255588**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
Conclusie: afdoeningsvoorstel overgenomen.
- 8 **Ingekomen stukken GS en CvdK**
- 9 **Brief GS van 20 januari 2023 over initiatiefvoorstel adviescommissie RUD - 266974**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming en betrekken bij Initiatiefvoorstel adviescommissie RUD Zeeland - 250805
Conclusie: afdoeningsvoorstel overgenomen.
- 10 **Brief GS van 31 januari 2023 over Milieuprogramma 2023-2027 - 273077**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming en betrekken bij Statenvoorstel Milieuprogramma 2023-2027 - 253409
Conclusie: afdoeningsvoorstel overgenomen.
- 11 **Hamerstukken**
- 12 **Statenvoorstel Vaststellen verantwoordingsgrens rechtmatigheidsverantwoording - 232820**
Afdoeningsvoorstel: instemmen met voorstel
Conclusie: afdoeningsvoorstel overgenomen.
- 13 **Behandelstukken**
- 14 **Initiatiefvoorstel adviescommissie RUD Zeeland - 250805**
Afdoeningsvoorstel: behandelen

Conclusie t.a.v. voorstel: aangenomen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van CDA, CU, D66, FVH, GL, Lijst Bosch, ProZeeland, PvdA, PvdD, PvZ, PVV, SGP, SP, VVD en 50PLUS voor.
- 15 **Statenvoorstel Milieuprogramma 2023-2027 - 253409**
Afdoeningsvoorstel: behandelen

Amendement 1 ingediend door het lid Flameling (PvdA, mede namens GL) op het Milieuprogramma 2023-2027 over stiltegebieden.

Motie 1 ingediend door het lid Lernout (50PLUS) over RIVM meetpunten.

Toezeggingen van gedeputeerde Van der Velde:

- Ik zal in het Overleg Zeeuwse Overheden (OZO) Milieu de oproep doen aan gemeenten om zich aan te sluiten bij en uitvoering te geven aan het Schone Lucht Akkoord.
- Ik zal met de omgevingsdienst bezien op welke manier we de aanpak plastic korrels in het milieu kunnen versnellen, zonder daarbij het lopend proces 'verkenning milieutaken' te doorkruisen.

Conclusie t.a.v. amendement 1: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van D66, GL, PvdA, PvdD, PVV, SP en 50PLUS voor.

Conclusie t.a.v. amendement 2: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van FvD, FVH, PvZ en 1 lid van de fractie van 50PLUS voor.

Conclusie t.a.v. voorstel: aangenomen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van CDA, CU, D66, GL, Lijst Bosch, PvdA, PvdD, PVV, SGP, SP, VVD en 50PLUS voor.

Conclusie t.a.v. motie 1 herzien: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van D66, FVH, GL, Lijst Bosch, PvdD, PvZ, SP en 50PLUS voor.

16 Statenvoorstel Visie op Participatie - 231431

Afdoeningsvoorstel: behandelen

Motie 2 ingediend door het lid Veraart (D66, mede namens GL en PvdD) over Burgerbegroting.

Toezegging van gedeputeerde Van der Maas:

GS zullen zich bij District Antwerpen en op andere plaatsen laten informeren over het concept 'Burgerbegroting' en PS informeren over de bevindingen.

Conclusie t.a.v. voorstel: aangenomen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van CDA, CU, D66, GL, Lijst Bosch, PvdA, PvdD, PVV, PvZ, SGP, SP, VVD en 50PLUS voor.

17 Statenvoorstel voordracht nieuwe voorzitter CRO luchthaven Midden-Zeeland - 248426

Afdoeningsvoorstel: behandelen (schriftelijke stemming)

De schriftelijke stemming heeft plaatsgevonden.

Conclusie: de voorzitter van het stembureau brengt verslag uit over de schriftelijke stemming. Er zijn 32 geldige stemmen uitgebracht, waarvan 31 stemmen voor en 1 stem tegen. Daarmee benoemen PS de heer A. Bosman tot voorzitter van de Commissie Regionaal Overleg vliegveld Midden-Zeeland.

18 Vragensessie

Mondelinge beantwoording van artikel 44-vragen van Statenlid Van Unen (SP) over SAR-helikopters.

Vraag van het lid De Burger (SP) over aanbesteding busconcessie.

Amendement 2 ingediend door het lid Koevoets (FvD) op het Milieuprogramma 2023-2027 over paragraaf 'Elektromagnetische Straling'.

Motie 1 herzien ingediend door het lid Lernout (50PLUS, mede namens PvdD) over RIVM meetpunten.

Vraag van het lid Veraart (D66) over stikstofvergunningen.

19 Moties niet behorend bij een agendapunt

Motie 3 ingediend door het lid Babijn (PvZ) over onderzoek mogelijkheden oprichting internationale school in Zeeuws-Vlaanderen.

Toezegging van gedeputeerde Van der Maas:

Ik zal, m.b.t. het vestigingsklimaat en de mogelijkheden voor internationaal onderwijs in Zeeland, PS informeren zodra de uitkomst van het lopend 'onderwijs'-onderzoek er is en zal hierover het gesprek aan met andere partijen om het belang ervan te onderstrepen.

Conclusie t.a.v. motie 3: ingetrokken door de indiener.

Motie 4 ingediend door het lid Babijn (PvZ) over onderzoek mogelijkheden permanente bewoning van vakantie/recreatieparken (recreatiewoningen).

Motie 5 ingediend door het lid Rottier (SGP, mede namens CDA, CU, FvH, Lijst Bosch, ProZeeland, PVV, PvZ, VVD en 50PLUS) over garnalenvisserij.

Motie 6 ingediend door het lid Geluk (CDA, mede namens SGP, VVD, Lijst Bosch, ProZeeland, PvZ en 50PLUS) over Behoud traditie van zeegroenten snijden in Zeeland.

Toezegging van gedeputeerde Pijpelink:

Ik heb aan de terreinbeherende organisaties (TBO's) gevraagd maatwerk te leveren, ook dit seizoen, waar dat kan. Het digitale reserveringssysteem voorziet de digitale facilitering daarvan. Het moet wel blijken in de praktijk hoe haalbaar dit is. Komend jaar laten we ook een broedvogelmonitoring uitvoeren door Deltamilieu Projecten. We hebben WUR en NIOZ gevraagd om een peer review uit te voeren naar het rapport van Waardenburg voor het snijden van zeegroenten. Het kan zijn dat hier andere inzichten uit naar voren komen. Ook daar zal ik de Staten over informeren.

Motie 7 ingediend door het lid Koevoets (FvD) over veerboot ook gewoon contant!

Motie 8 ingediend door het lid Bos (FvD) over herinpoldering van de Hedwigepolder.

Conclusie t.a.v. motie 2: ingetrokken door de indiener.

Motie 8 herzien ingediend door het lid Bos (FvD) over herinpoldering van de Hedwigepolder.

Conclusie t.a.v. motie 4: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van FvD, Lijst Bosch, ProZeeland en PvZ voor.

Conclusie t.a.v. motie 5: aangenomen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van CDA, CU, D66, FvH, FvD, Lijst Bosch, ProZeeland, PVV, PvZ, SGP, VVD en 50PLUS voor.

Conclusie t.a.v. motie 6: aangenomen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van CDA, FvH, FvD, Lijst Bosch, ProZeeland, PVV, PvZ, SGP, VVD en 50PLUS voor.

Conclusie t.a.v. motie 7: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van FvH, FvD, GL, ProZeeland, PvdD, PVV, PvZ, en SP voor.

Conclusie t.a.v. motie 8 herzien: verworpen met de stemmen van de aanwezige leden van de fracties van FvH, FvD, ProZeeland, PvZ en 1 lid van de fractie SP voor.

20 Stemming over amendementen, voorstellen en moties

De stemming over amendementen, voorstellen en moties heeft onder dit agendapunt plaatsgevonden. De conclusies zijn vermeld bij de betreffende agendapunten.

21 Resumptie van de besluiten. Statengriffier gemachtigd

22 Sluiting om 16.45 uur.

Geachte mijnheer, mevrouw,

Wij willen u namens de belanghebbenden van de haven van Walsoorden op de hoogte brengen aangaande het overname-traject van de haven van Walsoorden. De overname loopt al ruim een jaar tussen de Gemeente Hulst en Rijksvastgoedbedrijf (RVB).

RVB heeft de wens uitgesproken om de haven van Walsoorden in eigendom over te dragen aan de Gemeente Hulst.

De onderhandeling tussen beide partijen duurt al een jaar. Erfpacht- en huurcontracten van de gebruikers zijn meerdere malen verlengd. De laatste verlenging is voor één jaar. Het jaarlijks verlengen van erfpachtcontracten, huurcontracten etc. is voor bedrijven geen basis om investeringen te doen. De onzekerheid duurt nu al enkele jaren ondanks dat het al enkele jaren bekend is dat het contract tussen Gemeente en Rijk in december 2023 ten einde zou lopen.

De gemeente Hulst kon en kan de bedrijven geen toekomstperspectief bieden zolang de onderhandelingen met RVB nog lopen.

Wij zien als gebruikers dat de Gemeente Hulst zich inspant om met RVB tot een oplossing te komen voor de overdracht van de haven. Echter is er voor de bedrijven nog geen duidelijkheid binnen welk tijdstraject contracten kunnen worden afgesloten.

De onzekerheid voor de aanwezige bedrijven is groot. Investeringen worden al enkele jaren uitgesteld, waardoor er als bijkomend effect druk op de werkgelegenheid binnen de betreffende bedrijven ligt. Er zijn circa 180 FTE's afhankelijk van het voortbestaan van de haven. Daar komt bij dat de haven een plek is waar een groot deel van het sociale en culturele leven van Walsoorden zich afspeelt, waarmee de haven van groot belang is voor de leefbaarheid van Walsoorden.

Wij als vertegenwoordigers van de gebruikers zien graag dat de Provincie Zeeland zich inspant om de werkgelegenheid in de Gemeente Hulst te bewaren. De bedrijven geven aan dat zij willen gaan investeren als er duidelijkheid is over het behoud van de haven en dat erfpacht- en huurcontracten voor langere tijd kunnen worden afgesloten.

Wij vragen aan U om de Gemeente Hulst te ondersteunen om het proces voor overname van de haven te bespoedigen.

Voor inhoudelijke vragen kunt U contact opnemen met
te bereiken op telefoonnummer /

Met vriendelijke groeten,

Namens de belanghebbende haven Walsoorden.

Financiële consequenties externe inhuur:

Kostensoort: Externe inhuur
Bedrag: €

Financiële consequenties opdracht/uitbesteding:

Kostensoort: Uitbesteding
Bedrag: €
Gedeputeerde
belast met
behandeling: dhr. Drs. J. de Bat -

Vergadering PS: 10 maart 2023
Nr: ntb
Agenda nr: ntb
Vergadering GS: 24 januari 2023
Nr: 263806

Onderwerp: 4e wijziging van de begroting 2023 provincie Zeeland

Aan de Provinciale Staten van Zeeland

Samenvatting:

Met dit voorstel wordt de 4e wijziging van de begroting 2023 aan u voorgelegd. In dit statenvoorstel zijn de belangrijkste wijzigingen als volgt:

1) Budgettaire neutrale wijzigingen

Correctie budget Tractaatweg

Tijdens de Najaarsnota is ten onrechte € 150.000 geboekt op de exploitatie van de Tractaatweg. Dit bedrag moest geraamd worden als krediet en kan daarom terugvloeien in de dekkingsreserve wegeninvesteringen.

Nog niet afgeronde kredieten

Omdat een aantal investeringskredieten nog niet (volledig) zijn afgerond, worden een aantal afschrijvingslasten één jaar naar achteren verschoven. Het gaat om de volgende kredieten:

- N286 landbouwrouten
- Hybride werken bouwkundig
- Hybride werken technisch
- Commissiezealen Provinciale Staten
- Wegsteunpunt 's-Heer Arendskerke
- Verduurzamen bedrijfspanden
- Traverse Kapellebrug (N290)
- N673 Zanddijk

Herverdeling salariskosten

Begrotingswijziging als gevolg van de herverdeling van het salaris binnen programma's van de ambtelijke inzet en overhead (salariskosten).

Ophogen IKS HZL

Op grond van de afspraken bij de grondoverdracht aan Het Zeeuwse Landschap wordt de IKS subsidie incidenteel verhoogd voor opleiding vrijwilligers uit het budget Waterdunen.

SPUK Bodem 2022

Op 10 oktober jongstleden heeft het ministerie van I. en W. de toekenningsbeschikking SPUK bodem 2022 naar de provincie gestuurd. In dat kader wordt een bedrag van € 352.351 aan de provincie toegekend.

Werkafspraken met DCMR

Met DCMR moeten formele werkafspraken worden gemaakt over de uitvoering van de VTH taken voor de BRZO en RIE-4 bedrijven in 2023. De hogere kosten als gevolg van een hoger indexeringsbedrag dan waar vooraf rekening was gehouden worden gedekt uit de stelpost provinciefonds accres.

2^e ronde SPUK bodem 2022

Het ministerie heeft een 2e ronde SPUK bodem 2022 opengesteld omdat zij na de 1e ronde nog budget overhield in de categorie "aankoop spoedopgaven". Bij beschikking van 18 november 2022 heeft het ministerie het gevraagde bedrag van € 115.000 volledig toegekend.

Uitvoeringskosten doorberekenen.

Conform afspraken met het waterschap Scheldestromen worden de uitvoeringskosten van de technische bijstand POP3 RvO doorberekend aan het waterschap. We stellen voor de lasten en baten die hiermee voor project Landbouwrouten Dreischor gemoeid zijn in de provinciale begroting te ramen.

SPUK 'Cultuur – Verbreding en vernieuwing'

De Provincie Zeeland de specifieke uitkering (SPUK) 'Cultuur – Verbreding en vernieuwing' beschikt gekregen van het ministerie van OCW. Middels deze begrotingswijziging wordt de beschikte SPUK in de provinciale begroting geraamd. Ook worden hiermee de reeds geraamde provinciale middelen herverdeeld over de jaren 2023 en 2024.

SPUK zoetwatermaatregelen

In het Deltafonds (Rijksmiddelen) is € 6.875.000 gereserveerd voor de zuidwestelijke delta voor de uitrol van zoetwatermaatregelen op landbouwbedrijven. De ingediende SPUK aanvraag bij het Deltafonds van € 1.250.000 is inmiddels gehonoreerd, en dient in de begroting te worden geraamd.

AVA WST

Op 24 november 2022 heeft de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) van de N.V. Westerscheldetunnel (WST) plaatsgevonden. In het beleidsplan zijn de geraamde resultaten opgenomen voor de periode 2023 t/m 2027. De winst wordt als dividend uitgekeerd in het daarop volgende jaar. De resultaten in het beleidsplan 2023 zijn hoger als vorig jaar begroot in het beleidsplan 2022. De actualisatie van de winstverwachting op basis van het beleidsplan WST 2023 leidt dan ook tot een toename van de dividenden.

AVA GBE Aqua

Op 9 november 2022 heeft de AvA GBE Aqua plaatsgevonden. De begrotingswijziging is gebaseerd op de meerjarenbegroting Evides 2022-2026. Deze is reeds toegelicht in de brief van GS aan PS (verzonden op 6 december 2022) 'terugkoppeling AvA Evides en gewijzigde prognose GBE Aqua'.

Kwartiermakers fase

De kosten voor de Kwartiermakers fase zijn begroot rond € 400.000,-. Op korte termijn zal hiervoor aan uw college een concreet subsidieverzoek worden voorgelegd. Deze is reeds toegelicht in de brief van GS aan PS (verzonden op 20 januari 2023) 'Budget Kwartiermakers fase t.b.v. DCC'.

2) Wijzigingen met budgettair effect

Onvolledige indexering

Naar aanleiding van GS-nota m.b.t. verlenging van concessie WSF is geconstateerd dat er een onvolledige indexering is opgenomen. Sinds 2019 heeft er een indexering plaatsgevonden van 1% op de baten/lasten, terwijl er een indexering is afgesproken in de concessie van 2%. Structureel wordt een bedrag van € 44.387 bijgeraamd.

Indexeren concessie

Zoals vermeld in de 12e wijziging van de begroting 2022 wordt conform afspraken de concessie geïndexeerd met de Landelijke Bijdrage Index (LBI). Op basis van de nu bekende cijfers betekent dit een indexering van bijna 12% en dat er bijna 1 mln extra per jaar nodig is. Middels deze wijziging wordt dit bedrag structureel geraamd vanaf 2023. Dit bedrag komt ten laste van de stelpost provinciefonds, die in de najaarsnota 2022 is verhoogd vanwege onzekerheden op het gebied van inflatie en indexeringen. In de komende zomer- of

najaarsnota zullen wij een nieuw voorstel aan u voorleggen voor deze stelpost, rekening houdend met actuele verwachtingen op het gebied van onder meer inflatie en indexaties.

Aanvulling op Voorjaarsnota

In de voorjaarsnota 2022 is aandacht besteed aan de visie op participatie. Wij hebben toen aangegeven dat de capaciteit die hiervoor nodig is, vrijgemaakt wordt binnen de bestaande capaciteit. De dekking hiervan voor 2023 is gevonden door het overhevelen van functioneel budget naar salarisbudget.

AVA IPO-BIJ12

De begroting IPO-BIJ12 2023 e.v. is in de Algemene Vergadering van het IPO van 8 november 2022 vastgesteld. Ten opzichte van de extra middelen die in de Najaarsnota 2022 zijn bijgeraamd zijn er twee budgettaire wijzigingen vanwege een hogere bijstelling en een structureel verschil die ten onrechte niet is meegenomen in de NJN.

Uitkering LNV

In 2023 werd vanuit LNV een uitkering verwacht. Deze in 2023 geraamde uitkering wordt volgens de laatste berichten verwacht in 2024.

Bestemmingsreserve Zeelandstudio

In de begrotingswijziging van de Jaarstukken is het krediet van de Zeelandstudio afgesloten. In de bestemmingsreserve Zeelandstudio zijn nog onttrekkingen geraamd in 2023 en 2024. Deze komen te vervallen en worden onttrokken van de budgettaire ruimte.

Dekkingsreserve gladheidsbestrijding

De overdracht van materieel gladheidsbestrijding naar het Waterschap heeft plaatsgevonden. In de dekkingsreserve gladheidsbestrijding zijn nog meerjarig onttrekkingen geraamd. Deze komen te vervallen en worden onttrokken van de budgettaire ruimte.

Aanvullend onderzoek WST

Er is aanvullend onderzoek benodigd inzake het dossier van Westerscheldetunnel tolvrij.

Uitvoeringskosten POP3

De geoffreerde uitvoeringskosten POP3 voor RVO vallen hoger uit, waardoor dekking ontoereikend is. Het voorstel is hiervoor aanvullend budget beschikbaar te stellen (zie informerende brief aan uw Staten (verzonden op 11 januari 2023).

Nationaal Strategisch Plan

Het Nationaal Strategisch Plan is goedgekeurd door de Europese Commissie en dat geeft duidelijker zicht op de meerjarige financiële consequenties ervan voor Zeeland. Het verzoek is aanvullend budget beschikbaar te stellen t.b.v. cofinanciering LEADER en de uitvoeringskosten NSP. (zie informerende brief aan uw Staten (verzonden op 11 januari 2023).

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig bijgevoegd ontwerp-besluit.

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, waarnemend secretaris

Verloopstaat gemuteerde reserves

(bedragen x € 1.000)				
<u>Budgettaire ruimte</u>	<u>2023</u>	<u>2024</u>	<u>2025</u>	<u>2026</u>
Mutaties t/m laatste begrotingswijziging (3e begr. wijz 2023)	1.250	2.022	1.937	3.941
Mutaties 4e begrotingswijziging 2023	-1.123	-972	2.426	1.309
Budgettaire ruimte	<u>127</u>	<u>1.049</u>	<u>4.363</u>	<u>5.249</u>
<u>Bestemmingsreserve meerjarige projecten</u>	<u>2023</u>	<u>2024</u>	<u>2025</u>	<u>2026</u>
beginstand	28.068	13.186	12.109	5.175
Mutaties t/m laatste begrotingswijziging (3e begr. wijz 2023)	-15.929	-192	-6.895	-1.592
Mutaties 4e begrotingswijziging 2023	1.046	-885	-39	-40
Totaal mutaties	-14.883	-1.077	-6.934	-1.632
Nieuwe ultimostand	<u>13.186</u>	<u>12.109</u>	<u>5.175</u>	<u>3.543</u>
<u>Dekkingsreserve wegeninvesteringen</u>	<u>2023</u>	<u>2024</u>	<u>2025</u>	<u>2026</u>
beginstand	21.314	24.299	24.423	23.774
Mutaties t/m laatste begrotingswijziging (3e begr. wijz 2023)	2.545	128	-643	-643
Mutaties 4e begrotingswijziging 2023	440	-5	-5	-5
Totaal mutaties	2.985	123	-648	-648
Nieuwe ultimostand	<u>24.299</u>	<u>24.423</u>	<u>23.774</u>	<u>23.126</u>
<u>Bestemmingsreserve Delta Kenniscentrum</u>	<u>2023</u>	<u>2024</u>	<u>2025</u>	<u>2026</u>
beginstand	5.737	10.756	17.906	19.550
	-	-	-	-
Mutaties t/m laatste begrotingswijziging (3e begr. wijz 2023)	5.537	5.264	3.406	41
Mutaties 4e begrotingswijziging 2023	-517	1.886	-1.761	-41
Totaal mutaties	5.019	7.150	1.644	-
Nieuwe ultimostand	<u>10.756</u>	<u>17.906</u>	<u>19.550</u>	<u>19.550</u>
<u>Bestemmingsreserve Westerscheldetunnel en Sluiskiltunnel</u>	<u>2023</u>	<u>2024</u>	<u>2025</u>	<u>2026</u>
beginstand	11.751	4.162	-3.982	1.663
Mutaties t/m laatste begrotingswijziging (3e begr. wijz 2023)	-9.545	-8.553	4.813	7.563
Mutaties 4e begrotingswijziging 2023	1.955	409	833	784
Totaal mutaties	-7.590	-8.144	5.645	8.347
Nieuwe ultimostand	<u>4.162</u>	<u>-3.982</u>	<u>1.663</u>	<u>10.010</u>
<u>Dekkingsreserve maatregelen gladheidsbestrijding</u>	<u>2023</u>	<u>2024</u>	<u>2025</u>	<u>2026</u>
beginstand	-	-	-	-
Mutaties t/m laatste begrotingswijziging (3e begr. wijz 2023)	-15	-15	-15	-15
Mutaties 4e begrotingswijziging 2023	15	15	15	15
Totaal mutaties	-	-	-	-
Nieuwe ultimostand	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>

(bedragen x € 1.000)				
<u>Bestemmingsreserve Zeeland studio</u>	<u>2023</u>	<u>2024</u>	<u>2025</u>	<u>2026</u>
beginstand	-	-	-	-
Mutaties t/m laatste begrotingswijziging (3e begr. wijz 2023)	-22	-22	-	-
Mutaties 4e begrotingswijziging 2023	22	22	-	-
Totaal mutaties	-	-	-	-
Nieuwe ultimostand	-	-	-	-

Onderwerp:

4e wijziging van de begroting 2023 provincie Zeeland

Ontwerpbesluit

De staten der provincie Zeeland,
gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van 24 januari 2023, nr. 263806;

besluiten:

Statenvoorstel 4^e wijziging begroting 2023 Provincie Zeeland vast te stellen.

Gewijzigde doelstellingen per programma**01 Grote projecten en strategische opgaven****010101 Waterdunen**

saldo doelstelling na 3e wijziging	4.043.227	675.408	0	0
lasten	-40.667	-203.333	0	0
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	4.002.560	472.075	0	0

010206 Stikstof

saldo doelstelling na 3e wijziging	1.329.739	753.739	733.739	733.739
lasten	7.418	-95.821	-95.821	-95.821
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	1.337.157	657.918	637.918	637.918

019999 Ambtelijke inzet

saldo doelstelling na 3e wijziging	2.123.474	2.035.017	2.003.568	2.008.789
lasten	5.167	3.975	3.975	3.975
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	2.128.641	2.038.992	2.007.543	2.012.764

02 Woonplaats Zeeland**020101 Voorbereiding omgevingswet**

saldo doelstelling na 3e wijziging	258.048	158.048	158.048	158.048
lasten	-1.509	-1.509	-1.509	-1.509
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	256.539	156.539	156.539	156.539

020103 Milieu: goed woon- en werkklimaat

saldo doelstelling na 3e wijziging	10.167.985	10.033.033	9.936.079	10.111.079
lasten	521.903	54.552	54.552	54.552
batens	-467.351	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	10.222.537	10.087.585	9.990.631	10.165.631

4e wijziging programmabegroting Provincie

2023

2024

2025

2026

020201 Water, bodem en land.gebied met kwal

saldo doelstelling na 3e wijziging	360.026	360.026	385.276	385.276
lasten	-11.688	-11.688	-11.688	-11.688
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	348.337	348.337	373.587	373.587

029999 Ambtelijke inzet

saldo doelstelling na 3e wijziging	3.740.993	3.585.156	3.529.750	3.538.951
lasten	9.104	7.004	7.004	7.004
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	3.750.097	3.592.160	3.536.754	3.545.955

03 Balans in landelijk gebied**030102 Natuurbeheer en natuurbescherming**

saldo doelstelling na 3e wijziging	16.224.319	16.544.459	16.508.436	16.577.676
lasten	146.531	122.951	122.951	122.951
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	16.370.849	16.667.410	16.631.387	16.700.627

030105 Natuurbeleving: verbreding en verbinding

saldo doelstelling na 3e wijziging	4.034.552	3.574.455	3.675.455	3.675.455
lasten	44.000	38.500	39.250	40.000
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	4.078.552	3.612.955	3.714.705	3.715.455

039999 Ambtelijke inzet

saldo doelstelling na 3e wijziging	3.818.448	3.659.385	3.602.834	3.612.227
lasten	9.292	7.148	7.148	7.148
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	3.827.740	3.666.533	3.609.982	3.619.375

04 Ondernemend Zeeland**040103 Concurrentiepositie Zeeuwse ondernemers**

saldo doelstelling na 3e wijziging	2.837.795	2.691.362	2.396.442	2.318.569
lasten	-25.587	-25.587	-25.587	-25.587
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	2.812.208	2.665.775	2.370.855	2.292.982

4e wijziging programmabegroting Provincie

2023

2024

2025

2026

040105 Innovatie-infrastructuur en -fondsen				
saldo doelstelling na 3e wijziging	6.664.306	2.764.407	3.136.954	2.724.904
lasten	962.391	1.258.215	1.246.978	400.000
batens	-75.000	-220.075	-220.075	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	7.551.697	3.802.547	4.163.857	3.124.904

040106 Marketing en Imago				
saldo doelstelling na 3e wijziging	1.096.838	1.422.912	1.422.912	1.422.912
lasten	-23.400	0	0	0
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	1.073.438	1.422.912	1.422.912	1.422.912

049999 Ambtelijke inzet				
saldo doelstelling na 3e wijziging	5.565.321	5.333.490	5.251.067	5.264.749
lasten	13.543	10.419	10.419	10.419
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	5.578.864	5.343.909	5.261.486	5.275.168

05 Mobiliteit op maat

050101 Doelmatig en doeltreffend beheer (water)wegen				
saldo doelstelling na 3e wijziging	38.021.710	30.805.379	21.047.455	24.325.678
lasten	-310.000	0	0	0
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	37.711.710	30.805.379	21.047.455	24.325.678

050102 Bereikbaarheid voor de mensen				
saldo doelstelling na 3e wijziging	24.825.252	23.124.635	22.994.401	23.279.629
lasten	958.660	1.013.418	1.013.418	1.013.418
batens	0	16.193	16.193	16.193
saldo doelstelling na 4e wijziging	25.783.912	24.154.246	24.024.011	24.309.240

050104 Goede bereikbaarheid voor bedrijven, bezoekers en bewoners				
saldo doelstelling na 3e wijziging	521.466	318.456	318.456	318.456
lasten	100.000	0	0	0
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	621.466	318.456	318.456	318.456

4e wijziging programmabegroting Provincie

2023

2024

2025

2026

050105 Wegeninvesteringen				
saldo doelstelling na 3e wijziging	2.006.677	1.988.962	1.988.962	1.988.962
lasten	-63.810	5.143	5.143	5.143
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	1.942.867	1.994.105	1.994.105	1.994.105

050107 Uitvoering slimme mobiliteit				
saldo doelstelling na 3e wijziging	1.720.733	1.569.733	484.483	484.483
lasten	-8.010	-8.010	-8.010	-8.010
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	1.712.723	1.561.723	476.473	476.473

059999 Ambtelijke inzet				
saldo doelstelling na 3e wijziging	9.165.971	8.784.138	8.648.391	8.670.931
lasten	22.306	17.159	17.159	17.159
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	9.188.277	8.801.297	8.665.550	8.688.090

06 Iedereen telt!

060101 Toekomstbestendige culturele infrastructuur				
saldo doelstelling na 3e wijziging	17.982.574	15.471.648	14.830.123	14.801.849
lasten	283.607	1.049.453	-130	-130
batens	-1.333.320	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	16.932.861	16.521.101	14.829.993	14.801.719

060401 Kwaliteitskust				
saldo doelstelling na 3e wijziging	1.280.573	617.496	622.546	622.546
lasten	-30.000	0	0	0
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	1.250.573	617.496	622.546	622.546

069999 Ambtelijke inzet				
saldo doelstelling na 3e wijziging	721.917	691.843	681.152	682.926
lasten	1.756	1.352	1.352	1.352
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	723.673	693.195	682.504	684.278

07 Bestuur**070104 Signalerend bestuur**

saldo doelstelling na 3e wijziging	1.144.949	837.054	876.054	919.053
lasten	-273.418	-83.703	-83.703	-83.703
baten	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	871.530	753.350	792.350	835.350

079999 Ambtelijke inzet

saldo doelstelling na 3e wijziging	4.674.899	4.640.415	4.613.229	4.617.741
lasten	4.468	3.436	3.436	3.436
baten	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	4.679.367	4.643.851	4.616.665	4.621.177

08 Energie op klimaat!**080101 Uitvoering klimaatadaptie**

saldo doelstelling na 3e wijziging	3.088.765	2.878.140	3.939.194	282.008
lasten	1.250.000	0	0	0
baten	-1.250.000	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	3.088.765	2.878.140	3.939.194	282.008

080103 Energietransitie

saldo doelstelling na 3e wijziging	2.396.937	2.278.665	2.614.665	940.953
lasten	22.142	22.142	22.142	22.142
baten	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	2.419.080	2.300.808	2.636.808	963.096

089999 Ambtelijke inzet

saldo doelstelling na 3e wijziging	3.454.282	3.310.393	3.259.230	3.267.728
lasten	8.408	6.466	6.466	6.466
baten	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	3.462.690	3.316.859	3.265.696	3.274.194

Gewijzigde doelstellingen Algemene dekkingsmiddelen, onvoorzien en personeel**900102 Provinciefonds**

saldo doelstelling na 3e wijziging	-142.838.238	-151.441.003	-155.813.680	-150.675.579
lasten	-1.045.312	-1.045.312	-1.045.312	-1.045.312
batens	176.487	-176.487	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	-143.707.063	-152.662.802	-156.858.992	-151.720.891

900103 Dividend

saldo doelstelling na 3e wijziging	-15.865.036	-14.719.566	-15.867.878	-16.761.164
lasten	0	0	0	0
batens	-1.844.594	-2.311.006	-2.636.755	-2.563.960
saldo doelstelling na 4e wijziging	-17.709.630	-17.030.572	-18.504.633	-19.325.124

900104 Saldo van de financieringsfunctie

saldo doelstelling na 3e wijziging	468.773	549.023	665.408	1.348.503
lasten	0	0	0	0
batens	7.012	16.768	23.250	23.250
saldo doelstelling na 4e wijziging	475.785	565.791	688.658	1.371.753

900105 Budgettaire ruimte

saldo doelstelling na 3e wijziging	1.250.195	2.021.805	1.937.151	3.940.506
lasten	-1.123.037	-972.495	2.426.069	1.308.669
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	127.158	1.049.310	4.363.220	5.249.174

909999 Ambtelijke inzet

saldo doelstelling na 3e wijziging	472.826	457.295	451.774	452.692
lasten	908	698	698	698
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	473.734	457.993	452.472	453.390

4e wijziging programmabegroting Provincie

2023

2024

2025

2026

94 Personeel

940101 Personeel

saldo doelstelling na 3e wijziging	100.000	100.000	100.000	100.000
lasten	-100.000	-100.000	-100.000	-100.000
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	0	0	0	0

Standen en mutaties Reserves

saldo na 3e wijziging	-34.541.199	2.010.694	22.343.412	23.439.169
lasten	3.177.574	2.459.071	-928.643	742.865
batens	183.066	-1.018.328	-29.661	-30.411
saldo na 4e wijziging	-31.180.560	3.451.437	21.385.108	24.151.624

Recapitulatie na 4e wijziging

Saldo programma's na 4e wijziging	208.207.755	183.114.555	167.968.996	159.289.036
Saldo dekkingsmiddelen en onvoorzien na 4e wijziging	-210.338.078	-218.310.280	-220.541.418	-214.661.697
Saldo ondersteuning en salarissen na 4e wijziging	33.310.883	31.744.288	31.187.314	31.221.038
Geraamd totaal saldo van baten en lasten na 4e wijziging	31.180.560	-3.451.437	-21.385.108	-24.151.624
Mutatie reserves na 4e wijziging	-31.180.560	3.451.437	21.385.108	24.151.624
Geraamde resultaat na 4e wijziging	0	0	0	0

Gewijzigde doelstellingen Ondersteuning

960101 Personeel				
saldo doelstelling na 3e wijziging	25.661.914	24.507.959	24.017.336	24.074.162
lasten	55.048	42.343	42.343	42.343
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	25.716.962	24.550.302	24.059.679	24.116.505

960102 Huisvesting en facilitaire zaken				
saldo doelstelling na 3e wijziging	2.492.007	2.336.946	2.534.058	2.261.833
lasten	-165.333	0	0	0
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	2.326.674	2.336.946	2.534.058	2.261.833

960103 ICT				
saldo doelstelling na 3e wijziging	3.888.276	3.764.747	3.525.338	3.701.773
lasten	221.244	116.948	116.948	116.948
batens	0	0	0	0
saldo doelstelling na 4e wijziging	4.109.520	3.881.695	3.642.287	3.818.721

Provinciale Staten Zeeland
t.a.v de Voorzitter

Onderwerp	Zaaknummer	Behandeld door	Verzonden
4e wijziging begroting Provincie Zeeland 2023	283806		

Middelburg, 26 januari 2023

Geachte Voorzitter,

Hierbij zenden wij u het Statenvoorstel 4e wijziging begroting 2023 van de provincie Zeeland toe.

Wij stellen u voor deze te behandelen in de commissie Bestuur op 10 februari 2023 en in de vergadering van Provinciale Staten op 10 maart 2023.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, waarnemend secretaries

Bijlage 1: Recapitulatie 4e wijziging van de begroting 2023
Bijlage 2: Statenvoorstel 4^e wijziging van de begroting 2023

Financiële consequenties externe inhuur: n.v.t.

Kostensoort: -

Bedrag: € 0,00

Financiële consequenties opdracht/uitbesteding: n.v.t.

Kostensoort: -

Bedrag: € 0,00

Gedeputeerde
belast met

behandeling: dhr. A.J. van der Maas - Bestuur / JZ

Vergadering PS: 10 maart 2023

Nr:

Agenda nr:

Vergadering GS: 24 januari 2023

Nr: 135470

Onderwerp: Nieuwe Referendumverordening -

Aan de Provinciale Staten van Zeeland

Samenvatting:

De vigerende referendumverordening voor de provincie Zeeland 2014 (Pb 2014, 145) is door Provinciale Staten vastgesteld op basis van een initiatiefvoorstel uit Provinciale Staten. Naar aanleiding van de evaluatie van de vigerende verordening is eind 2018 door de commissie Bestuur aangegeven dat deze referendumverordening op een aantal punten aanpassing behoeft.

Met een GS-brief is bij PS gesondeerd hoe tegen de belangrijkste wijzigingen wordt aangekeken. Uit de bespreking in de commissie Bestuur dd. 11 maart jl. is gebleken dat er op hoofdlijnen draagvlak bestaat voor het voorstel om alleen voorgenomen besluiten, referendabel te maken en om een onafhankelijke referendumcommissie met adviserende bevoegdheden in te stellen. Verder is in de nieuwe verordening geregeld dat de ondersteuningsverklaringen zowel op papier als digitaal aangeleverd kunnen worden en is de verordening geactualiseerd, beter geformuleerd en duidelijker opgebouwd.

Met dit voorstel wordt aan Uw Staten voorgesteld de Referendumverordening Zeeland 2023 vast te stellen overeenkomstig bijgevoegd ontwerpbesluit.

Onderstaand zijn de overwegingen bij dit voorstel en de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de vigerende referendumverordening nader uitgewerkt.

Inleiding

Een referendum is een democratisch instrument waarbij de burger zich kan uitspreken over een politieke kwestie. De referendumverordening voorziet erin dat zowel kiesgerechtigden als PS het initiatief kunnen nemen voor een referendum.

De verordening gaat uit van referenda op basis van een ontwerpbesluit van PS, dus een voorgenomen besluit, waarbij de burgers middels het referendum een advies kunnen geven aan PS. De uitslag van het referendum is niet bindend.

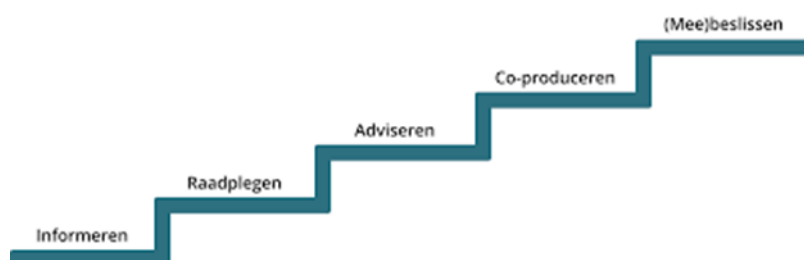
In de verordening is opgenomen welke besluiten van een referendum worden uitgezonderd. Bij de beslissing over een referendumverzoek brengt de referendumcommissie advies uit aan PS over deze uitzonderingsgronden.

Participatie

Op grond van deze referendumverordening kan een ontwerpbesluit van PS voorwerp van een volksstemming worden gemaakt. Een referendum is hiermee aanvullend, of zo men wil, een versterking van de representatieve democratie. Het referendum als democratisch instrument is een relatief zwaar middel om burgers te laten participeren, omdat het een langdurig proces is en organisatorische kosten met zich meebrengt. Het is dan ook een instrument waarbij kiesgerechtigden, als zij het initiatief nemen, enige moeite moeten doen om aan te tonen dat er voldoende draagvlak is.

De invloed die een burger heeft op politieke besluitvorming kan worden bepaald aan de hand van de zogenaamde 'participatieladder': hoe hoger de burger op die ladder kan komen, hoe meer invloed hij heeft/kan hebben op de politieke besluitvorming.

Deze ladder kent vijf sporten en ziet er als volgt uit:

Bij de twee onderste sporten (informeren en raadplegen) staat de overheid aan het roer en neemt het initiatief: zij informeert op eigen initiatief haar burgers of raadpleegt hen, en is vervolgens vrij om met die gevraagde raad te doen wat zij wil. Bij de drie hoogste sporten van de ladder is in meer of mindere mate sprake van interactieve beleidsvorming, waarbij burgers en overheid op een meer gelijke voet staan.

Het Zeeuwse referendum plaatst de burger op de middelste sport van de ladder. Het biedt burgers de mogelijkheid op eigen initiatief een ongevraagde raad af te geven, die PS zwaarwegend moeten meewegen bij de besluitvorming over het onderwerp dat bij het referendum voorlag. Een referendum kan ook worden gehouden op initiatief van PS. In de provinciale (concept)visie op participatie is het referendum een van de instrumenten waarmee burgerparticipatie wordt gefaciliteerd.

Voorgenomen besluit (ontwerpbesluit) referendabel

In de nieuwe referendumverordening is de mogelijkheid van een referendum beperkt tot een ontwerpbesluit van Provinciale Staten. Een 'ontwerpbesluit', of 'voorgenomen besluit' zoals hier bedoeld, kan worden geduid als een voorstel voor een nog te nemen besluit, in dit geval door PS.

Een referendum over een reeds genomen besluit, zoals in de vigerende verordening is opgenomen, blijkt in de praktijk problematisch omdat genomen besluiten vrijwel direct rechtsgevolgen (kunnen) hebben. Ook de modelverordening van de VNG gaat uitsluitend uit van referenda op basis van een ontwerpbesluit. De keuze voor een voorgenomen besluit heeft twee redenen. Allereerst is de uitslag van een referendum altijd een advies van kiesgerechtigden aan PS (Nederland kent geen bindend referendum). Het ligt voor de hand dat het advies wordt uitgebracht voordat PS het besluit neemt zodat dit advies meegewogen kan worden bij besluitvorming. Daarnaast is een referendum over reeds genomen besluiten ingewikkeld qua proces, wat kan leiden tot financiële en/of juridische risico's als hierbij een fout wordt gemaakt.

Referendumcommissie

Een referendumcommissie, zoals de meeste gemeenten en provincies kennen, ziet als neutrale onafhankelijke partij toe op de organisatie en de uitvoering van het referendum. De commissie heeft als taak om advies uit te brengen over de toelaatbaarheid van inleidende en definitieve verzoeken bij een raadgevend referendum. Daarnaast geeft de commissie advies over de vraagstelling van het referendum, de controle en het verloop. Ook kan de commissie gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen over de aanpassing van de referendumverordening.

In de nieuwe verordening is opgenomen dat PS een commissie met vijf leden instellen. Uitgaande van een quorum van drie leden, geeft dit meer zekerheid dat te allen tijde voldoende leden beschikbaar zijn om snel advies uit te kunnen brengen, ook als één of twee leden afwezig zijn. De leden worden benoemd voor een periode van zes jaar. Door een benoemingstermijn van zes jaar te hanteren wordt de onafhankelijkheid van provinciale staten, die voor vier jaar worden benoemd, versterkt. Om de onafhankelijkheid van de leden te waarborgen mag een lid van de referendumcommissie geen deel uitmaken van of werkzaam zijn onder verantwoordelijkheid van de provinciale bestuursorganen. Het is een permanente 'slapende' commissie, omdat een referenduminitiatief ineens kan opkomen en binnen enkele dagen een advies dient te worden uitgebracht over bijvoorbeeld de toelaatbaarheid van een onderwerp.

De referendumcommissie wordt ondersteund door de Statengriffier of een door de griffier aan te wijzen medewerker van de griffie.

Zolang de commissie “slapend” is, althans niet actief, ontvangen de leden geen toelage: niet de duur van het lidmaatschap is van belang, maar de frequentie van de vergaderingen. De leden zullen een vergoeding ontvangen op basis van het rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers (presentiegeld).

Naast het feit dat de te benoemen leden geen deel mogen uitmaken van of werkzaam zijn onder verantwoordelijkheid van de provinciale bestuursorganen ligt het voor de hand dat de kandidaten een achtergrond hebben op sociologisch, politiek/bestuurskundig gebied, het kiesrecht of op het gebied van communicatie.

Na vaststelling van deze verordening wordt onder leiding van de Statengriffier gestart met de werving van de leden van de referendumcommissie en wordt er een voorstel aan PS gedaan voor de benoeming van de leden en de vaststelling van het reglement van orde voor de commissie.

Verhouding PS - Referendumcommissie

Aan een referendumcommissie kunnen naast louter adviserende taken ook, met toepassing van artikel 81 Provinciewet, beslissingsbevoegdheden worden toegekend. In de nieuwe referendumverordening zijn alleen adviserende taken opgenomen, zoals hierboven aangegeven.

Het onderwerp dat ten grondslag ligt aan een referendum ligt doorgaans politiek gevoelig.

Een belangrijke taak van de commissie is het adviseren van PS over de vraag of sprake is van een uitgezonderd besluit als bedoeld in artikel 3 van de verordening, dus van een besluit waarover geen referendum kan worden gehouden. Met name als PS gebruik maken van de algemene uitzonderingsgrond (onder k.) moet dit goed worden gemotiveerd en is het advies van de referendumcommissie van belang.

Ook is in verordening opgenomen dat de referendumcommissie op eigen initiatief advies kan uitbrengen over aanpassingen van de verordening, over de bij referenda en referendumverzoeken te volgen procedure en over alle overige zaken die het referendum betreffen en die zij van belang acht.

Verder ziet de referendumcommissie o.a. toe op de uitvoering van de verordening en het neutrale karakter van de door de Provincie te verstrekken voorlichting over een referendum. Een onafhankelijke en neutrale referendumcommissie met deskundigen die adviseert over en toeziet op het referendumproces levert een belangrijke bijdrage aan een goed verloop van het referendumproces. De beslissingsbevoegdheid voor alle belangrijke processtappen blijft hierbij bij PS liggen.

Digitaal aanleveren ondersteuningsverklaringen

In de verordening is geregeld dat ondersteuningsverklaringen zowel op papier, als via de digitale weg zijn in te dienen en worden ondertekend met DigiD. De handtekeningen moeten worden geplaatst op formulieren die op verzoek van de initiatiefnemers door de voorzitter van Provinciale Staten worden verstrekt. De tekst van het formulier wordt tevens geplaatst op de website van de provincie. Het digitaal ondersteunen van het referendumverzoek kan door op de website in te loggen met DigiD. Na het inloggen wordt het burgerservicenummer (BSN) van de ondersteuner getoetst aan de BasisRegistratie Personen (BRP) aan de gestelde voorwaarden voor kiesgerechtigdheid (ingezetene van de provincie, Nederlandse nationaliteit, 18 jaar of ouder en niet uitgesloten van het kiesrecht). Als de ondersteuner aan de voorwaarden voldoet, kan de ondersteuningsverklaring via de website worden ingediend. De ondersteuningsverklaringen die op papier worden ingediend, worden eveneens aan de hand van het BSN aan de BRP getoetst.

Drempels

In de nieuwe verordening is bepaald dat een inleidend verzoek om een referendum te houden moet worden ondersteund door ten minste 2000 ondersteuningsverklaringen.

In de vigerende referendumverordening wordt nog uitgegaan van 1000 ondersteuningsverklaringen. In de praktijk wordt bij gemeentes gekozen voor een aantal dat overeenkomt met 1% van de kiesgerechtigde inwoners. Onder provincies varieert dit van 1000 tot 3000 kiesgerechtigden, met een uitschieter van 10.000 in Noord-Holland. Omdat het aantal benodigde verklaringen bij een digitale verzameling eenvoudiger kan worden behaald, is in voorliggende conceptverordening uitgegaan van 2000 ondersteuningsverklaringen. Dit komt overeen met overeen met ongeveer 0,7% van de 290.000 Zeeuwse kiesgerechtigden.

Voor een definitief verzoek om een referendum te houden moeten 6000 ondersteuningsverklaringen worden verzameld. In de vigerende verordening wordt uitgegaan van 2%. Voor de leesbaarheid van de verordening en duidelijkheid over het daadwerkelijke aantal benodigde ondersteuningsverklaringen is het beter om absolute aantallen te noemen. In de nieuwe verordening is 2% omgezet in 6000. Een vergelijking met andere provincies laat zien dat uiteenlopende aantallen of percentages worden gehanteerd, Noord-Holland en Utrecht 45.000, Limburg 26.500, Friesland 5%, Overijssel 3% en Groningen 4%.

Proces en tijdpad aanvraag referendum

Onderstaand zijn op hoofdlijnen de stappen beschreven voor de aanvraag van een referendum. Per stap is waar mogelijk het minimale en maximale tijdsbeslag opgenomen. Zodra GS het Statenvoorstel aan PS hebben aangeboden kan het verzamelen van ondersteuningsverklaringen voor een inleidend verzoek starten.

Zeker als de initiatiefnemers vroegtijdig de Statengriffier informeren over hun mogelijke initiatief kan er direct na besluitvorming door GS het formulier voor het verzamelen van de ondersteuningsverklaringen worden verstrekt en kan op de provinciale website de digitale omgeving voor het indienen van ondersteuningsverklaringen worden opengesteld.

De sluitingstermijn voor het indienen van het inleidend verzoek is net als in de vigerende verordening gesteld op 10 dagen voor de Statenvergadering waarin het ontwerpbesluit wordt besproken.

Tabel met procesbeschrijving en tijdpad aanvraag referendum:

Wat	Wie	Wanneer	Toelichting	Bron
Publicatie Statenvoorstel met ontwerpbesluit	GS	Direct na vaststelling door GS in de regel minimaal 5 á 6 weken voor de PS-vergadering	1 ^e keer dat burgers kennis kunnen nemen van het ontwerpbesluit PS en kan het verzamelen van ondersteuningsverklaringen voor een inleidend verzoek starten.	
Commissiebehandeling Statenvoorstel	Statencommissie	3 á 4 weken voorafgaand aan PS-vergadering	Na de behandeling in de commissie wordt het Statenvoorstel met het ontwerpbesluit geagendeerd voor PS	
Sluitingstermijn indiening inleidend verzoek	Indieners	Uiterlijk 10 dagen voor de Statenvergadering waarin het ontwerpbesluit wordt besproken	Indienen bij voorzitter PS	Art. 6, lid 2
Behandeling inleidend verzoek	PS	In vergadering waarvoor het Statenvoorstel is geagendeerd		Art.6, lid 6
Bekendmaking beslissing inleidend verzoek	Statengriffie	Binnen 7 dagen na vergadering PS	Start indieningstermijn definitief verzoek	Art. 6, lid 8
Sluitingstermijn indienen definitief verzoek	Indieners	Binnen 6 weken na bekendmaking besluit inwilliging PS	Indienen bij voorzitter PS	Art.7, lid 2
Besluit houden referendum	PS	Eerstvolgende PS vergadering		Art 7, lid 7
Bepalen datum referendum	PS	Zelfde vergadering of z.s.m.		Art 9, lid 1
Stemming referendum	Kiesgerechtigden	Binnen 6 maanden na PS-vergadering besluit houden referendum. Met mogelijkheid verlenging 3 maanden als stemming kan plaatsvinden in combinatie met reguliere verkiezingen.		Art 9, lid 2

Juridisch kader

Op grond van artikel 145 van de Provinciewet hebben Provinciale Staten de bevoegdheid om een referendumverordening vast te stellen. Dit betreft een autonome verordenende bevoegdheid. Voor de organisatie en uitvoering van een referendum wordt aansluiting gezocht bij de verkiezingen van Provinciale Staten. De gemeenten hebben daarbij een belangrijke rol. In verband hiermee wordt van hen gevraagd om medewerking te verlenen aan de uitvoering van een op grond van deze verordening door Provinciale Staten genomen besluit om een referendum te houden. De wettelijke bevoegdheid hiervoor vloeit voort uit artikel 146 van de Provinciewet. Dit betekent wel dat de kosten die verbonden zijn aan de gevraagde medewerking op basis van de referendumverordening door de provincie moeten worden vergoed. Artikel 150 van de Provinciewet betreft de strafbaarstelling door Provinciale Staten van overtreding van hun verordeningen. Dit is uitgewerkt in artikel 17 van de verordening. Ten slotte berust het instellen van de referendumcommissie zoals in de verordening is voorzien op artikel 82 van de Provinciewet.

De verordening bevat geen bepaling meer dat na bekendmaking van de uitslag van het referendum Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten een advies over deze uitslag kunnen uitbrengen en/of een advies over hoe daarmee kan worden omgegaan. Door de instelling van een referendumcommissie is de rol voor Gedeputeerde Staten in deze verordening anders dan voorheen. Voorts is Gedeputeerde Staten op grond van artikel 158 Provinciewet sowieso bevoegd om een advies aan Provinciale Staten uit te brengen. Dit behoeft hier niet geregeld te worden.

Inwerking treden van de verordening per 1 oktober 2023

Na het vaststellen van de referendumverordening in PS op 10 maart 2023 kan worden begonnen met de werving van de leden van de onafhankelijke referendumcommissie. Met de naderende statenverkiezing op 15 maart a.s., het aantreden van de nieuwe staten op 29 maart en het volgende proces van informatie en formatie kan de werving naar verwachting begin juni ter hand worden genomen, door leden van de nieuwe staten ondersteund door de griffie. Benoeming van de vijf leden van deze commissie is voorzien in de Statenvergadering van 29 september 2023. Nadat de leden van de commissie zijn benoemd, kan de verordening op 1 oktober 2023 in werking treden.

Wat willen we bereiken?

De Zeeuwse burgers door middel van het adviserend referendum over een voorgenomen besluit van Provinciale Staten meer te betrekken bij en invloed te geven op het politieke debat in de provincie Zeeland.

Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

Als er een juridisch sluitende en praktisch uitvoerbare referendumverordening is vastgesteld en een onafhankelijke referendumcommissie is ingesteld.

Wat doen we daarvoor?

De vigerende verordening intrekken en een nieuwe verordening vaststellen. In de verordening is voorzien in een nog in te stellen onafhankelijk referendumcommissie met adviserende taken.

Wat zijn de klimaateffecten?

N.v.t.

Wat mag het kosten?

De eenmalige kosten van het aanpassen van onze informatiesystemen bedragen volgens de laatste informatie eenmalig € 32.900 en structureel € 41.284. De totale kosten voor vier jaar bedragen dus € 198.036.

De kosten worden vooralsnog gedekt uit het budget 66339 FIB applicaties en ontwikkeling. Via de zomer of najaarsnota 2023 zullen PS worden voorgesteld een definitief budget beschikbaar te stellen.

Bij het nog te nemen instellingsbesluit en benoeming door PS van de vijf leden van de onafhankelijke referendumcommissie zal ook worden ingegaan in de dekking van de kosten. De vergoeding voor een commissielid bedraagt normaal gesproken € 128,22 per vergadering (op grond van artikel 2.4.1 eerste lid rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers (RPB)).

Aanvullend hebben Provinciale Staten daarbij bepaald dat er een hogere vergoeding kan worden toegekend wanneer de expertise van het commissie lid dit rechtvaardigt of wanneer de standaard vergoeding niet geacht kan worden in redelijke verhouding te staan tot de taakzwaarte. In dat geval kan een vergoeding voor het bijwonen van de vergaderingen van de commissie van drie maal het in 2.4.1, eerste lid RPB genoemde bedrag (€384,66) worden toegekend.

In de verordening wordt voor allerlei activiteiten de medewerking gevraagd/gevorderd van de gemeenten bij een referendum. Hier zijn kosten aan verbonden. Het gaat daarbij met name om kosten van de stemprocedure, zoals de kosten van verzending van de oproepingskaarten en stembiljetten, huur van stemlokalen, presentiegelden voor stembureauleden, stembussen, ambtelijke kosten en actualiseren van het kiesregister. De provincie dient de kosten voor de gevraagde medewerking van gemeenten op grond van de Provinciewet te compenseren. Er is geen ervaring met een provinciaal referendum. De praktijk zal moeten uitwijzen wat de hoogte van de kosten bij de gemeenten zijn en op basis daarvan zal de vergoeding worden bepaald.

De kosten van een daadwerkelijk referendum kunnen oplopen tot ongeveer € 1 miljoen, een en ander is afhankelijk of het stemproces gecombineerd kan worden met de reguliere verkiezingen. Een dekkingsvoorstel daarvoor zal pas bij een Statenbesluit voor het daadwerkelijk houden van een referendum worden meegenomen.

Financiële consequenties externe inhuur: geraamd op Externe inhuur (kostensoort -)

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig bijgevoegd ontwerp-besluit.

Gedeputeerde staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, waarnemend secretaris

Onderwerp:

Nieuwe Referendumverordening -

Ontwerpbesluit

De staten der provincie Zeeland,
gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van 24 januari 2023, nr. 135470;

besluiten:

vast te stellen de Referendumverordening Zeeland 2023

Besluit van Provinciale Staten van Zeeland houdende vaststelling van de Referendumverordening Zeeland 2023

Provinciale Staten van Zeeland;

- gelet op de artikelen 82, 145, 146 en 150 van de Provinciewet;
- overwegende dat op 27 maart 2014 de Referendumverordening voor de provincie Zeeland 2014 in werking is getreden en uit de evaluatie hiervan is gebleken dat het gewenst is deze verordening te herzien;
- gelezen het advies van gedeputeerde staten van 24 januari 2023 (nr.135470);

Besluiten vast te stellen de navolgende verordening:

Referendumverordening Zeeland 2023

Artikel 1. Definities

In deze verordening wordt verstaan onder:

- kiesgerechtigden: ingezetenen die stemrecht hebben voor de verkiezing van de leden van de Provinciale Staten van Zeeland;
- referendum: volksraadpleging waarbij de kiesgerechtigden zich uitspreken over een voorgenomen besluit van Provinciale Staten van Zeeland.
- besluit: een beslissing in de zin van artikel 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) van Provinciale Staten van Zeeland

Artikel 2. Referendum, initiatief

Een referendum kan zowel worden gehouden op initiatief van kiesgerechtigden, als op initiatief van Provinciale Staten.

Artikel 3. Referendum, onderwerp

Onderwerp van een referendum is een ontwerpbesluit van Provinciale Staten, met uitzondering van besluiten:

- waarin Provinciale Staten beslissen op bezwaar;
- die handelen over zaken met betrekking tot personen, zoals benoemingen, ontslagen, schorsingen, beloningen, erkenningen en verlenen van kwijtschelding, alsmede over geldelijke voorzieningen voor ambtsdragers en hun nabestaanden;
- tot het voeren van rechtsgedingen;
- over het vaststellen of wijzigen van de provinciale begroting en de provinciale rekening;
- in het kader van deze verordening of die naar het oordeel van Provinciale Staten hun grondslag vinden in een eerder genomen besluit, waarover een referendum is gehouden, of kon worden gehouden;
- over het voor kennisgeving aannemen van nota's en rapporten;
- over provinciale tarieven en belastingen;
- die betrekking hebben op de organisatie van het provinciale apparaat;
- waarvan de inwerkingtreding of uitvoering niet kan worden uitgesteld vanwege de naar het oordeel van Provinciale Staten gemoeide spoedeisende provinciale belangen;

- j. ter uitvoering van een besluit van een ander bestuursorgaan of de wetgever waaromtrent Provinciale Staten geen beleidsvrijheid of bevoegdheid heeft;
- k. waarvan Provinciale Staten van mening is dat dringende redenen aanleiding zijn om geen referendum te houden.

Artikel 4. Samenstelling referendumcommissie

1. Provinciale Staten stellen een referendumcommissie in en benoemen de voorzitter en de leden.
2. De referendumcommissie bestaat uit vijf leden, de voorzitter daaronder begrepen.
3. De referendumcommissie regelt onderling de vervanging van de voorzitter.
4. De referendumcommissie wordt ondersteund door de griffier of een door de griffier aan te wijzen medewerker van de griffie.
5. De voorzitter en de leden van de referendumcommissie kunnen geen deel uitmaken van of werkzaam zijn onder verantwoordelijkheid van bestuursorganen van de provincie.
6. De leden worden benoemd voor een periode van zes jaar. Aftredende leden kunnen worden herbenoemd.

Artikel 5. Taken en vergaderingen referendumcommissie

1. De referendumcommissie heeft tot taak:
 - a. Provinciale Staten te adviseren over:
 - i. de vraag of sprake is van een uitgezonderd besluit als bedoeld in artikel 3;
 - ii. de vraagstelling van een referendum inclusief de antwoordmogelijkheden en de stemprocedure;
 - iii. de datum van het te houden referendum;
 - b. de voorzitter van Provinciale Staten te adviseren over het papieren en digitale formulier voor de ondersteuningsverklaringen
 - c. Gedeputeerde Staten te adviseren over de stembiljetten;
 - d. toezicht te houden op:
 - i. de uitvoering van deze verordening, en
 - ii. het objectieve of neutrale karakter van de door de Provincie te verstrekken voorlichting over het referendum;
 - e. klachten te behandelen in het kader van de toezichttaak, genoemd onder d;
 - f. binnen zes maanden na de dag waarop het referendum wordt gehouden dan wel binnen drie maanden nadat duidelijk is dat er geen referendum plaatsvindt, een evaluatie uit te brengen over het referendumproces.
2. De referendumcommissie kan op eigen initiatief advies uitbrengen over aanpassingen van deze verordening, over de bij referenda en referendumverzoeken te volgen procedure en over alle overige zaken die het referendum betreffen en die zij van belang acht.

3. De vergaderingen van de commissie zijn in beginsel openbaar. Er wordt in beslotenheid vergaderd wanneer de voorzitter dit voorstelt, of een of meer leden van de commissie hierom verzoeken.
4. De adviezen van de referendumcommissie zijn openbaar.
5. De werkwijze van de referendumcommissie wordt nader uitgewerkt in een separaat door Provinciale Staten vast te stellen reglement.

Artikel 6. Initiatief van kiesgerechtigden, stap 1: inleidend verzoek

1. Het inleidend verzoek om een referendum te houden wordt ondersteund door ten minste 2000 ondersteuningsverklaringen van personen die kiesgerechtigd zijn op de dag dat het formulier, bedoeld in het vierde lid, wordt verstrekt.
2. Een inleidend verzoek wordt schriftelijk ingediend bij de voorzitter van Provinciale Staten, uiterlijk 10 dagen voor de Statenvergadering waarin het ontwerpbesluit wordt besproken.
3. Een ondersteuningsverklaring voor het inleidend verzoek bestaat uit een handtekening met de daarbij behorende naam, adres, woonplaats en BSN.
4. Ondersteuningsverklaringen worden geplaatst op een daartoe door de voorzitter van Provinciale Staten verstrekt formulier waarop de titel van het ontwerpbesluit is opgenomen. De ondersteuning van het verzoek kan eveneens langs digitale weg worden ingediend en ondertekend worden met DigiD, of een vergelijkbaar veilig digitaal portaal.
5. De voorzitter van Provinciale Staten, of een door de voorzitter aan te wijzen medewerker van de griffie, controleert de ondersteuningsverklaringen op naam, adres, woonplaats en kiesgerechtigdheid als bedoeld in het eerste lid.
6. Provinciale Staten beslissen in hun vergadering waarvoor het ontwerpbesluit is geagendeerd of het inleidend verzoek kan worden ingewilligd.
7. Als het verzoek wordt ingewilligd, behandelen Provinciale Staten het ontwerpbesluit waarop het verzoek zich richt. Het ontwerpbesluit zoals dat luidt na verwerking van eventuele aangenomen amendementen, wordt vervolgens aangehouden tot de eerstvolgende vergadering na de dag waarop de uitslag van het referendum wordt bekendgemaakt, tenzij eerder negatief over de ontvankelijkheid van het referendumverzoek wordt beslist.
8. De beslissing als bedoeld in het zesde lid wordt binnen zeven dagen na de vergadering van Provinciale Staten schriftelijk bekend gemaakt aan de indieners van het verzoek.

Artikel 7. Initiatief van kiesgerechtigden, stap 2: definitief verzoek

1. Het definitief verzoek om een referendum te houden wordt ondersteund door ten minste 6000 ondersteuningsverklaringen van personen die kiesgerechtigd zijn op de dag dat Provinciale Staten hebben besloten dat het inleidend verzoek wordt ingewilligd.
2. Een definitief verzoek wordt ingediend bij de voorzitter van Provinciale Staten binnen zes weken na de dag dat Provinciale Staten heeft besloten dat het inleidend verzoek wordt ingewilligd.
3. Een ondersteuningsverklaring voor het definitief verzoek bestaat uit een handtekening met de daarbij behorende naam, adres, woonplaats en BSN.

4. Ondersteuningsverklaringen worden geplaatst op een daartoe door de voorzitter van Provinciale Staten verstrekt formulier waarop de titel van het ontwerpbesluit is opgenomen. De ondersteuning van het verzoek kan eveneens langs digitale weg worden ingediend en ondertekend worden met DigiD, of een vergelijkbaar veilig digitaal portaal.
5. De voorzitter van Provinciale Staten, of een door de voorzitter aan te wijzen medewerker van de griffie, controleert de ondersteuningsverklaringen op naam, adres, woonplaats en kiesgerechtigdheid als bedoeld in het eerste lid.
6. De voorzitter van Provinciale Staten maakt bekend hoeveel geldige ondersteuningsverklaringen zijn ingediend.
7. De voor het inleidend verzoek verzamelde ondersteuningsverklaringen tellen niet mee voor het definitief verzoek.
8. In de eerstvolgende Statenvergadering na afloop van de termijn, bedoeld in het eerste lid, nemen Provinciale Staten een besluit over het houden van het referendum.

Artikel 8. Initiatief van Provinciale Staten

1. Provinciale Staten kunnen besluiten tot het houden van een referendum.
2. Zo spoedig mogelijk nadat dit besluit is genomen, behandelen Provinciale Staten het ontwerpbesluit waarover het referendum zal worden gehouden. Het ontwerpbesluit zoals dat luidt ná verwerking van eventuele aangenomen amendementen, wordt vervolgens aangehouden totdat de uitslag van het referendum bekend is gemaakt.

Artikel 9. Datum stemming

1. Provinciale Staten bepalen tegelijk met het besluit om een referendum te houden, of zo spoedig mogelijk daarna, de dag waarop de stemming over het referendum plaatsvindt.
2. De stemming vindt plaats uiterlijk zes maanden na de dag waarop besloten is tot het houden van een referendum. Provinciale Staten kunnen deze termijn met ten hoogste drie maanden verlengen om de stemming te combineren met een reguliere verkiezing of om te voorkomen dat de stemming in een schoolvakantie voor het basis- en voortgezet onderwijs valt die voor de regio is aangewezen.

Artikel 10. Vraagstelling referendum

1. Provinciale Staten stelt tegelijk met het besluit om een referendum te houden, of zo spoedig mogelijk daarna, de vraagstelling vast.
2. Bij een referendum wordt aan de kiesgerechtigden de vraag voorgelegd of zij voor of tegen het ontwerpbesluit zijn. Deze vraag kan geen betrekking hebben op afzonderlijke onderdelen van het ontwerpbesluit.

Artikel 11. Uitvoering

1. Gedeputeerde Staten zijn belast met de uitvoering van het besluit van Provinciale Staten tot het houden van een referendum. Gedeputeerde Staten regelen de bestuurlijke en ambtelijke coördinatie en kunnen andere bestuursorganen, instanties of personen inschakelen.
2. Gedeputeerde Staten stellen de vormvoorschriften vast waaraan het stembiljet moet voldoen.

3. Gedeputeerde Staten zijn belast met het zorgdragen voor een neutrale informatievoorziening.

Artikel 12. Budget

1. Onmiddellijk nadat is besloten tot het houden van een referendum, stellen Provinciale Staten een budget beschikbaar aan Gedeputeerde Staten voor de organisatie van en de voorlichting over het referendum.
2. Er wordt geen subsidie aan verzoekers of belangengroeperingen verleend voor een campagnebudget.

Artikel 13. Procedure voorbereiding, stemming, uitslagbepaling en bekendmaking

Op de procedure ter voorbereiding, stemming, en de vaststelling en bekendmaking van de uitslag van het referendum zijn de hoofdstukken E, paragrafen 2 en 4, J, L, N, paragraaf 1, en P, paragrafen 1 en 4, van de Kieswet van overeenkomstige toepassing, voor zover bij deze verordening niet anders is bepaald.

Artikel 14. Uitslag

1. Het centraal stembureau berekent de uitslag van het referendum en geeft aan hoeveel stemmen voor en tegen het ontwerpbesluit van Provinciale Staten zijn uitgebracht, alsmede het aantal blanco en ongeldige stemmen en het aantal stemmen bij volmacht. Het centraal stembureau stelt vast of een meerderheid voor dan wel tegen het ontwerpbesluit heeft gestemd waarbij blanco en ongeldige stemmen buiten beschouwing worden gelaten.
2. Het centraal stembureau brengt de uitslag over aan Provinciale Staten, vergezeld van het proces-verbaal, en maakt beide onverwijld bekend op een algemeen toegankelijke wijze.
3. Provinciale Staten doen op basis van het door het centraal stembureau vastgestelde proces-verbaal een uitspraak over of de stemming op wettige wijze is geschied.

Artikel 15. Geldigheid uitslag

De uitslag van het referendum is geldig indien tenminste 30% van de stemgerechtigden een geldige stem heeft uitgebracht.

Artikel 16. Besluitvorming

1. De uitspraak over de wettigheid van de stemming als bedoeld in artikel 14, derde lid, wordt gedaan in de eerstvolgende vergadering na ontvangst van de uitslag van de stemming als bedoeld in artikel 14, tweede lid.
2. In dezelfde vergadering nemen Provinciale Staten een besluit over het onderwerp van het referendum, mits er tenminste vier weken zijn gelegen tussen de dag van ontvangst van de uitslag en de dag waarop de vergadering plaatsvindt. Indien niet aan laatstgenoemde voorwaarde wordt voldaan, vindt de besluitvorming plaats in de volgende vergadering van Provinciale Staten.

Artikel 17. Strafbepaling

Met een hechtenis van ten hoogste drie maanden of een geldboete van de tweede categorie wordt gestraft degene die:

- a. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen namaakt of vervalst met het oogmerk deze als echt en onvervalst te gebruiken of door anderen te doen gebruiken;
- b. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen die hij zelf heeft nagemaakt of vervalst of waarvan de valsheid of vervalsing hem, toen hij deze ontving, bekend was, opzettelijk als echt en onvervalst gebruikt of door anderen doet gebruiken;
- c. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen voorhanden heeft met het oogmerk om deze wederrechtelijk te gebruiken of door anderen te doen gebruiken;
- d. als gemachtigde stemt voor een persoon, wetende dat deze is overleden;
- e. bij een referendum door gift of belofte een kiesgerechtigde omkoopt om volmacht te geven tot het uitbrengen van zijn stem;
- f. stelselmatig personen aanspreekt of anderszins persoonlijk benadert ten einde hen te bewegen het formulier op hun oproepingskaart, bestemd voor het stemmen bij volmacht, te ondertekenen en deze kaart af te geven.

Artikel 18. Evaluatie

Binnen vijf jaar na inwerkingtreding van deze verordening zenden Gedeputeerde Staten een verslag inzake de werking en het effect van deze verordening aan Provinciale Staten.

Artikel 19. Onvoorziene gevallen

In de gevallen waarin deze verordening niet voorziet, beslissen Provinciale Staten.

Artikel 20. Intrekking oude verordening

De Referendumverordening Zeeland 2014 wordt ingetrokken.

Artikel 21. Inwerkingtreding en citeertitel

1. Deze verordening treedt in werking op 1 oktober 2023
2. Deze verordening wordt aangehaald als: Referendumverordening Zeeland 2023

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten van Zeeland 10 maart 2023.

De voorzitter,
De griffier,

Toelichting

Artikelsgewijs

Artikel 1. Definities

Kiesgerechtigd

Voor het begrip 'kiesgerechtigd' is aangesloten bij degene die gerechtigd is deel te nemen aan de verkiezingen voor Provinciale Staten. Dit is geregeld in de Kieswet.

Referendum

Deze verordening gaat uit van een referendum op basis van een ontwerpbesluit van Provinciale Staten, dus een voorgenomen besluit.

Besluit

Voor het begrip 'besluit' is aangesloten bij het besluitbegrip in de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb). Artikel 1.3 Awb definieert een besluit als een schriftelijke beslissing van een bestuursorgaan, inhoudende een publiekrechtelijke rechtshandeling

Artikel 2. Referendum, initiatief

De verordening voorziet erin dat zowel kiesgerechtigden als Provinciale Staten het initiatief kunnen nemen voor een referendum. Vaak wordt gesproken van een raadgevend (op initiatief van kiesgerechtigden) en van een raadplegend (op initiatief van Provinciale Staten) referendum. Deze termen leiden regelmatig tot verwarring en worden om die reden niet gebruikt in de verordening.

Artikel 3. Referendum, onderwerp

Provinciale Staten beslissen of er een referendum kan worden gehouden. Onderwerp van een referendum is een ontwerpbesluit van Provinciale Staten, dus een voorgenomen besluit. Bepaalde onderwerpen waarover Provinciale Staten een besluit kunnen nemen lenen zich minder goed voor een referendum. Deze zijn hier als uitzondering opgenomen. De uitzonderingsgrond onder k. benadrukt en garandeert de beoordelingsvrijheid van Provinciale Staten. Gebruik hiervan moet goed worden gemotiveerd.

Artikel 4. Samenstelling referendumcommissie

De referendumcommissie wordt ingesteld nadat de referendumverordening is vastgesteld en ziet als neutrale onafhankelijke partij toe op de organisatie en de uitvoering van het referendum. Het is een permanente commissie omdat een referenduminitiatief ineens kan opkomen en er dan binnen enkele dagen een advies dient te worden uitgebracht over bijvoorbeeld de vraag of een referendum mogelijk is over het ontwerpbesluit van Provinciale Staten. Het kan zijn dat de leden van de referendumcommissie lange tijd niet bijeenkomen. Als er geen referenduminitiatief is, zal er doorgaans geen reden zijn om te vergaderen.

Artikel 5. Taken en vergaderingen referendumcommissie

De referendumcommissie heeft diverse adviserende taken. Daarnaast houdt de referendumcommissie toezicht op het gehele referendumproces. De referendumcommissie kan gevraagd en ongevraagd advies geven.

Eerste lid

Onder a tot en met c staat de advisering aan respectievelijk de Provinciale Staten, de voorzitter van Provinciale Staten en het college van Gedeputeerde Staten. De referendumcommissie heeft een adviserende rol bij diverse stappen in het referendumproces die gevoelig kunnen liggen of voor discussie kunnen zorgen. Onder d is de rol van de referendumcommissie als toezichthouder op het hele referendumproces vastgelegd. Een uitvloeisel van die rol is de behandeling door de referendumcommissie van

klachten over het referendumproces (onder e). Klachten kunnen over uiteenlopende zaken gaan, bijvoorbeeld het afkeuren van een aantal ondersteunende handtekeningen, het aantal stembureaus of een campagne uiting van een organisatie.

Wellicht ten overvloede: de taak die de referendumcommissie heeft ten aanzien van klachten over het referendumproces heeft niet te maken met het klachtrecht dat wordt geregeld in hoofdstuk 9 van de Awb; dat klachtrecht gaat immers alleen over gedragingen van bestuursorganen en personen die daarbij werkzaam zijn. De afdoening daarvan is een taak van het bestuursorgaan zelf.

De referendumcommissie brengt na afloop van elk referendumproces een evaluatie uit (onder f). Dit kan gaan om een referendumproces inclusief een gehouden referendum maar ook over een referendumproces waarbij het niet tot een daadwerkelijk gehouden referendum is gekomen.

Artikel 6. Initiatief van kiesgerechtigden, stap 1: inleidend verzoek

Het inleidend verzoek heeft twee functies: het aantonen dat er binnen de provincie enig draagvlak is voor een referendum en een toetsmoment of over het ontwerpbesluit van Provinciale Staten een referendum kan worden gehouden. Voor inleidend verzoek bedraagt aantal vereiste ondersteuningsverklaringen 2000. Het definitief verzoek (artikel 7) moet aantonen dat er voldoende draagvlak binnen de provincie is om daadwerkelijk een referendum te houden; hiervoor zijn minimaal 6000 ondersteuningsverklaringen vereist.

Derde en vierde lid

Ondersteuningsverklaringen kunnen in de procedure voor het inleidend verzoek op grond van deze verordening zowel op papier, als via de digitale weg worden ingediend en worden ondertekend met DigiD. De handtekeningen moeten worden geplaatst op formulieren die door de voorzitter van Provinciale Staten worden verstrekt.

Vijfde lid

Bij het controleren van de geldigheid van de handtekeningen wordt beoordeeld of diegenen die de ondersteuningsverklaring indienen kiesgerechtigd zouden zijn voor de verkiezingen van Provinciale Staten op het moment dat de voorzitter van Provinciale Staten het formulier voor de ondersteuningsverklaringen verstrekt. De beoordeling houdt in dat gekeken wordt of de indiener(s) en ondersteuners aan de voorwaarden voldoen dat zij inwoner zijn van de provincie Zeeland (ingeschreven bij een gemeente in de provincie Zeeland), de Nederlandse nationaliteit bezitten, 18 jaar of ouder zijn en niet uitgesloten van het kiesrecht. Hiervoor wordt het BSN gebruikt.

Zesde lid

Provinciale Staten beslissen of het inleidend verzoek kan worden ingewilligd. Hierbij wordt getoetst aan de in artikel 3 vermelde onderwerpenlijst. En wordt beoordeeld of er een voldoende aantal geldige ondersteuningsverklaringen is. De referendumcommissie heeft hierbij een adviserende rol.

Het besluit van Provinciale Staten op het inleidend verzoek is een besluit in de zin van de Awb. Hiertegen staat bezwaar en beroep open.

Zevende lid

Als Provinciale Staten het ontwerpbesluit referendabel achten, wordt het inhoudelijk besproken, waarbij uiteraard amendementen en moties kunnen worden ingediend. Over het ontwerpbesluit zelf wordt niet gestemd. Dit gebeurt pas nadat het referendum is gehouden, of nadat Provinciale Staten hebben besloten dat er geen referendum gehouden kan worden.

Artikel 7. Initiatief van kiesgerechtigden, stap 2: definitief verzoek

De procedure voor het definitief verzoek is in grote lijnen gelijk aan die voor het inleidend verzoek. Dit houdt onder meer in dat de voorzitter van Provinciale Staten of een door hem aan te wijzen medewerker van de griffie controleert op voldoende handtekeningen van

kiesgerechtigden. Het vereiste aantal geldige ondersteuningsverklaringen bedraagt voor het definitief verzoek 6.000. De kiesgerechtigdheid is hier gekoppeld aan de dag waarop Provinciale Staten hebben besloten dat het inleidend verzoek wordt ingewilligd. Ook in de procedure voor het definitief verzoek is de digitale weg opengesteld.

Dat de ondersteuningsverklaringen van het inleidend verzoek niet meetellen voor het definitief verzoek heeft de volgende reden. Tijdens het inleidend verzoek is het ontwerpbesluit nog niet besproken door Provinciale Staten; het voorstel kan dus nog gewijzigd worden als gevolg van amendementen. Daarom is het mogelijk dat een kiesgerechtigde het inleidend verzoek ondersteunt, maar geen handtekening wil zetten voor het definitief verzoek, bijvoorbeeld omdat inmiddels aan diens bezwaren tegemoet is gekomen. Of over het ontwerpbesluit van Provinciale Staten een referendum kan worden gehouden, is eerder in het proces, bij het inleidend verzoek beslist. Een voldoende aantal geldige ondersteuningsverklaringen zal dan ook in principe een positief besluit tot het houden van het referendum inhouden.

Artikel 8. Initiatief van Provinciale Staten

Provinciale Staten kunnen zelf het initiatief nemen om een referendum te houden. Vaak zal het voorstel daartoe van een of meer statenleden of fracties afkomstig zijn, via een initiatiefvoorstel of motie. Het opnemen van de mogelijkheid van een referendum op initiatief van Provinciale Staten in de referendumverordening schept duidelijkheid over de procedure en de rol van de referendumcommissie.

Artikel 11. Uitvoering

Dit artikel betreft de rol van Gedeputeerde Staten. Zij zijn onder meer belast met de uitvoering van het besluit van Provinciale Staten tot het houden van een referendum, regelen de bestuurlijke en ambtelijke coördinatie en kunnen andere bestuursorganen, instanties of personen inschakelen. Voorts stellen Gedeputeerde Staten de vormvoorschriften vast waaraan het stembiljet moet voldoen en zijn zij belast met het zorgdragen voor een neutrale informatievoorziening. Onmiddellijk nadat is besloten tot het houden van een referendum, stellen Provinciale Staten hiervoor een budget beschikbaar aan Gedeputeerde Staten (artikel 15, eerste lid).

Voor de organisatie en uitvoering van een referendum is aansluiting gezocht bij de verkiezingen van Provinciale Staten. De gemeenten hebben daarbij een belangrijke rol. In verband hiermee wordt van hen gevraagd om medewerking te verlenen aan de uitvoering van een op grond van deze verordening door Provinciale Staten genomen besluit om een referendum te houden. De wettelijke bevoegdheid hiervoor vloeit voort uit artikel 146 van de Provinciewet. Dit betekent wel dat de kosten die verbonden zijn aan de gevraagde medewerking op basis van de referendumverordening door de provincie moeten worden vergoed.

Artikel 12. Budget

In het tweede lid wordt het verstrekken van subsidie voor het voeren van campagne uitgesloten. Deze kosten zullen de initiatiefnemers en (belangen)groeperingen zelf moeten dragen.

Artikel 13. Procedure voorbereiding, stemming, uitslagbepaling en bekendmaking

Het ligt voor de hand om voor de procedures rond de stemming aan te sluiten bij de gang van zaken bij de verkiezingen voor Provinciale Staten. Vandaar dat de desbetreffende bepalingen uit de Kieswet van overeenkomstige toepassing worden verklaard, voor zover er geen regeling in deze verordening zelf is opgenomen. Het gaat om de volgende onderdelen:

- hoofdstuk E, paragraaf 2: de instelling en bemensing van stembureaus door het college van burgemeester en wethouders;
- hoofdstuk E, paragraaf 4: de instelling van het centraal stembureau;
- hoofdstuk J: de stemming (met onder andere de oproep, de inrichting van het stemlokaal, het uitbrengen van de stem);
- hoofdstuk L: het stemmen bij volmacht;
- hoofdstuk N, paragraaf 1: de telling van de stemmen;
- hoofdstuk P, paragraaf 1: de werkzaamheden van het centraal stembureau ten behoeve van de vaststelling en de bekendmaking van de uitslag;
- hoofdstuk P, paragraaf 4: de vaststelling en de bekendmaking van de uitslag in een openbare zitting van het centraal stembureau. Ook is hier geregeld dat er een proces-verbaal van de werkzaamheden wordt opgemaakt. Zie over de bekendmaking ook de toelichting bij artikel 14.

Artikel 14. Uitslag

In artikel 14 zijn bepalingen opgenomen over de taken van het centraal stembureau bij de telling, de vaststelling en de bekendmaking van de uitslag van een referendum. Deze wijken deels af van desbetreffende bepalingen in de Kieswet of vullen deze aan. Zie de toelichting bij artikel 12.

In het tweede lid van artikel 14 is verder bepaald dat het centraal stembureau de uitslag aan Provinciale Staten overbrengt. Het vierde lid regelt dat de Provinciale Staten een uitspraak doet over de wettigheid van de stemming.

Artikel 15. Geldigheid uitslag

De uitslag van het referendum is geldig indien tenminste 30% van de stemgerechtigden een geldige stem heeft uitgebracht. Aangezien het referendum een advies betreft, is het niet strikt noodzakelijk om een bepaling over de geldigheid van de uitslag op te nemen. Het opkomstpercentage kan evenwel als indicatie worden gezien voor het belang dat stemgerechtigden aan het desbetreffende onderwerp hechten.

Artikel 16. Besluitvorming

Het eerste lid regelt de termijn waarbinnen Provinciale Staten een uitspraak over de wettigheid van het referendum moeten doen. Het expliciet benoemen van een termijn bevordert de transparantie van de procedure richting de burger. Het tweede lid regelt de termijn waarbinnen Provinciale Staten aan besluit nemen over het onderwerp van het referendum. De uitslag van het referendum is in formele zin niet bindend voor Provinciale Staten.

Artikel 17. Strafbepaling

Op grond van artikel 150 van de Provinciewet kunnen Provinciale Staten op overtreding van een verordening een straf stellen van ten hoogste drie maanden hechtenis of een geldboete van de tweede categorie (€ 4.500,- in 2022). Voor het bepalen van wat strafbaar is, is aangesloten bij hoofdstuk Z, paragraaf 1, van de Kieswet.

Artikel 18. Evaluatie

Dit artikel bepaalt dat Gedeputeerde Staten binnen vijf jaar na inwerkingtreding van deze verordening een verslag inzake de werking en het effect van deze verordening aan Provinciale Staten zenden. Daarnaast heeft de referendumcommissie op grond van artikel 5

de taak om binnen een bepaalde termijn na de dag waarop een referendum wordt gehouden, dan wel nadat duidelijk is dat er geen referendum plaatsvindt, een evaluatie uit te brengen over het referendumproces. De referendumcommissie kan voorts op eigen initiatief advies uitbrengen over aanpassingen van deze verordening.

Procesoverzicht op hoofdlijnen

Referendum op initiatief kiesgerechtigden

(volgens Referendumverordening Zeeland 2023)

Voorwaarden vooraf

Acties	Wie	Model referendumverordening
Vaststellen verordening	Provinciale Staten	
Benoemen leden referendumcommissie en vaststellen Reglement van orde	Provinciale Staten	Artikel 4, eerste lid Artikel 5, vijfde lid
Formulier voor ondersteuningsverklaringen ontwikkelen	Voorzitter van de Provinciale Staten, na advies referendumcommissie	Artikel 5, eerste lid, onder b Artikel 6, vierde lid

Inleidend referendumverzoek

Acties	Wie	Model referendumverordening
Kiesgerechtigden willen verzoeken om referendum en vragen om formulier voor ondersteuningsverklaringen Verstrekking formulier waarop ontwerp statenbesluit en datum waarop formulier wordt verstrekt staan vermeld, plus openstelling digitale mogelijkheid	Voorzitter van de staten	Artikel 6, vierde lid
Indienen inleidend verzoek bij voorzitter Provinciale Staten	Initiatiefnemers / kiesgerechtigden	Artikel 6, tweede lid
Onderzoek geldigheid ondersteuningsverklaringen, advies aan Provinciale Staten	Voorzitter van staten	Artikel 6, vijfde lid
Besluit over geldigheid inleidend verzoek en of ontwerp statenbesluit referendabel is	Provinciale Staten, na advies referendumcommissie	Artikel 6, zesde lid Artikel 5, eerste lid, onder a Artikel 3
Behandeling ontwerp statenbesluit, stemming over moties en amendementen, stemming over ontwerp statenbesluit wordt aangehouden	Provinciale Staten	Artikel 6, zevende lid

Definitief verzoek

Acties	Wie	Model referendumverordening
Verstrekking formulier voor ondersteuningsverklaringen, plus openstellen digitale mogelijkheid	Voorzitter van Provinciale Staten	Artikel 7, vierde lid
Bekendmaking aantal geldige ondersteuningsverklaringen	Voorzitter van de Provinciale Staten	Artikel 7, zesde lid
Indienen definitief verzoek bij voorzitter van Provinciale Staten	Initiatiefnemers / kiesgerechtigden	Artikel 7, tweede lid
Onderzoek geldigheid ondersteuningsverklaringen, advies aan Provinciale Staten	Voorzitter van Provinciale Staten	Artikel 7, vijfde lid
Besluit over definitief verzoek	Provinciale Staten	Artikel 7, achtste lid

Na besluit dat er een referendum komt

Actie	Wie	Model referendumverordening
Besluit over datum	Provinciale Staten, na advies referendumcommissie	Artikel 9, eerste lid Artikel 5, eerste lid, onder a
Besluit over vraagstelling en eventueel de stemprocedure	Provinciale Staten, na advies referendumcommissie	Artikel 10, eerste lid Artikel 5, eerste lid, onder a
Besluit over budget voor organisatie en voorlichting referendum	Provinciale Staten	Artikel 12, eerste lid
Organisatie dag van stemming	Gedeputeerde Staten Burgermeester en wethouders	Artikel 11, eerste lid Artikel 13

Na het referendum

Actie	Wie	Model referendumverordening
Vaststellen uitslag	Centraal stembureau	Artikel 14, eerste lid
Bekendmaking uitslag en proces-verbaal	Central stembureau	Artikel 14, tweede lid
Besluit over wettige wijze stemming	Provinciale Staten	Artikel 16, vierde lid
Besluit over aangehouden ontwerp statenbesluit	Provinciale Staten	Artikel 6, zevende lid Artikel 16, tweede lid

De voorzitter van Provinciale Staten
t.a.v. van de statengriffie

Onderwerp
Nieuwe Referendumverordening

Zaaknummer
84581

Behandeld door

Verzonden

Middelburg, 30 januari 2023

Geachte voorzitter,

Hierbij doen wij u toekomen het Statenvoorstel voor het vaststellen van een nieuwe referendumverordening.

Bij het opstellen van het Statenvoorstel is rekening gehouden met de inbreng vanuit de commissie Bestuur op 11 maart 2022. In die vergadering is door ons gesondeerd hoe tegen de belangrijkste wijzigingen werd aangekeken. De belangrijkste voorgestelde wijzigingen betreffen het beperken van de mogelijkheid van een referendum tot alleen voorgenomen besluiten, de instelling van een onafhankelijke referendumcommissie en het mogelijk maken van het digitaal indienen van ondersteuningsverklaringen.

In de toelichting op het Statenvoorstel zijn de belangrijkste wijzigingen nader toegelicht.

Wij adviseren u het Statenvoorstel in uw Statenvergadering van 10 maart 2023 te behandelen.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, waarnemend secretaris

Bijlagen:

1. Statenvoorstel nieuwe referendumverordening
2. Procesoverzicht referendum op hoofdlijnen

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

Financiële consequenties externe inhuur:

Kostensoort: Externe inhuur
Bedrag: €

Financiële consequenties opdracht/uitbesteding:

Kostensoort: Uitbesteding
Bedrag: €
Gedeputeerde
belast met
behandeling: dhr. Drs. J.M.M. Polman

Vergadering PS: 10 maart 2023
Nr:
Agenda nr:
Vergadering GS: 14 februari 2023
Nr: 280279

Onderwerp: Noodhulp en wederopbouw Turkije/Syrië

Aan de Provinciale Staten van Zeeland

Samenvatting:

Op 7 februari vonden in Turkije en Syrië aardbevingen van enorme omvang plaats. Onze samenleving doet er alles aan om de nodige steun te verlenen. Wij stellen u, namens Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten van Zeeland gezamenlijk, voor om € 400.000,- vrij te maken voor steun aan de getroffen gebieden, eventuele steun aan particuliere initiatieven in Zeeland en een donatie aan Giro555 (11 samenwerkende hulporganisaties).

Wat willen we bereiken?

De overstromingsramp in Zuidwest Nederland in 1953, met ruim 1.800 doden en een verwoeste infrastructuur, is voor mensen die die ramp hebben meegemaakt een referentiekader waarin zij de catastrofes in andere landen kunnen plaatsen. Toen is Zeeland nationaal en internationaal geholpen.

De hulp van de Provincie Zeeland na rampen in het buitenland mag genoemd worden. We hebben bijgedragen aan de hulp na de tsunami (Azië, 2004), de cycloon in Myanmar (mei 2008), de aardbeving in China (mei 2008) en de aardbeving in Haïti (januari 2010).

Op 7 februari jl. vonden in Turkije en Syrië aardbevingen van enorme omvang plaats.

Wij betuigen ons medeleven aan de slachtoffers van de aardbeving en bieden, in navolging van een groot aantal Zeeuwse gemeenten en de provincies, humanitaire hulp. Wij hopen daarmee ook andere organisaties en overheden te inspireren.

Met provinciale steun aan onder andere Giro555 onderschrijven we internationale humanitaire hulpprincipes zoals onpartijdigheid, onafhankelijkheid en afstemming op regionale omstandigheden.

Zonder dat er strikte criteria zijn, kunnen we stellen dat er in Zeeland:

- draagvlak is (diverse gemeenten stellen zich actief op);
- particuliere initiatieven zijn (onder meer vanuit de Turkse gemeenschap) die bijdragen aan de noodhulp en wederopbouw in de getroffen gebieden.

Op verzoek van het Presidium van Provinciale Staten wordt Gedeputeerde Staten van Zeeland belast met de verdere uitvoering.

Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

- Ondersteuning organisaties die hulp verlenen aan het door aardbevingen getroffen gebied.

Wat doen we daarvoor?

- Ondersteuning organisaties die hulp verlenen aan het door aardbevingen getroffen gebied.

Wat zijn de klimaateffecten?

Wat mag het kosten?

€ 400.000,- ten laste van algemene reserve. Er is geen bestaand budget voor noodhulp. De budgettaire ruimte voor 2023 is niet toereikend, daarom is dekking gezocht via de algemene reserve. Na deze onttrekking blijven het niveau van de algemene reserve en het weerstandsvermogen bij het huidige risicoprofiel toereikend om te voldoen aan de ratio's die hiervoor gelden.

De middelen zullen toegevoegd worden aan doelstelling 060401 Leefbaarheid-brede welvaart.

Vanuit het budget Initiatieven Provinciale Staten resteert in 2022 € 100.000, dit zal toegevoegd worden aan de algemene reserve, waarmee dit een eerste aanzet is voor deze middelen.

Financieel-technisch kunnen wij zonder besluit van u deze middelen niet rechtmatig doneren omdat er geen directe tegenprestatie tegenover staat. Wij stellen u daarom voor om het formele besluit te nemen om genoemd bedrag als gift beschikbaar te stellen.

Financiële consequenties externe inhuur: geraamd op Externe inhuur (kostensoort)

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig bijgevoegd ontwerp-besluit.

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, waarnemend secretaris

Onderwerp:

Noodhulp en wederopbouw Turkije/Syrië

Ontwerpbesluit

De staten der provincie Zeeland,
gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van 14 februari 2023, nr. 280279 en het
gezamenlijke voorstel van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten;

besluiten:

om € 400.000 vrij te maken
ten behoeve van de noodhulp en wederopbouw in Turkije en Syrië
en de begroting te wijzigen door in 2023 € 400.000 aan de algemene reserve te onttrekken en
deze middelen toe te voegen aan doelstelling 060401 Leefbaarheid-brede welvaart en
dragen het College van Gedeputeerde Staten op dit besluit uit te voeren.

Provinciale Staten van de Provincie Zeeland
Postbus 6001
4330 LA Middelburg

Onderwerp
Noodhulp en wederopbouw Turkije/Syrië

Zaaknummer
280277

Behandeld door

Verzonden

Middelburg, 1 maart 2023

Geachte voorzitter,

Hierbij bieden wij u, namens Gedeputeerde Staten én Provinciale Staten van Zeeland, het Statenvoorstel Noodhulp en wederopbouw Turkije/Syrië aan. Wij stellen voor dit Statenvoorstel te behandelen in uw vergadering van Provinciale Staten van 10 maart 2023.

Bijgevoegde leidraad voor provinciale besluitvorming Humanitaire hulp, noodhulp en wederopbouw na een ramp in het buitenland zal worden geactualiseerd en in de loop van dit jaar aan uw Staten worden aangeboden.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten van Zeeland,

Provinciale Staten van Zeeland,

drs. J.M.M. Polman
voorzitter

drs. L.M.L.M. Prevaes
waarnemend secretaris

Bijlagen:

1. Statenvoorstel Noodhulp en wederopbouw Turkije/Syrië
2. Leidraad voor provinciale besluitvorming Humanitaire hulp, noodhulp en wederopbouw na een ramp in het buitenland (2010)

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

Provincie Zeeland

LEIDRAAD VOOR PROVINCIALE BESLUITVORMING

HUMANITAIRE HULP, NOODHULP EN WEDEROPBOUW
NA EEN RAMP IN HET BUITENLAND

1. Inleiding

De overstromingsramp in Zuidwest Nederland in 1953, met ruim 1.800 doden en een verwoeste infrastructuur, is voor mensen die die ramp hebben meegemaakt een referentiekader waarin zij de catastrofes in andere landen kunnen plaatsen. Toen is Zeeland nationaal en internationaal geholpen.

De hulp van de Provincie Zeeland na rampen in het buitenland mag er zijn. Het afgelopen decennium droeg de provincie bij aan de hulp na de tsunami (Azië, 2004), de cycloon in Myanmar (mei 2008), de aardbeving in China (mei 2008) en de aardbeving in Haïti (januari 2010).

De besteding van de provinciale middelen moet beredeneerd, effectief en efficiënt zijn. Hulp moet daarbij gebaseerd zijn op de vraag uit het rampgebied en niet 'zomaar' op een Zeeuws idee. En de hulp moet het algemeen belang in het rampgebied dienen en niet bij een zeer beperkte groep terecht komen. Transparantie is hierbij noodzakelijk. De kwaliteit van de besluitvorming mag daarbij niet negatief worden beïnvloed door druk.

Deze leidraad beoogt een handvat te bieden voor activiteiten in het kader van noodhulp of humanitaire hulp.

2. Oriëntatie

Ten aanzien van de doelstelling van humanitaire hulp en noodhulp volgt het college van GS het standpunt van de Nederlandse rijksoverheid zoals vastgelegd in het besluit van de minister voor Ontwikkelingssamenwerking van 27 maart 2008, nr. DMV/HH-0058/08. Hierin wordt gesteld dat de hoofddoelstelling van humanitaire hulp, "de optimale leniging van levensbedreigende menselijke noden is onder de meest kwetsbaren, als gevolg van (chronische) crisissituaties en/of natuurrampen." De Provincie Zeeland onderschrijft voorts internationale humanitaire hulpprincipes zoals onpartijdigheid, onafhankelijkheid van politieke invloed, en aanpassing aan en afstemming op plaatselijke omstandigheden en gebruiken.

Zodra zich een ingrijpende ramp in het buitenland voordoet kan van verscheidene kanten druk worden uitgeoefend om 'iets' te doen. De eerste dagen zijn daarom van belang voor besluitvorming.

Een belangrijk richtpunt is de openstelling van Giro 555 of ander gironummer door de Samenwerkende Hulporganisaties (SHO).

De SHO gebruiken de volgende criteria om dit te doen of te laten:

- omvang van de ramp
- ontbreken van capaciteit ermee om te gaan in het betreffende land
- bestaan van kanalen voor hulp
- draagvlak in de Nederlandse samenleving

Regionale initiatieven melden zich meestal spontaan bij de provincie. Het is van belang deze initiatieven te inventariseren en de betrouwbaarheid van de contacten in het rampgebied aan de orde te stellen.

Strikte criteria die door de provincie gehanteerd kunnen worden om te bepalen of een hulpbijdrage dient te worden gegeven zijn niet te geven. Wel kan een aantal vragen worden geformuleerd die met ja of nee beantwoord moeten worden.

- Is er provinciaal draagvlak?
- Zijn er Zeeuwse gemeenten die banden hebben met het land?
- Zijn er particuliere Zeeuwse initiatieven actief in het land?
- Betreft het
 - herkomstland?
 - land waar historische, culturele of toeristische banden mee zijn?
- Zijn er eventuele afspraken in IPO verband?

3. Besluitvorming en financiën

Na het in kaart brengen van de mogelijkheden moet zo snel mogelijk de besluitvorming ter hand worden genomen.

- Het college van GS zal een voorlopig besluit moeten nemen (streeftijd maximaal 14 dagen).
- Het besluit zal bekrachtigd moeten worden door Provinciale Staten (streeftijd maximaal vijf weken na de ramp).

Na goedkeuring door PS, kan binnen de perken van de daartoe op de begroting van Provincie Zeeland goedgekeurde algemene reserves, het college van GS een (resultaat)subsidie toekennen voor het verlenen van humanitaire hulp in het algemeen en noodhulp en wederopbouw in het bijzonder.

De financiële bijdrage van de Provincie Zeeland aan noodhulpacties bedraagt minimaal € 100.000 en maximaal € 1,- per inwoner (van Zeeland), per gebeurtenis.

4. Hulpkanalen

Ook bij het kiezen van een hulpkanaal is het van belang om vooraf een antwoord te formuleren op de vragen gesteld in paragraaf 2.

Drie hulpkanalen worden nader omschreven.

Hulpkanaal A: Particulier initiatief uit de Provincie Zeeland

Er zijn vele soorten particulier initiatief, meestal kleinschalige projecten van stichtingen. Steun via het particulier initiatief in de provincie Zeeland genereert, door de directheid, kleinschaligheid en herkenbaarheid zowel draagvlak als resultaten in het rampgebied.

Problemen kunnen ontstaan door wrijving tussen regionale initiatieven. Ook is er veel te doen over het mogelijke gebrek aan effectiviteit. Van belang hierbij is om de betrouwbaarheid van het initiatief aan de orde te stellen, na te gaan of er steun is van en samenwerking met andere organisaties in het rampgebied, te bezien of de uitvoeringscapaciteit van het particulier initiatief voldoende is en om de deskundigheid te beoordelen.

Particulieren zijn veelal goed in staat om een rechtstreekse terugkoppeling te geven.

Hulpkanaal B: Artsen zonder Grenzen

Artsen zonder Grenzen (AzG) biedt medische noodhulp aan slachtoffers van rampen, oorlogen en epidemieën. De teams van AzG bieden kortdurende hulp. Incidenteel is AzG wel betrokken bij de (her)opbouw van klinieken of ziekenhuizen en zorgt men voor trainingen van medische staf. In gevallen treedt AzG als pleitbezorger voor de mensenrechten op.

AzG is in staat en bereid om een rechtstreekse terugkoppeling (schriftelijk en eventueel mondeling) te geven.

AzG Nederland biedt de Provincie Zeeland de mogelijkheid om vooraf te overleggen over óf financiële middelen noodzakelijk worden geacht.

Hulpkanaal C: Samenwerkende Hulporganisaties

Giro 555 van de Samenwerkende Hulporganisaties (SHO) is populair bij het grote publiek, maar ook bij lagere overheden. Voor gerichte, grootschalige noodhulp biedt SHO een goed hulpkanaal. De aangesloten leden (in 2010: Oxfam Novib, Rode Kruis, ICCO, Cordaid, Tear, Terre des Hommes, Unicef, Save the Children en World Vision) werven samen fondsen en besteden deze individueel op basis van een vaste verdeling. Voor invloed door de provincie of een herkenbare rol van de provincie is geen plaats.

De financiële bijdrage van de Provincie Zeeland wordt verdeeld over meerdere hulpkanalen. Ook in het verleden is besloten om hulp deels te bestemmen voor noodhulp en deels voor wederopbouw.

Het beleid ontwikkelingssamenwerking van de provincie Zeeland is gericht op het leveren van een bijdrage aan de versterking en activering van het draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking in de Zeeuwse samenleving.

Met het oog op coherentie van beleid pleit dit ervoor om eventuele toekomstige financiële bijdragen in het kader van noodhulp met name te verdelen over de hulpkanalen A en B.

De hulpkanalen A en B bieden de beste mogelijkheden voor een directe terugkoppeling inzake de besteding van provinciale middelen.

Indien er besloten wordt om géén provinciale hulp te verlenen bij een ingrijpende ramp is het van belang om te vermelden, dat deze beslissing - op basis van de eerder in de notitie genoemde criteria - duidelijk uitgelegd moet worden aan de bevolking en de media.

Gedeputeerde
belast met
behandeling: dhr. Drs. J. de Bat -

Vergadering PS:
Nr:
Agenda nr:
Vergadering GS: 7 februari 2023
Nr: 240540

Onderwerp: Normenkader boekjaar 2023 -

Aan de Provinciale Staten van Zeeland

Samenvatting:

Het normen- en toetsingskader is een verplicht document dat nodig is voor de accountantscontrole en voor de rechtmatigheidsverantwoording. In 2022 is het normen- en toetsingskader voor twee boekjaren vastgesteld, voor 2022 en 2023. In de tussentijd hebben er enkele wijzingen plaatsgevonden in wet- en regelgeving. Om deze reden is het normen- en toetsingskader voor het boekjaar 2023 geactualiseerd en wordt het opnieuw als statenvoorstel aangeboden voor het boekjaar 2023

Wat willen we bereiken?

We willen voldoen aan wettelijke verplichtingen. Vanaf boekjaar 2023 is de verplichting ontstaan om een rechtmatigheidsverantwoording op te nemen in de jaarrekening. In deze verantwoording verklaart het college dat de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening rechtmatig, dus in overeenstemming met de normen uit het normenkader, tot stand gekomen zijn (of met uitzondering van te benoemen tekortkomingen). Een actueel normenkader is hiervoor een randvoorwaarde.

Waarom kunnen we zien of alles bereikt is?

Een rechtmatigheidsverantwoording in de jaarstukken (over boekjaar 2023) die verwijst naar het normenkader. En een (goedkeurende) accountantsverklaring bij deze jaarstukken.

Wat doen we daarvoor?

Het normen- en toetsingskader wordt periodiek geactualiseerd vanwege mogelijke wijzigingen in regelgeving.

Wat zijn de klimaat effecten?

N.v.t.

Wat mag het kosten?

N.v.t.

Financiële consequenties externe inhuur: geraamd op Externe inhuur (kostensoort)

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig bijgevoegd ontwerp-besluit.

Gedeputeerde staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, waarnemend secretaris

Onderwerp:

Normen- en toetsingskader boekjaar 2023

Ontwerpbesluit

De staten der provincie Zeeland,
gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van 7 februari 2023, nr. 240540;

besluiten:

Het Normen- en toetsingskader boekjaar 2023 vast te stellen.

Normen- en toetsingskader boekjaar 2023 – Provincie Zeeland

In de controle op de jaarrekening toetst de accountant onder meer in hoeverre de baten en lasten en de balansmutaties in de jaarrekening rechtmatig tot stand zijn gekomen. Hierbij wordt nagegaan of deze tot stand gekomen zijn in overeenstemming met de begroting en met relevante wet- en regelgeving, zoals opgenomen in het normenkader.

Het normenkader voor een rechtmatigheidscontrole betreft de inventarisatie van de regelgeving die voor de accountantscontrole van belang is. Het gaat om regelgeving met bepalingen over financiële beheershandelingen, vanuit zowel landelijke en Europese wetten (externe regelgeving) als verordeningen die Provinciale Staten van de Provincie Zeeland hebben vastgesteld (interne regelgeving).

Door een wetwijziging is vanaf boekjaar 2023 de verplichting ontstaan voor decentrale overheden om een rechtmatigheidsverantwoording op te nemen in de jaarrekening. Deze rechtmatigheidsverantwoording wordt opgesteld door het college van Gedeputeerde Staten. De externe accountant zal de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording als onderdeel van de jaarrekening toetsen. Ten behoeve van de totstandkoming en onderbouwing van de rechtmatigheidsverantwoording worden interne controles uitgevoerd. Daarom is dit normenkader vanaf boekjaar 2023 niet alleen relevant voor de accountantscontrole van de jaarrekening, maar ook voor de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening en de interne controles die als basis hiervoor dienen.

Het normenkader is geoperationaliseerd in een toetsingskader. Hierin is voor de relevante regelgeving aangegeven welke onderdelen bepalingen bevatten omtrent doelgroep/object, hoogte en duur.

Het normen- en toetsingskader is afgestemd met de accountant EY.

Actualisatie van het normen- en toetsingskader

In 2022 is het normen- en toetsingskader voor twee boekjaren vastgesteld, voor 2022 en 2023. In de tussentijd hebben er enkele wijzingen plaatsgevonden in wet- en regelgeving. Om deze reden is het normen- en toetsingskader voor het boekjaar 2023 geactualiseerd en wordt het opnieuw als statenvoorstel aangeboden voor het boekjaar 2023. De doorgevoerde wijzigingen zijn opgenomen op de laatste pagina van dit document.

Subsidies (verstrekking)

Nr.	Externe regelgeving	Doelgroep / object	Hoogte	Duur
1	Algemene wet bestuursrecht	Betreft algemene bepalingen, die nader uitgewerkt zijn de Algemene Subsidieverordening Zeeland 2023.		

Nr.	Interne regelgeving	Doelgroep / object	Hoogte	Duur
1	Algemene subsidieverordening Zeeland 2023	Art. 2 (lid 1 en 2), 4, 5, 6	Art. 3 (lid 2 en 3)	
2	Verordening subsidies Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2022 (POP-3) Zeeland	Art 1.2, 1.6, 1.7 lid 2/3, 1.8, 2.1.1, 2.1.2, 2.1.4, 2.2.1, 2.2.2, 2.2.3, 2.3.2, 2.3.3, 2.3.5, 2.3.6, 2.4.1, 2.4.2, 2.4.1.1, 2.4.2.1, 2.4.2.2, 2.4.3.1, 2.4.3.2, 2.5.1, 2.5.2, 2.5.3, 2.6.1, 2.6.2, 2.6.3, 2.7.1, 2.7.2, 2.7.3, 2.7.5, 2.7.6, 2.8.2, 2.8.3, 2.8.5, 2.8.6, 2.8.7 3.2.2, 3.2.3, 3.3.1, 3.3.2, 3.3.3, 3.4.1, 3.4.2, 3.4.4, 3.5.1, 3.5.2, 3.5.4	Art 1.4 (lid 3 en 4)1.9, 1.9a, 1.10, 1.11, 1.11a 1.12, 1.12a, 1.12b, 1.13, 1.15, 1.16a, 1.19, 1.20, 1.21, 1.22, 1.23, 1.24, 1.25, 1.28, 1.29, 2.1.4, 2.1.6, 2.2.4, 2.3.7, 2.4.1.2, 2.4.2.3, 2.4.3.3, 2.5.4, 2.6.4, 2.7.8, 2.8.8, 3.2.4, 3.3.4, 3.4.5, 3.5.5	

Inkopen/aanbesteding

Nr.	Externe regelgeving	Doelgroep / object	Hoogte	Duur
1	Aanbestedingswet 2012 (met Gids Proportionaliteit 3 ^e herziening januari 2022 als flankerend beleid)		Geheel	
2	Aanbestedingsbesluit 2012		Geheel	
3	Wet markt en overheid		Geheel	
4	Aanbestedingsreglement Werken 2016		Geheel	
5	Richtlijn 2014/23/EU betreffende het plaatsen van concessieovereenkomsten		Geheel	
6	Richtlijn 2014/24/EU betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten		Geheel	

Treasury

Nr.	Externe regelgeving	Doelgroep / object	Hoogte	Duur
1	Wet financiering decentrale overheden (Fido)	Art. 2	Art. 3	Art. 4
2	Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Fido)	Art. 2	Art. 2	Art. 3
3	Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo)	Art. 2, 3 en 4		
4	Regeling schatkistbankieren decentrale overheden	Art. 3, 4, 7	Art. 6	

Nr.	Interne regelgeving	Doelgroep / object	Hoogte	Duur
1	Besluit Financieringsstatuut 2022 Provincie Zeeland	Art. 3.4, 4.1	Art. 3.3	

Staatssteun

Nr.	Externe regelgeving	Doelgroep / object	Hoogte	Duur
1	Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), Art. 106-108	Art. 106-108		

Ontvangsten

Nr.	Externe regelgeving	Doelgroep / object	Hoogte	Duur
1	Besluit locatiegebonden subsidies 2005		Art. 5, 6, 7, 8, 9, 13	
2	Regeling 'Extra investeringsimpuls infrastructuur in het stads- en streekvervoer'		Art. 4, 5, 6, 7	
3	Uitvoeringsregeling invorderingswet 1990	Art. 2, 3, 4, 7, 8, 9		

Personeel

Nr.	Externe regelgeving	Doelgroep / object	Hoogte	Duur
1	Wet op de loonbelasting		Geheel	
2	Sociale verzekeringswetten		Geheel	
3	CAO Provincies		Geheel	
4	Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers		Geheel	
5	Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers	Hoofdstuk 1 en hoofdstuk 2	Hoofdstuk 1 en hoofdstuk 2	Hoofdstuk 1 en hoofdstuk 2
6	Regeling rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers	Hoofdstuk 2	Hoofdstuk 2	Hoofdstuk 2
7	Zorgverzekeringswet		Geheel	
8	Wet normering topinkomens		Geheel	
9	Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA)		Geheel	
10	Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering		Geheel	

Fiscaal

Nr.	Externe regelgeving	Doelgroep / object	Hoogte	Duur
1	Wet op de omzetbelasting		Geheel	
2	Wet op het BTW compensatiefonds		Geheel	
3	Uitvoeringsregeling BTW compensatiefonds		Geheel	
4	Wet op de vennootschapsbelasting		Geheel	
5	Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen		Geheel	

Overige externe regelgeving

Nr.	Externe regelgeving	Doelgroep / object	Hoogte	Duur
1	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	Art. 4.2 en 4.3		
2	Onteigeningswet	Art. 43,	Art. 40, 40a, 40c, 40d, 40e, 40f, 41, 41a, 42, 42, 44, 45, 46, 50, 55	
3	Richtlijn bestuurlijke strafbeschikkingsbevoegdheid milieu- en keurfeiten	Art 2.6, 2.7	Art. 2.5, 3.9	
4	Wet natuurbescherming		Hoofdstuk 4	
5	Provinciewet	Titel IV Financiën		
6	Wet op de motorrijtuigenbelasting 1994	Hoofdstuk II	Hoofdstuk IV	Hoofdstuk III
7	Eerste uitvoeringsbeschikking provinciale opcenten motorrijtuigenbelasting	Art. 1	Art. 2, Art. 3, Art. 5	
8	Financiële verhoudingswet		Hoofdstuk 2 en 3	
9	Besluit financiële verhouding 2001		Hoofdstuk 2 en 3	
10	Circulaires Provinciefonds		Geheel	
11	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)	Geheel		
12	Uitspraken van de commissie BBV	Geheel		
13	Burgerlijk wetboek		Boek 6 en boek 7	
14	Wet gemeenschappelijke regelingen	Hoofdstuk II, IV, VI, VII, IX		
15	Wet milieubeheer	Art. 15.45, 15.50,	Art. 15.35, 15.45, 15.47, 15.48	
16	Waterwet		Art. 7.7, 7.8, 7.14	
17	Wet geluidhinder	Art. 127		
18	Ontgrondingenwet	Art. 21f		
19	Wet ruimtelijke ordening	Art. 6.1, 6.3, 6.4a, 6.6, 6.8, 6.9	Art. 6.2, 6.4, 6.5 Afdeling 6.4 GREX	
20	Mededingingswet	Art. 25g	Art. 25i	
21	Regeling vaststelling taakvelden en verstrekking informatie voor derden	Geheel		

Overige interne regelgeving

Nr.	Provinciale regelgeving	Doelgroep / object	Hoogte	Duur
1	Financiële controleverordening Zeeland 2018	Art. 2.3, 2.4, 2.5, 7		Art. 2.1, 3.4, 8
2	Financiële verordening Provincie Zeeland 2017	Art. 3.5, 3.7, 3.8	Art. 2.1.3, 3.1, 3.2, 3.3, 3.6, 3.7, 3.8, 3.11	Art. 3.4
3	Grondwaterheffingsverordening Provincie Zeeland 2010	Art. 3, 5, 9	Art. 6, 10	Art. 4
4	Legesverordening Provincie Zeeland 2018	Art. 2, 3, 8	Art. 4, 7, bijlage 1	
5	Regeling Nadeelcompensatie Verkeers- en Vervoersvoorzieningen en provinciale projecten Provincie Zeeland 2010	Art. 2, 3	Art. 9, 10, 11, 21	
6	Verordening nadere inrichting Rekenkamer Provincie Zeeland	Art. 2 lid 2	Art. 2 lid 2	
7	Verordening nazorgheffing stortplaatsen Zeeland	Art. 2, 3, 4, 8	Art. 5, 6, 11	Art. 7
8	Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning 2021	Art. 7 lid 1, 8, 11 lid 1, 12 lid 1/2	Art. 7 lid 2, 10, 11 lid 1/2	
9	Verordening provinciaal investeringsbudget stedelijke vernieuwing	Art. 2 lid 2/3, 3 lid 1, 5 lid 4/8, 6 lid 1	Art. 2 lid 4, 4, 8 lid 1	
10	Verordening rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers Provincie Zeeland 2019	Art. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 12, 13	Art. 2.	
11	Verordening Provinciale Opcenten Provincie Zeeland		Art. 1	Art. 1
12	Omgevingsverordening Zeeland 2018	<i>Hoofdstuk 2</i> Art. 2.30 <i>Hoofdstuk 3</i> Art. 3.4 (lid 1), 3.6., 3.10, 3.14, 3.15, 3.21, 3.23, 3.24, 3.25, 3.27, 3.36, 3.41, 3.42, 3.43, 3.47, 3.51 (lid 1), 3.62, 3.64, 3.67, 3.68, 10.2 (lid 1) <i>Hoofdstuk 5</i> Art. 5.2, 5.13 (lid 2 en lid 8), 5.15 (lid 2), <i>Hoofdstuk 6</i> Art. 6.2, 6.23, 6.24, 6.24a, 6.27, 6.13 (lid 3) <i>Hoofdstuk 8</i> Art. 8.2 <i>Hoofdstuk 9</i> Art. 9.1, 9.6	<i>Hoofdstuk 4</i> Art. 10.2 (lid 2) <i>Hoofdstuk 5</i> Art. 10.2 (lid 2) <i>Hoofdstuk 8</i> Art. 10.2 (lid 3)	<i>Hoofdstuk 3</i> Art. 3.74 (lid 6) 3.76 (lid 3) <i>Hoofdstuk 4</i> Art. 10.2 (lid 2) <i>Hoofdstuk 5</i> Art. 10.2 (lid 2) <i>Hoofdstuk 6</i> Art. 6.13 (lid 3) <i>Hoofdstuk 8</i> Art. 10.2 (lid 3)

Wijzigingen:

Hieronder zijn de wijzigingen opgenomen ten opzichte van het voorgaande normen- en toetsingskader 2022-2023.

- Algemene subsidieverordening Zeeland 2013 (vervallen);
- Algemene subsidieverordening Zeeland 2023 (nieuw);
- Besluit financieringsstatuut 2013 Provincie Zeeland (vervallen);
- Besluit financieringsstatuut 2022 Provincie Zeeland (nieuw);
- Financiële controleverordening Zeeland 2004 (vervallen);
- Financiële controleverordening Zeeland 2018 (nieuw opgenomen);
- Verordening rechtspositie gedeputeerden, staten- en commissieleden Provincie Zeeland 2016 (vervallen);
- Verordening op de ambtelijke bijstand en fractieondersteuning 2013 (vervallen);
- Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning 2021 (nieuw opgenomen).

Provinciale Staten
t.a.v. de voorzitter

Onderwerp	Zaaknummer	Behandeld door	Verzonden
Statenvoorstel normen- en toetsingskader boekjaar 2023	240539		

Middelburg, 7 februari 2023

Geachte voorzitter,

In onze vergadering van 7 februari 2023 hebben wij ingestemd met bijgevoegd statenvoorstel. Het is geagendeerd voor de vergadering van de audit commissie op 2 maart 2023. Wij vragen u dit voorstel vast te stellen in uw Statenvergadering van 29 maart 2023.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, waarnemend secretaris

Bijlagen:

1. Statenvoorstel Normen- en toetsingskader boekjaar 2023
2. Bijlage bij Statenvoorstel - Normen- en toetsingskader 2023

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

Gedeputeerde Staten van Zeeland

Onderwerp

Wensen- en bedenkingenprocedure
oprichting Zanddijk B.V

Zaaknummer

269909

**Behandeld
door**

Verzonden

Middelburg, 10 maart 2023

Geacht College,

In uw brief van 25 januari 2023, zaaknummer 263788, verzoekt u aan Provinciale Staten om eventuele wensen en bedenkingen kenbaar te maken inzake het door het College voorgenomen besluit tot oprichting van de besloten vennootschap Zanddijk BV.

Gedeputeerde Staten zijn op grond van artikel 158, eerste lid onder e van de Provinciewet bevoegd tot de oprichting van een vennootschap.

Het besluit wordt niet genomen nadat Provinciale Staten een ontwerpbesluit is toegezonden en in de gelegenheid zijn gesteld hun wensen en bedenkingen ter kennis van Gedeputeerde Staten te brengen. Provinciale Staten hebben ter zake ook de "Beleidsnota verbonden partijen Provincie Zeeland 2021" vastgesteld

De volgende wensen brengen Provinciale Staten in ten aanzien van de oprichting van de besloten vennootschap Zanddijk BV.

1. Voortgangsrapportages conform rapportage systematiek "Kader Grote Projecten" wordt onderschreven. Twee aandachtspunten/wensen:
 - Indien de budgetten en of scope van het project veranderen moet niet gewacht worden op tijdstip van verschijnen van reguliere rapportages, maar zo snel mogelijk gemeld worden aan commissie/PS
 - Voor de vorm en inhoud van de voortgangsrapportages dient rekening gehouden te worden met de bevindingen uit de recent uitgevoerde evaluatie van het Kader Grote Projecten.
2. Er moet een goede borging en expliciete terugkoppeling zijn vanuit de Zanddijk BV naar GS en in het verlengde hiervan naar commissie/PS indien afgeweken wordt van reguliere procedures. Daarnaast is het van belang optimale betrokkenheid te creëren door middel van werkbezoeken van PS.
3. Zorgdragen dat er ook voldoende marktkennis in de Zanddijk BV wordt ingezet.

4. In de uitvoeringsfase zorgdragen voor een goede communicatie en actief betrekken van de bewoners/omgeving, met name als er sprake dreigt te zijn van eventuele overlast.
5. In de voorbereidingsfase dient er goede bewaking te zijn dat er met de inzet van personeel flexibel wordt omgegaan omdat door onvoorziene omstandigheden het project kan stagneren.

Wij gaan ervan uit dat u de wensen zult overnemen bij de oprichting van de besloten vennootschap Zanddijk BV.

Met vriendelijke groet,

Provinciale Staten van Zeeland

{{esl:Signer2:Signature:size(200,50)}}

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

{{esl:Signer1:Signature:size(200,50)}}

Drs. F.J. van Houwelingen MPA, statengriffier

CONCEPT

Provinciale Staten van Zeeland
t.a.v. de voorzitter

Onderwerp	Zaaknummer	Behandeld door	Verzonden
wensen en bedenkingenprocedure oprichting Zanddijk B.V.	263788		

Middelburg, 25 januari 2023

Geachte voorzitter,

In het Statenvoorstel Kredietaanvraag Project N673 Zanddijk Molendijk hebben wij u reeds aangekondigd dat wij van plan zijn om voor de voorbereidingsfase en realisatiefase van dit project een externe organisatie op te richten. Op 24 januari hebben wij het voorgenomen besluit genomen om een aparte entiteit op te richten in de vorm van een besloten vennootschap (BV) waarin de Provincie Zeeland voor 100% gaat deelnemen.

De Provincie Zeeland heeft positieve ervaring met de aanleg van grote infrastructurele werken die plaatsvinden vanuit een BV binnen een complexe technisch, bestuurlijke en/ of politieke context. Voorbeelden daarvan zijn de BV Tractaatweg en de BV Kanaalkruising Sluiskil (BV KKS). Deze positieve ervaring wordt betrokken bij de BV die wij nu van plan zijn op te richten.

Voor definitieve besluitvorming tot oprichting van de Zanddijk B.V. ontvangen wij graag vanuit Provinciale Staten wensen en bedenkingen met betrekking tot ons voornemen tot oprichting van deze BV. Dit conform artikel 158 lid 2 van de Provinciewet en paragraaf 3.1 van de beleidsnota Verbonden Partijen.

Aanleiding

De provinciale weg Zanddijk- Molendijk (N673) tussen de A58 en Yerseke kent in de huidige vorm ernstige knelpunten op het gebied van verkeersveiligheid, bereikbaarheid en onderhoud. Doel van het project N673 Zanddijk Molendijk is het verbeteren van de verkeersveiligheid en de bereikbaarheid van Yerseke en het verminderen van de onderhoudsinspanning voor de N673.

Ter zake van de samenwerking, financiering en uitvoering van de projectonderdelen van het Project N673 Zanddijk Molendijk, hebben provincie Zeeland, de gemeente Reimerswaal en Waterschap Scheldestromen in november 2022 een samenwerkingsovereenkomst gesloten (verder te noemen: de SOK).

Op 16 december 2022 heeft Provinciale Staten het Definitief Ontwerp en het krediet voor het project N673 Zanddijk-Molendijk vastgesteld. Daarmee zijn definitie- en ontwerpfase conform het Kader Grote Projecten afgerond en is het project overgegaan naar de voorbereidingsfase. Ook de gemeenraad van Reimerswaal en het Waterschap Scheldestromen hebben ingestemd met hun projectonderdeel en het daarvoor benodigde krediet.

Bevoegdheid

Gedeputeerde Staten zijn op grond van artikel 158, eerste lid onder e van de Provinciewet bevoegd tot de oprichting van een vennootschap. Op grond van artikel 158, tweede lid van de Provinciewet

besluiten Gedeputeerde Staten slechts daartoe, indien dat in het bijzonder aangewezen moet worden geacht voor de behartiging van het daarmee te dienen openbaar belang.

Het besluit wordt niet genomen dan nadat Provinciale Staten een ontwerp-besluit is toegezonden en in de gelegenheid zijn gesteld hun wensen en bedenkingen ter kennis van Gedeputeerde Staten te brengen. Provinciale Staten hebben ter zake ook de "Beleidsnota verbonden partijen Provincie Zeeland 2021" vastgesteld.

Verzoek wensen en bedenkingen

Op 24 januari jl. hebben Gedeputeerde Staten in Ontwerp een concept-akte tot oprichting van een besloten vennootschap Zanddijk BV vastgesteld, waarin de Provincie Zeeland 100% van de aandelen zal houden.

Het statutaire doel van de besloten vennootschap Zanddijk BV is, het in opdracht van de provincie Zeeland voorbereiden en (laten) uitvoeren van de reconstructie van de N673 met aansluitende wegen en rotondes en bijbehorende werken en voorts het verrichten van al hetgeen met het bovenstaande in de ruimste zin verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn. De besloten vennootschap betreft een zogenoemde Project-BV, wat inhoudt dat wij het voornemen hebben, om na de oprichting zowel de voorbereidingsfase (ruimtelijke kader, onderzoeken en voorbereiding uitvoeringscontract), als de realisatiefase (uitvoering van de werkzaamheden na aanbesteding) van het Project N673 Zanddijk Molendijk door de Zanddijk B.V. te laten uitvoeren.

Voordat wij een besluit tot oprichting van de Zanddijk B.V. nemen, horen wij graag de wensen en bedenkingen van Provinciale Staten op dit voornemen tot oprichting van de besloten vennootschap Zanddijk BV. Bijgevoegd is de conceptakte van oprichting van de Zanddijk BV, die door de ingeschakelde notaris is opgesteld in overeenstemming met het door u opgestelde kader Beleidsnota verbonden partijen Provincie Zeeland 2021

Argumenten voor de keuze voor een externe projectorganisatie in een BV

1) Ervaringen uit het verleden

De Provincie Zeeland heeft positieve ervaring met de aanleg van grote infrastructurele werken die plaatsvinden vanuit een BV binnen een complexe technisch, bestuurlijke en/of politieke context. Voorbeelden daarvan zijn de BV Tractaatweg en de BV Kanaalkruising Sluiskil (BV KKS).

In de evaluatie realisatie project Tractaatweg¹ staat over de BV onder andere:

'de BV als zelfstandige rechtspersoon is niet per definitie voorwaardelijk voor het succes, maar wel een aantal uitgangspunten in zich draagt die hier in belangrijke mate aan bijgedragen.'

De BV Tractaatweg is destijds opgericht na vaststelling van het bestemmingsplan De BV KKS heeft zowel de voorbereidingsfase als de realisatiefase van het project gerealiseerd (project BV).

Wij willen ook voor het project Zanddijk de voorbereidings- en realisatiefase onder te brengen in een project BV, omdat wij diverse voordelen zien.

2) Organisatorische voordelen

Met een externe projectorganisatie wordt gezorgd dat er sprake is van een kleine organisatie die daadkrachtig de vastgestelde scope van het project tot uitvoering kan brengen. Procedures en systemen kunnen 1 op 1 gericht zijn op doelmatig realiseren van het infrastructurele project binnen geldende regelgeving. De BV is minder gebonden aan binnen de provinciale organisatie geldende procedures en kan dergelijke procedures daarom gericht op haar organisatie inrichten. Daarbij kan de BV dedicated projectmedewerkers die door de provincie gedetacheerd worden benutten, verrijkt met inhuur van externe expertise. Zoals het kunnen inzetten van een ervaren projectdirecteur en flexibele inhuur van de expertises die in verschillende fases van het project nodig zijn.

3) Duidelijke Sturingslijnen

Dit geldt met name bij wensen ten aanzien van de scope. Indien GS of PS aanpassingen aan de vastgestelde projectscope (definitief ontwerp) wil, dan zal de BV de gevolgen voor budget en planning aangeven voordat tot besluitvorming door GS en PS over kan worden gegaan en via de aandeelhoudersvergadering de opdracht aan de BV wordt aangepast. Indien uit de rapportages van

¹ https://www.zeeland.nl/sites/default/files/digitaalarchief/IB19_3e0e1739.pdf

de BV blijkt dat scope, planning of budget moet worden aangepast, dan gebeurt dit via besluitvorming in GS en PS en daarna besluitvorming in de aandeelhoudersvergadering. Doordat de sturingslijnen niet alleen organisatorisch zijn vastgelegd, maar ook via statuten en overeenkomst voor opdracht zijn bevoegdheden en verantwoordelijkheden helder en traceerbaar.

4) *Bijkomende voordelen:*

- Aanwezigheid in het gebied. Het is voorzien dat de BV vanaf haar start kantoor houdt in het gebied. Hoewel dit ook georganiseerd zou kunnen worden met een interne projectorganisatie, is dit met het opstarten van een BV op relatief korte termijn te realiseren.
- Communicatie en afspraken maken met de omgeving. De BV kan in de voorbereidingsfase in gesprek gaan met omwonenden en binnen de projectscope afspraken maken, en die afspraken in de realisatiefase bewaken.

Sommige voordelen die wij hiervoor hebben genoemd, zouden, zeker voor wat betreft de voorbereiding van de besluitvorming op het gebied van de publieke taken (het ruimtelijk plan en toetsingsonderdelen en vergunningverlening), ook met een interne projectorganisatie in het gebied of via aanbesteding aan een extern projectmanagementbureau kunnen worden georganiseerd. Maar omdat wij het bestuurlijk wenselijk vinden, om de risico's voor de realisatiefase van het project Zanddijk, onder te brengen in een BV, ligt onze bestuurlijke wens bij het snel oprichten van één externe organisatie in de vorm van één zelfstandige rechtspersoon.

Aandachtspunten bij het werken met een project BV

Het oprichting van een project BV voor het project Zanddijk kent ook risico's. De oprichting vindt plaats op een moment dat het ruimtelijk plan met alle daaraan verbonden toetsingen nog dient te worden vastgesteld, de vergunningen en ontheffingen moeten nog worden verleend, e.e.a. moet nog onherroepelijk worden en de grondverwerving door provincie en gemeente dient nog te worden gerealiseerd, waarbij vooraf niet uitgesloten is dat een onteigeningsprocedure noodzakelijk kan zijn. In de Samenwerkingsovereenkomst met de Gemeente Reimerswaal en Waterschap Scheldestromen zijn tevens bepalingen opgenomen dat indien risico's, zoals bijvoorbeeld hoge kostenstijgingen, zich verwezenlijken dit kan dat leiden tot het stopzetten van het project. Hoewel niet alle risico's kunnen worden weggenomen, is het risicomanagement er op gericht deze risico's zoveel mogelijk te beheersen met bepalingen in de statuten en de afspraken in de overeenkomst van opdracht/financiering die met de opgerichte BV afspraken zal worden. Wij verwijzen u naar de hierna genoemde aandachtspunten onder het kopje governance.

In de evaluatie van de Tractaatweg zijn ook de aandachtspunten benoemd, waarbij het belangrijk is deze zoveel als mogelijk te mitigeren. Dit betreft:

1) *Kennisontwikkeling en –deling*

Het werken met een BV kan het nadeel hebben dat kennis niet binnen de provinciale organisatie wordt opgebouwd. Daarom zal kennisuitwisseling worden opgezet met de BV tussen personen in vergelijkbare rollen. Dan gaat het om projectleider/ operationeel manager, omgevingsmanager, risicobeheerser en technisch manager. Voor sommige activiteiten, zoals rond inkoop, is wet- en regelgeving die op de provincie van toepassing is ook van toepassing op de BV, gelet op het feit dat de provincie 100% belang heeft in de BV. De BV kan voor dat soort aspecten indien zij dat wenst gebruik maken van expertise binnen de provinciale organisatie.

2) *Gebrekkige democratische legitimatie*

Er ontstaat meer afstand tussen politiek en uitvoering van het project, waardoor een risico is dat de democratische besluitvorming op afstand komt te staan. Om dit te mitigeren zal in de opdracht aan de BV hier aandacht aan worden geschonken, zodat conform het 'Kader Grote Projecten' Provinciale Staten via kwartaalrapportages haar rol kan blijven spelen en dat bij overgang van voorbereidings- naar uitvoeringsfase een expliciet besluitvormingsmoment voor GS en PS worden ingebouwd. Daarnaast vraagt aanpassing van budget en scope de goedkeuring van GS en PS. Ook zijn meer informele informatiemomenten, zoals via werkbezoeken belangrijk om u als statenleden te betrekken.

3) *Mogelijke ongewenste precedentwerking*

Voor de voorbereiding en uitvoering van taken waarop publiekrecht van toepassing is krijgt de Zanddijk BV een mandaat en een volmacht om maatwerk te leveren en actief met de omgeving in gesprek te zijn over oplossingen voor knelpunten. Omdat een BV op afstand staat kan het gebeuren dat die afwijkt van reguliere procedures en werkwijzen van de Provincie. Dat kan precedentwerking meebrengen ten aanzien van soortgelijke besluiten van de Provincie. Om dit te mitigeren wordt vastgelegd dat aangezien het een BV betreft met de provincie als 100% aandeelhouder, die zal moeten voldoen aan wet- en regelgeving waaraan de provincie moet voldoen, alsmede specifieke regels voor (grote) projecten die door PS zijn vastgesteld.

Afwegingskader oprichting verbonden partij

Deze toets is gedaan op basis van het 'afwegingskader oprichting verbonden partij', zoals opgenomen in de nota verbonden partijen (2021). In het afwegingskader is een zestal vragen opgenomen die beantwoord dienen te worden om oprichting van en deelname in een BV te rechtvaardigen. Deze vragen zijn hieronder opgenomen.

1. Is er sprake van een publiek belang op provinciaal niveau

Ja. De aanleg van een verkeersverbinding, voor de verhoging van de verkeersveiligheid van de weg en de betere bereikbaarheid van een kern is een publieke taak. In dit geval een publieke taak van de Provincie omdat het hier een weg betreft die in beheer en eigendom van de Provincie is, een zogenaamde gebiedsontsluitingsweg. Die taak is vastgelegd in de Wegenwet, art 15: "Het Rijk, de provincie, de gemeente en het waterschap is verplicht een weg te onderhouden, wanneer dat openbare lichaam dien tot openbaren weg heeft bestemd." De aanleg van de verkeersverbinding, de verhoging van de verkeersveiligheid van de weg en de betere bereikbaarheid van een kern via het project Zanddijk, zijn dus een publiek belang van de provincie.

2. Is betrokkenheid van andere partijen nodig en/of wenselijk voor de aanpak van het publiek belang?

Ja. Het is van belang dat de Provincie goed samenwerkt met de gemeente Reimerswaal en het Waterschap op hun eigen taakgebieden. Het is van belang dat de provinciale werken aan sluiten op de werken en infrastructuur van de gemeente Reimerswaal, het waterschap Scheldestromen, Rijkswaterstaat en Prorail. Maar hierover zijn of worden met deze partijen afspraken gemaakt in samenwerkingsovereenkomsten. Het is dus niet noodzakelijk dat deze partijen partij worden bij een door de provincie opgerichte verbonden partij.

3. Vraagt het publiek belang om actieve betrokkenheid van de decentrale overheid?

De provincie dient goed aangehaakt te zijn voor wat betreft de voorbereiding van de publieke besluitvorming over de kerntaken zoals de besluitvorming van de aanleg van provinciale wegen. Zulks omdat het maken van het ruimtelijk plan met alle daaraan verbonden toetsingen, bepaalde vergunningen en ontheffingen een publieke taak zijn. De provincie dient ook te sturen op de afspraken uit de samenwerkingsovereenkomst met gemeente en waterschap en het bewaken van het kader Grote Projecten van Provinciale Staten voor wat betreft de overgang van voorbereidingsfase naar realisatiefase, en de vastgestelde kaders (o.a. scope, budget, planning) ten aanzien van het project. Voor wat betreft het maken van het uitvoeringscontract en de aanbesteding is een goed uitgewerkte aanbestedingsstrategie nodig, maar actieve sturing niet noodzakelijk.

4. Is een juridische entiteit met rechtspersoonlijkheid wenselijk of noodzakelijk?

Ja. Een juridische entiteit met rechtspersoonlijkheid is wenselijk, gezien de randvoorwaarden die dit schept in de voorbereiding en realisatie van het project. Daarnaast biedt een rechtspersoonlijkheid de mogelijkheid om sturingslijnen strak vast te leggen en daarmee een ordentelijke besluitvorming ten aanzien van de realisatie van de vastgestelde projectscope te organiseren. Aangetekend moet worden dat rechtspersoonlijkheid niet noodzakelijk is. Ook zonder eigen rechtspersoonlijkheid zou het project in voorbereiding en realisatie kunnen worden gebracht.

5. Is het publiek belang het best gediend met een publiekrechtelijke vorm?

Nee, de noodzakelijke verbeteringen dienen te worden gerealiseerd. De verwachting is dat een privaatrechtelijke organisatie efficiënter, daadkrachtiger en sneller kan handelen, hetgeen de realisatie ten goede komt.

Sommige activiteiten zoals de voorbereiding van de publieke besluitvorming rondom het ruimtelijk plan, zouden ook met een interne projectorganisatie in het gebied of via aanbesteding aan een extern projectmanagementbureau kunnen worden georganiseerd. Maar omdat wij het bestuurlijk wenselijk vinden, om de risico's voor de realisatiefase van het project Zanddijk, onder te brengen in een BV, ligt onze bestuurlijke wens bij het snel oprichten van één externe organisatie in de vorm van één zelfstandige rechtspersoon.

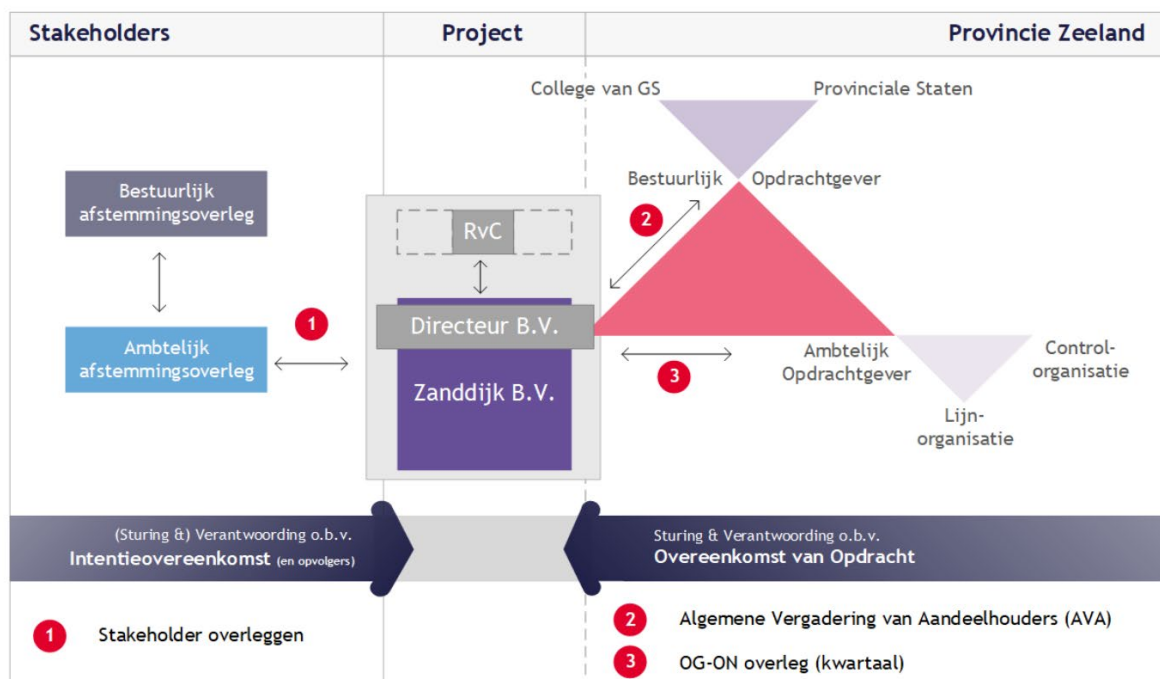
6. Is het voor de mate van zeggenschap wenselijk of noodzakelijk deel te nemen in het risicodragend vermogen van een privaatrechtelijke organisatie?

Nee. De privaatrechtelijke organisatie krijgt een aandelenkapitaal van € 1000,-- (1000 aandelen van € 1). Er is dus geen noodzaak om een statutaire reserve op te bouwen in de BV.

Uitkomst: deelname in een privaatrechtelijke vennootschap (BV) is in dit geval de gewenste vorm.

Rolverdeling/ Governance

Zoals bovenstaand aangegeven is de rolverdeling tussen provincie als opdrachtgever en aandeelhouder en de BV als voorbereidende en uitvoerende partij van het project Zanddijk van groot belang. Op hoofdlijnen is het daarbij de Provincie die als opdrachtgever het 'wat' (en 'waarom') aangeeft en de BV die het 'hoe' invult. De Provincie geeft de BV de door PS vastgestelde scope mee en de BV bepaalt hoe ze het meest doelmatig tot uitvoering van het project komt binnen de grenzen van budget en planning zoals meegegeven en rekening houdend met de risico's.

Figuur 1: Governance model Zanddijk B.V.

Aantekening bij figuur 1 is dat in de Samenwerkingsovereenkomst bestuurlijk afstemmingsoverleg stuurgroep is genoemd en ambtelijk afstemmingsoverleg projectgroep.

Aangezien het om een BV met een overheid als 100% aandeelhouder gaat, zal moeten worden voldaan aan de wet- en regelgeving waaraan de Provincie ook gebonden is en die PS heeft vastgelegd, zoals bijvoorbeeld het hanteren van de WNT-norm en de aanbestedingswetgeving.

Gedeputeerde Staten, benoemen in hun rol van aandeelhouder, de bestuurders en commissarissen.

Aandachtspunt is dat de voorbereiding van het ontwerp bestemmingsplan/ omgevingsplan bij de BV wordt belegd. Dit als voorbereiding op besluitvorming door de gemeente, waarbij er nauw zal moeten worden afgestemd tussen gemeente, provincie en BV. Aangezien de provincie ook vanuit omgevingsverordening en beleidsterreinen publiekrechtelijke verantwoordelijkheden heeft ten aanzien van het bestemmingsplan, is hierbij sprake van een dubbele rol van enerzijds opdrachtgever van de BV om een ontwerp bestemmingsplan op te laten stellen en aan de andere kant van publiekrechtelijke verantwoordelijkheden van de provinciale organisatie als gesprekspartner en beoordelaar van datzelfde bestemmingsplan/ omgevingsplan.

Bijzonder aspect in deze fase betreft tevens de grondverwerving ten behoeve van het project. Aangezien het gaat om grondverwerving met een publiek belang zal de Provincie verantwoordelijk blijven voor de grondverwerving. Met de scope en het opgemaakte aankoopstrategieplan ligt deze grotendeels vast. Tussen BV en Provincie is daarbij een nauwe afstemming gewenst.

Gezien de fase van het project worden met de BV op vier aspecten aanvullende afspraken vastgelegd in de overeenkomst van opdracht:

- 1) Standstill-principe: Wanneer vanuit planologische of vergunningenprocedure of grondverwerving het project voor langere periode vertraging oploopt, waardoor voorbereidende werkzaamheden stil komen te liggen, worden procesafspraken gemaakt zodat bepaald kan worden dat de BV gedurende die periode minimale kosten maakt. Door de provincie gedetacheerd personeel zal terugkomen naar de provincie en de opdracht voor ingehuurd personeel zal worden

geminimaliseerd, gepauzeerd of worden stopgezet. Dit om te voorkomen dat bij vertraging projectkosten snel oplopen.

In de overeenkomst van opdracht/financieringsovereenkomst zullen daarom afspraken worden gemaakt over een gefaseerde opdrachtverstrekking, die past bij de onzekerheden in het project gedurende de voorbereidingsfase.

- 2) Van voorbereidings- naar uitvoeringsfase: Bij overgang van voorbereidings- naar uitvoeringsfase wordt een eindfasedocument aan GS en PS voorgelegd. Dit is het moment waarop duidelijk is dat uitvoering van de scope binnen budget en planning mogelijk is of dat hierop nieuwe overwegingen nodig zijn. Dit eindfasedocument wordt via GS aan PS voorgelegd. Voor het aanbestedings- en opdrachttraject en de voorbereiding zal aan de BV worden gevraagd hier rekening mee te houden. Bij voorziene overschrijding van projectbudget, uitlopen van de planning en noodzakelijke aanpassingen aan de projectscope is besluitvorming door GS en PS aan de orde.
- 3) Opheffen BV: Aangezien de BV wordt opgericht ten behoeve van de uitvoering van het project Zanddijk wordt vastgelegd dat de BV kan worden opgeheven door de aandeelhoudersvergadering op het moment dat door het provinciale bestuur wordt besloten het project te beëindigen. In de overeenkomst van opdracht dient te nader gespecificeerd worden vastgelegd hoe opheffen van de BV verloopt, zodat er dan geen sprake is van hoge kosten.
- 4) Voortgangsrapportages: De BV Zanddijk rapporteert over de voortgang conform het provinciale Kader Grote Projecten en gebruikt hiervoor het format zoals tevens voor de andere provinciale grote projecten wordt gebruikt.

Daarnaast wordt middels een financieringsovereenkomst vastgelegd op welke wijze en op welke momenten de provincie financiering aan de BV ter beschikking stelt. Voorzien is dat de BV elk kwartaal een liquiditeitsbegroting opstelt. Het budget zal op basis daarvan per kwartaal beschikbaar worden gesteld, waarbij het beschikbaar stellen van middelen uit de post onvoorzien ook per kwartaal wordt bekeken. De besteding van de post onvoorzien zal onderdeel uitmaken van de door de BV op te stellen kwartaalrapportages. Daarmee kan worden gevolgd of de uitvoering binnen het beschikbaar gestelde budget blijft.

Opdrachtverlening door de Provincie aan de BV is in beginsel aanbestedingsplichtig. De opdracht aan de Project-BV kan echter zonder aanbesteding worden gegund omdat zal worden voldaan aan de vereisten van artikel 2.24a Aanbestedingswet, aangezien:

- 1 de Provincie op de Project-BV toezicht uitoefent zoals op zijn eigen diensten (het zogenaamde toezichtscriterium);
- 2 meer dan 80% van de activiteiten van de Project-BV wordt uitgeoefend in de vorm van taken die hem zijn toegewezen door de Provincie (het zogenaamde merendeel-criterium), en
- 3 er geen directe participatie van privékapitaal is in de Project-BV.

Concept-Statuten

Bijgevoegd treft u de concept-statuten voor de BV Zanddijk aan. Enkele bijzonderheden uit de statuten zijn:

- De statutair doelomschrijving: het in opdracht van de provincie Zeeland voorbereiden en (laten) uitvoeren van de reconstructie van de N673 met aansluitende wegen en rotondes en bijbehorende werken en voorts het verrichten van al hetgeen met het bovenstaande in de ruimste zin verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn.
- De aandelen zullen niet vrij verhandelbaar zijn;
- Benoeming en ontslag van bestuurders door de aandeelhoudersvergadering;
- Het onderwerpen van een aantal besluiten van het bestuur aan goedkeuring van de aandeelhouder, zoals het voeren van rechtsgedingen en het doen van grote investeringen;
- Informatiepositie van de Provincie door documenten die aan de aandeelhoudersvergadering moeten worden geleverd, naast bovengenoemde vastleggen van kwartaalrapportages.
- De BV krijgt geen toestemming om schulden te maken. Financiering van de projectkosten komt namelijk van de provincie.
- De BV krijgt geen toestemming om dochterondernemingen op te richten.
- Voor het toezicht op de BV wordt een Raad van Commissarissen ingesteld. Deze zal bestaan uit drie personen, waarbij we streven naar één vrouw. Gezocht zal worden naar profielen, waarbij er expertise vanuit infrastructurele projecten, vanuit financiële beheersing en omgang met politiek-bestuurlijke context en omgevingsaspecten aanwezig is in de Raad van Commissarissen.
- Beloning van bestuurders en commissarissen is belegd bij de aandeelhoudersvergadering, zodat hier controle vanuit de Provincie op wordt gehouden.
- De aandeelhoudersvergadering kan bij stopzetten van het project besluiten tot het opheffen van de BV.

- Voor de aanbesteding van het werk (de aanlegwerkzaamheden) door de BV is goedkeuring vereist van de aandeelhoudersvergadering.

Bij de oprichting van de BV zullen de statuten gepaard gaan met een overeenkomst van opdracht. Hierin wordt als opdracht de scope van het project, zoals door PS vastgesteld, aan de BV gegeven en worden afspraken tussen provinciale organisatie en BV vastgelegd.

Financieel

In het statenvoorstel van 16 december 2022 is, naast de totale projectraming van € 67,4 miljoen voor het project, aanvullend rekening gehouden met € 7 miljoen voor kosten van de BV tijdens de realisatiefase, vanaf januari 2025. In de projectraming van € 67,4 miljoen is een bedrag van € 2,1 miljoen opgenomen voor advieskosten tijdens de voorbereidingsfase (2023 en 2024). Van deze advieskosten heeft een bedrag van € 1 miljoen betrekking op de kosten voor de BV voor de periode 2023 en 2024. Binnen het project zullen we deze kosten daarom toewijzen aan de huidige raming van de BV voor de voorbereidings- en realisatiefase, rekenend vanaf april 2023. Daarmee komen de kosten van de BV uit op een bedrag van € 8 miljoen euro. Gezien deze verschuiving van € 1 miljoen van de projectraming naar de kosten voor de BV plaatsvindt binnen het totale projectbudget, heeft dit geen gevolgen voor het benodigde krediet. Het benodigde krediet blijft dus ongewijzigd.

Wij gaan er vanuit dat de personele capaciteit die bij uitvoering door de Provincie zou worden ingezet vanaf oprichting BV ingezet zal worden vanuit de BV. Per saldo leidt dat tot hogere lasten voor de BV en lagere personeelslasten voor de Provincie Zeeland. Op basis van de verwachte benodigde inzet zal dat op een later moment in een begrotingswijziging aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, waarnemend secretaris

Bijlagen:

- 1 Concept Statuten - Zanddijk B.V. akte van oprichting

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

CONCEPT**OPRICHTING
ZANDDIJK B.V.**

Op **[@passeerdatum]** verscheen voor mij, mr. Eric Marinus Sturkenboom, notaris gevestigd te Vlissingen:

@de heer/@mevrouw;

@te dezen handelende als @ van @;

Provincie Zeeland hierna te noemen: de "**Oprichtster**".

De comparant, handelend als gemeld, verklaarde dat de Oprichtster hierbij een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid opricht, die wordt geregeerd door de volgende

Statuten.**Artikel 1.****Begripsbepalingen.**

In deze statuten wordt verstaan onder:

- *Aandeelhouders:*
de houders van Aandelen;
- *Aandelen:*
aandelen in het kapitaal van de Vennootschap;
- *Algemene Vergadering:*
het vennootschapsorgaan dat wordt gevormd door Vergadergerechtigden dan wel de bijeenkomst van Vergadergerechtigden;
- *Bestuur:* het bestuur van de Vennootschap;
- *Dochtermaatschappij:*
een rechtspersoon waarin de Vennootschap of een of meer van haar Dochtermaatschappijen al dan niet krachtens overeenkomst met andere stemgerechtigden alleen of samen meer dan de helft van de stemrechten in de algemene vergadering kunnen uitoefenen alsmede andere rechtspersonen en vennootschappen welke als zodanig door artikel 2:24a Burgerlijk Wetboek worden aangemerkt;
- *Groepsmaatschappij:*
een rechtspersoon of vennootschap waarmee de Vennootschap in een economische eenheid organisatorisch verbonden is;
- *Jaarrekening:*
de balans, de winst- en verliesrekening en de toelichting op deze stukken;
- *Ondernemingsplan:*
het ondernemingsplan van de Vennootschap, inclusief de begroting, opgesteld door het Bestuur en goedgekeurd door de Raad van Commissarissen en de Algemene Vergadering;
- *Raad van Commissarissen:*
de raad van commissarissen van de Vennootschap;
- *Schriftelijk:*
bij brief, fax of e-mail, of bij boodschap die via een ander gangbaar communicatiemiddel wordt overgebracht en elektronisch of op schrift kan worden ontvangen mits de identiteit van de verzender met afdoende zekerheid kan worden vastgesteld;
- *Uitkeerbare Reserves:*
het deel van het eigen vermogen van de Vennootschap dat de reserves die krachtens de wet en/of de statuten moeten worden aangehouden, te boven gaat;

- *Vennootschap*:
de rechtspersoon waarop deze statuten betrekking hebben;
- *Vennootschapsorgaan*:
het Bestuur, de Raad van Commissarissen of de Algemene Vergadering;
- *Vergadergerechtigden*:
Aandeelhouders alsmede vruchtgebruikers met Vergaderrecht;
- *Vergaderrecht*:
het recht om in persoon of bij Schriftelijke volmacht de Algemene Vergadering bij te wonen en daar het woord te voeren, als bedoeld in artikel 2:227 lid 1 Burgerlijk Wetboek.

Gedefinieerde begrippen kunnen zonder verlies van de inhoudelijke betekenis in enkelvoud of meervoud worden gebruikt.

Artikel 2.

Naam en zetel.

1. De Vennootschap is genaamd: **Zanddijk B.V.**
2. De Vennootschap is gevestigd te Middelburg.

Artikel 3.

Doel.

De Vennootschap heeft ten doel het in opdracht van de provincie Zeeland voorbereiden en (laten) uitvoeren van de reconstructie van de N673 met aansluitende wegen en rotondes en bijbehorende werken (Project Zanddijk) en voorts het verrichten van al hetgeen met het bovenstaande in de ruimste zin verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn.

Artikel 4.

Kapitaal.

1. Het kapitaal van de Vennootschap is verdeeld in Aandelen, elk nominaal groot één euro (€ 1,00).
2. Aan Aandelen en aan het aandeelhouderschap zijn geen verplichtingen van verbintenisrechtelijke aard als bedoeld in artikel 2:192 lid 1 onder a Burgerlijk Wetboek verbonden.
Een besluit tot wijziging van dit lid 2 kan slechts worden genomen met algemene stemmen in een vergadering waarin alle stemgerechtigde Aandeelhouders aanwezig of vertegenwoordigd zijn.
Ingeval in bedoelde vergadering het vereiste quorum niet is vertegenwoordigd, kan geen tweede vergadering worden gehouden overeenkomstig het bepaalde in artikel 2:230 lid 3 Burgerlijk Wetboek.

Artikel 5.

Verkrijging en vervreemding van Aandelen door de Vennootschap.

1. Voor vervreemding van Aandelen door de Vennootschap is de goedkeuring van de Algemene Vergadering vereist.
2. De Vennootschap kan geen wilsrechten en/of andere (benoemings)rechten uitoefenen, verbonden aan Aandelen gehouden door de Vennootschap zelf.

Artikel 6.

Register van Aandeelhouders.

1. De Aandelen luiden op naam en zijn doorlopend genummerd.
2. Het Bestuur houdt een register van Aandeelhouders waarin de namen en adressen van alle Aandeelhouders zijn opgenomen met vermelding van de datum waarop zij de Aandelen hebben verkregen, de nummers van de Aandelen, de datum van erkenning of betekening alsmede van het op elk Aandeel gestorte bedrag.
Indien een Aandeelhouder niet gebonden is aan een statutaire verplichting of eis als bedoeld in artikel 2:192 lid 1 Burgerlijk Wetboek, wordt dat vermeld.
In het register worden opgenomen de namen en adressen van hen die een

recht van vruchtgebruik op Aandelen hebben met vermelding van de datum waarop zij het recht hebben verkregen, de datum van erkenning of betekening alsmede met vermelding of hun het stemrecht en/of het Vergaderrecht toekomen.

3. Het register van Aandeelhouders wordt regelmatig bijgehouden. In het register wordt ook aangetekend elk verleend ontslag voor aansprakelijkheid voor nog niet gedane stortingen.
4. Aandeelhouders en anderen van wie gegevens ingevolge lid 2 van dit artikel in het register moeten worden opgenomen, verschaffen aan het Bestuur tijdig de nodige gegevens.
5. Iedere Aandeelhouder en vruchtgebruiker is verplicht aan het Bestuur zijn adres en iedere wijziging daarin Schriftelijk mede te delen; dit adres blijft tegenover de Vennootschap gelden zolang de betrokkene niet Schriftelijk aan het Bestuur een ander adres heeft opgegeven. Alle gevolgen van het niet mededelen van zijn adres en van wijzigingen daarin zijn voor rekening en risico van de betrokkene. Alle kennisgevingen aan en oproepingen van Aandeelhouders en vruchtgebruikers kunnen rechtsgeldig aan het in het register vermelde adres worden gedaan. Als de Aandeelhouder en/of vruchtgebruiker een adres aan het Bestuur heeft opgegeven, waarop hij een langs elektronische weg toegezonden leesbaar en reproduceerbaar bericht kan ontvangen, wordt hij geacht te hebben ingestemd met het feit dat alle kennisgevingen en oproepingen aan dat adres worden gedaan.
6. Het register ligt op het kantoor van de Vennootschap ter inzage voor Aandeelhouders alsmede voor vruchtgebruikers met Vergaderrecht. De gegevens van het register van Aandeelhouders omtrent niet-volgestorte Aandelen zijn ter inzage van een ieder; afschrift of uittreksel van deze gegevens wordt ten hoogste tegen kostprijs verstrekt. Iedere Aandeelhouder en vruchtgebruiker kan op zijn verzoek te allen tijde, echter slechts voor zover het zijn Aandelen respectievelijk zijn recht betreft, een, niet-verhandelbaar, uittreksel uit het register van Aandeelhouders om niet verkrijgen, dat vermeldt de nummers van de Aandelen, welke op de dag van afgifte van het uittreksel op zijn naam zijn ingeschreven, respectievelijk van de Aandelen, die ten behoeve van hem met vruchtgebruik zijn bezwaard. Rust op een Aandeel een vruchtgebruik, dan vermeldt het uittreksel aan wie het stemrecht en het Vergaderrecht met betrekking tot dat Aandeel toekomen.

Artikel 7.

Levering van Aandelen en beperkte rechten op Aandelen.

1. Voor de levering van een Aandeel of de levering van een beperkt recht daarop is vereist een daartoe bestemde, ten overstaan van een in Nederland gevestigde notaris verleden, akte waarbij de betrokkenen partij zijn.
2. De levering van een Aandeel of de levering van een beperkt recht daarop overeenkomstig het bepaalde in het voorgaande lid, werkt mede van rechtswege tegenover de Vennootschap. Behoudens in het geval dat de Vennootschap zelf bij de rechtshandeling partij is, kunnen de aan het Aandeel verbonden rechten eerst worden uitgeoefend nadat de Vennootschap de rechtshandeling heeft erkend of de akte aan haar betekend is, dan wel deze heeft erkend door inschrijving in het Aandeelhoudersregister.

Artikel 8.

Geen beperking voor overdracht Aandelen.

De overdracht van Aandelen is op geen enkele wijze beperkt.

Artikel 9.

Vruchtgebruik op Aandelen en certificaten van Aandelen.

1. De Aandeelhouder heeft het stemrecht op Aandelen waarop een vruchtgebruik is gevestigd, tenzij het stemrecht toekomt aan de vruchtgebruiker in de gevallen als genoemd in de een na laatste volzin van artikel 2:197 lid 3 Burgerlijk Wetboek.
2. In afwijking van het voorgaande lid komt het stemrecht toe aan de vruchtgebruiker indien dat bij de vestiging van het vruchtgebruik is bepaald of nadien Schriftelijk tussen de Aandeelhouder en de vruchtgebruiker is overeengekomen en deze bepaling is goedgekeurd door de Algemene Vergadering bij besluit, genomen met algemene stemmen in een vergadering, waarin alle stemgerechtigde Vergadergerechtigden aanwezig of vertegenwoordigd zijn.
Ingeval in bedoelde vergadering het vereiste quorum niet is vertegenwoordigd, kan geen tweede vergadering worden gehouden overeenkomstig het bepaalde in artikel 2:230 lid 3 Burgerlijk Wetboek.
Op de erkenning van of betekening aan de Vennootschap van de Schriftelijke overeenkomst als bedoeld in dit lid, is het bepaalde in de artikelen 2:196a en 2:196b Burgerlijk Wetboek van overeenkomstige toepassing.
3. Indien een ander in de rechten van de stemgerechtigde vruchtgebruiker treedt, komt hem het stemrecht slechts toe, indien de overgang van het stemrecht door de Algemene Vergadering is goedgekeurd met quorum en meerderheid als in lid 2 bedoeld.
Het bepaalde in de tweede volzin van lid 2 is alsdan van overeenkomstige toepassing.
4. De goedkeuring als hiervoor in de leden 2 en 3 bedoeld wordt verzocht bij aangetekende brieven gericht aan het Bestuur.
Binnen veertien dagen na ontvangst van het verzoek om goedkeuring zal het Bestuur een binnen dertig dagen na die ontvangst te houden Algemene Vergadering bijeenroepen, waaraan het verzoek om goedkeuring wordt voorgelegd.
Indien het Bestuur in gebreke blijft bedoelde Algemene Vergadering aldus bijeen te roepen, is de verzoeker zelf tot bijeenroeping bevoegd met inachtneming van het daaromtrent in deze statuten bepaalde.
5. De Aandeelhouder die geen stemrecht heeft en de vruchtgebruiker die stemrecht hebben, hebben Vergaderrecht.
6. Aan certificaten op naam van Aandelen is geen Vergaderrecht verbonden.

Artikel 10.

Bestuur.

1. De Vennootschap heeft een Bestuur bestaande uit één of meer personen. Enkel een natuurlijke persoon kan bestuurder zijn.
2. De Algemene Vergadering stelt het aantal bestuurders, ook aan te duiden als: directeuren, vast.
3. De Algemene Vergadering benoemt de bestuurders en is te allen tijde bevoegd iedere bestuurder te schorsen of te ontslaan.
Besluiten tot ontslag van een bestuurder kunnen slechts worden genomen met een meerderheid van ten minste twee derde van de geldige stemmen, mits deze meerderheid meer dan de helft van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigt.
Ook de Raad van Commissarissen is bevoegd iedere bestuurder te schorsen.
4. Indien, in geval van schorsing van een bestuurder, hetzij door de Algemene Vergadering hetzij door de Raad van Commissarissen, de Algemene Vergadering niet binnen drie maanden tot zijn ontslag heeft besloten, eindigt de schorsing.
5. Een bestuurder wordt in de Algemene Vergadering waarin zijn schorsing of

ontslag aan de orde komt in de gelegenheid gesteld zich te verantwoorden en zich daarbij door een raadsman te doen bijstaan.

6. De Algemene Vergadering stelt de beloning en de verdere arbeidsvoorwaarden van ieder van de bestuurders vast.

Deze beloning kan bestaan uit een vast bedrag of een uurvergoeding niet hoger dan toegestaan onder de Wet normering topinkomens.

Artikel 11.

Taak en bevoegdheden.

1. Behoudens de beperkingen volgens deze statuten is het Bestuur belast met het besturen van de Vennootschap.

Bij de vervulling van hun taak richten de bestuurders zich naar het belang van de Vennootschap en de met haar verbonden onderneming.

2. Zo het Bestuur uit meer dan één lid bestaat, kan de Algemene Vergadering één van hen tot voorzitter benoemen en kan zij één of meer van hen benoemen tot financieel bestuurder of tot algemeen directeur of een bestuurder zodanige andere titel toekennen als zij zal verkiezen.

3. Het Bestuur vergadert zo dikwijls een of meer van zijn leden dit nodig acht. De oproeping geschiedt - onder vermelding van de te behandelen punten - door de bestuurder van wie het initiatief tot de vergadering uitgaat, met inachtneming van een oproepingstermijn van ten minste acht dagen. In de vergaderingen heeft elke bestuurder recht op het uitbrengen van één stem.

De bestuurders kunnen zich door een andere bestuurder bij Schriftelijke volmacht doen vertegenwoordigen.

Bestuursvergaderingen kunnen worden gehouden door middel van telefonische- of videoconferenties, of door middel van enig ander communicatiemiddel, mits elke deelnemende bestuurder door alle anderen gelijktijdig kan worden gehoord en mits dergelijke vergaderingen worden voorgezeten vanuit Nederland.

Een bestuurder neemt niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming indien hij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang van de Vennootschap en de met haar verbonden onderneming.

Wanneer hierdoor geen bestuursbesluit kan worden genomen, wordt het besluit genomen door de Raad van Commissarissen.

4. Het Bestuur kan ook buiten vergadering besluiten nemen mits dit Schriftelijk geschiedt, alle bestuurders in het te nemen besluit gekend zijn en geen van hen zich tegen deze wijze van besluitvorming verzet.

5. Het Bestuur besluit, zowel in als buiten vergadering, met volstreekte meerderheid van stemmen van alle bestuurders, die aan de besluitvorming mogen deelnemen.

Bij staken van stemmen beslist de Raad van Commissarissen.

6. Bestuursvergaderingen worden voorgezeten door de voorzitter van het Bestuur.

Is geen voorzitter van het Bestuur aangewezen of is de voorzitter van het Bestuur afwezig, dan wijst de vergadering zelf haar voorzitter aan.

Tot die tijd is de in leeftijd oudste ter vergadering aanwezige bestuurder met de leiding van de vergadering belast.

De voorzitter van de vergadering wijst een van de aanwezige bestuurders, of zo die tot de vergadering is toegelaten, een speciaal daartoe uitgenodigde persoon aan notulen van het in de vergadering verhandelde te houden.

De notulen worden getekend door de voorzitter en de notulist van de betreffende vergadering.

Ondertekening van de notulen kan ook elektronisch plaatsvinden mits de identiteit van de ondertekenaars met afdoende zekerheid kan worden

- vastgesteld.
7. Het door de voorzitter van de bestuursvergadering uitgesproken oordeel omtrent de uitslag van een stemming, alsmede, voor zover gestemd werd over een niet op schrift vastgelegd voorstel, het oordeel over de inhoud van een genomen besluit, is beslissend.
Wordt echter onmiddellijk na het uitspreken van het in de voorgaande zin bedoelde oordeel de juistheid daarvan betwist, dan vindt een nieuwe stemming plaats, wanneer de meerderheid van de stemgerechtigde aanwezigen of, indien de oorspronkelijke stemming niet hoofdelijk of met briefjes geschiedde, één stemgerechtigde aanwezige dit verlangt.
Door deze nieuwe stemming vervallen de rechtsgevolgen van de oorspronkelijke stemming.
 8. Alle notulen van de bestuursvergaderingen alsmede alle Schriftelijke besluiten worden opgenomen in een notulenregister.
 9. Wanneer de Vennootschap van enig besluit van het Bestuur wil doen blijken, is de ondertekening van het stuk waarin het besluit is vervat door één bestuurder voldoende en vormt dat stuk dwingend bewijs van het bestaan van dat besluit.
 10. Indien er meer dan één bestuurder is, kan het Bestuur een reglement opstellen waarin aangelegenheden haar intern betreffende, worden geregeld.
Een dergelijk reglement mag niet in strijd zijn met het bepaalde in deze statuten.
Voorts kunnen de bestuurders al dan niet bij reglement hun werkzaamheden onderling verdelen.
De Algemene Vergadering kan bepalen dat deze regels en taakverdeling op schrift moeten worden vastgelegd en kan deze regels en taakverdeling aan haar goedkeuring onderwerpen.
 11. Het Bestuur behoeft de goedkeuring van de Raad van Commissarissen voor besluiten omtrent:
 - a. het huren en verhuren van registergoederen;
 - b. het bezwaren van roerende zaken;
 - c. het vervreemden of bezwaren van vorderingen;
 - d. het verbinden van de Vennootschap of haar bezittingen voor schulden van derden door borgtocht of anderszins;
 - e. het aangaan, beëindigen en wijzigen van samenwerkings- en poolovereenkomsten;
 - f. het verkrijgen, bezwaren en vervreemden van rechten van industriële en intellectuele eigendom, waaronder begrepen het verlenen en verkrijgen van licenties en sublicenties;
 - g. het voeren van gedingen, zo eisend als verwerend - daaronder echter niet begrepen het innen van vorderingen, het nemen van conservatoire en andere rechtsmaatregelen, welke geen uitstel gedogen en vertegenwoordiging van de Vennootschap in kort geding - , het berusten in tegen de Vennootschap aanhangig gemaakte rechtsgedingen, het opdragen van bestaande geschillen aan de beslissing van scheidslieden of bindende adviseurs;
 - h. het verwerven van vaste bedrijfsactiva voor een bedrag, dat per transactie hoger is dan het bedrag dat is vastgesteld door de Raad van Commissarissen en aan het Bestuur is medegedeeld;
de Raad van Commissarissen is steeds bevoegd dat bedrag te wijzigen;
 - i. het verkrijgen van Aandelen, anders dan om niet;
 - j. het aangaan van alle rechtshandelingen, andere dan hiervoor genoemd, waarvan het belang of de waarde een door de Raad van Commissarissen vast te stellen en aan het Bestuur mede te delen bedrag, te boven gaat

of waardoor de Vennootschap voor langer dan één jaar wordt verbonden waarbij met elkaar samenhangende handelingen als één handeling worden beschouwd; de Raad van Commissarissen is steeds bevoegd bedoeld bedrag te wijzigen,

tenzij de bovengenoemde (rechts-)handelingen reeds in het Ondernemingsplan zijn opgenomen dat door de Raad van Commissarissen is goedgekeurd.

Indien geen Raad van Commissarissen is ingesteld wordt in dit lid 11 voor Raad van Commissarissen gelezen Algemene Vergadering.

12. De Raad van Commissarissen is bevoegd andere dan de in lid 11 bedoelde besluiten van het Bestuur aan zijn goedkeuring te onderwerpen.

Deze besluiten dienen duidelijk te worden omschreven en Schriftelijk aan het Bestuur te worden meegedeeld.

13. Indien geen Raad van Commissarissen is ingesteld is de Algemene Vergadering bevoegd andere dan de in lid 11 bedoelde besluiten van het Bestuur aan haar goedkeuring te onderwerpen.

Deze besluiten dienen duidelijk te worden omschreven en Schriftelijk aan het Bestuur te worden meegedeeld.

14. Het Bestuur behoeft de goedkeuring van de Algemene Vergadering voor besluiten strekkende tot:

- a. het verwerven, vervreemden of bezwaren van registergoederen;
- b. het vestigen en opheffen van filialen en/of bijkantoren, het uitbreiden van de zaken met een nieuwe tak van bedrijf en het sluiten, anders dan tijdelijk, opheffen of overdragen (in genot) van de onderneming van de Vennootschap of een deel daarvan;
- c. het deelnemen in of het aanvaarden of afstand doen van het beheer over andere ondernemingen, het overdragen of liquideren van bedoelde deelnemingen;
- d. het aangaan of verbreken van duurzame samenwerkingen van de Vennootschap of een afhankelijke maatschappij met een andere rechtspersoon op vennootschap, waaronder begrepen het toe- en uittreden als vennoot in een vennootschap, als deze samenwerking of verbreking van ingrijpende betekende is voor de Vennootschap;
- e. het sluiten - overdragen (in genot) daaronder begrepen - van het bedrijf van de Vennootschap of een belangrijke deelneming van de Vennootschap;
- f. het opstellen casu quo het wijzigen van het Ondernemingsplan, de jaarlijkse begroting, de jaarlijkse liquiditeitsbegroting en de jaarlijkse investeringsbegroting van de Vennootschap en (besluiten die leiden tot) de overschrijding van de raming bij het door Provinciale Staten op zestien december tweeduizend tweeëntwintig vastgestelde krediet;
- g. investeringen of meerjarige verplichtingen die niet in de jaarlijkse investeringsbegroting zijn opgenomen, voor zover deze investeringen een bedrag van tienduizend euro (€ 10.000,00) te boven gaan;
- h. het aangaan van kredietovereenkomsten en van geldleningen ten behoeve en ten laste van de Vennootschap, met uitzondering van opnamen ten laste van bestaand krediet,
- i. het aangaan van overeenkomsten tot aanbesteding van het civieltechnische werk en de daaraan verbonden kosten;
- j. het gunnen van het civieltechnische werk voor een aanneemsom die het daarvoor bestemde deel in de door de Algemene Vergadering goedgekeurde begroting met meer dan het door de Algemene Vergadering bepaalde percentage overstijgt;
- k. aanvraag van faillissement en aanvraag surseance van betaling;

- l. het nemen van besluiten waarvan de Algemene Vergadering heeft — besloten dat deze aan haar goedkeuring zijn onderworpen. Een dergelijk besluit van de Algemene Vergadering moet de desbetreffende bestuursbesluiten duidelijk omschrijven en moet onmiddellijk aan het Bestuur worden medegedeeld. Splitsing van rechtshandelingen kan aan deze bepaling geen afbreuk doen;
 - m. het besluiten tot uitgifte van aandelen in het kapitaal van de Vennootschap;
 - n. het als eisende partij voeren van rechtsgedingen jegens de Aandeelhouder of een of meer andere overheden, met uitzondering van maatregelen die nodig zijn om de rechtspositie van de Vennootschap te dienen en die geen uitstel dulden. Deze maatregelen zullen achteraf ter bekrachtiging aan de Aandeelhouders worden voorgelegd.
15. Het ontbreken van de ingevolge de leden 11, 12, 13 en 14 van dit artikel vereiste goedkeuring tast de vertegenwoordigingsbevoegdheid van het Bestuur of de bestuurders niet aan.
16. Het Bestuur is verplicht de aanwijzingen van de Raad van Commissarissen of, indien deze niet is ingesteld, van de Algemene Vergadering op te volgen, tenzij deze in strijd zijn met het belang van de Vennootschap en de met haar verbonden onderneming.
17. Het Bestuur stelt ten minste éénmaal per jaar de Raad van Commissarissen en de Algemene Vergadering Schriftelijk op de hoogte van de hoofdlijnen van het strategisch beleid, de algemene en financiële risico's en het beheers- en controlesysteem van de Vennootschap door middel van een Ondernemingsplan.
18. In geval van ontstentenis of belet van één of meer bestuurders is (zijn) de overblijvende bestuurder(s) met het gehele bestuur belast.
De Algemene Vergadering draagt er voor zorg dat een persoon wordt aangewezen die in geval van ontstentenis of belet van alle bestuurders of van de enige bestuurder de Vennootschap tijdelijk bestuurt.
Onder belet wordt in deze statuten in ieder geval verstaan de omstandigheid dat
- a. de bestuurder gedurende een periode van meer dan zeven dagen onbereikbaar is door ziekte of andere oorzaken; of
 - b. de bestuurder is geschorst.
19. De bestuurders zijn, tenzij de Algemene Vergadering anders beslist, verplicht de Algemene Vergadering bij te wonen.

Artikel 12.

Vertegenwoordiging.

- 1. Het Bestuur vertegenwoordigt de Vennootschap.
- 2. Het Bestuur kan functionarissen met algemene of beperkte vertegenwoordigingsbevoegdheid aanstellen, maar uitsluitend na een goedkeurend besluit van de Algemene Vergadering.
Ieder van hen vertegenwoordigt de Vennootschap met inachtneming van de begrenzing aan zijn bevoegdheid gesteld.
De titulatuur van deze functionarissen wordt door het Bestuur bepaald.
Deze functionarissen kunnen worden ingeschreven in het handelsregister, met vermelding van de omvang van hun vertegenwoordigingsbevoegdheid.
- 3. Het voorgaande lid is niet van toepassing op rechtshandelingen die onder de bedongen voorwaarden tot de gewone bedrijfsuitoefening van de Vennootschap behoren.
- 4. Het Bestuur is enkel na voorafgaande goedkeuring door de Algemene Vergadering bevoegd aangifte te doen tot faillietverklaring van de Vennootschap.

Artikel 13.

Raad van Commissarissen.

1. Er zal een Raad van Commissarissen, bestaande uit drie (3) of meer natuurlijke personen, zijn, indien en zodra een daartoe strekkend besluit van de Algemene Vergadering is genomen en één of meer commissarissen zijn ingeschreven in het handelsregister.
Indien het bepaalde in de vorige volzin is geschied, zal het hierna in dit artikel bepaalde toepassing vinden.
Waar overigens in deze statuten rechten respectievelijk verplichtingen worden toegekend respectievelijk opgelegd aan de Raad van Commissarissen of anderszins de (Raad van) Commissarissen wordt genoemd, gelden de betreffende bepalingen uitsluitend, indien krachtens het bepaalde in dit lid een Raad van Commissarissen is ingesteld.
Indien geen Raad van Commissarissen krachtens het bepaalde in dit lid is ingesteld, komen de in deze statuten aan de Raad van Commissarissen toegekende rechten respectievelijk verplichtingen zoveel mogelijk toe aan de Algemene Vergadering.
2. De Algemene Vergadering stelt het aantal commissarissen vast.
3. De Algemene Vergadering benoemt de commissarissen en is te allen tijde bevoegd iedere commissaris te schorsen of te ontslaan.
Bij een aanbeveling of voordracht tot benoeming van een commissaris worden van de kandidaat medegedeeld zijn leeftijd, zijn beroep, het bedrag aan door hem gehouden Aandelen en de betrekkingen die hij bekleedt of die hij heeft bekleed voor zover die van belang zijn in verband met de vervulling van de taak van een commissaris.
Tevens wordt vermeld aan welke rechtspersoon hij reeds als commissaris is verbonden; indien zich daaronder rechtspersonen bevinden, die tot een zelfde groep behoren, kan met de aanduiding van die groep worden volstaan.
De aanbeveling en de voordracht tot benoeming of herbenoeming worden gemotiveerd.
Bij herbenoeming wordt rekening gehouden met de wijze waarop de kandidaat zijn taak als commissaris heeft vervuld.
4. De Algemene Vergadering kan aan commissarissen of één of meer van hen een beloning toekennen.
Deze beloning bestaat uit een vast bedrag.
Aan commissarissen kan daarnaast, in overleg met de Algemene Vergadering, de door hen als zodanig gemaakte kosten worden vergoed.
5. De Raad van Commissarissen heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het Bestuur en op de algemene gang van zaken in de Vennootschap en de met haar verbonden onderneming.
Hij staat het Bestuur met raad terzijde.
Bij de vervulling van hun taak richten de commissarissen zich naar het belang van de Vennootschap en de met haar verbonden onderneming.
6. Het Bestuur verstrekt alle inlichtingen betreffende de zaken van de Vennootschap aan iedere commissaris die deze mocht verlangen.
De Raad van Commissarissen is bevoegd inzage te nemen van alle boeken, bescheiden en correspondentie van de Vennootschap en tot kennisneming van alle plaats gehad hebbende handelingen.
Iedere commissaris heeft toegang tot alle gebouwen en terreinen bij de Vennootschap in gebruik.
7. De Raad van Commissarissen kan zich in de uitoefening van zijn taak voor rekening van de Vennootschap doen bijstaan door deskundigen.
8. Zo de Raad van Commissarissen uit meer dan één lid bestaat, kan de Algemene Vergadering één van hen tot voorzitter benoemen en kan zij één of meer van hen benoemen tot gedelegeerd commissaris die meer in het

bijzonder met het dagelijks toezicht op de handelingen van het Bestuur is belast.

9. De Raad van Commissarissen vergadert zo dikwijls de meerderheid van zijn leden of de voorzitter - indien die is benoemd - dit nodig acht.
De oproeping geschiedt - onder vermelding van de te behandelen punten - door de voorzitter van de Raad van Commissarissen en in geval van ontstentenis of belet van de voorzitter door een van de andere commissarissen met inachtneming van een oproepingstermijn van ten minste acht dagen.

In de vergaderingen heeft elke commissaris recht op het uitbrengen van één stem.

De commissarissen kunnen zich door een andere commissaris bij Schriftelijke volmacht doen vertegenwoordigen.

Vergaderingen van de Raad van Commissarissen kunnen worden gehouden door middel van telefonische- of videoconferenties, of door middel van enig ander communicatiemiddel, mits elke deelnemende commissaris door alle anderen gelijktijdig kan worden gehoord.

Desgevraagd wonen de bestuurders de vergaderingen van de Raad van Commissarissen bij; zij hebben alsdan een adviserende stem.

Een commissaris neemt niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming indien hij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang van de Vennootschap en de met haar verbonden onderneming.

Wanneer de Raad van Commissarissen hierdoor geen besluit kan nemen, 10.

De Raad van Commissarissen kan ook buiten vergadering besluiten nemen mits dit Schriftelijk geschiedt, alle commissarissen in het te nemen besluit gekend zijn en geen van hen zich tegen deze wijze van besluitvorming verzet.

11. De Raad van Commissarissen besluit, zowel in als buiten vergadering, met volstrekte meerderheid van stemmen van alle in functie zijnde commissarissen.

Bij staken van stemmen is de stem van de voorzitter van de Raad van Commissarissen doorslaggevend; is geen voorzitter van de Raad van Commissarissen aangewezen, dan komt geen besluit tot stand.

12. Vergaderingen van de Raad van Commissarissen worden voorgezeten door de voorzitter van de Raad van Commissarissen.

Is geen voorzitter van de Raad van Commissarissen aangewezen of is de voorzitter van de Raad van Commissarissen afwezig, dan wijst de vergadering zelf haar voorzitter aan.

Tot die tijd is de in leeftijd oudste ter vergadering aanwezige commissaris met de leiding van de vergadering belast.

De voorzitter van de vergadering wijst een van de aanwezige commissarissen, of zo die tot de vergadering is toegelaten, een speciaal daartoe uitgenodigde persoon aan notulen van het in de vergadering verhandelde te houden.

De notulen worden getekend door de voorzitter en de notulist van de betreffende vergadering.

Ondertekening van de notulen kan ook elektronisch plaatsvinden mits de identiteit van de ondertekenaars met afdoende zekerheid kan worden vastgesteld.

13. Het door de voorzitter van de vergadering van de Raad van Commissarissen uitgesproken oordeel omtrent de uitslag van een stemming, alsmede, voor zover gestemd werd over een niet op schrift vastgelegd voorstel, het oordeel over de inhoud van een genomen besluit, is beslissend.

Wordt echter onmiddellijk na het uitspreken van het in de voorgaande zin

bedoelde oordeel de juistheid daarvan betwist, dan vindt een nieuwe stemming plaats, wanneer de meerderheid van de stemgerechtigde aanwezigen of, indien de oorspronkelijke stemming niet hoofdelijk of met briefjes geschiedde, één stemgerechtigde aanwezige dit verlangt. Door deze nieuwe stemming vervallen de rechtsgevolgen van de oorspronkelijke stemming.

14. Alle notulen van vergaderingen van de Raad van Commissarissen alsmede alle Schriftelijke besluiten worden opgenomen in een notulenregister.
15. Wanneer de Vennootschap van enig besluit van de Raad van Commissarissen wil doen blijken, is de ondertekening van het stuk waarin het besluit is vervat door één commissaris voldoende en vormt dat stuk dwingend bewijs van het bestaan van dat besluit.
16. Indien de Raad van Commissarissen gebruik heeft gemaakt van zijn in artikel 10 lid 3 bedoelde bevoegdheid een bestuurder te schorsen, geeft de Raad van Commissarissen van deze schorsing onmiddellijk Schriftelijk kennis aan de betrokken bestuurder met vermelding van de reden van de schorsing en is de Raad van Commissarissen verplicht een Algemene Vergadering bijeen te roepen, waarin de schorsing zal worden opgeheven of waarin de geschorste bestuurder zal worden ontslagen.
17. De Raad van Commissarissen stelt een rooster van aftreden op. Dit rooster van aftreden treedt drie (3) jaar na instelling van de eerste Raad van Commissarissen in werking. Ieder jaar treedt vervolgens één van de commissarissen af volgens dit door de Raad van Commissarissen op te stellen rooster van aftreden.
De afgetredene is onmiddellijk herbenoembaar.
18. In geval van ontstentenis of belet van één of meer commissarissen is (zijn) de overblijvende commissaris(sen) met het toezicht belast.
De Algemene Vergadering draagt er voor zorg dat een persoon wordt aangewezen die in geval van ontstentenis of belet van alle commissarissen of van de enige commissaris tijdelijk het toezicht uitoefent
Onder belet wordt in deze statuten verstaan de omstandigheid dat
 - a. de commissaris gedurende een periode van meer dan één (1) maand onbereikbaar is door ziekte of andere oorzaken; of
 - b. de commissaris is geschorst.
19. Zo er slechts één commissaris is, heeft deze alle bevoegdheden en rusten op hem alle verplichtingen door deze statuten aan de Raad van Commissarissen en diens voorzitter toegekend en opgelegd.
20. De commissarissen zijn verplicht de Algemene Vergadering bij te wonen.

Artikel 14.

Algemene Vergaderingen.

1. Tijdens ieder boekjaar worden ten minste twee (2) Algemene Vergaderingen gehouden die onder meer bestemd zijn tot:
 - a. behoudens ingeval uitstel voor het opmaken van de Jaarrekening is verleend, de behandeling van de Jaarrekening en, voor zover door de wet voorgeschreven, van het bestuursverslag en de overige gegevens als bedoeld in artikel 2:392 Burgerlijk Wetboek;
 - b. het vaststellen van de Jaarrekening, de jaarlijkse begroting, de jaarlijkse liquiditeitsbegroting en de jaarlijkse investeringsbegroting, behoudens ingeval uitstel voor het opmaken is verleend;
 - c. het verlenen van decharge aan bestuurders en/of commissarissen;
 - d. het vaststellen van de winstbestemming;
 - e. het vaststellen van eventuele tantièmes voor bestuurders en commissarissen;
 - f. het verrichten van al hetgeen de wet overigens voorschrijft;
 - g. andere onderwerpen door het Bestuur dan wel Vergadergerechtigden,

alleen of tezamen vertegenwoordigende ten minste één/honderdste gedeelte van het geplaatste kapitaal van de Vennootschap, aan de orde gesteld en aangekondigd met inachtneming van het bepaalde in deze statuten.

De Algemene Vergadering als bedoeld in dit lid kan achterwege blijven als de besluitvorming aangaande de punten a, b, c, d, e en f tot stand komt buiten vergadering overeenkomstig het bepaalde in artikel 20.

2. Voorts worden Algemene Vergaderingen gehouden zo dikwijls een bestuurder of commissaris dit nodig acht, onverminderd het bepaalde in het volgende lid.
3. Het Bestuur is verplicht een Algemene Vergadering bijeen te roepen, indien één of meer Vergadergerechtigden die alleen of gezamenlijk ten minste één/honderdste gedeelte van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigen, hem dit Schriftelijk onder nauwkeurige opgave van de te behandelen onderwerpen verzoeken, tenzij een zwaarwichtig belang van de Vennootschap zich daartegen verzet.
Indien alsdan het Bestuur in gebreke blijft een vergadering bijeen te roepen, zodanig, dat deze binnen vier weken na ontvangst van bedoeld verzoek wordt gehouden, kunnen de verzoekers op hun verzoek door de voorzieningenrechter van de rechtbank worden gemachtigd tot bijeenroeping van de Algemene Vergadering, met inachtneming van het daaromtrent in deze statuten bepaalde.
4. Algemene Vergaderingen worden gehouden in de gemeente waar de Vennootschap haar woonplaats heeft.
Een Algemene Vergadering kan elders dan behoort worden gehouden, mits alle Vergadergerechtigden Schriftelijk hebben ingestemd met de plaats van de vergadering en de bestuurders en de commissarissen voorafgaand aan de besluitvorming in de gelegenheid zijn gesteld om advies uit te brengen.
5. De bijeenroeping van Vergadergerechtigden geschiedt, onverminderd het in lid 3 van dit artikel bepaalde, Schriftelijk door of namens het Bestuur en/of de Raad van Commissarissen aan de adressen van de Vergadergerechtigden, zoals deze zijn vermeld in het register van Aandeelhouders, niet later dan op de eenentwintigste dag vóór die van de vergadering.
De oproeping kan, indien de Vergadergerechtigde hiermee instemt, geschieden door een langs elektronische weg toegezonden leesbaar en reproduceerbaar bericht aan het adres dat door de Vergadergerechtigde voor dit doel Schriftelijk aan de Vennootschap is bekend gemaakt.
6. De oproeping houdt de agenda van de vergadering in.
Onderwerpen die niet bij de oproeping zijn vermeld, kunnen nader worden aangekondigd met inachtneming van de in het voorgaande lid bedoelde termijn.
Een onderwerp, waarvan de behandeling Schriftelijk is verzocht door één of meer houders van Aandelen die alleen of gezamenlijk ten minste één/honderdste gedeelte van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigen, wordt opgenomen in de oproeping of op dezelfde wijze aangekondigd indien de Vennootschap het verzoek niet later dan op de dertigste dag vóór die van de vergadering heeft ontvangen en mits geen zwaarwichtig belang van de Vennootschap zich daartegen verzet.
Voor de toepassing van dit lid 6 worden met de houders van Aandelen gelijkgesteld anderen aan wie het Vergaderrecht toekomt.
7. Indien de door de wet of de statuten gegeven voorschriften voor het oproepen en agenderen van vergaderingen en het ter inzage leggen van te behandelen onderwerpen niet in acht zijn genomen, kunnen desondanks rechtsgeldige besluiten worden genomen mits alle Vergadergerechtigden er Schriftelijk mee hebben ingestemd dat de besluitvorming over die

onderwerpen plaatsvindt.

Artikel 15.

Leiding. Notulen. Bijwoning. Toegang.

1. De Algemene Vergadering wordt geleid door de voorzitter van de Raad van Commissarissen en indien de Raad van Commissarissen geen voorzitter heeft aangewezen, of deze niet ter vergadering aanwezig is, voorziet de vergadering zelf in haar leiding.

2. De voorzitter wijst één van de aanwezigen aan voor het houden van de notulen en stelt met deze secretaris de notulen vast, ten blijke waarvan hij deze met de secretaris tekent.

Ondertekening van de notulen kan ook elektronisch plaatsvinden mits de identiteit van de ondertekenaars met afdoende zekerheid kan worden vastgesteld.

De notulen dienen in een notulenregister te worden opgenomen.

Indien van het verhandelde ter vergadering een notarieel proces-verbaal wordt opgemaakt, behoeven notulen niet te worden gehouden en is ondertekening van het proces-verbaal door de notaris voldoende.

3. Iedere bestuurder, iedere commissaris, één of meer Vergadergerechtigden die gezamenlijk ten minste tien procent (10%) van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigen en de voorzitter van de vergadering zijn te allen tijde bevoegd opdracht te geven om op kosten van de Vennootschap een notarieel proces-verbaal te doen opmaken.

4. Vergadergerechtigden zijn bevoegd de Algemene Vergaderingen bij te wonen, daarin het woord te voeren en, voor zover hen het stemrecht toekomt, het stemrecht uit te oefenen.

Iedere Vergadergerechtigde kan zich ter vergadering doen vertegenwoordigen door een Schriftelijk gevolmachtigde.

Indien het Bestuur en/of de Raad van Commissarissen bij de oproeping tot een Algemene Vergadering de mogelijkheid daartoe heeft geopend, zijn de Vergadergerechtigden bevoegd hun bevoegdheden als genoemd in de eerste volzin van dit lid door middel van een elektronisch communicatiemiddel uit te oefenen, mits (i) de voorwaarden te stellen aan het gebruik van het communicatiemiddel zoals de verbinding, de beveiliging en dergelijke bij de oproeping worden bekendgemaakt, (ii) de Vergadergerechtigde kan worden geïdentificeerd, (iii) de Vergadergerechtigde rechtstreeks kan kennisnemen van de verhandelingen op de vergadering, en (iv) indien deze mogelijkheid daartoe is geopend, de Vergadergerechtigde kan deelnemen aan de beraadslagingen en (v) de Vergadergerechtigde het stemrecht kan uitoefenen, dit laatste voor zover hem het stemrecht toekomt.

5. De bestuurders en de commissarissen hebben als zodanig in de Algemene Vergaderingen een raadgevende stem.
6. Omtrent toelating van andere personen tot de vergadering beslist de voorzitter van de vergadering.

Artikel 16.

Aantal stemmen. Meerderheden. Staking.

1. In de Algemene Vergaderingen geeft elk Aandeel recht op het uitbrengen van één stem.

Indien het Bestuur of de Raad van Commissarissen de mogelijkheid daartoe Schriftelijk heeft geopend, kunnen stemmen voorafgaand aan de Algemene Vergadering via een elektronisch communicatiemiddel worden uitgebracht, doch niet eerder dan de dertigste dag voor die van de vergadering, op een speciaal daartoe aangewezen emailadres.

Deze stemmen worden gelijkgesteld met stemmen die in de Algemene Vergadering worden uitgebracht.

Een aldus uitgebrachte stem is onherroepelijk en bindt ook degene die in de

- periode tussen het uitbrengen van die stem en het tijdstip van de Algemene Vergadering het betrokken Aandeel verkrijgt.
2. Voor een Aandeel dat toebehoort aan de Vennootschap of aan een Dochtermaatschappij kan in de Algemene Vergadering geen stem worden uitgebracht; zulks kan evenmin voor een Aandeel waarvan de Vennootschap of een Dochtermaatschappij certificaten houdt.
Vruchtgebruikers van Aandelen die aan de Vennootschap en haar Dochtermaatschappijen toebehoren zijn evenwel niet van hun stemrecht uitgesloten indien het vruchtgebruik is gevestigd, voordat het Aandeel aan de Vennootschap of een Dochtermaatschappij toebehoorde.
De Vennootschap of een Dochtermaatschappij daarvan kan geen stem uitbrengen voor Aandelen waarop zij een recht van vruchtgebruik heeft.
 3. Bij de vaststelling of een bepaald gedeelte van het kapitaal vertegenwoordigd is dan wel of een meerderheid een bepaald gedeelte van het kapitaal vertegenwoordigt, wordt geen rekening gehouden met Aandelen waarop geen stem kan worden uitgebracht en met Aandelen die worden gehouden door Aandeelhouders van wie het Vergaderrecht is opgeschort.
 4. Stemmingen over zaken geschieden mondeling, die over personen bij ongetekende gesloten briefjes, een en ander tenzij de voorzitter van de vergadering zonder tegenspraak van één van de stemgerechtigde aanwezigen een andere wijze van stemmen vaststelt of toelaat.
 5. Voor zover in deze statuten geen grotere meerderheid is voorgeschreven, worden alle besluiten genomen met volstrekte meerderheid van de uitgebrachte geldige stemmen.
 6. Blanco stemmen en ongeldige stemmen worden niet als uitgebrachte stemmen geteld.
 7. Staken de stemmen, dan komt geen besluit tot stand.
Eén of meer Aandeelhouders of andere stemgerechtigden vertegenwoordigende ten minste vijftig procent (50%) van het geplaatste kapitaal hebben het recht om binnen tien dagen na de dag van de vergadering, waarin de stemmen hebben gestaakt, aan het Nederlands Arbitrage Instituut te verzoeken een adviseur te benoemen, teneinde een beslissing over het betreffende voorstel te nemen.
De beslissing van de adviseur geldt alsdan als een besluit van de Algemene Vergadering.
De in dit lid vermelde regeling kan niet worden toegepast indien een vordering als bedoeld in de artikelen 2:336, 2:342 of 2:343 Burgerlijk Wetboek is ingesteld.
 8. Het Bestuur houdt van de genomen besluiten aantekening.
De aantekeningen liggen op het kantoor van de Vennootschap ter inzage van de Vergadergerechtigden.
Aan ieder van hen wordt desgevraagd een afschrift of uittreksel van deze aantekeningen verstrekt tegen ten hoogste de kostprijs.

Artikel 17.

Bijzondere besluiten.

1. Besluiten tot:
 - a. wijziging van de statuten; en
 - b. ontbinding van de Vennootschap,kunnen slechts worden genomen met algemene stemmen in een vergadering waarin het gehele geplaatste kapitaal aanwezig of vertegenwoordigd is.
2. Indien in een vergadering als bedoeld in het voorgaande lid het quorum niet vertegenwoordigd is, wordt een tweede vergadering bijeen geroepen, te houden niet eerder dan drie en niet later dan zes weken na de eerste; deze tweede vergadering is bevoegd het besluit te nemen met een meerderheid

van ten minste twee derde van de uitgebrachte geldige stemmen, ongeacht het ter vergadering vertegenwoordigde kapitaal.

Bij de oproeping tot deze tweede vergadering moet worden vermeld dat en waarom een besluit kan worden genomen, onafhankelijk van het in de vergadering vertegenwoordigde gedeelte van het kapitaal.

3. Indien een voorstel tot statutenwijziging aan de orde zal komen, wordt een afschrift van dat voorstel, waarin de voorgedragen wijzigingen woordelijk zijn opgenomen, van de dag van de oproeping tot na afloop van de vergadering op het kantoor van de Vennootschap voor de Vergadergerechtigden (digitaal) ter inzage gelegd en kan ieder van hen daarvan op zijn verzoek kosteloos een afschrift verkrijgen, tenzij een zodanig afschrift bij de niet elektronisch uitgebrachte oproeping wordt gevoegd.

Artikel 18.

Besluitvorming buiten vergadering.

1. Besluiten van Aandeelhouders, waaronder ook begrepen besluiten tot wijziging van de statuten en tot ontbinding van de Vennootschap, kunnen in plaats van in Algemene Vergaderingen ook Schriftelijk worden genomen, mits alle Vergadergerechtigden Schriftelijk met deze wijze van besluitvorming hebben ingestemd.

De bestuurders en de commissarissen worden voorafgaand aan de besluitvorming in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen.

Aan het vereiste van schriftelijkheid van de stemmen wordt tevens voldaan indien het besluit onder vermelding van de wijze waarop ieder van de Aandeelhouders stemt Schriftelijk is vastgelegd en door alle Vergadergerechtigden is ondertekend.

2. Iedere Aandeelhouder is verplicht er voor te zorgen dat de aldus genomen besluiten zo spoedig mogelijk Schriftelijk ter kennis van het Bestuur worden gebracht.

Het Bestuur neemt de besluiten, welke op de wijze als in het voorgaande lid van dit artikel omschreven wijze zijn tot stand gekomen, in het notulenregister van de Algemene Vergaderingen op en doet daarvan in de eerstvolgende Algemene Vergadering mededeling.

Artikel 19.

Accountantsonderzoek.

1. De Algemene Vergadering is bevoegd - en indien zulks wettelijk is voorgeschreven verplicht - opdracht te verlenen aan een accountant als bedoeld in artikel 2:393 Burgerlijk Wetboek teneinde de door het Bestuur opgemaakte Jaarrekening voor de eerste dag van de maand maart van ieder jaar te onderzoeken, te controleren en daarover verslag uit te brengen aan de Raad van Commissarissen en aan het Bestuur en een verklaring af te leggen.
2. Indien de Algemene Vergadering niet overgaat tot het verlenen van de opdracht aan een accountant als bedoeld in lid 1 van dit artikel, dan is de Raad van Commissarissen bevoegd.
3. De opdracht kan te allen tijde worden ingetrokken door de Algemene Vergadering en door degene die haar heeft verleend.

Artikel 20.

Ondernemingsplan.

1. Jaarlijks voor aanvang van het nieuwe boekjaar van de Vennootschap wordt door het Bestuur een Ondernemingsplan inclusief begroting opgemaakt.
2. Het Ondernemingsplan wordt ondertekend door alle bestuurders. Ontbreekt de ondertekening van een of meer bestuurders, dan wordt daarvan onder opgave van reden melding gemaakt.
3. Het Ondernemingsplan wordt vastgesteld door de Algemene Vergadering

voor aanvang van het nieuwe boekjaar.

Artikel 21.

Boekjaar en Jaarrekening.

1. Het boekjaar van de Vennootschap is gelijk aan het kalenderjaar.
2. Jaarlijks binnen twee (2) maanden na afloop van het boekjaar, maakt het Bestuur de Jaarrekening op en legt het deze tezamen met een door de Raad van Commissarissen daarover opgesteld preadvies voor Aandeelhouders ter inzage op het kantoor van de Vennootschap.
Binnen deze termijn legt het Bestuur ook het bestuursverslag ter inzage voor de Aandeelhouders.
De Jaarrekening wordt ondertekend door alle bestuurders en alle commissarissen; indien enige ondertekening ontbreekt, dan wordt daarvan, onder opgave van de reden, melding gemaakt in de Jaarrekening.
3. De Vennootschap zorgt ervoor dat de opgemaakte Jaarrekening, het bestuursverslag en de krachtens artikel 2:392 lid 1 Burgerlijk Wetboek toe te voegen gegevens vanaf de oproep tot de Algemene Vergadering, bestemd tot hun behandeling, op haar kantoor aanwezig zijn.
De Vergadergerechtigden kunnen deze stukken aldaar inzien en er kosteloos een afschrift van verkrijgen.
4. Het in de leden 2 en 3 van dit artikel bepaalde omtrent het bestuursverslag en de krachtens artikel 2:392 lid 1 Burgerlijk Wetboek toe te voegen gegevens blijft buiten toepassing, indien artikel 2:395a lid 6 of artikel 2:396 lid 7 of artikel 2:403 Burgerlijk Wetboek voor de Vennootschap geldt.
5. De Algemene Vergadering stelt de Jaarrekening vast.
De Algemene Vergadering kan volledige of beperkte decharge verlenen aan de bestuurders en de commissarissen voor het gevoerde beheer casu quo gehouden toezicht.
Indien alle Aandeelhouders tevens bestuurders van de Vennootschap zijn, geldt ondertekening van de Jaarrekening door alle bestuurders en commissarissen niet als vaststelling in de zin van artikel 2:210 lid 3 Burgerlijk Wetboek.
6. De Vennootschap gaat over tot openbaarmaking van de in dit artikel bedoelde stukken en gegevens, indien en voor zover en op de wijze zoals de artikelen 2:394 en volgende Burgerlijk Wetboek dit voorschrijven.

Artikel 22.

Ontbinding en vereffening.

1. In geval van ontbinding van de Vennootschap geschiedt de vereffening door het Bestuur, onder toezicht van de Raad van Commissarissen, tenzij de Algemene Vergadering anders beslist.
2. De Algemene Vergadering stelt de beloning van de vereffenaars en van degenen die met het toezicht op de vereffening zijn belast vast.
3. Gedurende de vereffening blijven deze statuten zoveel mogelijk van kracht.
4. Hetgeen na voldoening van alle schulden van de Vennootschap van haar vermogen overblijft, wordt uitgekeerd aan de Aandeelhouders in verhouding tot ieders bezit aan Aandelen.
5. Na afloop van de vereffening blijven de boeken, bescheiden en andere gegevensdragers van de ontbonden Vennootschap gedurende zeven jaar berusten bij de Provincie Zeeland.

Artikel 23.

Overgangsbepaling.

Het eerste boekjaar van de Vennootschap loopt tot en met @datum.

Dit artikel vervalt na afloop van het tweede boekjaar van de Vennootschap.

Slotverklaring.

De comparant, handelend als gemeld, verklaarde ten slotte:

- a. in het kapitaal van de Vennootschap wordt deelgenomen door de Oprichtster

voor éénduizend (1.000) gewone aandelen met een nominale waarde van één euro (€ 1,00) elk, derhalve bedraagt het geplaatste kapitaal éénduizend euro (€ 1.000,00); het gestorte kapitaal bedraagt éénduizend euro (€ 1.000,00);

- b. de geplaatste aandelen zijn door de Oprichtster volgestort in geld op een kwaliteitsrekening van Sauer & Oonk Adviseurs & Notarissen te Vlissingen ter doorstorting op rekening van de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, welke storting door de vennootschap is aanvaard;
- c. voor de eerste maal wordt tot zelfstandig bevoegd bestuurder van de Vennootschap benoemd @;
- d. de Vennootschap neemt de kosten die met haar oprichting verband houden voor haar rekening en zal deze als eigen kosten voldoen.

SLOT

De comparant is mij, notaris, bekend.

Deze akte is verleden te Vlissingen op de datum als in het hoofd van deze akte vermeld.

De zakelijke inhoud van de akte is aan de comparant opgegeven en toegelicht.

De comparant heeft verklaard voor het verlijden een ontwerpakte te hebben ontvangen en van de akte te hebben kennisgenomen.

Deze akte is beperkt voorgelezen en onmiddellijk daarna ondertekend, eerst door de comparant en daarna door mij, notaris.

Provinciale Staten

Aan Gedeputeerde Staten van Zeeland

Onderwerp
Wensen en bedenkingen
Gebiedsprogramma 0.5

Zaaknummer
286508

Behandeld door
I.A.M. Curfs
+31 6 21124897

Verzonden

Middelburg, 10 maart 2023

Geacht College,

Op grond van de Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering (WSN) is de provincie verplicht om op 1 juli 2023 een gebiedsplan in concept vast te stellen en aan de minister van LNV toe te zenden. Inmiddels is via het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) aan provincies gevraagd de doelen (opgaven stikstof, natuur, klimaat en water) uit het NPLG integraal uit te werken in een gebiedsprogramma.

Op 31 januari 2023 heeft u de Provinciale Staten van Zeeland de eerste contouren van het Gebiedsprogramma versie 0.5 gestuurd ('Het Zeeuwse verhaal'). Deze versie is een aanzet om te komen tot een (Zeeuws) gebiedsprogramma 1.0.

Het Gebiedsprogramma versie 0.5 is door de leden van de commissie Strategische Opgaven op 17 februari 2023 besproken.

De Staten van Zeeland geven hierbij hun wensen en bedenkingen aan ten aanzien van het Gebiedsprogramma 0.5. Provinciale Staten verzoeken u om deze reactie te verwerken in het Gebiedsprogramma versie 1.0 en Provinciale Staten te informeren op welke wijze wensen en bedenkingen in te onderscheiden deelopgaven zijn opgenomen.

Proces

1. Maak duidelijk wat het tijdspad is van consultatie, voorlegging aan de minister, toetsing door de Ecologische Autoriteit en definitieve behandeling. De wens is dat het algemene proces van de totstandkoming van een definitief gebiedsprogramma op deze manier verhelderd wordt. Daarbij moet in het document dat op 1 juli wordt aangeboden aan de minister duidelijk vermeld worden dat het om een concept gaat dat nog door Provinciale Staten besproken en vastgesteld zal worden.
2. Organiseer tijdig voor 1 juli een extra GS informatiebijeenkomst;
3. Communicatie: bereid een goede communicatie voor ten aanzien van alle betrokken partijen; geef helderheid over de opzet en geef terugkoppeling naar de Staten over genoemde regiodialogen: inhoud, gebied, opgave en startpositie;
4. Geef duidelijkheid over de rol en de inspanning van het Rijk.

Algemeen

Het gebiedsprogramma gaat álle inwoners, bedrijven en sectoren van Zeeland aan en alle sectoren dienen bij te dragen aan de taakstelling van stikstofreductie.

In het algemeen is opgemerkt dat het Gebiedsprogramma versie 0.5 een goede samenhang met diverse sectoren bevat, waarbij doelen zijn de structuurversterking van het platteland en de verbetering van de natuur.

Innovatie

De wens is dat economische ontwikkeling en innovatie in alle sectoren mogelijk moet blijven, waarbij het programma de Zeeuwse aanpak laat zien: een gezamenlijke aanpak en met behoud van de menselijke maat.

De transitie heeft een grote impact op alle sectoren. Heb oog voor wat de sectoren al aan stikstofreductie hebben uitgevoerd in de afgelopen jaren. Maak duidelijk wat het vertrekpunt is door een 0- meting te hanteren. De wens is om duidelijkheid te geven aan agrariërs over de impact van het Gebiedsprogramma 1.0 op innovaties uit het recente verleden.

Benut innovatie als onderdeel van de oplossing. Als voorbeelden werden genoemd stikstofarme teelten, anders omgaan met mest dan wel kunstmest, innovatieve stalsystemen, waar mogelijk benutten van biologische en natuur inclusieve landbouw en het benutten van zoet water. De wens is om dit soort innovaties mogelijk te maken indien bedrijven wensen te veranderen.

Natuuropgave en wateropgave

De wens is om in Gebiedsprogramma 1.0 duidelijk te maken hoe de koppeling wordt gemaakt met de natuurdoelen: Natura 2000, nieuwe natuurdoelen, de klimaatopgave, zoet water, waterberging, natuurvriendelijke oevers en biodiversiteit.

De wens is geformuleerd om de koppeling van de voorgestelde maatregelen naar de Kader Richtlijn Water (KRW) verder te specificeren.

Stikstofopgave

De noodzaak van stikstofreductie dient in samenhang te worden gezien met de natuurdoelen. De beschikbaarheid van voldoende zoet water is een kansrijke factor om natuurdoelen te behalen. De wens is om het Deltaplan Zoet Water te koppelen aan het Gebiedsprogramma.

Vrijwilligheid

De wens is om in geval van opkoop het uitgangspunt van vrijwillige basis aan te houden.

Klimaatopgave

De wens is om de doelen voor klimaat vast te stellen op een kwantitatieve en kwalitatieve verbetering.

Structurende keuzes

De wens is om bij overgangsgebieden eerst de onderzoeksresultaten af te wachten en dan pas de wenselijkheid van het toepassen van overgangsgebieden te bepalen. Maak hierbij de maatregelen concreet.

Hoogachtend,

Provinciale Staten van Zeeland,

Drs. J.M.M. Polman
Voorzitter

Drs. F.J. van Houwelingen MPA
Statengriffier

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

Provinciale Staten
t.a.v. de voorzitter

Onderwerp
Gebiedsprogramma 0.5

Zaaknummer
266943

Behandeld door

Verzonden

Middelburg, 31 januari 2023

Geachte voorzitter,

Hierbij ontvangt u het gebiedsprogramma 0.5.

Op grond van de Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering (WSN) is de provincie verplicht om op 1 juli 2023 een gebiedsplan vast te stellen en aan de minister van LNV toe te zenden. Inmiddels is via het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) aan provincies gevraagd de doelen uit het NPLG uit te werken in een gebiedsprogramma.

In het NPLG worden de stikstofopgave, natuuropgave, klimaatopgave en wateropgave in samenhang met elkaar gezien. Provinciale Staten hebben naar aanleiding van de start van het NPLG op 10 juni 2022 besloten het gedachtegoed van het NPLG te onderschrijven en het opstellen van het gebiedsprogramma vanuit Zeeuwse opgaven en kansen te benaderen. Tegelijk hebben Provinciale Staten in oktober gevraagd om nog voor de verkiezingen meegenomen te worden in de stappen die hiertoe gezet worden.

Inhoud

Met dat doel is gebiedsprogramma 0.5 opgesteld. Het is een aanzet om te komen tot het gebiedsprogramma 1.0. Een document waarin zowel de wettelijke vereisten vanuit de WSN aan bod komen, en daarnaast invulling gegeven wordt aan de vereisten uit het NPLG. Dit betekent dat er vanuit de WSN ingegaan wordt op het landelijk doel dat in 2030 74% van de natuur onder de KDW moet komen en vanuit NPLG de aanvullende opgaven vanuit water, klimaat en natuur worden uitgewerkt samen met het richtinggevend reductie doel voor NH₃. Dit in de wetenschap dat eind januari/begin februari 2023 naar alle waarschijnlijkheid extra doelen worden meegegeven op het vlak van de Vogel- en Habitat Richtlijn (VHR), klimaat, en water en bodem sturend.

Het is een document waarin deze doelen en opgaven worden verbreed met Zeeuwse opgaven. Bijvoorbeeld zoet water beschikbaarheid, recreatie en kustverdediging. Daarmee is het een eerste koers voor het overzicht van de opgaven, de problematiek en de mogelijke oplossingsrichtingen.

Status

De nu benoemde maatregelen en dilemma's worden hiermee niet vastgesteld. Het gebiedsprogramma 0.5 wordt ook niet aangeboden aan het rijk. Het bestuurlijk ijkmoment met de minister is een mondeling gesprek over de aanpak en stand van zaken. Wél is het gebiedsprogramma 0.5 het document waarmee wij met de Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied (RTLG) in gesprek zijn in het kader van het ambtelijk ijkmoment.

Het geeft daarvoor goede handvatten en via dit moment is aan het RTLG ook aangegeven dat het een wederkerig moment is. Niet alleen de provinciale opgave komt naar voren, ook de verwachting dat het rijk zich inspant om hun deel te leveren wordt hierin besproken.

Wellicht de belangrijkste kans die het opstellen van het gebiedsprogramma 0.5 biedt, is de mogelijkheid om hiermee de komende maanden samen met de regionale gebiedspartners in gesprek te gaan over de dilemma's, te maken keuzes en de uitwerking van voorgestelde maatregelen in de gebieden. Richting Provinciale Staten geeft het inzicht in waar we staan en hoe we verder gaan. Daarmee is het geen document met een politiek-bestuurlijke status en u wordt daarom niet gevraagd om het vast te stellen, het is een tussenversie. Omdat het wel van belang is voor Provinciale Staten om ideeën mee te geven, vragen wij aan de commissie Strategische Opgaven om het gebiedsprogramma 0.5 te bespreken en vernemen wij graag uw reactie. Richting maatschappelijke partners is het een document waarmee we in gebiedsprocessen verder gaan. Hiervoor worden, naast de bestaande gebiedsgerichte aanpakken rond de Manteling van Walcheren en de Kop van Schouwen, regiodialogen voorgesteld.

Vervolgproces

Regiodialogen zijn van belang omdat het bestuurlijk overleg stikstof Zeeland heeft vastgesteld dat het NPLG breder is dan alleen de Natura 2000 gebieden. De opgaven én oplossingen voor het realiseren van Natura 2000 doelen liggen met name in het gebied buiten Natura 2000-gebieden. Niet alleen de oplossingen voor Natura 2000 doelen liggen daar, maar ook de oplossingen voor bijvoorbeeld de zoet water beschikbaarheid. Het BO stikstof Zeeland heeft aan de provincie gevraagd hierin de regie te nemen, doelen uit te werken per gebied en met gebiedspartners daarover in gesprek te gaan. De voorzet in gebiedsprogramma 0.5 vraagt een nadere uitwerking in wat er moet, wat er kan en wat gewenst is. Uiteindelijk moeten de nu gedefinieerde opgaven en oplossingsrichtingen via deze processen uitgewerkt worden tot een gebiedsprogramma 1.0, waarbij mogelijk een vervolg gegeven kan worden in scenario's. Dit programma moeten GS uiterlijk 1 juli 2023 in concept vaststellen en toesturen aan de minister. Vervolgens zullen LNV, RIVM en de Ecologische Autoriteit toetsen of het gebiedsprogramma voldoet aan de WSN-eisen en of hiermee in voldoende mate wordt bijgedragen aan de NPLG doelstellingen. Nadat het gebiedsprogramma 1.0 getoetst is zullen GS dit in het najaar van 2023 definitief moeten vaststellen.

Naast de verdere uitwerking van de nu gedefinieerde richtingen zal er nog gewerkt moeten worden aan een (verplichte) sociaal economische analyse en benodigde budgetten. Het gebiedsprogramma 1.0 is immers het instrument waarmee aanspraak kan worden gemaakt op het transitiefonds voor Natuur en Stikstof van 25 miljard euro. Het uiteindelijke gebiedsprogramma zal hiervoor zowel op inhoud als op benodigde capaciteit, voor de provincie en voor andere partners, een claim voor doen. In het gebiedsprogramma 0.5 is dit nog niet uitgewerkt.

In de wetenschap dat de volgende stap richting het gebiedsprogramma 1.0 en de vaststelling daarvan in een volgende statenperiode vallen, verzoek ik u de bijgevoegde tussenversie te agenderen voor de commissie Strategische Opgaven van 17 februari en het daar te bespreken.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, waarnemend secretaris

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

GEBIEDSPROGRAMMA VERSIE 0.5
'HET ZEEUWSE VERHAAL'

PROVINCIE ZEELAND

Colofon

Document informatie	
Titel	Gebiedsprogramma versie 0.5 'Het Zeeuwse verhaal'
Datum	Januari 2023

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
1. Inleiding.....	4
1.1 De opgave	5
1.2 Afbakening en processen.....	7
1.3 Inbreng diverse partijen.....	7
1.4 PlanMER.....	9
1.5 Monitoring -PM	9
1.6 Planning	9
2. De Zeeuwse Opgave	10
2.1 De Zeeuwse landbouw	10
2.2 Mogelijkheden voor stikstofreductie	11
3. Natuuropgave.....	14
3.1 De Zeeuwse natuuropgave	14
3.2 De Zeeuwse Natura 2000-gebieden	14
3.3 Natuurherstel Vogel- en Habitatrichtlijn	15
3.4 Natuurdoelanalyses.....	15
3.5 Beheerplannen.....	19
3.6 Programma Natuur.....	19
3.7 Uitvoering Bossenstrategie	20
3.8 Resterende hectares Natuurnetwerk Zeeland.....	23
3.9 Hydrologische condities in Natura 2000-gebieden	25
4. Stikstofopgave	26
4.1 Landbouw	27
4.2 Industrie.....	30
4.3 Recreatie.....	32
4.4 Mobiliteit	33
4.5 Energietransitie	35
4.6 Scheepvaart	35
4.7 Buitenland.....	36
4.8 Verdiepend onderzoek bronmaatregelen -PM	39
4.9 Vrijwillige opkoop regeling agrariërs.....	40
4.10 PAS melders	40
5. Inbreng externe partijen	42
5.1 Rijkswaterstaat.....	42
5.2 Gemeenten	43
6. Wateropgave.....	45
6.1 Kaderrichtlijn Water	45
7. Klimaatopgave (broeikasgassen) -PM.....	49
8. Structurerende keuzes	50
8.1 Overgangsgebieden.....	50
8.2 Inpassing areaal agrarische natuur/landschapsgrond/nieuwe natuur.....	51
8.3 Ruimte voor waterberging.....	51
8.4 Waterbeschikbaarheid verzilte gebieden	51
8.5 Invulling 10% groenblauwe dooradering	51
8.6 Bescherming landbouwgrond –PM	51
9. Keuzes Water en Bodem Sturend.....	52
9.1 Voldoende water	52
9.2 Schoon en gezond water	53
9.3 Ruimte voor water.....	54
9.4 Bodem.....	54

9.5	Klimaatadaptatie	55
9.6	Verziltende kustgebieden PM	56
10.	Gebiedsprocessen.....	57
10.1	Deelgebied Manteling van Walcheren / Walcheren	57
10.2	Deelgebied Kop van Schouwen	59
11.	Gerelateerde programma's.....	62
11.1	Programmatische aanpak Grote Wateren (PAGW).....	62
11.2	Deltaprogramma zoet water.....	62
12.	Sociaal Economische impactanalyse -PM	63
13.	Financiën, risico's en randvoorwaarden -PM.....	64
	Begrippenlijst	65
Bijlage 1	Verdeling depositie Natura 2000-gebied en afstand tot de KDW.....	67
Bijlage 2	Conclusies natuurdoelanalyses.....	79
Bijlage 3	Concretisering Bossenstrategie	82
Bijlage 4	Realisatiestrategie Natuurnetwerk Zeeland 2023-2027	83
Bijlage 5	Achtergrondinformatie Zeeuwse zoet water situatie	89
Bijlage 6	Aerius berekening snelheidsverlaging.....	91
Bijlage 7	Aerius berekening Westerschelde ferry.....	92
Bijlage 8	Aerius berekening schoolbussen	93
Bijlage 9	Structurerende keuzes per gebied of thema	94
Bijlage 10	Waterkansenkaarten – totstandkoming	97
Bijlage 11	Afspraken vanuit de KasZ	100
Bijlage 12	Volledige lijst met mogelijke maatregelen	103
Bijlage 13	Toelichting op maatregelen Akkerbouw.....	107

Voorwoord

Zeeland is in veel opzichten een bijzondere provincie met prachtige eigenschappen. Onze unieke ligging, in zee, onderscheidt ons van alle andere regio's in Europa. We zijn een kustprovincie, met veel grote wateren binnen de eigen grenzen. We zijn een landelijke provincie, hebben weinig veehouderijen, maar veel akkerbouw en relatief veel (grote) industrie. En we zijn een grensprovincie. Daar hebben we profijt van in de handel en het toerisme. Maar soms ook last, want als provincie importeren wij meer stikstof dan dat wij dit exporteren.

De biodiversiteit staat overal onder druk. Ook in Zeeland. Wij beseffen ons terdege dat óók Zeeland een bijdrage moet leveren om deze druk te verminderen. Een belangrijke drukfactor voor onze natuurgebieden is de stikstofdepositie. De stikstofdepositie in deze natuurgebieden komt voor het overgrote deel uit het buitenland, maar ook scheepvaart en industrie zijn belangrijke bronnen. Voor de provincie Zeeland zijn deze bronnen lastig te beïnvloeden. Bij het aanpakken van de doelen in het landelijk gebied houden wij ons aan de Wet. De opgaven zijn groot en voor goede processen is tijd nodig. Wij richten ons daarom op het jaar 2035.

De landelijke aanpak stikstof lijkt nog altijd gestoeld te zijn op maatregelen in de veehouderijsector. In Zeeland is een beperkte uitstoot van ammoniak uit veehouderijen. Dit zorgt ervoor dat we als Zeeuwse partijen breder moeten denken. We zoeken gezamenlijk naar oplossingen, in alle sectoren, die bijdragen aan de stikstofopgave. Wij zijn er trots op dat álle betrokkenen samen willen werken aan oplossingen, met het uitgangspunt dat alle sectoren bijdragen. We denken daarbij vanuit kansen en koppelen onze opgaven. Bijvoorbeeld zoet water beschikbaarheid, een zandmotor voor de Zeeuwse kust en het vergroenen van onze industriële sector. Zo verlagen we de stikstofemissie en verbeteren we de biodiversiteit.

Gezien de grote bijdrage vanuit bronnen waar wij geen invloed op uit kunnen oefenen gaan wij in ons gebiedsprogramma uit van wederkerigheid. Wij verwachten ook van het Rijk inzet. Het Rijk zal, net als de provincies, in juli aan moeten geven wat zij gaat doen met buitenland, scheepvaart en de meetcorrectie. Zonder Rijksmaatregelen gaan de Zeeuwse Natura 2000-gebieden niet voldoen aan de gestelde instandhoudingsdoelstellingen. Wat ons helpt is een stevige buitenlandstrategie (door het Rijk), duidelijkheid over de meetcorrectie, generieke (Rijks)maatregelen en een houdbaar instrumentarium. Voor ons is dit onlosmakelijk verbonden met onze Zeeuwse inzet.

Het gebiedsprogramma 0.5, zoals die nu voorligt, is een eerste aanzet. De kennis over de diverse opgaven, doelen en mogelijke maatregelen is samengebracht. Opgaven die elkaar kunnen versterken, maar soms ook kunnen botsen. De stap naar het gebiedsprogramma 1.0 vraagt gezamenlijk stappen maken. Naar een integraal afgewogen programma, met duidelijke keuzes voor gebieden. Het gebiedsprogramma 1.0 is zeker geen einddoel. Wij zullen blijven werken aan ons landelijk gebied, het stopt niet op 1 juli a.s.

Als laatste, de opgave die wij hebben in ons landelijk gebied, vraagt capaciteit. Naast middelen, ook menskracht. Nu, maar ook straks, als maatregelen uitgevoerd moeten worden. Niet alleen voor de provincie, maar ook voor onze gebiedspartners. Wij gaan hier graag over in gesprek, met onze Zeeuwse partners, maar ook met het Rijk.

1. Inleiding

Voor u ligt het gebiedsprogramma 0.5. Dit is een eerste concept van het uiteindelijke gebiedsprogramma 1.0 dat voor 1 juli 2023 in concept gereed en toegestuurd aan het Rijk moet zijn. Wij hebben er bewust voor gekozen voorliggend document de titel gebiedsprogramma mee te geven, en niet de titel Provinciaal Programma Landelijk Gebied. Het Zeeuwse gebiedsprogramma gaat verder dan alleen het landelijk gebied én genoemde maatregelen hebben niet altijd een effect op het volledige landelijk gebied.

Het is van belang dat het gebiedsprogramma 1.0 gezien wordt als een product dat in stappen wordt doorontwikkeld. Voor 1 juli 2023 moet het accent liggen op het analyseren van de opgaven en het maken van hoofdkeuzes per deelgebied: ontwikkelrichting landbouw, natuur, water en klimaat. Vanuit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (hierna: Wsn) is daarnaast in elk geval een set van concrete maatregelen nodig voor natuur en stikstof, die moeten passen binnen de hoofdkeuzes. Hetzelfde geldt voor waterkwaliteitsmaatregelen vanuit de Kaderrichtlijn Water (hierna: KRW).

Alle provinciale gebiedsprogramma's samen moeten resulteren in de reductiedoelstelling uit de Wsn, namelijk 74% van het areaal met stikstofgevoelige habitats, binnen de Natura 2000-gebieden onder de Kritische Depositiewaarde (hierna: KDW).

Op 10 juni 2022 heeft de minister de Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied (hierna: NPLG) aan de Tweede Kamer aangeboden. Daarmee is het gebiedsplan verbreed naar een gebiedsprogramma en zijn, naast de stikstofreductieopgave uit de Wsn, extra opgaven toegevoegd. Daarnaast is de omgevingswaarde uit de Wsn vertaald naar richtinggevende doelen per provincie. Deze doelen zien weliswaar alleen toe op de reductie van de ammoniakemissie (NH₃) van veld- en stalemissies van veehouderijen, maar dit doel wordt in dit gebiedsprogramma toch als richtinggevend aangehouden voor de totale stikstofreductie. Ook omdat andere doelen, bijvoorbeeld de reductiedoelstelling voor NO_x, pas later dit jaar bekend worden gemaakt.

In het gebiedsprogramma 0.5 is de nu beschikbare informatie opgenomen die vooral intern maar ook deels extern is opgehaald. In de volgende versie van het gebiedsprogramma, versie 1.0, zullen de maatregelen aangevuld worden met maatregelen (of toekomstige mogelijke maatregelen) die in overleg met in- en externe partijen zijn opgehaald. Daarnaast zijn maatregelen die in de 0.5 versie benoemd zijn, op onderdelen uitgewerkt.

In het proces naar het gebiedsprogramma 1.0 zijn mijlpalen ingebouwd. Een belangrijke mijlpaal is het bespreken van een eerste concept met het Rijk eind januari, het zogenaamde ijkmoment. PS heeft aangegeven over de inhoud van het gebiedsprogramma op voorhand geïnformeerd te willen worden, daarom is nu een gebiedsprogramma 0.5 opgesteld.

1.1 De opgave

Het NPLG richt zich op het toekomstbestendig ontwikkelen van het landelijk gebied, mede met het oog op het voldoen aan internationale verplichtingen op het terrein van natuur (met als onderliggende opgave de reductie van stikstof) en water en klimaat (broeikasgassen). Als algemeen uitgangspunt geldt dat de draagkracht van het water- en bodemsysteem sturend wordt bij het landgebruik in het landelijk gebied.

In het NPLG worden drie kerndoelen centraal gesteld. Dit betekent dat de keuzes voor een gebied ook in het licht van de andere doelstellingen dan die voor de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden houdbaar moet zijn. De drie kerndoelen zijn, kort samengevat, de volgende:

Afb. 1 'Ons toekomstbestendig landelijk gebied' - NPLG

1. Natuur

Er staan binnen dit kerndoel twee doelen centraal, namelijk (a) de natuur verbeteren c.q. het ontwikkelen van nieuwe natuur die noodzakelijk is door de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden te halen en (b) het verminderen van de stikstofdepositie in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Deze opgave is vastgelegd in de Wsn. In de Wsn is een kwantitatieve doelstelling, de omgevingswaarde, opgenomen in relatie tot het verplicht behalen van de landelijke stikstofdepositiereductie. Dit is uitgedrukt in een specifiek percentage areaal stikstofgevoelige natuur in Natura 2000-gebieden die niet meer is overbelast door stikstof. Ook zijn hiervoor een drietal realisatietermijnen opgenomen, namelijk de jaren 2025, 2030 en 2035:

Jaar	Omgevingswaarde
2025	40%
2030	50%
2035	74%

In het Coalitieakkoord van begin 2022 is de doelstelling van 2035 naar voren gehaald, en vastgesteld voor 2030:

Jaar	Omgevingswaarde
2025	40%
2030	74%

2. Water

De opgave is verwoord in de KRW, de Nitraatrichtlijn en de EU grondwaterrichtlijn. De kwaliteit van het oppervlaktewater en het grondwater moet worden verbeterd. Daarnaast geldt voor grondwater dat ook de kwantiteit van belang is.

3. Klimaat

De opgave is verwoord in de internationale klimaatopgaven, de Europese klimaatwetgeving, de nationale Klimaatwet en het Klimaatakkoord landbouw en landgebruik (terugdringen broeikasgassen door landbouw en landgebruik). De definitieve restemissiedoelen voor 2030 worden nog vastgesteld voor alle sectoren. Uitgangspunt is dat er geen (lokale) verslechtering optreedt in de luchtkwaliteit en leefbaarheid (incl. geur) en waar mogelijk een verbetering.

De actuele stand van de kerndoelen is als volgt:

Natuur	Water	Klimaat (broeikasgassen)
30% natuurherstel Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) (2030) <i>Richtinggevend</i> landelijke areaal- en kwaliteitsopgave natuur t.b.v. 30% VHR en de gunstige staat van instandhouding (gSvl)	Concentraties nutriënten (P en N) in grond- en oppervlaktewaterlichamen voldoen aan wettelijke normen (2027)	Emissiereductieopgaven broeikasgassen veenweiden voor 6 provincies (2030), als onderdeel van de nationale opgave Broeikasgassen landgebruik optellend tot 1 Mton CO ₂ eq (2030)
Per provincie een (richtinggevend) ruimtelijke vertaling van benodigde stikstofreductie. Deze inzet is onderdeel van de totaal benodigde stikstofreductie die nodig is voor de landelijke doelen: • 2025: 50% areaal met stikstof gevoelige habitats binnen N2000 onder de kritische depositiewaarde • 2030: 74% areaal met stikstof gevoelige habitats binnen N2000 onder de kritische depositiewaarde	Concentraties gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlaktewaterlichamen voldoen aan wettelijke normen (2027)	Landelijke emissiereductieopgave broeikasgassen voor de veehouderij en akkerbouw (mestaanwending in de akkerbouw) van 5 Mton CO ₂ eq (in 2030). Nog te verdelen per provincie, op basis van een nog nader te bepalen verdeelsleutel. Om te voldoen aan de Global Methane Pledge dient met het NPLG in de veehouderij en akkerbouw een methaanemissiereductie van minimaal 3,82 Mton CO ₂ eq. te zijn gerealiseerd in 2030.
Areaal opgave per provincie voor nieuw bos (2030), optellend tot 37.400 ha	Grondwaterlichamen voldoen aan de norm voor een goede kwantitatieve toestand (2027)	Landelijke koolstofvastlegging in bomen/bos/natuur van 0,4 – 0,8 Mton CO ₂ eq en in landbouwbodems van 0,5 Mton CO ₂ eq (2030) (Bomen/bos/natuur gerealiseerd via bossenstrategie).
Resterende opgave areaal per provincie voor Natuur netwerk Nederland (NNN), optellend tot 40.571 ha (2027)	Beleid, inrichting en beheer aangepast aan het veranderende klimaat. Schade en ontwrichting door weersextremen zoveel mogelijk beperken (2050)	
Hydrologische condities N2000-gebieden op orde (2027)		
10% groenblauwe dooradering (2050), waarvan de helft van de opgave in 2030 gerealiseerd is		

Tabel 1 Samenvattend overzicht regionale doelen Rijk-NPLG

Blauw = bekend en vastgesteld

Oranje = indicatief bekend gemaakt via de startnotitie NPLG

Geel = Nationaal doel geactualiseerd of nieuw (indicatief) bekend gemaakt via Kamerbrief NPLG november (2022). De verdeling van deze opgaven naar provincies volgt begin 2023.

Niet ieder, hierboven beschreven, doel heeft het hoogste gewicht. Dit is afhankelijk van de hardheid van de internationale verplichting, de juridische consequenties van het niet nakomen van een verplichting en de termijn waarop aan de verplichting moet zijn voldaan. De doelen met het grootste gewicht en de kortste tijdshorizon verdienen de grootste urgentie bij de uitwerking in maatregelen. Maar, een eenzijdige focus op alleen de 'korte termijn doelen' kan tot desinvesteringen leiden. Daarnaast moet, zoals aanbevolen door de heer Remkes, een concreet toekomstplan komen, bij

voorkeur in de vorm van een landbouwakkoord. Zodat boeren duidelijkheid hebben over hoe de landbouw in 2040 eruitziet, zodat zij met rust en vertrouwen invulling kunnen geven aan de doelen op het gebied van natuur, klimaat en water.

1.2 Afbakening en processen

Welke Natura 2000-gebieden

Dit gebiedsprogramma 0.5 bevat informatie over de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden die (deels) binnen de provincie Zeeland liggen. Dit betekent niet dat voor alle Natura 2000-gebieden een intensief gebiedsproces benodigd is. Voor de twee Zeeuwse overbelaste duingebieden; Kop van Schouwen en Manteling van Walcheren, zijn wij, als voortouwnemer, een gebiedsproces gestart.

Daarnaast wordt, voor de overige delen van Zeeland, een regiodialoog opgestart om te komen tot maatregelen die bijdragen aan de opgaven (zowel stikstof, als onderdeel van natuur én water en klimaat) in het gebied. De provincie wordt hiervoor opgedeeld in drie regio's; de regio Zeeuws-Vlaanderen (ZVL), de regio Bevelanden en Tholen (B-T) en de regio Walcheren en Schouwen-Duiveland (W-SD).

De begrenzing tussen het gebiedsproces Kop van Schouwen, het gebiedsproces Manteling van Walcheren en de regiodialoog W-SD, waar ook het overige deel van de gemeente Schouwen-Duiveland en de Walcherse gemeenten onder vallen, wordt in de loop van het proces bepaald en is in zoverre niet hard. Onderlinge afstemming is noodzakelijk.

Bovenstaande betekent dat in de provincie Zeeland twee gebiedsprocessen lopen en drie regiodialogen worden gestart.

Afbakening gebiedsprogramma 0.5

Het gebiedsprogramma 0.5 omvat de wettelijk verplichte informatie over stikstofgevoelige habitats in de Natura 2000-gebieden. In het gebiedsprogramma 0.5 zijn alleen de maatregelen opgenomen die worden uitgevoerd of zullen worden uitgevoerd binnen de eigen provinciegrenzen. Maatregelen van andere provincies, die mogelijk ook een effect hebben op de Zeeuwse Natura 2000-gebieden, zijn niet opgenomen. Dit om dubbeltelling te voorkomen.

Wel zal binnen het kader van de Zuidwestelijke Delta (hierna: ZWD) afstemming plaatsvinden met de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant over maatregelen binnen de ZWD. Deze afstemming moet ervoor zorgen dat maatregelen in de verschillende gebiedsprogramma's aanvullend zijn en niet botsen.

1.3 Inbreng diverse partijen

Door diverse partijen is input geleverd voor het gebiedsprogramma 1.0 (een aantal onderdelen hiervan zijn opgenomen in het gebiedsprogramma 0.5). Hieronder zijn de resultaten van de gevoerde overleggen kort samengevat.

Gemeenten

Voor het zomerreces (2022) hebben gemeentelijke bestuurders in het Overleg Zeeuwse Overheden (OZO) aangegeven mee te willen denken over de inhoud van het gebiedsprogramma 1.0 van de Provincie Zeeland. Als Provincie hebben wij deze kans aangegrepen, gemeenten hebben beter zicht op wat lokaal speelt, waar mogelijke (koppel)kansen liggen, welke bronmaatregelen mogelijk zijn, maar ook welke stakeholders een belangrijke rol kunnen en willen spelen.

Vanuit bovenstaande wens/behoefte heeft de Provincie aan gemeenten gevraagd bijeenkomsten te organiseren, waar lokale stakeholders en relevante maatschappelijke partners bij aanwezig zijn. Hiermee hebben we de keuze voor de invulling en de aanwezige betrokkenen bij de gemeente gelaten en dit heeft geleid tot een diverse samenstelling. Zo zijn er gemeenten waar alleen specifieke partijen aanwezig waren en andere gemeenten die gekozen hebben voor een bredere opzet met ook veel individuele ondernemers. Iedere bijeenkomst werd door de Provincie ingeleid. Het 'Zeeuwse verhaal' werd toegelicht en de Provincie gaf aan hoe het gebiedsprogramma 1.0 vorm gaat krijgen en welke aanvullende eisen het NPLG t.o.v. de stikstofopgave uit de Wsn heeft. Hierop startte een constructieve discussie over de Zeeuwse aanpak. Er werd gesproken over toekomstperspectief en draagvlak onder ondernemers, over geborgde en niet-geborgde maatregelen en over de specifieke situatie in het eigen gemeentelijke gebied en het toepassen van maatwerk per bedrijf.

Uit de gesprekken zijn een aantal algemene punten opgehaald:

- Op bedrijfsniveau zijn vaak wel maatregelen mogelijk, maar het is maatwerk per bedrijf of per cluster van bedrijven.
- Het Rijk heeft het over of aanpassen of opkopen, maar er zijn nog meer instrumenten zoals kavelruil. Het gehele pallet aan mogelijkheden moet goed in beeld zijn als, al dan niet gebiedsgericht, nagedacht wordt over mogelijke maatregelen.
- Om te kunnen verduurzamen in de industriële sector is eenmalig stikstofruimte nodig. Daarnaast is niet goed inzichtelijk wat er nu gebeurt in de industriële sector en wat dat oplevert aan stikstofreductie.
- Behoeftte aan duidelijke communicatie over probleem en urgentie daarvan.
- Zorgen om aanpak scheepvaart en buitenland.
- Naar aanleiding van de bijeenkomsten gaven gemeenten, maar ook stakeholders aan behoefte te hebben aan vervolgspraken met de Provincie om het proces van het gebiedsprogramma 1.0 te kunnen volgen en input te leveren.

Externe werkgroep stikstof / bestuurlijk overleg stikstof

In de externe werkgroep stikstof zijn maatschappelijke organisaties, terreinbeherende organisaties (hierna: tbo's) en andere overheden vertegenwoordigd. In de werkgroep worden ontwikkelingen binnen het NPLG besproken. Daarnaast gaat het hier over het proces voor het tot stand komen van het gebiedsprogramma en wordt in de externe werkgroep het bestuurlijk overleg stikstof voorbereid. Inmiddels is zowel de externe werkgroep als het bestuurlijk overleg stikstof verbreed met de overige NPLG doelen.

Waterschap Scheldestromen en Rijkswaterstaat Zee en Delta

Het Waterschap en Rijkswaterstaat zijn belangrijke partijen, bij zowel het opstellen van het gebiedsprogramma 1.0 als de uitvoering van maatregelen. Zij dragen bij aan de opgaven (zoals de KRW) en leveren een belangrijke bijdrage binnen de structurerende keuzes (zoals groenblauwe dooradering en water-bodem sturend). Met beide partijen vindt regulier overleg plaats. In het overleg wordt gesproken over de opgaven, de stand van de zaken en hoe kan worden bijgedragen.

Gebiedsproces aanpak Kop van Schouwen en Manteling van Walcheren

In hoofdstuk 9 wordt de stand van zaken gegeven v.w.b. het gebiedsproces van de Kop van Schouwen en de Manteling van Walcheren.

Intern overleg

Natuurlijk is er, naast bovenstaande overleggen, veelvuldig intern overleg, met collega's van andere beleidsvelden zoals natuur, landbouw, water, mobiliteit, energie en recreatie. Hiervoor is een projectgroep gevormd. Samen met de interne collega's zijn maatregelen die bijdragen aan de diverse opgaven geïnventariseerd. Indien mogelijk zijn de maatregelen, al dan niet in samenhang, opgenomen in het gebiedsprogramma 0.5.

1.4 [PlanMER](#)

Als in het gebiedsprogramma kaders worden vastgelegd die op grond van het Besluit milieueffect rapportage MER plichtig of m.e.r.-beoordelingsplichtig zijn, dan is een MER of m.e.r.-beoordeling noodzakelijk. Uiterlijk 1 juli 2023 moet er in ieder geval een toetsbare versie van het gebiedsprogramma worden opgeleverd. Dit kan een versie zijn waar geen planMER of m.e.r.-beoordeling voor is opgesteld. Dit belemmert niet de toekenning van een rijksbijdrage vanuit het Transitiefonds, waardoor er ook geen vertraging in de start van de uitvoering ontstaat.

1.5 [Monitoring -PM](#)

1.6 [Planning](#)

In het voorjaar zal het gebiedsprogramma 0.5 met betrokken partijen (medeoverheden, stakeholders, maatschappelijke organisaties, landbouworganisaties e.d.) worden besproken, aangevuld en eventueel aangepast. Dit zowel binnen de lopende processen rond de Kop van Schouwen en de Manteling van Walcheren als daarbuiten in o.a. de regiodialogen. Hiervoor wordt een apart communicatietraject gestart.

Kansrijke maatregelen worden in gezamenlijkheid onderzocht en besproken, de eerste resultaten van onderzoeken worden verwacht en nieuwe onderzoeken worden uitgezet. Dit moet ertoe leiden dat in juni 2023 een concept gebiedsprogramma 1.0 kan worden vastgesteld door Gedeputeerde Staten (hierna: GS). Vervolgens zal het concept gebiedsprogramma door drie instanties worden getoetst; 1) de Ecologische Autoriteit (hierna: EA), 2) het Rijk en 3) het RIVM. Hierna volgt bestuurlijk overleg met de minister, op hoofdlijnen. Na een eventuele aanpassing zal eind 2023 het gebiedsprogramma 1.0 door GS worden vastgesteld. Provinciale Staten (hierna: PS) zal in dit proces op diverse momenten worden geïnformeerd en betrokken.

2. De Zeeuwse Opgave

2.1 De Zeeuwse landbouw

Zeeland is een echte akkerbouwprovincie omgeven door zout water. Perspectief voor een volhoudbare landbouw die bijdraagt aan de maatschappelijke doelen vereist dan ook een specifieke aanpak. Een gezonde bodem en een watersysteem dat past binnen - en samenwerkt met - de natuurlijke omgeving is een essentiële voorwaarde voor perspectief. Zonder dat perspectief is het niet mogelijk te investeren in maatregelen. Zeeland wil op basis van praktijkgericht onderzoek op bovengenoemde domeinen ondernemers ondersteunen die de transitie naar een volhoudbaar systeem willen maken. Dit kan zo mogelijk door voor ondernemers een maatwerkplan te faciliteren, om de eigen transitie vorm te geven. Passend bij de aard en schaal en rekening houdend met de natuurlijk en maatschappelijke context.

2.1.1 Landbouwperspectief

Een perspectief voor de landbouw in Zeeland is essentieel voor het streven naar het NPLG-doelenbereik. Of zoals in de kamerbrief Toekomst Landbouw van LNV¹ wordt gesteld; *‘Zonder toekomst voor de landbouw in Nederland kunnen de opgaven niet worden opgelost. Omgekeerd net zo: er is geen toekomst voor de landbouw als de landbouw haar bijdrage niet levert aan de genoemde opgaven’*. Op landelijk niveau is dit landbouwperspectief nog in de maak, op provinciaal niveau is de basis reeds gelegd.

Nationaal (Nederlands); Landbouwakkoord

De kamerbrief van het ministerie van LNV onderschrijft het belang van de landbouw in Nederland. Het kabinet omarmt daarbij de aanbevelingen van de heer Remkes², waaronder de ‘tweede lijn’; het bieden van een langjarig perspectief voor de agrarische sector en het landelijk gebied, bij voorkeur in de vorm van een landbouwakkoord met horizon 2040. Het doel van het landbouwakkoord wordt tweeledig;

1. Beschrijving van de toekomstbestendige positie van de landbouw als strategisch belangrijke economische sector, producent van duurzaam voedsel en grondstoffen en essentiële drager van een vitaal platteland.
2. Beschrijving van de wijze waarop de landbouwsector haar aandeel gaat leveren aan de grote opgaven van natuurherstel, water en klimaat.

De door Remkes en de SER genoemde transitiepaden kunnen hierin richting geven:

- Doorontwikkelen (hightech open of gesloten systemen, extensievere productiewijze, goed management)
- Omschakelen (biologische en natuurinclusieve landbouw, hernieuwbare energie, leveren diensten voor natuur, multifunctionele landbouw)
- Verplaatsen
- Stoppen

Daarbij is de verduurzaming van het voedselsysteem en de transitie naar kringlooplandbouw niet alleen een verantwoordelijkheid van de boer, maar ook een opgave voor de gehele keten; toeleveranciers, verwerkers, retail en banken.

Provinciaal (Zeeuws); volhoudbare landbouw

¹ Kamerbrief Toekomst Landbouw, Rijksoverheid, 25 november 2022

² Wat wel kan – Uit de impasse en een aanzet voor perspectief, Johan Remkes, 5 oktober 2022

In de recent opgestelde Zeeuwse Omgevingsvisie (2021)³ en het daaraan gekoppelde Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied (2021)⁴ is uitvoerig beschreven hoe Zeeland invulling geeft en wilt geven aan de ‘volhoudbare landbouw’ in Zeeland voor de periode tot en met 2030. Hierin spreken we over een volhoudbaar landbouwsysteem dat functioneert in evenwicht met de omgeving, waarbij kringlopen op een zo laag mogelijk niveau gesloten zijn en sprake is van een adequaat verdienmodel.

De ambitie voor volhoudbare landbouw definiëren wij als volgt: ‘Het creëren van zoveel mogelijk meerwaarde. Meerwaarde die ontstaat door een samenhangende integrale benadering van bodem(vruchtbaarheid), beheer (zoet) water, biodiversiteit en landschap in combinatie met het (kosten)-efficiënter boeren. Door verbetering van de bedrijfsstructuur maar ook bijvoorbeeld door het stimuleren van kringlopen of innovatie. Meerwaarde die vooral ook tot uitdrukking komt in kostenbeheersing en een betere prijs die de boer ontvangt voor zijn product.’

Ondanks dat landbouw een geringe bijdrage heeft in de stikstofemissie en depositie in Zeeland, zal ook zij haar bijdrage leveren. Daarbij vooropgesteld dat een landbouw*perspectief* en middelenpakket noodzakelijk is in het verhaal van natuurherstel, water en klimaat. Evenwicht is noodzakelijk.

De lijn van volhoudbare landbouw wordt voortgezet, verbreed met doelen van het NPLG, wat zich in het gebiedsprogramma toespitst op de volgende thema’s:

1. Bodem/mest
2. Zoet water
3. Functionele agrobiodiversiteit/gewasbescherming

De thema’s komen terug in hoofdstuk 4.1 (Stikstofopgave – Landbouw), de kansrijke maatregelen in bijlage 12. Deze maatregelen moeten in de context worden gezien van het Zeeuwse landbouw*perspectief*.

2.2 [Mogelijkheden voor stikstofreductie](#)

De herkomst van de stikstofdepositie en de afstand tot de KDW is opgenomen in bijlage 1. Deze percentages zijn gebaseerd op de autonome ontwikkelingen en de Klimaat- en Energieverkenning (KEV).

Hieronder zijn cirkeldiagrammen opgenomen van de opbouw van de stikstofdepositie per sector in Nederland en in Zeeland.

³ Zeeuwse Omgevingsvisie, Provincie Zeeland, 2021

⁴ Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied 2021-2030, Provincie Zeeland, 2021

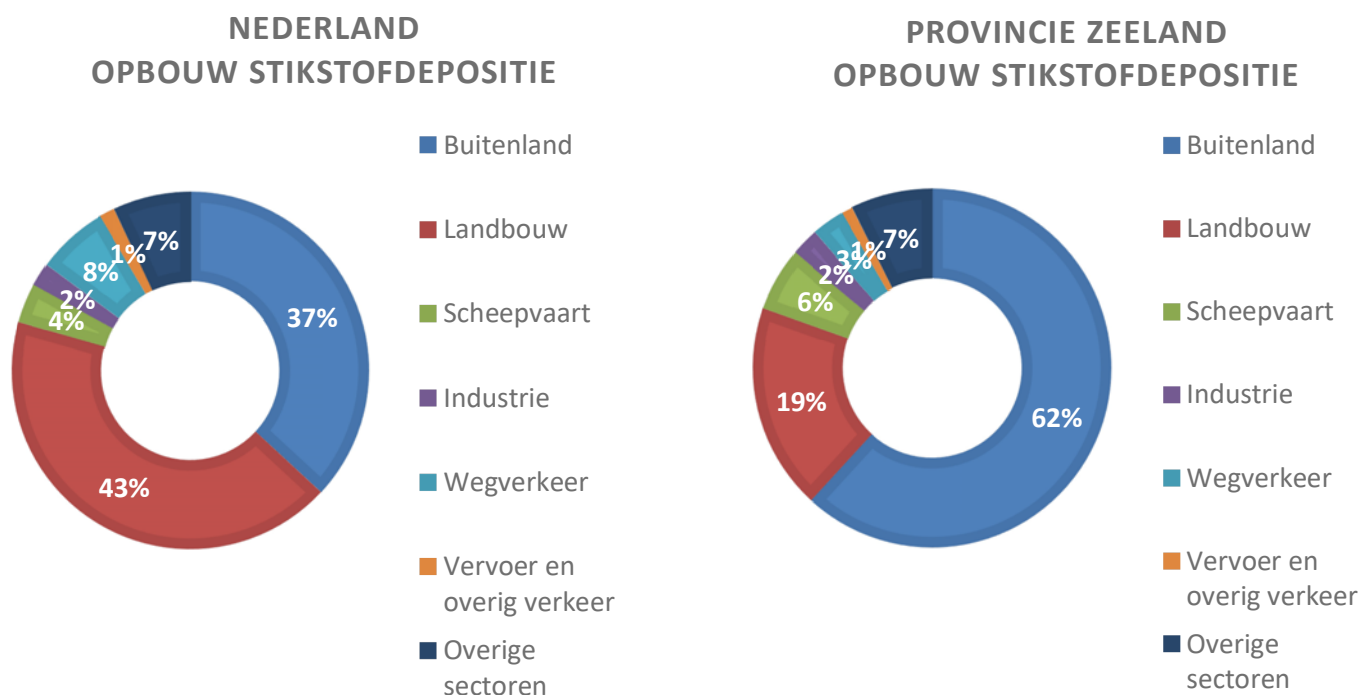

Fig. 1 & 2 opbouw stikstofdepositie Nederland en Zeeland

NB. In de cirkeldiagrammen is de meetcorrectie niet opgenomen. Dit is het verschil tussen de berekende en de gemeten stikstofdepositie. Zeeland heeft te maken met een flinke positieve meetcorrectie. Deze is in omvang bijna even groot als de berekende bijdrage van de landbouw, al verschilt de omvang na elke aanpassing van AERIUS. In het depositieoverzicht is de meetcorrectie niet als aparte bron terug te vinden. De bij deze bron behorende tonnen stikstof worden naar rato verdeeld over de andere sectoren. Voor Zeeland betekent dit dat het overgrote deel toebedeeld wordt aan de bronnen landbouw en buitenland. In overleg met de andere kustprovincies is aan het RIVM gevraagd om in beeld te brengen waar het verschil tussen de berekende en gemeten waarde vandaan komt. Op deze vraag wordt dit jaar antwoord verwacht⁵.

Zowel GS als PS hebben in september 2022 besloten dat alle sectoren een bijdrage moeten leveren aan de opgave tot stikstofreductie. Ook de minister heeft dat meerdere keren aangegeven. Al wijst de praktijk uit dat de focus – naar onze mening onterecht – overwegend gericht is op het behalen van reductie in de landbouwsector, en dan voornamelijk de veeteelt⁵. Deze aanpak doet geen recht aan de werkelijkheid, in ieder geval niet in Zeeland waar de sector landbouw een veel kleiner aandeel heeft dan gemiddeld in Nederland. In Zeeland is zoals bekend het buitenland verantwoordelijk voor de grootste bijdrage in de depositie op de Zeeuwse Natura 2000-gebieden. Een aanpak waarbij alle sectoren een inspanning leveren aan de opgave is belangrijk voor het benodigde draagvlak dat nodig is om daadwerkelijk gezamenlijk stappen te zetten.

Als we kijken naar de richtinggevende totaalopgave uit de Startnotitie NPLG, dan bedraagt deze 631 ton NH₃ in 2030. De inzet is, hoewel is gerekend met NH₃ -omdat vooral de ammoniakemissies uit de

⁵ <https://www.rivm.nl/stikstof/actueel#Ammoniakinkuststreek>

landbouw dichtbij neerslaan- de reductieopgave evenredig te realiseren, ook door vermindering uit NO_x emissie uit andere sectoren.

De Provincie kan alleen een bijdrage aan de reductieopgave leveren met maatregelen waar wij, als Provincie, direct en in mindere mate indirect invloed op hebben. Voor de bronnen buitenland en scheepvaart geldt dat in hoofdzaak alleen het Rijk mogelijkheden heeft om invloed op deze bronnen uit te oefenen. Dit betekent dat gemiddeld genomen bijna 70% van de richtinggevende totaalopgave bij het Rijk ligt. Immers gemiddeld genomen komt 70% van de stikstofdepositie op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden uit de bronnen buitenland en scheepvaart.

Als Provincie streven wij er naar om, samen met onze partners, te komen tot een aanzienlijke stikstofreductie. Waarbij zogezegd de nadruk niet ligt op één sector, maar alle sectoren ervoor kiezen een bijdrage te leveren.

3. Natuuropgave

3.1 [De Zeeuwse natuuropgave](#)

De natuurinzet is in te delen in drie onderdelen met ieder een eigen urgentie.

Deel 1. De basis op orde

We doen dit via bestaande wetgeving, zoals vastgelegd in de Wet natuurbescherming (Natura 2000-gebieden) en de Omgevingsverordening, waarin de planologische bescherming van het Natuurnetwerk Zeeland (hierna: NNZ) is geborgd. Om de kwaliteit van de Zeeuwse natuur in stand te kunnen houden is naast wettelijke bescherming ook actief beheer nodig. Dit beheer richt zich op de natuurgebieden van het NNZ, inclusief de Natura 2000-gebieden.

Deel 2. Afspraken natuurherstel

Eerder al, zijn afspraken gemaakt in het kader van het natuurherstel. Daarbij gaat het om de afronding van het NNZ door natuurontwikkeling, het uitvoeren van de maatregelen en acties uit het Programma Natuur en de gedeeltelijke uitvoering van de bossenstrategie binnen het NNZ. Hierop zal de komende periode veel inzet nodig zijn om de gemaakte afspraken daadwerkelijk uit te voeren.

Deel 3. Aanvullende opgaven

Als laatste de aanvullende opgaven die nodig zullen zijn ten behoeve van het doelbereik vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn (hierna: VHR). Binnen de Natura 2000-gebieden zijn de natuurdoelanalyses hiervoor een belangrijke leidraad. Op dit moment zijn de natuurdoelanalyses met de minste impact gereed. De komende tijd zullen de natuurdoelanalyses van de Kop van Schouwen, de Manteling van Walcheren en de Deltawateren beschikbaar komen. Deze zullen meer impact gaan hebben dan de nu reeds gereed gekomen natuurdoelanalyses. Voor de zojuist genoemde gebieden wordt rekening gehouden met een eindresultaat van 'nee, tenzij' waardoor aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn. Landelijk wordt de gunstige staat van instandhouding van de VHR doelen niet gehaald. Dit betekent dat er vanuit het Rijk een extra opgave op Zeeland af gaat komen voor het behalen van een landelijk gunstige staat van instandhouding van de VHR. Het bereiken van deze gunstige staat van de VHR is niet haalbaar als alleen binnen Natura 2000 gebieden gekeken wordt. Dit betekent dat er aanvullend gezocht moet worden naar de VHR doelen buiten Natura 2000-gebieden en het NNZ. De gesprekken hierover vinden dit voorjaar plaats. De andere aanvullende opgaven die in de gebiedsprogramma's opgenomen gaan worden zijn de versterking van de natuurwaarden buiten het NNZ, de basiskwaliteit natuur en de uitvoering van de agenda natuurinclusief. Met name de aanvullende opgaven zullen de komende maanden verder uitgewerkt worden, samen met de omgeving, en zijn nu nog niet opgenomen in deze 0.5 versie van het gebiedsprogramma.

3.2 [De Zeeuwse Natura 2000-gebieden](#)

Binnen de provincie Zeeland vallen (geheel of gedeeltelijk) 16 Natura 2000-gebieden, waarvan in 13 gebieden stikstofgevoelige habitats liggen. Van zeven van deze gebieden is de Provincie voortouwnemer in beheer. Dit betekent dat de Provincie verantwoordelijk is voor het opstellen van het beheerplan, de monitoring en de rapportage over de uitvoering van de herstelmaatregelen.

Het Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (hierna: I&W) is voortouwnemer in beheer van de grote wateren en is verantwoordelijk voor het opstellen van het beheerplan, de monitoring en de rapportage over de uitvoering van de herstelmaatregelen voor het waterdeel van die Natura 2000-gebieden. Voor de landsdelen van deze Natura 2000-gebieden is de Provincie verantwoordelijk. En daarmee zijn wij (of de Provincie Zuid-Holland, bij overlappende Natura 2000-gebieden) ook verantwoordelijk voor het behalen van de opgaven in het landsdeel van de grote wateren.

De Natura 2000-gebieden Grevelingen, Krammer-Volkerak en Markiezaat zijn provinciegrens overschrijdend. Hierover is afgesproken dat resp. de Provincie Zuid-Holland en Noord-Brabant trekker zijn voor wat betreft het gebiedsproces.

3.3 Natuurherstel Vogel- en Habitatrichtlijn

Vanwege de urgentie van natuurherstel richt het hoofddoel voor natuur in het NPLG op de wettelijke verplichtingen van de Europese VHR. Als doel voor 2030 wordt gesteld om 30% van het gat naar een gunstige staat van instandhouding te overbruggen. Dit doel is drieledig:

1. Uiterlijk in 2030 maatregelen treffen voor:
 - a. 30% van het in goede conditie te brengen areaal en
 - b. 30% van het te ontwikkelen areaal dat noodzakelijk is voor een gunstige staat van instandhouding van habitattypen en leefgebieden van soorten.
2. Maatregelen nemen opdat in 2030 voor ten minste 30% van in een ongunstige staat van instandhouding verkerende VHR-soorten en habitattypen een landelijk gunstige staat van instandhouding wordt bereikt dan wel een sterk positieve trend in gang is gezet.
3. Uiterlijk in 2030 de landelijke negatieve trends van alle VHR-soorten en –habitattypen zoveel mogelijk te stoppen.

Om invulling te geven aan de ambitie van 30% van het te ontwikkelen areaal dat noodzakelijk is voor een gunstige staat van instandhouding van habitatsoorten en leefgebieden gaat het Rijk werken aan een breed gedragen uitwerking, samen met agrarische sectoren, natuurorganisaties en Provincies. Voor het in een goede conditie brengen van de bestaande Natura 2000-gebieden zal met de uitkomsten van de natuurdoelanalyses een volgende stap gezet worden. Deze zullen worden beoordeeld door de EA⁶ en vervolgens landen in het NPLG.

3.4 Natuurdoelanalyses

Voor alle stikstofgevoelige gebieden wordt een Natuurdoelanalyse (hierna: NDA) opgesteld. In de NDA wordt inzichtelijk gemaakt hoe het staat met de natuur in het betreffende Natura 2000-gebied, of en welke problemen er zijn en in welke richting maatregelen nodig zijn om de natuur weer gezond te maken. De NDA's maken onderdeel uit van het gebiedsprogramma (of de hoofdlijnen van de relevante inzichten die daaruit voortvloeien). De NDA's zijn een basis voor het opstellen van nieuwe Natura 2000-beheerplannen en input voor de gebiedsgerichte aanpak.

De Provincie Zeeland is voortouwnemer in beheer én voor de NDA's van de volgende Natura 2000-gebieden:

Natura 2000-gebied	Richtlijn	Planning
1. Yerseke en Kapelse Moer (121)	Habitat- en Vogelrichtlijn	Gereed (dec '22)
2. Groote Gat (124)	Habitatrichtlijn	Gereed (dec '22)
3. Canisvliet (125)	Habitatrichtlijn	Gereed (dec '22)
4. Vogelkreek (126)	Habitatrichtlijn	Gereed (jan '23)
5. Manteling van Walcheren (117)	Habitatrichtlijn	Maart '23
6. Kop van Schouwen (116)	Habitatrichtlijn	Maart '23
7. Zwin & Kievittepolder (123)	Habitat- en Vogelrichtlijn	Maart '23

Tabel 2 Natura 2000-gebieden beheerd door provincie Zeeland

De uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van I&W, Rijkswaterstaat, is verantwoordelijk voor de NDA van de volgende Natura 2000-gebieden:

⁶ Bron: brief DG Natuur en Visserij aan Tweede Kamer: <https://open.overheid.nl/repository/ronl-44ddb5e749fe76e51f5297e19cbef12c3694580f/1/pdf/hectareanalyse-natuuropgave-nplg.pdf>

Natura 2000-gebied	Richtlijn	Planning
1. Voordelta (113)	Habitat- en Vogelrichtlijn	Verantwoordelijkheid RWS
2. Krammer-Volkerak (114)	Habitat- en Vogelrichtlijn	Verantwoordelijkheid RWS
3. Grevelingen (115)	Habitat- en Vogelrichtlijn	Verantwoordelijkheid RWS
4. Oosterschelde (118)	Habitat- en Vogelrichtlijn	Verantwoordelijkheid RWS
5. Westerschelde & Saefthinge (122)	Habitat- en Vogelrichtlijn	Verantwoordelijkheid RWS
6. Vlake van de Raan (163)	Habitatrichtlijn	Verantwoordelijkheid RWS

Tabel 3 Natura 2000-gebieden beheerd door Ministerie van I&W

De Provincie Noord-Brabant is verantwoordelijk voor de NDA van Markiezaat:

Natura 2000-gebied	Richtlijn	Planning
1. Markiezaat (127)	Vogelrichtlijn	Maart '23

Tabel 4 Natura 2000-gebied beheerd door de provincie Brabant

3.4.1 Hoofdpijnen uitgevoerde natuurdoelanalyses:

In de natuurdoelanalyses staat de volgende vraag centraal: *‘Leiden de maatregelen tot het tegengaan van verslechtering van de doelstellingen én borgen deze maatregelen dat het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen binnen bereik blijft of komt?’* Het antwoord op deze vraag resulteert in een eindoordeel per doelstelling. Qua eindoordeel zijn een zevental mogelijkheden:

NDA	Verslechtering	Verbeterdoelen
Ja - a (behoudsdoel)	Uitgesloten	Niet van toepassing.
Ja - b (verbetering korte termijn)	Uitgesloten	Van toepassing en behalen verbeterdoelen geborgd voor de korte (en lange) termijn.
Ja - c (verbetering langere termijn)	Uitgesloten	Nog niet gehaald, maar behalen verbeterdoelen pas geborgd op de langere termijn.
Ja, mits - a (effectieve nieuwe maatregelen)	Uitgesloten	Nog niet gehaald, maar wel verwacht op de langere termijn met nog niet geborgde, effectieve bron- en/of herstelmaatregelen.
Ja, mits- b (onzekere nieuwe maatregelen)	Uitgesloten	Nog niet gehaald en ook nog geen zicht op, omdat zekerheid over effectiviteit maatregelen ontbreekt.
Nee, tenzij -a (gebrek aan gegevens)	Niet uitgesloten (door gebrek aan gegevens)	Van toepassing, maar niet geborgd (door gebrek aan gegevens) óf niet van toepassing.
Nee, tenzij - b (nieuwe maatregelen urgent)	Geconstateerd óf niet uitgesloten (door gebrek aan gegevens)	Van toepassing, maar niet geborgd.

Tabel 5 Beoordelingskader van de natuurdoelanalyse

Inmiddels heeft de Provincie Zeeland voor vier gebieden de NDA uitgevoerd: Yerseke en Kapelse Moer (121)⁷, Groote Gat (124)⁸, Canisvliet (125)⁹ en Vogelkreek (126). Deze vier NDA's zijn ter beoordeling aangeboden aan de EA. De conclusies van deze vier NDA's zijn opgenomen in bijlage 2.

Hieronder volgt een korte eindconclusie van de uitgevoerde NDA's per Natura 2000-gebied. Indien de geborgde maatregelen niet volstaan om de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren, geeft de NDA richting aan benodigde aanvullende maatregelen. Deze maatregelen zullen, na vaststelling van de EA, worden uitgevoerd in het kader van het Programma Natuur, fase 2 en/of het NPLG. Als gevolg van het advies van de EA zijn eventuele wijzigingen van de voorgestelde aanvullende maatregelen mogelijk

Yerseke en Kapelse Moer (121)

De Yerseke en Kapelse Moer (circa 437 ha) is gelegen in Zuid-Beveland. Het gebied wordt opgesplitst door het Kanaal door Zuid-Beveland en kent twee beheerders. De Yerseke Moer (oostelijke deel) is in het beheer van Stichting het Zeeuwse Landschap en de Kapelse Moer (westelijke deel) wordt beheerd door Staatsbosbeheer. De laag gelegen delen in het gebied worden gekenmerkt door een licht zilt tot zilt karakter, wat het gevolg is van zoute kwel en de aanwezigheid van zout veen. De hoger gelegen delen worden gekenmerkt door zoete vegetatie. Het reliëf in het gebied is het resultaat van antropogene invloed – zoutwinning waarbij gemoerde gronden zijn gevormd en van natuurlijke invloed – landschapseigen poelen en kreekruigen. Het ontstaan van dit landschap door natuurlijke processen en antropogene invloeden draagt bij aan het authentieke karakter van dit gebied.

De Yerseke en Kapelse Moer is aangewezen als habitatrictlijngebied voor de bescherming van twee habitattypen: H1310A – zilte pionierbegroeiingen (zeekraal) en H1330B – schorren en zilte graslanden (binnendijks). Daarnaast is het Natura 2000-gebied ook aangewezen voor twee vogelrichtlijnsoorten, namelijk de A041 – de Kolgans en A050 – de Smient. Per habitatype en vogelrichtlijnsoort is een eindoordeel gevormd.

Doelstelling	Sprake van verslechtering	Doelstelling behaald	Aanvullende maatregelen noodzakelijk	Eindoordeel
Zilte pionierbegroeiingen	Nee	Ja	Nee	Ja – a
Schorren en zilte graslanden	Nee	Ja	Nee	Ja – a
Kolgans	Nee	Ja	Nee	Ja – a
Smient	Nee	Ja	Nee	Ja – a

Tabel 6 Overzicht oordeel van verslechtering, behalen doelstellingen, noodzaak aanvullende maatregelen en het eindoordeel

Groote Gat (124)

Het Groote Gat is een voormalige kreek, die verbonden is geweest met 't Zwin, met omliggende graslanden in het westen van Zeeuws-Vlaanderen. Het natuurgebied ligt direct ten zuiden van de bebouwde kom van Oostburg en is van cultuurhistorische betekenis geweest in het verleden. De kreek is omringd door rietvelden, struiken, hagen, knotbomen en nat grasland. Dit zorgt voor een afwisselend landschap.

Het Groote Gat is aangewezen als habitatrictlijngebied voor de bescherming van twee habitattypen, namelijk H1330B – schorren en zilte graslanden (binnendijks) en H6430B – Ruigten en zomen (harig

⁷ <https://www.zeeland.nl/digitaalarchief/zee2300019>

⁸ <https://www.zeeland.nl/digitaalarchief/zee2300020>

⁹ <https://www.zeeland.nl/digitaalarchief/zee2300021>

wilgenroosje). Daarnaast is het Natura 2000-gebied ook aangewezen voor één habitatrictlijnsoort, namelijk H1614 – kruipend moerasscherm. Per habitatype en habitatrictlijnsoort is een eindoordeel gevormd.

Doelstelling	Sprake van verslechtering	Doelstelling behaald	Aanvullende maatregelen noodzakelijk	Eindoordeel
Kruipend moerasscherm	Ja/Nee	Nee	Ja	Nee, tenzij – b
Schorren en zilte graslanden	Ja/Nee	Nee	Ja/Nee	Nee, tenzij – a
Ruigte en zomen	Ja	Nee	Ja/Nee	Nee, tenzij – a

Tabel 7 Overzicht oordeel van verslechtering, behalen doelstellingen, noodzaak aanvullende maatregelen en het eindoordeel

Aanvullende maatregelen voor schorren en zilte graslanden kunnen zijn (a) intensieve begrazing om de vegetatie kort en open te houden of (b) wanneer de begrazing niet voldoet in bepaalde delen of perioden zal aanvullend maaibeheer moeten plaatsvinden om een korte vegetatie te garanderen.

Aanvullende maatregelen voor ruigten en zomen in het Groote Gat (oostelijk deel, particulier bezit) zien op het kort houden van de vegetatie zodat heemst kan kiemen. Er kan hierbij gedacht worden aan plaatselijk aanvullend machinaal maaibeheer zodat makkelijk gestuurd kan worden waar wel en niet hogere vegetatie getolereerd wordt.

Aanvullende maatregelen voor kruipend moerasscherm. Deze soort is zeer concurrentiegevoelig en heeft een korte vegetatie om te kunnen overleven. Aanvullende maatregelen gericht op deze soort zijn de huidige begrazing door vee vervangen met begrazing door paarden en aanvullend maaien waar nodig. Daarnaast moet de afkalving van de oever actief worden tegengegaan.

Canisvliet (125)

Canisvliet is een natuurgebied gelegen in de gemeente Terneuzen. Het is een voormalige getijdenkreek en is sinds 2004 aangewezen als Natura 2000-gebied. Het gebied bestaat uit vlakke oevers en vochtige gras- en rietlanden en beslaat een oppervlak van 141 ha.

Canisvliet is aangewezen als habitatrictlijngebied voor de bescherming van één habitatrictlijnsoort, namelijk H1614 – kruipend moerasscherm. Per habitatype en habitatrictlijnsoort is een eindoordeel gevormd.

Doelstelling	Sprake van verslechtering	Doelstelling behaald	Aanvullende maatregelen noodzakelijk	Eindoordeel
Kruipend moerasscherm	Ja/Nee	Ja/Nee	Ja/Nee	Ja, mits – a

Tabel 8 Overzicht oordeel van verslechtering, behalen doelstellingen, noodzaak aanvullende maatregelen en het eindoordeel

Aanvullende maatregelen voor het kruipend moerasscherm zullen gericht moeten zijn op aanvullend maaien en begrazen in combinatie met hydrologische maatregelen.

Vogelkreek (126)

Doelstelling	Sprake van verslechtering	Doelstelling behaald	Aanvullende maatregelen noodzakelijk	Eindoordeel
Kruipend moerasscherm	Ja/Nee	Ja/Nee	Ja/Nee	Ja, mits - a

--	--	--	--

Tabel 9 Overzicht oordeel van verslechtering, behalen doelstellingen, noodzaak aanvullende maatregelen en het eindoordeel

3.5 Beheerplannen

In Zeeland zijn beheerplannen vastgesteld voor alle Natura 2000-gebieden met uitzondering van de Manteling van Walcheren en de Kop van Schouwen. Voor de twee laatste gebieden is de vaststelling van de beheerplannen in voorbereiding. De verwachting is dat het beheerplan voor de Kop van Schouwen medio 2023 wordt vastgesteld. De vaststelling van het beheerplan voor de Manteling van Walcheren zal dan in het najaar van 2023 volgen. De andere beheerplannen waarvoor de Provincie verantwoordelijk is zijn in 2017/2018 vastgesteld en lopen tot 2023/2024. In 2023 wordt gestart met het opstellen van nieuwe beheerplannen voor deze gebieden of de procedure tot het verlengen van het bestaande beheerplan als er weinig aanpassingen nodig zijn.

Rijkswaterstaat heeft met instemming van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (hierna: LNV) en de Provincie Zeeland besloten de looptijd van de beheerplannen met zes jaar te verlengen.

3.6 Programma Natuur

Opgave

In het Programma Natuur zijn voor 10 stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden maatregelen opgenomen, namelijk voor de Kop van Schouwen, Manteling van Walcheren, Yerseke en Kapelse Moer, Zwin en Kievittepolder, Grevelingen, Oosterschelde, Groote Gat, Canisvliet, Westerschelde & Saeftinghe en Krammer-Volkerak.

Doel

Het Programma Natuur eerste fase is in juli 2020 vastgesteld door GS en daarna goedgekeurd door de minister. Het Programma Natuur loopt tot uiterlijk 2025. In 2023 wordt de tweede fase van het Programma Natuur met een looptijd tot 2030 opgesteld. De tweede fase van het Programma Natuur zal onderdeel uit maken van het NPLG.

De maatregelen uit het Programma Natuur richten zich in hoofdlijnen op:

1. Aanvullende beheer- en inrichtingsmaatregelen. Dit betreft natuurherstelmaatregelen bestaande uit inrichtings- en beheermaatregelen. Dit zijn maatregelen die additioneel dienen te worden genomen en aanvullend zijn op geprogrammeerde natuurherstelmaatregelen 1^e en 2^e tranche PAS-maatregelen. Voorbeelden daarvan zijn aanvullende inrichtings- en beheermaatregelen die leiden tot bijvoorbeeld extra dynamiek waaronder kleinschalige en grootschalige zandverstuivingen, herstel laagten voor het vasthouden water en herstel van gemiddelde grondwaterstanden (anti verdroging).
2. Het versneld realiseren van het NNZ door verwerving van o.a. essentiële sleutelhectares verwerven die cruciaal benodigd zijn voor natuurherstel.
3. Het lokaal reduceren van de emissie van stikstof rond overbelaste Natura 2000-gebieden. Gedacht wordt om in te zetten op extensivering van bemesting via extra sleutelhectares, via andere vormen van landbouw binnen overgangs-of multifunctionele zones en door het sturen op een kwantitatieve toename van natuurwaarden binnen het landelijk gebied als onderdeel van deze zones. Het betreft dus een inzet op een natuurinclusieve ruimtelijke inrichting rond Natura 2000-gebieden
4. Systeemherstel of klimaat robuuste hydrologische maatregelen. Betreft opzetten grond- en oppervlaktewaterpeilen en vasthouden en infiltratie mogelijkheden van water.
5. Verbinden van leefgebieden via droge of natte landschappelijke elementen of infrastructuur.

6. Extra inspanning gericht op bestrijding van exoten binnen en buiten het NNZ.
7. Het reguleren van recreatie vanwege te hoge aanwezige verstoring op o.a. vogels en betreding van gebieden. Daarbij gaat het om verduidelijking van routes, extra bebording en voorlichting maar ook extra capaciteit voor toezicht en handhaving.
8. Invulling van de landelijke bossenstrategie (Zeeuwse Bosvisie). Dit betreft 4 ha boscompensatie buiten het NNZ.
9. Uitvoering van aanvullend benodigd onderzoek en monitoring. Systeemonderzoek, modellering, maatregel-effecten studies en volgen van effecten van maatregelen noodzakelijk voor het opstellen van een effectief maatregelpakket Programma Natuur tweede fase.

In het Programma Natuur is per hoofdlijn aangegeven welke maatregelen getroffen zullen gaan worden. Een aantal worden in paragraaf hieronder uitgelicht.

Maatregelen

Maatregel - Project landschapsgronden

Landschapsgronden (zie ook 10.1) zijn een instrument om via afwaardering van landbouwgronden meer (financiële) ruimte voor transitie in overgangsgebieden te creëren. Met het ontwikkelen van landschapsgronden is nog geen ervaring opgedaan, daarom is met het ministerie afgesproken om een pilot te starten. Dit willen wij op twee manieren doen:

1. Door het inzetten van gronden uit de huidige grondbank van de Provincie Zeeland voor natuur inclusieve landbouw.
2. Door het ontwerpen van een afwaarderingssubsidie voor agrariërs of particulieren.

De daadwerkelijke voorwaarden en maatregelen die aan landschapsgronden gesteld zullen worden zijn nog onbekend. Het inzetten van onze eigen gronden geeft ons de mogelijkheid om dit proces met agrariërs te doorlopen. Hierdoor betrekken we hen in het proces en versterken we hun bedrijfsvoering en gewenste transitie op een duurzame manier, waarbij we waarborgen dat deze gronden nu en in de toekomst natuurinclusief bebouwd kunnen worden.

Maatregel - Project Zandbrommer, Manteling van Walcheren

De zandbrommer richt zich op het herstel en verbetering van habitat, door inbreng van kalkrijk zand en duindynamiek, waardoor specifieke duinplanten en zeldzame diersoorten zich kunnen herstellen. Binnen de Provincie wordt onderzocht of, binnen de kaders van waterveiligheid, dit mogelijk is.

Het project bevindt zich in de initiatiefase. Verwacht mag worden dat de periode tot eind 2023 nodig is voor de verdere uitwerking van het project. Daadwerkelijke realisatie zal een plaats moeten krijgen binnen het Programma Natuur tweede fase.

Maatregel - Project Galgenplaat, Oosterschelde

Binnen het Programma Natuur en Programmatische Aanpak Grote Wateren (hierna: PAGW) zijn middelen gereserveerd voor de ophoging van onder andere de Galgenplaat in de Oosterschelde. Het doel van de maatregel is het versterken van het leefgebied door het realiseren van een hoogwatervluchtplaats voor vogels, het herstellen en verbeteren van foerageergebied en het creëren van extra ruimte voor zeehonden. Op dit moment wordt met de andere partijen gewerkt aan een samenwerkingsovereenkomst.

3.7 Uitvoering Bossenstrategie

In de Bossenstrategie uit 2020 hebben Rijk en Provincies afgesproken om maatregelen te treffen die bijdragen aan biodiversiteitsherstel in het Nederlandse bos en die zorgen voor meer CO₂-opslag. De Provincies wordt nu gevraagd om in gebiedsprogramma's te verankeren waar deze bossen moeten

komen, welke bostypen dat moeten zijn om optimaal bij te dragen aan de VHR-opgave voor bos en waar verdere maatregelen worden getroffen ter revitalisering. Door de Bossenstrategie uit te voeren via het NPLG, kunnen integrale keuzes gemaakt worden in de gebiedsprogramma's, met het oog op natuur, water en klimaat.

Opgave

In Zeeland is de opgave voor meer bos en houtige elementen uitgewerkt in de Zeeuwse Bosvisie¹⁰ en het Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied¹¹. De opgave betreft 205 ha binnen NNZ, 205 ha buiten NNZ en 4 ha compensatieopgave. De opgave wordt gerealiseerd in de vorm van opgaande bossen, lagere bostypen en houtige landschapselementen.

Wij beschouwen alle opgaande, houtige beplantingen als bos. Dit is een brede definitie van bos die goed past bij Zeeland. Zeeland heeft nu circa 4.100 ha bos, maar kenmerkt zich op veel plekken door een open landschap. Toch zijn bomen en struiken sterk bepalend voor het karakter van het Zeeuwse landschap: denk bijvoorbeeld aan Zeeuwse hagen, weg- en dijkbeplantingen, duinbossen, knotwilgen en hakhoutsingels.

In Zeeland kennen we zowel klei- als zandbodems. De Zeeuwse Bosvisie heeft als doel vanuit het landschap geredeneerd kansrijke gebieden aan te wijzen voor bosontwikkeling. De volgende typen bos of beplanting zijn daarin denkbaar;

Opgaande bossen

- Bossen op de zeeleigonden
- Multifunctioneel bos
- Recreatiebos
- Landgoedbos
- Bossen op de zandgronden
- Mantelingbos
- Dekzandbos
- Productiebos

Lagere bostypes

- Bosschages en (duin)struweel
- Hakhoutbos

Houtige landschapselementen

- Dijkbeplantingen
- Lanen
- Wegbeplantingen
- Windsingels (rond boomgaarden)
- Liniebeplanting
- Landschappelijke hagen/heggen
- Elzenmeten
- Erfbeplantingen
- Boomweide/boomgaard
- Knotbomen
- Solitaire bomen en struiken
- Agroforestry

Doel

De toegevoegde waarde van bossen en houtige landschapselementen voor onze leefomgeving en voor ons landschap zijn de hoofdogaven voor de Bosvisie:

Intrinsieke kwaliteiten

- Verrijken van de biodiversiteit
- Vastleggen van CO₂
- Versterken van de landschapskarakteristiek
- Verbeteren van landschappelijke inrichting
- Versterken van recreatieve uitlooptmogelijkheden en –opvangcapaciteit van het landschap

Daarbij horende meekoppelkansen

- Leefbaarheid en gezondheid
- Klimaatadaptieve inrichting
- Cultuurhistorie en erfgoed
- Houtproductie en circulariteit
- Agrarische transitie en kringlooplandbouw
- Gezonde bodem en nuttige insecten
- Beperken van stikstofdepositie

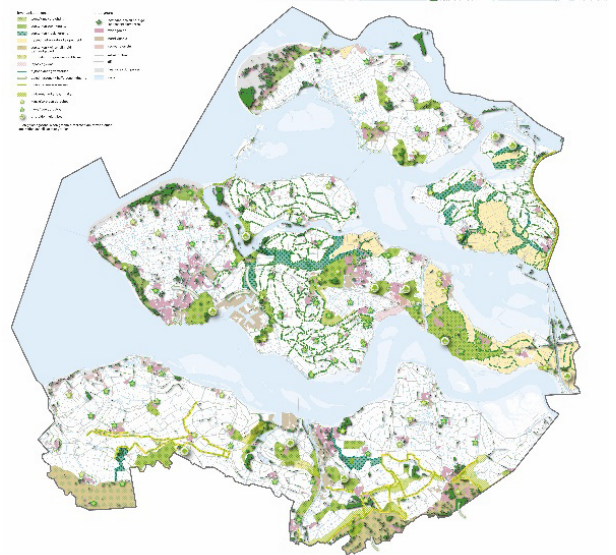
¹⁰ De Zeeuwse Bosvisie, Provincie Zeeland, 2020

¹¹ Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied 2021-2030, Provincie Zeeland, 10 juni 2021

Maatregelen

Voor Zeeland zijn kansrijke gebieden voor realisatie van bos en houtige landschapselementen in kaart gebracht. Ook trends en ontwikkelingen zijn daarin meegenomen. Deze zijn vertaald naar één samenhangend kaartbeeld voor de gehele provincie; de kanskaart bos en houtige landschapselementen¹².

Hieronder volgt een uiteenzetting van maatregelen die kansrijk zijn om invulling te geven aan de opgaven voor meer bos, landschapselementen en kwalitatief bos. De maatregelen moeten nog nader onderzocht en besproken worden, met betrokken partijen (o.a. medeoverheden en natuurorganisaties). In het gebiedsprogramma 1.0 zullen de maatregelen verder uitgewerkt zijn, mede met het oog op het in te dienen maatregelenpakket.

Afb. 2 Kanskaart Zeeuwse bosvisie

Maatregel - bos binnen het NNZ

Landelijk is druk op het realiseren van bossen in natuurgebieden. Binnen het NNZ vraagt dit om een zorgvuldige ecologische afweging, waarbij gebruik kan worden gemaakt van bestaande regelingen. In de Zeeuwse Bosvisie is een zoekgebied opgenomen, bestaande uit het NNZ en de Natura 2000-gebieden op land en de daarbij behorende toekomstige natuurpercelen en de randzones aangrenzend aan deze gebieden. Een hoge ecologische waarde is de verbindende factor. De landschappelijke kernkwaliteiten verschillen sterk per plek. Natuurwaarden binnen het NNZ zijn gebaat bij meer 'open natuurdoeltype' zoals natte graslanden. Toch worden er ook kansen gezien voor geleidelijke en gedeeltelijke omvorming naar een groter aandeel opgaande beplantingen, in zowel bestaande als nieuwe natuur. Voorwaarde is hierbij wel dat de natuurwaarde gelijk blijft of toeneemt. In het geval van natuur die sterk afhankelijk is van open gebieden, zoals in het geval van weidevogelgebieden, zijn opgaande beplantingen juist niet gewenst.

Maatregel - bos buiten het NNZ

In het landelijk gebied en rond dorpen en steden willen we opgaven koppelen en kijken naar een multifunctioneel gebruik van de ruimte. Bossen en houtige landschapselementen zijn veelzijdig en dragen – naast biodiversiteit en koolstofopslag – bij aan maatschappelijke doelen zoals leefbaarheid, klimaatadaptatie, houtproductie en recreatie. De Zeeuwse Bosvisie geeft hier landschappelijk richting aan. Voor de aanleg van bomen en bos buiten het NNZ gaan we er vanuit dat bossen moeten passen binnen de Zeeuwse Bosvisie en geen onderdeel worden van het NNZ.

Tevens liggen er vanuit de stikstofproblematiek kansen voor inrichting van zones met houtige landschapselementen *rondom* natuurgebieden. De mogelijke aankoop van percelen om de kwetsbare Natura 2000-gebieden te beschermen biedt kansen voor de aanleg van 'natte bossen op klei', waarvan we er zeer weinig hebben in Nederland, met een grote natuurwaarde.¹³

Voor de invulling van bos buiten het NNZ zien we de volgende kansrijke maatregelen:

- Landschapselementen en erfbeplanting
- Dorps- en stadsbosjes
- Bossen in multifunctionele zones
- Agroforestry

¹² <https://www.zeeland.nl/digitaalarchief/zee2100044>

¹³ De Zeeuwse Bosvisie, Provincie Zeeland, 2020

- Voedselbossen
- Kwaliteitsimpuls
- Duurzame houtproductie
- Vergroenen bedrijventerreinen
- Ondersteuning (kennis, netwerk, advies, aanspreekpunt)

Maatregel boscompensatie – herplant

In Zeeland is sinds 2017 een oppervlakte van 4 ha bos gekapt. Hoewel er op grond van de Wet Natuurbescherming (hierna: Wnb) geen herplantplicht geldt, hebben we ervoor gekozen dit toch te compenseren.

Maatregel boscompensatie – inzet eigen grond

Partijen zijn veelal op zoek naar locaties waar ze bos kunnen aanplanten ter compensatie van activiteiten elders. Gronden van de provincie kunnen een aantrekkelijke locatie zijn voor de compensatieopgave. Het bijkomend voordeel is dat op deze wijze grotere bossen kunnen worden gerealiseerd met voldoende tijd voor een goed inrichtingsplan.

Partijen zijn nu vaak snel op zoek naar compensatiemogelijkheden waardoor versnippering dreigt. Wij willen een pilot starten om proactieve boscompensatie door te voeren op een stuk grond van de provincie. De inrichting wordt in opdracht van de Provincie gedaan en het gerealiseerde stuk bos wordt verkocht aan partijen die moeten compenseren. De realisatie zorgt daarnaast voor grotere bossen op basis van een goed inrichtingsplan.

Maatregel boscompensatie - Revitalisering bestaand bos

Vanuit de Bossenstrategie komt er in het voorjaar van 2023 een uitvoeringsplan ten behoeve van de revitaliseringsopgave. De revitaliseringsopgave (tot 2030) wordt opgesteld aan de hand van de volgende onderwerpen:

Maatregel	Geschatte omvang (ha)	Geschatte kosten realisatie (€)
Hydrologisch herstel		
Vergroten en verbinden bossen		
Nutriëntengift (steenmeel) – Experimentele maatregel		
(Tijdelijk) aanpassen wildstand met rasters of jacht		
Bodemorganismen introduceren – Experimentele maatregel		
Aanplant rijk-strooisel-soorten		
Aanplant inheemse soorten met zuidelijke herkomst		
Aanplant uitheemse droogte-resistente soorten – Experimentele maatregel		
Anders, namelijk...		
<i>Totaal</i>		

Tabel 10 Revitaliseringsopgave (tot 2030)

In de bijlage van de Handreiking gebiedsprogramma's is een leidraad opgenomen voor de concretisering van de Bossenstrategie. De punten die daarin genoemd worden, zijn uiteengezet in een overzicht met maatregelen (bijlage 3). Dit overzicht wordt ingevuld in het gebiedsprogramma 1.0.

3.8 Resterende hectares Natuurnetwerk Zeeland

Opgave

In het Natuurpact (2013) is afgesproken dat de Provincies uiterlijk in 2027 minimaal 80.000 ha nieuwe natuur in het Natuurnetwerk Nederland (hierna: NNN) realiseren. Inmiddels is hier 45.000 ha van gerealiseerd, maar blijft nog een grote landelijke opgave van 34.432 ha over. De restantopgave per provincie maakt deel uit van het NPLG. Financiering hiervan is al voorzien in het Natuurpact. De restantopgave voor Zeeland bedraagt 720 ha.

In Zeeland is de afgelopen decennia hard gewerkt aan de realisatie van het NNZ. Mede hierdoor is de resterende opgave voor Zeeland in verhouding klein en lopen we naar verhouding voor op het landelijk gemiddelde.

Doel

In figuur 3 is de voortgang van de verwervings- en inrichtingsopgave te zien over de afgelopen jaren. Hierin is te zien dat er vooruitgang wordt geboekt. Momenteel wordt er door zowel de Provincie Zeeland als onze partners gewerkt aan de realisatie van het NNZ. Gronden/kansen die nog niet verworven en ingericht zijn, worden nauwgezet gevolgd. Deze worden in figuur 1 gearceerd weergegeven. Mede door deze kansen, is de prognose dat met de huidige strategie de gronden voor het NNZ in 2027, grotendeels verworven zijn. De inrichting volgt logischerwijs op de verwerving, deze zal doorlopen tot na 2027. Van belang is en blijft dat de inzet is; de juiste percelen verwerven om kwaliteit te realiseren (en niet zozeer kwantiteit als doel te stellen).

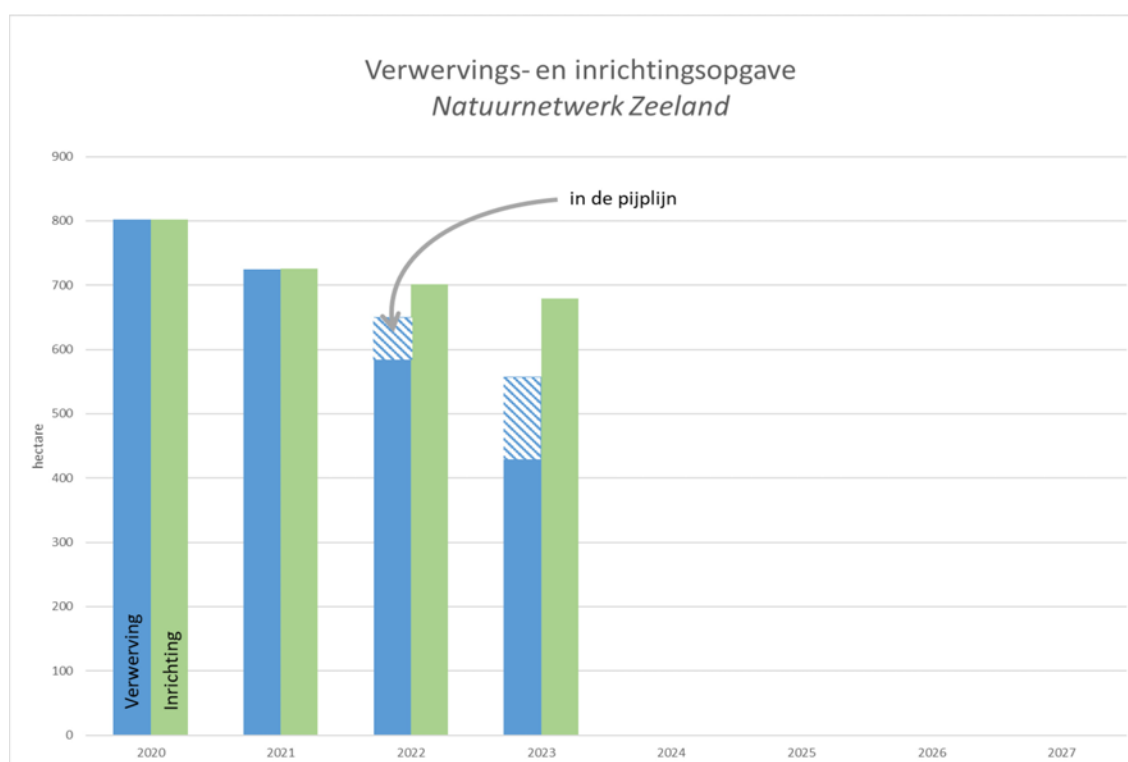

Fig. 3 Weergave verwervings- en inrichtingsopgave Natuurnetwerk Zeeland

Maatregelen

Voor het behalen van de opgave voor het NNZ zijn uitgangspunten, aanpak en acties geformuleerd in de Omgevingsvisie Zeeland, Natuurvisie, Nota Grondbeleid en het Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied. Deze zijn samengevoegd en verder uitgewerkt in de in december 2022 vastgestelde Realisatiestrategie NNZ 2023-2027 (zie bijlage 4).

3.9 Hydrologische condities in Natura 2000-gebieden

Opgave

Hydrologie is naast stikstof een van de belangrijkste factoren voor natuurherstel. Stikstofeffecten zijn groter in natuurgebieden waar de hydrologische condities nog niet op orde zijn, terwijl een goede waterhuishouding juist natuurherstel op gang kan brengen, ook als de stikstofdepositie (nog) te hoog is. Daarom vraagt het verbeteren van de waterhuishouding bij Natura 2000-gebieden extra aandacht.

Vanuit de natuurdoelanalyses, de beheerplannen en het Programma Natuur wordt verwacht dat het noodzakelijk zal zijn hydrologische maatregelen te treffen. Zonder deze hydrologische maatregelen zal systeemherstel voor de Zeeuwse natuurgebieden niet optreden. Op dit moment vindt nader onderzoek plaats naar de benodigde maatregelen om te komen tot hydrologisch robuuste natuurgebieden.

Doel

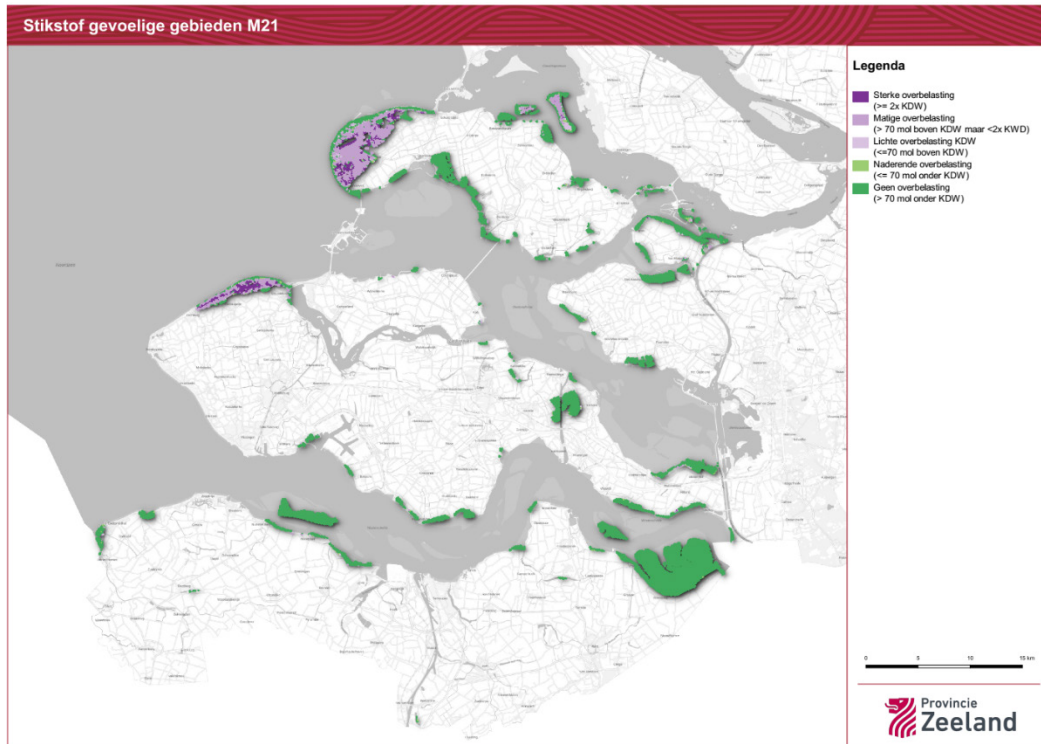
In de stroomgebiedbeheerplannen is alleen de Kop van Schouwen opgenomen als gebied waar op grond van de KRW-vereisten hydrologische maatregelen nodig zijn. Voor een belangrijk deel zijn die maatregelen al uitgevoerd en met de onlangs gerealiseerde functieverandering van het Watergat kunnen de laatste aanpassingen doorgevoerd worden en zijn vanuit de KRW gezien geen verdere maatregelen vereist.

Maatregelen –PM

In het Programma Natuur is het systeemherstel of klimaat robuuste hydrologische maatregelen opgenomen als één van de maatregelen op hoofdlijnen voor de Natura 2000-gebieden. Op dit moment vindt nader onderzoek plaats naar de benodigde maatregelen. Daarnaast kunnen aanvullende maatregelen vanuit de opstelling/actualisatie van de N2000-beheerplannen noodzakelijk zijn.

4. Stikstofopgave

Eén van de belangrijkste drukfactoren op de natuur is een sterke overbelasting door stikstof. Hieronder wordt op kaart aangegeven welke Natura 2000-gebieden in Zeeland stikstofgevoelig zijn én in welke mate deze overbelast zijn.

Afb. 3 Stikstofgevoelige gebieden Zeeland (op basis van dataset 2021)

In onderstaande figuur is aangegeven hoe de mate van overbelasting van de Natura 2000-gebieden, binnen Zeeland, zich in de tijd ontwikkelt. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen de mate van overbelasting van de KDW in 2019 en 2030. De percentages zijn gebaseerd op een grove berekening.

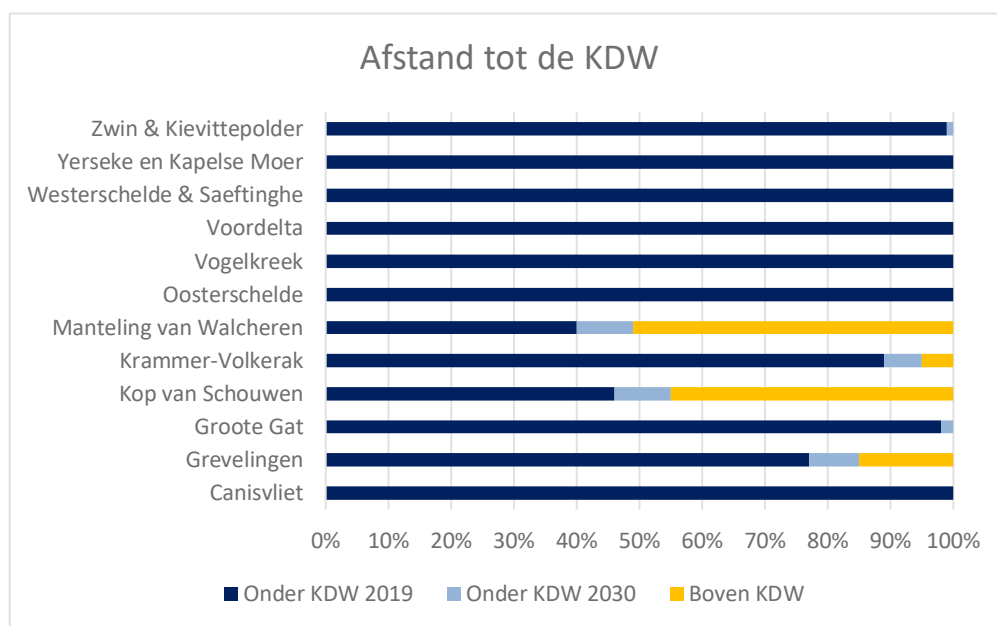

Fig. 4 Afstand Natura 2000-gebieden tot de KDW

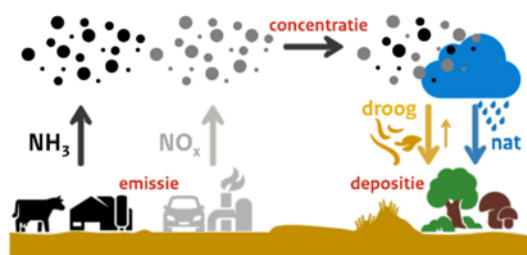
Zoals eerder gesteld houden wij als richtinggevend reductiedoel 631 ton NH₃ in 2030 aan. Deze reductie moet, voor zover nu bekend, voldoende zijn om landelijk de omgevingswaarde van 74% uit de Wsn te behalen. Dat wil overigens niet zeggen dat de stikstofdepositie op alle Zeeuwse Natura 2000-gebieden dan beneden de KDW ligt. Voor Zeeland geldt dat, zelfs al alle landbouwbedrijven in Zeeland verdwijnen nog de KDW in een aantal Natura 2000-gebieden niet gehaald. Er zal dus ook op andere sectoren – daar waar de Provincie geen invloed op heeft – flink reductie behaald moeten worden.

Wij geven in de volgende paragrafen per sector een eerste analyse van geborgde bronmaatregelen en een eventuele doorkijk naar maatregelen die nog genomen moeten worden.

4.1 Landbouw

Zeeland is één van de grotere landbouwprovincies en akkerbouwprovincies van Nederland. In totaal telt Zeeland ongeveer 2.700 landbouwbedrijven, waarvan zo'n 80% akkerbouwbedrijf is¹⁴. Door het geringe aantal (intensieve) veehouderijen is de impact, op de sterk overbelaste duingebieden, gering zo blijkt uit verschillende berekeningen.¹⁵

In Zeeland is gesteld dat alle sectoren bijdragen aan de voorgenomen reductie van stikstof, ook de landbouw zal haar bijdrage leveren. Daarbij vooropgesteld dat een landbouwperspectief en middelenpakket noodzakelijk zijn in het verhaal van natuurherstel, water en klimaat. Evenwicht is noodzakelijk.

Afb. 4 Overzicht inzake emissie en depositie (bron: www.rivm.nl/stikstof)

In Zeeland is de transitie naar *volhoudbare landbouw*¹⁶ enkele jaren geleden ingezet. Deze lijn wordt voortgezet, verbreed met doelen van het NPLG, wat zich in het gebiedsprogramma toespitst op de volgende thema's:

- Bodem en mest
- Zoet water
- Functionele agrobiodiversiteit/gewasbescherming

De thema's komen terug in een voorzet voor kansrijke maatregelen (zie tabel in bijlage 12) toespitst op akkerbouw, veehouderij, fruitteelt en glastuinbouw. Voor akkerbouw, het grootste areaal in Zeeland, is in bijlage 13 een nadere uitwerking van kansrijke maatregelen opgenomen.

4.1.1 Bodem en mest

Opgave

De bodem vormt letterlijk en figuurlijk de basis van het agrarisch bedrijf. Goed bodembeheer kan bijdragen aan een groot aantal uitdagingen waar de landbouwsector voor staat. Klimaatverandering, verduurzaming en vergroting van biodiversiteit zijn voorbeelden van deze uitdagingen. Daarom wordt naar manieren gezocht om de kwaliteit van de Zeeuwse bodem op peil te houden en te verbeteren. Het organische stofgehalte vormt een belangrijke factor voor een goede bodem, omdat dit effect heeft op het bodem- en plantenleven, de waterhuishouding en de bodemchemie.

¹⁴ Bron: CBS

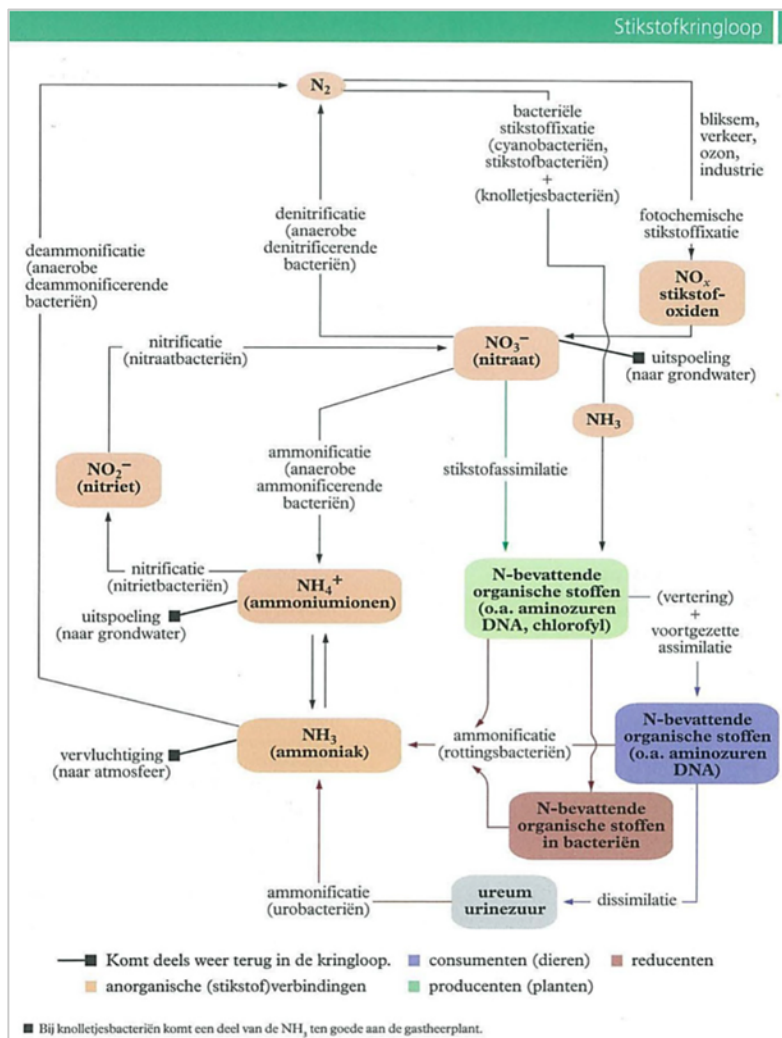
¹⁵ Startdocument Gebiedsproces Natuur en Stikstof Provincie Zeeland, 2022)

¹⁶ Zeeuwse Omgevingsvisie, Provincie Zeeland, 2021

Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied 2021-2030, Provincie Zeeland, 10 juni 2021

Doel

Nitraat (NO_3^-) en ammoniak (NH_3) komen via het bodem- en watersysteem in het milieu terecht door onder andere de aanwending van mest op landbouwgronden. Het oppervlaktewater in Zeeland bevat hierdoor een te hoge concentratie van nitraat. Ook de vervluchtiging van ammoniak naar de atmosfeer zorgt voor ongewenste stikstofemissie. In bijgevoegd figuur wordt de stikstofkringloop weergegeven, waarbij deze processen te zien zijn.

Afb. 5 Stikstofkringloop (bron: BiNaS, pag. 93, tabel G)

Maatregelen

Voor de bodem kunnen een aantal maatregelen kansrijk zijn om stikstofemissie te reduceren, in te zetten vanuit akkerbouw, veehouderij alsook andere deelsectoren, zoals:

- Eiwitteelt (stikstofarme teelt)
- Biologische landbouw
- Zoetwater (verbetering opname nutriënten)
- Precisielandbouw
- Organische mest
- Agroforestry
- Denitrificatie en deammonificatie
- Mest verdunnen
- Kruidenrijk grasland (stikstofbindend gewas)

Deze kansrijke maatregelen, zoals ook zichtbaar in de tabel in bijlage 12, zijn niet volledig dan wel uitsluitend. Onderzoek moet uitwijzen of voorgenoemde maatregelen een significante bijdrage kunnen leveren aan de Zeeuwse oplossing voor de reductie van nitraat en ammoniak. Het is noodzakelijk om nulmetingen uit te voeren, evenals langdurige, periodieke metingen, ook nadat maatregelen zijn toegepast. Naast metingen en monitoring is behoefte aan kennisontwikkeling en kennisdeling. De provincie zoekt samenwerking met onderzoeksinstituten, zoals de WUR, de HAS, de Rusthoeve en Delphy.

4.1.2 Zoet water

Opgave

Vanuit kwantitatief en kwalitatief perspectief vormt zoet water een belangrijke productiefactor voor de landbouw en een belangrijke voorwaarde voor natuur. Met het ontstaan van extremere weerpatronen als gevolg van de klimaatverandering neemt de behoefte aan bescherming tegen zowel wateroverlast als watertekort als -droogte toe.

Doel

Omdat zoet water voor zowel natuur als landbouw belangrijk is, moet worden gezocht naar een optimale balans tussen het afvoeren en vasthouden van zoet water. De toenemende verzilting van de landbouwgrond vormt daarbij een extra bedreiging.

Maatregelen

In opdracht van de provincie is door Delphy een literatuuronderzoek gedaan naar de relatie tussen stikstofefficiëntie en zoetwaterbeschikbaarheid¹⁷. Uit het onderzoek blijkt dat een duidelijke relatie te vinden is tussen de beschikbaarheid van zoetwater voor landbouwgewassen en de stikstofemissie naar zowel de lucht als het oppervlaktewater. De beschikbaarheid van zoet water heeft een groot effect op de groei van de gewassen. Hierdoor wordt de toegediende stikstof efficiënter opgenomen en is er daarom minder uitspoeling. In het onderzoek is het effect van verschillende irrigatiemethoden, zoals druppelirrigatie, peil gestuurde drainage, beregenen, fertigatie en peilverhoging op een aantal gewassen vergeleken. Uit het onderzoek blijkt dat met de juiste maatregelen er een vermindering is van het stikstofverlies tussen de 20-40%, afhankelijk van het gewas en bodemgesteldheid. Dit wordt veroorzaakt door een hogere opbrengst, er wordt meer stikstof met het product afgevoerd bij dezelfde stikstofgift. Er is dan sprake van een hogere stikstofefficiëntie.

Maatregel – pilots

Uit het onderzoek blijkt dat nog veel onduidelijk is. Zo zijn de stikstofstromen bij peilverhoging en peilgestuurde drainage nog niet goed in beeld. Om te komen tot praktische maatregelen is aanvullend onderzoek noodzakelijk, onder andere in de vorm van pilots.

Pilot 1 – Reigersbergsche polder

Eén van de pilots betreft het aanvoergebied Reigersbergsche polder. Het water uit het Spuikanaal bij Rilland kan worden ingezet voor de zoetwatervoorziening van de agrarische gronden aan de westzijde van het kanaal tot aan het Kanaal door Zuid-Beveland. Er is voldoende zoet water beschikbaar en de voorziening zal verder betrekkelijk weinig ruimtelijke impact hebben, omdat het externe zoete water voor het overgrote deel door het bestaande slotensysteem kan worden geleid. Aanpassing van het bestaande slotensysteem is wel nodig. De pilot moet verder op detailniveau worden uitgewerkt.

¹⁷ Stikstofefficiency en zoetwaterbeschikbaarheid, een verkenning, Delphy, 19 december 2022

Pilot 2 – ontwatering

De tweede pilot is het onderzoeken van de beperking van het verlies van zoet grondwater door onbedoelde ontwatering, bijvoorbeeld door ondergrondse zoetwateropslag. Dit kan in een kreekkrug en door aanpassing van het slotenstelsel, zie hiervoor bijlage 5. Hierdoor zal de bergingscapaciteit structureel verbeteren. Er lopen onderzoeken, onder andere op Schouwen-Duiveland.

4.1.3 Functionele agrobiodiversiteit¹⁸/gewasbescherming

Opgave

De natuurlijke omgeving is mede bepalend in het producerend vermogen van gronden. Functionele agrobiodiversiteit (zowel ondergronds- als bovengronds) is zowel voor de landbouw als voor de natuur van groot belang. Dit belang wordt alleen maar groter wanneer we rekening houden met ontwikkelingen ten aanzien van gewasbeschermingsmiddelen (verbod op middelen) en de toenemende weersextremen (groter risico op plagen).

Doel

Projecten rondom kruidenrijk grasland en groenbemesters zijn interessant omdat ze als doel hebben om a) de mestgift te verminderen, en b) de uitspoeling van (nitraat)stikstof naar grond- en oppervlaktewater te verminderen. Voor Zeeland zijn vooral de groenbemesters met vlinderbloemigen interessant, gezien het grote aandeel akkerbouw in Zeeland.

Maatregel- groenbemesters

Groenbemesters *na* de oogst helpen de bodem bedekt te houden bieden bescherming tegen zon, wind en uitspoeling. Met biodiverse groenbemesters mét stikstofbindende planten kan kunstmest bespaard worden bij het vervolggewas, CO₂ bespaard worden en neemt de biodiversiteit toe, zowel boven- als ondergronds. In diverse onderzoeken worden daar getallen voor genoemd. Deze - en aan te vullen bronnen - zullen nader worden onderzocht.

- Stikstofbindende klavers in het kruidenrijk mengsel; per hectare kan dit ongeveer 500 kg kunstmest en 1000 kg CO₂ schelen.
- Vlinderbloemigen toevoegen aan een groenbemester mengsel; stikstof uit de lucht wordt gebonden en komt vrij voor het vervolggewas. Hierdoor kan de mestgift met 40-60 kg N per hectare worden verminderd. Daarnaast kan de uitspoeling van (nitraat)stikstof naar grond- en oppervlaktewater worden verminderd (WUR factsheet¹⁹ 'Groenbemesters waarom en hoe' die onderdeel is van het Handboek groenbemesters²⁰). In de factsheet staan naast de voordelen van groenbemesters ook aandachtspunten zoals ziekten, plagen en onkruidontwikkeling.
- Uit recent Duits onderzoek²¹ blijkt dat door de vlinderbloemige soorten in een aangeboden mengsel van DSV, tot 60 kg stikstof/hectare kan worden vastgelegd. Dit scheelt kunstmest en CO₂ uitstoot bij de volgteelt.

4.2 Industrie

Opgave

¹⁸ Functionele agrobiodiversiteit (FAB) is het versterken van het natuurlijke vermogen om ziekten en plagen te beheersen in cultuurgewassen door de biodiversiteit te stimuleren.

¹⁹ <https://edepot.wur.nl/495933>

²⁰ <https://www.handboekgroenbemesters.nl/nl/handboekgroenbemesters.htm>

²¹ <https://www.boerderij.nl/met-soortenrijke-groenbemesters-besparen-op-meststoffen>

Binnen de grenzen van de provincie Zeeland bevinden zich een aantal grote industriële bedrijven die naast CO₂ ook stikstof uitstoten. Het landelijke generieke bronmaatregelenpakket kent echter geen bronmaatregelen meer voor de industrie. Die waren er bij de start van de landelijke aanpak in het voorjaar van 2020 wel (aanpak piekbelasters industrie) maar het budget dat hiervoor landelijk beschikbaar was, is overgeheveld naar het Versnelde klimaatinvesteringen industrie (VEKI) budget. Dit budget is bedoeld om de energietransitie in de industrie te versnellen.

Doel

Het huidige Kabinet heeft in het Coalitieakkoord opgenomen dat men afspraken wil maken over CO₂ reductie met de 20 grootste CO₂-uitstoters van Nederland. In het kader van deze maatwerkafspraken wordt ook gekeken naar de mogelijkheden voor structurele reductie van stikstof. Binnen de provincie Zeeland komen drie bedrijven in aanmerking voor het maken van maatwerkafspraken: DOW Benelux, Yara Sluiskil en Zeeland Refinery.

Maatregelen

Naast de genoemde maatwerkafspraken zijn geen andere maatregelen in de Zeeuwse industrie voorzien. Wel zijn er autonome ontwikkelingen, enerzijds door het ontwikkelen van nieuwere en schonere technieken, anderzijds door het opleggen van strengere normen en vergunningseisen dan wel een combinatie van beide.

Maatregel - Dow Benelux

Op dinsdag 6 december 2022 hebben het Rijk, DOW Benelux en de Provincie Zeeland de intentieovereenkomst ondertekend om te komen tot structurele CO₂ - en stikstofreductie en het duurzamer gebruik van water.

Ten aanzien van het terugbrengen van de stikstofuitstoot is in de overeenkomst opgenomen dat toegewerkt wordt naar maatregelen die zorgen voor een reductie van 10% NO_x in 2030 ten opzichte van 2018. Dat komt neer op afname van 194 ton NO_x. Daarnaast streeft DOW Benelux naar een extra reductie van 60% NO_x (1.046 ton NO_x) voor de periode na 2030. Deze afname kan behaald worden met het elektrificeren van de drie bestaande krakers. Voorwaarde hiervoor is dat een 380kV kabel naar Zeeuws-Vlaanderen wordt gelegd. De voorbereidingen om dit te realiseren zijn inmiddels gestart.

In de eerste helft van 2023 worden de afspraken uit de intentieovereenkomst verder uitgewerkt tot meer concrete maatregelen met ook het bijbehorende financiële plaatje. Op dit moment kan hier verder niets over worden gezegd.

Maatregel - Yara Sluiskil

Yara Sluiskil is met een uitstoot van 254 ton NH₃ de nummer twee op de lijst met bedrijven die het meeste ammoniak uitstoten (lijst gepubliceerd door het Rijk in voorjaar 2022). Daarnaast stoot Yara ook 807 ton NO_x uit. Het bedrijf staat daarmee op nummer 11 van de lijst met bedrijven die jaarlijks het meeste NO_x uitstoten.

Eind 2022 zijn met Yara de gesprekken gestart om te komen tot maatwerkafspraken waarbij ook aandacht is voor de reductie van stikstof. De verwachting is dat deze in het eerste halfjaar van 2023 worden afgerond.

In dat verband wil Yara met het oog op de reductie van NH₃ de zogeheten WESP-technologie implementeren op twee granulatie-installaties. Met deze technologie is het mogelijk de huidige NH₃ uitstoot met ca. 75% te verlagen (191 ton NH₃ (+ 291 ton Nitraatstof)). Daarnaast neemt met de toe te passen technologie de uitstoot van nitraatstof met meer dan 60% af. Yara heeft eerder aangegeven dat de kosten om deze techniek te implementeren te hoog zijn.

DCMR Milieudienst Rijnmond heeft naar aanleiding van onderzoek geoordeeld dat de WESP-technologie als BBT+ bestempeld kan worden. Daarmee komt het implementeren hiervan in aanmerking voor subsidie.

4.3 Recreatie

Opgave

Het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) voorspelt dat het aantal nationale en internationale verblijfstoeristen aan de Nederlandse kust tot 2030 met 56% toeneemt. Deze groei komt met vele andere uitdagingen en transitie op de vrijetijdssector af. We hebben onder andere te maken met schaarse ruimte en klimaatverandering. Om een balans te bereiken zijn drie pijlers binnen de recreatiesector essentieel: 1) De vrijetijdssector is toekomstbestendig, 2) Toerisme draagt positief bij aan de omgeving en de samenleving en 3) Inwoner en gast hebben een optimale beleving.

Doel

Zeeland vormt een blauwgroen hart in het verstedelijkt gebied in Noordwest Europa, bescherming en beleving van de natuur boven en onderwater is voor inwoners en gasten een belangrijk thema. Bedrijven in de vrijetijdssector leveren een betekenisvolle bijdrage aan de Zeeuwse biodiversiteit. Daarnaast wordt door de vrijetijdssector maximaal ingezet op verduurzaming. Vrijwel alle bedrijven in de vrijetijdssector moeten CO₂ neutraal gaan opereren en maken slim gebruik van water. Ook zijn er voldoende duurzame vervoersmogelijkheden om Zeeland te ontdekken, zodat iedereen zijn auto zo veel mogelijk laat staan.

Maatregelen

Maatregel – Interreg project Facet

Ondernemers in de vrijetijdssector worden gestimuleerd circulaire oplossingen toe te passen. Dit kan op het gebied van afval, water, energie, (bouw van circulaire) accommodaties, duurzame verpakkingen en gezamenlijke inkoop. Binnen dit Interreg-project worden kennis en best practices ontwikkeld en uitgewisseld. Vanuit Impuls worden 20 Zeeuwse ondernemers in de vrijetijdseconomie begeleid bij hun transitie. Kansen worden verkend voor een vervolg.

Maatregel – Klimaatscan

Als onderdeel van het programma van de Toeristische Uitvoeringsalliantie (TUA) is vorig jaar samen met toeristische ondernemers een klimaatscan ontwikkeld. Hierbij kunnen bedrijven gescand worden op welke maatregelen ze kunnen nemen rond droogte, hitte, wateroverlast, etc.

Maatregel - Duurzaam water

Ontwikkelen van systemen gericht op het duurzaam (her)gebruik van water door recreatiebedrijven in Zeeland.

Maatregel - Voucherregelingen met gemeenten

Samen met gemeenten worden voucherregelingen opgesteld waarbij thema verduurzaming gestimuleerd wordt bij toeristische bedrijven.

Maatregel - Fonds verblijfsrecreatie

Fonds voor bedrijven in de verblijfsrecreatie gericht op investeringen in kwaliteitsverbetering, verduurzaming en innovatie van hun bedrijf, passend binnen de richtlijnen van de Zeeuwse Kustvisie.

4.4 Mobiliteit

Opgave

De sector mobiliteit is verantwoordelijk voor een deel van de NO_x uitstoot in Zeeland. De mogelijkheden van de Provincie om gericht maatregelen in deze sector te treffen zijn gering. Structurele reductie is daarmee voornamelijk afhankelijk van autonome ontwikkelingen zoals strengere emissienormen voor verbrandingsmotoren en de verdere introductie van elektrische voertuigen. Op dat vlak zijn de afgelopen decennia al flinke stappen in de goede richting gezet en die trend zal zich naar verwachting alleen maar voortzetten.

Doel

De Regionale Mobiliteitsstrategie, de Actieagenda Bestemming 2030 en overkoepelend het Schone Lucht Akkoord (hierna: SLA) zien toe op verduurzaming en dan met name op een CO₂ reductie. De maatregelen zullen tevens leiden tot een stikstofreductie. Hier is sprake van een meekoppelkans, waarbij de stikstofreductie meelift met de algemene verduurzamingsopgave. Daarnaast heeft de Provincie een doelstelling om de eigen organisatie te verduurzamen. In dat kader wordt gestreefd naar het verminderen van de emissies. Hoewel dit niet expliciet over stikstof gaat, betekent een emissiereductie ook vaak een stikstofreductie.

Maatregelen

Maatregel - mobiliteitshubs

Vanuit de Regionale Mobiliteitsstrategie wordt onder andere ingezet op mobiliteitshubs. Zeker in Zeeland is dit een lastige opgave gezien de geografie, om de hubs te bereiken zal er ook goed moeten worden ingezet op een fijnmazig taxisysteem en grootschalige bikesharing mogelijkheden. Momenteel loopt er een pilot in Burgh-Haamstede om de effecten en effectiviteit van een mobiliteitshub te onderzoeken. Verder worden verkenningen gedaan naar 40 potentiële nieuwe hub locaties.

Maatregel - beperking eigen emissies

De Provincie heeft onlangs het eigen wagenpark geëlektrificeerd. Verder is in september 2022 vastgesteld dat bij provinciale aanbestedingen zero-emissie wordt gewerkt.

Maatregel - snelheidsverlaging

De Provincie Zeeland is als wegbeheerder verantwoordelijk voor het in stand houden van de (vaar)weginfrastructuur die zij in beheer heeft. Een van deze wegen betreft de weg over de Philipsdam (N257) die de verbinding vormt tussen het eiland Sint Philipsland en Rijksweg N59 die over de Grevelingendam loopt. In 2023 wordt de weg over de Philipsdam gerehabiliteerd. In dat kader wordt ook de maximum snelheid verlaagd van 100 km/u naar 80 km/u. Met het verlagen van de maximum snelheid neemt ook de stikstofemissie van het verkeer af dat gebruik maakt van de betreffende weg. Deze afname wordt op basis van het huidige gebruik berekend op 0,2 ton NO_x/jr.

In de provincie zijn nog een aantal andere 100 km/u wegen, bijvoorbeeld de N62 (Belgische grens-A58 bij Goes) en de N254 (Nieuwdorp-Middelburg) waar de snelheidsverlaging een reductie kan opleveren. Respectievelijk 1,7 ton NO_x/jr. en 0,8 ton NO_x/jr.

In 2019 heeft Rijkswaterstaat de maximum snelheid op de N57 verlaagd van 100 km/u naar 80 km/u. Het gaat daarbij grofweg om het ca. 15 km lange wegvlak dat de eilanden Walcheren en Schouwen-Duiveland met elkaar verbindt. Het verlagen van de maximum snelheid heeft een positief effect op de

stikstofuitstoot van het verkeer op dat wegvak. Deze afname is berekend op 0,9 ton NO_x/jaar. Daarnaast is er ook sprake van een geringe afname van de uitstoot van NH₃.

Maatregel – openbaar vervoer

De Provincie is concessieverlener voor het openbaar vervoer in Zeeland. Daarnaast wordt in opdracht van de Provincie een veerdienst voor voetgangers en (brom)fietzers onderhouden. In beide sectoren zijn mogelijkheden om stikstofreductie te realiseren.

Maatregel - Veerdienst Westerschelde

Voor voetgangers en (brom)fietzers is er na de opening van de Westerscheldetunnel een veerdienst gebleven tussen Vlissingen en Breskens. Dit fiets-voetveer wordt momenteel in opdracht van de Provincie Zeeland geëxploiteerd door de Westerscheldeferry BV. Hiervoor worden op dit moment twee veerboten (SWATH's) ingezet. Deze schepen zijn eigendom van de Provincie Zeeland.

PS hebben in april 2022 besloten om de twee schepen per 2028 te vervangen door zero emissie schepen. De schepen zijn dan ca. 25 jaar oud.

De huidige schepen stoten op dit moment op grond van de dienstregeling op jaarbasis 51 ton NO_x (zie bijlage 7) uit. Dat wordt op basis van het genoemde besluit vanaf 2028 gereduceerd tot nul. Daarnaast betekent het vervangen van de schepen ook een forse reductie van de uitstoot van fijnstof en CO₂.

Het onderzoek naar het vervangen van de schepen is medio 2022 gestart. Eerste stap is het in beeld brengen van het programma van eisen van de nieuwe schepen. Het gaat daarbij niet alleen om de technische kant maar ook de gewenste dienstregeling en onderzoek naar het reizigerspotentieel maakt daar deel van uit. Aan de hand daarvan kan vervolgens bepaald worden welk type schip nodig is als ook het aantal. Op dit moment kan er dus nog geen uitspraak gedaan worden over de investering die met de aanschaf van de nieuwe veerbo(o)t(en) gemoeid is.

Maatregel - scholierenvervoer

In Zeeland wordt een nieuwe busconcessie voorbereid. Deze dient met ingang van 2024 in te gaan. De concessie kent drie onderdelen:

- Lijndiensten (regulier OV-netwerk met snelbussen)
- Scholierenvervoer (vervoer van en naar middelbare scholen, 2x per dag)
- Buurtbussen (uitvoeren fijnmaziger vervoer met voornamelijk taxibusjes)

In de nieuwe concessie wordt opgenomen dat de lijndiensten in principe uitgevoerd moeten worden met zero emissiebussen. De wens is om dat ook voor het scholierenvervoer (20 á 30 bussen) te doen. Het inzetten van zero emissiebussen voor scholierenvervoer bespaart op grond van berekeningen minimaal 0,45 ton NO_x/jr. (zie bijlage 8) en daarnaast een minimale hoeveelheid NH₃.

De bussen die ingezet worden voor het scholierenvervoer worden uit het oogpunt van efficiëntie daarnaast ook ingezet voor andere soort vervoer. Denk aan georganiseerd vervoer van grotere groepen mensen naar bijvoorbeeld uitjes als musicals, pretparken of kerstmarkten. Maar ook voor personeelsuitjes of schoolreisjes. Omdat deze reizen niet in opdracht van de Provincie uitgevoerd worden en de concessiehouder hiervoor veelvuldig een beroep doet op andere vervoerders is er geen zicht op het aantal kilometers dat hier jaarlijks mee gemoeid is. En daarmee is er ook geen zicht op de potentiële stikstofreductie die hiermee samenhangt. De stikstof winst zit dus niet alleen in het scholierenvervoer maar zeker ook in de bijvangst van de inzet van de bussen voor andere doeleinden. Dat betekent dat de winst op jaarbasis flink hoger uitvalt dan de genoemde 0,45 ton NO_x/jr.

De buurtbussen zullen voorlopig nog niet zero emissie worden uitgevoerd. Op de eerste plaats zijn nog geen elektrische bussen beschikbaar. Daarnaast is op basis van eerste ervaringen gebleken dat de elektrische bussen te zwaar zijn om bestuurd te mogen worden met enkel een 'gewoon' rijbewijs. Omdat deze busjes veelvuldig worden bestuurd door vrijwilligers is de verwachting dat deze zullen afhaken wanneer ze eerst een ander rijbewijs moeten halen om deze busjes nog te mogen besturen. Aangezien dit een belangrijke schakel is binnen het OV netwerk is dat geen wenselijke situatie.

4.5 [Energietransitie](#)

Opgave

In de Regionale energiestrategie (hierna: RES) 1.0 hebben ruim 100 partijen zich hard gemaakt om de Zeeuwse mogelijkheden, hoe het Klimaatakkoord in de RES-regio Zeeland uit te voeren, te beschrijven. Wij noemen de Zeeuwse RES het Zeeuws Energieakkoord (ZEA). Het Uitvoeringsplan RES 1.0 geeft helder richting in de eerste te nemen stappen. Door het vaststellen van het Uitvoeringsplan door de lokale Zeeuwse overheden gaan de partijen een verbintenis aan waardoor de uitvoering van de RES geborgd wordt.

Doel

Zeeland staat achter de doelstellingen van het klimaatakkoord van Parijs en wil evenredig bijdragen aan het bereiken van deze doelstellingen. In Zeeland willen we in de gebouwde omgeving 400 kiloton (Kton) CO₂ reduceren en gaan we in 2030 minstens 11 PetaJoule (3 TWh) hernieuwbare energie opwekken. De Zeeuwse ambitie voor mobiliteit is een CO₂-reductie van 49%.

Maatregelen - Regionale Energiestrategie

De RES is een regionaal vastgesteld beleid voor opwek duurzame energie, verduurzamen van de gebouwde omgeving (duurzame warmte) en de verduurzaming van personen- en goederenmobiliteit. De grootste uitdaging in de energietransitie ligt in de beschikbaarheid van netcapaciteit en andere energie infrastructuur. Door toenemende elektrificatie van de industrie en stijgende vraag naar elektriciteit in de gebouwde omgeving (incl. aardgasvrij maken en de laadpalen infrastructuur) zal de druk op het elektriciteitsnet significant vergroten. Vanuit de gebouwde omgeving wordt ingezet op energiebesparing en verduurzaming van woningen en gebouwen.

Maatregelen - Cluster Energiestrategie

Het samenwerkingsplatform Smart Delta Resources (SDR) heeft het afgelopen jaar de plannen voor de verduurzaming van ons industriecluster en wat daarvoor nodig is in kaart gebracht. In samenwerking met de netbeheerders Gasunie, TenneT en Stedin en met betrokkenheid van North Sea Port en de regionale overheden heeft dit geleid tot de Cluster Energiestrategie (CES). Projecten die hieruit voortvloeien zijn opgenomen in het Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat. Dit MIEK wordt jaarlijks geactualiseerd aan de hand van de nieuwste inzichten.

De uitdaging

De komende jaren wordt veel geïnvesteerd in de energietransitie: windturbines, zonneparken, maar vooral ook energie-infrastructuur en waterstof (elektrolyzers). Daarmee verminderen we CO₂-uitstoot en dus ook de stikstof uitstoot. Momenteel dreigt de situatie te ontstaan dat deze projecten niet door kunnen gaan omdat het systeem nu op slot zit. Het is van belang in het gebiedsprogramma aandacht hieraan te besteden, er moet ruimte ontstaan voor de verduurzaming als ook vermindering van stikstofuitstoot.

4.6 [Scheepvaart](#)

Opgave

Eén van de generieke bronmaatregelen die het Rijk heeft ontwikkeld en uitgerold betreft het realiseren van walstroomvoorzieningen voor de zeevaart en de binnenvaart. Met de aanwezigheid van walstroom hoeven schepen als zij aan de kade liggen geen gebruik te maken van het aggregaat om stroom op te wekken voor gebruik aan boord maar kan 'ingeplugd' worden op het aanwezige stroomnetwerk aan de wal. Voorwaarde daarbij is uiteraard wel dat het betreffende schip zelf ook geschikt gemaakt is voor het toepassen van walstroom.

Doel

Uit onderzoek blijkt dat de grootste NO_x -bron in Zeeland de zeescheepvaart betreft (bron: RIVM). Met het aanleggen van walstroom kan een reductie van NO_x en van CO₂ worden bereikt. Daarmee wordt bijgedragen aan de opgaven klimaat en natuur.

Maatregelen

Maatregel - walstroom

In het kader van de pilot 'duurzame havens' die in het kader van het SLA is uitgevoerd heeft de Provincie in 2022 samen met Rijkswaterstaat Zee en Delta en het havenschap North Sea Port een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden van het toepassen van walstroom. Daarbij is onderzocht welke kades gelet op het gebruik ervan (frequentie en typen schepen) in potentie geschikt zijn voor walstroom.

De conclusie van het onderzoek is:

- Voor de zeevaart hebben elf locaties op basis van technisch en economisch oogpunt de potentie om te worden voorzien van walstroom. Er kan een NO_x reductie behaald worden van 1.330 ton/jr.
- Voor de binnenvaart zijn vier clusters van locaties met in totaal 14 kades geschikt om walstroom te realiseren. Er kan een totale NO_x reductie van 128 ton/jr. behaald worden.

Locatie specifiek onderzoek moet nog worden uitgevoerd.

Daarnaast is de Provincie voornemens om drie openbare kades langs het Kanaal door Walcheren te voorzien van walstroom. Het onderzoek naar de reductiepotentie en de te verwachten kosten die de aanleg van de installaties met zich meebrengt moet nog starten.

4.7 Buitenland

Opgave

De Provincie Zeeland is, door de geografische ligging, netto stikstofimporteur. In 2020 betrof de stikstofdepositie uit het buitenland 62% van de totale stikstofdepositie in Zeeland. (bron: Aerius). Zie ook figuur 1 en 2 op pagina 8. Op de twee meest overbelaste Natura 2000- gebieden, Kop van Schouwen en Manteling van Walcheren, bedraagt de depositie uit het buitenland respectievelijk 60% en 63%. De stikstof is voornamelijk afkomstig uit Vlaanderen en in mindere mate uit Duitsland, Verenigd Koninkrijk en Frankrijk. De belangrijkste bronnen in Vlaanderen zijn de landbouw- en industriector.

Om te komen tot natuurherstel en daarmee het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen, is het van belang dat de buitenlandse stikstofuitstoot fors wordt gereduceerd. Hiervoor zijn bronmaatregelen nodig waarop wij als Provincie geen invloed hebben, deze opgave ligt bij het Rijk.

Doel

De Provincie Zeeland heeft weinig tot geen mogelijkheden om zelf maatregelen te treffen die zorgen voor verlaging van de depositie uit het buitenland. De Provincie is daarvoor sterk afhankelijk van de inzet het Rijk en de betreffende buitenlandse overheden. De Provincie is samen met het IPO van

mening dat het Rijk aan zet is om in overleg met de betreffende buitenlandse overheden te komen tot maatregelen die leiden tot verlaging van de grensoverschrijdende stikstofuitstoot en -depositie. Tevens vindt de Provincie het de taak van het Rijk om wanneer nodig ook op Europees niveau dergelijke afspraken te maken.

Daarnaast betreft grensoverschrijdende aanpak van het stikstofdossier een politiek erg gevoelig onderwerp waardoor overleg op hoog politiek niveau nodig is.

De Provincie ziet wel een rol voor zichzelf als het gaat over het meedenken over mogelijke maatregelen en het implementeren daarvan en het aanleveren van data. De data kan gebruikt worden bij het afwegen en beoordelen van de potentie van maatregelen op verschillende locaties en ten aanzien van verschillende bronnen.

In het Programma stikstofreductie en natuurherstel (hierna: Psn) is een paragraaf opgenomen over de grensoverschrijdende samenwerking en aanpak van het stikstofvraagstuk. Aan weerskanten van de grens is sprake van depositie van stikstof die wordt uitgestoten door het buurland. Dat betekent dat ook maatregelen die in het ene land getroffen worden een positief effect hebben op de depositie in het andere land.

De buitenlandaanpak is gericht op vijf sporen:

1. Grensoverschrijdende samenwerking met Vlaanderen.
2. Grensoverschrijdende samenwerking met Duitse deelstaten Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen.
3. Borging van de buitenlandaanpak in de gebiedsgerichte aanpak / gebiedsprogramma.
4. Nationale inzet in relevante Europese / internationale dossiers.
5. Inzicht/data/kennis met betrekking tot de situatie in het buitenland.

Voor de provincie Zeeland is spoor 1 van belang. De sporen 4 en 5 dragen ook bij, zij het in mindere mate. Spoor 2 is voor Zeeland niet relevant. In het gebiedsprogramma wordt invulling gegeven aan spoor 3. Het is gelet op de voortgang op het buitenland dossier eigenlijk niet mogelijk om inhoudelijk maatregelen te noemen. De grensoverschrijdende aanpak blijft daarmee vooralsnog erg beschrijvend en procesmatig van aard. Dit heeft met name te maken van de rolverdeling, de maatregelen om tot een stikstofreductie te komen moeten van het Rijk komen.

Maatregelen

Maatregel - grensoverschrijdende samenwerking Vlaanderen (spoor 1)

Vlaanderen en Nederland hebben op de Vlaams-Nederlandse top op 4 november 2020 afgesproken om samen te gaan werken aan de opgave om de grensoverschrijdende stikstofdepositie te verlagen. De betrokken Ministeries van LNV, EZK en I&W en de Provincies Limburg, Zuid-Holland en Zeeland trekken daarin samen met de betrokken Vlaamse Provincies en departementen op om reductie van stikstofuitstoot en verbetering van de staat van de natuur te realiseren. In dat verband worden afspraken op ambtelijk en bestuurlijk niveau gemaakt.

Voor de uitvoering van te maken afspraken wordt een plan van aanpak opgesteld, dit is in concept gereed. In het plan van aanpak worden concreet de (vervolg)stappen, de betrokken instanties en de governance (wie heeft welke rol, taak en (beslissings)bevoegdheid) benoemd. In het Vlaams-Nederlands bestuurlijk overleg van oktober 2022 is vanuit Zeeland aangegeven dat het wenselijk is de rol- en taakverdeling tussen het Rijk en de Provincies aan te passen. Zoals hiervoor ook aangegeven is de Provincie van mening dat het Rijk primair verantwoordelijk is op dit dossier.

Tot op heden is er nog geen sprake van concreet benoemde maatregelen die uitgevoerd gaan worden. Daarvoor zal in ieder geval eerst het genoemde plan van aanpak vastgesteld moeten

worden.

Maatregel - uitvoeren pilots in grensstreek

De Vlaamse en Nederlandse partners hebben afgesproken om in het kader van de grensoverschrijdende aanpak pilots uit te voeren. Het doel van de pilots is om samen te bezien waar de stikstofdepositie precies vandaan komt, welke mogelijkheden er zijn om de uitstoot en stikstofdepositie te verminderen en zo de staat van de natuur te verbeteren. De inhoud van de pilots zijn op het bestuurlijk overleg vastgesteld. De scope van de pilots wordt op ambtelijk niveau gezamenlijk bepaald.

De Provincie Zeeland heeft gekozen voor een pilot om de stikstofuitstoot als gevolg van het scheepvaartverkeer op de (monding van de) Westerschelde met als bestemming de Vlaamse en Zeeuwse havens te bepalen. Het doel van de pilot is tweeledig. Op de eerste plaats is het wenselijk om inzicht te krijgen in de uitstoot van de scheepvaart op de Westerschelde met als bestemming de havens van Zeebrugge, Gent, Antwerpen, Terneuzen en Vlissingen. Het gaat daarbij om de uitstoot van de zeevaart, de binnenvaart en die van het ondersteunend scheepvaartverkeer zoals bunkerschepen, sleepboten en loodsboten. Het tweede deel van de pilot bestaat vervolgens uit het in beeld brengen van de mogelijkheden om de uitstoot van de scheepvaart structureel te reduceren.

Maatregel - vergunningverlening/toetsingskader

Middels vergunningverlening is het mogelijk de stikstofemissie van een bron te reduceren. Hierover heeft een aantal keren ambtelijk overleg plaatsgevonden tussen Nederland en Vlaanderen. Het gaat daarbij in beginsel over het maken van afspraken over welk toetsingskader toegepast dient te worden bij de beoordeling van een aanvraag om vergunning als sprake is van een stikstofdepositie in het buurland. Daarover is nog geen overeenstemming bereikt. Dat heeft vooral te maken met het feit dat op basis van het Nederlands kader minder mogelijk is. Ook vanwege deze patstelling is het wenselijk dat het Rijk probeert hierover in Europees verband afspraken te maken.

Maatregel- nationale inzet in relevante Europese /internationale dossiers (spoor 4)

Ook stikstof die uitgestoten wordt in Frankrijk en Groot-Brittannië komt terecht in de Zeeuwse Natura 2000-gebieden. Het is daarom zeer wenselijk om in groter Europees verband afspraken te maken van de stikstofuitstoot en het zo verbeteren van de staat van de natuur. Aanscherping van wetgeving die ziet op de industriële emissies levert mogelijk een stikstofreductie op. Dat geldt ook voor het aanscherpen van de standaard voor de Best Beschikbare Technieken (BBT).

Maatregel - inzicht/data/kennis met betrekking tot de situatie in het buitenland (spoor 5)

Om samen met de Vlaamse partners tot maatregelen te kunnen komen die aan beide kanten van de grens leiden tot stikstofreductie, is inzicht in de data een vereiste. Verder is het delen van kennis van belang bijvoorbeeld de modellen die gebruikt worden. De kennisdeling en overdracht vorm te geven is vanuit de pilots, samen met de andere zuidelijke provincies, het RVO en BIJ12, overleg gevoerd. Dat zal in 2023 naar verwachting een positief vervolg krijgen. Vervolgens wordt ook het overleg met de Vlaamse partners opgepakt.

Maatregel- Programmatische Aanpak Stikstof Vlaanderen (PAS)

Net als in Nederland heeft ook het Vlaams gewest een plan opgesteld om de stikstofuitstoot en – depositie omlaag te brengen: Programmatische Aanpak Stikstof (verder: PAS). In het eerste kwartaal van 2022 is het concept van de PAS vastgesteld. Vervolgens is het concept tot medio juni 2022 ter inzage gelegd zodat hier op gereageerd kon worden. Momenteel werkt de Vlaamse overheid hard aan het beoordelen en beantwoorden van de zienswijzen die zijn ingediend. Ook de Provincie Zeeland heeft, in overleg met de Provincies Noord-Brabant en Limburg, zienswijzen ingediend.

De Vlaamse PAS zet in op forse reductie in de landbouwsector. Zo moeten de 58 meest vervuilende veeteeltbedrijven én twee mesterverwerkers uiterlijk in 2025 hun werkzaamheden hebben beëindigd. Daarnaast geldt dat in de verschillende subsectoren reducties van uitstoot plaats dienen te vinden van 15% tot 60%. Ook dient de varkenssector met 30% te worden ingekrompen. Voor de industrie volgt de PAS de lijn van het Luchtbeleidsplan, met een halvering van de NH₃-uitstoot en een NO_x-reductie van 21 % in 2030.

Naast de maatregelen om de stikstofuitstoot te verminderen komt ook een aangepast beoordelingskader voor vergunningen. Voor vergunningaanvragen die betrekking hebben op uitstoot van NH₃ geldt een drempelwaarde van 0,025% voor NO_x blijft de drempelwaarde 1%. Boven de genoemde drempels is een zogeheten passende beoordeling noodzakelijk. Het verschil in drempelhoogte heeft te maken met het aandeel van het type stikstof in de totale depositie.

De maatregelen die zijn opgenomen in de PAS zullen zeker ook een positief effect hebben op de depositie in de Zeeuwse Natura2000- gebieden. Op dit moment is het concrete effect nog niet duidelijk omdat geen inzicht is in de locatie van de verschillende bedrijven die het betreft. In overleg met Bij12 en het RIVM wordt gekeken of er meer zicht verkregen kan worden op de herkomst en spreiding van de Vlaamse NO_x en NH₃-uitstoot.

Maatregel - autonome pad

Autonome ontwikkelingen zullen ook zorgen voor een vermindering van de stikstofdepositie afkomstig van bronnen in het buitenland.. Modellen geven aan dat ten aanzien van de buitenlandse stikstofuitstoot rekening houden kan worden met een reductie van 30%. De termijn waarbinnen deze reductie kan worden gehaald is niet duidelijk en afhankelijk van veel factoren.

4.8 Verdiepend onderzoek bronmaatregelen -PM

Momenteel wordt door Royal HaskoningDHV een verdieping uitgevoerd voor wat betreft vier bronmaatregelen. Wij verwachten de verdiepingsrapportage in het eerste kwartaal van 2023. Hieronder de bronmaatregelen en de verdiepingsvragen zoals ze gesteld zijn:

1. Vergroten zoetwaterbeschikbaarheid landbouwsector
 - Op welke wijze kan de permanente beschikbaarheid van zoetwater in Zeeland worden vergroot en breng de impact daarvan in beeld in de zin van kansen, bedreigingen, risico's en kosten.
 - Breng in beeld wat de opbrengst (stikstofreductie) is van het vergroten van de zoetwaterbeschikbaarheid in Zeeland voor de verschillende onder de hiervoor, onder het eerste streepje, benoemde manieren.
2. Inzet zero-emissie mobiele werktuigen Grond- Weg- en Waterbouw (GWW)-sector
 - De Provincie wil graag de reductiepotentie van de GWW sector in Zeeland in beeld brengen. Uitgangspunt daarbij is de inzet van zero-emissie materieel. In ieder geval met betrekking tot het periodiek asfalt- en groenonderhoud. Hierbij vragen wij om een splitsing tussen de potentie bij de Provincie en die bij de overige Zeeuwse opdrachtgevers in de GWW-sector (indirecte invloedssfeer).
3. Toepassen alternatieve (geen fossiele) energiebronnen glastuinbouw, maatregelen:
 - Het (opschalen van het) gebruik van restwarmte van andere (industriële) bedrijven die zich in de nabije omgeving bevinden (gelijk aan het systeem dat reeds in Zeeuws Vlaanderen in gebruik is: WARMCO).
 - Het gebruik van andere en/of duurzame verwarmingssystemen.
4. Impact nieuwe regelgeving omtrent derogatie/GLB
 - De impact (bijdrage) van de afschaffing van derogatieregeling op de reductieopgave voor Zeeland in beeld brengen.

- In beeld brengen wat de reductiepotentie is in Zeeland met betrekking tot de uitvoering van de verschillende conditionaliteiten en eco-regeling. Daarbij ingaan op impact op o.a. de Natura 2000-gebieden.

4.9 [Vrijwillige opkoop regeling agrariërs](#)

Opgave

Om een stikstofreductie te bereiken op de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden wordt onder andere ingezet op de opkoop van piekbelasters. De opkoopregelingen richten zich tot nu toe alleen op veehouderijen.

Doel

Het doel van vrijwillige opkoopregelingen is vaak tweeledig. Het hoofddoel is de stikstofdepositie op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden verminderen. Daarnaast kan stikstofruimte worden ingezet voor de legalisatie van PAS-melders. In het stikstofregistratiesysteem (SSRS) is stikstofruimte opgenomen die vrijkomt bij de opkoop van veehouderijen. Deze stikstofruimte is ingezet voor zeven MIRT projecten en voor nieuwbouw van woningen.

Maatregelen

De Regeling Provinciale Aankoop Veehouderijen nabij natuurgebieden, ook wel Maatregel Gerichte Aankoop eerste tranche (MGA-1) genoemd, heeft een looptijd gehad van 4 november 2020 tot 1 december 2022. Er zijn in de tussentijd diverse gesprekken geweest met potentieel geïnteresseerde veehouders, maar dit heeft niet geleid tot een koopovereenkomst voor 1 december 2022.

Verder heeft het Rijk aangekondigd dat rond april 2023 een vrijwillige opkoopregeling voor piekbelasters wordt opgezet. De criteria en voorwaarden voor deze regeling worden begin 2023 bekend gemaakt. Het is nu niet duidelijk welke bedrijven van deze vrijwillige opkoopregeling gebruik zouden kunnen maken. Door de onduidelijkheid vanuit het Rijk over de vrijwillige opkoopregelingen en daarnaast de aankondiging van nieuwe ("woest aantrekkelijke") opkoopregelingen blijft het aantal aanmeldingen beperkt. Inmiddels oriënteren bedrijven zich wel op eventuele opkoop en vragen zij om informatie. Met 23 bedrijven is contact gelegd. Het is op dit moment onduidelijk hoeveel hiervan uiteindelijk van een vrijwillige opkoopregeling gebruik kunnen en/of zullen gaan maken.

4.10 [PAS melders](#)

PAS-melders zijn bedrijven die onder de Programma Aanpak Stikstof (PAS) een melding op grond van de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb) hebben gedaan. De melding was volgens de PAS systematiek nodig als de gewenste activiteit een berekende stikstofdepositie veroorzaakte kleiner dan 1,0 mol/ha/jr. Voor deze toename gold geen vergunningplicht op grond van de Natuurbeschermingswet (nu Wnb). Met de uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: Afdeling) op 29 mei 2019 is de PAS systematiek vernietigd. De Afdeling heeft daarnaast geoordeeld dat alle projecten die een berekende stikstofdepositie veroorzaken, een vergunning op grond van de Wnb moeten hebben. Eerder onder de PAS gemelde activiteiten zijn daardoor niet meer gelegaliseerd. Op dit moment zijn de (53) PAS-melders in beeld, maar zijn nog geen meldingen gelegaliseerd.

Op 28 februari 2022 is door het Rijk het legalisatieprogramma voor PAS-melders vastgesteld. Hierin staat welke maatregelen genomen worden om stikstofruimte voor PAS-meldingen vrij te maken. Binnen drie jaar na vaststelling van het programma, uiterlijk 28 februari 2025, moeten maatregelen getroffen zijn waarmee legalisatie van PAS-meldingen mogelijk is.

In het legalisatieprogramma zijn de volgende maatregelen opgenomen:

- Opkoopregelingen zoals de Landelijke beëindigingsregeling voor veehouderijlocatie (Lbv). Deze vrijwillige opkoopregeling is nog niet gestart. De stikstofruimte die vrijkomt zal ingezet worden voor de legalisatie van PAS-melders.
- Stikstofruimte uit het Stikstofregistratie Systeem (SSRS).

In het legalisatieprogramma is verder ook een aanpak opgenomen voor PAS-meldingen.

De legalisatie van PAS-melders blijkt, in heel Nederland, in de praktijk ingewikkeld. Zeker door de nu lopende handhavingsverzoeken in Overijssel is extra druk gekomen op de legalisatie. In de Kamerbrief *“Voortgang integrale aanpak landelijk gebied en opvolging uitspraak Raad van State over Porthos”*^[1] van 25 november 2022 is een nieuwe Opkoopregeling aangekondigd. De Opkoopregeling die dit jaar (2023) moet gaan lopen, moet naast stikstofruimte voor de natuur, ook stikstofruimte voor de legalisatie van PAS-melders opleveren. De resultaten van de Opkoopregeling worden in de loop van 2023 bekend.

^[1] <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/11/25/voortgang-integrale-aanpak-landelijk-gebied-en-opvolging-uitspraak-raad-van-state-over-porthos>

5. Inbreng externe partijen

In het voortraject is overleg geweest met diverse partijen en is in bestaande overlegstructuren gesproken over het gebiedsprogramma. Van een aantal organisaties hebben wij input ontvangen, vaak in een overzicht van maatregelen. Deze informatie is in dit hoofdstuk opgenomen. In de aanloop naar het gebiedsprogramma 1.0 zal opnieuw met maatschappelijke partners, stakeholders en overheden gesproken worden over de mogelijke maatregelen en structurerende keuzes. Daarin wordt de al aangeleverde informatie ook meegenomen.

5.1 Rijkswaterstaat

Rijkswaterstaat Zee en Delta (hierna: RWS ZD) heeft aangegeven welke maatregelen worden en zullen worden getroffen die ook leiden tot een stikstofreductie. Het betreft een beschrijving op hoofdlijnen die in het gebiedsprogramma 1.0 zo mogelijk nog verder wordt uitgewerkt. Het betreft een kwalitatieve beschrijving van de inspanningen, geen kwantitatieve doorrekening.

Maatregelen

Maatregel - schoon en emissieloos bouwen

De Ministeries van I&W, Binnenlandse Zaken (hierna: BZK) en Economische zaken (hierna: EZK) werken samen met de bouwsector (keten mobiele werktuigen en bouwlogistiek), medeoverheden, marktpartijen en kennisinstellingen toe naar een schone en emissieloze bouw. Het programma 'Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB)' ondersteunt de medeoverheden door middel van een routekaart, een subsidieregeling, een kennis- en innovatieprogramma. De routekaart verbindt de doelstellingen op het gebied van natuur (stikstof), klimaat (CO₂) en schone lucht (fijnstof en stikstof) en koppelt deze aan een tijdspad voor het reduceren van de emissies van mobiele werktuigen en bouwlogistiek, inclusief maatregelen en acties om de reductie te bewerkstelligen. Onderdeel van de routekaart SEB zijn afspraken met overheden, marktpartijen en kennisinstellingen over de uitvoering. Zie ook: www.opwegnaarseb.nl

Via de routekaarten - met emissiereductiepaden per type werk - wordt toegewerkt naar emissieloos bouwen in 2030. RWS gebruikt de milieukostenindicator (MKI) bij de gunning van het werk. Zo wordt bevorderd dat marktpartijen schoner gaan werken. Om elektrisch materieel op de bouwplaats in te kunnen zetten, zal RWS ZD op diverse locaties extra stroomaansluitingen realiseren, zo ook op locaties in Zeeland.

Maatregel - klimaatneutrale en circulaire infrastructuur in 2030

Het Rijk heeft doelstellingen om de uitstoot van broeikasgasemissies sterk te reduceren. Als uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van I&W heeft RWS de doelstelling om uiterlijk in 2030 klimaatneutraal en circulair te werken. De inspanningen die daarop gericht zijn, leiden ook tot reductie van stikstofemissies.

Naast de bovengenoemde inzet op schoon en emissieloos bouwen, zet RWS ook in op enkele specifieke inspanningen.

Maatregel - kustlijnzorg

RWS ZD is coördinerend opdrachtgever (namens alle regionale diensten van RWS) voor de uitvoering van de kustlijnzorg en het vaargeul onderhoud in de zoute wateren. Samen met marktpartijen wordt toegewerkt naar een emissiearme (en uiteindelijk emissieloze) 'baggersector'. Om de transitie te bevorderen is RWS ZD een innovatiepartnerschap aangegaan met marktpartijen. Onder de juiste voorwaarden – blijken enkele innovaties kansrijk om in praktijk te brengen. Het streven is om tenminste één daarvan te implementeren in de uitvoering van de kustlijnzorg.

Maatregel - Rijksrederij

RWS ZD is beheerder van ca. 100 schepen van de Rijksrederij, die in opdracht van verschillende ministeries en voor diverse taken worden ingezet. Een deel van de vloot vaart in Zeeland en ook langs de kust van Zeeland. In het vlootvervangingsprogramma voor de Rijksrederij wordt per uitvoeringsperiode vastgesteld welke (tranche van) schepen wanneer worden vervangen door emissiearme schepen. Dit wordt mede bepaald door de resterende levensduur van de schepen en beschikbare financiën. Momenteel varen er reeds 3 zogenaamde multi-purpose vessels (MPV's), die beschikken over een batterijpakket. Ook gaan er twee bestaande schepen - als pilot - omgebouwd worden naar een emissiearme aandrijving.

Voor de schepen van de Rijksrederij komen op diverse locaties langs onze vaarwegen voorzieningen voor walstroom op de dienststeigers. Op locatie Krammersluizen en Neeltje Jans zijn sinds 2022 de eerste reeds werkzaam, andere locaties (o.a. Hansweert, Wemeldinge) volgen. Naast het opladen van de accupakketten kan de walstroom – mits voldoende zwaar uitgevoerd - ook voorzien in het regulier verbruik als het schip aan wal ligt ('hotelbedrijf').

Maatregel - overige verkennende en voorbereidende activiteiten

In relatie tot de Rijksrederij alsmede de realisatie van windmolenparken op zee is RWS ZD nauw betrokken bij de volgende activiteiten:

- verkenning van de mogelijkheid tot 'oplaadboeien' op zee
- voorbereiding op toekomstige inzet van drie emissiearme schepen t.b.v. veilige scheepvaart rondom windmolenparken (zogenaamde Emergency Rescue Towing Vessels)

Maatregel - faciliteren duurzame binnenvaart

Voor de binnenvaartsector werkt Rijkswaterstaat eveneens aan realisatie van walstroomvoorzieningen. In nauwe samenwerking met Provincie Zeeland en North Sea Port heeft RWS ZD verkend welke locaties voor realisatie van walstroom voor zee- en binnenvaart meest kansrijk zijn. Per ligplaats is de potentiële reductie in uitstoot van NO_x en CO₂ berekend bij de gemiddelde huidige bezettingsgraad en type schepen. Daarnaast is ingeschat welke investering hiervoor nodig is. Op de ligplaats Sluiskil is walstroom inmiddels gerealiseerd en inzetbaar, andere locaties volgen. Het tempo en de prioritering van locaties wordt bepaald door een landelijk team van Rijkswaterstaat.

Daarnaast werkt RWS ZD mee aan de zoektocht naar geschikte locaties voor het ontgassen van binnenvaarttankers in de corridors tussen Rotterdam-Antwerpen en Rotterdam-Vlissingen-Terneuzen-Gent. Dat draagt ook bij aan minder uitstoot van vervuilende (zeer zorgwekkende) stoffen. Een andere faciliterende rol van RWS ZD is het meedenken met en meewerken aan geschikte waterstoftankplaatsen (langs wegen en vaarwegen) en zogenaamde 'energie-hubs'.

Tenslotte verkent RWS ZD samen met de binnenvaartsector hoe optimalisatie van de reistijden en vaarsnelheden mogelijk is, zodat binnenvaart minder wachttijd heeft en de sluizen beter bezet zijn ('blauwe golf').

5.2 Gemeenten

Door een aantal gemeenten zijn bijeenkomsten georganiseerd (zie hoofdstuk 1) en vanuit deze bijeenkomsten zijn ideeën en een aantal maatregelen opgehaald. Hieronder volgt hiervan een beschrijving op hoofdlijnen. Deze wordt in het gebiedsprogramma 1.0, waar mogelijk, verder uitgewerkt.

Maatregel landbouw – biologisch of biodynamisch boeren

Het stimuleren van biologisch of biodynamisch boeren blijft een natuurvriendelijkere oplossing voor de meer gangbare landbouwmethodes. De gemeenten kunnen ondernemers actief stimuleren om tot de aanleg van bijvoorbeeld kruidenrijke akkerranden of kleinschalige landschapselementen te komen. Met gangbare landbouwmethodes kan de stikstofuitstoot gereduceerd worden door de inzet van monovergisting, precisiebemesting, stikstofbindende gewassen, groenbemesting en/of vlinderbloemingen, bloemenranden, verbetering van de bodemkwaliteit en optimaliseren van de zoetwaterbeschikbaarheid.

Maatregel landbouw - zoetwaterbeschikbaarheid

Voor wat betreft de zoetwaterbeschikbaarheid liggen kansen in het vasthouden of bergen van hemelwater. Daarnaast kan hemelwater van private percelen en in de openbare ruimte volledig worden afgekoppeld en zoveel mogelijk worden opgevangen op eigen terrein (bijvoorbeeld door het aanleggen van wadi's). Als mogelijke oplossing om zoetwaterbeschikbaarheid te optimaliseren kan zoetwater hergebruikt worden voor agrariërs. Door de ZLTO en andere lokale stakeholders wordt gewerkt aan het 'collectief wateropslag plan'. Voor aanhoudende verzilting kunnen zoute teelten, zoals zeegroenten een oplossing bieden.

Maatregel landbouw – korte ketens

Tijdens de bijeenkomsten is gesproken over de afhankelijkheid van het buitenland wat betreft voedsel. Korte(re) ketens kunnen een oplossing zijn over deze (ongewenste) afhankelijkheid. Dit biedt voordelen op het gebied van logistiek/mobiliteit (en de uitstoot van deze sector).

Maatregelen - Industrie en elektrificatie

In de industriële sector wordt met name gekeken naar de CO₂ reductie (bijvoorbeeld bij het uitwisselen van CO₂/warmte naar andere sectoren). Hier is vaak niet goed inzichtelijke hoeveel stikstofreductie gerealiseerd wordt.

Maatregelen - Natuur

Over mogelijkheden de natuur te versterken en/of de biodiversiteit te vergroten is tijdens de bijeenkomst gediscussieerd. Met name het aanpakken van de kreekruggen kwam ter sprake. Momenteel is er een Interreg project (met een aantal agrariërs) waar kreekruggen onderdeel vanuit maakt. Daarnaast werden ideeën aangedragen om bossen te versterken en overgangszones te creëren tussen bos en kernen.

Maatregel - Mobiliteit

Voor mobiliteit is een Zeelandbrede maatregel besproken, het zoeken naar potentiële locaties voor mobiliteitshubs. Inmiddels zijn in meerdere gemeenten onderzoeken gestart naar locatie en potentie van een locatie voor een hub.

6. Wateropgave

6.1 Kaderrichtlijn Water

Doel

Voor grondwater geldt vanuit de KRW een verplichting voor het behalen van een goede chemische en kwantitatieve toestand, waarbij verontreiniging van grondwater wordt voorkomen of beperkt en negatieve trends worden omgebogen. Uiterlijk in 2027 moet Nederland alle maatregelen hebben genomen die nodig zijn om te komen tot gezonde aquatische ecosystemen. Daarnaast is het doel van het Kabinet om emissies van gewasbeschermingsmiddelen naar de leefomgeving door land- en tuinbouwbedrijven terug te dringen tot nagenoeg nul op 1 januari 2030 (KRW doelen dienen in 2017 gehaald te zijn). Dit moet primair bereikt worden door aanscherping van het generieke beleid.

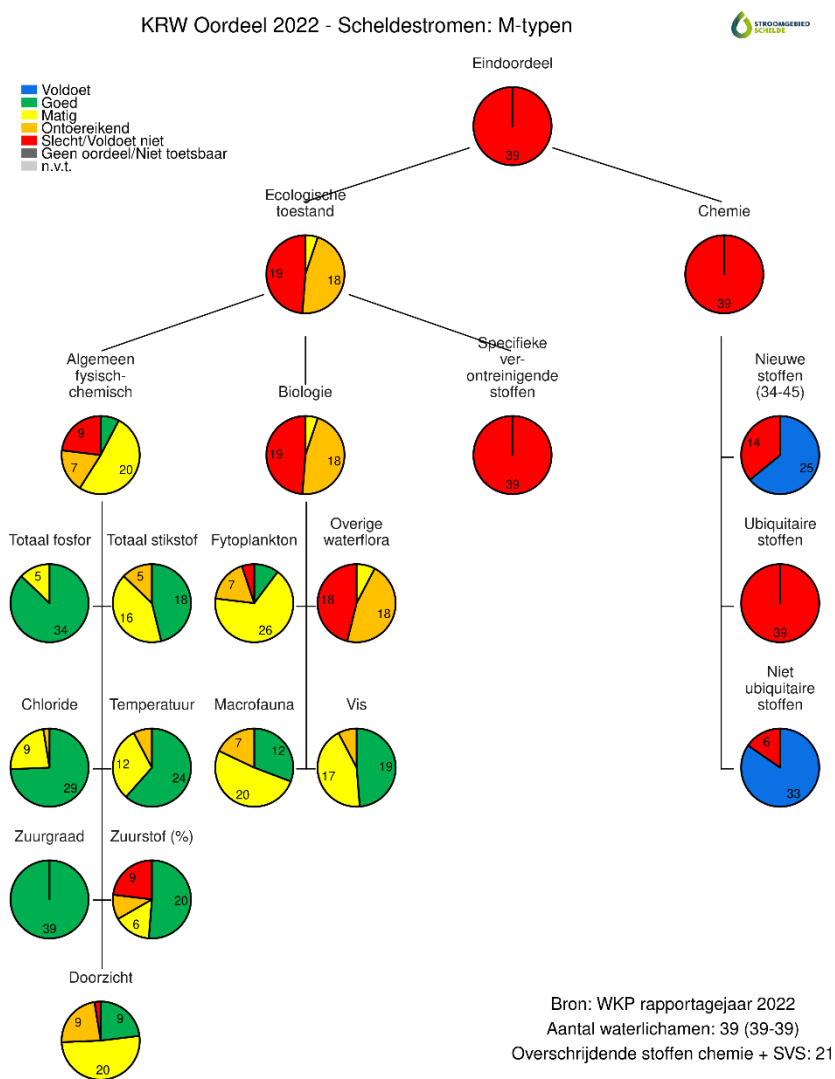
Opgave

Uit de KRW-oordelen volgt dat de waterkwaliteit in de Zeeuwse wateren voor veel parameters niet voldoet (zie afbeelding 6). De oorzaak hiervan is niet in alle gevallen duidelijk. Een belangrijke sturende parameter voor de biologische kwaliteitselementen is het doorzicht. De mate van doorzicht houdt direct verband met de hoeveelheid fytoplankton die op zijn beurt weer bepaald wordt door de belasting met meststoffen. In brakke wateren is het met name de overmaat aan stikstof die zorgt voor een teveel aan fytoplankton. Om deze situatie te kunnen verbeteren moet de belasting met meststoffen teruggedrongen worden. De belangrijkste bron voor deze belasting is de uit- en afspoeling van meststoffen vanuit de landbouw.

Voor vissen lijken de maatregelen (m.n. aanleg vispassages) voldoende effect te hebben, maar voor waterplanten en macrofauna is niet goed duidelijk waarom daar geen verbetering optreedt. Naast de lokale water- en bodemsituatie zal beheer en inrichting zeker een rol spelen. Met alleen een natuurvriendelijker oeverinrichting wordt tot nu toe geen duidelijk positief effect gemeten, maar mogelijk dat een combinatie van maatregelen wel effect heeft.

Onderstaand worden de maatregelen die nu onderdeel vormen van het KRW-maatregelenprogramma nader beschreven.

Maatregelen

Afb. 6 KRW oordeel 2022 (Waterschap Scheldestromen)

Maatregel - bufferstroken

Beperking van uit- en afspoeling van meststoffen vanuit de landbouw is mogelijk via een aantal routes. Naast ingrepen in de mate en wijze van bemesting kunnen maatregelen zich ook richten op de wijze van draineren en op de inrichting van de overgangszone tussen water en land. Met regelbare drainage is het mogelijk om de belasting van het oppervlaktewater via uitspoeling te beperken en met bufferstroken kan de belasting via afspoeling beperkt worden.

Het werken met bufferstroken is al vastgelegd als maatregel in het 7de Actieprogramma Nitraatrichtlijn²², een maatregel die op zijn plaats is binnen het NPLG. Niet alleen omdat het een maatregel is met ruimtelijke impact, maar vooral ook omdat het een maatregel is die veel meer doelen dient. Zo wordt met bufferstroken niet alleen de afspoeling van meststoffen en bestrijdingsmiddelen beperkt, maar kan daarmee ook invulling gegeven worden aan de doelstelling voor groenblauwe dooradering en zullen bufferstroken de biodiversiteit bevorderen.

Langs KRW-waterlichamen worden 5 m brede teeltvrije zones voorgeschreven en 2 m brede teeltvrije zones bij overige watervoerende wateren. Hierbij geldt een maximum van 5% van het areaal van een perceel. Omdat de effectiviteit van teeltvrije zones in het verminderen van uit- en afspoeling van nutriënten afhangt van de lokale situatie, krijgen waterbeheerders de mogelijkheid op basis van hun kennis van lokale omstandigheden te bepalen waar een smallere teeltvrije zone afdoende is voor de waterkwaliteit (nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen). De huidige waterkwaliteit moet nadrukkelijk in die overwegingen meegenomen worden.

Vanuit het GLB wordt, in door Provincies aangewezen gebieden, vergoeding geboden voor bredere zones of voor bufferstroken die begroeid zijn met bloemenstroken of waar bomen of struiken worden toegepast die bijdragen aan de biodiversiteit en het netwerk van fijne groenblauwe dooradering vergroten.

Maatregel - natuurlijker peilbeheer

Tegennatuurlijk peilbeheer is een andere mogelijke oorzaak voor de achterblijvende biologische kwaliteit van het water. In vrijwel alle wateren wordt in de winterperiode een lager peil nagestreefd dan in de zomer, terwijl het van nature in de winter juist natter is dan in de zomer. Tot op heden is ingezet op het beperken van het verschil tussen zomer- en winterpeil tot maximaal 20 cm. Dat is echter nog steeds tegennatuurlijk. Gelet op het uitblijven van verbetering van de biologische kwaliteit wordt in een aantal gebieden nagegaan wat de mogelijkheden voor en effecten van een meer natuurlijk peilverloop zijn. Mogelijk beperkt dit de gebruiksmogelijkheden van met name gronden die direct aan waterlopen grenzen en ontstaat behoefte aan meer ruimte voor water om extreme situaties op te kunnen vangen. Die ruimte zou gevonden kunnen worden door in te zetten op een natuurvriendelijker oeverinrichting en inzet van bufferstroken, waarmee ook weer een koppeling gelegd kan worden met de groenblauwe dooradering.

Maatregel - natuurvriendelijke oevers

Van de oorspronkelijke doelstelling van aan te leggen kilometers natuurvriendelijke oevers (375 km aan één of twee zijden) is vanwege het uitblijven van direct meetbare effecten op de biologische waterkwaliteit in combinatie met de forse financiële en personele inzet die hiermee gemoeid is een aanzienlijk deel geschrapt. Tegelijkertijd zien we dat klimaatontwikkeling ons dwingt om het watersysteem zodanig in te richten dat het niet alleen extreme neerslagsituaties op kan vangen, maar ook extreme droogte. Ruimer gedimensioneerde waterlopen maken het mogelijk om gemiddeld hogere peilen aan te houden zonder dat daarbij meer gebieden in de problemen komen bij extreme

²² <https://open.overheid.nl/repository/ronl-31b2d76b-e0a6-455f-9de0-10606eca5eb3/1/pdf/21291858.bijlage1.pdf>

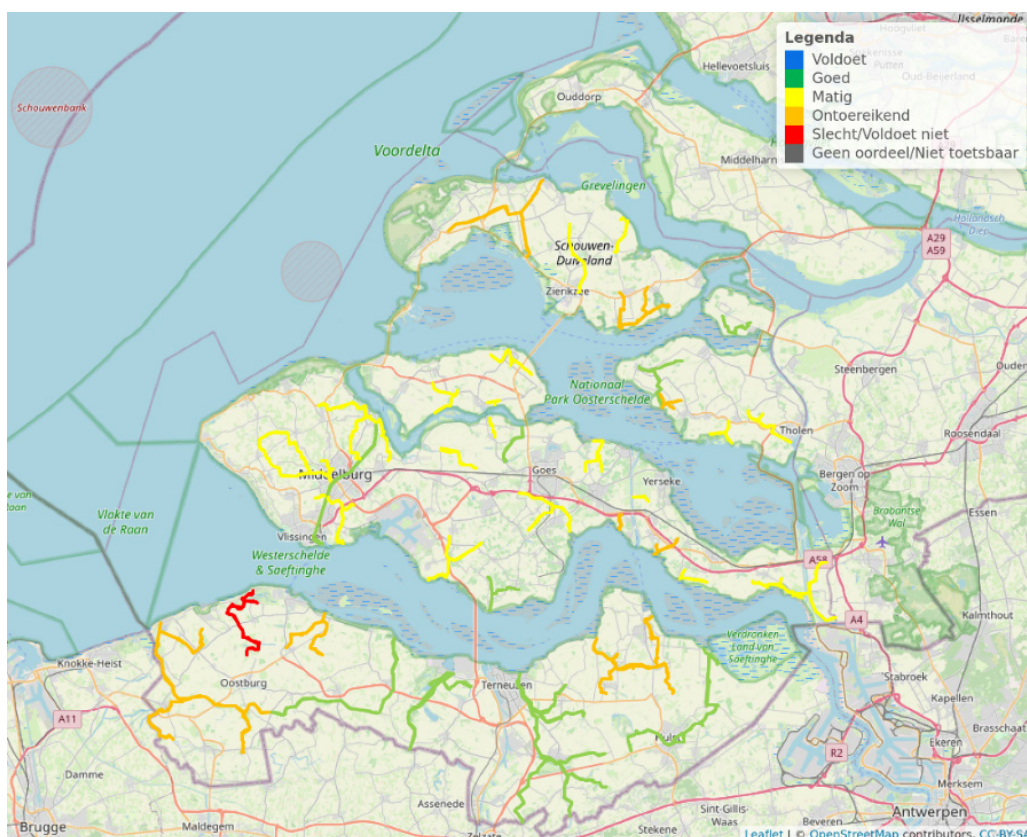
neerslag. Die ruimere dimensies kunnen gevonden worden in natuurvriendelijk ingerichte oevers die tegelijkertijd (en samen met de bufferstroken) een invulling kunnen zijn van de gewenste groenblauwe dooradering. Daar komt bij dat de beoordeling van de meerwaarde van natuurvriendelijke oevers nu alleen plaatsvindt op basis van het effect op de waterkwaliteit en er niet gekeken wordt naar het effect op landnatuur en biodiversiteit.

Maatregel - Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW)

Het DAW vormt onderdeel van de maatregelen in het kader van het 7de Actieprogramma Nitraatrichtlijn. Het zou een belangrijke rol moeten gaan spelen bij het verbeteren van de water- en bodemkwaliteit. Voorwaarde daarvoor is dat veel meer boeren meedoen die ook voldoende maatregelen treffen. Vanuit het 7de Actieprogramma Nitraatrichtlijn wordt daarom ook geld gereserveerd voor o.a. stimulering van een grotere actieve deelname van boeren, monitoring en onderzoek naar effect van maatregelen. Een beschrijving van het DAW met daarbinnen lopende projecten en overzichten van mogelijke maatregelen zijn te vinden op www.agrarischwaterbeheer.nl. Binnen Zeeland is een werkgroep opgericht die het DAW in Zeeland verder moet brengen. In het voorjaar van 2023 zal daartoe een uitvoeringsprogramma gepresenteerd worden.

Maatregel - 7de Actieprogramma Nitraatrichtlijn

Het 7de Actieprogramma Nitraatrichtlijn komt onder bovenstaande acties al een aantal keer in beeld. Aanvullend hierop is een Addendum²³ op het Actieprogramma uitgebracht met een aantal mogelijke maatregelen waaruit, afhankelijk van regionale doelen, de meest passende kunnen worden gekozen. Voor het zuidwestelijk zeeleigebied worden daarvoor met name zuiveren drainagewater, zuiveren oppervlaktewater en multifunctionele bufferstroken als optie genoemd.

Afb. 7 KRW waterlichamen inclusief eindoordeel

²³ <https://open.overheid.nl/repository/ronl-27a72918-b544-41ef-9e92-0ba2ef757bac/1/pdf/21291858.bijlage%204.pdf>

Hoewel bovengenoemde maatregelen reeds onderdeel zijn van het huidige maatregelenpakket uit de stroomgebiedbeheerplannen, komt doelbereik alleen in beeld als we hier sterker op inzetten dan tot nu toe is voorzien. De wateropgave is zodanig dat de doelen met een minimale invulling niet bereikt gaan worden. Over de verdeling van verantwoordelijkheden en te leveren personele en financiële inzet door de betrokken partijen zijn nadere afspraken nodig.

7. Klimaatopgave (broeikasgassen) -PM

8. Structurerende keuzes

In de Startnotitie NPLG is toegelicht dat de structurerende keuzes²⁴ volgen uit de gemaakte beleidskeuzes voor natuur en stikstof, water en bodem sturend en landbouw. Het Rijk schetst in het ontwikkeldocument NPLG de randvoorwaarden waarbinnen Provincies in de gebiedsprogramma's aangeven welk landgebruik en maatregelen passend zijn bij het gebied. (eventuele) Verbeeldingen worden via het gebiedsprogramma opgesteld.

Structurerende keuzes met directe doorwerking	bondige toelichting
Overgangsgebieden	Een gebied rondom stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden waar functies en activiteiten een bijdrage moeten leveren aan natuurherstel
Bufferstroken langs beekdalen op hoge zandgronden	Voor waterkwaliteit ruime bufferstroken in beekdalen op zandgronden realiseren, tevens bijdragend aan infiltratie grondwater
Peilopzet veenweide	Toewerken naar vernatting van veenweidegebieden om CO ₂ emissie en bodemdaling te beperken
Inpassing areaal agrarische natuur/landschapsgrond/nieuwe natuur	Richting voor wijze waarop deze nieuwe arealen ingepast kunnen worden en welke eigenschappen van het gebied daarbij in ogenschouw moeten worden genomen
Ruimte voor waterberging	Langs waterkeringen en rivierbedden, en langs grote wateren vanwege peilfluctuaties. Betere ruimtelijke inrichting en voor het vaststellen van grenzen aan het gebruik van grond- en oppervlaktewater. Voldoende ruimte piekopvang
Waterbeschikbaarheid verzilte gebieden	Acceptatie van tijdelijke toename regionale verzilting en aanpassing van het landgebruik hierop
Invulling 10% groenblauwe dooradering	Uitleg over inpassingsmogelijkheden van landschapselementen die bijdragen aan het realiseren van 10% groenblauwe dooradering
Bescherming landbouwgrond	Beschermen van bruikbare landbouwgrond moet in gebiedsprocessen nadrukkelijk aandacht krijgen om vruchtbare landbouwgrond te behouden voor de landbouw en voldoende grond beschikbaar te houden voor de extensiveringsopgave en agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Tabel 11 Structurerende keuzes

8.1 Overgangsgebieden

Eén van de structurerende keuzes van het NPLG is het principe van de overgangsgebieden. De definitie die het NPLG hiervoor gebruikt is de volgende:

Overgangsgebieden: gebieden grenzend aan Natura 2000-gebieden. Deze gebieden leveren een bijdrage aan het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen in de betreffende Natura 2000-gebieden. Systeemherstel is hiervoor noodzakelijk. Opgaven voor natuur, water en klimaat en landbouw worden in de overgangsgebieden gelijktijdig aangepakt. Deze gebieden hebben momenteel een overwegend agrarische functie.

Het ruimtelijk gebruik en de functies en activiteiten in de omgeving van Natura 2000-gebieden staan in direct verband met de natuurkwaliteit binnen het Natura 2000-gebied. Voor verschillende gebieden kan het verbeteren van condities in de omgeving van deze gebieden een belangrijk

²⁴ Structurerende keuzes bevatten ordenende principes, die richting geven aan de ruimtelijke inrichting. De keuzes gaan in op de wenselijkheid en onwenselijkheid van (nieuwe) activiteiten in het landelijk gebied. Daarmee beschrijft het NPLG de richting voor de ruimtelijke uitwerking van de gebiedsprogramma's door provincies.

onderdeel zijn van een aanpak gericht op het herstel van natuurlijke processen. De aanpak van deze gebieden is noodzakelijk voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen.

In het 'Startdocument Gebiedsproces Natuur en Stikstof' wordt in hoofdstuk 7.3.1 uitleg gegeven over de overgangsgebieden binnen de provincie Zeeland. De definiëring van de overgangsgebieden in Zeeland wordt nader uitgewerkt. Momenteel zijn geen overgangsgebieden benoemd. Eerst wordt geïnventariseerd of en zo ja, waar deze gebieden benodigd zijn om de instandhoudingsdoelstellingen van bepaalde Natura 2000-gebieden te behalen.

8.2 Inpassing areaal agrarische natuur/landschapsgrond/nieuwe natuur

Voor Zeeland zijn kansrijke gebieden voor realisatie van bos en houtige landschapselementen in kaart gebracht. Ook trends en ontwikkelingen zijn daarin meegenomen. Deze zijn vertaald naar één samenhangend kaartbeeld voor de gehele provincie; de kansenkaart bos en houtige landschapselementen²⁵.

PM

8.3 Ruimte voor waterberging

Zie hoofdstuk 9.

8.4 Waterbeschikbaarheid verzilte gebieden

Zie hoofdstuk 9.

8.5 Invulling 10% groenblauwe dooradering

Groenblauwe dooradering sluit optimaal aan op de bestaande fysische, geografische, hydrologische en ecologische omstandigheden van het gebied. Daarnaast voorziet het waar mogelijk in verbindingen tussen punt-, lijn- en vlakelementen, om een ecologische en landschappelijke basiskwaliteit in het landelijk gebied te creëren, en in verbindingen tussen bestaande natuurgebieden van het Natuur Netwerk Nederland. De aanleg van punt-, lijn- en vlakelementen moet leiden tot 10% groenblauwe dooradering. De maatregel is uitgewerkt in het Aanvalsplan Landschap. Er is hierin een landelijke inschatting gemaakt van het bestaande areaal groenblauwe dooradering en de resterende landelijke opgave. Voor de resterende opgave zal de komende tijd, in gezamenlijkheid tussen Rijk en Provincies worden bepaald wat de opgave per provincie is.

8.6 Bescherming landbouwgrond –PM

²⁵ <https://www.zeeland.nl/digitaalarchief/zee2100044>

9. Keuzes Water en Bodem Sturend

Door water en bodem sturend te laten zijn in de ruimtelijke ordening, kunnen we in Nederland ook in de toekomst met een ander en grillig klimaat blijven leven, wonen en werken. In een veilige omgeving, met een gezonde bodem en voldoende en schoon water.

In de Tweede Kamerbrief van 25 november 2022²⁶ 'Water en Bodem Sturend' worden de structurerende keuzes per gebied of thema beschreven. In bijlage 9 staat een verdere uitwerking van deze structurerende keuzes, samen met een uitwerking van de urgentie, de inzet, de te nemen maatregelen en de consequenties. Als 'hoofd' structurerende keuzes worden genoemd:

- Voldoende water
- Schoon en gezond water
- Ruimte voor water
- Bodem
- Bebouwd gebied/klimaatadaptatie
- Laagveengebieden (buiten beschouwing gelaten)
- Verziltende kustgebieden
- Hoge zandgronden (buiten beschouwing gelaten)

9.1 Voldoende water

In het provinciale waterhuishoudingsplan 2001-2006 zijn de waterkansenkaarten²⁷ geïntroduceerd als basis voor keuzes rond ruimtelijke ontwikkelingen. In bijlage 10 wordt de totstandkoming van de waterkansenkaarten toegelicht. Met behulp van waterkansenkaarten (die in 2014 zijn herzien) wordt richting gegeven aan het beleid door enerzijds gewenste ontwikkelingen te stimuleren en anderzijds ongewenste ontwikkelingen te voorkomen. Uiteindelijk moet dit leiden tot een zodanige afstemming van ruimtelijke ordening en landgebruik, gelet op de mogelijkheden en beperkingen uit hydrologisch en bodemkundig oogpunt. Zodat een efficiënte en duurzame waterhuishoudkundige situatie en een duurzaam gebruik van de bodem gerealiseerd wordt. Grondgebruik wordt daar gesitueerd waar het van nature het meeste perspectief biedt en zoetwatervoorkomens²⁸ worden behouden en gestimuleerd.

9.1.1 *Droogte*

Het ontbreken van wateraanvoermogelijkheden beïnvloedt de veerkracht van het systeem negatief. Neerslag is de belangrijkste - en op veel plaatsen enige - bron van zoet water in de provincie Zeeland. Dat betekent dat een groter beroep moet worden gedaan op de veerkracht van het systeem. Een balans moet gevonden worden tussen de randvoorwaarden die bodem, water en gebruiksfuncties stellen (een balans tussen neerslag, (zoute) kwel, grondgebruik, drooglegging, waterbehoefte enz.). De veerkracht van het systeem bij droogte is niet goed in beeld gebracht en vereist nader onderzoek.

9.1.2 *Maximale onttrekking in ruimte en tijd*

Wateraanvoermogelijkheden in Zeeland ontbreken, zodoende is in het verleden veel aandacht besteed aan de wijze waarop verantwoord omgegaan kan worden met de mogelijkheden die lokaal aanwezige zoetwaterbellen bieden. Het gaat om beperkte hoeveelheden zoet water, daarom is veel gemeten en gerekend aan maximaal te onttrekken volumes. Bekend is dat - op plaatsen waar tot

²⁶ Bron: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/11/25/kabinet-maakt-water-en-bodem-sturend-bij-ruimtelijke-keuzes>

²⁷ <https://kaarten.zeeland.nl/map/waterkansenkaart>

²⁸ Bron: beleidsnota grondwater Waterschap Scheldestromen

minstens 15 m diepte zoet grondwater aanwezig is - op jaarbasis een waterschijf van maximaal 80 mm onttrokken kan worden zonder in te teren op de aanwezige voorraden. Recente rekenexercities bevestigen die waarde. Voor dergelijke zoetwatervoorcomens hanteert het waterschap dan ook algemene regels die daarvan uitgaan (zie folder²⁹).

9.1.3 Grondwateronttrekkingen

De Provincie Zeeland kende in het jaar 2021 dertien heffingsplichtige onttrekkingen waarmee in totaal 8,1 miljoen m³ grondwater werd onttrokken. Het gaat hierbij om twee drinkwaterwinningen, vier industriële onttrekkingen (proceswater) en zeven bronbemalingen (bouwprojecten). Het aandeel van de drinkwateronttrekkingen is hierin met 5,9 miljoen m³ het grootst. Bij beide drinkwateronttrekkingen wordt ook water geïnfiltreerd. In 2021 ging dat om 4,7 miljoen m³.

Naast de heffingsplichtige onttrekkingen zijn er ook meldingsplichtige onttrekkingen. Dit betreft voornamelijk onttrekkingen van zoet grondwater met behulp van diepdraains ten behoeve van de landbouw, waarvoor eerdergenoemde algemene regels gelden. Sinds de zoetzoutverdeling van de Zeeuwse ondergrond in beeld is gebracht, is het aantal diepdraains, mede als gevolg van een aantal zeer droge jaren, exponentieel toegenomen (zie figuur 5). Momenteel zijn meer dan 1.300 diepdraains geregistreerd. Uitgaande van een te bedienen oppervlakte van 10 ha per diepdrain, wordt bij benadering 13.000 ha landbouwgrond berekend vanuit grondwater. De hoeveelheid die onttrokken wordt, zal van jaar tot jaar verschillen, maar kan bij de maximaal toegestane hoeveelheid van 80 mm ruim 10 miljoen m³ op jaarbasis bedragen.

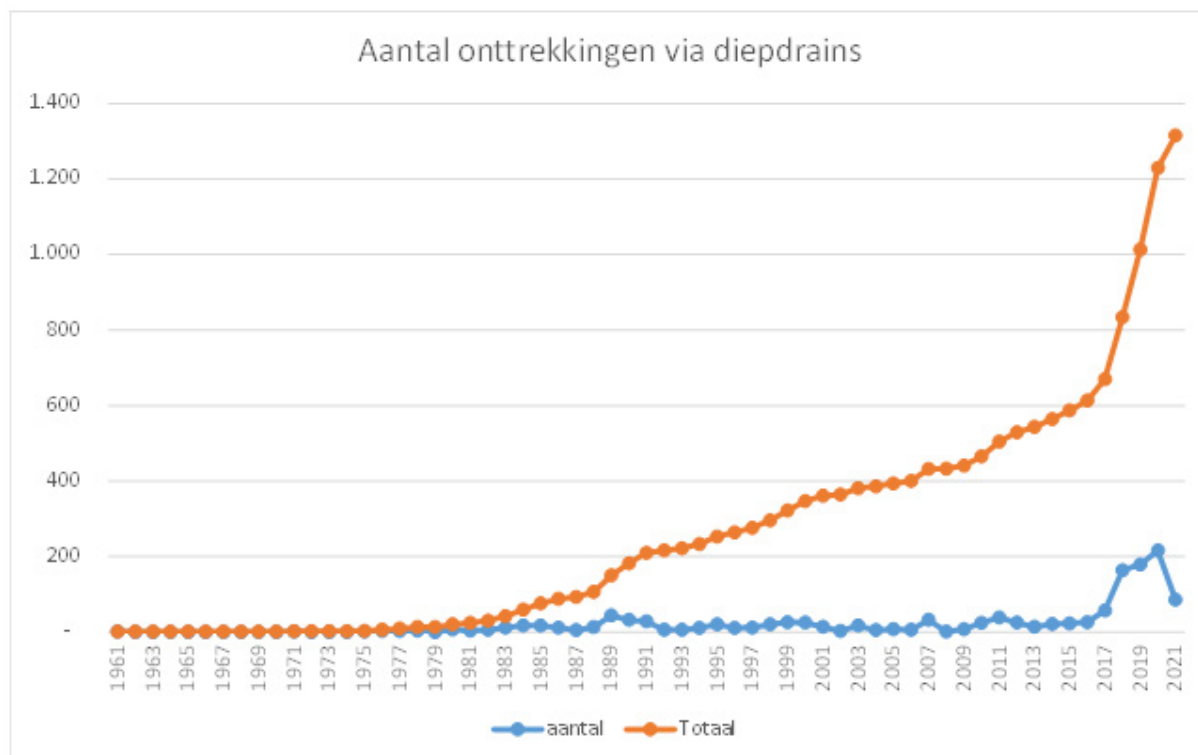

Fig. 5 Aantal onttrekkingen via diepdraains

9.2 Schoon en gezond water

De maatregelen, vanuit de KRW Stroomgebiedbeheersplannen 2022-2027, het 7de Actieprogramma Nitraatrichtlijn 2022-2026 (met bijbehorend addendum), de derogatiebeschikking, de

²⁹ [https://scheldestromen.nl/sites/scheldestromen.nl/files/Folder grondwater onttrekken def.pdf](https://scheldestromen.nl/sites/scheldestromen.nl/files/Folder%20grondwater%20onttrekken%20def.pdf)

Programmatistische Aanpak Grote Wateren (PAGW) en uitvoeringsprogramma's zoals voor reducties van medicijnresten en andere chemische stoffen, worden uitgevoerd.

9.3 Ruimte voor water

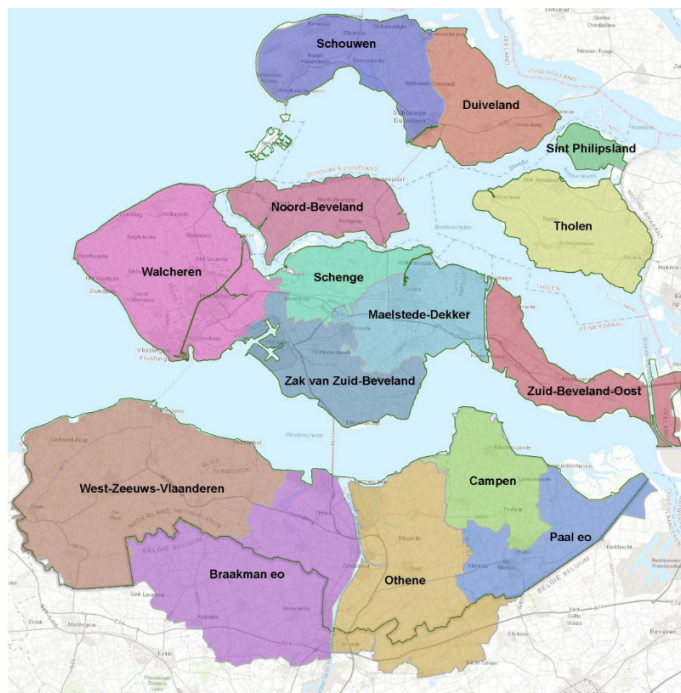
Om de veerkracht van het watersysteem in beeld te brengen is door Waterschap Scheldestromen het proces Planvorming Wateropgave (PWO) doorlopen. Doel is dat alle watersystemen voor de wateroverlastnormering, het peilbeheer (onder normale omstandigheden) en de waterkwaliteit in 2027 op orde zijn gebracht. Er is nog geen rekening gehouden met extreme droogte.

9.3.1 Wateroverlast

PS van Zeeland hebben in de Omgevingsverordening Zeeland³⁰ (art. 4.2) vastgelegd aan welke normen het watersysteem moet voldoen. De normen zijn uitgedrukt in de kans dat het peil van het oppervlaktewater het niveau van het maaiveld overschrijdt ('kans op inundatie vanuit oppervlaktewater') en hangen samen met het grondgebruik. Zo geldt een norm van eens per honderd jaar voor bebouwd gebied, eens per 25 jaar voor agrarisch gebied en zijn o.a. natuurgebieden vrijgesteld van normering. Het waterschap draagt er zorg voor dat de afvoer- en bergingscapaciteit van de regionale wateren in haar beheergebied uiterlijk in 2027 voldoet aan deze normen.

Alle watersystemen in het beheergebied zijn door het waterschap doorgerekend om na te gaan in hoeverre voldaan wordt aan de wateroverlastnormering. Waar dit niet het geval is, wordt nagegaan welke maatregelen redelijkerwijs genomen kunnen worden om het watersysteem alsnog aan de normering te laten voldoen.

De uitvoering van de benodigde maatregelen gebeurt zoveel mogelijk integraal en per gebied. Het beheergebied van waterschap Scheldestromen is daartoe opgedeeld in vijftien deelgebieden: Sint Philipsland, Maelstede-Dekker, Noord-Beveland, Schenge, Zak van Zuid-Beveland, Tholen, Walcheren, Schouwen, Duiveland, Zuid-Beveland-Oost, Paal e.o., Campen, Othene, Braakman e.o. en West-Zeeuws-Vlaanderen. De gebiedsindeling is weergegeven op het volgende kaartje. Meer informatie over een bepaald gebied is te vinden op de website van het waterschap: <https://scheldestromen.nl/pwo>.

Afb. 8 Deelgebieden beheergebied Waterschap

9.4 Bodem

Het uitgangspunt voor de bodem is dat deze benut, beschermd en hersteld moet worden om de natuurlijk aanwezige potentie van de vele bodemfuncties duurzaam te gebruiken. Vanuit het Rijk wordt hierbij ingezet op twee punten:

- Vitale bodems verkrijgen. Hierbij valt te denken aan de volgende componenten:
 - o Goede bodemkwaliteit (fysisch, chemisch en biologisch)
 - o Duurzaam bodembeheer
 - o Minimale verstoring (ontgravingen, afdekking, etc.)
- Efficiënte ondergrondse ordening. Hierbij valt te denken aan de volgende componenten:

³⁰ <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR613688/10>

- o Regie ruimtegebruik ondergrond en diepe ondergrond
- o Grondwatervoorraden
- o Bodemenergiesystemen en geothermie

Voor een uitwerking van de twee bovengenoemde punten worden er zes structurerende keuzes met maatregelen voorgeschreven (zie bijlage 9). Voor het landelijk gebied is met name het verkrijgen van een vitale bodem belangrijk. Het belang van inzet op duurzaam bodembeheer en een goede bodemkwaliteit zijn doelen die de Provincie Zeeland reeds beschrijft in haar beleid. Het ondersteunen van pilots, projecten en onderzoeken op deze thema's is van groot belang.

9.5 Klimaatadaptatie

De brief *'Water en bodem sturend'* komt voor het overgrote deel overeen met de keuzes die in de Klimaatadaptatiestrategie Zeeland 2021-2026 (hierna: KasZ) zijn opgenomen. In de KasZ hebben de overheden (gemeenten, Rijk, Waterschap en Provincie) vastgelegd hoe we ons in Zeeland aanpassen aan het veranderende klimaat en omgaan met de gevolgen daarvan.

Doel van de KasZ is een klimaatbestendig en waterrobuust Zeeland in 2050. In de KasZ zijn de effecten van 4 klimaateffecten (wateroverlast, droogte, hitte en overstromingsrisico) vertaald naar een aantal thema's: 1) Overstromingen, 2) Vitale en kwetsbare infrastructuur, 3) Natuur, 4) Landbouw, 5) Bebouwd gebied en 6) Recreatie.

Uitgangspunt is dat 'beleid klimaatadaptief moet zijn'. Bij de structurerende keuzes wordt meegewogen of hetgeen dat wordt gekozen, stand houdt onder extreme weersomstandigheden (van 2050). De keuzes voor Zeeland zijn in hoofdstuk 4 van de KasZ vastgelegd. Deze worden als uitgangspunten overgenomen. Een overzicht van de keuzes van de KasZ zijn opgenomen in bijlage 11 van het gebiedsprogramma. In groen is aangegeven welke direct van toepassing zijn op het gebiedsprogramma. De andere kunnen in meer of mindere mate ook relatie hebben, afhankelijk van het gebied en de aard van de afspraak.

In het 'Startdocument Gebiedsproces Natuur en Stikstof' van juli 2022 zijn onderdelen over klimaatadaptatie opgenomen. In het Startdocument is klimaatadaptatie als meekoppelkans opgenomen. Met de brief 'Water en bodem sturend' is dit veranderd in een sturend principe. Belangrijk is om in de volle breedte rekening te houden met het veranderende klimaat en dat ook daarop keuzes worden gebaseerd. Bij de keuzes en maatregelen in het gebiedsprogramma moet daarom niet alleen gekeken worden naar de huidige situatie van het systeem. Ook moet de situatie in 2050 en verder mee worden genomen/gewogen. Dragen de keuzes die nu gemaakt worden bij aan het doel waar we uiteindelijk in die periode willen zijn én hebben we dan een functionerend systeem (natuur, landbouw, recreatie etc.) in het dan heersende klimaat.

Om de komende jaren te blijven werken aan het uitdragen van de boodschap in relatie tot een breed klimaatbewustzijn is de campagne *'Het klimaat verandert, Zeeland verandert mee'* uit te dragen.

9.5.1 Overstromingen

De versnelde zeespiegelstijging zorgt ervoor dat de ruimte die nodig is voor onze waterveiligheid steeds groter en omvangrijker wordt. In de komende tijd zullen we die ruimte ook middels een reservering moeten gaan aangeven, zodat er géén ontwikkelingen meer kunnen plaatsvinden die strijdig zijn met noodzakelijk geachte maatregelen in kader van de waterveiligheid. De verzilting zal in de gebieden die benodigd zijn voor onze waterveiligheid, naar verwachting ook verder toenemen wat gevolgen zal hebben voor het huidige gebruik. Het is belangrijk om in deze gebieden stil te staan bij de mogelijke kansen voor natuur, wateropslag etc. in combinatie met het vergroten van de waterveiligheid ter plaatse.

In de toekomst moet integraal gekeken worden naar dijkversterkingsprojecten. Ook is er gebiedsgericht maatwerk nodig, dat kansen biedt aan innovatieve concepten zoals brede waterkerende landschappen en steden.

9.5.2 Natuur/bodem

Door het versneld realiseren van het NNZ kunnen de negatieve klimaateffecten op de Zeeuwse natuur beter worden opgevangen. Het robuuster inrichten van een regionaal water- en bodemsysteem is nodig voor het opvangen van extremen. Maatregelen met betrekking tot het regionaal bodemwatersysteem vragen om een brede samenwerking en gebiedsgerichte, integrale aanpak. Ook buiten de grenzen van natuurgebieden moet in natuur geïnvesteerd worden om ecosystemen overeind te houden en de achteruitgang van biodiversiteit te stoppen. Dit vraagt om een natuurinclusieve benadering van de andere aandachtsvelden in de KasZ en het “verweven” van functies en sectoren.

9.5.3 Landbouw

De Zeeuwse landbouw is in 2050 volhoudbaar³¹. Wanneer niet voldoende geïnvesteerd kan worden in aanpassingen voor de veranderende omgeving, zal de gevoeligheid voor klimaatverandering en het risico op oogst-, teelt- en bodemstructuurschade toenemen. Cruciale elementen voor de agrarische sector zijn een robuust watersysteem, een goede bodemkwaliteit en een klimaatadaptieve bedrijfsvoering. Het pakket van maatregelen van de KRW is noodzakelijk om uitspoeling van nutriënten naar het oppervlaktewater te voorkomen. Klimaatadaptatie en (eco-)systeemdiensten worden verankerd in agrarisch stimulerings- en studiebeleid. Daarnaast worden de mogelijkheden verkend voor een klimaatadaptieve aanpak van de Zeeuwse grondbank.

9.5.4 Overige aandachtsgebieden vanuit de KasZ

In het landelijk gebied is meer ondergebracht dan natuur en landbouw. Het landelijk gebied wordt doorkruist met vitale infrastructuur. Daaraan worden binnen het kader van water en bodem sturend ook de nodige eisen gesteld. Daarnaast is in onze provincie ook de recreatiesector een belangrijke functie die veelal in het landelijk gebied gevestigd is en/of gebruik maakt van het landelijk gebied. Voor deze functies en ook voor het stedelijk gebied (de contramal) geldt op gebied van klimaatadaptatie dat deze niet los gezien kunnen worden van het landelijk gebied. Ze kunnen direct invloed uitoefenen op het landelijk gebied als bijvoorbeeld vitale infrastructuur een specifieke inrichtingseis krijgt. Daarnaast kunnen ze elkaar ook versterken.

9.6 Verziltende kustgebieden PM

Zie ook 4.1.2 en 9.5.1.

³¹ *Ambitie voor volhoudbaar (bron: Omgevingsvisie): het creëren van zoveel mogelijk meerwaarde. Meerwaarde die ontstaat door een samenhangende integrale benadering van bodem (vruchtbaarheid), beheer (zoet) water, biodiversiteit en landschap in combinatie met het (kosten-)efficiënter boeren.*

10. Gebiedsprocessen

10.1 Deelgebied Manteling van Walcheren / Walcheren

10.1.1 *Gebied rondom de Manteling van Walcheren*

Op Walcheren ligt de uitdaging om verschillende thema's integraal te benaderen, waaronder natuur, landbouw en water. Klimaatadaptatie speelt volop op Walcheren waar de laatste jaren ook problemen zijn geweest met droogte. De landbouw staat hier voor een transitie vanwege de stikstofproblematiek, vanwege het klimaat en de verwachte zeespiegelstijging. De recreatiedruk is hoog en nog steeds groeiende en niet altijd goed verdeeld. De biodiversiteit in het landelijk gebied en het Natura 2000-gebied Manteling van Walcheren staat onder druk. Het grootste gedeelte van de stikstofdepositie is afkomstig van bronnen van buiten Walcheren/Nederland waaronder scheepvaart en buitenlandse emissies. De stikstofdepositie van regionale bronnen is voornamelijk afkomstig van de landbouw (akkerbouw en veehouderij) en van een kleiner deel van overige sectoren. Een integrale aanpak voor de komende jaren op het gebied van stikstofbelasting, landbouw, recreatie, water en natuur is wenselijk. Hierin nemen we thema's als toerisme, mobiliteit, cultuurhistorie en sociaal economische ontwikkeling zoveel mogelijk mee.

10.1.2 *Proces*

Er is sinds medio 2022 een netwerkregisseur aangewezen die gesprekken voert met de betrokken gebiedspartijen en een gebiedstafel formeert. In het gebiedsproces in het noordwestelijk deel van Walcheren ligt de focus in de startfase op de zone van 0-3 km rondom het Natura 2000-duingebied de Manteling. In een deelgebied van circa 400 ha (Oostkapelle oost) is een gebiedsverkenning opgestart vanuit de hoofdthema's natuur, stikstof, water en klimaat. Tevens is met een aantal, voornamelijk agrarische, ondernemers uit de gemeente Veere in meerdere sessies nagedacht over mogelijke maatregelen die bijdragen aan de thema's uit het NPLG. Het gebiedsproces bevindt zich in de opstartfase waarbij er geïnventariseerd wordt wat nodig is om tot een routekaart of gebiedsagenda te komen met zinvolle projecten/maatregelen.

Momenteel werken we aan gebiedssamenwerkingen vanuit maatwerk, behoeften en kansen in het gebied vanuit perspectief voor de toekomst. De optelsom van deze projecten/maatregelen vormt de routekaart.

10.1.3 *Gebiedsanalyse*

Een belangrijk onderdeel om te starten met een gebiedsproces is een gebiedsanalyse en een verkenning van ambities en doelen. Onderdelen zijn:

- een landschapsbiografie (cultuurhistorie)
- een water en bodem analyse waaronder hydrologisch onderzoek van de Manteling en de binnenduinrand/de directe zone eromheen.
- een data en verkavelingsanalyse
- een stakeholdersanalyse

Onderdelen van de gebiedsanalyse zijn deels in gang gezet en worden in 2023 uitgevoerd. In 2021 is door de WUR een verkenning naar de potentie van agroforestry als oplossingsrichting voor de stikstofproblematiekverkenning uitgevoerd³². Als onderdeel van de Zeeuwse deelname in het onderzoeksprogramma Agroforestry heeft Wageningen University gekeken naar de rol die de aanplant van houtige gewassen in combinatie met de teelt van eenjarige akkerbouwgewassen kan spelen bij stikstofreductie. Het aandeel is klein maar agroforestry kan zeker een rol spelen. Ook in het noordwestelijk deel van Walcheren zal dit nader verkend worden.

³² <https://doi.org/10.18174/568426>

10.1.4 Mogelijke maatregelen

In de gesprekken met gebiedspartners en ondernemers zijn een aantal mogelijke maatregelen en kansen genoemd die we nader gaan verkennen.

Transitie naar een emissie arme/natuurinclusieve landbouw

Voor de zone van 0 tot 3 km rondom de Manteling van Walcheren gaan we inzetten op een gedeeltelijke transitie naar een emissie armere landbouw/natuurinclusieve landbouw. De verkenning zal zich uitstrekken in het landelijk gebied tot aan Middelburg.

Een mogelijk instrument voor deze transitie is de inzet van een regeling landschapsgrond, zie ook paragraaf 3.4. De komende jaren willen we in Zeeland experimenteren met een pilot landschapsgrond in de zone rondom de Manteling van Walcheren. In afwachting van een mogelijke landelijke regeling voor landschapsgronden willen we onderzoeken of via afwaardering, aangepaste pacht prijzen en -voorwaarden de transitie naar functionele agrobiodiversiteit, extensivering bouwplan en groenblauwe dooradering kunnen versnellen. Dit zou kunnen op gronden die de Provincie in eigendom heeft en op particuliere gronden via een subsidie. Naast deze pilot landschapsgrond is het een gegeven dat voor de transitie naar deze nieuwe vorm van landbouw grond nodig is. Voor het mogelijk maken van natuurinclusieve landbouw is aangenomen dat circa 15% vergroting van het agrarisch bedrijf noodzakelijk is (Analyse mogelijkheden gebiedsgerichte aanpak Schouwen Duiveland, Kadaster Ruimte en Advies 2021). Uit de verkavelingsanalyse zal blijken welke grondvoorraadbehoefte hieruit volgt voor de zone rond de Manteling.

Afronding NNZ

Direct grenzend aan de Manteling van Walcheren bevinden zich een aantal percelen die begrensd zijn als nieuwe natuur. De percelen die verworven worden, gaan vanaf 2024 in afwachting van inrichting uit de bemesting zodat hier direct een stikstofreductie behaald wordt.

Groenblauwe dooradering van het landschap invulling bosvisie

De ambitie voor een groen- blauwe dooradering van 10% in 2050 is een vertrekpunt voor de routekaart. Uit de landschapsbiografie zal blijken hoe de huidige dooradering in het gebied is en waar kansen voor versterking liggen. Het landelijk gebied van Noordwest Walcheren is gedeeltelijk kleinschalig met openheid in de poelgebieden en verdichting op de oude kreekkruggen. Voor de Tweede Wereldoorlog kende het een dichte heggenstructuur. Momenteel vinden we vooral beplanting langs wegen zoals de kenmerkende Walcherse heggentunnels. Op de rand van het Natura 2000-gebied met unieke duineikenbossen bevinden zich meerdere landgoederen, de eigenaren hiervan zijn ook vaak eigenaar van agrarische percelen in de zone rond het natuurgebied. Zij vormen de schakel tussen het natuurgebied en het agrarisch achterland. We verkennen de mogelijkheden voor het openstellen van een subsidieregeling groenblauwe diensten. De Zeeuwse Bosvisie, landschapsbiografie en analyse water en bodem kan hiervoor de basis vormen.

Verlagen recreatieve druk in het Natura 2000-gebied

Aan de groenblauwe dooradering kan mogelijk deels een uitbreiding van wandel- en fietsroutes worden gekoppeld. Hierdoor en door het nog aantrekkelijker maken van het achterland door bijvoorbeeld het versterken van cultuurhistorische elementen kan de recreatieve druk in het Natura 2000-gebied de Manteling omlaag gebracht worden doordat de bezoekers zich verspreiden over een groter (recreatief) gebied.

Agrarisch natuurbeheer (ANlb) biotoop akkervogels

Er liggen kansen voor het uitbreiden van het leefgebied dooradering, met name voor versterken van het biotoop voor akkervogels met als doelsoort onder meer de zeldzame Zomertortel die in dit

gebied nog wordt waargenomen. Hiervoor wordt gekeken in hoeverre de betreffende kaart in het Natuurbeheerplan in 2023 moet worden aangepast zodat vanaf 2024 agrariërs in het gebied in het ANLb kunnen instappen. Verder zullen de mogelijkheden binnen de categorie klimaat van het ANLb verkend worden, waarvoor met ingang van 2024 in principe op alle landbouwpercelen binnen Zeeland ANLb-maatregelen kunnen worden genomen die ten goede komen aan de klimaatopgave. Tenslotte kunnen agrariërs gestimuleerd worden om maatregelen (zoals aanleg akkerranden) te nemen waarvoor onder de ecoregeling in pijler 1 van het GLB 2023-2027 een vergoeding kan worden aangevraagd, zodat de betreffende gronden niet meer in productie zijn.

Waterberging voor droge periodes

Vanuit het duingebied stroomt zoet water de polders in, dit 'superwater' kunnen we door maatregelen in de toekomst wellicht nog beter gaan benutten. In de zone rond de Manteling is in een gebied van circa 350 ha door een zevental boeren en in samenwerking met het Waterschap en Provincie Zeeland een waterhouderij opgestart om zoet water langer vast te houden in het agrarisch gebied. Dit gebeurt via peilgestuurde drainage en buffering in percelen bovenop een kreekruig. Onderzoeksvraag is of er nog andere deelgebieden zijn rondom de Manteling waar een waterhouderij zou kunnen bijdragen aan het vasthouden van zoet water voor periodes van droogte.

Versterken gebiedssamenwerking en –identiteit

Vanuit een gebiedssamenwerking kan worden gewerkt aan een gebiedsidentiteit met een typisch landschap, iconsoorten zoals de Zomertortel, producten en afzet hiervan in en rond het gebied aan de streekbewoners en toeristische markt. Nauwere samenwerking tussen producent en consument via een korte keten in de regio, waarbij het aantal reiskilometers van ons dagelijkse voedsel en de bijbehorende transportemissies drastisch verminderd, is een denkrichting. In die visie zijn boeren nog steeds essentiële dragers van het gebied vanuit voedselproductie en beheer van het landschap.

10.2 Deelgebied Kop van Schouwen

10.2.1 Gebied rondom de Kop van Schouwen

In de Kop van Schouwen ligt net als bij de Manteling van Walcheren, de uitdaging om verschillende thema's integraal te benaderen, waaronder natuur, landbouw en water. Klimaatadaptatie speelt volop in de Kop van Schouwen, waar de laatste jaren ook problemen zijn geweest met droogte. De landbouw staat hier voor een transitie mede vanwege de stikstofproblematiek, maar ook vanwege het klimaat en de verwachte zeespiegelstijging. De recreatiedruk is hoog en nog steeds groeiende en niet altijd goed verdeeld. De biodiversiteit in het landelijk gebied en het Natura 2000-gebied Kop van Schouwen staat onder druk. De verdeling van de stikstofdepositie is vergelijkbaar met die van de Manteling van Walcheren (paragraaf 10.1.1)

10.2.2 Proces

In 2020 is de start gemaakt met het gebiedsproces door middel van gebiedstafels. Hierbij zaten partijen aan tafel als de gemeente Schouwen-Duiveland, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, ZMF, het Zeeuwse Landschap, HISWA-RECRON, ZLTO, ASD, ZAJK en het waterschap. Door de komst van het NPLG is in 2022 beperkt overleg geweest en is een doorstart nodig. Sinds november 2022 is een netwerkregisseur aangewezen die in 2023 hier een vervolg aan geeft. In het gebied vinden al diverse gebiedsoverleggen plaats met vooral een thematische insteek (natuur, recreatie, zoetwater e.d.). In de gebiedstafels ligt de focus op de integrale aanpak om de ruimtelijke puzzel te leggen voor de doelen en opgaven die op het gebied liggen en met elkaar tot een routekaart te komen hiervoor. De gebiedsgerichte aanpak kenmerkt zich ook door uit te gaan van de opgaven en behoeften in het gebied zelf en het benutten van de kracht en kennis van de gebieden. Dit proces kost tijd.

10.2.1 Gebiedsanalyse

Zie 10.1.3

10.2.2 Mogelijke maatregelen

Vanuit lopende processen zijn een aantal mogelijke maatregelen en kansen genoemd die we nader gaan verkennen.

Transitie naar een emissie arme/natuurinclusieve landbouw

In het Programma Natuur van de Provincie Zeeland is aangegeven om in te zetten op extensivering van bemesting via extra sleutelhectares, via andere vormen van landbouw binnen multifunctionele zones en door het sturen op een kwantitatieve toename van natuurwaarden binnen het landelijk gebied als onderdeel van deze zones. Ook in het uitvoeringsprogramma Landelijk gebied is de ambitie opgenomen 'Het realiseren van multifunctionele boeren natuur langs kwetsbare natuurgebieden'. Met het realiseren van multifunctionele boerenbuurnatuur werken we aan een meer geleidelijke overgang tussen kwetsbare natuurgebieden en het agrarisch gebied. Het realiseren van een meer geleidelijke overgang moet er voor zorgen dat het probleem waarvoor het betreffende natuur- en/of het aangrenzende agrarisch gebied kwetsbaar is geheel of gedeeltelijk wordt opgelost. Het kan daarbij dus gaan om problemen in het natuurgebied op het gebied van bijvoorbeeld verdroging, vermesting (stikstof) of een te hoge recreatiedruk, maar ook om problemen in het agrarisch gebied (bijvoorbeeld bij wateroverlast of droogte, faunaschade of als aanvullende bronmaatregel in het kader van het stikstofdossier die tot extra ontwikkelruimte voor boeren elders in Zeeland zou kunnen leiden). Het multifunctionele karakter van de boerenbuurnatuur biedt bovendien mogelijkheden voor koppeling met andere functies.

Een mogelijk instrument voor deze transitie is inzet van een regeling landschapgrond. Zie hiervoor verder paragraaf 10.1.4

Groenblauwe dooradering van het landschap

Zie paragraaf 10.1.4

Verlagen recreatieve druk in het Natura 2000-gebied

Zie paragraaf 10.1.4

Agrarisch natuurbeheer (Anlb) biotoop akkervogels

Tot medio 2023 loopt het project Partridge in de Kop van Schouwen. In dit project zet Stichting Het Zeeuwse Landschap samen met internationale partners zich in om akkervogelpopulaties te beschermen en herstellen. Hiervoor wordt akkerland anders ingericht. Het project is succesvol en er liggen kansen om dit uit te breiden.

Vergroten zoetwaterbeschikbaarheid

In de Fieldlab Burghsluis werken landeigenaren en –gebruikers samen aan een gezamenlijke aanpak voor een verbeterd en vernieuwend watersysteem. Het poldergebied tussen Burgh-Haamstede en Burghsluis is bijzonder omdat het gevoed wordt door het zoete kwelwater van de Kop van Schouwen en door het zoute kwelwater van de Oosterschelde. De grens tussen het zoete en zoute deel van de polder is scherp. Omdat het polderwatersysteem is ingericht om water efficiënt af te voeren, gaat veel zoet kwelwater verloren. Dit vormt voor zowel landbouw als natuur een beperking. In het gebied dat onder invloed van zoute kwel ligt, is binnen de percelen een dunne regenwaterlens aanwezig en vormt verzilting een risico.

Voor het vergroten van de zoetwaterbeschikbaarheid in het gebied is het Fieldlab Zoet Water Burghsluis opgericht. Het Fieldlab Burghsluis is ontstaan op initiatief van enkele ondernemers in het gebied tussen Burghsluis en Burgh-Haamstede en wordt ondersteund met financiering vanuit de Broedplaats Zoet Water Schouwen-Duiveland. In de periode maart 2021 - april 2022 zijn gesprekken gevoerd met ondernemers in het gebied, het waterschap en verschillende natuurorganisaties om een

beeld te krijgen van de knelpunten in het watersysteem en ideeën en mogelijke oplossingen te verkennen. Ook is gewerkt aan een verkenning van de mogelijke oplossingen om de zoetwaterbeschikbaarheid te vergroten.

Uit dit onderzoek kwam naar voren dat het mogelijk is om zoet water dat uit de duinrand kwelt langer vast te houden en te scheiden van de zoute kwelgebieden. Dit kan door het compartimenteren en opstuwen van de peilgebieden die gevoed worden door kwelwater. Dit betekent het aanbrengen van scheidingsstuwen in het secundaire en soms primaire watersysteem om het peil zo optimaal mogelijk in te richten afhankelijk van de maaiveldhoogte, drooglegging en afvoercapaciteit. Het vraagt ook om het verbeteren van het watervasthoudend vermogen van de bodem om te zorgen dat zoveel mogelijk water wordt vastgehouden; de bodem als spons.

Een ander voorstel is om het zoete effluent uit de rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) te benutten voor het kunstmatig bevoeien oftewel het irrigeren of beregenen van percelen die onder invloed van zoute kwel liggen. Het toepassen van dit gezuiverde afvalwater voor landbouwdoeleinden is niet zonder meer toegestaan en vergt waarschijnlijk een nazuivering om te voldoen aan de strenge normen.

Versterken gebiedssamenwerking en –identiteit

Zie 10.1.4

11. Gerelateerde programma's

11.1 [Programmatische aanpak Grote Wateren \(PAGW\)](#)

De Ministeries van Infrastructuur en Waterstaat en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hebben het investeringsprogramma Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) gestart. Dit programma heeft tot doel de waterkwaliteit te verbeteren en de natuur te versterken in de Nederlandse grote wateren. Het water krijgt meer ruimte, verbindingen worden hersteld en er wordt gewerkt aan een gevarieerder leefgebied. Het totale maatregelenpakket bestaat uit projecten die verspreid liggen over vier gebieden, waaronder de Zuidwestelijke Delta.

In de 2de en 3de tranche PAGW zijn maatregelen voorzien in binnendijkse of overgangsgebieden langs grote wateren. Gelet op het ruimtebeslag hiervan en de (mogelijke) samenhang met andere gebiedsopgaven adviseert het ministerie de PAGW-maatregelen mee te nemen in het gebiedsprogramma/gebiedsproces.

11.2 [Deltaprogramma zoet water](#)

De afspraken uit het Deltaprogramma zoet water krijgen overal waar van toepassing een vertaling in het gebiedsproces.

12. Sociaal Economische impactanalyse -PM

13. Financiën, risico's en randvoorwaarden -PM

Begrippenlijst

AERIUS calculator	Rekenprogramma voor het berekening van de stikstofdepositie.
AERIUS monitor	Monitoringstool voor de herkomst en de ontwikkeling van de stikstofdepositie
BBT	Best Beschikbare Techniek
EA	Ecologische Autoriteit
ETS-bedrijven	ETS-bedrijven = Emission Trade System bedrijven
GS	Gedeputeerde Staten
Hexagon	Zeshoek. Natura2000-gebieden zijn in AERIUS verdeeld in hexagonen met een oppervlakte van 1 ha. Per hexagon is vastgelegd welke habitattypes aanwezig zijn.
KasZ	Klimaatadaptatiestrategie Zeeland 2021-2026, vastgesteld 8 oktober 2021
KDW	Kritische depositie waarde
klimaatadaptatie	(aanpassing) aan klimaatverandering is het proces waardoor samenlevingen de kwetsbaarheid voor klimaatverandering verminderen of waardoor zij profiteren van de kansen die een veranderend klimaat biedt.
klimaatmitigatie	bestaat uit maatregelen bedoeld om de omvang of snelheid van de klimaatverandering te beperken
Ministerie van BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken
Ministerie van EZK	Ministerie van Economische Zaken
Ministerie van I&W	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
Ministerie van LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
NDA	Natuurdoelanalyse
NNN	Natuurnetwerk Nederland
NNZ	Natuurnetwerk Zeeland
NPLG	Nationaal Programma Landelijkgebied
NSP	North Sea Port
Omgevingswaarde	een resultaatsverplichting voor de oppervlakte van de stikstofgevoelige natuur met een stikstofbelasting lager dan de kritische depositiewaarde (bron: Aeries).
OZO	Overleg Zeeuwse Overheden
PAGW	Programmatische Aanpak Grote Wateren
PS	Provinciale Staten
RES	Regionale Energiestrategie Zeeland
RHDHV	Royal Haskoning DHV
SLA	Schone Lucht Akkoord 2021-2023
SSRS	Stikstof Registratie Systeem
Startnotitie	Startnotitie Programma Landelijk gebied van 10 juni 2022
tbo	Terreinbeherende organisaties zoals Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Het Zeeuwse Landschap
Transitiefonds	fonds om de maatregelen te bekostigen die nodig zijn om de stikstofbelasting van de natuur terug te dringen, evenals de uitstoot van broeikasgassen door landbouw en landgebruik.
VHR	Vogel- en Habitatrichtlijn
voortouwnemer	Provincie die verantwoordelijk is voor het opstellen van het beheerplan, de monitoring en rapportage over de uitvoering van de herstelmaatregelen en voor het opstellen van een NDA voor het betreffende Natura 2000-gebied

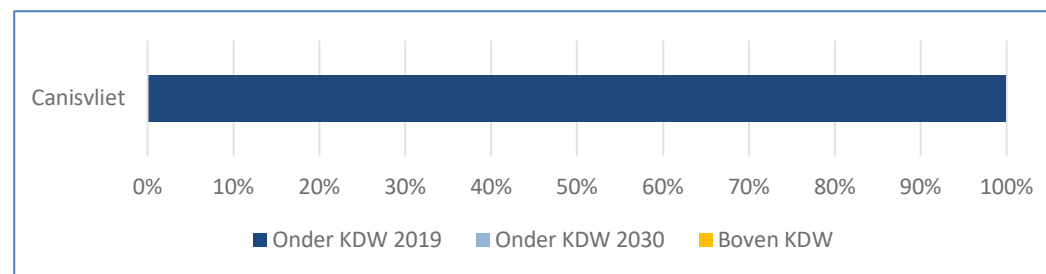
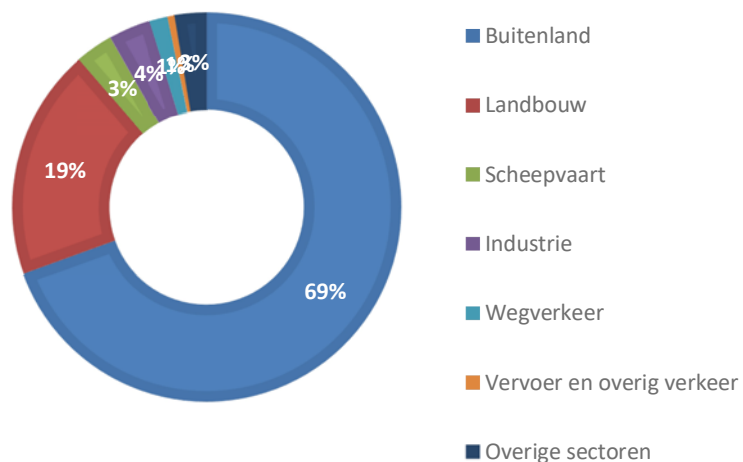
Wnb	Wet natuurbescherming
Wsn	Wet Stikstofreductie en Natuurherstel
zoetwatervoorkomens	Gebieden met zoetwatervoorkomens zijn gebieden waar een zoetwaterbel voorkomt met een dikte van minimaal 15 meter of waar de zoetwaterbel reikt tot aan de geohydrologische basis. Daarbij wordt water met een gehalte tot 1500 mg Cl/liter als zoet aangemerkt.
ZWD	Zuidwestelijke Delta

Bijlage 1 Verdeling depositie Natura 2000-gebied en afstand tot de KDW

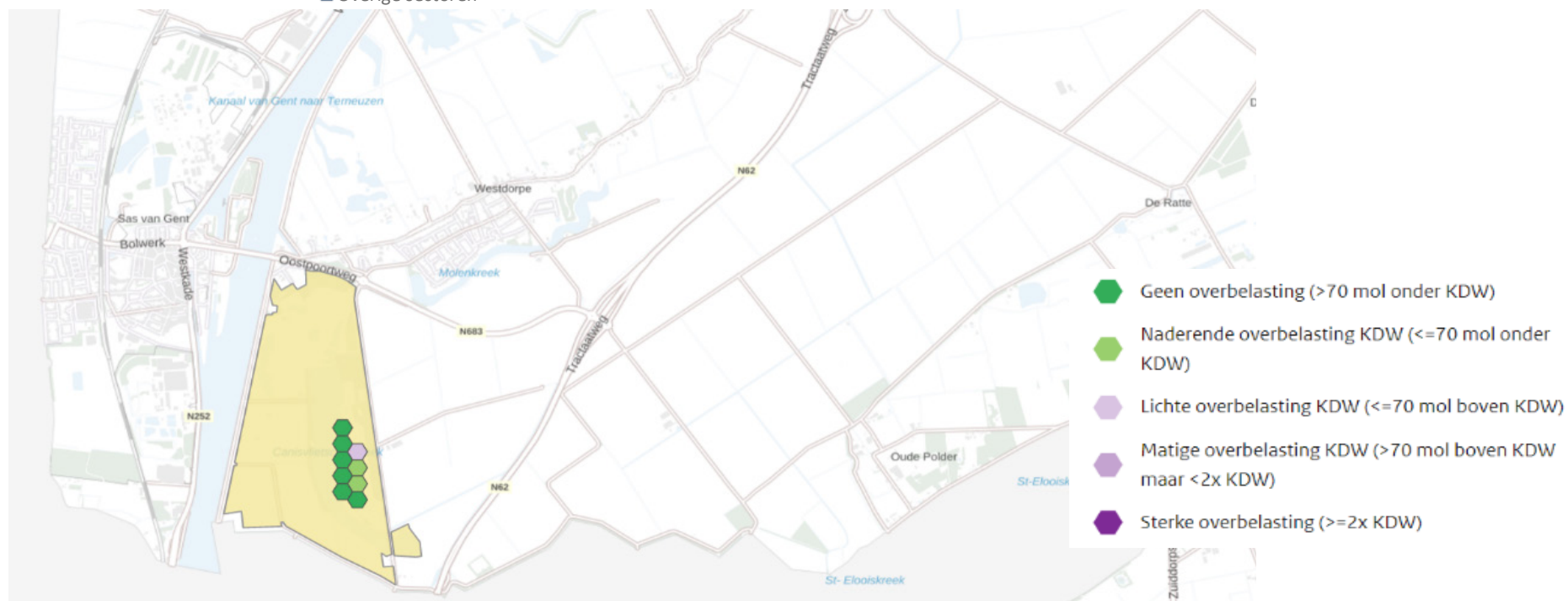
Canisvliet - 125

141 ha

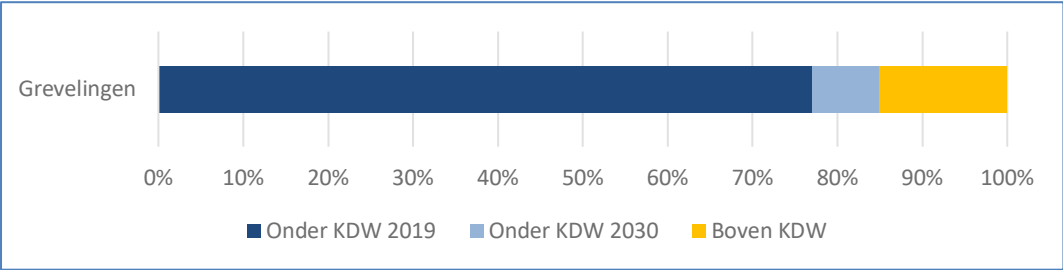
CANISVLIET OPBOUW STIKSTOFDEPOSITIE

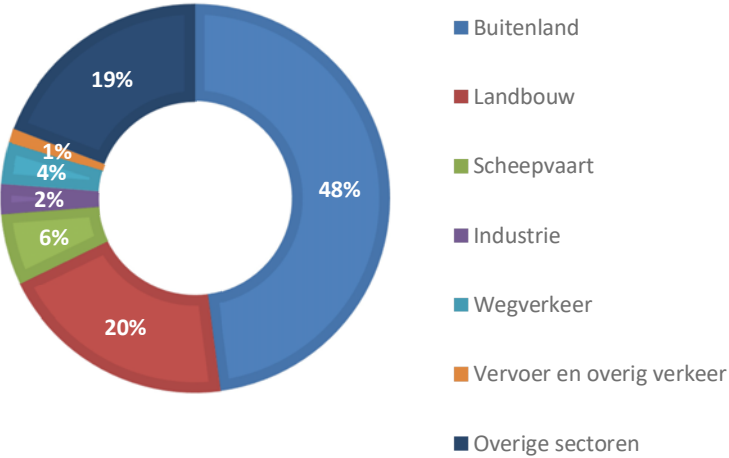
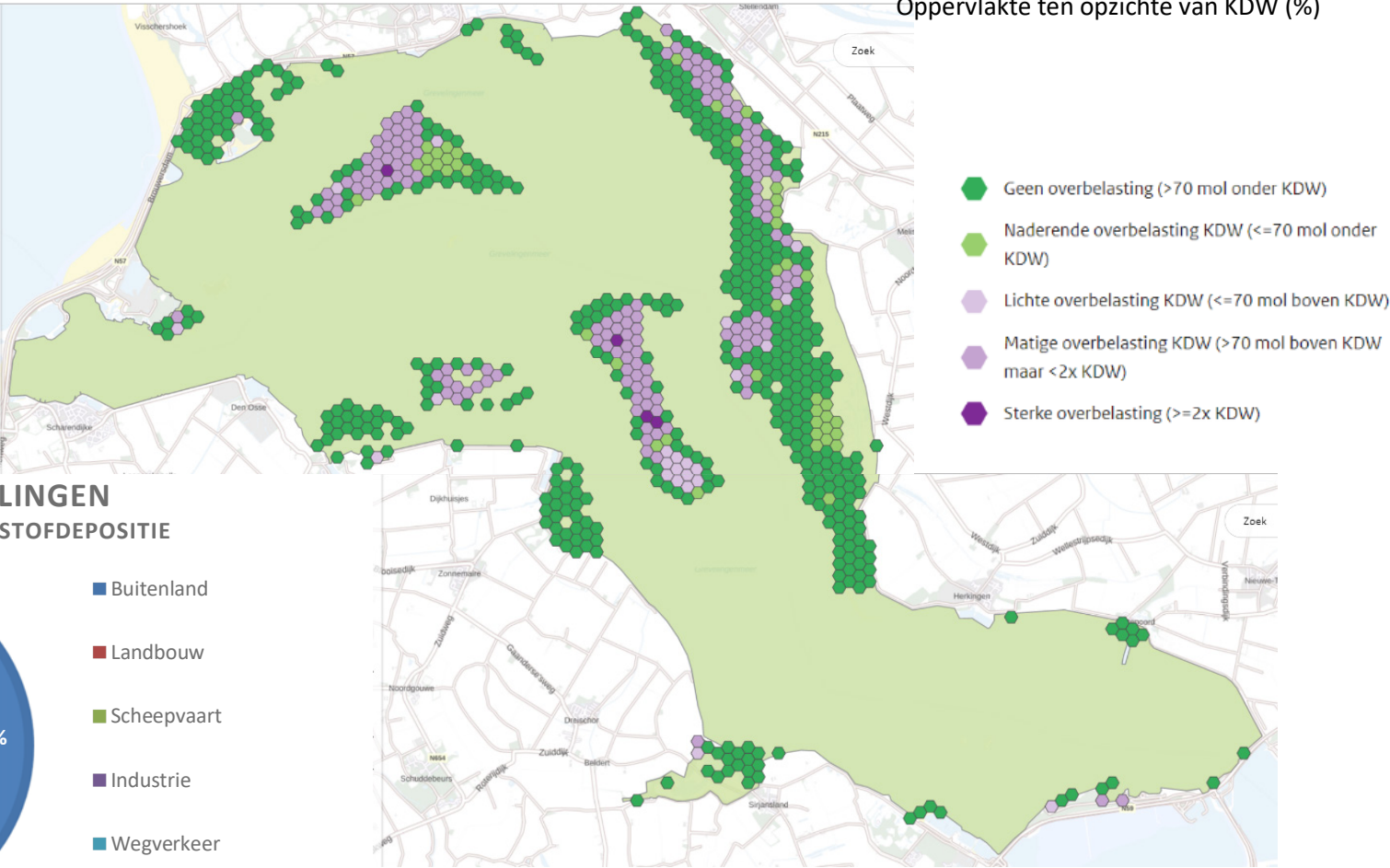
Oppervlakte ten opzichte van KDW (%)

Grevelingen - 1150
 13753 ha

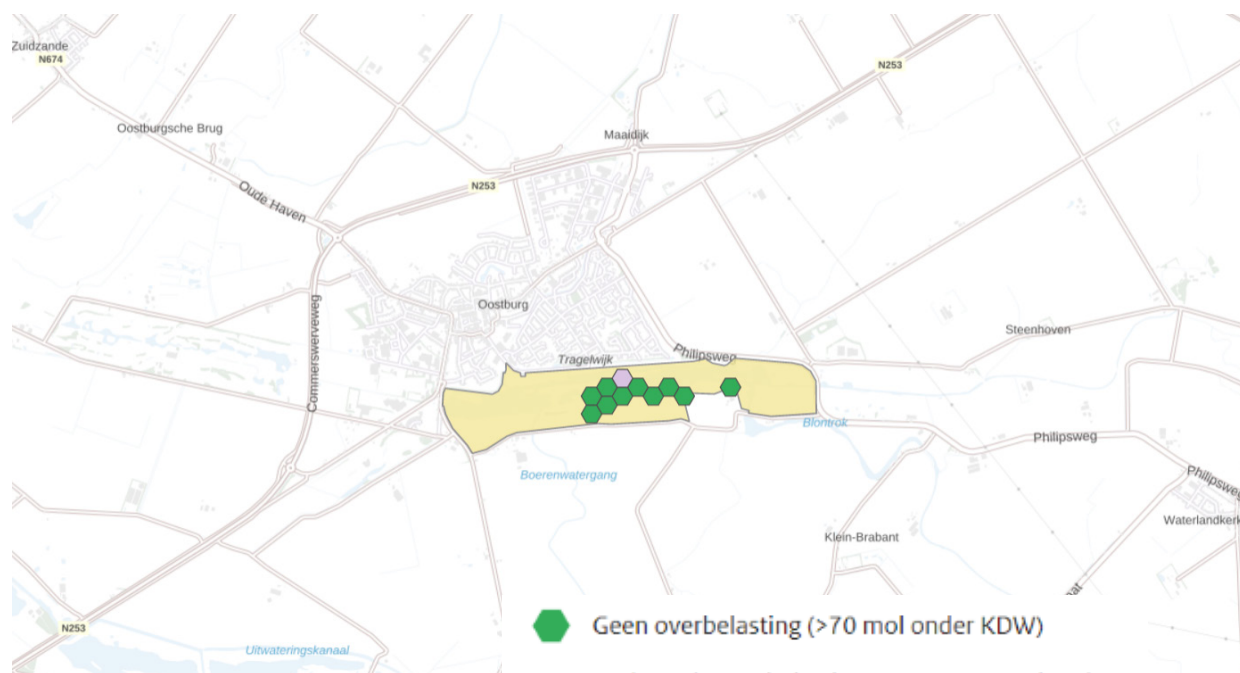
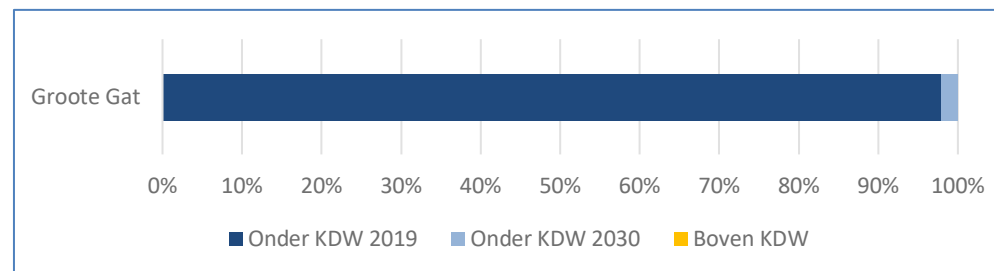
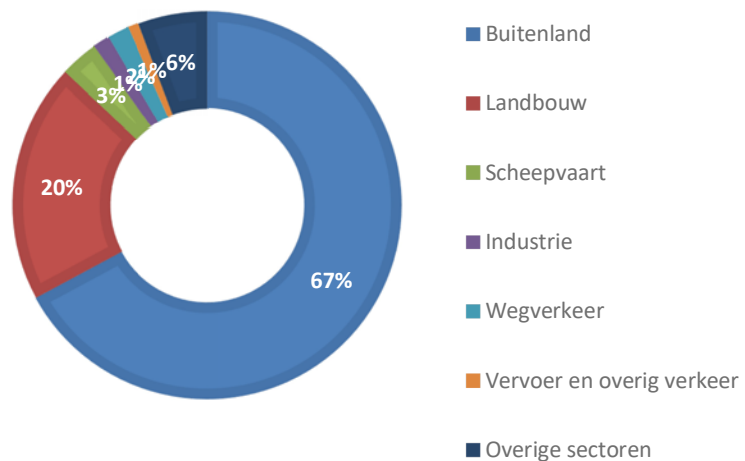
Oppervlakte ten opzichte van KDW (%)

Groote Gat - 124

70 ha

GROOTE GAT OPBOUW STIKSTOFDEPOSITIE

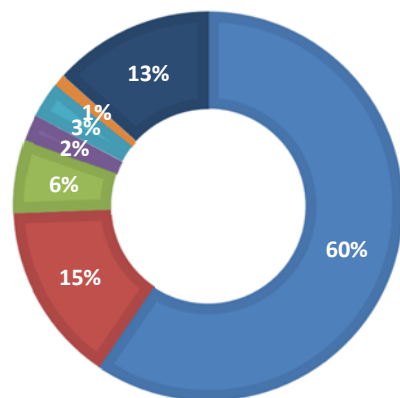
- Geen overbelasting (>70 mol onder KDW)
- Naderende overbelasting KDW (<=70 mol onder KDW)
- Lichte overbelasting KDW (<=70 mol boven KDW)
- Matige overbelasting KDW (>70 mol boven KDW maar <2x KDW)
- Sterke overbelasting (>=2x KDW)

05 van 111

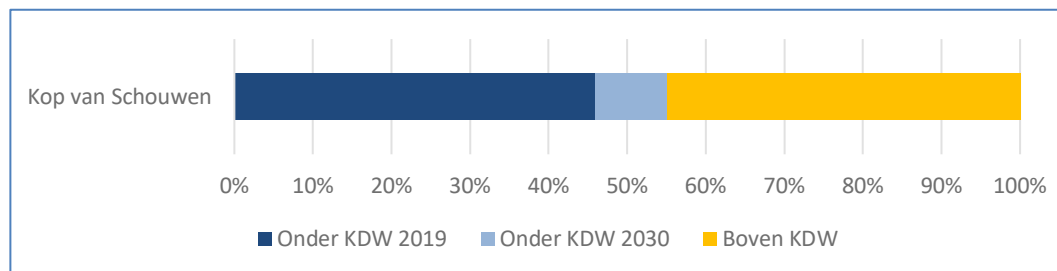
Kop van Schouwen - 116

2242 ha

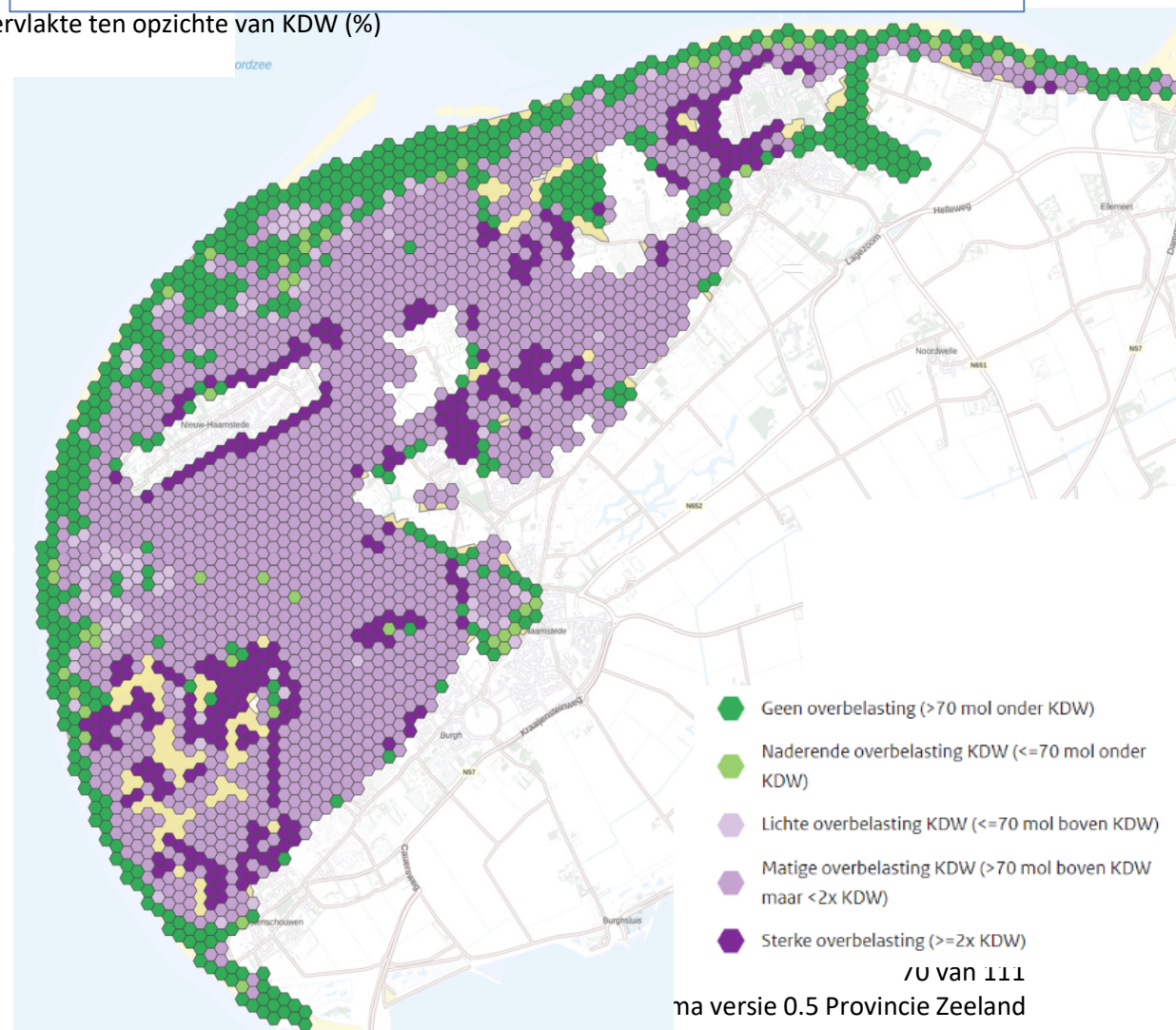
KOP VAN SCHOUWEN OPBOUW STIKSTOFDEPOSITIE

- Buitenland
- Landbouw
- Scheepvaart
- Industrie
- Wegverkeer
- Vervoer en overig verkeer
- Overige sectoren

Oppervlakte ten opzichte van KDW (%)

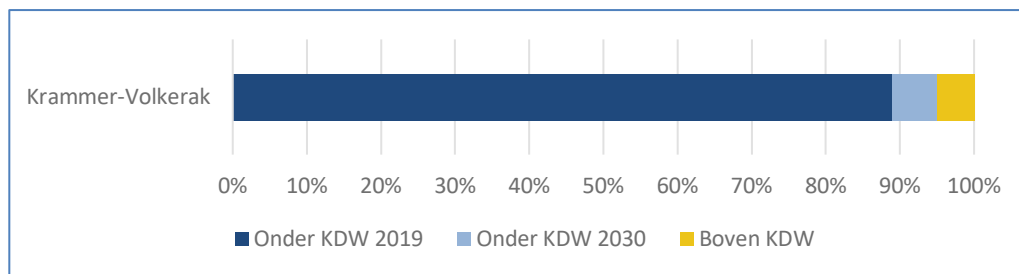
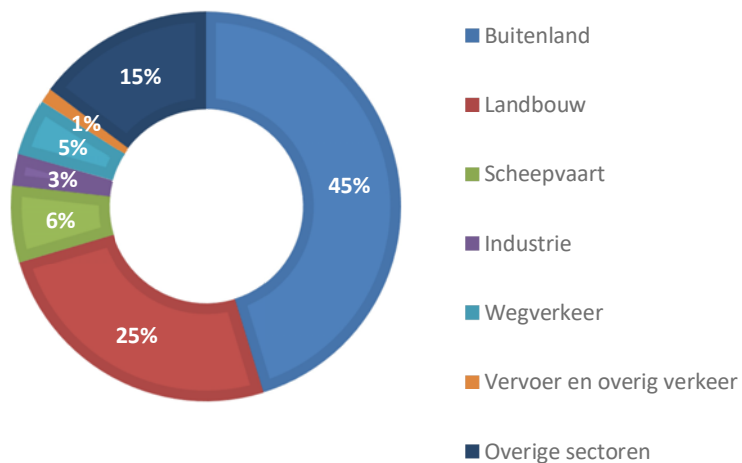
/U van 111

na versie 0.5 Provincie Zeeland

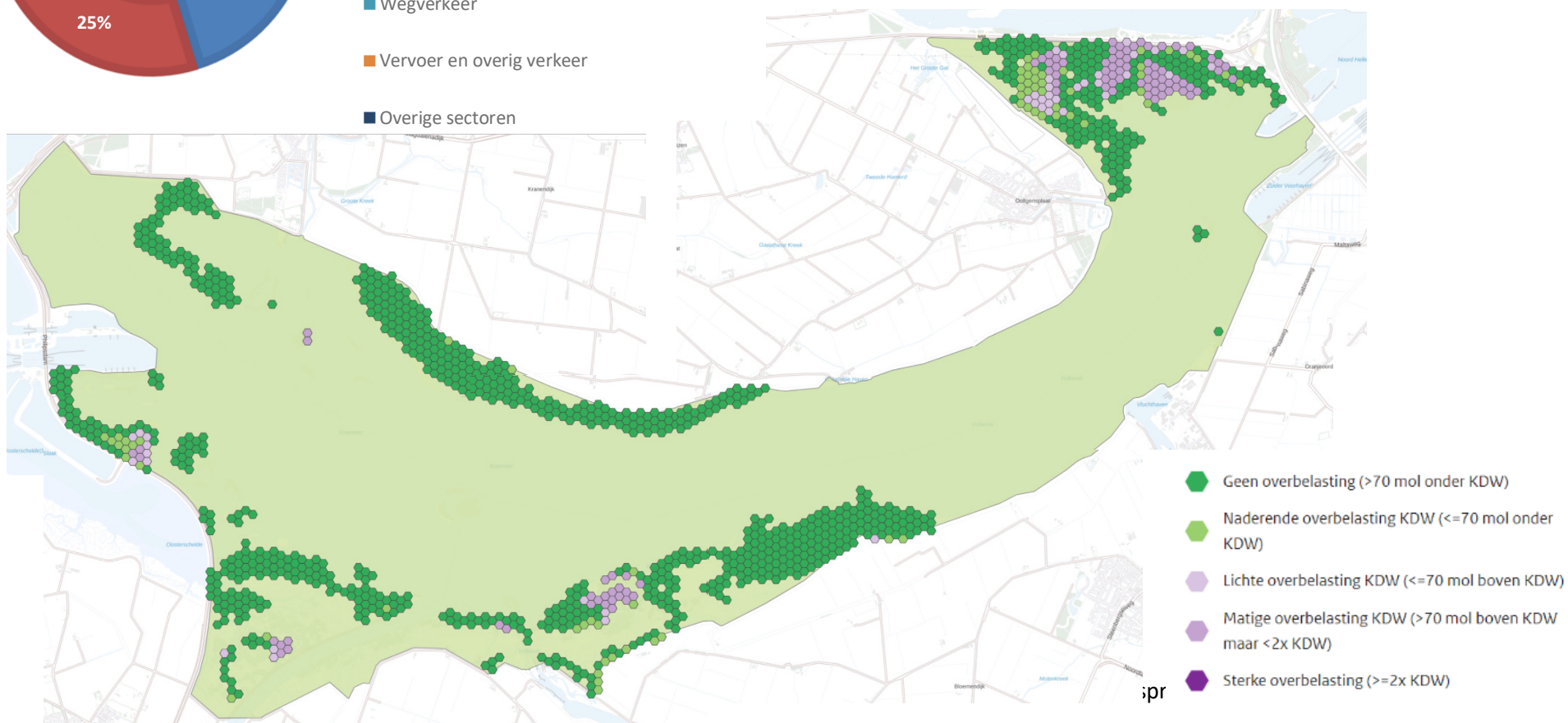
Krammer-Volkerak – 114

6081 ha

KRAMMER-VOLKERAK OPBOUW STIKSTOFDEPOSITIE

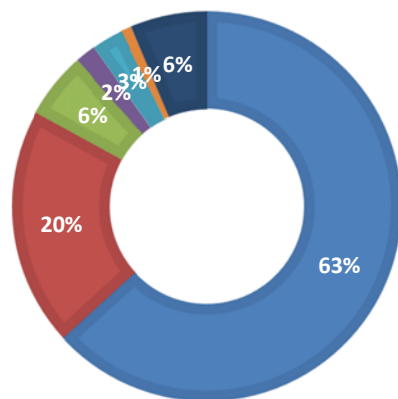
Oppervlakte ten opzichte van KDW (%)

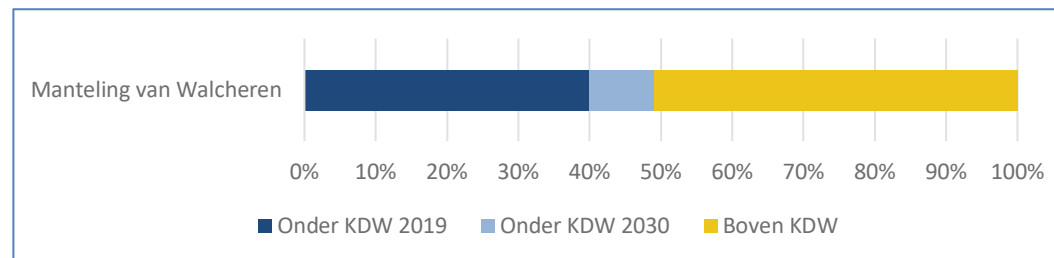
Manteling van Walcheren – 117

735 ha

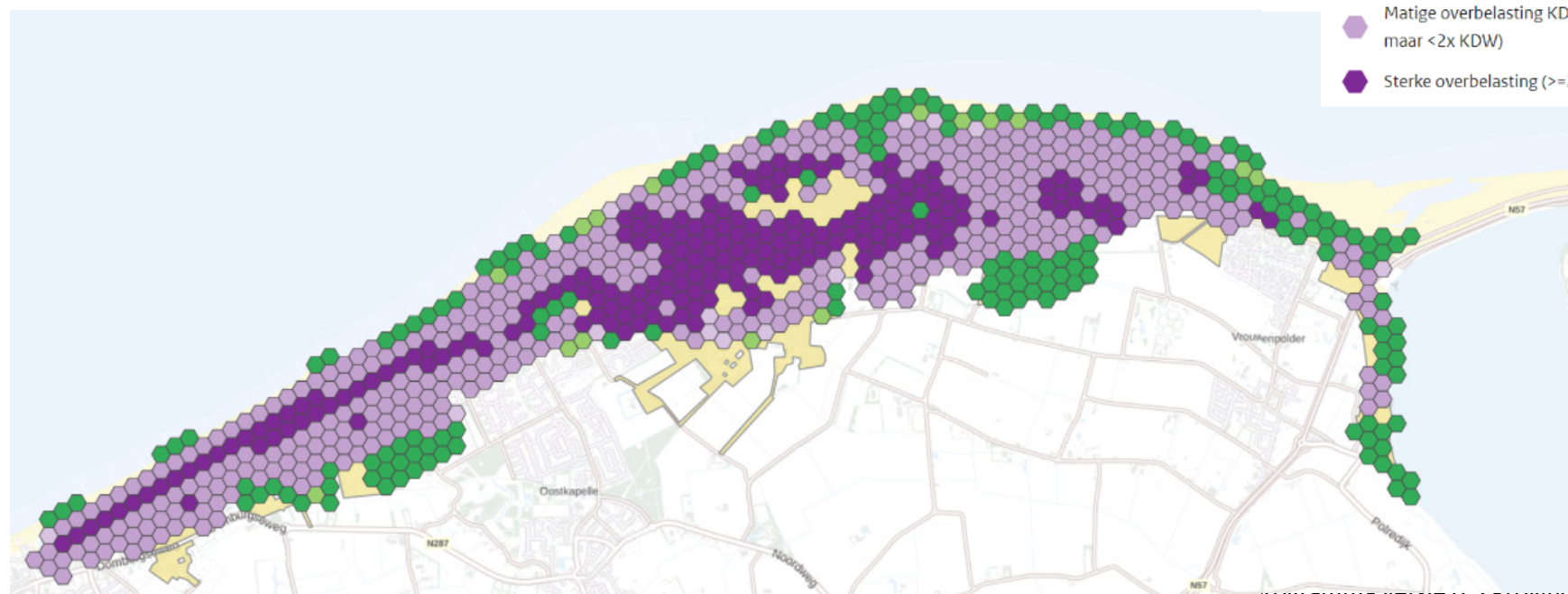
MANTELING VAN WALCHEREN OPBOUW STIKSTOFDEPOSITIE

- Buitenland
- Landbouw
- Scheepvaart
- Industrie
- Wegverkeer
- Vervoer en overig verkeer
- Overige sectoren

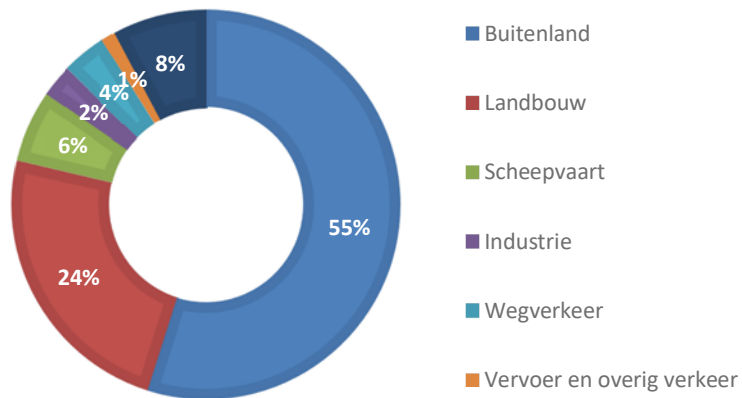
Oppervlakte ten opzichte van KDW (%)

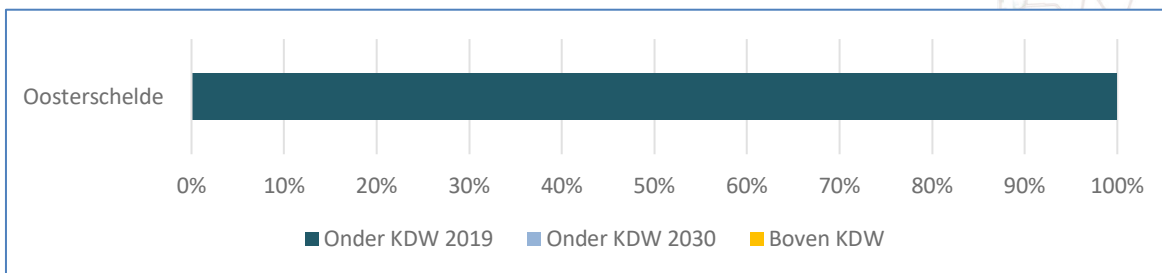
Oosterschelde – 118

36976 ha

OOSTERSCHELDE OPBOUW STIKSTOFDEPOSITIE

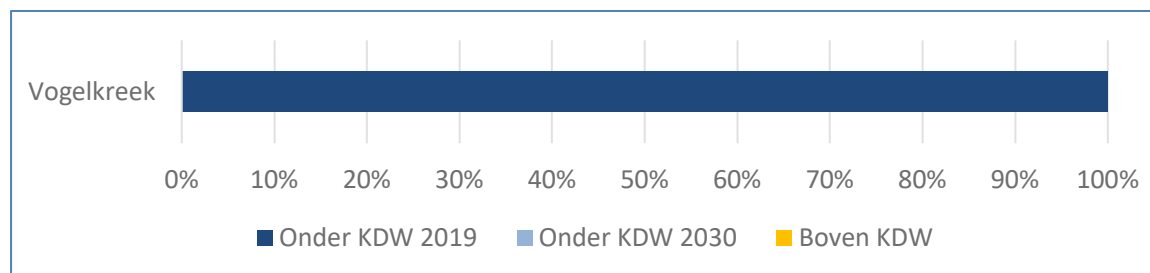
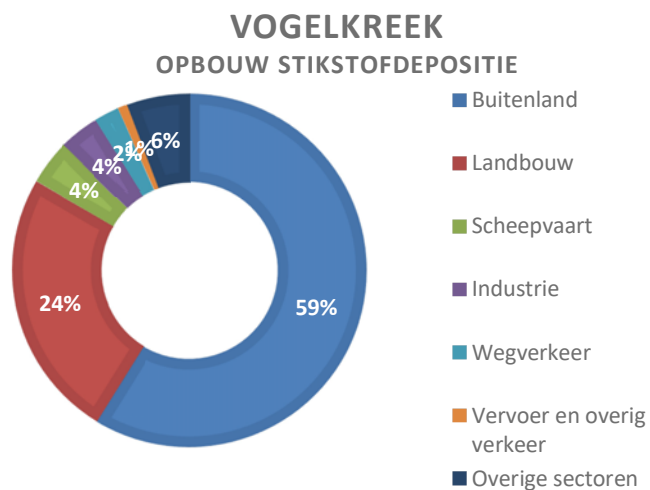
- Buitenland
- Landbouw
- Scheepvaart
- Industrie
- Wegverkeer
- Vervoer en overig verkeer
- Overige sectoren

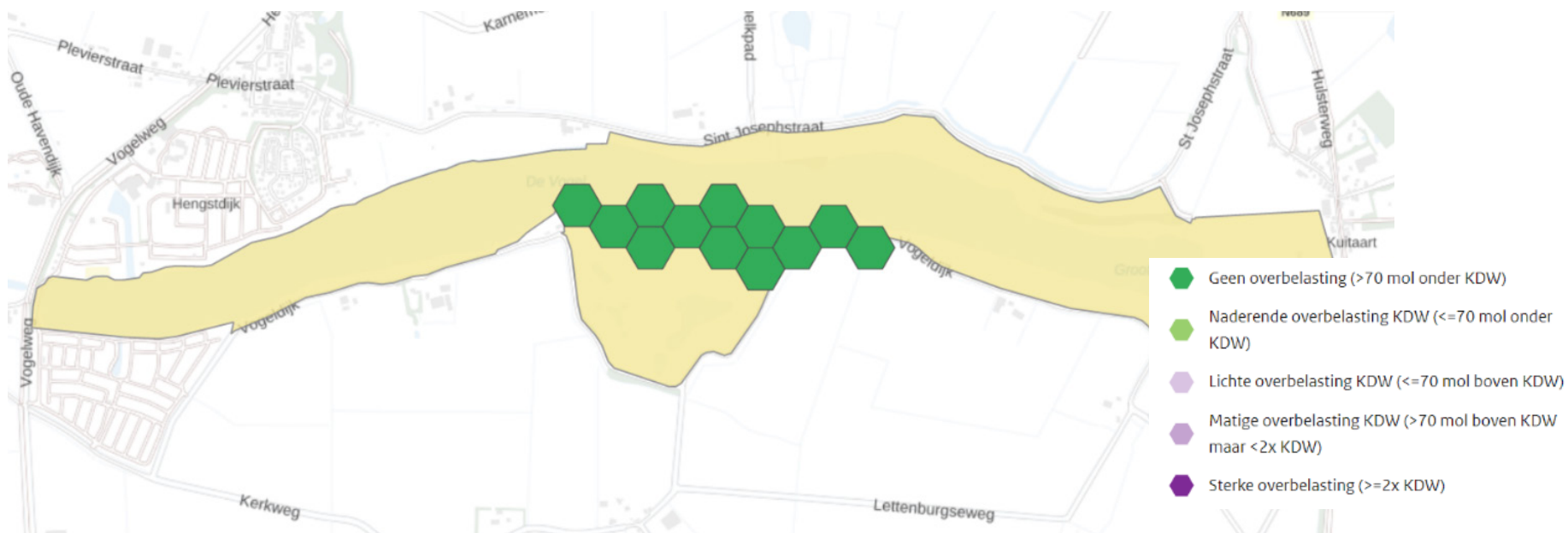
Oppervlakte ten opzichte van KDW (%)

Vogelkreek – 126

97 ha

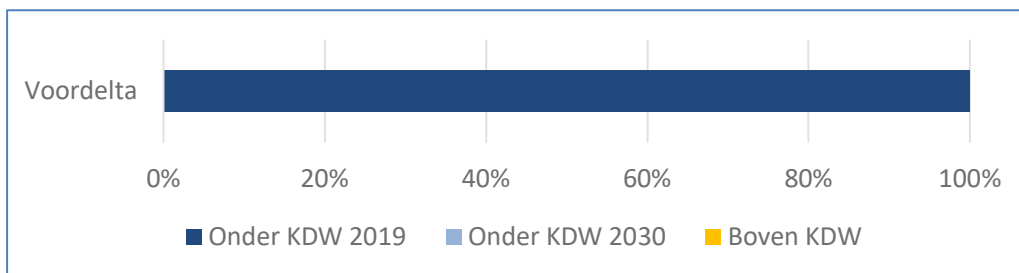
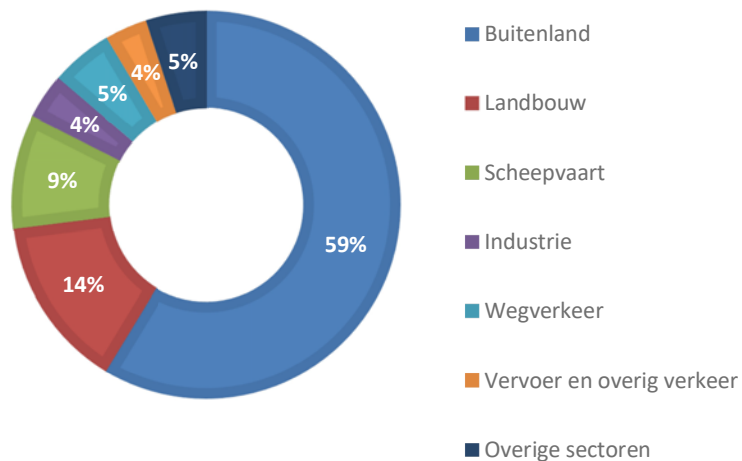
Oppervlakte ten opzichte van KDW (%)

Voordelta – 113

83534 ha

VOORDELTA OPBOUW STIKSTOFDEPOSITIE

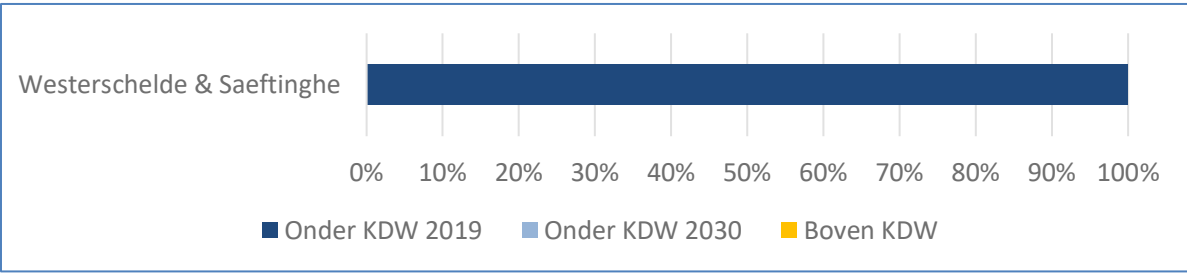
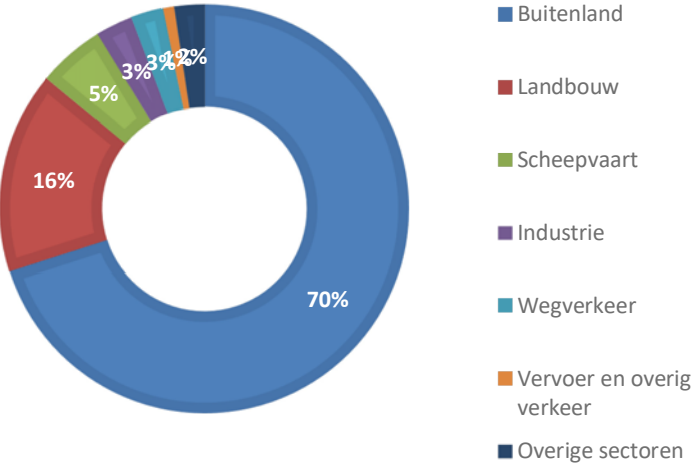

Oppervlakte ten opzichte van KDW (%)

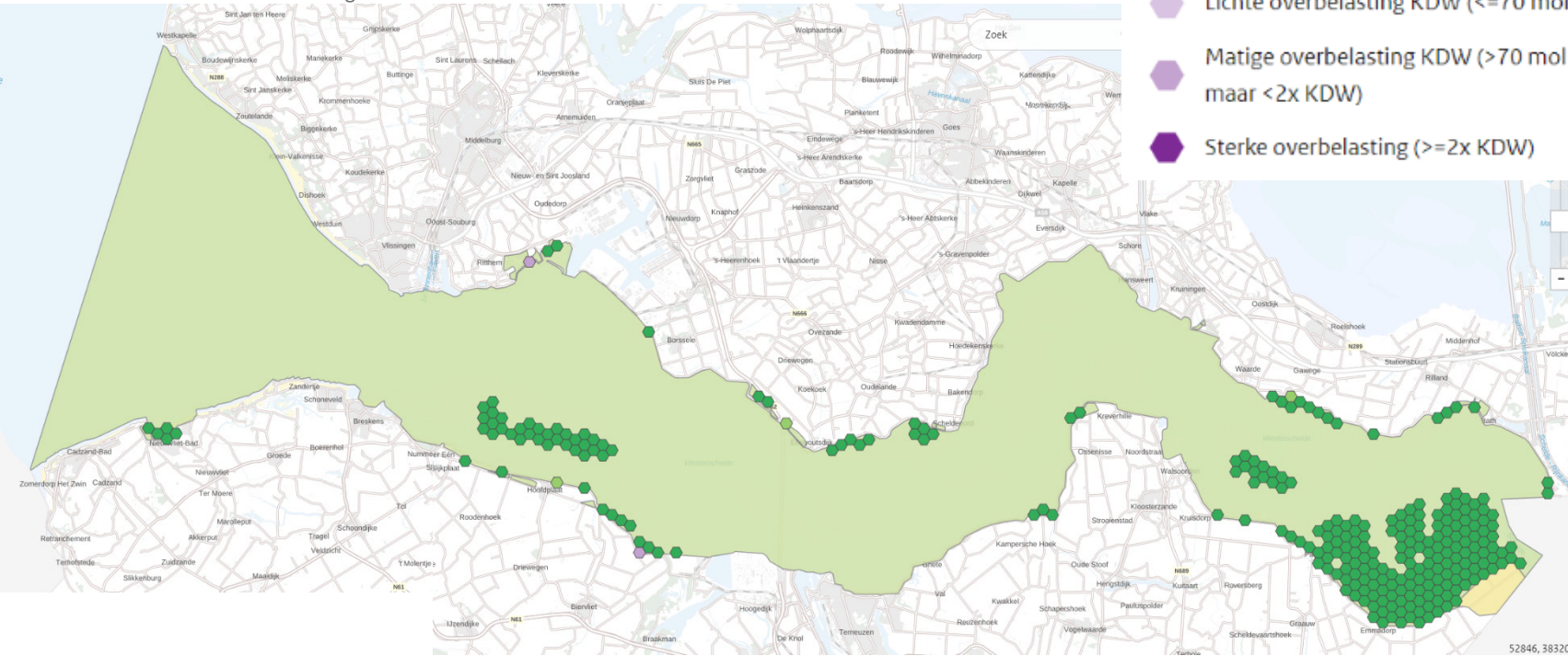
- Geen overbelasting (>70 mol onder KDW)
- Naderende overbelasting KDW (<=70 mol onder KDW)
- Lichte overbelasting KDW (<=70 mol boven KDW)
- Matige overbelasting KDW (>70 mol boven KDW maar <2x KDW)
- Sterke overbelasting (>=2x KDW)

Westerschelde & Saeftinghe– 122
44052 ha

WESTERSCHELDE & SAEFTINGHE
OPBOUW STIKSTOFDEPOSITIE

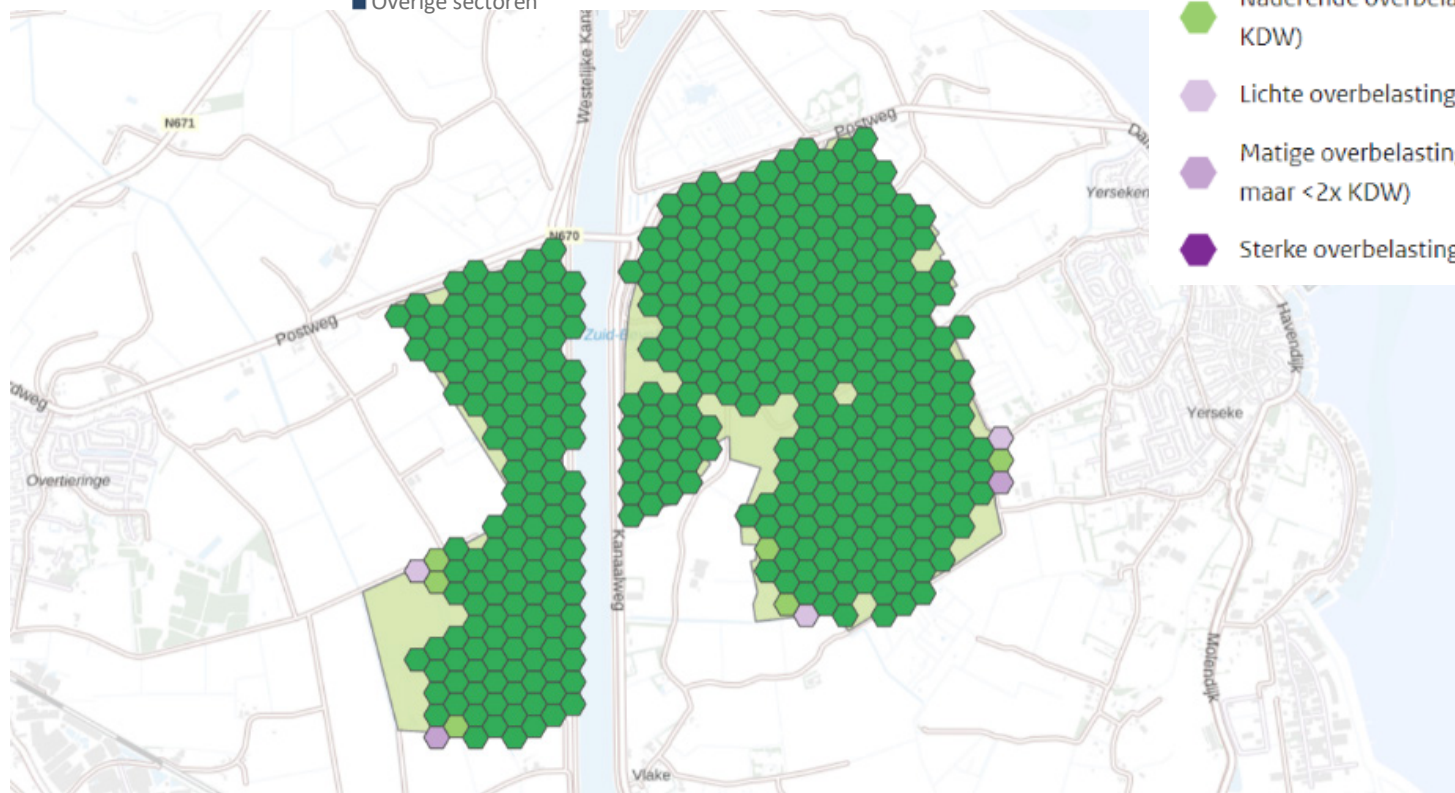
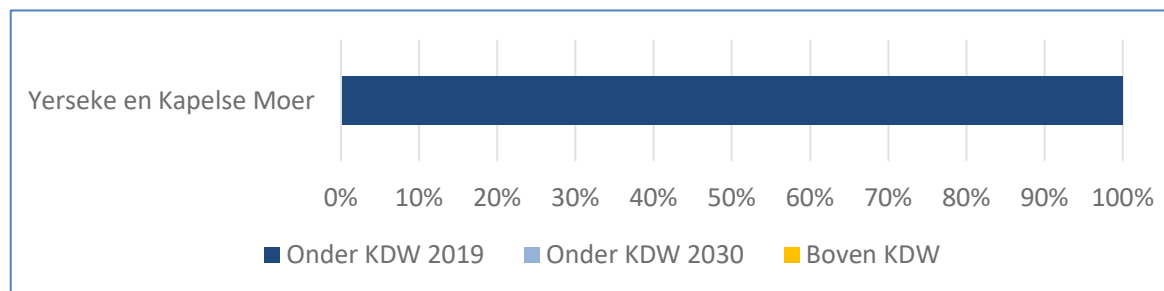
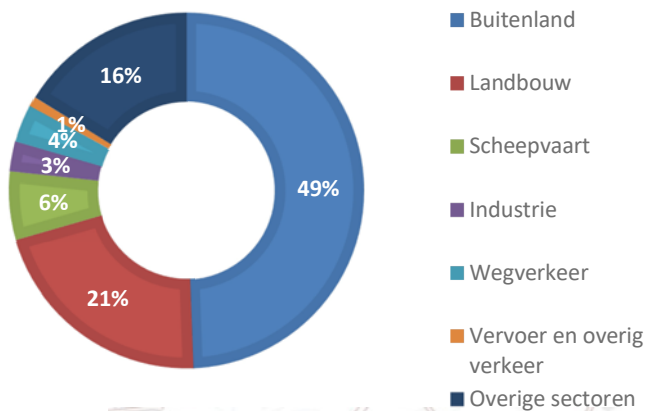
Oppervlakte ten opzichte van KDW (%)

Yerseke en Kapelse Moer – 121

433 ha

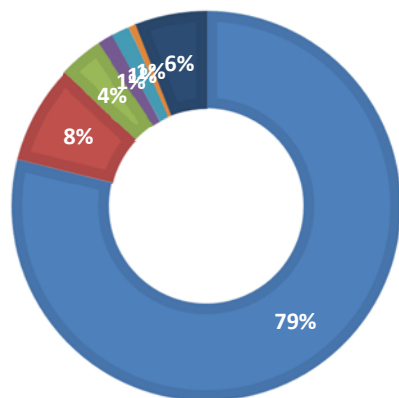
YERSEKE EN KAPELSE MOER OPBOUW STIKSTOFDEPOSITIE

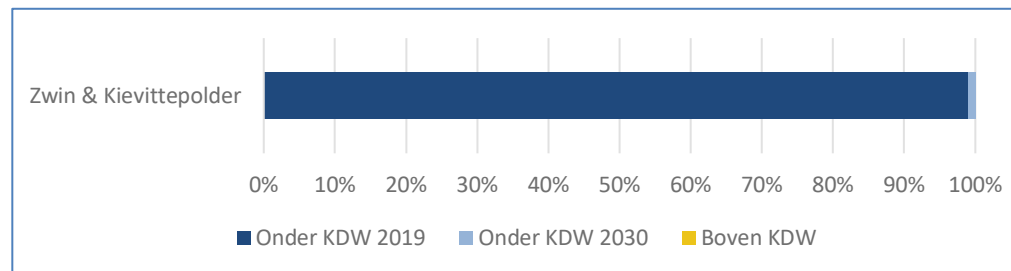
Zwin en Kievittepolder – 123

121 ha

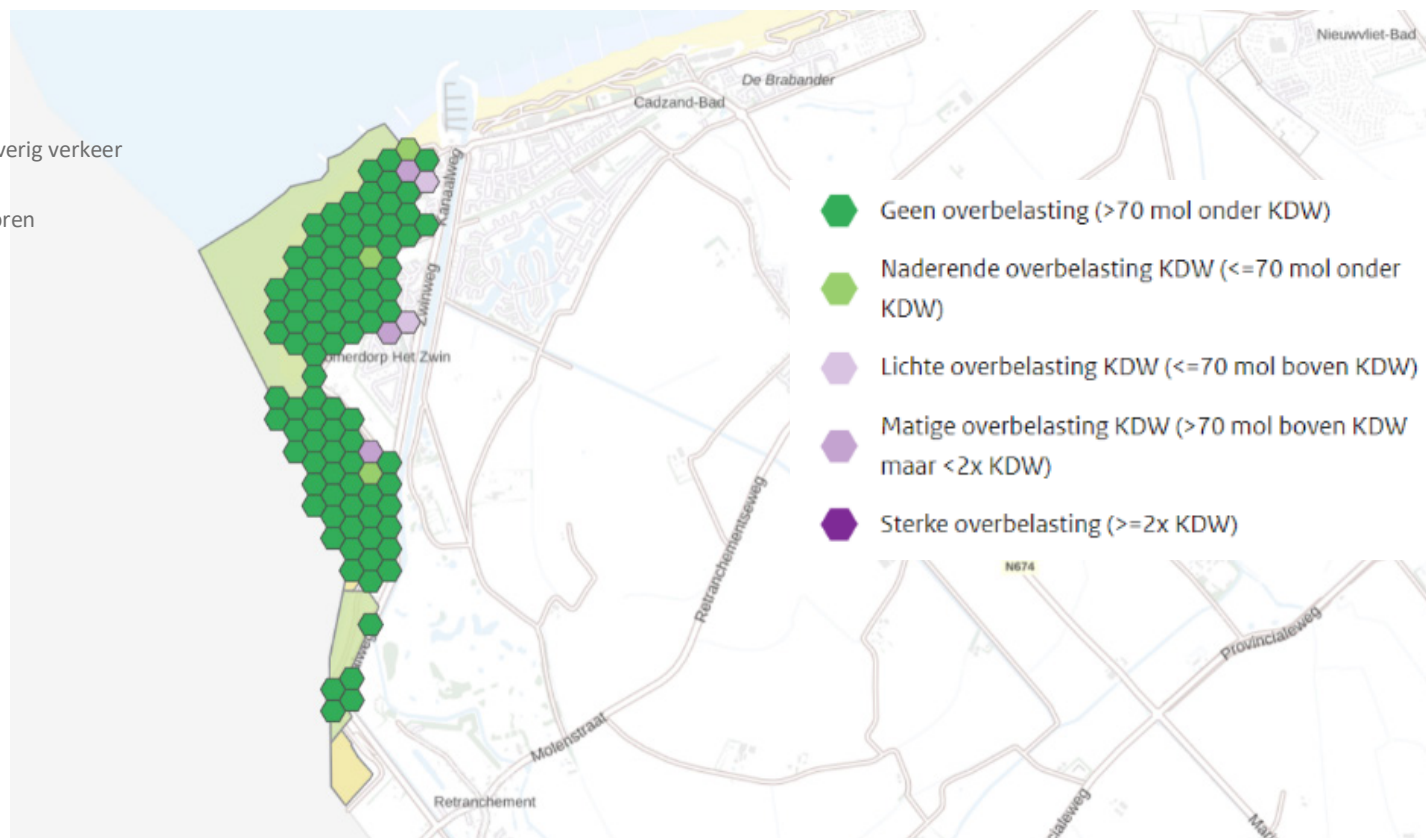
ZWIN & KIEVITTEPOLDER OPBOUW STIKSTOFDEPOSITIE

- Buitenland
- Landbouw
- Scheepvaart
- Industrie
- Wegverkeer
- Vervoer en overig verkeer
- Overige sectoren

Oppervlakte ten opzichte van KDW (%)

Bijlage 2 Conclusies natuurdoelanalyses Yerseke en Kapelse Moer, Groote Gat, Canisvliet en de Vogelkreek

Conclusie natuurdoelanalyse Yerseke en Kapelse Moer³³

In de Natuurdoelanalyse staat de volgende vraag centraal: *‘Leiden de maatregelen tot tegengaan van verslechtering én borgen deze dat het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen binnen bereik blijft of komt?’* Voor de beoordeling kijken we naar het kader zoals mee gegeven is in de notitie Ondersteuning beoordeling herstelmaatregelen van de Taakgroep Ecologische Onderbouwing (okt-nov 2022). In deze tabel zijn de verschillende mogelijke eindoordelen van een natuurdoelanalyse per doelstelling weergegeven. In tabel 24 worden de conclusies per doelstelling van de Yerseke en Kapelse Moer gegeven en onderbouwd. In de tekst hieronder wordt deze verder onderbouwd.

Tabel 24. Overzicht oordeel van verslechtering, behalen doelstellingen, noodzaak aanvullende maatregelen en het eindoordeel.

Doelstelling	Sprake van verslechtering	Doelstelling behaald	Aanvullende maatregelen noodzakelijk	Eindoordeel
Zilte pionierbegroeiingen	Nee	Ja	Nee	JA - A
Schorren en zilte graslanden	Nee	Ja	Nee	JA - A
Kolgans	Nee	Ja	Nee	JA - A
Smient	Nee	Ja	Nee	JA - A

Het eindoordeel voor het habitatype H1310A Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal) luidt JA – A. De doelstelling van behoud van kwaliteit en oppervlak is behaald. Het areaal aan habitatype H1310A Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal) is in de periode 2010-2021 van 8,79 tot 14,90 ha toegenomen. De kwaliteit van het habitatype, op basis van voorkomende vegetatietypen, is goed. In totaal zijn twee van de drie typische soorten in 2020/2021 aanwezig. De typische soorten zijn toegenomen of constant gebleven in aantallen en het verspreidingsgebied van deze soorten is uitgebreid. Alle kenmerken van goede functie en structuur zijn aanwezig. Daarnaast is met het vastgestelde pakket aan maatregelen verslechtering voor nu en op de lange termijn uitgesloten. Aanvullende maatregelen zijn niet noodzakelijk voor deze doelstelling.

Het eindoordeel voor het habitatype H1330B Schorren en zilte graslanden (binnendijks) luidt JA – A. Het areaal aan Schorren en zilte graslanden (binnendijks) is in de periode 2010-2021 toegenomen van 42,07 tot 53,33 ha. De kwaliteit, op basis van voorkomende vegetatietypen is goed. In 2020/2021 zijn de helft van de typische soorten aanwezig, waarbij het verspreidingsgebied en populatiegrootte over het algemeen constant zijn. Niet alle kenmerken van goede structuur en functie zijn aanwezig. De delen met het habitatype Schorren en zilte graslanden (binnendijks) hebben niet altijd het beoogde aaneengesloten oppervlakte. Dit kenmerk is niet realiseerbaar in de Yerseke en Kapelse Moer. Het reliëf, deels ontstaan door het cultuurhistorisch verleden van moeraning (zoutwinning), beperkt het habitatype om grote aaneengesloten oppervlakten te vormen. Tevens ontbreekt structuurvariatie, door plaatselijk een te grote invloed van begrazing. Ook zijn enkele soorten ondervertegenwoordigd. Echter, geen van de drie ontbrekende kenmerken van goede structuur en functie vormt een belemmering voor een duurzame instandhouding van het habitatype Schorren en zilte graslanden (binnendijks) in de Yerseke en Kapelse Moer.

Het eindoordeel voor A041 de Kolgans luidt JA - A. De behoudsdoelstelling is behaald en met het vastgestelde pakket aan maatregelen, is verslechtering voor nu en de lange termijn uitgesloten. Het

³³ Bron: Natuurdoelanalyse Natura 2000-gebied Yerseke en Kapelse Moer – GS 22 december 2022

leefgebied is geschikt voor het overwinteren van een populatie Kolganzen, met een seizoensgemiddelde van 1700 individuen. De Yerseke en Kapelse Moer voldoet, na het uitvoeren van maatregelen, aan de vereisten van een open landschap met voldoende voedsel en afdoende rust. Het leefgebied is in kwaliteit toegenomen en het areaal is gelijk gebleven sinds het jaartal van aanwijzing, in 2000. Ondanks de geschiktheid van het gebied is er sprake van een sterke negatieve populatietrend van de Kolgans in de Yerseke en Kapelse Moer. Dit terwijl het landelijk seizoensgemiddelde sinds 2005 stabiel is. De concurrentie met de Brandgans en een verandert landelijk verspreidingspatroon van de Kolganspopulatie als gevolg van klimaatverandering hebben er onder andere toe geleid dat de Kolganspopulatie sterk is afgenomen in de Yerseke en Kapelse Moer.

Het eindoordeel voor en A050 de Smient luidt JA - A. De behoudsdoelstelling is behaald en met het vastgestelde pakket aan maatregelen is verslechtering voor nu en gericht op de lange termijn uitgesloten. Het leefgebied is geschikt om een populatie (seizoensgemiddelde) van 410 te dragen. Het aanwezige voedselaanbod binnen en rondom de Yerseke en Kapelse Moer is gunstig voor de Smient. De Smientpopulatie in de Yerseke en Kapelse neemt toe terwijl de landelijke trend afneemt. De huidige populatie Smienten in het gebied ligt ver boven het vastgestelde doel, met 893 waargenomen individuen in de winter van 2019/2020. Deze soort heeft naar verwachting geprofiteerd van de hydrologisch systeem herstel maatregelen.

Conclusie natuurdoelanalyse Groote Gat³⁴

In de Natuurdoelanalyse staat de volgende vraag centraal: 'Leiden de maatregelen tot tegengaan van verslechtering én borgen deze dat het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen binnen bereik blijft of komt?' Voor deze beoordeling kijken we naar het kader zoals mee gegeven is in de notitie Ondersteuning beoordeling herstelmaatregelen van de Taakgroep Ecologische Onderbouwing (okt-nov 2022). In deze tabel zijn de verschillende mogelijke eindoordeelen van een natuurdoelanalyse per doelstelling weergegeven. In tabel 24 worden de conclusies per doelstelling van het Groote Gat weergegeven.

Tabel 24: Overzicht oordeel van verslechtering, behalen doelstellingen, noodzaak aanvullende maatregelen en het eindoordeel.

Doelstelling	Sprake van verslechtering	Doelstelling behaald	Aanvullende maatregelen noodzakelijk	Eindoordeel
Kruipend moerasscherm	Ja/Nee	Nee	Ja	Nee, tenzij-b
Schoren en zilte graslanden	Ja/nee	Nee	Ja/nee	Nee, tenzij-a
Ruigte en zomen	Ja	Nee	Ja/nee	Nee, tenzij-a

Het eindoordeel van kruipend moerasscherm luidt: Nee, tenzij-b. De instandhoudingsdoelstelling voor kruipend moerasscherm: Behoud van oppervlakte (leefgebied), behouden van kwaliteit voor het behouden van de populatie, worden niet behaald.

De bedekking fluctueert sterk per jaar, het is daardoor erg lastig te zeggen of de soort is toe of afgenomen. Wanneer er gekeken wordt in een tijdspan van drie jaar is de bedekking ten opzichte van het referentiekader (2003-2006) afgenomen. Het verspreidingsgebied is enigszins gelijk gebleven, maar de laatste jaren is kruipend moerasscherm naar de zoetere smalle oevers gedrongen (Kwaliteitstoets HZL 2021).

³⁴ Bron: Natuurdoelanalyse Natura 2000-gebied Groote Gat – GS 22 december 2022

Het eindoordeel van Schorren en zilte graslanden luidt: Nee, tenzij-a. De instandhoudingsdoelstelling van Schorren en zilte graslanden: Behoud van het oppervlakte en behoud van de kwaliteit is niet behaald. Het oppervlak is iets afgenomen, hoewel dit waarschijnlijk deels toe te schrijven is aan de toegenomen nauwkeurigheid van de laatste kartering. Afname is daarnaast waarschijnlijk veroorzaakt doordat het gebied, voor dit habitatype, eigenlijk te zoet is gedurende een groot deel van het jaar of te lang onder water staat. Soorten als zulte en gewoon kweldergras zijn afgenomen.

Het eindoordeel van Ruigten en zomen luidt: Nee, tenzij-a. De instandhoudingsdoelstelling van Ruigten en zomen: Behoud van het oppervlakte en behoud van de kwaliteit is niet gehaald. Een deel dat ten tijde van T0 nog kwalificeerde als Ruigten en zomen, kwalificeerde niet meer ten tijde van T1, doordat heemst in de vegetatie bij T1 ontbrak in het oosten van het gebied na afkalving van de oever en verruiging in het particuliere deel. Daarnaast is een particulier deel in het oosten van het gebied uit de begrazing gelaten om jonge knotwilgen te beschermen. Verruiging vond hierdoor plaats en heemst nam af. Daardoor kwalificeerde dit deel niet meer als Ruigten en zomen.

Conclusie natuurdoelanalyse Canisvliet³⁵

In deze paragraaf wordt geconcludeerd of de maatregelen leiden tot tegengaan van verslechtering en bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen.

Voor deze beoordeling kijken we naar het kader zoals mee gegeven is in de notitie Ondersteuning beoordeling herstelmaatregelen van de Taakgroep Ecologische Onderbouwing (okt-nov 2022).

Tabel 14: Overzicht oordeel van verslechtering, behalen doelstellingen, noodzaak aanvullende maatregelen en het eindoordeel Canisvliet.

Doelstelling	Sprake van verslechtering	Doelstelling behaald	Aanvullende maatregelen noodzakelijk	Eindoordeel
Kruipend moerasscherm	Ja/Nee	Ja/Nee	Ja/Nee	Ja, mits-a

Het eindoordeel luidt: Ja, mits. De instandhoudingsdoelstellingen ten aanzien van uitbreiding worden nu deels gehaald. Kwaliteit en oppervlak zijn toegenomen, maar de populatie zelf in min of meer gelijk gebleven ten opzichte van de referentie jaren.

Na het uitvoeren van de maatregelen opgenomen in de tabel zal de kwaliteit in het gebied verbeteren, mits de zoutwaardes niet overschreden worden. Daarnaast zal het oppervlak aan leefgebied toenemen wanneer de vegetatie korter wordt gehouden en de kans op incidenteel overstroomd aanwezig is. De populatie kan dan uitbreiden wanneer het oppervlak van het leefgebied is toegenomen. Tabel 14 geeft een weer waar het eindoordeel uit is voortgekomen.

Conclusie natuurdoelanalyse Vogelkreek

³⁵ Bron: Natuurdoelanalyse Natura 2000-gebied Canisvliet – GS 22 december 2022

Bijlage 3 Concretisering Bossenstrategie

In de bijlage van de Handreiking gebiedsprogramma's³⁶ is een leidraad opgenomen voor de concretisering van de Bossenstrategie, zie hieronder. Deze leidraad is uiteengezet in een overzicht met maatregelen.

- Bepalen hoeveel bos er per provincie binnen het NNN gerealiseerd zal worden voor 2030, landelijk optellend tot 15.000 ha. Dit uit te splitsen naar nog in te richten gronden en de omvorming van al aangelegde natuur waar bos een ecologische meerwaarde heeft.
- Bepalen hoeveel bos er per provincie buiten het NNN zal worden gerealiseerd voor 2030. Hierin gebruik makend van verkenningen van zowel de Waterschappen voor beekdalen als de rijkspartijen met grondposities (RWS, RVB, SBB).
- Bepalen hoeveel bos er per provincie als bovenwettelijke compensatie, zoals afgesproken in het Programma Natuur, in 2030 wordt gerealiseerd.
- Voor alle bosuitbreidingsonderdelen inzichtelijk te maken in welke mate dit bos bijdraagt aan de VHR-doelstelling op termijn, waarbij de VHR-opgave voor bos landsdekkend gerealiseerd wordt.
- Inzichtelijk te maken hoeveel bestaand bos zal worden omgevormd naar andere natuur en vanuit het oogpunt van klimaat en ecologie dit areaal tot een minimum te beperken. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de afspraken in de Bossenstrategie dat gekapt bos altijd gecompenseerd dient te worden.
- Inzichtelijk te maken welke maatregelen er getroffen moeten worden om het bestaande bos waar nodig te revitaliseren, aan te geven in welke mate bossen profiteren van andere ruimtelijke maatregelen, zoals het realiseren van hydrologische condities voor Natura 2000 of het wegnemen van drukfactoren zoals stikstofdepositie, en aangeven welke maatregelen er op middellange termijn (tot 2030) en de lange termijn getroffen zouden moeten worden.

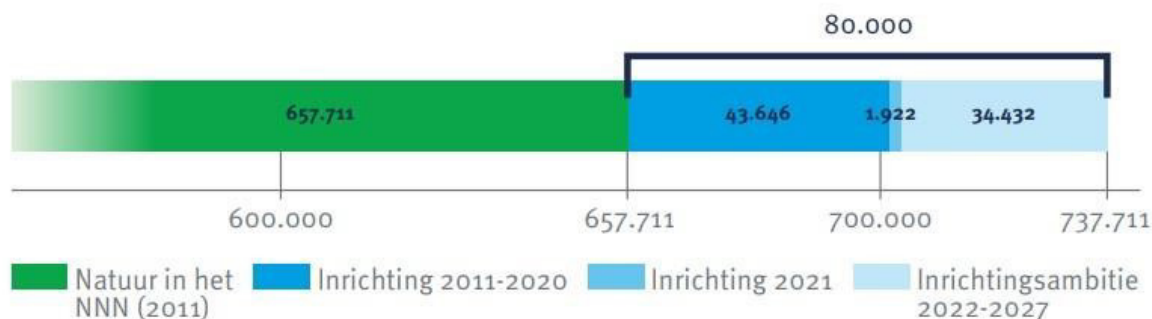
Kansrijke maatregelen	Bos binnen NNZ (ha) - 2030		Bos buiten NNZ (ha) - 2030	Bovenwettelijke compensatie (ha) – 2030	Bijdrage VHR doelstelling	Omvorming bestaand bos naar andere natuur (ha)	Revitalisering bos (ha) - 2030
	In te richten	Omvorming					

³⁶ Handreiking voor de Gebiedsprogramma's, Rijksoverheid, 25 november 2022

Bijlage 4 Realisatiestrategie Natuurnetwerk Zeeland 2023-2027

Op weg naar 2027

In het Natuurpact uit 2013 tussen het Rijk en de Provincies is afgesproken om eind 2027 80.000 ha nieuwe natuur te hebben ingericht. Ondertussen is hier ruim 45.000ha van gerealiseerd maar blijft er nog een grote landelijke opgave van 34.432 ha over.

Afbeelding 1 Ontwikkeling van het Natuurnetwerk Nederland uit de 8e Voortgangsrapportage Natuur

Ook in Zeeland is dit een significante opgave en blijft het tijdig realiseren van het Natuurnetwerk

Zeeland energie en aandacht vragen. De afspraak met het Rijk is dat in 2027 het Nederlandse Natuurnetwerk wordt afgerond. Als Zeeland zijn we daarmee goed op gang. De komende jaren moeten de laatste stappen hiervoor gezet worden. De uitvoeringspraktijk laat wel zien dat richting het einde van de opgave, een aantal cruciale hectares moeilijk te verwerven zijn door de lage grondmobiliteit.

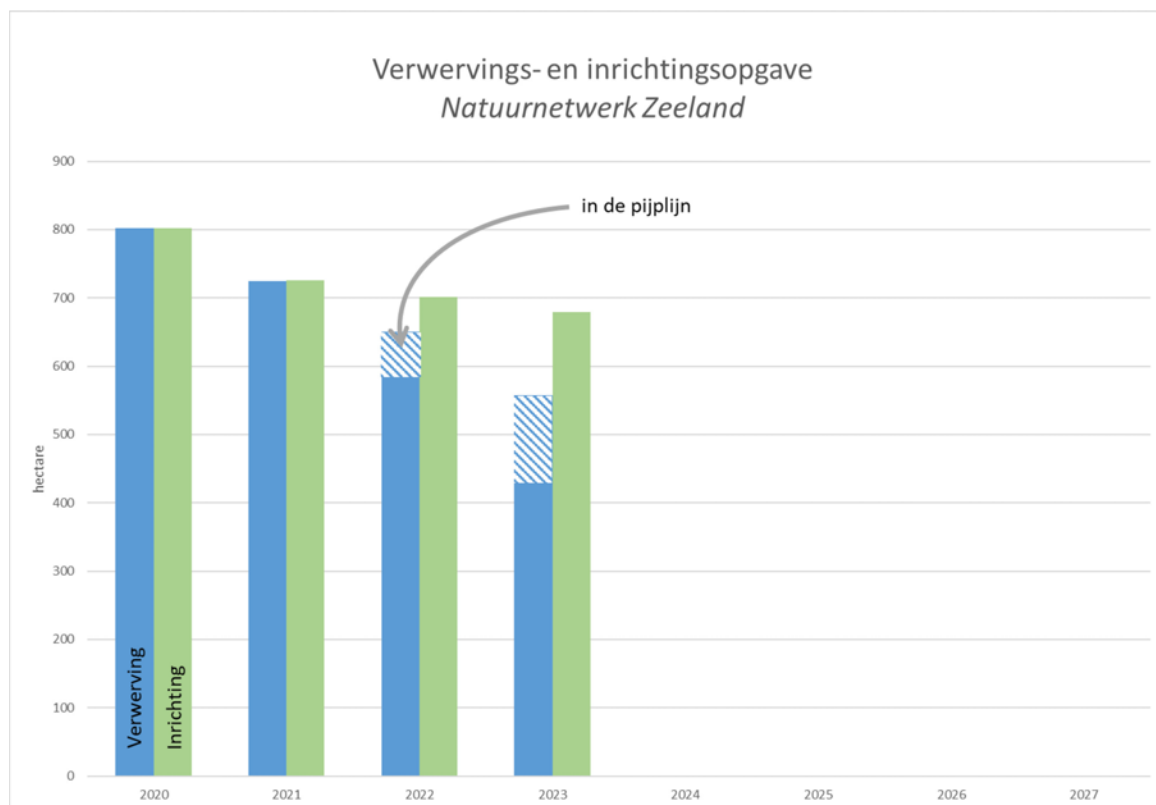
In Zeeland is de afgelopen decennia hard gewerkt aan de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur, nu het Natuurnetwerk Zeeland (NNZ) genoemd. Mede hierdoor is de resterende opgave voor Zeeland in verhouding klein en lopen we naar verhouding voor op het landelijk gemiddelde. Voor Zeeland hebben we per 1-1-2022 een inrichtingsopgave van 702 ha en een verwervingsopgave van 650 ha. Dit betreft 2% van de landelijke opgave.

Voor het behalen van deze opgave zijn uitgangspunten, aanpak en acties geformuleerd in de Omgevingsvisie Zeeland, Natuurvisie, Nota Grondbeleid en het Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied. Deze realisatie strategie is een voortzetting van het reeds bestaande beleid in Zeeland.

Analyse en prognose

Per januari 2022 ligt er een opgave van 702 ha aan nieuw in te richten natuur. Hiervan moeten er nog 650 ha verworven worden, 52 ha is reeds verworven en moet nog worden ingericht. De huidige inschatting is dat per 1-1-2023 de verwervingsopgave 557 ha is en de inrichtingsopgave 679 ha. Beide opgaven zijn opgenomen in de Provinciale begroting voor 2023.

In onderstaande grafiek is de voortgang van de verwervings- en inrichtingsopgave te zien over de afgelopen jaren. Hierin is te zien dat er vooruitgang wordt geboekt. Momenteel wordt er door zowel de Provincie Zeeland als partners gewerkt aan de realisatie. De kansen waar momenteel aan gewerkt wordt maar die nog niet verworven en ingericht zijn, worden nauwgezet gevolgd en worden in de grafiek gearceerd weergegeven. Mede hierdoor is de prognose dat met de huidige strategie in 2027 de gronden voor het Natuurnetwerk Zeeland grotendeels verworven zijn. Aangezien de inrichting logischerwijs volgt op de verwerving zal deze nog doorlopen na 2027. Verwachting is dat met de huidige strategie, uitgangspunten en instrumenten, er na 2027 een verwervingsopgave van ca. 150 ha blijft. Van belang is dat de inzet blijft om kwaliteit te realiseren en de juiste percelen verwerven.

Zeeuwse uitgangspunten

In het proces naar het Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied, zijn de uitgangspunten, die gehanteerd worden voor de realisatie en afronding van het Natuurnetwerk Zeeland, uitvoerig besproken en behandeld. Zowel in- als extern. De Uitgangspunten voor realisatie en het instrumentatrim zijn ook in lijn met de Natuurvisie 2017-2022 en de Zeeuwse Omgevingsvisie 2021 zoals vastgesteld door Provinciale Staten.

- ✓ **Vrijwilligheid of bereidheid bij grondeigenaren voor verwerving van gronden**
We houden vast aan een Zeeuwse stimulerende aanpak die gebaseerd is op vrijwilligheid.
- ✓ **Afstemming natuur, landbouw en waterbeheer**
In de planvorming en realisatie wordt binnen de grenzen van de doelstelling, wordt rekening gehouden met aanliggende functies.
- ✓ **Toegankelijke en beleefbare natuurgebieden**
In planvorming, realisatie en beheer wordt zo veel mogelijk rekening gehouden met de beleefbaarheid en draagkracht van deze gebieden.
- ✓ **Kwaliteit en Flexibiliteit**
Realisatie van het Natuurnetwerk Zeeland vindt plaats op basis van kwaliteit. Daarbij gaat het om het realiseren van hectares die de hoogste bijdrage leveren aan geformuleerde instandhoudingsdoelen en overige natuurdoelen uit het Natuurbeheerplan. Daarnaast ligt ook de focus op het kwalitatief verbeteren van stikstof gevoelige en/of stikstof overbelaste Natura 2000-leefgebieden. Deze inspanning ligt in lijn met de Strategische aanpak stikstof en is gericht op herstel van Natura 2000 natuur en het daarmee vrijspelen van economische ruimte voor Zeeland. Binnen deze grenzen wordt

actief gezocht naar kansen om flexibel om te gaan met de beoogde nieuwe natuur zoals deze is vastgelegd in het Natuurbeheerplan.

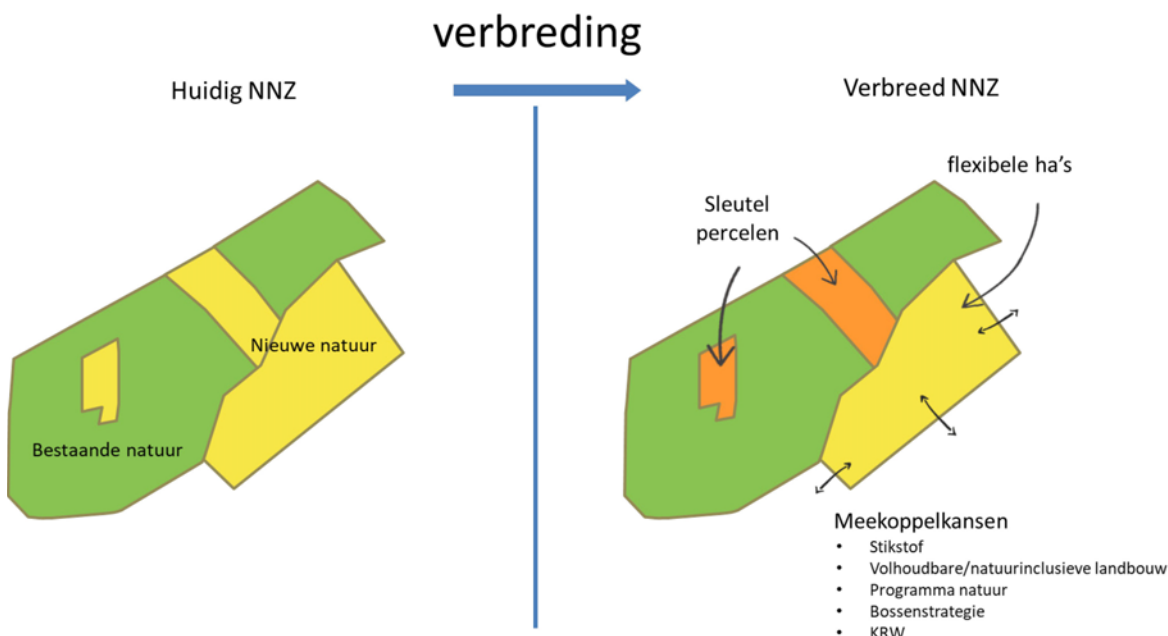
- ✓ We versterken het aangesloten natuurnetwerk
Het realiseren van de restopgave is gericht op het vergroten van bestaande natuur, waarbij grotere aaneengesloten natuurgebieden zoveel mogelijk onderling zijn verbonden. Daarnaast horen binnen het NNZ ook kleinere of losstaande waardevolle natuurgebieden. Ook deze zijn en blijven onderdeel van dit netwerk.

Versnellingsstrategie

Versnellen van de realisatie NNZ zal gebeuren op een manier waarbij vastgehouden wordt aan de uitgangspunten zoals vastgelegd in de Natuurvisie (2016), Omgevingsvisie Zeeland (2021) en het Uitvoeringsprogramma Balans in het Landelijk gebied (2021).

1. Flexibiliteit en kwaliteit

Omdat er zich door het uitgangspunt van vrijwilligheid situaties voor zullen doen waarbij percelen 'nieuwe natuur' niet als natuur kunnen worden gerealiseerd, zullen we de ruimtelijke flexibiliteit opzoeken. Dit betekent dat wanneer er zich elders kansen voor doen waar kwalitatief waardevolle natuur gerealiseerd kan worden, we deze kansen verkennen en uitvoeren. Om de kwaliteit van het NNZ te bewaken zijn sleutelpercelen geïdentificeerd die cruciaal zijn om het NNZ kwalitatief goed af te ronden. Dit zijn percelen die bijvoorbeeld binnen Natura2000 begrenzing liggen, cruciaal zijn om de hydrologie van een gebied op orde te krijgen voor natuur of om andere reden nodig zijn om het kwaliteitsniveau van het natuurgebied te realiseren. Bij het verwerven van nieuwe natuur is er dus ruimte om flexibel in te spelen op de mogelijkheden. Dat betekent dat gronden, met behoud van de gewenste natuurkwaliteit, kunnen wisselen. Jaarlijks wordt dit geïnventariseerd en aangepast in het natuurbeheerplan. Omdat we hiermee ook andere opgaven proberen te koppelen, biedt dit kansen voor een inhoudelijke verbreding van het NNZ.

Actie:

Doorlopen van acties op basis van analyse sleutelpercelen

Wanneer:

2022-2027

2. Realisatie door Partners

Iedere grondeigenaar kan potentieel bijdragen aan het realiseren van het Natuurnetwerk Zeeland. Hiervoor vormt de Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) een belangrijk instrument. SKNL kan worden ingezet nadat gronden deel uitmaken van de begrenzing van het Natuurnetwerk en dan specifiek voor het omvormen van gronden naar natuur. Dit betreft zowel een complete vergoeding van de waardedaling van gronden wanneer deze van hun huidige functie naar natuur worden omgezet als een vergoeding voor de inrichtingskosten. Voor het hierop volgend natuurbeheer kan door gecertificeerde organisaties en particulieren subsidie ontvangen worden. De Provincie heeft en zal blijvend de partners in Zeeland betrekken bij de natuurrealisatie opgave. Dit gebeurt door regelmatige contacten met de huidige natuurbeheerders en een actieve communicatie en stimulering van particulier natuurbeheer. Dit betreft zowel bestaande particuliere natuurbeheerders als huidige grondeigenaren van begrensde natuur. Bijvoorbeeld de huidige agrarische eigenaren of gebruikers. Veel gronden hebben een vorm van pachtgebruik die verwerving of ontwikkeling tegengaat. Momenteel is er geen oplossing die goed is voor zowel eigenaar als pachter terwijl dit wel belangrijk is. Het streven is erop gericht het belang van de eigenaar en de pachter te dienen. In 2023 zal dus verkend worden of een nieuwe Grondverwervingsregeling, die hier oplossingen voor biedt, in Zeeland opengesteld kan worden.

Actie:	Wanneer:
Betrekken van partners bij de opgave en ondersteuning in de realisatie hiervan	2023-2027
Actieve stimulering van particulier natuurbeheer	2023-2027
Instrument nieuwe grondverwervingsregeling verkennen	2023
Nieuwe regelingen onderzoeken	2023

3. Kavelruilbureau en Grondbank Zeeland

Voor het verwerven van gronden die uiteindelijk deel uit gaan maken van het Natuurnetwerk blijven we onverminderd gebruik maken van met name het instrument Kavelruilbureau Zeeland met de daarbij behorende instrumenten die zijn gekoppeld aan het provinciaal vastgoedbeleid (Nota Grondbeleid 2022). Deze instrumenten worden ingezet door partners en de Provincie Zeeland zelf.

Actie:	Wanneer:
Het kavelruilbureau wordt blijvend ingezet om het natuurwetwerk te realiseren.	2023-2027
Wanneer de kansen zich voordoen, een actieve benadering van eigenaren van begrensde percelen of percelen die grenzen aan het huidige natuurnetwerk en een gelijke ecologische potentie hebben.	2023-2027

4. Realisatie door Provincie Zeeland

Al enkele jaren, wordt er actief grond verworven door de Provincie Zeeland. Om realisatie te versnellen zal de Provincie Zeeland zelf ook natuurontwikkelingsprojecten uitvoeren.

Het tussentijds beheer tussen aankoop en inrichting wordt verder nog uitgewerkt naar aanleiding van acties die zijn opgenomen in de Nota Grondbeleid 2022.

Uit analyses naar het eigendom van de nog te realiseren natuur blijkt dat meer dan 25% in eigendom is van het Rijksvastgoedbedrijf. Verwerving hiervan is tot op heden niet gelukt maar gezien de ligging en omvang cruciaal. Hier wordt speciale actie op ondernomen om deze te verwerven.

Als Provincie zetten we in op het vervreemden van gronden overeenkomstig het provinciaal vastgoedbeleid (Nota Grondbeleid 2022). Verschillende vormen van vervreemding in combinatie met belangstellende registratie zullen hiervoor verkend worden. Naast de bestaande partners als terrein beherende organisaties en –particulieren, zullen ook andere particulieren grondeigenaren worden aangemoedigd om natuurbeheer via het stelsel voor hun rekening te nemen. Daarbij kunnen grondeigenaren aanspraak maken op de daarvoor beschikbare beheersubsidie Subsidie Natuur en Landschap (SNL) op basis van het jaarlijks geactualiseerde provinciaal Natuurbeheerplan 2016.

Actie:	Wanneer:
Hernieuwde poging tot actief verwerven van gronden in eigendom van het Rijksvastgoed bedrijf	2022/2023
Verkennen van diverse vormen en momenten van vervreemding.	2022/2023
Vervreemding van ingerichte- en wellicht niet ingerichte percelen binnen het NNZ	2023-2027
Ontwikkelen van tijdelijk beheer, gericht op toekomstige functie, van provinciale eigendommen in het NNZ	2023

Naar 2027 toe

Door de landelijke Taskforce Versnelling is een advies uitgebracht over mogelijk instrumentarium om de opgave te realiseren. Onderstaande tabel geeft de voorgestelde instrumenten door de landelijke Taskforce Versnelling Natuurnetwerk Nederland weer. In kleuren is aangegeven welke voorgestelde instrumenten hiervan in de Zeeuwse versnellingsstrategie worden ingezet. Niet alle voorgestelde instrumenten worden in Zeeland ingezet. Zelfs richting het einde van de opgave, waarin verwerving moeilijker wordt, blijven we in Zeeland door middel van maatwerk namelijk vooruitgang boeken. We blijven de kwaliteit van het beoogde Natuurnetwerk hoog houden en verwachten richting 2027 het beoogde natuurnetwerk grotendeels te hebben afgerond.

	Versterking samenwerking derden
	Ondersteuning partners
	Pachtinstrumentarium beter benutten
	Interne afstemming grondpositie Provincie verbeteren
	Opzetten en ontwikkelen provinciale grondbank en kavelruilbureau
	Opzet provinciaal coördinatieteam/aanspreekpunt

	Ontwikkelen fondsen
	Inzetten op natuurkwantiteit in plaats van natuurkwaliteit
	Inrichting administratief eerder gereed melden
	Inzet dwingend instrumentarium

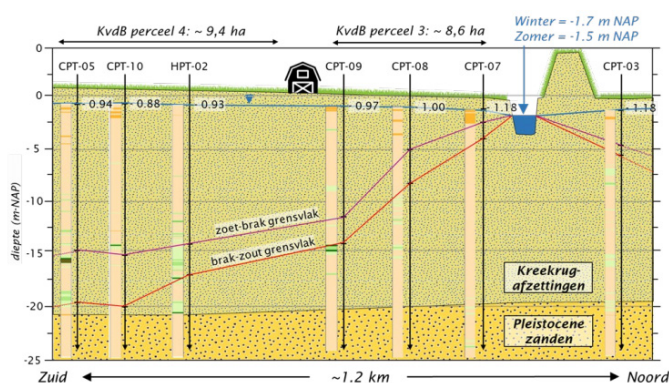
Bijlage 5 Achtergrondinformatie Zeeuwse zoet water situatie

V.w.b. het zoete oppervlaktewater in Zeeland kan onderscheid gemaakt worden tussen gebieden met een externe wateraanvoer (aan de oostzijde, langs het Volkerak-Zoommeer) en de westelijker gelegen gebieden zonder aanvoer. De zoetwaterbeschikbaarheid in de aanvoergebieden is ruim en richting de toekomst lijkt de bestaande aanvoer robuust.

In de gebieden zonder aanvoer is de zoetwatersituatie aanmerkelijk knellender en complexer. Enerzijds neemt de piekneerslag toe, waardoor de kans aanwezig is dat de bergingscapaciteit van een gebied wordt overschreden en zoet water naar zee moet worden uitgeslagen (i.v.m. wateroverlast). Anderzijds zorgen langdurige droogteperiodes voor o.a. teeltschade. Om de kans op wateroverlast te verminderen en de voorraad voor droogteperiodes te vergroten, is een logisch streven in deze gebieden de bergingscapaciteit zo groot mogelijk te maken.

Water bergen vraagt ruimte en bovengronds zijn de mogelijkheden daartoe beperkt. Ondergronds bergen heeft daarom de voorkeur, maar stelt eisen aan de omgeving. In vele gevallen is de vertreksituatie, van de borging van zoet water in de ondergrond, ongunstig, omdat het land is ingericht op optimale ontwatering (zelfs in van nature infiltratiegebieden).

De afvoersloten zorgen voor een permanent verlies van ondiep (zoet) grondwater. De afbeelding hiernaast toont hoe fors de lokale verzilting kan zijn. Het betreft het verloop van het zoet-zoutgrensvlak aan de hand van zeven sonderingen over een raai van 1,2 km lang in de lengterichting over de kreekruig bij Noordgouwe op Schouwen-Duiveland. De metingen zijn uitgevoerd in de vroege zomer. Te zien is dat aan de zuidkant van de raai het grensvlak tussen zoet en brak op NAP - 15 m ligt, wat neerkomt op 16 m beneden het maaiveld (16 m –mv). Richting de sloot, waarvan het oppervlak in de figuur enkele decimeters beneden het grondwaterpeil ligt (het blauwe lijntje), loopt het grensvlak sterk op, om vervolgens noordelijk weer omlaag te gaan.

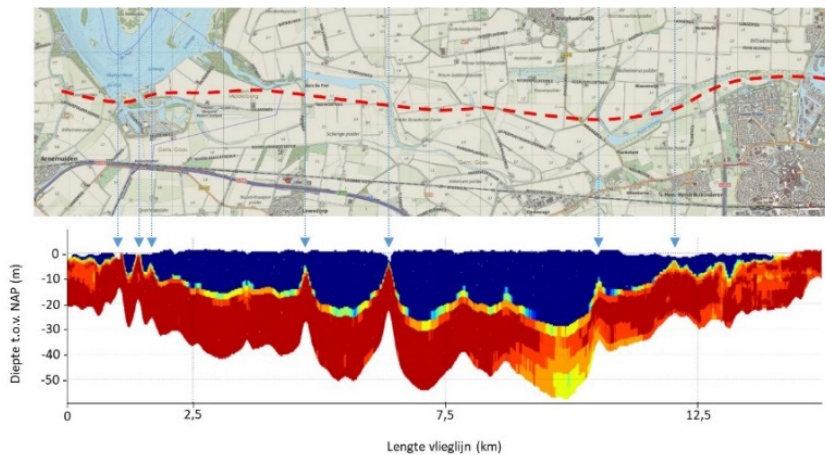

KWR 2022.056/Juni 2022, Haalbaarheidsstudie naar zoetwateropslag in de kreekruig bij Noordgouwe, Schouwen-Duiveland

Het oplopende grensvlak is fysisch verklaarbaar, want ter plaatse van de sloot is de neerwaartse druk van het water lager dan in de directe omgeving, zodat de sloot het grondwater gelegenheid biedt opwaarts weg te stromen, zoals een schoorsteen de rook van de kachel afvoert. En die ontwatering vindt continu plaats, zolang de stijghoogte boven het slootpeil reikt. Dus die ene sloot, aangelegd om voldoende ontwatering van het bovenstroomse poldergebied te verzekeren, heeft een uitgesproken negatieve bijwerking op de lokale zoetwaterbeschikbaarheid, iets wat ten tijde van de aanleg waarschijnlijk niet in de afweging is meegenomen.

De sloot bij Noordgouwe is uiteraard geen uitzondering, want de fysica geldt voor alle sloten, al is de mate van effect afhankelijk van de diepte van de sloot en de doorlatendheid van de ondergrond. Onderstaande figuur toont de zoet-zoutverdeling op een vlieglijn uit de Freshem-kartering van 2015. Zoet is blauw, zout rood. Het afgebeelde traject loopt van de Oranjepolder ten noordoosten van Arnhem tot het Goese Meer bij Goes. Overduidelijk is dat diepe doorsnijdende sloten of geulen het zout naar het oppervlak trekken.

Het bovenstaande toont onmiskenbaar aan dat de actuele onderligger voor ondergrondse opslag ongunstig is. Het verlies is het grootst in kreekruggebieden, maar ook in poelgebieden verkleint de drainage van sloten (en ook de perceeldrainage) de zoetwatervoorraad in de ondiepe ondergrond. Er is dus alle reden kritisch na te gaan of de ontwatering via de sloten kan worden beperkt, bijvoorbeeld door ze hydrologisch te isoleren. Nochtans zijn er maatregelen te bedenken waarbij bijvoorbeeld drainwater m.b.v. een peilgestuurd drainagesysteem wordt opgevangen en meteen op grotere diepte in de ondergrond wordt geïnfilteerd.

Freshem-kartering 2015

Bijlage 6 Aerius berekening snelheidsverlaging

Berekening per N-weg voor een verlaging van de maximumsnelheid van 100 km/u naar 80 km/u.

N-weg	Vershil NOx (kg/j)	Vershil NH3 (kg/j)	totale N-reductie (kg/j)
N62	-1700,00	37,30	-496,61
N254	-800,00	16,60	-234,50
N255	-400,00	8,10	-117,42
N257	-207,60	4,40	-60,77
N258	-230,10	4,90	-67,34
N290	-52,80	1,10	-15,47
N656	-77,40	1,60	-22,69
N659	-243,50	5,20	-71,25

100 km/u (Referentie), rekenjaar 2022

Emissiebronnen

Verkeersnetwerk

Emissie NH₃

1.676,0 kg/j

Emissie NO_x

9.563,7 kg/j

80 km/u (Beoogd), rekenjaar 2022

Emissiebronnen

Verkeersnetwerk

Emissie NH₃

1.633,9 kg/j

Emissie NO_x

8.676,3 kg/j

Hoogste af- en toename op (bijna) overbelaste stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden.

- Habitatrichtlijn
- Vogelrichtlijn
- Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn
- Niet bepaald
- Grootste afname van depositie
- Grootste toename van depositie
- Hoogste totale depositie

De bronnen op de kaart horen bij de Beoogde situatie.

Bijlage 7 Aerius berekening Westerschelde ferry

Per Natura 2000-gebied is aangegeven op welk hexagon de grootste afname is door de maatregel (markering met - teken) en op welk hexagon in dat gebied überhaupt de grootste depositie is (rode markering). Op het moment dat de grootste afname op het hexagon is waar ook al de grootste achtergronddepositie was wordt dit aangegeven met een markering met een - en een rood vlak.

Situatie 1 (Beoogd), rekenjaar 2022

Emissiebronnen

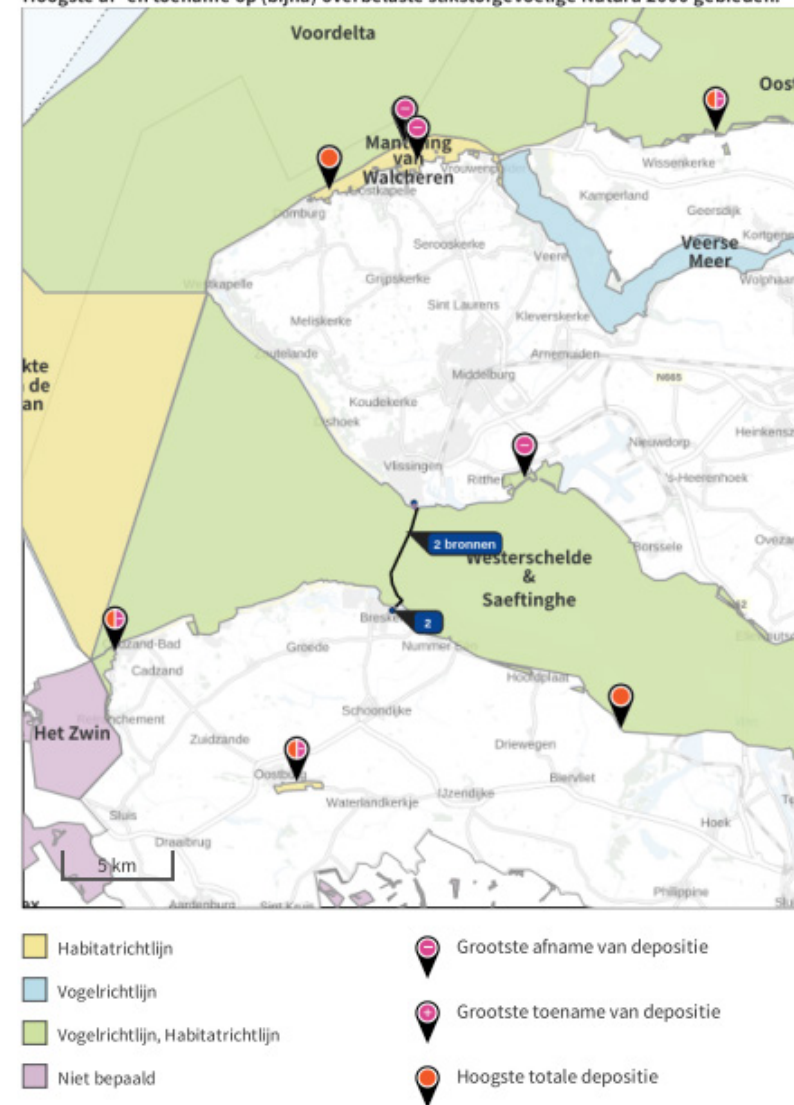
	Emissie NH ₃	Emissie NO _x
1 Scheepvaart Zeescheepvaart: Aanlegplaats Haven Vlissingen	-	176,1 kg/j
2 Scheepvaart Zeescheepvaart: Aanlegplaats Haven Breskens	-	176,1 kg/j
3 Scheepvaart Zeescheepvaart: Binnengaats route Westerschelde Ferry	-	50,7 ton/j

Beoogd resultaat van in totaal een emissieafname van 51,05 ton/j (NO_x). Wanneer omgerekend naar stikstof (om NO_x te vergelijken met NH₃, volgens rekenmethode RIVM).

NO_x naar stikstof: * 0,3
NH₃ naar stikstof: * 0,82

$51,05 \text{ ton/j NO}_x * 0,3 \rightarrow 15,32 / 0,82 \rightarrow \text{vergelijkbaar met } 18,7 \text{ ton/j NH}_3$.

Hoogste af- en toename op (bijna) overbelaste stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden.

De bronnen op de kaart horen bij de Beoogde situatie.

Bijlage 8 Aerius berekening schoolbussen

Per Natura 2000-gebied is aangegeven op welk hexagon de grootste afname is door de maatregel (markering met - teken) en op welk hexagon in dat gebied überhaupt de grootste depositie is (rode markering). Op het moment dat de grootste afname op het hexagon is waar ook al de grootste achtergronddepositie was wordt dit aangegeven met een markering met een - en een rood vlak.

fossiele brandstoffen (Referentie), rekenjaar 2022

Emissiebronnen

Verkeersnetwerk

Emissie NH₃

2,6 kg/j

Emissie NO_x

452,2 kg/j

Hoogste af- en toename op (bijna) overbelaste stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden.

- Habitatrichtlijn
- Vogelrichtlijn
- Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn
- Niet bepaald
- Grootste afname van depositie
- Grootste toename van depositie
- Hoogste totale depositie

De bronnen op de kaart horen bij de Beoogde situatie.

Voldoende water

1. Op basis van het huidige klimaatscenario, hanteren we voor het hoofdwatersysteem de ambitie om weerbaar te zijn tegen een droogte, die bij een scenario van grote klimaatverandering en sterke groei van economie en bevolking gemiddeld eens in de 20 jaar voorkomt.
2. De omvang van alle grondwateronttrekkingen wordt in beeld gebracht. Hiermee werken we toe naar een robuust grondwatersysteem en beperken we de nadelige effecten van grondwateronttrekking om ook in de toekomst zoveel mogelijk functies te faciliteren. We werken dit gezamenlijk met alle betrokkenen uit in het kader van NPLG.
3. We werken toe naar nieuwe en diverse drinkwaterbronnen. Hiermee zorgen we voor voldoende drinkwaterbronnen van voldoende kwaliteit. Provincies en drinkwaterbedrijven schalen daarbij op via regionale systemen naar een verbonden landelijk drinkwaternet.
4. We werken toe naar een drinkwatergebruik per hoofd van de bevolking van 100 liter in 2035 (thans 125 liter) en beperken laagwaardig gebruik van drinkwater. Grootverbruikers vragen we het drinkwatergebruik ook met 20% te reduceren. Zo beperken we het effect van toename van de watervraag in relatie tot de schaarsere beschikbaarheid van water.

Schoon en gezond water

5. We voeren maatregelen uit van de Kaderrichtlijn Water (KRW) Stroomgebiedbeheerplannen 2022-20278, het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn 2022-2026 met bijbehorend addendum, de derogatiebeschikking, de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) en uitvoeringsprogramma's zoals voor reducties van medicijnresten en andere chemische stoffen. Provincies geven in samenwerking met waterschappen en andere gebiedspartners bij het maken van hun gebiedsprogramma's aan welke maatregelen waar nodig zijn om de doelen vanuit de KRW, de Nitraatrichtlijn, de Richtlijn duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de Vogel- en Habitatrichtlijnen te halen.
6. We begrenzen de koelwaterlozingen op de grote rivieren. Daarmee blijft de temperatuur van het rivierwater op een acceptabel niveau.

Ruimte voor water

7. We creëren ruimte voor het vasthouden, bergen en afvoeren van water in onze ruimtelijke inrichting, landgebruik en landbeheer. Hiermee vergroten we de veerkracht van zowel het hoofdwatersysteem als regionale watersystemen. Dit wordt vanaf heden door het Rijk, de waterschappen, Provincies en gemeenten uitgewerkt en in de gebiedsprogramma's opgenomen.
8. We houden rekening met grotere peilfluctuaties en de optie van peilaanpassingen van het IJsselmeer en het Markermeer. Hiermee borgen we de zoetwatervoorziening vanuit het IJsselmeer en Markermeer in de toekomst. Het betreft de optie om de huidige zoetwaterbuffer van 20 cm naar 50 cm te vergroten, door het zomerpeil verder te laten uitzakken en eventueel hoger op te zetten bij verwachte langdurige droogte. Daarnaast willen we de waterafvoer naar de Waddenzee vanuit het IJsselmeer veilig stellen, ook als de zeespiegel stijgt. Dit betreft de optie om het winterpeil met 30 cm te laten meestijgen.
9. We staan geen nieuwe landaanwinning (eilanden) toe in het IJsselmeergebied, behalve voor overstroombare natuur en om te voldoen aan de Natura 2000-doelen en KRW. Partijen houden hier vanaf heden rekening mee en het Barro of de BKL onder de Omgevingswet wordt hierop in 2026 aangescherpt. Bestaande vergevorderde afspraken over uitbreidingsprojecten worden gerespecteerd. De voorwaarden voor buitendijks bouwen op het bestaande land worden aangescherpt.

10. We staan in de uiterwaarden (die vallen onder de Beleidslijn grote rivieren) geen nieuwe bebouwing meer toe. Daarmee maken we onze rivieren klimaatrobuuster en voorkomen we toenemende schade. Partijen houden hier vanaf heden rekening mee. Er wordt onderzocht hoe de Beleidslijn grote rivieren (Bgr) wordt aangescherpt. Dit is niet van toepassing op ontwikkellocaties, waar met het Rijk reeds bestuurlijke (beleids)afspraken over zijn gemaakt.
11. We actualiseren de huidige reserveringszones rond primaire waterkeringen (dijken en kust). Daarmee reserveren we ruimte voor toekomstige dijk- en kustversterkingen, en maken ze zo blijvend mogelijk. Ruimtelijke plannen en instrumenten van de gemeenten en Provincies worden hierop aangepast. Dit pakken we in 2023 samen met de waterschappen, Provincies en gemeentes op.
12. We verzoeken Provincies, waterschappen en gemeenten zowel op dijken de biodiversiteit te bevorderen, als binnendijs naar ruimte te zoeken voor natuurlijke achteroevers (PAGW en NPLG). Hiermee zorgen we voor robuuste watersystemen.
13. We reserveren de 5% tot 10% van diepe polders voor waterberging, bij voorkeur de diepste delen. We voorkomen hiermee wateroverlast als gevolg van aanhoudende regenval of piekbuien. Hier is geen nieuwe bebouwing toegestaan, tenzij het niet ten koste gaat van het waterbergend vermogen.
14. We staan kustuitbreiding voorsnog niet toe. Hiermee voorkomen we onnodige druk op onze zandvoorraad, die cruciaal is om de kust orde te houden met het oog op zeespiegelstijging.

Bodem

15. We versterken de regie op de inrichting van de ondergrond. Daarmee bereiken we een efficiënte inrichting ervan, zodat ontwikkelingen als woningbouw en energietransitie mogelijk worden gemaakt zonder de bodem aan te tasten. Rijk en gemeenten ontwikkelen hiervoor een gezamenlijk instrument.
16. We streven bij verstedelijking en infrastructuur naar zo efficiënt mogelijk gebruik van ruimte, dekken de bodem zo min mogelijk af en herstellen de bodem waar mogelijk. Zo behouden we waardevolle organisch rijke landbouw- en natuurbodems en blijft de sponswerking van de bodem behouden. Samen met gemeenten en Provincies zetten we in op beperking van onnodig landgebruik.
17. We sturen ook in bestaand bebouwd gebied op vermindering van onnodige bodemafdekking. De verstedelijkte omgeving wordt beter leefbaar als er minder hitte-stress is of wateroverlast tijdens piekbuien. Dit bereiken we door de bodem te herstellen en in te zetten op stedelijk groen.
18. We behouden ook voor de toekomst waardevolle landbouwgronden. Dit doen we door maatregelen uit te werken voor het beheer van landbouwgronden op het gebied van materieel, nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen etc. Vanuit het Nationaal Programma Landbouwbodems trekken we samen met kennispartijen, de agrarische sector en de ketenpartijen op. Dit wordt in het Nationaal Strategisch Plan verankerd.
19. We gaan bodemverstoring door ontgraving tegen en hergebruiken grond hoogwaardig. Daarmee behouden we gezonde en vitale bodems. Samen met Provincies en waterschappen start het Rijk hier als opdrachtgever zelf pilots voor.
20. We herijken de aanpak van bestaande en diffuse bodemverontreiniging. Dit doen we om de risico's voor mens en milieu te beperken. Hiervoor is een gebiedsgerichte aanpak nodig, omdat geheel saneren praktisch vaak geen optie is.

Bebouwd gebied

21. We maken de risico's van overstromingen, wateroverlast, bodemdaling en drinkwaterbeschikbaarheid sturend bij de locatiekeuze en inrichting van woningbouw. Hiermee voorkomen we dat we nieuwbouw gaan realiseren op locaties waar we later spijt

van gaan krijgen. Provincies nemen in hun ruimtelijke arrangementen het (concept) richtinggevend kader mee.

22. We benutten locaties waar in de toekomst ruimte nodig is voor waterberging, rivierafvoer en toekomstige dijkversterkingen niet (meer) voor bebouwing.

Verziltende kustgebieden

23. Het Rijk en waterschappen zetten zich in voor aanvoer van zoetwater, maar kunnen geen nieuwe maatregelen garanderen om verziltende gebieden te voorzien van zoetwater van elders. Omdat de aanvoer van extra (schaars) zoetwater van buiten het gebied niet altijd en overal kan worden gegarandeerd, zal er op termijn vaker sprake zijn van tijdelijke en regionale verzilting.
24. We vragen alle watergebruikers rekening te houden met en zelf maatregelen te nemen om beter bestand te zijn tegen periodes van extreme droogte, watertekorten en verzilting.

Totstandkoming waterkansenkaarten

Bij het combineren en bewerken van gegevens voor de productie van de waterkansenkaarten is gebruik gemaakt van een Geografisch Informatiesysteem. Van alle te gebruiken gegevens is een afzonderlijke kaartlaag gemaakt, waarin de ruimtelijke informatie is vastgelegd in een vierkantennetwerk met cellen van 25*25 meter. De GRID-module van Arc/Info maakt het mogelijk de gewenste combinaties en bewerkingen met de verschillende kaartlagen snel uit te voeren.

Onderstaand een toelichting op de gebruikte kaartlagen.

Basiskaarten

Natuurlijke randvoorwaarden

Van de natuurlijke randvoorwaarden die bepalend zijn voor de hydrologische processen in en het gebruik van onze omgeving zijn de volgende kaartlagen aangemaakt:

- *Maaiveldshoogte*
- *Bodemopbouw ingedeeld in zes categorieën*
- *Geologie, met als deelkaarten:*
- *Dikte slecht doorlatende deklaag*
- *Dikte Hollandveen*

Huidige situatie

Bij de samenstelling van de waterkansenkaarten worden genoemde natuurlijke randvoorwaarden als basis gebruikt. De mogelijkheden en beperkingen vanuit huidig gebruik en inrichting zijn in eerste instantie zo veel mogelijk buiten beschouwing gelaten. Een aantal gegevens is echter zo bepalend voor de verdere gebruiksmogelijkheden dat deze toch zijn meegenomen. Dit betreft de begrenzingen van:

- *Stedelijk gebied*
- *Natuurgebieden*
- *Hoofdafwateringsgebieden*

Watersystemen

Voor een deel van de uit te werken kansenkaarten kan niet volstaan worden met de 'kale' basiskaarten. Om een globaal inzicht te krijgen in de huidige hydrologische situatie zijn door combinatie van verschillende basiskaarten twee watersysteemkaarten aangemaakt. Eén daarvan geeft een indicatie van de kwelintensiteit en de ander van de ontwikkelingsmogelijkheden van zoete grondwatervoorraden.

Kwelintensiteit

Zoute kwel is een factor die in Zeeland sterk bepalend kan zijn voor de gebruiksmogelijkheden van gronden. Om een redelijke indicatie van de kwelintensiteit te kunnen geven is een globale relatie gelegd met de geldende grondwaterstromingsformules. Hierin zijn buitenwaterpeil (NAP), afstand uit de kust, doorlatendheid van de ondergrond, dikte van de deklaag en maaiveldshoogte verwerkt.

Zoetwatervoorraden

Als gevolg van genoemde zoute invloeden is de rol van het zoete water in Zeeland beperkt. Toch is de behoefte aan zoet water, met name in de landbouw, groot. Het is daarom van belang zo goed mogelijk aan te geven waar zoet water verwacht kan worden of waar de mogelijkheden voor de ontwikkeling van zoete grondwatervoorraden het grootst zijn.

Om tot dit beeld te kunnen komen is een praktische benadering gevolgd, waarbij de mate waarin ontwikkeling van zoetwaterbellen verwacht kan worden, afhankelijk is gesteld van de afstand uit de kust, maaiveldshoogteligging en dikte van de deklaag.

Kansenkaarten

Aan de hand van de gegevens uit de basiskaarten zijn kansenskaarten geproduceerd voor het landelijk gebied, het stedelijk gebied en voor het thema wateroverlast.

1) Landelijk gebied [invulling 'ontwikkelrichting van de landbouw']

De kansenskaart voor het landelijk gebied schetst een beeld van de locaties waar welk grondgebruik op grond van de natuurlijke omstandigheden het meeste perspectief biedt. Gelet op het overwegend landbouwkundige gebruik van het landelijk gebied zijn de landbouwkundige mogelijkheden als uitgangspunt genomen. De veelheid aan landbouwkundige teelten is daarbij, op basis van vergelijkbare eisen aan bodem en water, beperkt tot de volgende vijf clusters:

- *intensieve teelten*
- *fruitteelt*
- *akkerbouw*
- *weidebouw*
- *mariene teelten*

Verder is gebruik gemaakt van de volgende basiskaarten:

- *Bodemkaart*
- *Kwelkaart*
- *Infiltratiekaart*
- *Natuurgebieden*
- *Bebouwd gebied*

Voor de indeling naar landbouwkundige geschiktheid is in eerste instantie uitgegaan van het bodemtype, waarbij steeds een drietal hydrologische randvoorwaarden is onderscheiden:

Basis: met goede hydrologische randvoorwaarden

Kwel: met zoute kwel tot in wortelzone

Zoet: met voldoende zoet grondwater voor beregening

Op basis van expert judgement is een waardering gegeven aan de mogelijkheden die een bepaalde combinatie van bodemtype en hydrologische omstandigheden de onderscheiden teelten biedt. Vervolgens is voor de ruimtelijke toedeling van de teelten de volgende prioriteitsvolgorde bepaald aan de hand van kapitaalsintensiteit van de gewassen:

Intensief - Fruit - Akker - Weide - Marien

Uiteindelijk is een overall-beoordeling gegeven, waarin de ruimtelijke toewijzing van de teelten stapsgewijs is vastgelegd en gevisualiseerd op de kansenskaart.

2) Stedelijk gebied

Van oudsher werden steden en dorpen gebouwd op van nature geschikte locaties: relatief hoog gelegen met een zandige ondergrond. In de afgelopen decennia zijn deze logische criteria hoe langer hoe meer uit het oog verloren. In principe hoeft dat geen probleem te zijn zolang er maar rekening gehouden wordt met de randvoorwaarden die een bepaalde locatiekeuze met zich meebrengt. Dit laatste is met name op hydrologisch gebied nogal eens vergeten. Bouwen op laaggelegen locaties, waarbij ook nog eens sloten gedempt worden, is vragen om moeilijkheden (en die bleven dan ook niet uit). Om aan te geven in welke richting stedelijke uitbreiding uit (geo-)hydrologisch oogpunt het best gezocht kan worden, is door combinatie van drie criteria een kansenskaart gemaakt die een indicatie voor de mate van geschiktheid voor stedelijke uitbreiding geeft. De gebruikte criteria zijn:

- Infiltratiemogelijkheden: De mogelijkheden voor infiltratie worden beoordeeld op drie factoren, te weten: dikte van de deklaag, indicatie kwelintensiteit en ontwikkelingsmogelijkheden voor zoetwatervoorraden.
- Zettingsgevoeligheid: De gevoeligheid is beoordeeld op een combinatie van de factoren dikte kleiïge deklaag, dikte hollandveen en bodemopbouw.
- Waterhuishouding: Locaties waar sprake is van een verhoogd risico op wateroverlast zijn aangegeven op basis van kwelintensiteit, relatieve hoogteligging en bodemopbouw.

De kansenkaart stedelijk gebied dient als handvat voor met name gemeentes bij stedelijke uitbreidingsplannen. Hoe lager de mate van geschiktheid van een uitbreidingslocatie op de kansenkaart ingeschat wordt, hoe hoger de kosten zullen worden om de betreffende locatie bouwrijp te maken. In de voorbereidende fase zullen voor de minder geschikte locaties uitgebreidere studies uitgevoerd moeten worden naar de wijze waarop de hydrologische en bodemkundige randvoorwaarden in de uitbreidingsplannen ingepast kunnen worden.

3) Beperking wateroverlast: [invulling 'waar en hoe water vasthouden']

De afgelopen jaren zijn we verschillende malen geconfronteerd met neerslaghoeveelheden die niet door de huidige systemen verwerkt konden worden. Dit heeft geleid tot een grote maatschappelijke druk om te werken aan maatregelen ter beperking/voorkoming van wateroverlastsituaties.

Gebiedsgerichte oplossingen kunnen gezocht worden in vergroting van de afvoercapaciteit (gemalen en waterlopen), vergroting van de berging in het systeem of een bewuster gebruik van het bestaande stelsel. In het kader van de waterkansenkaart worden deze laatste twee opties verder uitgewerkt.

De risico's op wateroverlast kunnen beperkt worden door:

- het water uit relatief hoog gelegen gebiedsdelen vertraagd af te voeren door compartimentering binnen het afwateringsstelsel,
- gecontroleerde overstromingsgebieden te realiseren in relatief laag gelegen gebiedsdelen die kapitaalsextensief zijn en
- de afvoer uit grotere aaneengesloten natuurgebieden tijdelijk op te houden.

De zoeklocaties voor beide eerstgenoemde gebieden zijn weergegeven op een kansenkaart die per afwateringsgebied een beeld geeft van de relatieve hoogteligging. De beste mogelijkheden voor berging en retentie zijn te vinden in resp. de 10%-laagst en 10%-hoogst gelegen delen. Vanwege de beperkte mogelijkheden met kleine geïsoleerd liggende laagtes en hoogtes, wordt tevens de ligging van de 25%-laagst en 25%-hoogst gelegen delen aangegeven. Voor de grotere aaneengesloten gebieden kunnen de mogelijkheden voor berging of retentie vervolgens nader onderzocht worden. De gevolgen van wateroverlastsituaties kunnen zoveel mogelijk beperkt worden door ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen in relatief lage gebieden te voorkomen.

Bijlage 11 Afspraken vanuit de KasZ

Overstromingen:

Laag 0:

- We stellen uitgangspunten op voor aangepast bouwen en ontwikkelen in buitendijkse gebieden en leggen deze vast
- We hanteren het afwegingskader en formuleren handelingsperspectieven voor buitendijkse ontwikkelingen en bestaande functies

Laag 1:

- We werken aan integrale planontwikkeling dijkversterkingstrajecten t.b.v. brede waterkerende landschappen
 - Onderzoek naar mogelijkheden voor innovatie, meervoudig ruimtegebruik van de primaire waterkeringen en gebiedsgericht maatwerk, zodat randvoorwaarden algemeen geaccepteerd worden als aanvulling op de waterveiligheidsfilosofie
- Aanvullende reserveringszones o.b.v. inzicht versterkingsopgaven worden aangewezen en vastgelegd
- We lobbyen richting het Rijk voor integrale benadering en planontwikkeling dijkversterking

Laag 2:

- We wijzen gebieden aan waar de ontwikkeling van kwetsbare functies wordt voorkomen of waar aangepast bouwen of inrichtingsmaatregelen noodzakelijk zijn
- Bij regulier beheer, onderhoud en renovatiemaatregelen van voorzieningen in overstromingsgevoelige gebieden treffen we maatregelen

Laag 3:

- We versterken de communicatie en het bewustzijn rondom crisisbeheersing op basis van een handelingsperspectief
- We starten een Zeeuws breed onderzoek en de uitvoering van een wegensysteem ten behoeve van crisisbeheersing
- We verkennen het benutten van (nieuwe) objecten voor opvang bij crisisbeheersing

Vitale infrastructuur:

- Bij nieuwe vitale en kwetsbare functies krijgt klimaatadaptatie een nadrukkelijke rol in het besluitvormingsproces
- We brengen de klimaatopgave specifiek in beeld:
 - Uitvoeren stresstest bij bestaande V&K functies met betrokken partners
 - We maken de bestaande situaties bij nutsbedrijven inzichtelijk
- We koppelen klimaatadaptatie aan de beheer- en onderhoudscyclus van bestaande V&K functies
- Gezamenlijk stellen we een uitvoeringsprogramma voor V&K functies op en we werken gezamenlijk aan de uitvoering ervan

Natuur:

- We zetten een plus op het versneld afronden van het provinciale Natuurnetwerk
- We herstellen en richten een robuust bodem- watersysteem in door het opstarten van een integrale gebiedsgerichte aanpak
- We optimaliseren inrichting en beheer van bestaande en nieuwe natuurgebieden
- We bouwen meer kennis en inzicht op over klimatologische effecten op soorten en leefgebieden
- Een natuurinclusieve benadering wordt voor overheid en private partijen een vast onderdeel bij (plan)ontwikkeling en beheer
- We versterken natuur buiten het provinciale natuurnetwerk en we verbinden noodzakelijke bestaande natuurgebieden binnen Zeeland

- We realiseren overgangszones rondom bestaande en nieuwe natuur
- We stimuleren agrarische functionele (agro)biodiversiteit
- We behouden buitendijkse natuur en ontwikkelen alternatieven

Landbouw:

- We richten watersystemen robuust in door het opstarten van een integrale gebiedsgerichte aanpak op basis van de uitkomsten van het Zeeuws Deltaplan Zoet water
- We concretiseren en operationaliseren het ten minste behouden en waar mogelijk vergroten van zoet waterbellen
- In gebieden waar specifieke vormen van bedrijfsvoering of teelten niet ondersteund kunnen worden is een transitie naar een andere innovatieve bedrijfsvoering of andere functie onvermijdelijk
- We blijven inzetten op het maatregelenpakket Kaderrichtlijn Water
- We zetten een kennisplatform op voor bodemkwaliteit en volhoudbare landbouw
- We zetten in op het verbeteren van de bodemstructuur t.b.v. het opvangen van weersextremen
- We verankeren klimaatadaptatie en (eco-)systeemdiensten in agrarisch stimulerings- en studiebeleid
- We verkennen de mogelijkheden voor een klimaatadaptieve aanpak van de Zeeuwse grondbank

Bebouwd gebied:

- We zetten de beleidslijn Stedelijke Wateropgave voort binnen de SAZ+
- We zetten een onderzoeksprogramma op om meer inzicht te krijgen in de risico's van hitte en droogte in relatie tot stedelijk groen en zettingen in het stedelijk gebied
- In regioverband brengen we binnen deze eerste beleidscyclus de klimaatopgave in het stedelijk gebied in beeld
- We ontwikkelen 'altijd goed' maatregelen en zetten deze in, wanneer de volledige klimaatopgave in een gebied nog niet in beeld is gebracht.
- We voeren alle ingrepen in het bebouwd gebied klimaatbestendig uit en geven invullen aan de bestaande klimaatopgave
- We haken bij het oplossen van de klimaatopgave zoveel mogelijk aan bij natuurlijke momenten. Vanuit de eigen bevoegdheden wordt afgewogen waar eerder ingegrepen wordt
- We ontwikkelen samen een Zeeuws 'Afwegingskader Klimaatadaptatie' voor alle nieuwe ontwikkelingen, inclusief herstructurering, groot onderhoud en renovatie
- We doen een klimaatcheck bij kleine onderhoudsmaatregelen
- We gaan bij maatregelen voor klimaatadaptatie altijd na of er meekoppelkansen zijn vanuit andere opgaven
- We gaan door met particulieren bewust te maken en te stimuleren maatregelen op eigen terrein te nemen. Op Zeeuws niveau vindt hierover afstemming plaats
- We gaan in regioverband in gesprek met de woningbouwcorporaties om afspraken te maken over het invullen van de klimaatopgave
- We blijven het vergroenen van schoolpleinen ondersteunen

Recreatie:

- We maken een overzicht van maatregelen die bijdragen aan een klimaatadaptieve inrichting en bedrijfsvoering
- We helpen ondernemers in te spelen op het nieuwe klimaat:
 - o We starten pilotprojecten voor het klimaatadaptief inrichten van de buitenruimte
 - o We brengen de opgave in beeld en vertalen dit naar de wensen en eisen van de recreatieve sector

- o We stellen een programma op voor kennisdeling en –ontwikkeling voor klimaatadaptief handelen
- o We verbreden het aanjaagprogramma met het onderdeel klimaatadaptatie
- We waarborgen de kwaliteit van zwem- en drinkwater
- We onderzoeken hoe maatregelen die bijdragen aan het verminderen van de gevolgen van extreem weer bij evenementen kunnen worden opgenomen in het gemeentelijk beleid waarop vergunningen worden verleend.
- We koppelen de campagne ‘Het klimaat verandert, Zeeland verandert mee’ aan bewustwording binnen de toeristische sector
- We stellen een gezamenlijk fonds op om recreatieve zandsuppleties mogelijk te maken, aanvullend op zandsuppletie in het belang van waterveiligheid

Algemeen:

- De komende 6 jaar zijn communicatie en het creëren van draagvlak een belangrijk speerpunt binnen de KasZ. Provincie, waterschap en gemeenten dragen gezamenlijk actief dezelfde boodschap uit
- We (Provincie, waterschap en gemeenten) continueren de goede regionale samenwerking op het gebied van communicatie en klimaatadaptatie
- In 2021 werken we de gezamenlijke communicatiestrategie verder uit. De strategie is zowel intern (eigen organisaties) als extern (inwoners, bedrijven, instellingen en organisaties) gericht
- We stellen een gezamenlijke uitvoeringsagenda vast en stellen de benodigde middelen beschikbaar
- We evalueren het uitvoeringsagenda jaarlijks en stellen deze bij waar dat nodig is
- We evalueren de strategie elke 6 jaar

Bijlage 12 Volledige lijst met mogelijke maatregelen

	maatregel	beschrijving	type maatregel	effect sociaal-economisch	effect stikstof	effect natuur	effect water	effect klimaat
Industrie								
I1	Dow Benelux	Elektrificatie 3 bestaande krakers	bron					
I2	Yara Sluiskil	WESP technologie 2 granulatie installaties	bron					
Recreatie								
R1	Interreg project Facet	Stimuleren toepassing circulaire oplossingen	stimuleren					
R2	Klimaatscan	Scannen van bedrijven op welke maatregelen genomen kunnen worden rond droogte, hitte, wateroverlast e.d.	voorlichting					
R3	Duurzaam water	Ontwikkelen systemen gericht op duurzaam (her)gebruik afvalwater	ontwikkelen					
R4	Voucherregelingen met gemeenten	Stimuleren verduurzaming recreatiesector	stimuleren					
R4	Fonds verblijfsrecreatie	Investeren in kwaliteitsverbetering, verduurzaming en innovatie	stimuleren					
Mobiliteit								
M1	Mobiliteitshubs	Onderzoek naar 40 potentiële locaties voor HUBs	bron					
M2	Beperking eigen emissies provincie	Elektrificatie wagenpark. Provinciale aanbestedingen zero emissie.	bron					
M3	Snelheidsverlaging	Phillipsdam verlagen snelheid naar 80 km/u. Evt. verlagen snelheid provinciale wegen.	bron					
M4a	Openbaar vervoer - veerdienst Westerschelde	Inzetten 2 zero emissie schepen.	bron					
M4b	Openbaar vervoer - scholierenvervoer	Extra geld inzetten om bij concessie ook scholierenvervoer zero emissie te maken.	bron					
Energietransitie								
E1	Verduurzamen Zeeuws elektriciteitsgebruik.	Realiseren en behouden robuust netwerk.	bron					

E2	Energiebesparing en verduurzamen vastgoed.	Met name gericht op reductie CO ₂ . Bijvangst is NO _x . Energiebesparing en verduurzaming.	bron						
E3	Verduurzaming personen- en goederenmobiliteit	Bereiken van een in 2050 volledig duurzaam mobiliteitssysteem.	bron						
Scheepvaart									
S1	Walstroom	A) Zeescheepvaart; 11 locaties voorzien van walstroom. B) Binnenvaart; 14 kades voorzien van walstroom.	bron						
Buitenland									
B1	Grensoverschrijdende samenwerking Vlaanderen (spoor 1)	A) Pilots in grensstreek; oorsprong stikstofdepositie. B) Vergunningverlening/toetsingskamer; reduceren stikstofemissie bij de bron.	onderzoek						
B2	Nationale inzet in relevante Europese / internationale dossiers (spoor 4)	Afspraken maken in Europees verband om stikstofuitstoot te verminderen en natuur te verbeteren.	onderzoek						
B3	Inzicht/data/kennis mbt situatie buitenland (spoor 5)	A) Maatregel PAS. B) Autonome pad.	data onderzoek						
Akkerbouw									
A1	Eiwitteelt	Transitie van dierlijke naar plantaardige eiwitten door teelt van vlinderbloemigen bv. erwten/kapucijners, veldbonen, bruine bonen, luzerne, klaver. Alternatieve stikstofarme teelt bv. olifantsgras.	stimuleren						
A2	Biologische landbouw	Biologische producten worden verbouwd zonder gebruik te maken van kunstmest (wel alternatieve mest), chemische bestrijdingsmiddelen en genetisch gemodificeerde organismen.	stimuleren						
A3	Zoetwater beschikbaarheid	Beschikbaarheid zoet water vergroten. Op basis van 'water en bodem sturend' door bv. 1) uitbreiding aanvoergebied (Reigersbergsche polder) en 2) beperken verlies zoet grondwater door onbedoelde ontwatering. In relatie tot KRW inzetten op natuurlijk peilbeheer, vasthouden en infiltreren neerslag, gemiddeld hogere grondwaterstanden.	onderzoek						

A4	Organische mest	Levert een bijdrage aan een gezonde bodem met de aanvoer van organische stoffen en het vastleggen van stikstof. In de teelt door bv. groenbemesters.	stimuleren						
A5	Agroforestry	Vorming duurzaam systeem door houtige aanplant te combineren met akkerbouw of veehouderij.	stimuleren						
A6	Denitrificatie en deammonificatie	Toevoegen bacteriën in de bodem en stimuleren omzetten nitraat en ammoniak naar stikstof	stimuleren						
A7	Precisielandbouw	Planten krijgen m.b.v. technologie nauwkeurig de behandeling die ze nodig hebben a.d.h.v. technologieën zoals GPS, sensortechnologie, ICT en robotisering.	stimuleren						
A8	Elektrificatie materieel	Het vervangen van op fossiele brandstof gebaseerd materieel door op elektro/accu gebaseerd materieel.	stimuleren						
A9	Carbonfarming	Opslaan koolstof in bodem (en niet in de atmosfeer)	stimuleren						
A10	Regionale kringloop (mest)	Lokale aanwending mest en minder lange verkeersbewegingen (NO _x). Opslag mest op bedrijf (bassins).	bron						
A11	Korte ketens (afzet)	Toeleveringsketen met beperkt aantal marktdeelnemers die zich inzetten voor samenwerking, lokale economische ontwikkeling en nauwe geografische en sociale betrekkingen tussen voedselproducenten, -verwerkers en consumenten (bv. boerderijwinkels)	stimuleren						
A12	Niet productief areaal landbouwgrond	Bouwland naar niet-productief areaal omzetten, met als doel om de biodiversiteit te bevorderen en landschapselementen te behouden. O.a. ANLb	bron						
A13	Strokenteelt	Teelt van meerdere gewassen in stroken naast elkaar. Verbetering van diversiteit aan gewassen en toename in onder- en bovengrondse diversiteit aan gewas-specifieke soorten. Door de afwisseling kunnen ziekten en plagen zich minder snel verspreiden, waardoor er minder gewas-beschermende middelen nodig zijn.	stimuleren						
Veehouderij									
V1	Teelt eiwit (soja)	Teelt van eigen krachtvoer zoals sojabonen (vlinderbloemige).	stimuleren						

V2	Minder dieren	Reductie aantal dieren door verminderen aantal dieren per bedrijf of vrijwillig stoppen van een bedrijf (stoppersregeling)	bron						
V3	Extensiveren	Meer grond bij bedrijf betrekken door bv. pacht of koop om (bij gelijkblijvend aantal dieren) kilo melk per hectare te verlagen (veedichtheid).	bron						
V4	Mest verdunnen	Verdunnen van mest met zoet water t.b.v. ammoniakreductie en betere vloeibaarheid	bron						
V5	Kruidenrijk grasland	Toepassen van stikstofbindend gewas zoals klavers.	bron						
V6	Begrazing uit randzones weren	Vee niet meer in randzones rondom natuurgebieden laten grazen (geen weidegang).	bron						
V7	Verlengde weidegang	Vee staat minder lang op stal, waardoor urine en mest niet mengen (zoals in stal wel gebeurt).	bron						
V8	Brontechnieken (in de stal)	Technische maatregelen in stal o.a. luchtwassers, emissiearme stalvloeren.	bron						
V9	Mestbewerking (buiten de stal)	Afvangen ammoniak door bv. mestscheiders (achteraf bewerking mest uit de stal), vergisten/stikstofstrippen.	bron						
V10	Voerspoor	Toepassen van aangepast rantsoen ter verlaging uitstoot met behoud eiwit/vet- gehalten en liters.	stimuleren						
Fruitteelt									
F1	Plantaardige bemesting	Een vorm van nutriëntentoediening, een aanvulling op bestaande dierlijke of kunstmest.	stimuleren						
Glastuinbouw									
G1	Energievoorziening	Reductie emissies van verwarming van de kassen door bv. filter op verwarmingsketel, warmtekrachtkoppeling of biomassacentrale	bron						
Landbouw algemeen									
L1	Coaching	Aanbieden van coaches voor agrariers als begeleiding voor strategische (toekomstperspectief) en inhoudelijke (teelt, voer etc.) keuzes	stimuleren						

Bijlage 13 Toelichting op maatregelen Akkerbouw

In het Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied (2021) staan een aantal ambities opgenomen om te komen tot een volhoudbare landbouw. Hieronder worden enkele van deze ambities nader omschreven, waarbij wordt gekeken naar de specifieke bijdrage aan stikstof, maar ook naar de landbouwtransitie in de bredere zin.

Eiwittransitie

Met de “eiwittransitie” wordt de overgang van dierlijke eiwitten naar meer plantaardige eiwitten bedoeld. De transitie naar een voedselpatroon met meer plantaardige en minder dierlijke eiwitten is één van de grote mondiale uitdagingen van deze tijd. Een agrarische en zilte provincie als Zeeland kan daar, als een echte bonenprovincie, een belangrijke rol in vervullen door meer eiwitgewassen/vlinderbloemigen te telen. Om minder afhankelijk te worden van de import van buitenlandse eiwitten is in december 2020 de Nationale Eiwitstrategie gepresenteerd door het Ministerie van LNV. Een belangrijk onderdeel van deze strategie is de in 2022 ondertekende Green Deal Eiwitrijke gewassen, waarin provinciale ambities zijn opgenomen om Nederland zelfvoorzienend te maken.

Voordelen teelt vlinderbloemigen

Het stimuleren van de teelt van vlinderbloemigen (eiwitgewassen zoals veldbonen, erwten/kapucijners, bruine bonen, maar ook luzerne en klaver) neemt een aantal grote voordelen met zich mee. Vlinderbloemigen zorgen in combinatie met bodembacteriën voor de binding van stikstof in de bodem (via knolletjes bij de wortels). Ze vergen tevens een lage stikstofgift en vragen daarom om weinig bemesting. Daarnaast brengt de teelt een stabiele organische stof voor de structuur van de bodem en snel afbreekbare organische stof voor het bodemleven. Tevens zijn eiwitgewassen een interessante keuze voor bouwplanverruiming en scoort de teelt binnen de puntentelling van het aankomende GLB zeer goed. Er liggen kansen om ook in rijenteelt of gewasmengsels meer eiwithoudende gewassen op te nemen, bijv. in combinatie met groenbemesters. Het figuur hieronder geeft aan hoeveel stikstof er per teelt kan worden opgevangen.

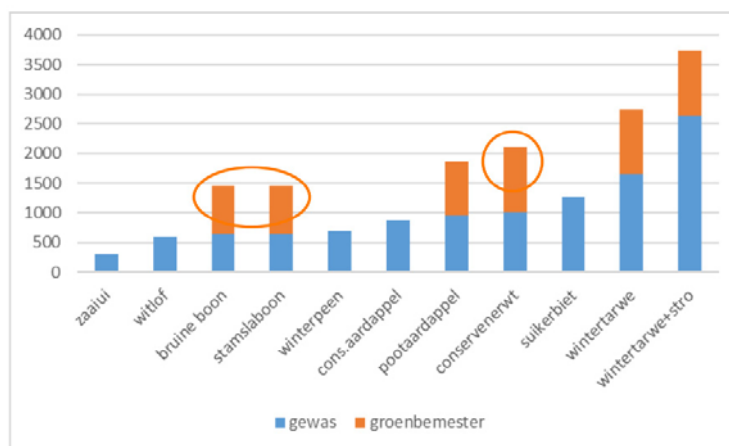

Fig. xx: Organische stof (kg EOS/ha) – Wageningen University Research (Haagsma, 2018)

Biologische landbouw

Het omschakelen naar biologisch brengt diverse vraagstukken met zich mee. Hierbij valt te denken aan financiering van de overbruggingsperiode tussen gangbaar en biologisch, mechanisering, de arbeidsintensiviteit, hoe het juiste afzetkanaal ter bereiken etc. Het areaal biologisch in Zeeland is zowel procentueel als absoluut een van de laagste van Nederland (2,3% van het totale areaal, 2796 hectare).

Biologische landbouw kan echter belangrijke bijdrage leveren aan stikstofreductie en natuur en daarbij de realisatie van een volhoudbare landbouw. Biologisch is een beschermde term, wat betekent dat er strakke regelgeving en controle bij komt kijken. Dit maakt ook dat de voorwaarden

om een biologisch bedrijf te zijn, hoog liggen. Zo is in de biologische landbouw het gebruik van kunstmeststikstof niet toegestaan. Wel is de Europese norm van 170kg N/ha uit dierlijke mest van kracht, die ook voor de reguliere akkerbouw geldt. Dit betekent dat de biologische landbouw minder stikstof kan aanvoeren. De biologische akkerbouw heeft echter een ruimere, minder intensieve vruchtwisseling, waardoor de behoefte aan stikstof vaak lager ligt. Daarbij speelt de eerdergenoemde teelt van vlinderbloemigen een belangrijke rol als onderdeel van een biologisch bouwplan.

De stikstof die wordt toegevoegd door de teelt van vlinderbloemigen telt niet mee op de aanvoerbalans omdat die op basis van mestaanvoer wordt berekend, waardoor de berekende stikstofefficiëntie ook gunstiger lijkt. Als een biologisch bedrijf de gewaskeus, gewasvolgorde, bemesting en inzet van groenbemesters/vanggewassen optimaliseert, hoeft de stikstofefficiëntie niet lager te zijn dan op een gangbaar bedrijf. (nog herschrijven in eigen woorden)

Ook kunnen digestaat (onder bepaalde voorwaarden) en bokashi gebruikt worden als aanvulling op biologische dierlijke mest.

Zie: <https://www.skal.nl/certificeren/teelt-van-gewassen/voorwaarden/meststoffen>

Het Ministerie van LNV werkt aan een Actieplan Biologisch³⁷ voor de stimulering van de groei van de biologische sector (van 4% areaal naar 15% in 2030). De stimulering van de afzetmarkt van biologische producten dient hierbij voorop moet staan. Binnen het POP-3 project “Biologische landbouw; waardering en groei” werken we vanaf eind 2022 aan de totstandkoming van een stimuleringsplan voor de biologische sector in Zeeland. We onderzoeken daarbij de drempels die omschakeling bemoeilijken en de mogelijkheden om biologische landbouw een stimulans te geven.

De ammoniakemissie van grotere en kleinere biologische respectievelijk gangbare bedrijven, per hectare en kilo melk

Bron: Bedrijveninformatienet – Agrimatie

		Kleinere bedrijven		Grotere bedrijven	
		Biologisch	Gangbaar	Biologisch	Gangbaar
Melkproductie	kg/ha	6197	13.202	8.072	18.275
Areaal	Ha	51	37	103	74
Ammoniakemissie	Kg	1.515	1.895	2.846	4.420
Stal + opslag		567	866	1.343	2.104
Toediening + beweiding		949	1.029	1.504	2.316
Ammoniakemissie totaal	Kg/ha	29.7	51.2	27.6	59.7
Ammoniakemissie	g/kg melk	4.8	3.9	3.5	3.4

Formule NH3-emissie

Gebruikte formule voor berekenen NH3-emissie (kg NH3 / ha) = - 57.4 + 1.56 * productie (ton melk / ha) + 0.45 * verhouding ruw eiwit / kVEM in rantsoen (g RE / kVEM) + 0.033 * totale N-gift productiegrasland (kg N/ha) - 0.050 * zandgrond op bedrijf (%) + 0.30 * grasland op bedrijf (%) - 2.2 * melkproductie per koe (ton / jaar) - 0.0035 * weidegang melkkoeien (uur / jaar). Livestock Research, Rapport 1306.

Fig. xx: (Bron: Agrimatie: <https://stichtingagrifacts.nl/wp-content/uploads/2021/09/Minder-stikstof-bij-bio-te-kort-door-de-bocht.pdf>)

Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) – belonen naar prestatie:

De afgelopen jaren is de roep naar het meetbaar maken van doelen en prestaties enorm gegroeid. Zowel de landelijke overheid als de verschillende Provincies hebben behoefte aan het meetbaar maken van beleid, maatregelen en regelgeving, met als primaire doel om het beleid te (her)sturen.

Vanuit het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland heeft de afgelopen 2 jaar (2021-2022) een project plaatsgevonden om te komen tot een eerste aanzet voor een beloningssystematiek voor de akkerbouw in de Zuidwestelijke Delta, ook wel de Biodiversiteitsmonitor akkerbouw genoemd. Binnen dit project is een eerste set aan meetbare indicator vastgesteld voor de Zuidwestelijke delta, welke in de praktijk zijn getoetst bij meer dan 30 boeren bedrijven. Tevens is een actieve klankbordgroep opgesteld met partijen die mogelijk geïnteresseerd zijn in het belonen van

³⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/12/19/van-4-naar-15-biologische-landbouw-in-2030>

inspanning van boerenbedrijven. Ook landelijk is men aan de slag gegaan met eenzelfde systematiek op basis van dezelfde set aan indicatoren (het “KPI-k project”). De pilot in de Zuidwestelijke Delta is onderdeel geworden van dit landelijke project.

De doelen van KPI-k zijn breder dan alleen biodiversiteit, zoals in de Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw, maar desalniettemin zit er een grote mate van overlap in de KPI's uit beide initiatieven (zie bijlage 1). Binnen de Zuidwestelijke Delta zal de komende jaren in een vervolgproject de voorgestelde eerste invulling (de KPI-k kernset + Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw) nader getoetst worden (met 100+ boeren) en samen met de praktijk invulling worden gegeven aan de vastgestelde ontwikkelrichtingen. De KPI-k kernset dient zich om de basis te worden van tal van duurzaamheidsscoresystemen binnen het gebied. Per sector en per regio kan de set naar behoefte aangevuld worden met additionele KPI's.

De voorgestelde set aan KPI's richt zich op diverse thema's, waaronder bodem (% Bodembedekking, % Gereduceerde grondbewerking, Organische stofbalans), gewaskeuze (% Rustgewassen in rotatie, % Eiwitgewassen, Gewasdiversiteit) en emissies (Fosfaatoverschot, Stikstofoverschot/ N –efficiëntie, Ammoniakemissie, Carbon footprint / broeikasgasemissies). Ook kijken we naar een koppeling met het BedrijfsBodem- en Waterplan.

Hieronder wordt de stikstof(bodem)balans nader omschreven.

Het KPI-k project is het landelijke project van het Ministerie van LNV. De pilot in de Zuidwestelijke Delta binnen het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland is benoemd als één van de experimenteerpilots van het KPI-k project.

KPI's BMA en KPI-k kernset

De 0.2 lijst KPI's van de Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw en de KPI-k kernset:

1. % Rustgewassen in rotatie
2. % Eiwitgewassen
3. % Bodembedekking
4. Gewasdiversiteit
5. % Gereduceerde grondbewerking
6. Organische stofbalans
7. Fosfaatoverschot
8. Stikstofoverschot/ N -efficiëntie
9. Ammoniakemissie
10. Carbon footprint / broeikasgasemissies
11. Energiebalans (kwh)
12. Milieubelasting gewasbeschermingsmiddelen
13. % Natuur- en landschapsbeheer

KPI's uit de biodiversiteitsmonitor akkerbouw in groen aangevuld met de LNV kernset in blauw.

Stikstof(bodem)balans

Definitie

Er zijn verschillende manieren om een stikstofoverschot in de akkerbouw te definiëren. Het voorstel is om het te specificeren naar N bodemoverschot en/of N bedrijfsoverschot per hectare. Het N bedrijfsoverschot is het totaal van N aanvoer minus N afvoer (in kg N per ha) en neemt geen mineralisatie, depositie, binding door vlinderbloemige en vervluchtiging mee.

Data

De basis van de data die nodig is voor deze KPI komt uit het bedrijfsmanagementsysteem. Hierin

wordt naast de bemesting ook het geoogst/afgevoerd product geregistreerd. De pilot met VAA heeft laten zien dat deze KPI te berekenen is vanuit het Bedrijfsmanagementsysteem (BMS).

Waterbalans en stikstof:

De waterdoelen worden deels afgedekt door de BMA (door KPI's als: stikstofbodemoverschot, organische stofbalans, milieubelasting gewasbeschermingsmiddelen en % gereduceerde grondbewerking) maar de uitwerking van deze KPI's is vooralsnog onvoldoende om de potentiële bijdrage van akkerbouwbedrijven aan de waterdoelen hard te maken. Zo is er voor deze KPI's, binnen de context van de wateropgaven in de Zuidwestelijke Delta, onderzoek nodig naar bijvoorbeeld de drempel- en streefwaarden. Op het vlak van water kwantiteit is bovendien nog aanvullende informatie nodig als het gaat om o.a. watergebruik en irrigatie. Binnen het project KPI-k is hiervoor een KPI waterbalans opgenomen om de waterkwantiteitsopgave af te dekken, maar deze KPI kent nog geen duidelijke uitwerking.

Voor de uitwerking van de KPI's uit de nutriënten-/ bedrijfsbalans (de KPI's organische stofbalans, fosfaatoverschot, stikstofoverschot, ammoniakemissie, broeikasgasemissie en waterbalans) biedt het BedrijfsBodemWaterPlan (BBWP) veel kansen en deze tool maakt bovendien koppeling met andere initiatieven (BodemUP, Open Bodem Index). Binnen de Provincie Noord-Brabant is er al veel ervaring opgedaan met het BBWP en we willen deze tool nu voor de hele delta inzetten.

Binnen het project Biodiversiteitsmonitor akkerbouw Zuidwestelijke Delta gaan we samen met de Waterschappen deze water KPI testen.

Korte ketens / regionale afzet stimuleren

Een korte keten is een toeleveringsketen met een beperkt aantal marktdeelnemers die zich inzetten voor samenwerking, lokale economische ontwikkeling en nauwe geografische en sociale betrekkingen tussen voedselproducenten, -verwerkers en consumenten (Europese definitie).

Door de coronacrisis en de toegenomen interesse in regionale producten heeft de korte keten de afgelopen jaren veel aandacht gekregen, o.a. via boerderijwinkels. Er is veel onderzoek gedaan naar korte ketens en het koppelen van schakels in de keten, waarbij verbetering van de positie van de primaire producent een belangrijk aandachtspunt is. De retail speelt in de gehele toeleveringsketen een belangrijke rol, aangezien zij voor een groot deel het aanbod voor de consument bepalen. In de komende tijd gaan wij actief in gesprek met de retail om hen aan te spreken op deze verantwoordelijk en om gezamenlijk kansen te verkennen om nieuwe ketensamenwerkingen te onderzoeken en versnelling in de korte keten te realiseren.

Het principe van producten regionaal (via de korte keten) afzetten zorgt voor regionale stikstofkringlopen en tevens een beperking van de logistieke inspanningen, wat op zijn beurt weer zorgt voor minder CO₂ uitstoot.

Amendement Wensen en bedenkingen Gebiedsprogramma 0.5

Amendement m.b.t. agendapunt 8.2 wensen en bedenkingen gebiedsprogramma 0.5 van de leden Daniëlle de Clerck, Bertie Steur in de Statenvergadering van 10 maart 2023.

Ondergetekenden stellen het volgende amendement voor:

Toe te voegen aan de wensen en bedenkingen:

De wens dat snelheidsverlaging op provinciale wegen wordt geschrapt als mogelijke maatregel in het gebiedsprogramma.

Toelichting:

In hoofdstuk 4.4 mobiliteit wordt als mogelijke maatregel voor de reductie van stikstof het verlagen van de maximale snelheid op provinciale wegen benoemd. De VVD is geen voorstander van het verlagen van de maximale snelheid en wenst deze maatregel daarom te schrappen.

De VVD is van mening dat alle sectoren moeten bijdragen en dat maatregelen effectief moeten bijdragen aan natuurherstel. Kijkend naar de totale invloed van stikstofdepositie van het wegverkeer in Zeeland op de Natura2000 gebieden constateren we dat het wegverkeer slechts tussen de 2% en 5% bijdraagt. Er zijn diverse maatregelen opgesomd binnen het thema mobiliteit die veel effectiever kunnen bijdragen aan het verminderen van stikstofuitstoot dan een snelheidsverlaging. De maatregel zou volgens de VVD fractie een negatieve impact kunnen hebben op onze economie en kunnen leiden tot ongewenst verkeersgedrag.

En gaan over tot de orde van de dag.

VVD Partij voor Zeeland

Daniëlle de Clerck Bertie Steur

MOTIE Geen gebruik voorkeursrecht agrarische gronden

Provinciale Staten van Zeeland, bijeen op vrijdag 10 maart 2023,

Constaterende dat:

- de Rijksoverheid het voorkeursrecht voor het Rijk en provinciale overheden bij de opkoop van agrarische gronden aan het onderzoeken is *;

Overwegende dat:

- het inzetten van een voorkeursrecht op gronden met een agrarische bestemming gezien kán worden als het onteigenings-voorportaal en daarmee tenminste de schijn kan opwekken in tegenspraak te zijn met de ‘Zeeuwse aanpak’;
- het vestigen van een voorkeursrecht op agrarische grond (negatieve) materiële invloed heeft op de waarde en bancaire financiering van die grond;
- het juist nu van belang is om géén onnodig extra onzekerheden voor agrarische ondernemers te creëren;

Draagt het college op:

bij het Rijk aan te dringen om af te zien van het voornemen om het mogelijk (wettelijk) voorkeursrecht op agrarische gronden te verankeren voor het Rijk en/of provinciale overheden,
binnen de provincie Zeeland als provinciale overheid af te zien van dat voorkeursrecht voor gronden met een agrarische bestemming binnen de gebiedsprocessen.

En gaat over tot de orde van de dag,

Statenfractie (PVZ)
H.G.A. Steur

Statenfractie (PZ)
R.L. Brunke

Statenfractie (FvD)
M. Bos

* Plan van Rijk voor voorkeursrecht op boerengrond alarmeert LTO en juristen:
<https://fd.nl/economie/1461941/plan-van-rijk-voor-voorkeursrecht-op-boerengrond-alarmeert-lto-en-juristen>

Forum
voor
Democratie

MOTIE „Er is geen Stikstofprobleem, alleen een stikstofleugen“

De Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 10 maart 2023,

constateren dat:

- Burgers, boeren, vissers en bedrijven geconfronteerd worden en dreigen te worden met onzinnige maatregelen die zijn ingegeven door het “stikstofbeleid”;

overwegen dat:

- er in het geheel geen stikstofprobleem is;

dragen het college van Gedeputeerde Staten van Zeeland op:

- zelf geen enkel initiatief te nemen dat burgers en bedrijven beperkingen oplegt op het gebied van stikstofuitstoot of burgers en bedrijven op hogere kosten jaagt;
- indien het Rijk de Provincie Zeeland opdraagt uitvoering te geven aan beleid op dit terrein of indien het Rijk de Provincie opdraagt beleid te ontwikkelen hier steeds krachtig protest tegen aan te tekenen en hier niet aan mee te werken;

en gaan over tot de orde van de dag.

Martin Bos;
Fred Walravens;
Robert Koevoets.

MOTIE: BESCHERM ZEEUWSE BOER TEGEN STIKSTOFLEUGEN

Ingediend door de Fractie Forum voor Democratie ten behoeve van de vergadering van de Staten van Zeeland, bijeen op vrijdag 10 maart 2023

Constaterende dat:

- De vanuit Den Haag opgelegde stikstofnormen een feitelijke en wetenschappelijke onderbouwing ontberen.
- Er in Zeeland geen enkele agrarische onderneming is aan te wijzen die met haar bedrijfsvoering aantoonbaar en concreet (een stuk) natuur bedreigt en dat zulks bovendien met stikstof te maken heeft
- de Haagse stikstofleugen wel een regelrechte bedreiging vormt voor het voortbestaan van onze Zeeuwse agrarische sector

Overwegende dat:

- Het behoud van een gezonde agrarische sector voor Zeeland van levensbelang is uit oogpunt van werkgelegenheid van de sector en daaraan gerelateerde toeleveringsbedrijven, voedselzekerheid, behoud van het authentieke Zeeuwse landschap en leefbaarheid van de provincie.
- De provincie zelf kan beslissen om al dan niet gevolg te geven aan de “richtinggevende doelen” van de Minister
- In Zeeland relatief weinig veeteelt is, afgezet tegen de akkerbouw en er evident geen ammoniakprobleem is. Naar verluidt is er eerder een mesttekort.

Spreekt als mening uit dat:

- Het onwenselijk is om de agrarische sector, die het toch al zwaar heeft, het nodeloos nog lastiger te maken met extra normen en daardoor existentieel te bedreigen.
- De Provincie Zeeland geen gevolg zal geven aan de richtinggevende doelen van de Minister om stikstofuitstoot te verlagen en deze ook niet zal onderschrijven.

Draagt aan Gedeputeerde Staten op om:

De Provincie op geen enkele wijze te laten meewerken aan het onteigenen van boeren.

En gaat over tot de orde van de dag.

Martin Bos	Robert Koevoets	Fred Walravens	Eelco van Hoecke
FVD	FVD	FVD	FVH

Financiële consequenties externe inhuur:

Kostensoort: nvt nvt

Bedrag: € 0,00

Financiële consequenties opdracht/uitbesteding:

Kostensoort: nvt nvt

Bedrag: € 0,00

Gedeputeerde

belast met

behandeling: dhr. B.L.L. van der Velde - Omgevingsbeleid

Vergadering PS: 10 maart 2023

Nr:

Agenda nr:

Vergadering GS: 24 januari 2023

Nr: 259318

Onderwerp: 10^e wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018

Aan de Provinciale Staten van Zeeland

Samenvatting:

Wij bieden u een 10^e wijziging van de huidige Omgevingsverordening Zeeland 2018 ter vaststelling aan. Dit is een beperkte wijziging met een aantal onderwerpen die niet kunnen wachten op de nieuwe Omgevingsverordening Zeeland die gelijktijdig met de Omgevingswet naar verwachting op 1 juli 2023 in werking treedt. Deze onderwerpen zijn ook opgenomen in de nieuwe Omgevingsverordening Zeeland, die u op 7 oktober jl. heeft vastgesteld.

Wat willen we bereiken?

Het doel is een actuele Omgevingsverordening Zeeland 2018 als instrument voor het uitvoeren van provinciaal beleid.

Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

Omdat uitstel voor sommige onderwerpen niet wenselijk is, hebben wij een extra 10^e wijziging van de huidige Omgevingsverordening Zeeland 2018 voorbereid. Dit is een tweede 'noodverband' om onderwerpen die niet kunnen wachten op inwerkingtreding van de Omgevingswet, eerder van kracht te laten worden. Wij bieden u deze wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 ter vaststelling aan.

Wat doen we daarvoor?

In bijgaand voorstel voor de 10e wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 zijn de volgende onderwerpen opgenomen. Dit zijn uitsluitend onderwerpen die niet kunnen wachten én die in de nieuwe Omgevingsverordening Zeeland zijn opgenomen.

1. Artikel 2.3 lid 3 - Aanpassen regels over concentratie op grootschalige bedrijventerreinen
2. Artikel 2.14 Kleinschalig kamperen - Maximaal aantal eenheden naar 35, met maximum van 5 permanent
3. Artikel 2.16 Concentratie agrarische bebouwing - Toevoegen mogelijkheden voor zoetwaterbassins bij agrarische bedrijven
4. Artikel 2.21 Lawaaisporten, gemotoriseerde luchtsporten en landingsplaatsen - Aanvullen regeling lawaaisportterreinen voor twee gedoogde situaties
5. Artikel 8.7 onder i, artikel 2.195 en artikel 2.188 - De maximale afmeting voor borden voor verkoop van agrarische producten is verruimd
6. Bijlage M Ontwikkelkader ruimtelijke ontwikkelingen Veerse Meer - Aanpassing van tekst over 'collectief speelterrein' in het onderdeel Veerse Meer
7. Kaartbijlage 5 Verblijfsrecreatie / Bijlage IV, onder 5 - Kaart Kustvisie is gewijzigd

De ontwerp 10^e wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 lag vanaf 11 november tot en met 23 december 2022 ter inzage. Gedurende de termijn van terinzagelegging kon een ieder mondeling of schriftelijk zienswijzen indienen bij

Gedeputeerde Staten van Zeeland. Gedeputeerde Staten hebben in totaal 5 zienswijzen ontvangen. In de Nota van Antwoord zijn de zienswijzen inhoudelijk behandeld.

Wat zijn de klimaateffecten?

Wijzigen van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 veroorzaakt geen directe klimaateffecten.

Wat mag het kosten?

Er zijn geen aanvullende middelen nodig.

Financiële consequenties

Geen.

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig bijgevoegd ontwerp-besluit.

Gedeputeerde staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, wnd. secretaris

Onderwerp:

Wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018

Ontwerpbesluit

De staten der provincie Zeeland,
gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van ... 2023, nr. 259318;

besluiten:

vast te stellen de tiende wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018
(NL.IMRO.9929.WijzOVOMgVer2018-VA10)

Besluit van provinciale staten van Zeeland houdende wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018

Besluit van provinciale staten van Zeeland van xx yy 2023, nr. xxxxxxxx, tot wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018.

Provinciale staten van Zeeland,

- gelezen het voorstel van gedeputeerde staten van xx yy 2023, nr. xxxxxxxx;
- gelet op artikelen 143 en 145 van de Provinciewet;
- gelet op artikel 4.1 van de Wet ruimtelijke ordening;
- gelet op artikel 1.2 van de Wet milieubeheer

Overwegende dat provinciale staten regels stellen of kunnen stellen voor de onderwerpen zoals opgenomen in deze verordening;

Overwegende dat voorgestelde wijzigingen voortvloeien uit de Omgevingsverordening Zeeland die op 7 oktober 2022 door provinciale staten is vastgesteld, maar niet eerder in werking treedt dan de Omgevingswet;

Overwegende dat inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld tot 1 juli 2023 en dat voor een aantal wijzigingen in de omgevingsverordening wenselijk is deze eerder in werking te laten treden;

Overwegende dat met wijziging van de vigerende Omgevingsverordening Zeeland 2018 aan deze wens invulling kan worden geven;

besluiten vast te stellen de navolgende tiende wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018:

Artikel I Wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018

De Omgevingsverordening Zeeland 2018 wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 2.3 wordt als volgt gewijzigd:

In lid 3 onder a wordt de tekst

het plan bijdraagt aan of niet in strijd is met de doelstelling dat 80 procent van de bedrijvigheid regionaal wordt geclusterd op of aansluitend aan grootschalige bedrijventerreinen en

vervangen door de volgende tekst:

het plan bijdraagt aan of niet in strijd is met de doelstelling dat bedrijvigheid in overgrote mate regionaal wordt geclusterd op of aansluitend aan een grootschalig bedrijventerrein; en

B

Artikel 2.14 wordt als volgt gewijzigd:

In lid 1 wordt de tekst

In een bestemmingsplan waarin kleinschalige kampeerterreinen worden toegelaten of waarin voor deze terreinen regels worden gegeven worden zodanige regels gesteld dat op deze terreinen ten hoogste 25 kampeermiddelen zijn toegelaten, waarvan 20% met een maximum van 5 kampeermiddelen permanent zijn toegestaan.

vervangen door de volgende tekst:

In een bestemmingsplan waarin kleinschalige kampeerterreinen worden toegelaten of waarin voor deze terreinen regels worden gegeven worden zodanige regels gesteld dat op deze terreinen ten hoogste 35 kampeermiddelen zijn toegelaten, waarvan ten hoogste 20% met een maximum van 5 kampeermiddelen permanent zijn toegestaan.

C

Artikel 2.16 wordt als volgt gewijzigd:

Aan lid 2 wordt de volgende tekst toegevoegd:

d. een bassin voor de opslag van zoetwater als in de motivering bij het bestemmingsplan aannemelijk wordt gemaakt dat bij het bouwvlak geen adequaat innamepunt voor zoetwater beschikbaar is, wordt voorzien in een goede landschappelijke inpassing én aanleg niet ten koste gaat van beschermde natuurwaarden en bijzondere landschappelijke en/of cultuurhistorische waarden in het betreffende gebied.

D

Artikel 2.21 wordt als volgt gewijzigd:

De tekst onder lid 4 wordt in zijn geheel vervangen door de volgende tekst:

Het eerste lid is niet van toepassing als het gaat om het planologisch mogelijk maken van een bestaande lawaaisport in Zeeland waarvoor door het bevoegd gezag vergunning is verleend vóór de datum van 1 januari 2003, onder de voorwaarde dat in de motivering van het bestemmingsplan aannemelijk wordt gemaakt dat geen sprake is van toename van geluidsoverlast;

E

Artikel 8.7 wordt als volgt gewijzigd:

In lid i. sub iv. onder punt 2 wordt de maximale oppervlaktemaat van 2 m² gewijzigd in 2,5 m²

F

Bijlage M wordt als volgt gewijzigd:

In deel 1 in de paragraaf met de kop **Locaties** wordt de tekst

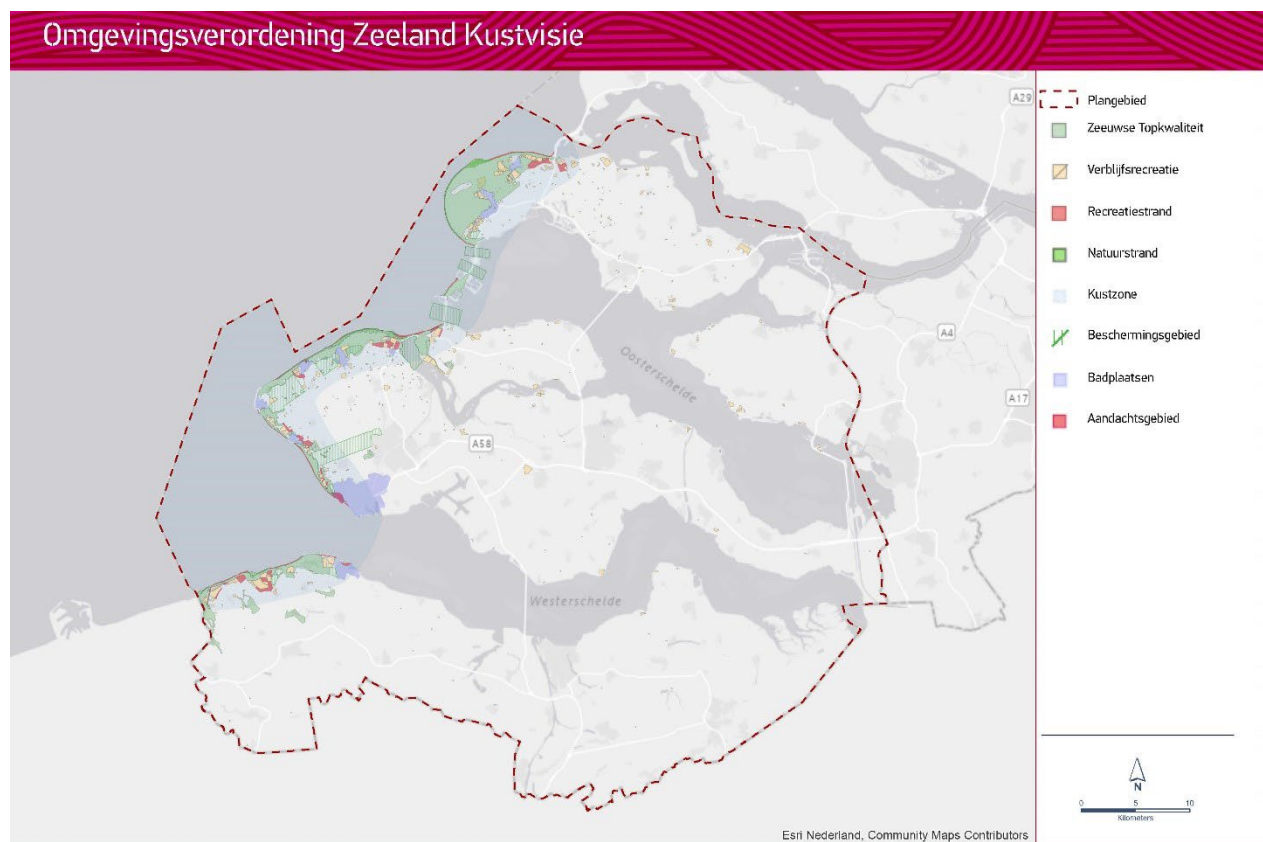
Onder 70% natuur en landschap wordt onder meer verstaan: water, groen, collectief speelterrein, ...

vervangen door de volgende tekst:

Onder 70% natuur en landschap wordt verstaan: water en groen. Het kan hoogwaardige natuur zijn maar ook groen of blauw dat collectief of openbaar te gebruiken is, zoals trapveldjes, picknickplaatsen, ligweides, bossages, strandjes, oevers, aanlegplaatsen en dergelijke. Buiten deze 70% vallen recreatieve buitenfuncties die tot de commerciële recreatie kunnen worden gerekend en logischerwijs geen onderdeel uitmaken van het openbaar toegankelijke landschap, zoals golfbanen, jachthavens, zwembaden en attractieparken.

G

In kaartbijlage 5 Verblijfsrecreatie wordt het kaartbeeld vervangen door het volgende kaartbeeld:

Artikel II Wijziging Toelichting op regels Omgevingsverordening

A

De toelichting bij artikel 2.3 Bedrijven wordt als volgt gewijzigd:

In de tweede alinea wordt '80%' gewijzigd in '*het overgrote deel*'

B

De toelichting bij artikel 2.14 Kleinschalig kamperen wordt als volgt gewijzigd:

In de laatste zin van de alinea wordt de tekst

Ten hoogste 5 kampeermiddelen zijn permanent toegestaan.

Vervangen door de volgende tekst:

Ten hoogste 20% van de kampeermiddelen is permanent toegestaan, met een maximum van 5 kampeermiddelen.

C

De toelichting bij artikel 2.16 Concentratie agrarische bebouwing als volgt gewijzigd:

Na de derde alinea wordt de volgende alinea toegevoegd:

In dit artikel wordt ook ruimte geboden voor aanleg van zoetwaterbassins die als bouwwerk worden aangemerkt buiten het bouwvlak, maar alleen als dat echt noodzakelijk is. Dat is het geval als bij het bouwvlak geen adequaat innamepunt voor zoet water beschikbaar is. Bij aanleg buiten het bouwvlak geldt wel de voorwaarde van een goede landschappelijke inpassing én een goed onderbouwde afweging door de gemeente van effecten op agrarische gebieden van ecologische betekenis en gebieden met waardevol landschap en erfgoed. Voor een goede afweging over de landschappelijke inpassing, wordt advies van een onafhankelijke landschapsdeskundige aanbevolen.

D

De toelichting bij artikel 2.21 Lawaaisporten wordt als volgt gewijzigd:

Na de derde alinea wordt de volgende alinea toegevoegd:

In het vierde lid wordt gemeenten de mogelijkheid geboden om bestaande lawaaisportterreinen die langdurig worden gebruikt voor vergunde activiteiten ook planologisch mogelijk te maken. Dit is alleen toegestaan als de doelstelling van het beleid, tegengaan van geluidhinder, niet in het geding is. Daarom is als voorwaarde gesteld dat aannemelijk moet zijn dat er geen toename van geluidhinder zal ontstaan. Onder langdurig gebruik wordt in dit kader gebruik verstaan waar vóór de datum van 1 januari 2003 een vergunning voor is verleend.

Artikel III Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking met ingang van de eerste dag na de datum van uitgifte van het Provinciaal Blad waarin het wordt bekend gemaakt.

Aldus vastgesteld in de vergadering van provinciale staten van xx yy 2023.

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. F.J. van Houwelingen MPA, statengriffier

Nota van Antwoord

Bij het ontwerp van de tiende wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018.

Nota van Antwoord

Bij het ontwerp van de tiende wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018.

Datum: 24 januari 2023

Auteur: Provincie Zeeland

Versienummer: 1.0

Inhoud

1.	INLEIDING	4
2.	REACTIES OP ONTWERP OMGEVINGSVERORDENING	5
	OVERZICHT VAN ZIENSWIJZEN EN BEANTWOORDING	5
	1. BESCHERM DE DELTA	5
	2. GEMEENTE BORSELE	5
	3. HISWA-RECRON	6
	4. ZMF	7
	5. VAN LEEUWEN ADVIES	8
3.	CONCLUSIES NAAR AANLEIDING VAN INSPRAAKREACTIES	8

1. Inleiding

Procedure

Omdat de inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld tot in ieder geval 1 juli 2023 en inwerkingtreding van de nieuwe Omgevingsverordening Zeeland samenhangt met inwerkingtreding van de Omgevingswet, hebben GS besloten om de huidige Omgevingsverordening Zeeland 2018 nog een keer tussentijds te wijzigen.

Gedeputeerde Staten van Zeeland hebben op 8 november 2022 de ontwerp tiende wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 vastgesteld en vrijgegeven voor inspraak.

De ontwerp tiende wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 lag vanaf 11 november tot en met 23 december 2022 ter inzage op het provinciehuis, Abdij 6 te Middelburg. Daarnaast waren de stukken ook digitaal te raadplegen via www.zeeland.nl. Gedurende de termijn van terinzagelegging kon een ieder mondeling of schriftelijk zienswijzen indienen bij Gedeputeerde Staten van Zeeland.

Gedeputeerde Staten hebben 5 zienswijzen ontvangen. In deze Nota van Antwoord wordt een overzicht gegeven van de zienswijzen, worden de zienswijzen inhoudelijk behandeld en wordt aangegeven welke gevolgen deze reacties hebben voor de definitief vast te stellen Omgevingsverordening Zeeland 2018.

In paragraaf 2 is een weergave van alle ontvangen zienswijzen opgenomen met daarbij de overwegingen van Gedeputeerde Staten en conclusie over eventuele wijzigingen die daaruit volgen. De zienswijzen die zijn ingediend door privépersonen zijn geanonimiseerd vanwege openbare publicatie van deze nota.

Ontvankelijkheid.

Alle zienswijzen zijn binnen de termijn ingediend en daarmee ontvankelijk.

Conclusies

De zienswijzen leiden niet tot aanpassing van de ontwerp tiende wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 zoals die aan Provinciale Staten wordt aangeboden ter bespreking en vaststelling.

2. Reacties op ontwerp Omgevingsverordening

Overzicht van zienswijzen en beantwoording

De ontvangen zienswijzen zijn in willekeurige volgorde in het overzicht opgenomen.

Nummer en indiener	Samenvatting	Overwegingen	Aanpassing
1. Bescherm de Delta	Bescherm de Delta kan zich niet vinden in de verhoging van het aantal toegelaten kampeermiddelen in een bestemmingsplan van 25 naar 35. Gelet op de al bestaande grote recreatieve druk op natuur en omgeving acht Bescherm de Delta deze ontwikkeling ongewenst. Verwacht wordt dat de leefbaarheid in kleine kernen verder onder druk zal komen te staan door meer verkeersbewegingen van en naar deze kampeergelegenheden. Gewezen wordt op een verhoogde stikstofdepositie in al onder druk staande natuurgebieden. Volgens Bescherm de Delta zou de verhoging van het aantal kampeermiddelen zeker mogelijk zijn als deze gekoppeld zou worden aan maatregelen van de kampeerhouder die een positieve invloed zouden hebben op kwaliteit van natuur en omgeving. Als voorbeeld wordt genoemd de afbouw van agrarische activiteiten.	De uitbreiding van het maximum aantal plaatsen op een minicamping in de Omgevingsverordening geeft uitsluitend de mogelijkheid voor gemeenten om indien gewenst uitbreidingsruimte te bieden aan minicampings. De gemeente beoordeelt of de ontwikkeling wenselijk is en welke voorwaarden er gelden voor eventuele uitbreiding. Of in een specifiek geval mogelijk effecten ontstaan zoals op de leefbaarheid in kleine kernen, verkeersbewegingen, natuur en stikstof komen dan ook in dat kader aan de orde.	De zienswijze leidt niet tot wijzigingen.

Nummer en indiener	Samenvatting	Overwegingen	Aanpassing
2. Gemeente Borsele	De gemeente Borsele geeft aan de verhoging van het aantal toegelaten kampeermiddelen in een bestemmingsplan van 25 naar 35 een verontrustende ontwikkeling te vinden. Als de kustgemeenten deze verruiming gaan benutten vrezen zij voor een mindere bezetting van de kleinschalige kampeerterreinen in het achterland van Zeeland. Dit kan het speerpunt van spreiding van toeristen in ruimte uit Bestemming Zeeland 2030 in gevaar brengen. De gemeente Borsele vraagt zich af of de mogelijke gevolgen van deze voorgenomen wijziging voldoende zijn afgewogen.	In het kader van de besluitvorming over de nieuwe Omgevingsverordening Zeeland hebben Provinciale Staten op 7 oktober jl. een amendement aangenomen om het maximum aantal plaatsen op minicampings te verhogen van 25 naar 35 eenheden. Tijdens de vergadering op 7 oktober jl. en in de toelichting bij het amendement zijn de overwegingen gedeeld die tot het besluit hebben geleid. Hieruit blijkt dat Provinciale Staten er op rekenen dat gemeenten zeer zorgvuldig en terughoudend omgaan met de extra ruimte die de provincie biedt. De gemeente beoordeelt of de ontwikkeling wenselijk is en welke voorwaarden er gelden voor eventuele uitbreiding. Uit de toelichting van het amendement blijkt dat wordt verwacht dat gemeenten alleen bestaande agrarische bedrijven met een minicamping in het hoogseizoen extra ruimte gaan bieden en alleen als het qua omgeving kan.	De zienswijze leidt niet tot wijzigingen.

Nummer en indiener	Samenvatting	Overwegingen	Aanpassing
3. HISWA-RE-CRON	De zienswijze van HISWA-RECRON ziet op de verhoging van het aantal toegelaten kampeermiddelen in een bestemmingsplan van 25 naar 35. HISWA-RECRON adviseert GS het ontwerp van de herziening van de vigerende Omgevingsverordening Zeeland 2018 voor zover dat ziet op de wijziging van artikel 2.14 lid 1 in te trekken. Er is op dit moment geen zorgvuldige en solide basis om dit besluit op te baseren. Gewezen wordt op de besluitvorming in en het aangenomen amendement door Provinciale Staten in het kader van de nieuwe Omgevingsverordening Zeeland, waarbij geen integrale afweging is gemaakt. HISWA-RECRON verwijst naar verschillende uitgevoerde onderzoeken naar de sector. Ook gaat de verhoging van het aantal toegelaten kampeermiddelen in tegen de uitgangspunten in de Kustvisie. HISWA-RECRON wijst op de kleine reguliere bedrijven die aan striktere regels moeten voldoen en door dit besluit sterk beconcurrereerd worden. Verder vraagt HISWA-RECRON zich af of het besluit niet in strijd is met de Wet markt en overheid, Europese regelgeving en of het besluit qua uitkomst wel uitvoerbaar is. Gewezen wordt op de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 2 november jl. over de bouwvrijstelling. HISWA-RECRON concludeert dat eerst een verblijfsrecreatief afwegingskader dient te worden onderzocht en een integrale afweging te worden gemaakt. De integrale afweging dient te worden gemaakt met partijen in de sector en met het maatschappelijk veld dat effecten ervaart van eventuele uitbreidingsmogelijkheden.	Wij verwijzen naar de reactie die u heeft ontvangen naar aanleiding van de brief van ZMf van 24 november jl. die namens u aan Provinciale Staten is verzonden. In die reactie zijn de toelichting en achtergrond van het op 7 oktober jl. door Provinciale Staten aangenomen amendement met u gedeeld. Daarnaast merken wij het volgende op. Het besluit tot verruiming van het aantal kampeermiddelen levert geen strijd op met de Wet markt en overheid. Het doel van deze wet is om oneerlijke concurrentie door de overheid te voorkomen als zij economische activiteiten uitvoert. Daarvan is in dit geval geen sprake. Dat sprake zou zijn van strijd met Europese regelgeving wordt door HISWA-RECRON niet nader onderbouwd. Er is ons geen Europese regelgeving bekend waarmee het besluit tot verruiming van het aantal kampeermiddelen in strijd zou kunnen zijn. Over de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 2 november jl. merken wij het volgende op. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft in die uitspraak geoordeeld dat de bouwvrijstelling stikstof niet voldoet aan het Europese natuurbeschermingsrecht. Dat betekent dat de bouwvrijstelling niet gebruikt mag worden bij bouwprojecten. Hoewel de bouwvrijstelling daarmee van tafel is, betekent dit niet dat er nu een algehele bouwstop geldt. Net als in de situatie vóórdat de bouwvrijstelling werd ingevoerd, blijft het mogelijk om per project onderzoek te doen naar de mogelijke gevolgen van de uitstoot van stikstof. Zoals gezegd geeft de verruiming in de Omgevingsverordening uitsluitend de mogelijkheid voor gemeenten om indien gewenst uitbreidingsruimte te bieden aan minicampings. De gemeente beoordeelt of de ontwikkeling wenselijk is en welke voorwaarden er gelden voor eventuele uitbreiding. Of in een specifiek geval mogelijk effecten ontstaan op de natuur komen dan ook in dat kader aan de orde.	De zienswijze leidt niet tot wijzigingen.

Nummer en indiener	Samenvatting	Overwegingen	Aanpassing
4. ZMf	ZMf is niet voor de voorgestelde wijziging van artikel 2.14 omdat een integrale afweging voor deze wijziging mist, de wijziging tegen de kustvisie ingaat en omdat belangrijke thema's zoals klimaat, ecosystemen, landschapswaarden, biodiversiteit en recreatie en verkeersdruk niet zijn afgewogen. Daarnaast zorgt de wijziging voor problemen in de drukste gebieden van Zeeland.	Wij verwijzen naar de reactie die u heeft ontvangen naar aanleiding van uw brief van 24 november jl. aan Provinciale Staten. In die reactie zijn de toelichting en achtergrond van het op 7 oktober jl. door Provinciale Staten aangenomen amendement met u gedeeld. Daarnaast merken wij het volgende op. De uitbreiding van het maximum aantal plaatsen op een minicamping in de Omgevingsverordening geeft uitsluitend de mogelijkheid voor gemeenten om indien gewenst uitbreidingsruimte te bieden aan minicampings. De gemeente beoordeelt of de ontwikkeling wenselijk is en welke voorwaarden er gelden voor eventuele uitbreiding. Of in een specifiek geval mogelijk effecten ontstaan zoals op het klimaat, ecosystemen, landschapswaarden, biodiversiteit en recreatie en verkeersdruk komen dan ook in dat kader aan de orde.	De zienswijze leidt niet tot wijzigingen.
	ZMf is van mening dat de wijziging van artikel 2.3 lid 3 subjectief en onduidelijk is. Niet duidelijk is waarom de 80% wordt losgelaten en wordt gewijzigd in 'in overgrote mate'.	Wij verwijzen naar de Nota van Antwoord bij de nieuwe Omgevingsverordening die Provinciale Staten op 7 oktober jl. hebben vastgesteld. Daarin is een toelichting gegeven op de wijziging van artikel 2.3 lid 3. De conclusie is dat het doel van de 80%-regel nog steeds relevant is, omdat in regio's met meerdere gemeenten ongewenste versnippering van bedrijfsterreinen een reëel risico blijft. Maar, om daarbij een exact percentage van 80% te hanteren, achten wij onnodig specifiek. Om die reden hebben wij voorgesteld het concrete percentage van 80 te vervangen door de algemene term 'in overgrote mate'. Dit biedt ruimte om in bedrijventerreinprogramma's een passend aanbod op te nemen, zonder naar een specifiek percentage toe te hoeven werken of rekenen. Wij zullen per programma beoordelen of er sprake is van 'in overgrote mate'.	De zienswijze leidt niet tot wijzigingen.

Nummer en indiener	Samenvatting	Overwegingen	Aanpassing
5. Van Leeuwen Advies	De heer Van Leeuwen heeft namens een aantal (rechts)personen een zienswijze ingediend. Deze (rechts)personen zijn het niet eens met de verhoging van het aantal toegelaten kampeermiddelen in een bestemmingsplan van 25 naar 35. Verwezen wordt naar het ZKA-onderzoek naar de voor- en nadelen van een dergelijke vergroting. De vergroting van het aantal kampeerplaatsen kan leiden tot verdringingseffecten die deels in strijd is met de kustvisie. Gewezen wordt op de noodzaak van een gelijk speelveld voor exploitanten van kleinschalig kampeerterreinen, nodig om de uitdagingen van de toekomst adequaat tegemoet te kunnen treden. Gedoeld wordt op de noodzakelijke vergroening en op de energietransitie. Dat laatste vinden belanghebbenden een gemiste kans waarbij als voorbeeld wordt genoemd het scheppen van mogelijkheden voor energieopwekking in het buitengebied door kleinschalige windmolens. Gemist wordt ook regelgeving die meer mogelijkheden biedt om een kwaliteitsslag te maken op kleinschalige kampeerterreinen bijvoorbeeld door het realiseren van privé-sanitair. Verder vinden belanghebbenden het een gemiste kans dat het ontwerp niet is aangegrepen om maatschappelijk ongewenste ontwikkelingen op reguliere kampeerterreinen tegen te gaan.	De waarden uit de kustvisie zijn door Provinciale Staten overgenomen in de Zeeuwse Omgevingsvisie en Omgevingsverordening Zeeland. Het beleid uit de kustvisie staat niet ter discussie. In het kader van de besluitvorming over de nieuwe Omgevingsverordening Zeeland hebben Provinciale Staten op 7 oktober jl. een amendement aangenomen om het maximum aantal plaatsen op minicampings te verhogen van 25 naar 35 eenheden. Tijdens de vergadering op 7 oktober jl. en in de toelichting bij het amendement zijn de overwegingen gedeeld die tot het besluit hebben geleid. Ook het rapport van ZKA is hierbij betrokken. Een maximale invulling van de ruimte die de provincie biedt zou kunnen leiden tot een forse toename van het aantal kampeermiddelen op minicampings. In de praktijk blijkt echter dat gemeenten deze ruimte niet maximaal benutten en er is geen reden om aan te nemen dat ze dit zullen gaan doen. Provinciale Staten rekenen erop dat gemeenten zeer zorgvuldig en terughoudend omgaan met de extra ruimte die de provincie biedt. Uit de toelichting van het amendement blijkt dat wordt verwacht dat gemeenten alleen bestaande agrarische bedrijven met een minicamping in het hoogseizoen extra ruimte gaan bieden en alleen als het qua omgeving kan. De gemeente beoordeelt of de ontwikkeling wenselijk is en welke voorwaarden er gelden voor eventuele uitbreiding. Voor een aantal punten genoemd in de zienswijze (vergroening, privé-sanitair) betekent dit dan ook dat deze aspecten worden meegenomen in de afweging en beoordeling door de gemeente. De regel in de Omgevingsverordening is eenduidig en geldt voor de hele provincie Zeeland; voor gemeenten is binnen dat kader maatwerk mogelijk. Over het tegengaan van maatschappelijk ongewenste ontwikkelingen op reguliere kampeerterreinen wordt het volgende opgemerkt. Hiervoor bestaan al beleid in de kustvisie en regels in de Omgevingsverordening, juist gericht op de kwaliteit. Voor wat betreft het scheppen van meer mogelijkheden voor energieopwekking in het buitengebied door kleinschalige windmolens geldt eveneens dat daarvoor al is voorzien in de Omgevingsverordening. Recent wordt daarin meer ruimte geboden voor kleinschalige windmolens.	De zienswijze leidt niet tot wijzigingen.

3. Conclusies naar aanleiding van inspraakreacties

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassingen in de ontwerp tiende wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018.

Colofon

Tekst

Provincie Zeeland

Contact

omgevingsvisie@zeeland.nl

www.zeeland.nl

Provincie Zeeland
t.a.v. Gedeputeerde Staten van Zeeland
Postbus 6001
4330 LA Middelburg
omgevingsvisie@zeeland.nl

Middelburg, 22 december 2022

Betreft: Zienswijze Ontwerp herziening Omgevingsverordening 2018

Geachte heer, mevrouw,

Met belangstelling hebben wij de Ontwerp herziening Omgevingsverordening 2018 van provincie Zeeland gelezen. Graag maken wij van de gelegenheid gebruik om te reageren op deze ontwerp herziening.

Artikel 2.14

Met de voorgestelde wijziging van dit artikel wordt het aantal standplaatsen voor minicampings verhoogd van 25 naar 35. Over deze wijziging heeft u eerder een brief van ons ontvangen met als onderwerp *Reactie op Amendement Omgevingsverordening Zeeland: uitbreiding kleinschalig kamperen*. Met deze brief hebben HISWA / RECRON, Natuurmonumenten, Het Zeeuwse Landschap en ZMf Provinciale Staten opgeroepen om het besluit aan te passen. De brief is bijgevoegd als bijlage.

Wij zijn niet voor de voorgestelde wijziging van artikel 2.14 omdat een integrale afweging voor deze wijziging mist, de wijziging tegen de kustvisie ingaat en omdat belangrijke thema's zoals klimaat, ecosystemen, landschapswaarden, biodiversiteit en recreatie & verkeersdruk niet zijn afgewogen. Daarnaast zorgt deze wijziging voor problemen in de drukste gebieden van Zeeland.

Zeeland is een echt vakantieland, daar genieten heel veel mensen van. Maar de druk vanuit het toerisme op onze regio wordt steeds groter en veel inwoners vinden dat er een grens is bereikt. De natuur en het open landschap komen hierdoor steeds verder in het gedrang.

Van 25 naar 35 kampeereenheden betekent dat minicamping-ondernemers hun recreatieterrein volgens de Omgevingsverordening met 40% mogen uitbreiden. Dat is niet wenselijk in een provincie waarin de natuur en het open landschap al onder grote druk staat. Niet voor niets is de Zeeuwse Kustvisie er om onze kust te beschermen. In die visie hebben we gezamenlijk afgesproken om zorgvuldig met onze kust om te gaan, haar open en natuurlijk te

Uw stem voor natuur en milieu

houden zodat ze van grote waarde kan blijven voor onze provincie; voor de inwoners van Zeeland en ook voor de toeristische sector.

De uitbreidingsmogelijkheden voeren de druk op het landschap, de natuur en de ecosystemen nog verder op. Meer toeristen geeft bovendien nog meer druk op voorzieningen en verhoogt de verkeersdruk en CO2-uitstoot nog verder. Bij een ingrijpend besluit als dit is het heel belangrijk om verschillende belangen af te wegen. Die van natuur en landschap verdienen wat betreft de natuurorganisaties meer aandacht daarin.

Artikel 2.3

In het huidige artikel 2.3.3 deel a staat: *'het plan bijdraagt aan of niet in strijd is met de doelstelling dat **80 procent** van de bedrijvigheid regionaal wordt geclusterd op of aansluitend aan grootschalige bedrijventerrein'*

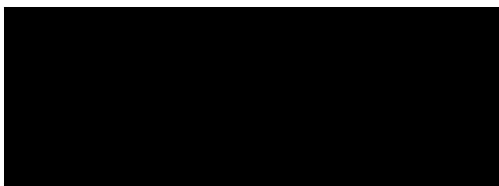
Dat wordt gewijzigd in:

*'het plan bijdraagt aan of niet in strijd is met de doelstelling dat bedrijvigheid **in overgrote mate** regionaal wordt geclusterd op of aansluitend aan grootschalige bedrijventerrein'*

De omschrijving 'in overgrote mate' is subjectief en onduidelijk. Wat is de reden dat de 80% wordt losgelaten? Wat ons betreft is dit een wijziging die onduidelijkheid en onzekerheid met zich meebrengt.

Wij zien uw reactie met interesse tegemoet.

Met vriendelijke groet,

directeur ZMf
namens
ZMf, Natuurmonumenten en Het Zeeuwse Landschap

Bijlage: *Reactie op Amendement Omgevingsverordening Zeeland: uitbreiding kleinschalig kamperen.*

Van: [REDACTED] - Bescherm de Delta)

Aan: omgevingsvisie@zeeland.nl

Datum: 18-11-2022 om 12:29:31

Onderwerp: zienswijze Ontwerp herziening Omgevingsverordening 2018 op 18-11-2022 om 12:29:31

beste mensen,
Langs deze weg wil de Vereniging Bescherm de Delta een zienswijze inbrengen op het Ontwerp herziening Omgevingsverordening 2018:

Betreffende punt B, Artikel 2.14 willen wij bezwaar maken tegen de verhoging van het aantal toegelaten kampeermiddelen in een bestemmingsplan van 25 naar 35 plaatsen.

De motivering is als volgt:

1. Gezien de al bestaande grote recreatieve druk op natuur en omgeving achten wij deze ontwikkeling ongewenst, waarbij wij verwachten dat de leefbaarheid in kleine kernen verder onder druk zal komen te staan door meer verkeersbewegingen van en naar deze kampeergelegenheden.

Alsmede een verhoogde stikstofdispositie in de al onder druk staande natuurgebieden (waaronder Natura 2000 gebieden) waarbij de kampeergelegenheden niet noodzakelijk in directe omgeving van deze gebieden staan maar de verwachte bewegingen van potentiële kampeerdere wel degelijk in nabijheid van deze gebieden te verwachten zijn.

Een en ander ook tegen de achtergrond van grote uitbreidingen van bestaande recreatieparken (zie bijvoorbeeld Waterpark Veerse Meer) waardoor een nog grotere druk op leefbaarheid, natuur, Natura 2000 gebieden en biodiversiteit te verwachten zal zijn, welke gezien de huidige klimaatcrisis onaanvaardbaar zijn.

2. Verhoging van het aantal kampeergelegenheden zou zeker mogelijk zijn als deze verhoging gekoppeld zou worden aan maatregelen van de kampeerhouder die een positieve invloed zouden hebben op kwaliteit van natuur en omgeving. Gezien het feit dat veel kleine kampeergelegenheden zich bevinden op agrarische bedrijven, zou een dergelijke verhoging gebonden kunnen worden aan een afbouw van agrarische activiteiten, waarbij o.a te denken valt aan inkrimping van de veestapel, overgang van intensieve naar extensieve veehouderij, verbetering van het natuurbeheer.

met vriendelijke groet,

[REDACTED]

namens Vereniging Bescherm de Delta,

[REDACTED]

Bijlagen: geen

Provincie Zeeland
T.a.v. Gedeputeerde Staten
Postbus 6001
4330 LA Middelburg

Uw kenmerk :
Uw brief van :
Behandeld door :
Doorkiesnummer :

Zaaknummer : Z22.027099
Documentnummer : D22.612964
Bijlagen :
Heinkenszand,

20 DEC. 2022

Onderwerp: Reactie 10e herziening van de Omgevingsverordening Zeeland 2018

Geachte leden van Gedeputeerde Staten,

Wij hebben kennis genomen van het door uw college op 8 november jl. vastgestelde ontwerp van de 10e herziening van de Omgevingsverordening Zeeland 2018. Het ontwerp ligt in de periode van 11 november tot en met 23 december 2022 ter inzage, waarbij een ieder in de gelegenheid wordt gesteld hierop een zienswijze in te dienen. Bij deze maken wij graag van deze gelegenheid gebruik.

Kleinschalige kampeerterreinen

De nieuwe tekst van artikel 2.14 van de omgevingsverordening gaat ruimte bieden aan gemeenten om per kleinschalig kampeerterrein ten hoogste 35 kampeermiddelen toe te laten. Een verruiming van 10 kampeerplaatsen per kleinschalig kampeerterrein t.o.v. het huidige provinciale beleid. Wij willen hierbij aangeven dit een verontrustende ontwikkeling te vinden. Als de kustgemeenten deze verruiming gaan benutten vrezen wij voor een mindere bezetting van de kleinschalige kampeerterreinen in het achterland van Zeeland. Dit kan het speerpunt van spreiding van toeristen in ruimte uit Bestemming Zeeland 2030 in gevaar brengen. Heeft u de mogelijke gevolgen van deze voorgenomen wijziging voldoende afgewogen?

Met vriendelijke groet,

Domeinmanager Ruimte

Provincie Zeeland
T.a.v. Gedeputeerde Staten van Zeeland
Postbus 6001
4330 LA Middelburg

omgevingsvisie@zeeland.nl

Datum Leusden, 21 december 2022
Kenmerk HR/20221221002/SvT
Betreft Zienswijze herziening van de Omgevingsverordening

Zienswijze op ontwerp tot 10^e herziening van de Omgevingsverordening Zeeland 2018

Geachte College,

Op 7 oktober heeft Provinciale Staten in meerderheid een amendement op de omgevingsverordening aangenomen, waarin het maximale aantal plaatsen voor mini-campings van 25 naar 35 eenheden is verhoogd. Omdat de nieuwe Omgevingsverordening Zeeland die op 7 oktober 2022 door Provinciale Staten is vastgesteld, niet eerder in werking treedt dan de Omgevingswet in werking treedt, overweegt Gedeputeerde Staten, nu de inwerkingtreding van deze Omgevingswet is uitgesteld tot 1 juli 2023, de vigerende Omgevingsverordening 2018 te herzien. HISWA-RECRON is daarop tegen.

HISWA-RECRON adviseert Gedeputeerde Staten het ontwerp van de herziening van de vigerende Omgevingsverordening Zeeland 2018 voor zover dat ziet op art I B tot wijziging van art 2.14 lid 1 in te trekken. Er dient eerst – zoals u zelf eerder voorstelde - een verblijfrecreatief afwegingskader te worden onderzocht en een integrale afweging te worden gemaakt. De integrale afweging dient te worden gemaakt mét partijen in de sector en met het maatschappelijk veld dat effecten ervaart van eventuele uitbreidingsmogelijkheden.

Wij lichten bovenstaande conclusie toe:

HISWA-RECRON vindt de voorgenomen wijziging van art 2.14 lid 1 van de vigerende Omgevingsverordening Zeeland 2018 waarmee Gedeputeerde Staten zelfs sneller gaat dan waarom Provinciale Staten heeft gevraagd c,q, waartoe het heeft besloten - een slecht en onzorgvuldig voorstel. Slecht en onzorgvuldig omdat uw voorstel ertoe leidt dat er onnodig en versneld uitvoering zou worden gegeven aan het slecht en foutief onderbouwde amendement tot verhoging van het maximum aantal plaatsen voor minicampings (hierna "het Amendementsvoorstel"). Dit terwijl u zelf eerder adviseerde eerst nader onderzoek te verrichten. Daartoe is nog steeds gelegenheid en noodzaak. Wij lichten dat hieronder toe. Het niet wijzigen van artikel 2.14 lid 1 is cruciaal voor draagvlak, de leefbaarheid in Zeeland en de balans in de sector.

Geen integrale afweging

Allereerst de aanleiding. Bij uw ontwerp tot herziening van de vigerende Omgevingsverordening Zeeland 2018 en het eerder door Provinciale Staten aannemen van het Amendementsvoorstel op de ontwerp Omgevingsverordening Zeeland 2022 is geen integrale afweging gemaakt. In Provinciale Staten is vluchtig,

op basis van een onjuist gemotiveerd, Amendementsvoorstel een besluit genomen tot het geven van een voorkeursbehandeling aan een beperkt deel van de ondernemers in de sector. Enkel hun mogelijkheden zijn met (+40%) uitgebreid. Bovendien is het aantal bedrijven waarop de regel niet gelimiteerd dus dat kan aanzuigende werking hebben. Slechts Vekabo, als enige maatschappelijke partij, wenste deze uitbreiding. Eerst argumenteerde zij dat groei nodig is vanwege noodzakelijke investeringen. Nu is opeens behoefte aan goedkope kampeerplaatsen het argument. Eigenlijk maakt de argumentatie niets uit. Als het er maar meer worden.

Onderbouwing van het Amendementsvoorstel

Provinciale Staten heeft zich vergist als zij meent dat het nodig is het aantal mini-camping kampeerplaatsen fors uit te breiden. Die noodzaak en wenselijkheid is op zijn minst omstreden. De in het Amendementsvoorstel genoemde cijfers vertellen niet het hele verhaal en dat heeft te maken met de definities van het CBS. Jaarplaatsen zitten per definitie niet in de cijfers van het CBS, dus de transitie van jaarplaatsen naar chalets/huisjes zijn niet zichtbaar in de cijfers over kampeerterreinen, maar wél in de cijfers over huisjesterreinen. Wanneer kampeerplaatsen worden omgezet in verhuureenheden (safari tenten, chalets etc) dan zijn dat voor het CBS huisjes en vallen die eenheden onder de noemer huisjesterreinen, hetgeen de beladen term 'verstening' faciliteert. In het kader van het maken van een integrale afweging zou bij het Kenniscentrum Kusttoerisme kunnen en zorgvuldigheidshalve moeten worden nagevraagd of de CBS-cijfers compleet zijn c.q. een compleet beeld geven.

De informatie is te vinden via deze link:

https://kenniscentrumtoerisme.nl/wiki/index.php/KCKT_Publication_PR_00010

Het HZ Kenniscentrum Kusttoerisme schrijft op deze pagina van haar webiste ondermeer:

Ontwikkeling verblijfsaanbod

De aanboddatabase in de huidige opzet bestaat pas sinds 2021. Dit betekent dat het nog niet mogelijk is een meerjarige ontwikkeling in beeld te brengen. In vergelijking met 2021 is zichtbaar dat het aantal slaapplekken op het land in Zeeland in één jaar met 1% is toegenomen. De grootste toename is zichtbaar in de gemeente Middelburg (+15%), in de gemeenten Schouwen-Duiveland en Sluis is sprake van een daling van 1%. Met cijfers van het CBS is het wel mogelijk om de ontwikkeling over langere termijn in beeld te brengen. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het CBS een deel van het aanbod niet registreert: accommodaties van vaste gasten (zoals jaarplaatsen en tweede woningen), accommodaties die niet bedrijfsmatig worden geëxploiteerd en waterrecreatie zijn bij het CBS niet in beeld. [onderstreping – red. HISWA-RECRON] Dit verklaart grotendeels het verschil tussen het totaal aantal slaapplekken van het Kenniscentrum (347.000) en het CBS (147.200).

Bovendien is de indruk dat de aanboddatabase van HZ Kenniscentrum Kusttoerisme completer is dan het CBS-bestand; bij het hanteren van dezelfde definities telt het kenniscentrum meer eenheden. Om een indruk te geven: per 1 januari 2022 telt het CBS 88.600 slaapplekken op toeristische kampeerplaatsen, het Kenniscentrum telt er 102.700.

Zienswijze HISWA-RECRON – Ontwerp 10^e herziening Omgevingsverordening Zeeland 2018 blz 2 van 8

Toch kunnen de CBS cijfers gebruikt worden om een indruk te geven van de ontwikkeling van het geregistreerde accommodatieaanbod in de afgelopen tien jaar. Hieruit blijkt dat het geregistreerde accommodatieaanbod in Zeeland in tien jaar met 2% gegroeid is, maar dat er sprake is van een grote verschuiving binnen het aanbod. Het aantal slaapplekken op huisjesterreinen (vakantiewoningen, verhuurchalets) is met 60% toegenomen en het aantal toeristische slaapplekken op kampeerterreinen is met 15% gedaald.

De daling van het kampeeraanbod kan deels worden verklaard door kwaliteitsverbetering (het vergroten van standplaatsen om tegemoet te komen aan de wensen van de gast, daardoor minder eenheden op dezelfde oppervlakte) en door de transitie naar andere soorten aanbod. Denk hierbij aan verhuurchalets, ingerichte safaritenten en vakantiewoningen. Al deze verhuuraccommodaties horen volgens het CBS binnen de definitie van 'huisjesterreinen'. [onderstreping – red. HISWA-RECRON]

Tevens bijgaand de rapportage waarin de gehanteerde definities van het aanbod te vinden zijn. **(Bijlage 1).**

Safari-tenten zijn natuurlijk geen huisjes. De CBS-cijfers zijn dus allesbehalve compleet (vanwege andere definities en andere manier van dataverzameling). Daarnaast verandert de vraag. De markt voor kamperen was vóór Corona krimpend. Echter tijdens Corona groeide deze wat. De ontwikkelingen die we nu zien zijn nog van vóór Corona. Het duurt altijd even voordat het aanbod zich kan aanpassen aan de markt.

De noodzaak en urgentie van de huidige forse uitbreiding is nog onvoldoende aangetoond. In welke niet vervulde behoefte van de markt wordt met het Amendementsvoorstel voorzien? Zijn er zoveel kampeersers met een smalle beurs die niet terecht konden? Slechts enkele weken is het vol. Er is dus nog voldoende ruimte voor groei zónder generieke groei. Een generieke groei van het maximum minicampingplaatsen per onderneming zal alle eventuele maatschappelijke ruimte voor uitbreidingen voor de hele sector waarschijnlijk volledig opsouperen. en klein deel van de totale sector 'dringt' daarmee 'voor' op de rest.

Gedegen onderzoek wijst uit: Geen toegevoegde waarde en geen draagvlak

Voordat een besluit tot een generieke verhoging van het maximum plaatsen op minicampings wordt genomen moeten zorgvuldiger en integrale afwegingen worden gemaakt en waarbij ook andere stakeholders en maatschappelijke organisaties moeten worden betrokken en gehoord. Wij zijn van mening dat dit beter kan en moet. Voor zover er met stakeholders is gesproken, is dat gebeurd in het voortraject. Het bureau ZKA heeft van Gedeputeerde Staten de opdracht gekregen te onderzoeken of er voor de door Vekabo gewenste uitbreiding draagvlak is in de Zeeuwse maatschappij. ZKA concludeerde dat er in de Zeeuwse samenleving juist géén draagvlak is voor een door een deel van Provinciale Staten gefaciliteerde éézijdige, marktverstoring uitbreiding. Marktverstoring omdat het de reguliere recreatie bedrijven (van klein tot groter) die in hetzelfde segment opereren op achterstand zet, maar die wel gebonden zijn aan veel meer regels.

Hieronder de conclusie van ZKA in haar rapport. Voor de overwegingen daarbij verwijzen we naar het integrale rapport dat in uw bezit is.

“het voorstel van het vergroten van het aantal eenheden voor mini minicampings van 25 naar 40 eenheden heeft geen toegevoegde waarde voor het totale verblijfsrecreatief product in de provincie Zeeland en heeft geen draagvlak. Aanbeveling: Wij adviseren het aantal eenheden voor minicampings te behouden op maximaal 25 eenheden”

Gedeputeerde Staten stelde in haar brief aan Vekabo (concept 9 juni 2022, bij beslisnota GS 14 juni 2022) naar aanleiding van het ZKA rapport te bezien welke mogelijkheden er voor de gehele sector zouden zijn.

“Vanuit Bestemming Zeeland 2030 waarin gezamenlijk is gesteld te willen toewerken naar balans tussen toerisme, leefbaarheid en omgeving, rekening houdend met een nog toenemend aantal bezoekers, zien wij het als een opdracht om aan de slag te gaan met een verblijfsrecreatief afwegingskader die hieraan tegemoetkomt. Dat sluit toekomstige wijzigingen niet uit. Wel een urgent advies om nu niet eigenstandig ad hoc één wijziging door te voeren, zonder een bredere context te beschouwen. Dat is dan ook de boodschap die we graag aan Vekabo, en later dit jaar ook aan Provinciale Staten willen meegeven in het kader van de Provinciale Verordening”

Het is ook goed te realiseren dat de sector zich in verband van Toeristisch Ondernemend Zeeland (TOZ) - waarin Koninklijke Horeca Nederland, HISWA-RECRON, Stichting Dagattracties en Vekabo verbonden zijn - gezamenlijk hadden verenigd in een gezamenlijk standpunt dat gelijk of heel dicht tegen het oorspronkelijke standpunt van Gedeputeerde Staten stond. Dus óók Vekabo, die - nu er gelegenheid bleek - snel voor enkel haar leden een uitbreidingsmogelijkheid regelde.

Dat door Gedeputeerde Staten voorgestelde onderzoek naar een verblijfsrecreatief afwegingskader zou in ieder geval een begin van een integrale afweging zijn geweest. De integrale afweging dient te worden gemaakt mét partijen in de sector en met het maatschappelijk veld dat effecten ervaart van eventuele uitbreidingsmogelijkheden. Immers, de omvang van het toerisme wordt kritisch gezien in de kuststrook van onze provincie. Ruimte voor recreatie wordt bepaald door de draagkracht van de omgeving en de eigen bewoners. En niet door de marktvraag. Niet voor iedere vraag uit de markt hoeft binnen Zeeland een aanbod te worden geleverd om te voorkomen dat het draagvlak onder de bewoners verder afneemt.

HISWA-RECRON is niet persé tegen uitbreiding maar staat er wel voor dat de eventuele extra ruimte die er misschien is terechtkomt bij meersoortige initiatieven die meerwaarde hebben en die toevoegen aan het Zeeuws product, ongeacht tot welke deelcategorie van de sector het initiatief behoort. Dus niet op voorhand aan één deelgroep ten behoeve van hun bijverdienste. Bij een integrale afweging horen ook andere vragen dan rond de verdeling binnen de sector. Wat is de impact op de leefomgeving? Wat doet het met de natuurdoelen? Hoe past het in de in NPLG vervatte thema's? Wat is de impact op verkeer op N-wegen maar ook op binnenwegen? Ontstaat er een extra zorgvraag? Hoe wordt daar in voorzien? Wat betekent een uitbreiding voor hulpdiensten?

Veranderde markt en diffuse overgang tussen deelsectoren

De recreatiesector is afgelopen jaren inderdaad, in enige mate, veranderd (sommigen noemen het 'versteend'). En zijn stacaravan-parken en campings met seizoenplaatsen omgezet naar luxere accommodaties. Niet als doel op zich maar omdat we hebben afgesproken binnen de Kustvisie voor kwaliteit voor kwantiteit te laten gaan én omdat de markt er om vraagt.

Er is helemaal geen aanleiding en grondslag om als overheid in de markt in te grijpen, of in de mix. In ieder geval niet waar er gezien bezettingsgraden en beschikbare ruimte nog voldoende plaats is voor kamperen in een tent voor mensen met een kleine beurs die ook gewoon in het reguliere deel van de sector terecht kunnen omdat er geen strikte marktscheiding is tussen prijzen van kleine reguliere campings en minicampings. Die product- en prijsvergang is zeer diffuus.

Recreatie en toerisme zijn dynamisch: wensen voor een unieke beleving en het daarmee samenhangend aanbod zijn onderhevig aan ontwikkelingen, zowel aan de belevingszijde als in het kader van productinnovaties. De laatste jaren is er met name een tendens te zien van vraag naar kwaliteit en een meer divers product. Comfort en verduurzaming is steeds meer van belang voor de toerist. Denk bijvoorbeeld aan 'glamping'. Kamperen met glamour. Bijvoorbeeld Farm Camps. Desondanks is er ook vraag én voldoende aanbod van veel gewone (gras)kampeerplaatsen in de sector.

De bezettingsgraad van minicampings is - afhankelijk van de vestigingsplek - maar in een beperkte periode van enkele weken in het hoogseizoen maximaal bezet. Als je gewoon van te voren boekt, net als in andere segmenten, heeft iedereen plek. Mogelijk niet als je op de bonnefooi komt in die paar weken in het hoogseizoen maar om daar nu een eenzijdige generieke uitbreiding voor een deel van de sector op te baseren die grotendeels allemaal in de kuststrook terecht zullen komen?

En daar staan op minicampings overigens echt niet alleen maar mensen met een kleine portemonnee. Ook bovenmodale caravans met bijbehorende auto's. Dus naast de prijsstelling is ook de bezoekersmix van minicampings en reguliere campings diffuus.

Grotere context: NPLG

Zoals hiervoor reeds is aangegeven, het draagvlak voor een verdere groei van het toerisme in Zeeland is er steeds minder. Het nu zonder aanvullend onderzoek even snel toestaan van forse groeimogelijkheden in een deel van de sector is alleen al daarom niet wijs.

Als het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), besluitvorming over de evaluatie van de Kustvisie en het door u eerder voorgestelde sectorale onderzoek wordt afgewacht, kan er meer overwogen een besluit worden genomen over mogelijke oplossingsrichtingen voor de versterking van de recreatiesector.

Wij vragen u daarom het ontwerp tot herziening van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 voor zover dat ziet op de wijziging van art 2.14 lid 1 in te trekken en een breed overleg op te starten over de wenselijke ontwikkelingen in de hele recreatiesector.

Wij geloven er namelijk in dat de NPLG oplossingen biedt voor Zeeland. Bijvoorbeeld door het gebruik van landschapszones of overgangszones in het landelijk gebied. Deze kunnen gekoppeld worden aan een specifieke groei van recreatie in deze gebieden en bijvoorbeeld de aanleg van wandel, MTB- paden of andere dagrecreatieve mogelijkheden kunnen deze landschapszones de recreatiemogelijkheden van inwoners en toeristen versterken, natuurgebieden enige rust bezorgen en perspectief geven voor de boer.

Art 2.14 lid 1 en het besluit van 7 oktober: belasting voor participatietrajecten in Zeeland

Het besluit van Provinciale Staten tot verhoging van het maximum aantal plaatsen op mini-campings gaat in tegen de Kustvisie, het document voor de toekomst van onze kust. In deze visie heeft u onder andere vastgelegd welke mogelijkheden er zijn voor ruimtelijk economische ontwikkelingen.

Op pagina 19 en 20 van de Kustvisie staat:

“Een beperkte uitbreiding van eenheden is mogelijk indien:

o er sprake is van een integrale kwaliteitsimpuls van het bestaande en toekomstige accommodatie;

o en er sprake is van een maximale invulling ten behoeve van verblijfsrecreatie op het totale terrein van 13% (exclusief centrale voorzieningen ;

o en er maximaal sprake is van 15% uitbreiding van eenheden.

Ruimte voor maatwerkoplossingen is mogelijk als een specifieke situatie daarom vraagt. Hierbij geldt als principe dat bovengenoemde uitgangspunten communicerende vaten zijn. Een hoger percentage landschapontwikkeling kan bijvoorbeeld gepaard gaan met een hoger percentage uitbreidingsoppervlakte. Voor bestaande recreatiebedrijven grenzend aan open agrarische gebieden (lichtgroen), geldt dat bij een eventuele uitbreiding van het bedrijf de openheid van de lichtgroene gebieden zoveel als mogelijk gewaarborgd dient te blijven.”

Met het voorstel en het besluit van 7 oktober terzake het verhogen van het maximum aantal plaatsen per minicamping gaan Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten faliekant voorbij aan deze uitgangspunten (maximale uitbreiding van 15%) van de Kustvisie en de daarin gestelde voorwaarden voor ontwikkeling. Daar waar dat in de Provinciale Kustvisie wel voorwaarden bevat legt Provinciale Staten in dit besluit, dat gemakshalve geheel op het bordje van de gemeenten. Alsof de Kustvisie niet bestaat en er niet meer toe doet.

De Kustvisie is het gevolg van een lang participatieproces dat heeft geresulteerd in afspraken met participanten en partijen, waaronder de Vekabo die zich daar ook aan heeft gecommitteerd. Het heeft naast de status van visie ook de status van een maatschappelijk contract. Het is dus van ons allemaal. Dit werd op 7 oktober zomaar doorkruist. De Kustvisie wordt zoals u weet momenteel geëvalueerd. Dit participatieproces is - voor korte duur - zwaar onder druk is komen te staan. De actie van één deelnemer heeft de evaluatie van een goed visiestuk zeer negatief beïnvloed. Dit had voorkomen kunnen en moeten worden, zeker als men werkt vanuit een gezamenlijke visie en vanuit een wederzijds vertrouwen, wat er klaarblijkelijk niet was. Het zal tijd kosten dit te herstellen en die tijd hebben we niet als we aan de toekomst van Zeeland Werken. Er is namelijk rechtsongelijkheid gecreëerd. Voor alle partijen geldt de Kustvisie, behalve voor mini-campings. Het toestaan van een dergelijke grote stijging (40% , met mogelijk meer aanbieders dus potentieel duizenden plaatsen erbij! Dus buiten voormelde kaders van de Kustvisie) is feitelijk toegeven dat er nog ruimte is en dat er geen sprake is van ‘overtourisme’. Terwijl dat wel zo wordt beleefd door de lokale bevolking en uit het eerder gememoreerde ZKA onderzoek volgt. Het kan niet allebei ‘waar’ zijn. HISWA-RECRON en andere partners in het Kustvisie evaluatieproces kiezen nog steeds voor het participatiemodel, maar dan moet er wel aan vertrouwen worden gewerkt.

In de overwegingen van het Amendementsvoorstel is er evenmin aandacht voor klimaat, ecosystemen, landschapswaarden en / of biodiversiteit en toename van de recreatie- en verkeersdruk.

Daar maken wij ons ook zorgen over. Deze belangrijke onderwerpen zijn verwerkt in de Kustvisie en afspraken met andere overheden en maatschappelijke organisaties. Wij willen u aanmoedigen om voor uw besluit tot aanpassing van de vigerende Omgevingsverordening 2018 eerst verschillende maatschappelijke belangen af te wegen, natuur & landschap verdient wat ons betreft meer aandacht bij dit besluit. Dat vergt integraal overleg en besluitvorming: hoe kunnen we nu verder zonder dat de kustvisie beknellend werkt maar meer een rekverband is in plaats van gips. In ieder geval niet door overhaast een Omgevingsverordening aan te passen.

De uitvoering van het amendement zorgt voor extra problemen, juist in de drukste gebieden van Zeeland.

De kans is namelijk groot dat uitbreiding vooral daar plaatsvindt waar de vraag naar kampeerplaatsen het grootst is, namelijk in het kustgebied. Dit is in de gebieden waar het nu al het drukst is en waar de door inwoners gevoelde nadelen van veel bezoekers het sterkst worden ervaren. Dit zijn ook de gebieden waar de druk op de omgeving en de natuur groot zijn. Het betekent dus een minder evenwichtige verdeling binnen Zeeland van (ervaren) voor- en nadelen van toerisme en recreatie.

Ongelijkheid

Zorgen hebben wij ook voor de kleine reguliere bedrijven met 30 tot en met 75 plaatsen die door het besluit van 7 oktober jl. nu sterk beconcurrereerd worden. Zij moeten aan striktere regelgeving voldoen dan de mini-camping's. Bied hen de gelijke ruimte om te kunnen groeien, verduurzamen, aan energie transities te kunnen voldoen om zo eveneens een toekomstbestendig bedrijf te kunnen maken. Zij hebben namelijk geen ruimte voor het ontwikkelen of uitbreiden met een nevenactiviteit. Dit zijn de Zeeuwse familiebedrijven die we willen behouden en die juist die zo nog unieke plaatsen aanbieden aan onze gasten. De bedrijven waar men persoonlijk wordt begroet als men aankomt, vaak bedrijven met uitsluitend kampeerplaatsen. Die het in de Corona-periode extra zwaar hebben gehad. Doordat zij kozen voor een unieke niche-markt met enkel een kampeerterrein of als Natuur Camping vergund zijn hebben zij niet de mogelijkheid om verhuuraccommodaties te plaatsen of het aantal uit te breiden, in tegenstelling tot hun collega's die vallen onder de regelgeving voor de mini-campings.

Laten we hen de gelijke kansen bieden als Zeeland. Daarom is een langere aanlooptijd nodig om tot een meer evenwichtig voorstel te komen. Vandaar onze dringende oproep de wijziging niet nu al mee op te nemen. Maar te kijken met alle betrokken partijen binnen de Kustvisie en ook op gemeentelijk niveau met alle stakeholders, wat deze wijziging betekent op elk vlak; gast, ondernemer, natuur, leefomgeving en vooral voor onze Zeeuwen. En daar waar mogelijk er wellicht veel beter maatwerk kan worden toegepast door de gemeenten zelf. Een goed voorbeeld is de Raadsbrief Kleinschalig kamperen van de gemeente Veere.

Dit is precies waarom je als overheid niet moet ingrijpen in marktverhoudingen anders dan door gezamenlijke afspraken. Daarom is handelen volgens de afgesproken kaders zo belangrijk, óf iedereen óf niemand.

Is het besluit wel uitvoerbaar?

Is deze herziening wel mogelijk? Is het niet in strijd met de Wet markt en overheid, Europese regelgeving en qua uitkomst wel uitvoerbaar? Mede naar aanleiding van het ook ten tijde van 7 oktober 2022 langverwachte uitspraak van de Raad van State die op 2 november jl. volgde, waarbij de Bouwvrijstelling werd doorgehaald. Wat heeft een minicamping aan ruimte in een verordening die vooralsnog niet kan worden benut? Daar lezen we niets over in het Amendementsvoorstel en in het ontwerp tot herziening van de vigerende Omgevingsverordening Zeeland 2018. Ook niet of daar aandacht aan is besteed. Wij hopen dat Gedeputeerde Staten dat wel heeft gedaan voordat u het ontwerp tot herziening van de Omgevingsverordening ter inzage legde voor het indienen van zienswijzen en uiteindelijk de behandeling in Provinciale Staten. Wij zien een gemotiveerd antwoord gaarne tegemoet.

Vanwaar de haast?

Waarom nu al het ontwerp tot herziening van de vigerende Omgevingsverordening Zeeland 2018? Daar is niet om gevraagd. Doe het zorgvuldig en integraal; na nader onderzoek waar de ruimte wel en niet zit. Wat is de impact op de leefomgeving? Moet het voor de Provinciale Statenverkiezingen klaar? Moeten de minicampings er volgend seizoen al profijt van hebben? Is dit faciliteren wel de rol van de Provincie? Ook hierover zien we een gemotiveerd antwoord gaarne tegemoet.

Zienswijze - Resumé

Wij vragen Gedeputeerde Staten om om voormelde redenen het ontwerp tot herziening van de vigerende Omgevingsverordening Zeeland 2018, voor zover dat ziet op art 2.14 lid 1 in te trekken. Er is thans geen zorgvuldige en solide basis om een dergelijk éézijdige, participatie-, natuur-, markt- en concurrentiepositie verstorend besluit/herziening op te baseren. Er dient eerst – zoals u zelf eerder voorstelde - een verblijfsrecreatief afwegingskader te worden onderzocht en een integrale afweging te worden gemaakt. De integrale afweging dient te worden gemaakt mét partijen in de sector en met het maatschappelijk veld dat effecten ervaart van eventuele uitbreidingsmogelijkheden.

Hoewel deze zienswijze zich tot Gedeputeerde Staten en tevens tot Provinciale Staten richt, roepen we ook de gemeenten die ook de Kustvisie mede hebben ondertekend en van deze zienswijze kennis zullen nemen op te handelen naar de Kustvisie en hun verantwoordelijkheid te nemen voor een gedragen en zorgvuldige ontwikkeling van de verblijfsrecreatie in hun gemeente in overleg met alle stakeholders.

Hoogachtend,

Voorzitter HISWA-RECRON Zeeland

Zienswijze HISWA-RECRON – Ontwerp 10^e herziening Omgevingsverordening Zeeland 2018 blz 8 van 8

Van: info@vanleeuwenadvies.nu <info@vanleeuwenadvies.nu>

Verzonden: vrijdag 13 januari 2023 21:48

Aan: omgevingsvisie@zeeland.nl.

Onderwerp: pro-forma zienswijze m.b.t. ontwerp herziening omgevingsverordening 2018 Provincie Zeeland (aanvulling)

Urgentie: Hoog

Aan het College van
Gedeputeerde Staten
van Zeeland

T.a.v. [REDACTED]

Geacht college, geachte [REDACTED]

Met uw brief van 3 januari 2023 met zaaknummer 222521 hebt u aan mij de ontvangst bevestigd van de pro-forma zienswijze die ik had ingediend tegen het ontwerp van de herziening van de omgevingsverordening 2018 van de Provincie Zeeland ("het ontwerp") - mede namens de in die pro-forma zienswijze genoemde (rechts)personen - dat tot en met 23 december 2022 ter inzage heeft gelegen. U stelde mij met uw vorengenoemde brief in de gelegenheid om uiterlijk vandaag die pro-forma zienswijze aan te vullen. Ik heb u er telefonisch op gewezen dat die termijn korter is dan de veertien dagen die u mij zou moeten bieden, maar heb ook toegezegd dat ik in ieder geval vandaag de aanvulling aan u toe zou zenden. Die is noodgedwongen zeer beknopt, als gevolg van het feit dat ik de afgelopen week geveld ben geweest door de griep. Ik zal deze aanvulling uiterlijk maandag a.s. aanvullen, waarmee die nog bij u wordt aangeleverd binnen de veertien dagen die u mij als hersteltermijn had moeten bieden.

Degenen die op 23 december 2022 de pro-forma zienswijze hebben ingediend ("belanghebbenden") zijn het oneens met de in het ontwerp geboden mogelijkheid om kleinschalig kampeerterreinen te vergroten tot 35 kampeerplaatsen. Zij onderschrijven wat dat aangaat wat eerder door de SVR te Meerkerk al naar voren is gebracht in het kader van het ZKA-onderzoek naar de voor- en nadelen van zo een vergroting, te weten dat dit een ongewenste ontwikkeling zou zijn die kan leiden tot verdringingseffecten; die deels in strijd is met de kustvisie en die inzet op vergroting van het verblijfsrecreatieve aanbod in plaats van dat wordt ingezet op verbetering van de benutting en van de kwaliteit van dat aanbod. Node wordt ook gemist regelgeving die bevordert dat exploitanten van kleinschalige kampeerterreinen een gelijk speelveld wordt geboden, nodig om de uitdagingen van de toekomst adequaat tegemoet te kunnen treden. Gedoeld wordt op de noodzakelijke vergroening en op de energietransitie. Ook wordt node gemist regelgeving die meer mogelijkheden biedt om een kwaliteitsslag te maken op kleinschalige kampeerterreinen bijvoorbeeld door het realiseren van privé-sanitair. Waarbij overigens gewaakt moet worden tegen verstening/verrommeling van het Zeeuwse landschap. Een gemiste kans vinden belanghebbenden, dat het ontwerp niet is

aangegrepen om maatschappelijk ongewenste ontwikkelingen op reguliere kampeerterreinen tegen te gaan. Gedoeld wordt op het “omkatten” van die terreinen tot complete recreatieparken door partijen waarvan de achtergronden soms duister zijn en die vaak gebruik maken van steken die planwetgevers bij de vaststelling van bestemmingsplannen hebben laten vallen. In dit verband wordt gewezen op publicaties daarover van “Follow The Money” en van “Pointer”, waarvan mag worden aangenomen dat u daarmee bekend bent.

Een gemiste kans vinden belanghebbenden het ook dat u het ontwerp niet hebt aangegrepen om op het vlak van de energietransitie meer ambitie te tonen. Bijvoorbeeld door het met het ontwerp scheppen van meer mogelijkheden/randvoorwaarden voor energieopwekking in het buitengebied door kleinschalige windmolens (de zgn. 21-meter windmolens).

Als gezegd zend ik u maandag a.s. een verdere aanvulling van de zienswijze toe. Ik verzoek u overigens om aan mij per e-mail de ontvangst van deze aanvulling te bevestigen.

Hoogachtend,

Van Leeuwen Advies *

Kraaienestweg 1^A / 1^E

4351 RS VEERE

Van Leeuwen Advies is een handelsnaam van **FRN^X Legal Services B.V.**

De voorzitter van Provinciale Staten van Zeeland

p/a Statengriffie
Postbus 6001
4330 LA MIDDELBURG

Onderwerp
Statenvoorstel 10^e wijziging
Omgevingsverordening Zeeland 2018

Zaaknummer
259318

Behandeld door

Verzonden

Middelburg, 24 januari 2023

Geachte voorzitter,

Hierbij bieden wij u het Statenvoorstel voor de 10^e wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 aan. Dit is een beperkte wijziging met een aantal onderwerpen die niet kunnen wachten op de nieuwe Omgevingsverordening Zeeland, die gelijktijdig met de Omgevingswet in werking zal treden. Inwerkingtreding van de Omgevingswet is vooralsnog voorzien op 1 juli 2023.

Wij stellen u voor het voorstel te bespreken in de commissie Strategische Opgaven op 17 februari 2023 en in de vergadering van Provinciale Staten op 10 maart 2023.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, waarnemend secretaris

Bijlagen:

Statenvoorstel wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018 incl. bijlagen

- Concept Besluit van provinciale staten van Zeeland houdende wijziging van de Omgevingsverordening (toegankelijk)
- Nota van Antwoord tiende wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018
- Zienswijze Ontwerp herziening Omgevingsverordening 2018 10e wijziging - Bescherm de Delta anoniem
- Zienswijze Ontwerp herziening Omgevingsverordening 2018 10e wijziging - Gemeente Borsele anoniem
- Zienswijze Ontwerp herziening Omgevingsverordening 2018 10e wijziging - Hiswa Recron anoniem
- Zienswijze Ontwerp herziening Omgevingsverordening 2018 10e wijziging - Van Leeuwen Advies anoniem
- Zienswijze Ontwerp herziening Omgevingsverordening 2018 10e wijziging - Zmf anoniem

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

Financiële consequenties externe inhuur:

Kostensoort: n.v.t.

Bedrag: n.v.t.

Gedeputeerde

belast met

behandeling: drs. J.M.M. Polman

Vergadering PS: 10 maart 2023

Nr: 289812

Agenda nr:

Vergadering GS: n.v.t.

Nr: n.v.t.

Onderwerp: Benoemen commissie onderzoek geloofsbrieven 2023

Aan de Provinciale Staten van Zeeland

Samenvatting:

Om de 39 overgelegde geloofsbrieven van de nieuw benoemde Statenleden zorgvuldig te kunnen onderzoeken is tijd nodig. In de meest optimale omstandigheden vraagt dit al veel tijd. Mochten er onverhoopt knelpunten blijken te zijn of vragen over de geloofsbrieven naar voren komen die niet direct te beantwoorden zijn, dan is het maar de vraag of deze direct kunnen worden opgelost (waardoor de schorsing nog langer duurt).

Met het oog op het tijdsbeslag, de benodigde zorgvuldigheid en het risico van mogelijke knelpunten verdient het de voorkeur het onderzoek van de geloofsbrieven vóór de Statenvergadering waarin besloten wordt over de toelating te laten plaatsvinden. Dat betekent dat Provinciale Staten al eerder een commissie voor het onderzoek van de geloofsbrieven moet instellen, te weten op 10 maart 2023.

Wat willen we bereiken?

Een zorgvuldig en goed uitgevoerd onderzoek van de geloofsbrieven van nieuwe statenleden dat geen groot beslag legt op de tijd van de leden van Provinciale Staten.

Waarom kunnen we zien of alles bereikt is?

Over alle door het centraal stembureau benoemde leden van Provinciale Staten wordt een advies uitgebracht aan Provinciale Staten ten aanzien van de toelating. Er wordt door de commissie aan PS gerapporteerd over de rechtmatigheid van de gehouden verkiezingen.

Wat doen we daarvoor?

Op 10 maart 2023 een commissie voor het onderzoek van de geloofsbrieven van de nieuw te installeren leden van Provinciale Staten in te stellen en hierin drie leden te benoemen. Na gereedkomen van de geloofsbrieven en al vóór de vergadering waarin (de oude) Provinciale Staten besluiten over de toelating van de nieuwe leden voeren zij hun werkzaamheden uit.

Voordelen van deze werkwijze zijn de volgende:

- .. Efficiënter vergaderen (tijdswinst) tijdens de laatste Provinciale Staten vergadering;
- .. Minder tijdsdruk op onderzoek en waarmee het onderzoek zorgvuldiger kan verlopen;
- .. Eventuele vragen of knelpunten kunnen tijdig worden opgelost;
- .. Geen lange schorsing nodig.

Om te voorkomen, dat een Statenlid zijn eigen geloofsbrieven moet onderzoeken, verdient het de voorkeur de commissie te bemensen met leden die niet meer terugkeren in de nieuwe Staten.

Taken van de commissie

De in te stellen commissie heeft enerzijds tot taak de geloofsbrieven van de op 29 maart 2023 te installeren Statenleden te onderzoeken en dient anderzijds te rapporteren over de rechtmatigheid van de verkiezingen.

Wat zijn de klimaateffecten?

n.v.t.

Wat mag het kosten?

n.v.t.

Financiële consequenties externe inhuur:

n.v.t.

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig bijgevoegd ontwerp-besluit.

het presidium van Provinciale Staten van Zeeland,

drs. J.M.M. Polman, voorzitter

drs. F.J. van Houwelingen MPA, statengriffier

Ontwerpbesluit

De staten der provincie Zeeland,

Gelezen het voorstel van het Presidium d.d. 27 februari 2023;
Gelet op artikel C4 en V4 van de Kieswet en artikel 7 van het reglement van orde
voor de vergaderingen van Provinciale Staten van Zeeland;

besluiten:

1. Een commissie in te stellen voor het onderzoek van de geloofsbrieven van alle leden van Provinciale Staten, die op 15 maart 2023 worden gekozen;
2. Als lid van deze commissie te benoemen de leden H.J. van Geesbergen, J.H. Verburg en A.G.M. Veraart.

Vervolg vragen na antwoord GS op art. 44-vragen PvdA-GL over Subsidie aan Thorizon vanuit het compensatiepakket Wind in de zeilen - 335 - 292581

1. GS schrijft dat de eerste thoriumreactor naar verwachting in 2035 gereed is en wordt voorzien bij de huidige locatie van EPZ in Borsele.
In de brief van minister Jetten van 9 december staat *“Omdat generatie IV reactoren naar verwachting pas na 2040 op de markt komen en de bouw van de eerste reactoren te maken zal krijgen met First-of-a-Kind (FOAK)-problematiek, heb ik ervoor gekozen om voor de nieuwbouw niet te kiezen voor deze vierde generatie reactoren.”* Hoe moeten wij dit nu interpreteren? Er lopen nu allerlei studies en MER procedures over de bouw van twee 3^e generatie kerncentrales. Hoe kan het dat GS binnen hetzelfde tijdpad ook een 4^e generatie thoriumcentrale in Borsele voorziet, terwijl minister Jetten hier expliciet niet voor kiest?
2. GS schrijft “De eerste reactor is naar verwachting in 2035 gereed. Dit is gebaseerd op onderzoeken en input van andere experts”. Welke onderzoeken? Welke andere experts? Graag met bronvermelding van geschreven bronnen.
3. Waarom lopen de inschattingen van Thorizon en minister Jetten over de termijn waarbinnen thorium centrales beschikbaar komen zo sterk uiteen?
4. Waarom zijn deze thoriumplannen geen onderdeel van de totaal discussie en komt het nu pas ter sprake naar aanleiding van de vragen van PvdA/GL?
5. Lopen er nog andere nucleaire projecten en plannen achter de schermen waar PS niet actief over wordt geïnformeerd? Kan GS een compleet overzicht geven van alle nucleaire projecten en plannen waar de provincie financieel of anderszins bij betrokken is?
6. EPZ maakte laatst bezwaar tegen de aanlanding van wind op zee omdat er te weinig ruimte voor zou zijn i.v.m. de bouw van twee nieuwe kerncentrales. Hoe kan er dan wel ruimte zijn voor deze extra thoriumcentrale?
7. Hoeveel verwacht vermogen gaat er dan nog extra bijkomen in Borsele en hoe kan dat dan worden afgevoerd?
8. Waarom moeten investeringen in de ontwikkeling van thoriumcentrales überhaupt ten laste vallen van een compensatiepakket voor Zeeland, terwijl deze technologie wordt ontwikkeld ten behoeve van de nationale energievoorziening/internationale energiebedrijven, het bedrijf dat dit uitvoert in Amsterdam is gevestigd, het nog allerminst zeker is dat deze centrales zullen worden ontwikkeld, en zo ja dat ze in Zeeland komen?
9. GS schrijft dat de volgende financieringsronde in voorbereiding is en een besluit “t.z.t. ter besluitvorming zal worden voorgelegd”.
De start-up van 6 mensen kan beschikken over een budget van € 12,5 miljoen. Waarom is nu reeds een tweede financieringsronde aan de orde? Wat hebben de onderzoeken die met het geld betaald zijn opgeleverd? Welke prestatie-afspraken zijn gemaakt t.a.v. de materiaaltesten bij NRG?

MOTIE Burgerberaad Kernenergie

Indieners: Trees Janssens, Statenlid Partij voor de Dieren.
Inez Flameling, Statenlid PvdA
Maaïke Walraven, Statenlid GroenLinks

Provinciale Statenvergadering 10 maart 2023**Agendapunt 10 Moties niet behorende bij een agendapunt**

=====

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 10 maart 2023 ter behandeling van bovenvermeld agendapunt,

Constaterende dat:

- De Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (RLI) verwacht dat de komende jaren in politiek en samenleving debat zal plaatsvinden over de inrichting van het energiesysteem van de toekomst en de mogelijke rol van kernenergie daarin;
- De RLI in haar rapport “Splijtstof” aanbevelingen geeft hoe het kabinet het perspectief van burgers kan betrekken in de besluitvorming over kernenergie;
- Het RLI het kabinet geadviseerd heeft een burgerforum in te stellen en Minister Jetten heeft aangegeven dit een goed idee te vinden;
- Er nog geen plan ligt op welke manier of en wanneer dat burgerforum gehouden gaat worden;
- Op 2 maart jongstleden een “Meetup” over kernenergie zou plaatsvinden in de ZB in Middelburg, maar dat deze is geannuleerd omdat één van de sprekers lid zou zijn van een politieke partij;
- Ongeveer 400.000 Nederlanders lid zijn van een politieke partij, dat al die leden het recht hebben om ergens voor of tegen te zijn, en dat het niet ongebruikelijk is dat iemand die als spreker optreedt bij een bijeenkomst lid is van een politieke partij;
- Kidscolleges waarvan de aankondigende tekst pleit vóór kernenergie in diezelfde ZB wel doorgang vinden <https://dezb.op-shop.nl/3981/kids-colleges-2023/08-02-2023>;
- Er een beknopte internetconsultatie heeft plaatsgevonden vanuit Gemeente Borsele waarin de vraagstelling bij voorbaat gestuurd was richting een “ja” tegen nieuwe kerncentrales gezien er alleen gevraagd werd naar gewenste compensatie;
- Er in februari een internetconsultatie is geweest vanuit het ministerie, waarvan weinig mensen op de hoogte waren en waarvan de vraagstelling eveneens als sturend werd ervaren: <https://www.laka.org/nieuws/2023/veel-sturende-vragen-bij-raadpleging-over-energietransitie-18551>;
- Het onderwerp passend is voor het houden van een burgerforum zoals omschreven in de op 3 februari 2023 door Provinciale Staten vastgestelde “Visie op Participatie”;

Overwegende dat:

- De wenselijkheid of onwenselijkheid van de bouw van nieuwe kerncentrales in Zeeland met name de Zeeuwse bevolking aangaat;

- De behoefte aan meer informatie zeer groot is;
- Het Zeeuwse Provinciebestuur een leidende rol kan spelen in de organisatie van het gewenste burgerforum / burgerberaad;
- Gezien de reikwijdte van de invloed van nieuwe kerncentrales in Zeeland, alle inwoners van Zeeland hierbij betrokken moeten worden;
- Een burgerberaad hiervoor het meest aangewezen instrument is;
- Vanuit het ministerie de toezegging is gedaan dat er een burgerberaad wordt georganiseerd, hetgeen er op wijst dat de overheid er wel positief tegenover staat, en er wel budget is maar dat er nog geen waarneembaar bewijs is dat er daadwerkelijke voorbereidingen worden getroffen om een burgerberaad te organiseren;

Verzoeken het college van GS:

- Een Burgerberaad Kernenergie te laten organiseren door een onafhankelijke partij;
- Daarbij inwoners uit heel Zeeland te betrekken;
- Zorg te dragen voor objectieve, goed begrijpelijke en toegankelijke informatie voorafgaand aan het burgerberaad;
- Daarbij de hulp in te roepen van de Rijksoverheid en het budget aan te vragen dat daarvoor gereserveerd is door de Rijksoverheid;
- Hiermee zo spoedig mogelijk te starten.

En gaan over tot de orde van de dag:

Trees Janssens, Statenlid Partij voor de Dieren.

Motie 'Eerlijke CO2-prijs'

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op vrijdag 10 maart 2023,

Constaterende dat

- De provincie Zeeland een belangrijke verantwoordelijkheid heeft in het voorkomen van de effecten van klimaatverandering;
- De provincie Utrecht als eerste Nederlandse overheid een eerlijke CO2-prijs heeft laten berekenen en hiermee rekening houdt bij het maken van beleidsafwegingen en keuzes ¹
- De provincie Utrecht andere overheden uitdaagt om haar voorbeeld te volgen;

Overwegende dat

- Een CO2-prijs pas 'eerlijk' is als er sprake is van een gelijke weging van het welzijn van zowel de huidige als toekomstige generaties;

Verzoekt het college van Gedeputeerde Staten

- Na te gaan hoe een eerlijke CO2-prijs zorgvuldig geborgd kan worden binnen provinciale beleidsafwegingen;
- PS uiterlijk eind 2023 te informeren over de gevolgen hiervan en mogelijkheden hierin;

En gaat over tot de orde van de dag,

D66 Zeeland Partij van de Arbeid

Ton Veraart Inez Flameling

bronnen:

¹ <https://www.provincie-utrecht.nl/actueel/nieuws/provincie-utrecht-gebruikt-als-eerste-overheid-nederland-een-eerlijke-co2-prijs>

Partij voor
de Dieren
Zeeland

Statenfractie
Zeeland

Motie 'Right to Repair'

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op vrijdag 10 maart 2023,

Constaterende dat:

- Er door het Europees Parlement regels zijn aangenomen omtrent het reparatierecht, maar deze tot op heden nog niet in werking zijn getreden;

Overwegende dat:

- De mogelijkheid om producten te kunnen repareren een belangrijk onderdeel is van de circulaire economie;
- Het recht op reparatie consumenten de mogelijkheid geeft om producenten aan te spreken op hun verantwoordelijkheid om duurzamer te ondernemen;
- Er bij bedrijven veel aandacht is voor recycling, maar minder voor het reparatievriendelijk maken van hun producten;
- Het provinciebestuur hierbij aan knoppen kan draaien;

Verzoekt het college van Gedeputeerde Staten:

- Om in 2023 samen met het bedrijfsleven een convenant/intentieverklaring/samenwerkingsovereenkomst op te stellen, waarin afspraken staan om het recht van reparatie een plek te geven in de Zeeuwse economie;
- Bij het maken van deze afspraken het bedrijfsleven, de gemeenten en sociale werkvoorzieningen te betrekken;
- Na het tekenen van het convenant een campagne op te zetten om dit onder het gehele bedrijfsleven te promoten;
- PS uiterlijk eind 2023 over de voortgang te informeren.

En gaat over tot de orde van de dag,

D66 Zeeland
Ton Veraart

GroenLinks
Maaïke Walraven-Janssen

Partij voor de Dieren
Trees Janssens

Partij van de Arbeid
Ralph van Hertum

CDA

Motie 'Vervangen fiche Law Delta'

Provinciale Staten, in vergadering bijeen op vrijdag 10 maart 2023,

Constaterende dat:

- Het fiche Law Delta (hierna fiche B) en het op te richten Justitieel Complex Vlissingen (hierna JCV) relatief weinig bijdragen aan de doelstelling van het compensatiepakket Wind in de Zeilen, te weten uitbreiding werkgelegenheid en versterking economische structuur in Vlissingen en Zeeland ;
- Er ondertussen evenveel vertraging optreedt als er al tijd is verstreken; in drie jaar tijd al drie jaar afstel;
- De hierdoor gestegen en nog stijgende kosten leiden tot extra onzekerheid over realisatie van het project;
- De urgentie vanuit het ministerie van Justitie & Veiligheid voor JCV minder groot is door ontwikkelingen elders in het land; onder andere in Vught;
- Gemeente Vlissingen zo nog langer verstoken blijft van compensatie voor het wegvallen van de Marinierskazerne;
- Financiële middelen voor het compensatiepakket en dit fiche zijn gereserveerd als extracomptabel bij het ministerie van Binnenlandse Zaken;

Overwegende dat:

- Een snelle en volledige uitvoering van de onderdelen van het compensatiepakket belangrijk is voor Zeeland en Vlissingen;
- Er risico's verbonden zijn aan het reeds opgetreden uitstel en de geringe invloed van Zeeuwse partners op uitvoering op dit project;

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- Naar het Rijk te communiceren dat de Provincie Zeeland geen vertrouwen meer heeft in tijdige realisatie van het fiche B en de daaraan verbonden effecten, en dat dit fiche dus beter vervangen zou kunnen worden;
- Samen met Gemeente Vlissingen op te trekken bij het bepalen van nieuwe en betere doelen en bestemmingen;
- Te zoeken naar andere projecten en/of ontwikkelingen in Vlissingen met als doel versterking van de economische structuur;
- Te toetsen of die projecten en/of ontwikkelingen passen binnen het budget dat vrij zou komen door het vervangen van het fiche JCV;

En gaat over tot de orde van de dag.

D66 Zeeland Partij voor Zeeland

Ton Veraart Bertie Steur

Toelichting motie:

De D66-fractie heeft in het verleden al aangegeven weinig heil te zien in het fiche JCV zoals vastgelegd in het compensatiepakket Wind in de Zeilen. Innovaties binnen gevangenisbeveiling, waar steeds meer digitaal en elektronisch wordt gedaan, en ontwikkelingen bij o.a. de EBI in Vught maken het onwaarschijnlijk dat dit fiche een significante bijdrage aan de Zeeuwse danwel Vlissingse economie zal leveren.

Nu het project drie jaar vertraging oploopt, de kosten daardoor stijgen en de urgentie bij het Rijk lijkt te verdwijnen, denkt D66 dan ook dat het verstandig is om teleurstellingen te voorkomen en zelf de stekker uit dit fiche te trekken.

Hoewel D66 in principe meer ziet in het overmaken van de extracomptabel bij Binnenlandse Zaken neergezette gelden, zodat Gemeente Vlissingen en Provincie Zeeland zich samen over nieuwe doelen kunnen buigen, zou de Artikel 12-status van Vlissingen daarbij voor problemen kunnen zorgen. Zodoende vragen wij in deze motie niet direct om het geld van het Rijk, maar wel

o
m

h
e
t

s
a
m
e
n

z
o
e
k
e
n

n
a
a
r

e
e
n

n
i
e
u
w
e
,

b
e
t
e
r
o

SP Statenfractie Zeeland
Postbus 6001 4330 LA Middelburg
zeeland@sp.nl
www.zeeland.sp.nl

Motie niet behorend bij een agendapunt

Motie energievoorziening in provinciale handen.

Van het lid G. van Unen

Provinciale Staten van Zeeland in vergadering bijeen op 10 maart 2023

Constaterende dat:

- de Nederlandse energiemarkt vergaand is geliberaliseerd en geprivatiseerd en dat daarmee publieke zeggenschap over een basisbehoefte is verschoven naar de markt;
- uit onderzoek in opdracht van Energie Beheer Nederland blijkt dat 6 op de 10 mensen vindt dat de energievoorziening volledig moet worden georganiseerd door de overheid en niet (meer) door de markt;

Overwegende dat:

- we door de verkoop van Delta kwetsbaar zijn geworden door de afhankelijkheid van commerciële energiebedrijven voor onze energievoorziening;

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

1. te laten onderzoeken hoe de publieke belangen in de provinciale energievoorziening beter geborgd kunnen worden bijvoorbeeld met het oprichten van een nieuw provinciaal energiebedrijf;
2. dit onderzoek te voorzien van een appreciatie en voorstellen en deze aan de Provinciale Staten te doen toekomen uiterlijk voor het zomerreces.

En gaat over tot de orde van de dag.

Hoogachtend,

Ger van Unen

Provinciale Statenfractie SP

SP Statenfractie Zeeland
Postbus 6001 4330 LA Middelburg
zeeland@sp.nl
www.zeeland.sp.nl

Motie niet behorend bij een agendapunt

Motie legalisatie PAS-melders

Van het lid G. van Unen

Provinciale Staten van Zeeland in vergadering bijeen op 10 maart 2023

Constaterende dat:

- Er zeker nog 53 PAS-melders in Zeeland zijn die nog niet zijn gelegaliseerd;
- De Provincie daarvoor wacht op de door het Rijk beschikbaar gestelde stikstofruimte;
- De legalisatie van PAS-melders in heel Nederland ingewikkeld blijkt;
- Door de handhavingsverzoeken in Overijssel er extra druk is gekomen op de legalisatie;
- De legalisatie wel tot 2025 of nog langer kan duren.

Overwegende dat:

- Het onevenredig, ongewenst, oneerlijk en ongepast is om deze boeren die de dupe zijn van het door de PAS-regeling verkeerd uitgevoerde stikstofbeleid, nog langer in onzekerheid te laten;
- De Provincie hier een eigen, belangrijke verantwoordelijkheid heeft en die niet van “Den Haag” kan af laten hangen;
- Er veel stikstofruimte te koop is in Nederland, die in Zeeland voor de uitkoop van PAS-melders kan worden gebruikt (<https://www.ammoniakrechten.nl/>) en waarvan 30% aan de natuur toevalt.

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

1. Op korte termijn te onderzoeken hoe de stikstofrechten voor PAS-melders kunnen worden aangekocht;

SP Statenfractie Zeeland
Postbus 6001 4330 LA Middelburg
zeeland@sp.nl
www.zeeland.sp.nl

Motie niet behorend bij een agendapunt

Motie legalisatie PAS-melders

Van het lid G. van Unen

2. Dit onderzoek te voorzien van een appreciatie en voorstellen en deze zo snel mogelijk, doch uiterlijk voor het zomerreces te doen toekomen aan de Provinciale Staten.

En gaat over tot de orde van de dag.

Hoogachtend,

Ger van Unen

Provinciale Statenfractie SP

MOTIE: Generaal pardon PAS-melders

Provinciale Staten van Zeeland, bijeen op vrijdag 10 maart 2023,

Constaterende dat:

- de Rijksoverheid ondernemers die in het verleden te goeder trouw geïnvesteerd hebben in hun bedrijf met in achtneming van de toen geldende wetgeving nu volkomen in de kou laten staan;

Overwegende dat:

- ondernemers in het verleden volkomen ter goeder trouw geïnvesteerd hebben in hun bedrijf;
- Zij nu plotseling geconfronteerd worden met andere regels die bedrijfsvoering onmogelijk maken;

Draagt het college op:

bij het Rijk aan te dringen op een Generaal Pardon voor alle PAS-melders in de Provincie Zeeland dat geldt voor de tijd dat de ondernemers die toendertijd ter goeder trouw geïnvesteerd hebben in hun bedrijf verantwoordelijk zijn voor de bedrijfsvoering.

En gaat over tot de orde van de dag,

Statenfractie Fractie Van Hoecke FVH

Eelco Van Hoecke

MOTIE: aandringen bij rijksoverheid/ het kabinet op aanpassen van de landelijke stikstofnormen

Provinciale Staten van Zeeland, bijeen op vrijdag 10 maart 2023,

Constaterende dat:

- de normen met betrekking tot actieve stikstofverbindingen in Nederland zo'n 140 keer strenger zijn dan die in Duitsland;
- voorts constaterende dat er geen enkel serieus milieu of natuurprobleem speelt met betrekking tot onze stikstofdeposities;

Draagt het college op:

bij het Rijk/ het kabinet aan te dringen het Besluit natuurbescherming aan te passen en de Nederlandse stikstofdrempelwaarde gelijk te trekken met de drempelwaardes in Duitsland, opdat onmiddellijk weer gebouwd kan worden, boeren niet gesaneerd hoeven worden en de maximumsnelheid niet verlaagd hoeft te worden.

En gaat over tot de orde van de dag,

Statenfractie Fractie Van Hoecke FVH

Eelco Van Hoecke

FVD

FVH**MOTIE: Protest aantekenen tegen de opvang van nog meer statushouders in Zeeland en bij de landelijke overheid aandringen op een asielstop.**

Provinciale Staten van Zeeland, bijeen op vrijdag 10 maart 2023,

Constateerende dat:

- de Rijksoverheid niks concreets doet om de asielinstroom effectief in te dammen met als gevolg steeds meer druk op de Zeeuwse woningmarkt door opvang van steeds meer statushouders;

Overwegende dat:

- de landelijke overheid het probleem van een ongebreidelde asielinstroom creëert;
- dit vervolgens over de schutting gooit bij de Provincies en Gemeentes;
- waardoor woningen voor Zeeuwse woningzoekenden nog schaarser worden.

Draagt het college op:

bij het Rijk protest aan te tekenen tegen de extra inspanningsverplichting voor het huisvesten van nog meer statushouders en aan te dringen tot een asielstop.

En gaat over tot de orde van de dag,

Statenfractie Fractie Van Hoecke FVH

Eelco Van Hoecke

**Forum
voor
Democratie**

FVH

MOTIE: CONTANT BETALEN VAN CRUCIAAL BELANG

Ingediend door de Fractie Forum voor Democratie ten behoeve van de vergadering van de Staten van Zeeland, bijeen op vrijdag 10 maart 2023

Constaterende dat:

- Er krachten zijn waarbij toegewerkt wordt naar volledige digitaal betalen
- In Zeeland oa bij de provinciale veerboot Vlissingen-Breskens al niet meer contant kan worden betaald en dit ondanks toezeggingen nog steeds niet is verholpen
-

Overwegende dat:

- Contant geld een wettig betaalmiddel is
- Mensen er vaak persoonlijk voor kiezen of soms niet anders kunnen dan contant te betalen. Sommige mensen hebben geen betaalkas of bankrekening, bijvoorbeeld kinderen of mensen waarbij de bankrelatie is opgezegd
- Digitaal en elektronisch betalen automatisch gepaard gaat met een verlies van privacy
- Bij uitval van de bancaire systemen – voor welk risico regelmatig wordt gewaarschuwd – er teruggevallen moet kunnen worden op contant geld en contant geld derhalve een cruciale rol heeft

Provinciale Staten spreken als mening uit dat:

- Het in Zeeland op zo veel mogelijk plaatsen mogelijk moet blijven contant te betalen
- De provincie in geen geval een actieve rol mag spelen in het doen verdwijnen van contant geld.

En gaat over tot de orde van de dag.

Martin Bos

Robert Koevoets

Fred Walravens

Eelco van Hoecke

FVD

FVD

FVD

FVH

Forum
voor
Democratie

Motie: Geen solarpanelen op vruchtbare grond

Fractie Forum voor Democratie Zeeland

Behandeling in de vergadering van Provinciale Staten van Zeeland op vrijdag 10 maart 2023

Constaterende dat:

- Er in Zeeland er kennelijk een 'proef' heeft plaatsgevonden afgelopen jaren met het plaatsen van solarpanelen op Zeeuwse dijken ihkv het onderzoek "Zon op dijken".
- Provinciale Staten niet is betrokken bij de beslissing dergelijke 'proeven'
- Gebleken is dat het gras en ander plantenleven is afgestorven onder die solarpanelen

Overwegende dat:

- Er in Zeeland geen draagvlak is voor industrialisering van vruchtbare grond dmv solarpanelen.
- Zowel de productie als het afval van de solarpanelen na hun relatief korte levensduur zeer belastend is voor het milieu'
- Solarpanelen leiden, los van hun milieu-impact - tot een uitermate verrommeling van het landschap
- Groene dijken zich uitstekend lenen voor begrazing en zodoende kunnen bijdragen in onze voedselvoorziening.
- Groene dijken behoren bovendien tot ons cultureel landschappelijk erfgoed.

Spreekt als haar mening uit dat:

In Zeeland grond die geschikt is voor landbouw, recreatie of woningbouw nimmer mag worden gebruikt voor solarpanelen, ook niet in het kader van 'proef' of 'onderzoek'. Dat geldt ook voor onze dijken.

Fractie Forum voor Democratie

M. Bos

F. Walravens

R. Koevoets

Motie: NEE tegen de 15-minuten City in Zeeland

Fractie Forum voor Democratie Zeeland

Behandeling in de vergadering van Provinciale Staten van Zeeland op vrijdag 10 maart 2023

De Staten van Zeeland

Constateren dat:

- Vanuit het World Economic Forum (WEF) plannen zijn ontwikkeld voor zogenaamde “15-minute-cities”.
- Dat deze plannen – onder het mom van ‘klimaat’ - feitelijk een dystopische toekomst schetsen waarin burgers worden opgesloten in hun stad en zich niet verder dan 15 minuten mogen verplaatsen.
- In Oxford, Verenigd Koninkrijk, welke stad nauw samenwerkt met het WEF een pilot is uitgerold van een dergelijke ‘15-minute-city’, waarbij er enorm veel protest is tegen deze vrijheidsbeperkende maatregelen.
- Hoewel dergelijke plannen aanvankelijk worden gepresenteerd zonder het element ‘dwang’, gaan zij gepaard met grootschalige controle. Bovendien zijn er voorstellen om boetes te koppelen aan het te vaak reizen buiten de ‘eigen zone’.

Overwegen dat:

- Ook in Nederland de plannen voor ‘15-minuten-steden’ oprukken, waaronder Utrecht.
- Het vrije karakter van onze provincie zich niet verdraagt met de vrijheidsbeperkende maatregelen die een ‘15-minuten’-regime (uiteindelijk) met zich meebrengen.

Spreken als hun mening uit dat:

In de Provincie Zeeland zal geen sprake zijn van de implementatie van of proeven met ‘15-minuten’-steden en/of vergelijkbare concepten (10-minuten, 20-minutensteden enz.)

Fractie Forum voor Democratie

M. Bos

F. Walravens

R. Koevoets

Motie: NEE tegen 'Smart City' in Zeeland

Fractie Forum voor Democratie Zeeland

Behandeling in de vergadering van Provinciale Staten van Zeeland op vrijdag 10 maart 2023

De Staten van Zeeland

Constateren dat:

- Vanuit het World Economic Forum (WEF) plannen zijn ontwikkeld voor zogenaamde "Smart City"
- Dit plan inhoudt dat middels "The Internet of things", IoT, ongevraagd de data worden geoogst van eenieder die zich in het betreffend gebied met een smartphone of tablet verplaatst.
- In Apeldoorn dit door het gemeentebestuur zonder inspraak van de burgers is doorgedrukt, waarna de inwoners van Apeldoorn zich voor een voldongen feit zagen geplaatst.
- Deze data worden geoogst middels een zeer grote hoeveelheid 5G-masten, die tevens een immense toename van de elektromagnetische straling met zich meebrengt.
- De data in bezit komen van een private partij

Overwegende dat:

- het ongewild en ongevraagd subject worden van het oogsten van data uit mobiele toestellen van de burger zich niet verhoudt met een open en vrije samenleving
- onnodige exponentiele toename van elektromagnetische straling zeer onwenselijk is
- het algemeen privacy- en gezondheidsbelang dat hiermee gemoeid is, de individuele belangen van een gemeente en een private partij, zoals daar in Apeldoorn sprake van was, overstijgt.
- het belang van de Zeeuwse burger en zich in Zeeland bevindende bezoeker of toerist is gelegen in het zich ongemoeid te kunnen verplaatsen zonder dat ongevraagd, ongewild en onwetend zijn data uit zijn telefoons of tablets worden geoogst.

Spreken als hun mening uit dat:

In de Provincie Zeeland zal geen sprake zijn van de implementatie van of proeven met zgn. 'Smart City'.

Draagt op aan Gedeputeerde Staten om:

Binnen de overlegorganen en overlegmomenten met de Zeeuwse overheden uit te dragen dat 'Smart City' in Zeeland onwenselijk is.

Fractie Forum voor Democratie

M. Bos

F. Walravens

R. Koevoets

MOTIE Een robuuste, klantvriendelijke RUD voor een gezond en veilig Zeeland

MOTIE VAN DE LEDEN J. VAN DE VELDE, J.L. KOOL-BLOKLAND, G. TEMMINK, M.A. LIPPENS-DE REU, T. VERAART, H.J. VAN GEESBERGEN, C. JACOBUSSE, W. WILLEMSE, G. VAN UNEN, H.G.A. STEUR

Provinciale Staten van Zeeland in vergadering op 9 maart 2023**Constateren dat:**

- In de commissievergadering van 17 februari 2023 het rapport 'Robuuste milieutaken Zeeland' is besproken dat in opdracht van de Provincie Zeeland is opgesteld.
- Provinciale Staten geen besluitvormende rol hebben over het rapport en het document nu verder besproken wordt in het AB van de RUD.

Zijn van oordeel dat:

- Het van belang is om als Provinciale Staten richting te geven aan de uitkomsten van het rapport en die richting te delen met de vertegenwoordiger van de Provincie in het AB en alle gemeenteraden.

Dragen Gedeputeerde Staten op om in het AB van de RUD in te brengen dat:

- Voor de toekomstbestendigheid van de RUD van groot belang is dat niet op hetzelfde spoor wordt doorgegaan, mede in het licht van wettelijke eisen en het alarmerende rapport van Van Aartsen.
- Betere samenwerking in Zeeland noodzakelijk is om de RUD overeind te houden, mits de organisatie efficiënt en robuust ingericht wordt met inbreng van taken vanuit alle overheden.
- Het rapport, mede gebaseerd op de inbreng van volksvertegenwoordigers, een duidelijke koers biedt over de onderwerpen die in Zeeland spelen en waar aan gewerkt moet worden.
- Naast de onderwerpen uit het rapport expliciet aandacht te hebben voor werkzaamheden om ondermijning in Zeeland tegen te gaan, gemeente-overstijgende milieuproblematieken aan te pakken en hierin te adviseren en toezicht in het buitengebied verder te versterken na eerdere oproepen van Provinciale Staten.
- De financieringssystematiek PxQ op te heffen conform de aanbevelingen in het rapport zodat de organisatie efficiënter kan werken met minder administratieve druk.
- Gedeputeerde Staten samen met het AB van de RUD in gesprek gaan met het kabinet om extra middelen te realiseren voor Zeeland om aan de wettelijke eisen in dit deel van Nederland te kunnen voldoen gelet op de omvang van gemeenten en provincie.
- Alles in het werk wordt gesteld om binnen de RUD organisatorische veranderingen door te voeren zodat openstaande vacatures worden verminderd en er voldoende expertise en capaciteit aanwezig is om de taken op een efficiënte wijze uit te voeren.
- De dienstverlening van de RUD zodanig wordt ingericht dat er op een klantvriendelijke wijze wordt meegedacht met mogelijkheden ten aanzien van vergunningverlening, zeker gelet op de komst van de Omgevingswet.

En verzoeken de griffie om:

- De inhoud van deze motie met alle gemeenteraden in Zeeland en het Waterschap te delen.

En gaan over tot de orde van de dag.

J. van de Velde
SGP

J.L. Kool-Blokland
CDA

G. Temmink
GroenLinks

M. Lippens-De Reu
PvdA

T. Veraart
D66

H.J. van Geesbergen
VVD

C. Jacobusse
CU

W. Willemse
50PLUS

G. van Unen
SP

H.G.A. Steur
Partij voor Zeeland

Motie: Red de Bredabus met schone diesel

Fractie Forum voor Democratie Zeeland

Behandeling in de vergadering van Provinciale Staten van Zeeland op vrijdag 10 maart 2023

De Staten van Zeeland

Constateren dat:

- In het Bestuursakkoord Zero Emissie Bus de betrokken partijen zijn overeengekomen dat zij gezamenlijk streven naar een volledig emissievrij regionaal busvervoer in 2030.
- Vanaf 2025 alle nieuwe OV-bussen zero emissie moeten zijn
- In het bestuursakkoord Zero Emissie Bus doelstellingen zijn geformuleerd, waaronder:
 1. Uiterlijk 2025 zijn alle nieuw instromende bussen emissievrij aan de uitlaat (*tank-to-wheel*).
 2. De nieuwe bussen maken in 2025 gebruik van 100% hernieuwbare energie of brandstof, die met het oog op economische ontwikkeling zoveel mogelijk regionaal wordt opgewekt.
- Er voor de nieuwe OV-concessie die loopt van 2025 – 2030, sprake is van een overgangperiode die het mogelijk maakt met bestaande of nieuwe conventionele dieselbussen te blijven rijden.

Overwegen dat:

- In de nieuwe OV-concessie die gaat lopen van 2025 tot 2030 beraamd is dat de kosten voor de Bredabus stijgen van 1 miljoen naar 1,6 miljoen per jaar.
- Deze stijging grotendeels wordt veroorzaakt door het ontbreken van de nodige elektrische laadinfrastructuur waarvan de noodzaak veroorzaakt wordt doordat zero-emissie gelijkgesteld is aan elektrische aandrijving in de Zeeuwse regionale mobiliteitsstrategie.
- De huidige aanpak van het College voor de nieuwe concessie verdere drastische verschrapping van het Zeeuwse OV-aanbod inhoudt, waarvan o.a. de Bredabus de dupe dreigt te worden.

Spreken als hun mening uit dat:

- De Bredabus in haar huidige opzet moet blijven rijden.
- Het mogelijk moet blijven dat in de nieuwe OV-concessie van 2025 – 2030 gebruik kan worden gemaakt van de huidige dan wel van voor 2025 nieuw aangeschafte dieselbussen

- In het uiterste geval het gebruik van Hydrotreated Vegetable Oil (HVO) te overwegen als energiedrager
- Het College verzocht wordt bovenstaande wensen om te zetten voor de nieuwe OV-concessie van 2025 – 2030.

Fractie Forum voor Democratie

M. Bos

F. Walravens

R. Koevoets

Motie OV Zeeland

Van de leden Ralph van Hertum, Eddy Heerschop, Inez Flameling, Marion Lippens (PvdA), Maaïke Walraven, Gerwi Temmink (GroenLinks), George Lernout en Willem Willemse van 50PLUS, Maarten Janssens (CDA), Bertie Steur (PvZ), Peter van Dijk (PVV), Ger van Unen, Alex de Burger (SP), Ton Veraart (D66), Trees Janssens (PvdD), Lars Jacobusse, Jan Henk Verburg (CU), Vincent Bosch (lijst Bosch)

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op vrijdag 10 maart 2023:

Constaten dat

- De provincie Zeeland het plan van eisen voor de nieuwe concessie voor het Zeeuwse openbaar vervoer ter consultatie aan de markt en de gemeentelijke overheden heeft voorgelegd.
- Verschillende gemeenten bezorgd hebben gereageerd over de dreigende schrapping van vaste buslijnen, zoals buslijnen 10, 19, 23, 27, 31, 53 en 56.
- Dorpsraden zich zorgen maken over het conceptplan van eisen, bijvoorbeeld de dorpsraad van 's Heer Arendskerke, die een brief aan de provincie heeft gestuurd.
- De provincie op basis van deze reacties een definitief plan van eisen aan de markt gaat voorleggen.

Zijn van mening dat

- Het Zeeuwse openbaar vervoer belangrijk is voor de leefbaarheid van de dorpen in onze provincie.
- Communicatie met de andere overheden en reizigers over de ontwikkelingen rondom de nieuwe concessie belangrijk is.
- Het belangrijk is dat Provinciale Staten stap voor stap op de hoogte worden gehouden van de ontwikkelingen rondom de nieuwe concessie.
- Reizigers zich zorgen maken over de toekomst van het Zeeuwse openbaar vervoer. Zij benoemen punten als betaalbaarheid, toegankelijkheid, bereikbaarheid en duurzaamheid.
- Het conceptplan van eisen ingaat op verbeteringen voor de toegankelijkheid, bereikbaarheid en de duurzaamheid van het openbaar vervoer.
- Veel chauffeurs en reizigers de zeer hoge kosten per busrit onbetaalbaar vinden, in een tijd waarin de inflatie hard toeslaat in de portemonnee van de inwoners van Zeeland.
- De kosten voor reizigers om met het openbaar vervoer te reizen veel te hoog liggen.

Roepen Gedeputeerde Staten op om

- Met de gemeenten en inwoners in gesprek te gaan hoe de aangedragen zorgen over het openbaar vervoer kunnen worden vertaald in de definitieve versie van het plan van eisen.
- Te bezien of maatschappelijk relevante lijnen, zoals genoemd bij de constateringen, behouden kunnen worden of dat er zekerheid is voor reizigers voor een aanvaardbaar alternatief.
- PS mee te nemen in de opbrengsten van de consultatieronde van het conceptplan van eisen.

- Mochten er extra financiën nodig zijn voor het nieuwe vervoersplan bovenop de huidige budgetten, terug te komen naar de Provinciale Staten.
- De nieuwe Provinciale Staten van Zeeland stap voor stap op de hoogte te houden van de ontwikkelingen rondom de nieuwe concessie en vooral op het punt van de aanpassingen die GS wil doen voor het definitieve plan van eisen.
- Onderzoek te doen naar het betaalbaar maken van het Zeeuws openbaar vervoer, voor alle Zeeuwen. De resultaten van dit onderzoek zo snel mogelijk met de nieuwe Provinciale Staten te delen.

Forum
voor
Democratie

MOTIE „Internationale Dag van het Gezin“

De Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 10.03.2023

constateren dat:

- het op maandag 15 mei 2023 het Wereldfamiliedag (Internationale Dag van het Gezin) is;
- dit een dag is waarop wordt stilgestaan bij het belang van het gezin;

overwegen dat:

- de waarde van het gezin van heilig belang is voor de samenleving;
- het gezin steeds meer op de achtergrond gesteld wordt;
- het om de samenleving draaiende te houden van belang is dat het gezin het fundament vormt van de samenleving;

verzoeken het college:

- op 15 mei 2023 activiteiten rond de Internationale Dag van het Gezin te organiseren in en rond het Provinciehuis;
- zo nodig een voorstel aan de Staten te zenden om hier gepast budget voor beschikbaar te stellen;
- Zeeuwse gezinnen in het Provinciehuis uit te nodigen voor deze dag;

en gaan over tot de orde van de dag;

Martin Bos;
Fred Walravens;
Robert Koevoets.

Forum
voor
Democratie

MOTIE „Artikel 1 van de Grondwet moet nageleefd worden“

De Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 10.03.2023

constateren dat:

- artikel 1 van de Grondwet luidt „Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, handicap, seksuele gerichtheid of op welke grond dan ook, is niet toegestaan“;
- eenieder, dus ook overheden en private instellingen en bedrijven de wet dienen na te leven;
- er helaas nog steeds mensen vanwege onrechtmatige gronden worden gediscrimineerd;

overwegen dat:

- het goed zou zijn als iedereen zich rekenschap geeft van het eerste artikel van de Grondwet;

spreken als hun mening uit:

- dat het onaanvaardbaar is dat er nog steeds mensen onrechtmatig worden gediscrimineerd;

spreken als hun wens en bede uit:

- dat wij naar een samenleving mogen gaan waarin niemand meer onnodig en onrechtmatig zal worden gediscrimineerd en dat eenieder daar naar eigen vermogen een bijdrage aan zal leveren;

en gaan over tot de orde van de dag;

Martin Bos;
Fred Walravens;
Robert Koevoets.

MOTIE „Niet ontpolderen, maar inpolderen“

De Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 10.03.2023

constateren dat:

- de voedselzekerheid en betaalbaarheid van het leven voor de “gewone Zeeuwen” steeds verder onder druk komen te staan. Dit roept de vraag op of het ingezette landbouwbeleid aanpassing behoeft;
- Onze vissers zien hun visgronden steeds verder afnemen door de komst van nog meer wind- en natuurparken op zee;
- de Hedwigepolder onder water is gezet en is geworden tot één grote blubberzooi (waar de concentraties PFAS hoger liggen dan voor de ontpoldering);

overwegen dat:

- het goed zou zijn om te bezien waar gebieden ingepolderd kunnen worden;
- het goed zou zijn met de Rijksoverheid, de Vlaamse overheid, de gemeente Hulst en alle andere betrokkenen en belanghebbenden te bezien hoe de Hedwige opnieuw ingepolderd kan worden;

spreken als hun mening uit:

- tegen iedere vorm van ontpoldering te zijn, dus ook tegen de plannen voor zogenaamde “wisselpolders”;
- wij niet moeten ontpolderen, maar moeten inpolderen en daar nieuwe innovatieve technieken en toepassingen niet bij uit te sluiten;
- het goed zou zijn alle windmolens op zee af te breken;
- nieuw land te creëren voor de Zeeuwse kust;

verzoeken Gedeputeerde Staten:

- om met de Rijksoverheid, de Vlaamse overheid, de gemeente Hulst en alle andere betrokkenen en belanghebbenden te bezien hoe de Hedwige opnieuw ingepolderd kan worden;
- te onderzoeken waar en hoe nieuw land inpoldert kan worden voor de functies wonen, recreëren, versterking kustlijn, aquacultuur, visserij en landbouw;

en gaan over tot de orde van de dag;

Martin Bos;
Fred Walravens;
Robert Koevoets.

MOTIE „Boerenland in Boerenhand: niet onteigenen van boeren“

De Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 10.03.2023

constateren dat:

- de EU wil dat minimaal 10% van de boeren hun bedrijf zal beëindigen;
- Nederland middels een convenant met het WEF zich ingeschreven heeft als pilootland om een fors aandeel te leven in de decimatie van de boerenstand;
- in het debat aangaande het zgn. stikstofprobleem er veelvuldig gesproken wordt over het uitkopen en zo mogelijk zelfs onteigeningen van boeren;

overwegen dat:

- het belangrijk is om op verantwoordelijke wijze intensieve landbouw in Zeeland te behouden;
- boeren gerust geheel of gedeeltelijk – op vrijwillige wijze- over mogen gaan naar biologische landbouw of kringlooplandbouw;

spreken als hun mening uit:

- de Zwarte Piet voor het zgn. stikstofprobleem niet bij de boeren neergelegd moet worden;
- er geen (gedwongen) uitkoopregelingen voor boeren moeten zijn i.h.k.v. stikstofbeleid of biodiversiteitsbeleid;
- dat als er onverhoopt toch sprake is uitkoop of onteigening van boeren er geen beroepsverbod mag gelden voor deze boeren;

en gaan over tot de orde van de dag;

Martin Bos;
Fred Walravens;
Robert Koevoets.

MOTIE „Westerscheldetunnel nu Tolvrij“

De Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 10.03.2023

constateren dat:

- de Westerscheldetunnel, via een vennootschap, in eigendom is van de Provincie Zeeland;
- de Provincie Zeeland eigenstandig kan bepalen dat de Westerscheldetunnel tolvrij moet worden;
- de Westerscheldetunnel nog steeds niet tolvrij is;
- de partijen die de nationale regering vormen en enkele andere partijen voorstander zijn van rekeningrijden en dat dit naar verwachting in 2030 zal ingaan;
- Zeeland de enige provincie is die haar eigen vitale infrastructuur financiert;

overwegen dat:

- het goed zou zijn om de Westerscheldetunnel tolvrij te maken;
- als het uitstel van het afschaffen van de tol bij de Westerscheldetunnel nog langer gaat duren, de Zeeuwen dan straks met de invoering van het rekeningrijden (bijna) geen enkele dag zonder extra te betalen door de Westerscheldetunnel kunnen rijden;

dragen Gedeputeerde Staten op:

- om de tolheffing bij de Westerscheldetunnel per omgaande op te heffen;
- om de gelden die nodig zijn om de gedeelde dividendopbrengsten te compenseren met de gelden van het compensatiepakket Marinierskazerne Vlissingen;

en gaan over tot de orde van de dag;

Martin Bos;
Fred Walravens;
Robert Koevoets.

Wijzigingsvoorstel (in de zin van een amendement o.g.v. art. 35 RvO PS Zeeland) van het lid Bos op het Statenvoorstel Nieuwe Referendumverordening met drukwerknummer 271988.

Behandeling in de plenaire vergadering van de Provinciale Staten van Zeeland op 10.03.2023.

Artikel	Voorstel GS	Wijzigingsvoorstel PS
Artikel 3 onder k.	waarvan Provinciale Staten van mening is dat dringende redenen aanleiding zijn om geen referendum te houden.	waarvan Provinciale Staten van mening zijn dat dringende redenen aanleiding zijn om geen referendum te houden. Om hiertoe te besluiten is tenminste een tweederde meerderheid van de stemmen der Staten vereist.
Artikel 6, eerste lid	Het inleidend verzoek om een referendum te houden wordt ondersteund door ten minste 2000 ondersteuningsverklaringen van personen die kiesgerechtigd zijn op de dag dat het formulier, bedoeld in het vierde lid, wordt verstrekt.	Het inleidend verzoek om een referendum te houden wordt ondersteund door ten minste 1000 ondersteuningsverklaringen van personen die kiesgerechtigd zijn op de dag dat het formulier, bedoeld in het vierde lid, wordt verstrekt.
Artikel 6, NIEUW negende lid	-	Indien er 2000 of meer ondersteuningsverklaringen van kiesgerechtigden zijn ingediend en aan alle overige voorwaarden is voldaan, zal het referendumverzoek van rechtswege worden aangemerkt als definitief verzoek.
Artikel 7, eerste lid	Het definitief verzoek om een referendum te houden wordt ondersteund door ten minste 6000 ondersteuningsverklaringen van personen die kiesgerechtigd zijn op de dag	Het definitief verzoek om een referendum te houden wordt ondersteund door ten minste 2000 ondersteuningsverklaringen van personen die kiesgerechtigd zijn op de dag

	dat Provinciale Staten hebben besloten dat het inleidend verzoek wordt ingewilligd.	dat Provinciale Staten hebben besloten dat het inleidend verzoek wordt ingewilligd.
Artikel 7, NIEUW negende lid	-	Indien er 3000 of meer ondersteuningsverklaringen van kiesgerechtigden zijn ingediend en aan alle overige voorwaarden is voldaan, zal het definitieve referendumverzoek van rechtswege worden ingewilligd.

Financiële consequenties externe inhuur: n.v.t.

Kostensoort: -

Bedrag: € 0,00

Financiële consequenties opdracht/uitbesteding: n.v.t.

Kostensoort: -

Bedrag: € 0,00

Gedeputeerde
belast met

behandeling: dhr. A.J. van der Maas - Bestuur / JZ

Vergadering PS: 10 maart 2023

Nr:

Agenda nr:

Vergadering GS: 24 januari 2023

Nr: 135470

Onderwerp: Nieuwe Referendumverordening -

Aan de Provinciale Staten van Zeeland

Samenvatting:

De vigerende referendumverordening voor de provincie Zeeland 2014 (Pb 2014, 145) is door Provinciale Staten vastgesteld op basis van een initiatiefvoorstel uit Provinciale Staten. Naar aanleiding van de evaluatie van de vigerende verordening is eind 2018 door de commissie Bestuur aangegeven dat deze referendumverordening op een aantal punten aanpassing behoeft.

Met een GS-brief is bij PS gesondeerd hoe tegen de belangrijkste wijzigingen wordt aangekeken. Uit de bespreking in de commissie Bestuur dd. 11 maart jl. is gebleken dat er op hoofdlijnen draagvlak bestaat voor het voorstel om alleen voorgenomen besluiten, referendabel te maken en om een onafhankelijke referendumcommissie met adviserende bevoegdheden in te stellen. Verder is in de nieuwe verordening geregeld dat de ondersteuningsverklaringen zowel op papier als digitaal aangeleverd kunnen worden en is de verordening geactualiseerd, beter geformuleerd en duidelijker opgebouwd.

Met dit voorstel wordt aan Uw Staten voorgesteld de Referendumverordening Zeeland 2023 vast te stellen overeenkomstig bijgevoegd ontwerpbesluit.

Onderstaand zijn de overwegingen bij dit voorstel en de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de vigerende referendumverordening nader uitgewerkt.

Inleiding

Een referendum is een democratisch instrument waarbij de burger zich kan uitspreken over een politieke kwestie. De referendumverordening voorziet erin dat zowel kiesgerechtigden als PS het initiatief kunnen nemen voor een referendum.

De verordening gaat uit van referenda op basis van een ontwerpbesluit van PS, dus een voorgenomen besluit, waarbij de burgers middels het referendum een advies kunnen geven aan PS. De uitslag van het referendum is niet bindend.

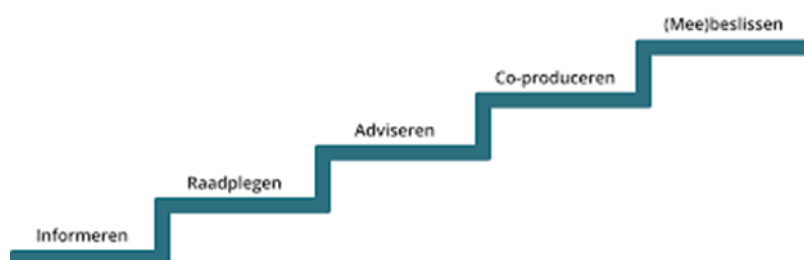
In de verordening is opgenomen welke besluiten van een referendum worden uitgezonderd. Bij de beslissing over een referendumverzoek brengt de referendumcommissie advies uit aan PS over deze uitzonderingsgronden.

Participatie

Op grond van deze referendumverordening kan een ontwerpbesluit van PS voorwerp van een volksstemming worden gemaakt. Een referendum is hiermee aanvullend, of zo men wil, een versterking van de representatieve democratie. Het referendum als democratisch instrument is een relatief zwaar middel om burgers te laten participeren, omdat het een langdurig proces is en organisatorische kosten met zich meebrengt. Het is dan ook een instrument waarbij kiesgerechtigden, als zij het initiatief nemen, enige moeite moeten doen om aan te tonen dat er voldoende draagvlak is.

De invloed die een burger heeft op politieke besluitvorming kan worden bepaald aan de hand van de zogenaamde 'participatieladder': hoe hoger de burger op die ladder kan komen, hoe meer invloed hij heeft/kan hebben op de politieke besluitvorming.

Deze ladder kent vijf sporten en ziet er als volgt uit:

Bij de twee onderste sporten (informeren en raadplegen) staat de overheid aan het roer en neemt het initiatief: zij informeert op eigen initiatief haar burgers of raadpleegt hen, en is vervolgens vrij om met die gevraagde raad te doen wat zij wil. Bij de drie hoogste sporten van de ladder is in meer of mindere mate sprake van interactieve beleidsvorming, waarbij burgers en overheid op een meer gelijke voet staan.

Het Zeeuwse referendum plaatst de burger op de middelste sport van de ladder. Het biedt burgers de mogelijkheid op eigen initiatief een ongevraagde raad af te geven, die PS zwaarwegend moeten meewegen bij de besluitvorming over het onderwerp dat bij het referendum voorlag. Een referendum kan ook worden gehouden op initiatief van PS. In de provinciale (concept)visie op participatie is het referendum een van de instrumenten waarmee burgerparticipatie wordt gefaciliteerd.

Voorgenomen besluit (ontwerpbesluit) referendabel

In de nieuwe referendumverordening is de mogelijkheid van een referendum beperkt tot een ontwerpbesluit van Provinciale Staten. Een 'ontwerpbesluit', of 'voorgenomen besluit' zoals hier bedoeld, kan worden geduid als een voorstel voor een nog te nemen besluit, in dit geval door PS.

Een referendum over een reeds genomen besluit, zoals in de vigerende verordening is opgenomen, blijkt in de praktijk problematisch omdat genomen besluiten vrijwel direct rechtsgevolgen (kunnen) hebben. Ook de modelverordening van de VNG gaat uitsluitend uit van referenda op basis van een ontwerpbesluit. De keuze voor een voorgenomen besluit heeft twee redenen. Allereerst is de uitslag van een referendum altijd een advies van kiesgerechtigden aan PS (Nederland kent geen bindend referendum). Het ligt voor de hand dat het advies wordt uitgebracht voordat PS het besluit neemt zodat dit advies meegewogen kan worden bij besluitvorming. Daarnaast is een referendum over reeds genomen besluiten ingewikkeld qua proces, wat kan leiden tot financiële en/of juridische risico's als hierbij een fout wordt gemaakt.

Referendumcommissie

Een referendumcommissie, zoals de meeste gemeenten en provincies kennen, ziet als neutrale onafhankelijke partij toe op de organisatie en de uitvoering van het referendum. De commissie heeft als taak om advies uit te brengen over de toelaatbaarheid van inleidende en definitieve verzoeken bij een raadgevend referendum. Daarnaast geeft de commissie advies over de vraagstelling van het referendum, de controle en het verloop. Ook kan de commissie gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen over de aanpassing van de referendumverordening.

In de nieuwe verordening is opgenomen dat PS een commissie met vijf leden instellen. Uitgaande van een quorum van drie leden, geeft dit meer zekerheid dat te allen tijde voldoende leden beschikbaar zijn om snel advies uit te kunnen brengen, ook als één of twee leden afwezig zijn. De leden worden benoemd voor een periode van zes jaar. Door een benoemingstermijn van zes jaar te hanteren wordt de onafhankelijkheid van provinciale staten, die voor vier jaar worden benoemd, versterkt. Om de onafhankelijkheid van de leden te waarborgen mag een lid van de referendumcommissie geen deel uitmaken van of werkzaam zijn onder verantwoordelijkheid van de provinciale bestuursorganen. Het is een permanente 'slapende' commissie, omdat een referenduminitiatief ineens kan opkomen en binnen enkele dagen een advies dient te worden uitgebracht over bijvoorbeeld de toelaatbaarheid van een onderwerp.

De referendumcommissie wordt ondersteund door de Statengriffier of een door de griffier aan te wijzen medewerker van de griffie.

Zolang de commissie “slapend” is, althans niet actief, ontvangen de leden geen toelage: niet de duur van het lidmaatschap is van belang, maar de frequentie van de vergaderingen. De leden zullen een vergoeding ontvangen op basis van het rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers (presentiegeld).

Naast het feit dat de te benoemen leden geen deel mogen uitmaken van of werkzaam zijn onder verantwoordelijkheid van de provinciale bestuursorganen ligt het voor de hand dat de kandidaten een achtergrond hebben op sociologisch, politiek/bestuurskundig gebied, het kiesrecht of op het gebied van communicatie.

Na vaststelling van deze verordening wordt onder leiding van de Statengriffier gestart met de werving van de leden van de referendumcommissie en wordt er een voorstel aan PS gedaan voor de benoeming van de leden en de vaststelling van het reglement van orde voor de commissie.

Verhouding PS - Referendumcommissie

Aan een referendumcommissie kunnen naast louter adviserende taken ook, met toepassing van artikel 81 Provinciewet, beslissingsbevoegdheden worden toegekend. In de nieuwe referendumverordening zijn alleen adviserende taken opgenomen, zoals hierboven aangegeven.

Het onderwerp dat ten grondslag ligt aan een referendum ligt doorgaans politiek gevoelig.

Een belangrijke taak van de commissie is het adviseren van PS over de vraag of sprake is van een uitgezonderd besluit als bedoeld in artikel 3 van de verordening, dus van een besluit waarover geen referendum kan worden gehouden. Met name als PS gebruik maken van de algemene uitzonderingsgrond (onder k.) moet dit goed worden gemotiveerd en is het advies van de referendumcommissie van belang.

Ook is in verordening opgenomen dat de referendumcommissie op eigen initiatief advies kan uitbrengen over aanpassingen van de verordening, over de bij referenda en referendumverzoeken te volgen procedure en over alle overige zaken die het referendum betreffen en die zij van belang acht.

Verder ziet de referendumcommissie o.a. toe op de uitvoering van de verordening en het neutrale karakter van de door de Provincie te verstrekken voorlichting over een referendum. Een onafhankelijke en neutrale referendumcommissie met deskundigen die adviseert over en toeziet op het referendumproces levert een belangrijke bijdrage aan een goed verloop van het referendumproces. De beslissingsbevoegdheid voor alle belangrijke processtappen blijft hierbij bij PS liggen.

Digitaal aanleveren ondersteuningsverklaringen

In de verordening is geregeld dat ondersteuningsverklaringen zowel op papier, als via de digitale weg zijn in te dienen en worden ondertekend met DigiD. De handtekeningen moeten worden geplaatst op formulieren die op verzoek van de initiatiefnemers door de voorzitter van Provinciale Staten worden verstrekt. De tekst van het formulier wordt tevens geplaatst op de website van de provincie. Het digitaal ondersteunen van het referendumverzoek kan door op de website in te loggen met DigiD. Na het inloggen wordt het burgerservicenummer (BSN) van de ondersteuner getoetst aan de BasisRegistratie Personen (BRP) aan de gestelde voorwaarden voor kiesgerechtigdheid (ingezetene van de provincie, Nederlandse nationaliteit, 18 jaar of ouder en niet uitgesloten van het kiesrecht). Als de ondersteuner aan de voorwaarden voldoet, kan de ondersteuningsverklaring via de website worden ingediend. De ondersteuningsverklaringen die op papier worden ingediend, worden eveneens aan de hand van het BSN aan de BRP getoetst.

Drempels

In de nieuwe verordening is bepaald dat een inleidend verzoek om een referendum te houden moet worden ondersteund door ten minste 2000 ondersteuningsverklaringen.

In de vigerende referendumverordening wordt nog uitgegaan van 1000 ondersteuningsverklaringen. In de praktijk wordt bij gemeentes gekozen voor een aantal dat overeenkomt met 1% van de kiesgerechtigde inwoners. Onder provincies varieert dit van 1000 tot 3000 kiesgerechtigden, met een uitschieter van 10.000 in Noord-Holland. Omdat het aantal benodigde verklaringen bij een digitale verzameling eenvoudiger kan worden behaald, is in voorliggende conceptverordening uitgegaan van 2000 ondersteuningsverklaringen. Dit komt overeen met overeen met ongeveer 0,7% van de 290.000 Zeeuwse kiesgerechtigden.

Voor een definitief verzoek om een referendum te houden moeten 6000 ondersteuningsverklaringen worden verzameld. In de vigerende verordening wordt uitgegaan van 2%. Voor de leesbaarheid van de verordening en duidelijkheid over het daadwerkelijke aantal benodigde ondersteuningsverklaringen is het beter om absolute aantallen te noemen. In de nieuwe verordening is 2% omgezet in 6000. Een vergelijking met andere provincies laat zien dat uiteenlopende aantallen of percentages worden gehanteerd, Noord-Holland en Utrecht 45.000, Limburg 26.500, Friesland 5%, Overijssel 3% en Groningen 4%.

Proces en tijdpad aanvraag referendum

Onderstaand zijn op hoofdlijnen de stappen beschreven voor de aanvraag van een referendum. Per stap is waar mogelijk het minimale en maximale tijdsbeslag opgenomen. Zodra GS het Statenvoorstel aan PS hebben aangeboden kan het verzamelen van ondersteuningsverklaringen voor een inleidend verzoek starten.

Zeker als de initiatiefnemers vroegtijdig de Statengriffier informeren over hun mogelijke initiatief kan er direct na besluitvorming door GS het formulier voor het verzamelen van de ondersteuningsverklaringen worden verstrekt en kan op de provinciale website de digitale omgeving voor het indienen van ondersteuningsverklaringen worden opengesteld.

De sluitingstermijn voor het indienen van het inleidend verzoek is net als in de vigerende verordening gesteld op 10 dagen voor de Statenvergadering waarin het ontwerpbesluit wordt besproken.

Tabel met procesbeschrijving en tijdpad aanvraag referendum:

Wat	Wie	Wanneer	Toelichting	Bron
Publicatie Statenvoorstel met ontwerpbesluit	GS	Direct na vaststelling door GS in de regel minimaal 5 á 6 weken voor de PS-vergadering	1 ^e keer dat burgers kennis kunnen nemen van het ontwerpbesluit PS en kan het verzamelen van ondersteuningsverklaringen voor een inleidend verzoek starten.	
Commissiebehandeling Statenvoorstel	Statencommissie	3 á 4 weken voorafgaand aan PS-vergadering	Na de behandeling in de commissie wordt het Statenvoorstel met het ontwerpbesluit geagendeerd voor PS	
Sluitingstermijn indiening inleidend verzoek	Indieners	Uiterlijk 10 dagen voor de Statenvergadering waarin het ontwerpbesluit wordt besproken	Indienen bij voorzitter PS	Art. 6, lid 2
Behandeling inleidend verzoek	PS	In vergadering waarvoor het Statenvoorstel is geagendeerd		Art.6, lid 6
Bekendmaking beslissing inleidend verzoek	Statengriffie	Binnen 7 dagen na vergadering PS	Start indieningstermijn definitief verzoek	Art. 6, lid 8
Sluitingstermijn indienen definitief verzoek	Indieners	Binnen 6 weken na bekendmaking besluit inwilliging PS	Indienen bij voorzitter PS	Art.7, lid 2
Besluit houden referendum	PS	Eerstvolgende PS vergadering		Art 7, lid 7
Bepalen datum referendum	PS	Zelfde vergadering of z.s.m.		Art 9, lid 1
Stemming referendum	Kiesgerechtigden	Binnen 6 maanden na PS-vergadering besluit houden referendum. Met mogelijkheid verlenging 3 maanden als stemming kan plaatsvinden in combinatie met reguliere verkiezingen.		Art 9, lid 2

Juridisch kader

Op grond van artikel 145 van de Provinciewet hebben Provinciale Staten de bevoegdheid om een referendumverordening vast te stellen. Dit betreft een autonome verordenende bevoegdheid. Voor de organisatie en uitvoering van een referendum wordt aansluiting gezocht bij de verkiezingen van Provinciale Staten. De gemeenten hebben daarbij een belangrijke rol. In verband hiermee wordt van hen gevraagd om medewerking te verlenen aan de uitvoering van een op grond van deze verordening door Provinciale Staten genomen besluit om een referendum te houden. De wettelijke bevoegdheid hiervoor vloeit voort uit artikel 146 van de Provinciewet. Dit betekent wel dat de kosten die verbonden zijn aan de gevraagde medewerking op basis van de referendumverordening door de provincie moeten worden vergoed. Artikel 150 van de Provinciewet betreft de strafbaarstelling door Provinciale Staten van overtreding van hun verordeningen. Dit is uitgewerkt in artikel 17 van de verordening. Ten slotte berust het instellen van de referendumcommissie zoals in de verordening is voorzien op artikel 82 van de Provinciewet.

De verordening bevat geen bepaling meer dat na bekendmaking van de uitslag van het referendum Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten een advies over deze uitslag kunnen uitbrengen en/of een advies over hoe daarmee kan worden omgegaan. Door de instelling van een referendumcommissie is de rol voor Gedeputeerde Staten in deze verordening anders dan voorheen. Voorts is Gedeputeerde Staten op grond van artikel 158 Provinciewet sowieso bevoegd om een advies aan Provinciale Staten uit te brengen. Dit behoeft hier niet geregeld te worden.

Inwerking treden van de verordening per 1 oktober 2023

Na het vaststellen van de referendumverordening in PS op 10 maart 2023 kan worden begonnen met de werving van de leden van de onafhankelijke referendumcommissie. Met de naderende statenverkiezing op 15 maart a.s., het aantreden van de nieuwe staten op 29 maart en het volgende proces van informatie en formatie kan de werving naar verwachting begin juni ter hand worden genomen, door leden van de nieuwe staten ondersteund door de griffie. Benoeming van de vijf leden van deze commissie is voorzien in de Statenvergadering van 29 september 2023. Nadat de leden van de commissie zijn benoemd, kan de verordening op 1 oktober 2023 in werking treden.

Wat willen we bereiken?

De Zeeuwse burgers door middel van het adviserend referendum over een voorgenomen besluit van Provinciale Staten meer te betrekken bij en invloed te geven op het politieke debat in de provincie Zeeland.

Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

Als er een juridisch sluitende en praktisch uitvoerbare referendumverordening is vastgesteld en een onafhankelijke referendumcommissie is ingesteld.

Wat doen we daarvoor?

De vigerende verordening intrekken en een nieuwe verordening vaststellen. In de verordening is voorzien in een nog in te stellen onafhankelijk referendumcommissie met adviserende taken.

Wat zijn de klimaateffecten?

N.v.t.

Wat mag het kosten?

De eenmalige kosten van het aanpassen van onze informatiesystemen bedragen volgens de laatste informatie eenmalig € 32.900 en structureel € 41.284. De totale kosten voor vier jaar bedragen dus € 198.036.

De kosten worden vooralsnog gedekt uit het budget 66339 FIB applicaties en ontwikkeling. Via de zomer of najaarsnota 2023 zullen PS worden voorgesteld een definitief budget beschikbaar te stellen.

Bij het nog te nemen instellingsbesluit en benoeming door PS van de vijf leden van de onafhankelijke referendumcommissie zal ook worden ingegaan in de dekking van de kosten. De vergoeding voor een commissielid bedraagt normaal gesproken € 128,22 per vergadering (op grond van artikel 2.4.1 eerste lid rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers (RPB)).

Aanvullend hebben Provinciale Staten daarbij bepaald dat er een hogere vergoeding kan worden toegekend wanneer de expertise van het commissie lid dit rechtvaardigt of wanneer de standaard vergoeding niet geacht kan worden in redelijke verhouding te staan tot de taakzwaarte. In dat geval kan een vergoeding voor het bijwonen van de vergaderingen van de commissie van drie maal het in 2.4.1, eerste lid RPB genoemde bedrag (€384,66) worden toegekend.

In de verordening wordt voor allerlei activiteiten de medewerking gevraagd/gevorderd van de gemeenten bij een referendum. Hier zijn kosten aan verbonden. Het gaat daarbij met name om kosten van de stemprocedure, zoals de kosten van verzending van de oproepingskaarten en stembiljetten, huur van stemlokalen, presentiegelden voor stembureauleden, stembussen, ambtelijke kosten en actualiseren van het kiesregister. De provincie dient de kosten voor de gevraagde medewerking van gemeenten op grond van de Provinciewet te compenseren. Er is geen ervaring met een provinciaal referendum. De praktijk zal moeten uitwijzen wat de hoogte van de kosten bij de gemeenten zijn en op basis daarvan zal de vergoeding worden bepaald.

De kosten van een daadwerkelijk referendum kunnen oplopen tot ongeveer € 1 miljoen, een en ander is afhankelijk of het stemproces gecombineerd kan worden met de reguliere verkiezingen. Een dekkingsvoorstel daarvoor zal pas bij een Statenbesluit voor het daadwerkelijk houden van een referendum worden meegenomen.

Financiële consequenties externe inhuur: geraamd op Externe inhuur (kostensoort -)

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig bijgevoegd ontwerp-besluit.

Gedeputeerde staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, waarnemend secretaris

Onderwerp:

Nieuwe Referendumverordening -

Ontwerpbesluit

De staten der provincie Zeeland,
gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van 24 januari 2023, nr. 135470;

besluiten:

vast te stellen de Referendumverordening Zeeland 2023

Besluit van Provinciale Staten van Zeeland houdende vaststelling van de Referendumverordening Zeeland 2023

Provinciale Staten van Zeeland;

- gelet op de artikelen 82, 145, 146 en 150 van de Provinciewet;
- overwegende dat op 27 maart 2014 de Referendumverordening voor de provincie Zeeland 2014 in werking is getreden en uit de evaluatie hiervan is gebleken dat het gewenst is deze verordening te herzien;
- gelezen het advies van gedeputeerde staten van 24 januari 2023 (nr.135470);

Besluiten vast te stellen de navolgende verordening:

Referendumverordening Zeeland 2023

Artikel 1. Definities

In deze verordening wordt verstaan onder:

- kiesgerechtigden: ingezetenen die stemrecht hebben voor de verkiezing van de leden van de Provinciale Staten van Zeeland;
- referendum: volksraadpleging waarbij de kiesgerechtigden zich uitspreken over een voorgenomen besluit van Provinciale Staten van Zeeland.
- besluit: een beslissing in de zin van artikel 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) van Provinciale Staten van Zeeland

Artikel 2. Referendum, initiatief

Een referendum kan zowel worden gehouden op initiatief van kiesgerechtigden, als op initiatief van Provinciale Staten.

Artikel 3. Referendum, onderwerp

Onderwerp van een referendum is een ontwerpbesluit van Provinciale Staten, met uitzondering van besluiten:

- a. waarin Provinciale Staten beslissen op bezwaar;
- b. die handelen over zaken met betrekking tot personen, zoals benoemingen, ontslagen, schorsingen, beloningen, erkenningen en verlenen van kwijtschelding, alsmede over geldelijke voorzieningen voor ambtsdragers en hun nabestaanden;
- c. tot het voeren van rechtsgedingen;
- d. over het vaststellen of wijzigen van de provinciale begroting en de provinciale rekening;
- e. in het kader van deze verordening of die naar het oordeel van Provinciale Staten hun grondslag vinden in een eerder genomen besluit, waarover een referendum is gehouden, of kon worden gehouden;
- f. over het voor kennisgeving aannemen van nota's en rapporten;
- g. over provinciale tarieven en belastingen;
- h. die betrekking hebben op de organisatie van het provinciale apparaat;
- i. waarvan de inwerkingtreding of uitvoering niet kan worden uitgesteld vanwege de naar het oordeel van Provinciale Staten gemoeide spoedeisende provinciale belangen;

- j. ter uitvoering van een besluit van een ander bestuursorgaan of de wetgever waaromtrent Provinciale Staten geen beleidsvrijheid of bevoegdheid heeft;
- k. waarvan Provinciale Staten van mening is dat dringende redenen aanleiding zijn om geen referendum te houden.

Artikel 4. Samenstelling referendumcommissie

1. Provinciale Staten stellen een referendumcommissie in en benoemen de voorzitter en de leden.
2. De referendumcommissie bestaat uit vijf leden, de voorzitter daaronder begrepen.
3. De referendumcommissie regelt onderling de vervanging van de voorzitter.
4. De referendumcommissie wordt ondersteund door de griffier of een door de griffier aan te wijzen medewerker van de griffie.
5. De voorzitter en de leden van de referendumcommissie kunnen geen deel uitmaken van of werkzaam zijn onder verantwoordelijkheid van bestuursorganen van de provincie.
6. De leden worden benoemd voor een periode van zes jaar. Aftredende leden kunnen worden herbenoemd.

Artikel 5. Taken en vergaderingen referendumcommissie

1. De referendumcommissie heeft tot taak:
 - a. Provinciale Staten te adviseren over:
 - i. de vraag of sprake is van een uitgezonderd besluit als bedoeld in artikel 3;
 - ii. de vraagstelling van een referendum inclusief de antwoordmogelijkheden en de stemprocedure;
 - iii. de datum van het te houden referendum;
 - b. de voorzitter van Provinciale Staten te adviseren over het papieren en digitale formulier voor de ondersteuningsverklaringen
 - c. Gedeputeerde Staten te adviseren over de stembiljetten;
 - d. toezicht te houden op:
 - i. de uitvoering van deze verordening, en
 - ii. het objectieve of neutrale karakter van de door de Provincie te verstrekken voorlichting over het referendum;
 - e. klachten te behandelen in het kader van de toezichttaak, genoemd onder d;
 - f. binnen zes maanden na de dag waarop het referendum wordt gehouden dan wel binnen drie maanden nadat duidelijk is dat er geen referendum plaatsvindt, een evaluatie uit te brengen over het referendumproces.
2. De referendumcommissie kan op eigen initiatief advies uitbrengen over aanpassingen van deze verordening, over de bij referenda en referendumverzoeken te volgen procedure en over alle overige zaken die het referendum betreffen en die zij van belang acht.

3. De vergaderingen van de commissie zijn in beginsel openbaar. Er wordt in beslotenheid vergaderd wanneer de voorzitter dit voorstelt, of een of meer leden van de commissie hierom verzoeken.
4. De adviezen van de referendumcommissie zijn openbaar.
5. De werkwijze van de referendumcommissie wordt nader uitgewerkt in een separaat door Provinciale Staten vast te stellen reglement.

Artikel 6. Initiatief van kiesgerechtigden, stap 1: inleidend verzoek

1. Het inleidend verzoek om een referendum te houden wordt ondersteund door ten minste 2000 ondersteuningsverklaringen van personen die kiesgerechtigd zijn op de dag dat het formulier, bedoeld in het vierde lid, wordt verstrekt.
2. Een inleidend verzoek wordt schriftelijk ingediend bij de voorzitter van Provinciale Staten, uiterlijk 10 dagen voor de Statenvergadering waarin het ontwerpbesluit wordt besproken.
3. Een ondersteuningsverklaring voor het inleidend verzoek bestaat uit een handtekening met de daarbij behorende naam, adres, woonplaats en BSN.
4. Ondersteuningsverklaringen worden geplaatst op een daartoe door de voorzitter van Provinciale Staten verstrekt formulier waarop de titel van het ontwerpbesluit is opgenomen. De ondersteuning van het verzoek kan eveneens langs digitale weg worden ingediend en ondertekend worden met DigiD, of een vergelijkbaar veilig digitaal portaal.
5. De voorzitter van Provinciale Staten, of een door de voorzitter aan te wijzen medewerker van de griffie, controleert de ondersteuningsverklaringen op naam, adres, woonplaats en kiesgerechtigdheid als bedoeld in het eerste lid.
6. Provinciale Staten beslissen in hun vergadering waarvoor het ontwerpbesluit is geagendeerd of het inleidend verzoek kan worden ingewilligd.
7. Als het verzoek wordt ingewilligd, behandelen Provinciale Staten het ontwerpbesluit waarop het verzoek zich richt. Het ontwerpbesluit zoals dat luidt na verwerking van eventuele aangenomen amendementen, wordt vervolgens aangehouden tot de eerstvolgende vergadering na de dag waarop de uitslag van het referendum wordt bekendgemaakt, tenzij eerder negatief over de ontvankelijkheid van het referendumverzoek wordt beslist.
8. De beslissing als bedoeld in het zesde lid wordt binnen zeven dagen na de vergadering van Provinciale Staten schriftelijk bekend gemaakt aan de indieners van het verzoek.

Artikel 7. Initiatief van kiesgerechtigden, stap 2: definitief verzoek

1. Het definitief verzoek om een referendum te houden wordt ondersteund door ten minste 6000 ondersteuningsverklaringen van personen die kiesgerechtigd zijn op de dag dat Provinciale Staten hebben besloten dat het inleidend verzoek wordt ingewilligd.
2. Een definitief verzoek wordt ingediend bij de voorzitter van Provinciale Staten binnen zes weken na de dag dat Provinciale Staten heeft besloten dat het inleidend verzoek wordt ingewilligd.
3. Een ondersteuningsverklaring voor het definitief verzoek bestaat uit een handtekening met de daarbij behorende naam, adres, woonplaats en BSN.

4. Ondersteuningsverklaringen worden geplaatst op een daartoe door de voorzitter van Provinciale Staten verstrekt formulier waarop de titel van het ontwerpbesluit is opgenomen. De ondersteuning van het verzoek kan eveneens langs digitale weg worden ingediend en ondertekend worden met DigiD, of een vergelijkbaar veilig digitaal portaal.
5. De voorzitter van Provinciale Staten, of een door de voorzitter aan te wijzen medewerker van de griffie, controleert de ondersteuningsverklaringen op naam, adres, woonplaats en kiesgerechtigdheid als bedoeld in het eerste lid.
6. De voorzitter van Provinciale Staten maakt bekend hoeveel geldige ondersteuningsverklaringen zijn ingediend.
7. De voor het inleidend verzoek verzamelde ondersteuningsverklaringen tellen niet mee voor het definitief verzoek.
8. In de eerstvolgende Statenvergadering na afloop van de termijn, bedoeld in het eerste lid, nemen Provinciale Staten een besluit over het houden van het referendum.

Artikel 8. Initiatief van Provinciale Staten

1. Provinciale Staten kunnen besluiten tot het houden van een referendum.
2. Zo spoedig mogelijk nadat dit besluit is genomen, behandelen Provinciale Staten het ontwerpbesluit waarover het referendum zal worden gehouden. Het ontwerpbesluit zoals dat luidt ná verwerking van eventuele aangenomen amendementen, wordt vervolgens aangehouden totdat de uitslag van het referendum bekend is gemaakt.

Artikel 9. Datum stemming

1. Provinciale Staten bepalen tegelijk met het besluit om een referendum te houden, of zo spoedig mogelijk daarna, de dag waarop de stemming over het referendum plaatsvindt.
2. De stemming vindt plaats uiterlijk zes maanden na de dag waarop besloten is tot het houden van een referendum. Provinciale Staten kunnen deze termijn met ten hoogste drie maanden verlengen om de stemming te combineren met een reguliere verkiezing of om te voorkomen dat de stemming in een schoolvakantie voor het basis- en voortgezet onderwijs valt die voor de regio is aangewezen.

Artikel 10. Vraagstelling referendum

1. Provinciale Staten stelt tegelijk met het besluit om een referendum te houden, of zo spoedig mogelijk daarna, de vraagstelling vast.
2. Bij een referendum wordt aan de kiesgerechtigden de vraag voorgelegd of zij voor of tegen het ontwerpbesluit zijn. Deze vraag kan geen betrekking hebben op afzonderlijke onderdelen van het ontwerpbesluit.

Artikel 11. Uitvoering

1. Gedeputeerde Staten zijn belast met de uitvoering van het besluit van Provinciale Staten tot het houden van een referendum. Gedeputeerde Staten regelen de bestuurlijke en ambtelijke coördinatie en kunnen andere bestuursorganen, instanties of personen inschakelen.
2. Gedeputeerde Staten stellen de vormvoorschriften vast waaraan het stembiljet moet voldoen.

3. Gedeputeerde Staten zijn belast met het zorgdragen voor een neutrale informatievoorziening.

Artikel 12. Budget

1. Onmiddellijk nadat is besloten tot het houden van een referendum, stellen Provinciale Staten een budget beschikbaar aan Gedeputeerde Staten voor de organisatie van en de voorlichting over het referendum.
2. Er wordt geen subsidie aan verzoekers of belangengroeperingen verleend voor een campagnebudget.

Artikel 13. Procedure voorbereiding, stemming, uitslagbepaling en bekendmaking

Op de procedure ter voorbereiding, stemming, en de vaststelling en bekendmaking van de uitslag van het referendum zijn de hoofdstukken E, paragrafen 2 en 4, J, L, N, paragraaf 1, en P, paragrafen 1 en 4, van de Kieswet van overeenkomstige toepassing, voor zover bij deze verordening niet anders is bepaald.

Artikel 14. Uitslag

1. Het centraal stembureau berekent de uitslag van het referendum en geeft aan hoeveel stemmen voor en tegen het ontwerpbesluit van Provinciale Staten zijn uitgebracht, alsmede het aantal blanco en ongeldige stemmen en het aantal stemmen bij volmacht. Het centraal stembureau stelt vast of een meerderheid voor dan wel tegen het ontwerpbesluit heeft gestemd waarbij blanco en ongeldige stemmen buiten beschouwing worden gelaten.
2. Het centraal stembureau brengt de uitslag over aan Provinciale Staten, vergezeld van het proces-verbaal, en maakt beide onverwijld bekend op een algemeen toegankelijke wijze.
3. Provinciale Staten doen op basis van het door het centraal stembureau vastgestelde proces-verbaal een uitspraak over of de stemming op wettige wijze is geschied.

Artikel 15. Geldigheid uitslag

De uitslag van het referendum is geldig indien tenminste 30% van de stemgerechtigden een geldige stem heeft uitgebracht.

Artikel 16. Besluitvorming

1. De uitspraak over de wettigheid van de stemming als bedoeld in artikel 14, derde lid, wordt gedaan in de eerstvolgende vergadering na ontvangst van de uitslag van de stemming als bedoeld in artikel 14, tweede lid.
2. In dezelfde vergadering nemen Provinciale Staten een besluit over het onderwerp van het referendum, mits er tenminste vier weken zijn gelegen tussen de dag van ontvangst van de uitslag en de dag waarop de vergadering plaatsvindt. Indien niet aan laatstgenoemde voorwaarde wordt voldaan, vindt de besluitvorming plaats in de volgende vergadering van Provinciale Staten.

Artikel 17. Strafbepaling

Met een hechtenis van ten hoogste drie maanden of een geldboete van de tweede categorie wordt gestraft degene die:

- a. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen namaakt of vervalst met het oogmerk deze als echt en onvervalst te gebruiken of door anderen te doen gebruiken;
- b. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen die hij zelf heeft nagemaakt of vervalst of waarvan de valsheid of vervalsing hem, toen hij deze ontving, bekend was, opzettelijk als echt en onvervalst gebruikt of door anderen doet gebruiken;
- c. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen voorhanden heeft met het oogmerk om deze wederrechtelijk te gebruiken of door anderen te doen gebruiken;
- d. als gemachtigde stemt voor een persoon, wetende dat deze is overleden;
- e. bij een referendum door gift of belofte een kiesgerechtigde omkoopt om volmacht te geven tot het uitbrengen van zijn stem;
- f. stelselmatig personen aanspreekt of anderszins persoonlijk benadert ten einde hen te bewegen het formulier op hun oproepingskaart, bestemd voor het stemmen bij volmacht, te ondertekenen en deze kaart af te geven.

Artikel 18. Evaluatie

Binnen vijf jaar na inwerkingtreding van deze verordening zenden Gedeputeerde Staten een verslag inzake de werking en het effect van deze verordening aan Provinciale Staten.

Artikel 19. Onvoorziene gevallen

In de gevallen waarin deze verordening niet voorziet, beslissen Provinciale Staten.

Artikel 20. Intrekking oude verordening

De Referendumverordening Zeeland 2014 wordt ingetrokken.

Artikel 21. Inwerkingtreding en citeertitel

1. Deze verordening treedt in werking op 1 oktober 2023
2. Deze verordening wordt aangehaald als: Referendumverordening Zeeland 2023

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten van Zeeland 10 maart 2023.

De voorzitter,
De griffier,

Toelichting

Artikelsgewijs

Artikel 1. Definities

Kiesgerechtigd

Voor het begrip 'kiesgerechtigd' is aangesloten bij degene die gerechtigd is deel te nemen aan de verkiezingen voor Provinciale Staten. Dit is geregeld in de Kieswet.

Referendum

Deze verordening gaat uit van een referendum op basis van een ontwerpbesluit van Provinciale Staten, dus een voorgenomen besluit.

Besluit

Voor het begrip 'besluit' is aangesloten bij het besluitbegrip in de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb). Artikel 1.3 Awb definieert een besluit als een schriftelijke beslissing van een bestuursorgaan, inhoudende een publiekrechtelijke rechtshandeling

Artikel 2. Referendum, initiatief

De verordening voorziet erin dat zowel kiesgerechtigden als Provinciale Staten het initiatief kunnen nemen voor een referendum. Vaak wordt gesproken van een raadgevend (op initiatief van kiesgerechtigden) en van een raadplegend (op initiatief van Provinciale Staten) referendum. Deze termen leiden regelmatig tot verwarring en worden om die reden niet gebruikt in de verordening.

Artikel 3. Referendum, onderwerp

Provinciale Staten beslissen of er een referendum kan worden gehouden. Onderwerp van een referendum is een ontwerpbesluit van Provinciale Staten, dus een voorgenomen besluit. Bepaalde onderwerpen waarover Provinciale Staten een besluit kunnen nemen lenen zich minder goed voor een referendum. Deze zijn hier als uitzondering opgenomen. De uitzonderingsgrond onder k. benadrukt en garandeert de beoordelingsvrijheid van Provinciale Staten. Gebruik hiervan moet goed worden gemotiveerd.

Artikel 4. Samenstelling referendumcommissie

De referendumcommissie wordt ingesteld nadat de referendumverordening is vastgesteld en ziet als neutrale onafhankelijke partij toe op de organisatie en de uitvoering van het referendum. Het is een permanente commissie omdat een referenduminitiatief ineens kan opkomen en er dan binnen enkele dagen een advies dient te worden uitgebracht over bijvoorbeeld de vraag of een referendum mogelijk is over het ontwerpbesluit van Provinciale Staten. Het kan zijn dat de leden van de referendumcommissie lange tijd niet bijeenkomen. Als er geen referenduminitiatief is, zal er doorgaans geen reden zijn om te vergaderen.

Artikel 5. Taken en vergaderingen referendumcommissie

De referendumcommissie heeft diverse adviserende taken. Daarnaast houdt de referendumcommissie toezicht op het gehele referendumproces. De referendumcommissie kan gevraagd en ongevraagd advies geven.

Eerste lid

Onder a tot en met c staat de advisering aan respectievelijk de Provinciale Staten, de voorzitter van Provinciale Staten en het college van Gedeputeerde Staten. De referendumcommissie heeft een adviserende rol bij diverse stappen in het referendumproces die gevoelig kunnen liggen of voor discussie kunnen zorgen. Onder d is de rol van de referendumcommissie als toezichthouder op het hele referendumproces vastgelegd. Een uitvloeisel van die rol is de behandeling door de referendumcommissie van

klachten over het referendumproces (onder e). Klachten kunnen over uiteenlopende zaken gaan, bijvoorbeeld het afkeuren van een aantal ondersteunende handtekeningen, het aantal stembureaus of een campagne uiting van een organisatie.

Wellicht ten overvloede: de taak die de referendumcommissie heeft ten aanzien van klachten over het referendumproces heeft niet te maken met het klachtrecht dat wordt geregeld in hoofdstuk 9 van de Awb; dat klachtrecht gaat immers alleen over gedragingen van bestuursorganen en personen die daarbij werkzaam zijn. De afdoening daarvan is een taak van het bestuursorgaan zelf.

De referendumcommissie brengt na afloop van elk referendumproces een evaluatie uit (onder f). Dit kan gaan om een referendumproces inclusief een gehouden referendum maar ook over een referendumproces waarbij het niet tot een daadwerkelijk gehouden referendum is gekomen.

Artikel 6. Initiatief van kiesgerechtigden, stap 1: inleidend verzoek

Het inleidend verzoek heeft twee functies: het aantonen dat er binnen de provincie enig draagvlak is voor een referendum en een toetsmoment of over het ontwerpbesluit van Provinciale Staten een referendum kan worden gehouden. Voor inleidend verzoek bedraagt aantal vereiste ondersteuningsverklaringen 2000. Het definitief verzoek (artikel 7) moet aantonen dat er voldoende draagvlak binnen de provincie is om daadwerkelijk een referendum te houden; hiervoor zijn minimaal 6000 ondersteuningsverklaringen vereist.

Derde en vierde lid

Ondersteuningsverklaringen kunnen in de procedure voor het inleidend verzoek op grond van deze verordening zowel op papier, als via de digitale weg worden ingediend en worden ondertekend met DigiD. De handtekeningen moeten worden geplaatst op formulieren die door de voorzitter van Provinciale Staten worden verstrekt.

Vijfde lid

Bij het controleren van de geldigheid van de handtekeningen wordt beoordeeld of diegenen die de ondersteuningsverklaring indienen kiesgerechtigd zouden zijn voor de verkiezingen van Provinciale Staten op het moment dat de voorzitter van Provinciale Staten het formulier voor de ondersteuningsverklaringen verstrekt. De beoordeling houdt in dat gekeken wordt of de indiener(s) en ondersteuners aan de voorwaarden voldoen dat zij inwoner zijn van de provincie Zeeland (ingeschreven bij een gemeente in de provincie Zeeland), de Nederlandse nationaliteit bezitten, 18 jaar of ouder zijn en niet uitgesloten van het kiesrecht. Hiervoor wordt het BSN gebruikt.

Zesde lid

Provinciale Staten beslissen of het inleidend verzoek kan worden ingewilligd. Hierbij wordt getoetst aan de in artikel 3 vermelde onderwerpenlijst. En wordt beoordeeld of er een voldoende aantal geldige ondersteuningsverklaringen is. De referendumcommissie heeft hierbij een adviserende rol.

Het besluit van Provinciale Staten op het inleidend verzoek is een besluit in de zin van de Awb. Hiertegen staat bezwaar en beroep open.

Zevende lid

Als Provinciale Staten het ontwerpbesluit referendabel achten, wordt het inhoudelijk besproken, waarbij uiteraard amendementen en moties kunnen worden ingediend. Over het ontwerpbesluit zelf wordt niet gestemd. Dit gebeurt pas nadat het referendum is gehouden, of nadat Provinciale Staten hebben besloten dat er geen referendum gehouden kan worden.

Artikel 7. Initiatief van kiesgerechtigden, stap 2: definitief verzoek

De procedure voor het definitief verzoek is in grote lijnen gelijk aan die voor het inleidend verzoek. Dit houdt onder meer in dat de voorzitter van Provinciale Staten of een door hem aan te wijzen medewerker van de griffie controleert op voldoende handtekeningen van

kiesgerechtigden. Het vereiste aantal geldige ondersteuningsverklaringen bedraagt voor het definitief verzoek 6.000. De kiesgerechtigdheid is hier gekoppeld aan de dag waarop Provinciale Staten hebben besloten dat het inleidend verzoek wordt ingewilligd. Ook in de procedure voor het definitief verzoek is de digitale weg opengesteld. Dat de ondersteuningsverklaringen van het inleidend verzoek niet meetellen voor het definitief verzoek heeft de volgende reden. Tijdens het inleidend verzoek is het ontwerpbesluit nog niet besproken door Provinciale Staten; het voorstel kan dus nog gewijzigd worden als gevolg van amendementen. Daarom is het mogelijk dat een kiesgerechtigde het inleidend verzoek ondersteunt, maar geen handtekening wil zetten voor het definitief verzoek, bijvoorbeeld omdat inmiddels aan diens bezwaren tegemoet is gekomen. Of over het ontwerpbesluit van Provinciale Staten een referendum kan worden gehouden, is eerder in het proces, bij het inleidend verzoek beslist. Een voldoende aantal geldige ondersteuningsverklaringen zal dan ook in principe een positief besluit tot het houden van het referendum inhouden.

Artikel 8. Initiatief van Provinciale Staten

Provinciale Staten kunnen zelf het initiatief nemen om een referendum te houden. Vaak zal het voorstel daartoe van een of meer statenleden of fracties afkomstig zijn, via een initiatiefvoorstel of motie. Het opnemen van de mogelijkheid van een referendum op initiatief van Provinciale Staten in de referendumverordening schept duidelijkheid over de procedure en de rol van de referendumcommissie.

Artikel 11. Uitvoering

Dit artikel betreft de rol van Gedeputeerde Staten. Zij zijn onder meer belast met de uitvoering van het besluit van Provinciale Staten tot het houden van een referendum, regelen de bestuurlijke en ambtelijke coördinatie en kunnen andere bestuursorganen, instanties of personen inschakelen. Voorts stellen Gedeputeerde Staten de vormvoorschriften vast waaraan het stembiljet moet voldoen en zijn zij belast met het zorgdragen voor een neutrale informatievoorziening. Onmiddellijk nadat is besloten tot het houden van een referendum, stellen Provinciale Staten hiervoor een budget beschikbaar aan Gedeputeerde Staten (artikel 15, eerste lid).

Voor de organisatie en uitvoering van een referendum is aansluiting gezocht bij de verkiezingen van Provinciale Staten. De gemeenten hebben daarbij een belangrijke rol. In verband hiermee wordt van hen gevraagd om medewerking te verlenen aan de uitvoering van een op grond van deze verordening door Provinciale Staten genomen besluit om een referendum te houden. De wettelijke bevoegdheid hiervoor vloeit voort uit artikel 146 van de Provinciewet. Dit betekent wel dat de kosten die verbonden zijn aan de gevraagde medewerking op basis van de referendumverordening door de provincie moeten worden vergoed.

Artikel 12. Budget

In het tweede lid wordt het verstrekken van subsidie voor het voeren van campagne uitgesloten. Deze kosten zullen de initiatiefnemers en (belangen)groeperingen zelf moeten dragen.

Artikel 13. Procedure voorbereiding, stemming, uitslagbepaling en bekendmaking

Het ligt voor de hand om voor de procedures rond de stemming aan te sluiten bij de gang van zaken bij de verkiezingen voor Provinciale Staten. Vandaar dat de desbetreffende bepalingen uit de Kieswet van overeenkomstige toepassing worden verklaard, voor zover er geen regeling in deze verordening zelf is opgenomen. Het gaat om de volgende onderdelen:

- hoofdstuk E, paragraaf 2: de instelling en bemensing van stembureaus door het college van burgemeester en wethouders;
- hoofdstuk E, paragraaf 4: de instelling van het centraal stembureau;
- hoofdstuk J: de stemming (met onder andere de oproep, de inrichting van het stemlokaal, het uitbrengen van de stem);
- hoofdstuk L: het stemmen bij volmacht;
- hoofdstuk N, paragraaf 1: de telling van de stemmen;
- hoofdstuk P, paragraaf 1: de werkzaamheden van het centraal stembureau ten behoeve van de vaststelling en de bekendmaking van de uitslag;
- hoofdstuk P, paragraaf 4: de vaststelling en de bekendmaking van de uitslag in een openbare zitting van het centraal stembureau. Ook is hier geregeld dat er een proces-verbaal van de werkzaamheden wordt opgemaakt. Zie over de bekendmaking ook de toelichting bij artikel 14.

Artikel 14. Uitslag

In artikel 14 zijn bepalingen opgenomen over de taken van het centraal stembureau bij de telling, de vaststelling en de bekendmaking van de uitslag van een referendum. Deze wijken deels af van desbetreffende bepalingen in de Kieswet of vullen deze aan. Zie de toelichting bij artikel 12.

In het tweede lid van artikel 14 is verder bepaald dat het centraal stembureau de uitslag aan Provinciale Staten overbrengt. Het vierde lid regelt dat de Provinciale Staten een uitspraak doet over de wettigheid van de stemming.

Artikel 15. Geldigheid uitslag

De uitslag van het referendum is geldig indien tenminste 30% van de stemgerechtigden een geldige stem heeft uitgebracht. Aangezien het referendum een advies betreft, is het niet strikt noodzakelijk om een bepaling over de geldigheid van de uitslag op te nemen. Het opkomstpercentage kan evenwel als indicatie worden gezien voor het belang dat stemgerechtigden aan het desbetreffende onderwerp hechten.

Artikel 16. Besluitvorming

Het eerste lid regelt de termijn waarbinnen Provinciale Staten een uitspraak over de wettigheid van het referendum moeten doen. Het expliciet benoemen van een termijn bevordert de transparantie van de procedure richting de burger. Het tweede lid regelt de termijn waarbinnen Provinciale Staten aan besluit nemen over het onderwerp van het referendum. De uitslag van het referendum is in formele zin niet bindend voor Provinciale Staten.

Artikel 17. Strafbepaling

Op grond van artikel 150 van de Provinciewet kunnen Provinciale Staten op overtreding van een verordening een straf stellen van ten hoogste drie maanden hechtenis of een geldboete van de tweede categorie (€ 4.500,- in 2022). Voor het bepalen van wat strafbaar is, is aangesloten bij hoofdstuk Z, paragraaf 1, van de Kieswet.

Artikel 18. Evaluatie

Dit artikel bepaalt dat Gedeputeerde Staten binnen vijf jaar na inwerkingtreding van deze verordening een verslag inzake de werking en het effect van deze verordening aan Provinciale Staten zenden. Daarnaast heeft de referendumcommissie op grond van artikel 5

de taak om binnen een bepaalde termijn na de dag waarop een referendum wordt gehouden, dan wel nadat duidelijk is dat er geen referendum plaatsvindt, een evaluatie uit te brengen over het referendumproces. De referendumcommissie kan voorts op eigen initiatief advies uitbrengen over aanpassingen van deze verordening.

Financiële consequenties externe inhuur:

Kostensoort: Externe inhuur
Bedrag: €

Financiële consequenties opdracht/uitbesteding:

Kostensoort: Uitbesteding
Bedrag: €
Gedeputeerde
belast met
behandeling: dhr. Drs. J.M.M. Polman

Vergadering PS: 10 maart 2023
Nr:
Agenda nr:
Vergadering GS: 14 februari 2023
Nr: 280279

Onderwerp: Noodhulp en wederopbouw Turkije/Syrië

Aan de Provinciale Staten van Zeeland

Samenvatting:

Op 7 februari vonden in Turkije en Syrië aardbevingen van enorme omvang plaats. Onze samenleving doet er alles aan om de nodige steun te verlenen. Wij stellen u, namens Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten van Zeeland gezamenlijk, voor om € 400.000,- vrij te maken voor steun aan de getroffen gebieden, eventuele steun aan particuliere initiatieven in Zeeland en een donatie aan Giro555 (11 samenwerkende hulporganisaties).

Wat willen we bereiken?

De overstromingsramp in Zuidwest Nederland in 1953, met ruim 1.800 doden en een verwoeste infrastructuur, is voor mensen die die ramp hebben meegemaakt een referentiekader waarin zij de catastrofes in andere landen kunnen plaatsen. Toen is Zeeland nationaal en internationaal geholpen.

De hulp van de Provincie Zeeland na rampen in het buitenland mag genoemd worden. We hebben bijgedragen aan de hulp na de tsunami (Azië, 2004), de cycloon in Myanmar (mei 2008), de aardbeving in China (mei 2008) en de aardbeving in Haïti (januari 2010).

Op 7 februari jl. vonden in Turkije en Syrië aardbevingen van enorme omvang plaats.

Wij betuigen ons medeleven aan de slachtoffers van de aardbeving en bieden, in navolging van een groot aantal Zeeuwse gemeenten en de provincies, humanitaire hulp. Wij hopen daarmee ook andere organisaties en overheden te inspireren.

Met provinciale steun aan onder andere Giro555 onderschrijven we internationale humanitaire hulpprincipes zoals onpartijdigheid, onafhankelijkheid en afstemming op regionale omstandigheden.

Zonder dat er strikte criteria zijn, kunnen we stellen dat er in Zeeland:

- draagvlak is (diverse gemeenten stellen zich actief op);
- particuliere initiatieven zijn (onder meer vanuit de Turkse gemeenschap) die bijdragen aan de noodhulp en wederopbouw in de getroffen gebieden.

Op verzoek van het Presidium van Provinciale Staten wordt Gedeputeerde Staten van Zeeland belast met de verdere uitvoering.

Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

- Ondersteuning organisaties die hulp verlenen aan het door aardbevingen getroffen gebied.

Wat doen we daarvoor?

- Ondersteuning organisaties die hulp verlenen aan het door aardbevingen getroffen gebied.

Wat zijn de klimaateffecten?

Wat mag het kosten?

€ 400.000,- ten laste van algemene reserve. Er is geen bestaand budget voor noodhulp. De budgettaire ruimte voor 2023 is niet toereikend, daarom is dekking gezocht via de algemene reserve. Na deze onttrekking blijven het niveau van de algemene reserve en het weerstandsvermogen bij het huidige risicoprofiel toereikend om te voldoen aan de ratio's die hiervoor gelden.

De middelen zullen toegevoegd worden aan doelstelling 060401 Leefbaarheid-brede welvaart.

Vanuit het budget Initiatieven Provinciale Staten resteert in 2022 € 100.000, dit zal toegevoegd worden aan de algemene reserve, waarmee dit een eerste aanzet is voor deze middelen.

Financieel-technisch kunnen wij zonder besluit van u deze middelen niet rechtmatig doneren omdat er geen directe tegenprestatie tegenover staat. Wij stellen u daarom voor om het formele besluit te nemen om genoemd bedrag als gift beschikbaar te stellen.

Financiële consequenties externe inhuur: geraamd op Externe inhuur (kostensoort)

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig bijgevoegd ontwerp-besluit.

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, waarnemend secretaris

Onderwerp:

Noodhulp en wederopbouw Turkije/Syrië

Ontwerpbesluit

De staten der provincie Zeeland,
gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van 14 februari 2023, nr. 280279 en het
gezamenlijke voorstel van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten;

besluiten:

om € 400.000 vrij te maken
ten behoeve van de noodhulp en wederopbouw in Turkije en Syrië
en de begroting te wijzigen door in 2023 € 400.000 aan de algemene reserve te onttrekken en
deze middelen toe te voegen aan doelstelling 060401 Leefbaarheid-brede welvaart en
dragen het College van Gedeputeerde Staten op dit besluit uit te voeren.

Gedeputeerde Staten van Zeeland

Onderwerp

Wensen- en bedenkingenprocedure
oprichting Zanddijk B.V

Zaaknummer

269909

**Behandeld
door**

Verzonden

Middelburg, 10 maart 2023

Geacht College,

In uw brief van 25 januari 2023, zaaknummer 263788, verzoekt u aan Provinciale Staten om eventuele wensen en bedenkingen kenbaar te maken inzake het door het College voorgenomen besluit tot oprichting van de besloten vennootschap Zanddijk BV.

Gedeputeerde Staten zijn op grond van artikel 158, eerste lid onder e van de Provinciewet bevoegd tot de oprichting van een vennootschap.

Het besluit wordt niet genomen nadat Provinciale Staten een ontwerpbesluit is toegezonden en in de gelegenheid zijn gesteld hun wensen en bedenkingen ter kennis van Gedeputeerde Staten te brengen. Provinciale Staten hebben ter zake ook de "Beleidsnota verbonden partijen Provincie Zeeland 2021" vastgesteld

De volgende wensen brengen Provinciale Staten in ten aanzien van de oprichting van de besloten vennootschap Zanddijk BV.

1. Voortgangsrapportages conform rapportage systematiek "Kader Grote Projecten" wordt onderschreven. Twee aandachtspunten/wensen:
 - Indien de budgetten en of scope van het project veranderen moet niet gewacht worden op tijdstip van verschijnen van reguliere rapportages, maar zo snel mogelijk gemeld worden aan commissie/PS
 - Voor de vorm en inhoud van de voortgangsrapportages dient rekening gehouden te worden met de bevindingen uit de recent uitgevoerde evaluatie van het Kader Grote Projecten.
2. Er moet een goede borging en expliciete terugkoppeling zijn vanuit de Zanddijk BV naar GS en in het verlengde hiervan naar commissie/PS indien afgeweken wordt van reguliere procedures. Daarnaast is het van belang optimale betrokkenheid te creëren door middel van werkbezoeken van PS.
3. Zorgdragen dat er ook voldoende marktkennis in de Zanddijk BV wordt ingezet.

4. In de uitvoeringsfase zorgdragen voor een goede communicatie en actief betrekken van de bewoners/omgeving, met name als er sprake dreigt te zijn van eventuele overlast.
5. In de voorbereidingsfase dient er goede bewaking te zijn dat er met de inzet van personeel flexibel wordt omgegaan omdat door onvoorziene omstandigheden het project kan stagneren.

Wij gaan ervan uit dat u de wensen zult overnemen bij de oprichting van de besloten vennootschap Zanddijk BV.

Met vriendelijke groet,

Provinciale Staten van Zeeland

{{esl:Signer2:Signature:size(200,50)}}

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

{{esl:Signer1:Signature:size(200,50)}}

Drs. F.J. van Houwelingen MPA, statengriffier

CONCEPT

Amendement Wensen en bedenkingen Gebiedsprogramma 0.5

Amendement m.b.t. agendapunt 8.2 wensen en bedenkingen gebiedsprogramma 0.5 van de leden Daniëlle de Clerck, Bertie Steur in de Statenvergadering van 10 maart 2023.

Ondergetekenden stellen het volgende amendement voor:

Toe te voegen aan de wensen en bedenkingen:

De wens dat snelheidsverlaging op provinciale wegen wordt geschrapt als mogelijke maatregel in het gebiedsprogramma.

Toelichting:

In hoofdstuk 4.4 mobiliteit wordt als mogelijke maatregel voor de reductie van stikstof het verlagen van de maximale snelheid op provinciale wegen benoemd. De VVD is geen voorstander van het verlagen van de maximale snelheid en wenst deze maatregel daarom te schrappen.

De VVD is van mening dat alle sectoren moeten bijdragen en dat maatregelen effectief moeten bijdragen aan natuurherstel. Kijkend naar de totale invloed van stikstofdepositie van het wegverkeer in Zeeland op de Natura2000 gebieden constateren we dat het wegverkeer slechts tussen de 2% en 5% bijdraagt. Er zijn diverse maatregelen opgesomd binnen het thema mobiliteit die veel effectiever kunnen bijdragen aan het verminderen van stikstofuitstoot dan een snelheidsverlaging. De maatregel zou volgens de VVD fractie een negatieve impact kunnen hebben op onze economie en kunnen leiden tot ongewenst verkeersgedrag.

En gaan over tot de orde van de dag.

VVD Partij voor Zeeland

Daniëlle de Clerck Bertie Steur

Provinciale Staten

Aan Gedeputeerde Staten van Zeeland

Onderwerp
Wensen en bedenkingen
Gebiedsprogramma 0.5

Zaaknummer
286508

Behandeld door
I.A.M. Curfs
+31 6 21124897

Verzonden

Middelburg, 10 maart 2023

Geacht College,

Op grond van de Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering (WSN) is de provincie verplicht om op 1 juli 2023 een gebiedsplan in concept vast te stellen en aan de minister van LNV toe te zenden. Inmiddels is via het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) aan provincies gevraagd de doelen (opgaven stikstof, natuur, klimaat en water) uit het NPLG integraal uit te werken in een gebiedsprogramma.

Op 31 januari 2023 heeft u de Provinciale Staten van Zeeland de eerste contouren van het Gebiedsprogramma versie 0.5 gestuurd ('Het Zeeuwse verhaal'). Deze versie is een aanzet om te komen tot een (Zeeuws) gebiedsprogramma 1.0.

Het Gebiedsprogramma versie 0.5 is door de leden van de commissie Strategische Opgaven op 17 februari 2023 besproken.

De Staten van Zeeland geven hierbij hun wensen en bedenkingen aan ten aanzien van het Gebiedsprogramma 0.5. Provinciale Staten verzoeken u om deze reactie te verwerken in het Gebiedsprogramma versie 1.0 en Provinciale Staten te informeren op welke wijze wensen en bedenkingen in te onderscheiden deelopgaven zijn opgenomen.

Proces

1. Maak duidelijk wat het tijdspad is van consultatie, voorlegging aan de minister, toetsing door de Ecologische Autoriteit en definitieve behandeling. De wens is dat het algemene proces van de totstandkoming van een definitief gebiedsprogramma op deze manier verhelderd wordt. Daarbij moet in het document dat op 1 juli wordt aangeboden aan de minister duidelijk vermeld worden dat het om een concept gaat dat nog door Provinciale Staten besproken en vastgesteld zal worden.
2. Organiseer tijdig voor 1 juli een extra GS informatiebijeenkomst;
3. Communicatie: bereid een goede communicatie voor ten aanzien van alle betrokken partijen; geef helderheid over de opzet en geef terugkoppeling naar de Staten over genoemde regiodialogen: inhoud, gebied, opgave en startpositie;
4. Geef duidelijkheid over de rol en de inspanning van het Rijk.

Algemeen

Het gebiedsprogramma gaat álle inwoners, bedrijven en sectoren van Zeeland aan en alle sectoren dienen bij te dragen aan de taakstelling van stikstofreductie.

In het algemeen is opgemerkt dat het Gebiedsprogramma versie 0.5 een goede samenhang met diverse sectoren bevat, waarbij doelen zijn de structuurversterking van het platteland en de verbetering van de natuur.

Innovatie

De wens is dat economische ontwikkeling en innovatie in alle sectoren mogelijk moet blijven, waarbij het programma de Zeeuwse aanpak laat zien: een gezamenlijke aanpak en met behoud van de menselijke maat.

De transitie heeft een grote impact op alle sectoren. Heb oog voor wat de sectoren al aan stikstofreductie hebben uitgevoerd in de afgelopen jaren. Maak duidelijk wat het vertrekpunt is door een 0- meting te hanteren. De wens is om duidelijkheid te geven aan agrariërs over de impact van het Gebiedsprogramma 1.0 op innovaties uit het recente verleden.

Benut innovatie als onderdeel van de oplossing. Als voorbeelden werden genoemd stikstofarme teelten, anders omgaan met mest dan wel kunstmest, innovatieve stalsystemen, waar mogelijk benutten van biologische en natuur inclusieve landbouw en het benutten van zoet water. De wens is om dit soort innovaties mogelijk te maken indien bedrijven wensen te veranderen.

Natuuropgave en wateropgave

De wens is om in Gebiedsprogramma 1.0 duidelijk te maken hoe de koppeling wordt gemaakt met de natuurdoelen: Natura 2000, nieuwe natuurdoelen, de klimaatopgave, zoet water, waterberging, natuurvriendelijke oevers en biodiversiteit.

De wens is geformuleerd om de koppeling van de voorgestelde maatregelen naar de Kader Richtlijn Water (KRW) verder te specificeren.

Stikstofopgave

De noodzaak van stikstofreductie dient in samenhang te worden gezien met de natuurdoelen. De beschikbaarheid van voldoende zoet water is een kansrijke factor om natuurdoelen te behalen. De wens is om het Deltaplan Zoet Water te koppelen aan het Gebiedsprogramma.

Vrijwilligheid

De wens is om in geval van opkoop het uitgangspunt van vrijwillige basis aan te houden.

Klimaatopgave

De wens is om de doelen voor klimaat vast te stellen op een kwantitatieve en kwalitatieve verbetering.

Structurende keuzes

De wens is om bij overgangsgebieden eerst de onderzoeksresultaten af te wachten en dan pas de wenselijkheid van het toepassen van overgangsgebieden te bepalen. Maak hierbij de maatregelen concreet.

Hoogachtend,

Provinciale Staten van Zeeland,

Drs. J.M.M. Polman
Voorzitter

Drs. F.J. van Houwelingen MPA
Statengriffier

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

MOTIE Geen gebruik voorkeursrecht agrarische gronden

Provinciale Staten van Zeeland, bijeen op vrijdag 10 maart 2023,

Constaterende dat:

- de Rijksoverheid het voorkeursrecht voor het Rijk en provinciale overheden bij de opkoop van agrarische gronden aan het onderzoeken is *;

Overwegende dat:

- het inzetten van een voorkeursrecht op gronden met een agrarische bestemming gezien kán worden als het onteigenings-voorportaal en daarmee tenminste de schijn kan opwekken in tegenspraak te zijn met de ‘Zeeuwse aanpak’;
- het vestigen van een voorkeursrecht op agrarische grond (negatieve) materiële invloed heeft op de waarde en bancaire financiering van die grond;
- het juist nu van belang is om géén onnodig extra onzekerheden voor agrarische ondernemers te creëren;

Draagt het college op:

bij het Rijk aan te dringen om af te zien van het voornemen om het mogelijk (wettelijk) voorkeursrecht op agrarische gronden te verankeren voor het Rijk en/of provinciale overheden,
binnen de provincie Zeeland als provinciale overheid af te zien van dat voorkeursrecht voor gronden met een agrarische bestemming binnen de gebiedsprocessen.

En gaat over tot de orde van de dag,

Statenfractie (PVZ)
H.G.A. Steur

Statenfractie (PZ)
R.L. Brunke

Statenfractie (FvD)
M. Bos

* Plan van Rijk voor voorkeursrecht op boerengrond alarmeert LTO en juristen:
<https://fd.nl/economie/1461941/plan-van-rijk-voor-voorkeursrecht-op-boerengrond-alarmeert-lto-en-juristen>

Forum
voor
Democratie

MOTIE „Er is geen Stikstofprobleem, alleen een stikstofleugen“

De Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 10 maart 2023,

constateren dat:

- Burgers, boeren, vissers en bedrijven geconfronteerd worden en dreigen te worden met onzinnige maatregelen die zijn ingegeven door het “stikstofbeleid”;

overwegen dat:

- er in het geheel geen stikstofprobleem is;

dragen het college van Gedeputeerde Staten van Zeeland op:

- zelf geen enkel initiatief te nemen dat burgers en bedrijven beperkingen oplegt op het gebied van stikstofuitstoot of burgers en bedrijven op hogere kosten jaagt;
- indien het Rijk de Provincie Zeeland opdraagt uitvoering te geven aan beleid op dit terrein of indien het Rijk de Provincie opdraagt beleid te ontwikkelen hier steeds krachtig protest tegen aan te tekenen en hier niet aan mee te werken;

en gaan over tot de orde van de dag.

Martin Bos;
Fred Walravens;
Robert Koevoets.

MOTIE: BESCHERM ZEEUWSE BOER TEGEN STIKSTOFLEUGEN

Ingediend door de Fractie Forum voor Democratie ten behoeve van de vergadering van de Staten van Zeeland, bijeen op vrijdag 10 maart 2023

Constaterende dat:

- De vanuit Den Haag opgelegde stikstofnormen een feitelijke en wetenschappelijke onderbouwing ontberen.
- Er in Zeeland geen enkele agrarische onderneming is aan te wijzen die met haar bedrijfsvoering aantoonbaar en concreet (een stuk) natuur bedreigt en dat zulks bovendien met stikstof te maken heeft
- de Haagse stikstofleugen wel een regelrechte bedreiging vormt voor het voortbestaan van onze Zeeuwse agrarische sector

Overwegende dat:

- Het behoud van een gezonde agrarische sector voor Zeeland van levensbelang is uit oogpunt van werkgelegenheid van de sector en daaraan gerelateerde toeleveringsbedrijven, voedselzekerheid, behoud van het authentieke Zeeuwse landschap en leefbaarheid van de provincie.
- De provincie zelf kan beslissen om al dan niet gevolg te geven aan de “richtinggevende doelen” van de Minister
- In Zeeland relatief weinig veeteelt is, afgezet tegen de akkerbouw en er evident geen ammoniakprobleem is. Naar verluidt is er eerder een mesttekort.

Spreekt als mening uit dat:

- Het onwenselijk is om de agrarische sector, die het toch al zwaar heeft, het nodeloos nog lastiger te maken met extra normen en daardoor existentieel te bedreigen.
- De Provincie Zeeland geen gevolg zal geven aan de richtinggevende doelen van de Minister om stikstofuitstoot te verlagen en deze ook niet zal onderschrijven.

Draagt aan Gedeputeerde Staten op om:

De Provincie op geen enkele wijze te laten meewerken aan het onteigenen van boeren.

En gaat over tot de orde van de dag.

Martin Bos	Robert Koevoets	Fred Walravens	Eelco van Hoecke
FVD	FVD	FVD	FVH

Financiële consequenties externe inhuur:

Kostensoort: nvt nvt

Bedrag: € 0,00

Financiële consequenties opdracht/uitbesteding:

Kostensoort: nvt nvt

Bedrag: € 0,00

Gedeputeerde

belast met

behandeling: dhr. B.L.L. van der Velde - Omgevingsbeleid

Vergadering PS: 10 maart 2023

Nr:

Agenda nr:

Vergadering GS: 24 januari 2023

Nr: 259318

Onderwerp: 10^e wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018

Aan de Provinciale Staten van Zeeland

Samenvatting:

Wij bieden u een 10^e wijziging van de huidige Omgevingsverordening Zeeland 2018 ter vaststelling aan. Dit is een beperkte wijziging met een aantal onderwerpen die niet kunnen wachten op de nieuwe Omgevingsverordening Zeeland die gelijktijdig met de Omgevingswet naar verwachting op 1 juli 2023 in werking treedt. Deze onderwerpen zijn ook opgenomen in de nieuwe Omgevingsverordening Zeeland, die u op 7 oktober jl. heeft vastgesteld.

Wat willen we bereiken?

Het doel is een actuele Omgevingsverordening Zeeland 2018 als instrument voor het uitvoeren van provinciaal beleid.

Waarom kunnen we zien of alles bereikt is?

Omdat uitstel voor sommige onderwerpen niet wenselijk is, hebben wij een extra 10^e wijziging van de huidige Omgevingsverordening Zeeland 2018 voorbereid. Dit is een tweede 'noodverband' om onderwerpen die niet kunnen wachten op inwerkingtreding van de Omgevingswet, eerder van kracht te laten worden. Wij bieden u deze wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 ter vaststelling aan.

Wat doen we daarvoor?

In bijgaand voorstel voor de 10e wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 zijn de volgende onderwerpen opgenomen. Dit zijn uitsluitend onderwerpen die niet kunnen wachten én die in de nieuwe Omgevingsverordening Zeeland zijn opgenomen.

1. Artikel 2.3 lid 3 - Aanpassen regels over concentratie op grootschalige bedrijventerreinen
2. Artikel 2.14 Kleinschalig kamperen - Maximaal aantal eenheden naar 35, met maximum van 5 permanent
3. Artikel 2.16 Concentratie agrarische bebouwing - Toevoegen mogelijkheden voor zoetwaterbassins bij agrarische bedrijven
4. Artikel 2.21 Lawaaisporten, gemotoriseerde luchtsporten en landingsplaatsen - Aanvullen regeling lawaaisportterreinen voor twee gedoogde situaties
5. Artikel 8.7 onder i, artikel 2.195 en artikel 2.188 - De maximale afmeting voor borden voor verkoop van agrarische producten is verruimd
6. Bijlage M Ontwikkelkader ruimtelijke ontwikkelingen Veerse Meer - Aanpassing van tekst over 'collectief speelterrein' in het onderdeel Veerse Meer
7. Kaartbijlage 5 Verblijfsrecreatie / Bijlage IV, onder 5 - Kaart Kustvisie is gewijzigd

De ontwerp 10^e wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 lag vanaf 11 november tot en met 23 december 2022 ter inzage. Gedurende de termijn van terinzagelegging kon een ieder mondeling of schriftelijk zienswijzen indienen bij

Gedeputeerde Staten van Zeeland. Gedeputeerde Staten hebben in totaal 5 zienswijzen ontvangen. In de Nota van Antwoord zijn de zienswijzen inhoudelijk behandeld.

Wat zijn de klimaateffecten?

Wijzigen van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 veroorzaakt geen directe klimaateffecten.

Wat mag het kosten?

Er zijn geen aanvullende middelen nodig.

Financiële consequenties

Geen.

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig bijgevoegd ontwerp-besluit.

Gedeputeerde staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, wnd. secretaris

Onderwerp:

Wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018

Ontwerpbesluit

De staten der provincie Zeeland,
gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van ... 2023, nr. 259318;

besluiten:

vast te stellen de tiende wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018
(NL.IMRO.9929.WijzOVOMgVer2018-VA10)

Besluit van provinciale staten van Zeeland houdende wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018

Besluit van provinciale staten van Zeeland van xx yy 2023, nr. xxxxxxxx, tot wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018.

Provinciale staten van Zeeland,

- gelezen het voorstel van gedeputeerde staten van xx yy 2023, nr. xxxxxxxx;
- gelet op artikelen 143 en 145 van de Provinciewet;
- gelet op artikel 4.1 van de Wet ruimtelijke ordening;
- gelet op artikel 1.2 van de Wet milieubeheer

Overwegende dat provinciale staten regels stellen of kunnen stellen voor de onderwerpen zoals opgenomen in deze verordening;

Overwegende dat voorgestelde wijzigingen voortvloeien uit de Omgevingsverordening Zeeland die op 7 oktober 2022 door provinciale staten is vastgesteld, maar niet eerder in werking treedt dan de Omgevingswet;

Overwegende dat inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld tot 1 juli 2023 en dat voor een aantal wijzigingen in de omgevingsverordening wenselijk is deze eerder in werking te laten treden;

Overwegende dat met wijziging van de vigerende Omgevingsverordening Zeeland 2018 aan deze wens invulling kan worden geven;

besluiten vast te stellen de navolgende tiende wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018:

Artikel I Wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018

De Omgevingsverordening Zeeland 2018 wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 2.3 wordt als volgt gewijzigd:

In lid 3 onder a wordt de tekst

het plan bijdraagt aan of niet in strijd is met de doelstelling dat 80 procent van de bedrijvigheid regionaal wordt geclusterd op of aansluitend aan grootschalige bedrijventerreinen en

vervangen door de volgende tekst:

het plan bijdraagt aan of niet in strijd is met de doelstelling dat bedrijvigheid in overgrote mate regionaal wordt geclusterd op of aansluitend aan een grootschalig bedrijventerrein; en

B

Artikel 2.14 wordt als volgt gewijzigd:

In lid 1 wordt de tekst

In een bestemmingsplan waarin kleinschalige kampeerterreinen worden toegelaten of waarin voor deze terreinen regels worden gegeven worden zodanige regels gesteld dat op deze terreinen ten hoogste 25 kampeermiddelen zijn toegelaten, waarvan 20% met een maximum van 5 kampeermiddelen permanent zijn toegestaan.

vervangen door de volgende tekst:

In een bestemmingsplan waarin kleinschalige kampeerterreinen worden toegelaten of waarin voor deze terreinen regels worden gegeven worden zodanige regels gesteld dat op deze terreinen ten hoogste 35 kampeermiddelen zijn toegelaten, waarvan ten hoogste 20% met een maximum van 5 kampeermiddelen permanent zijn toegestaan.

C

Artikel 2.16 wordt als volgt gewijzigd:

Aan lid 2 wordt de volgende tekst toegevoegd:

d. een bassin voor de opslag van zoetwater als in de motivering bij het bestemmingsplan aannemelijk wordt gemaakt dat bij het bouwvlak geen adequaat innamepunt voor zoetwater beschikbaar is, wordt voorzien in een goede landschappelijke inpassing én aanleg niet ten koste gaat van beschermde natuurwaarden en bijzondere landschappelijke en/of cultuurhistorische waarden in het betreffende gebied.

D

Artikel 2.21 wordt als volgt gewijzigd:

De tekst onder lid 4 wordt in zijn geheel vervangen door de volgende tekst:

Het eerste lid is niet van toepassing als het gaat om het planologisch mogelijk maken van een bestaande lawaaisport in Zeeland waarvoor door het bevoegd gezag vergunning is verleend vóór de datum van 1 januari 2003, onder de voorwaarde dat in de motivering van het bestemmingsplan aannemelijk wordt gemaakt dat geen sprake is van toename van geluidsoverlast;

E

Artikel 8.7 wordt als volgt gewijzigd:

In lid i. sub iv. onder punt 2 wordt de maximale oppervlaktemaat van 2 m² gewijzigd in 2,5 m²

F

Bijlage M wordt als volgt gewijzigd:

In deel 1 in de paragraaf met de kop **Locaties** wordt de tekst

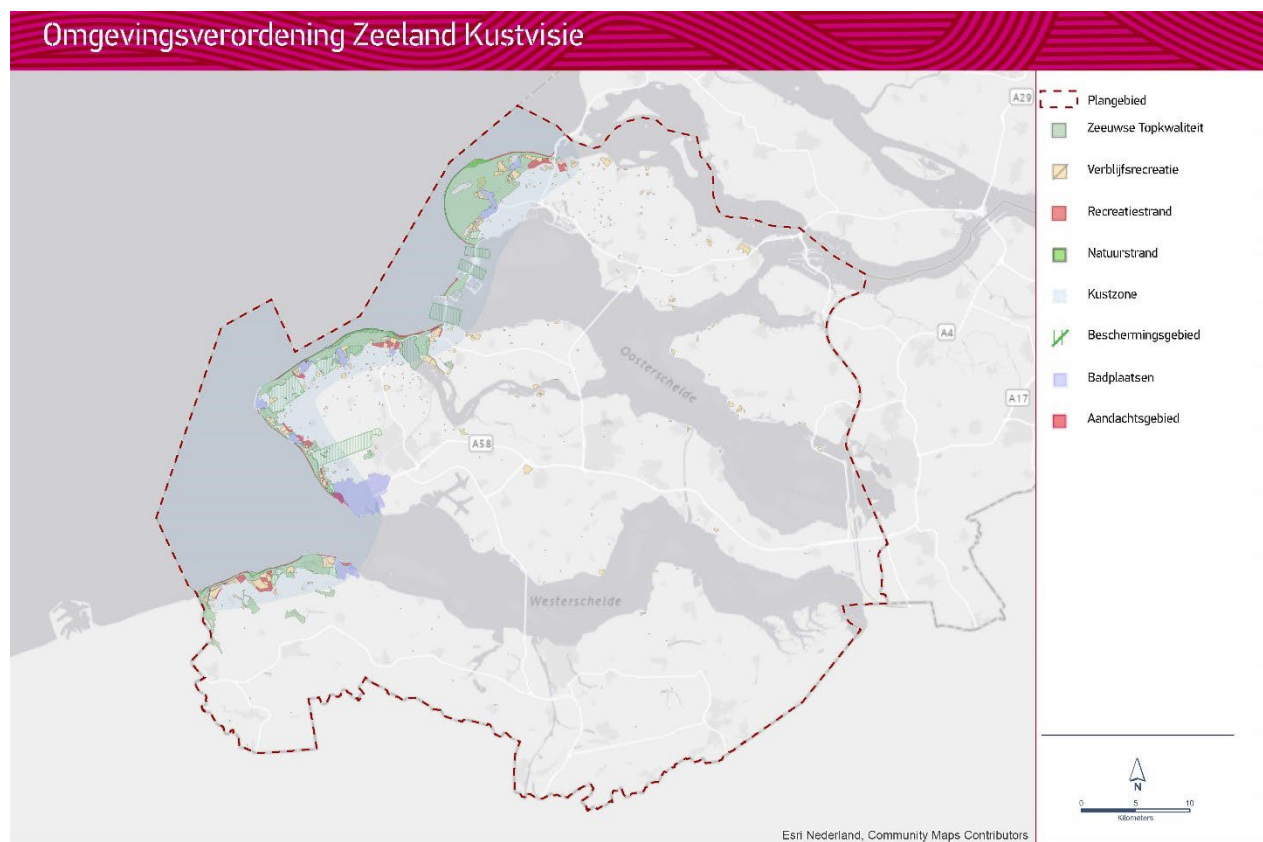
Onder 70% natuur en landschap wordt onder meer verstaan: water, groen, collectief speelterrein, ...

vervangen door de volgende tekst:

Onder 70% natuur en landschap wordt verstaan: water en groen. Het kan hoogwaardige natuur zijn maar ook groen of blauw dat collectief of openbaar te gebruiken is, zoals trapveldjes, picknickplaatsen, ligweides, bossages, strandjes, oevers, aanlegplaatsen en dergelijke. Buiten deze 70% vallen recreatieve buitenfuncties die tot de commerciële recreatie kunnen worden gerekend en logischerwijs geen onderdeel uitmaken van het openbaar toegankelijke landschap, zoals golfbanen, jachthavens, zwembaden en attractieparken.

G

In kaartbijlage 5 Verblijfsrecreatie wordt het kaartbeeld vervangen door het volgende kaartbeeld:

Artikel II Wijziging Toelichting op regels Omgevingsverordening

A

De toelichting bij artikel 2.3 Bedrijven wordt als volgt gewijzigd:

In de tweede alinea wordt '80%' gewijzigd in '*het overgrote deel*'

B

De toelichting bij artikel 2.14 Kleinschalig kamperen wordt als volgt gewijzigd:

In de laatste zin van de alinea wordt de tekst

Ten hoogste 5 kampeermiddelen zijn permanent toegestaan.

Vervangen door de volgende tekst:

Ten hoogste 20% van de kampeermiddelen is permanent toegestaan, met een maximum van 5 kampeermiddelen.

C

De toelichting bij artikel 2.16 Concentratie agrarische bebouwing als volgt gewijzigd:

Na de derde alinea wordt de volgende alinea toegevoegd:

In dit artikel wordt ook ruimte geboden voor aanleg van zoetwaterbassins die als bouwwerk worden aangemerkt buiten het bouwvlak, maar alleen als dat echt noodzakelijk is. Dat is het geval als bij het bouwvlak geen adequaat innamepunt voor zoet water beschikbaar is. Bij aanleg buiten het bouwvlak geldt wel de voorwaarde van een goede landschappelijke inpassing én een goed onderbouwde afweging door de gemeente van effecten op agrarische gebieden van ecologische betekenis en gebieden met waardevol landschap en erfgoed. Voor een goede afweging over de landschappelijke inpassing, wordt advies van een onafhankelijke landschapsdeskundige aanbevolen.

D

De toelichting bij artikel 2.21 Lawaaisporten wordt als volgt gewijzigd:

Na de derde alinea wordt de volgende alinea toegevoegd:

In het vierde lid wordt gemeenten de mogelijkheid geboden om bestaande lawaaisportterreinen die langdurig worden gebruikt voor vergunde activiteiten ook planologisch mogelijk te maken. Dit is alleen toegestaan als de doelstelling van het beleid, tegengaan van geluidhinder, niet in het geding is. Daarom is als voorwaarde gesteld dat aannemelijk moet zijn dat er geen toename van geluidhinder zal ontstaan. Onder langdurig gebruik wordt in dit kader gebruik verstaan waar vóór de datum van 1 januari 2003 een vergunning voor is verleend.

Artikel III Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking met ingang van de eerste dag na de datum van uitgifte van het Provinciaal Blad waarin het wordt bekend gemaakt.

Aldus vastgesteld in de vergadering van provinciale staten van xx yy 2023.

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. F.J. van Houwelingen MPA, statengriffier

Nota van Antwoord

Bij het ontwerp van de tiende wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018.

Nota van Antwoord

Bij het ontwerp van de tiende wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018.

Datum: 24 januari 2023
Auteur: Provincie Zeeland
Versienummer: 1.0

Inhoud

1.	INLEIDING	4
2.	REACTIES OP ONTWERP OMGEVINGSVERORDENING	5
	OVERZICHT VAN ZIENSWIJZEN EN BEANTWOORDING	5
1.	BESCHERM DE DELTA	5
2.	GEMEENTE BORSELE	5
3.	HISWA-RECRON	6
4.	ZMF	7
5.	VAN LEEUWEN ADVIES	8
3.	CONCLUSIES NAAR AANLEIDING VAN INSPRAAKREACTIES	8

1. Inleiding

Procedure

Omdat de inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld tot in ieder geval 1 juli 2023 en inwerkingtreding van de nieuwe Omgevingsverordening Zeeland samenhangt met inwerkingtreding van de Omgevingswet, hebben GS besloten om de huidige Omgevingsverordening Zeeland 2018 nog een keer tussentijds te wijzigen.

Gedeputeerde Staten van Zeeland hebben op 8 november 2022 de ontwerp tiende wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 vastgesteld en vrijgegeven voor inspraak.

De ontwerp tiende wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 lag vanaf 11 november tot en met 23 december 2022 ter inzage op het provinciehuis, Abdij 6 te Middelburg. Daarnaast waren de stukken ook digitaal te raadplegen via www.zeeland.nl. Gedurende de termijn van terinzagelegging kon een ieder mondeling of schriftelijk zienswijzen indienen bij Gedeputeerde Staten van Zeeland.

Gedeputeerde Staten hebben 5 zienswijzen ontvangen. In deze Nota van Antwoord wordt een overzicht gegeven van de zienswijzen, worden de zienswijzen inhoudelijk behandeld en wordt aangegeven welke gevolgen deze reacties hebben voor de definitief vast te stellen Omgevingsverordening Zeeland 2018.

In paragraaf 2 is een weergave van alle ontvangen zienswijzen opgenomen met daarbij de overwegingen van Gedeputeerde Staten en conclusie over eventuele wijzigingen die daaruit volgen. De zienswijzen die zijn ingediend door privépersonen zijn geanonimiseerd vanwege openbare publicatie van deze nota.

Ontvankelijkheid.

Alle zienswijzen zijn binnen de termijn ingediend en daarmee ontvankelijk.

Conclusies

De zienswijzen leiden niet tot aanpassing van de ontwerp tiende wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 zoals die aan Provinciale Staten wordt aangeboden ter bespreking en vaststelling.

2. Reacties op ontwerp Omgevingsverordening

Overzicht van zienswijzen en beantwoording

De ontvangen zienswijzen zijn in willekeurige volgorde in het overzicht opgenomen.

Nummer en indiener	Samenvatting	Overwegingen	Aanpassing
1. Bescherm de Delta	Bescherm de Delta kan zich niet vinden in de verhoging van het aantal toegelaten kampeermiddelen in een bestemmingsplan van 25 naar 35. Gelet op de al bestaande grote recreatieve druk op natuur en omgeving acht Bescherm de Delta deze ontwikkeling ongewenst. Verwacht wordt dat de leefbaarheid in kleine kernen verder onder druk zal komen te staan door meer verkeersbewegingen van en naar deze kampeergelegenheden. Gewezen wordt op een verhoogde stikstofdepositie in al onder druk staande natuurgebieden. Volgens Bescherm de Delta zou de verhoging van het aantal kampeermiddelen zeker mogelijk zijn als deze gekoppeld zou worden aan maatregelen van de kampeerhouder die een positieve invloed zouden hebben op kwaliteit van natuur en omgeving. Als voorbeeld wordt genoemd de afbouw van agrarische activiteiten.	De uitbreiding van het maximum aantal plaatsen op een minicamping in de Omgevingsverordening geeft uitsluitend de mogelijkheid voor gemeenten om indien gewenst uitbreidingsruimte te bieden aan minicampings. De gemeente beoordeelt of de ontwikkeling wenselijk is en welke voorwaarden er gelden voor eventuele uitbreiding. Of in een specifiek geval mogelijk effecten ontstaan zoals op de leefbaarheid in kleine kernen, verkeersbewegingen, natuur en stikstof komen dan ook in dat kader aan de orde.	De zienswijze leidt niet tot wijzigingen.

Nummer en indiener	Samenvatting	Overwegingen	Aanpassing
2. Gemeente Borsele	De gemeente Borsele geeft aan de verhoging van het aantal toegelaten kampeermiddelen in een bestemmingsplan van 25 naar 35 een verontrustende ontwikkeling te vinden. Als de kustgemeenten deze verruiming gaan benutten vrezen zij voor een mindere bezetting van de kleinschalige kampeerterreinen in het achterland van Zeeland. Dit kan het speerpunt van spreiding van toeristen in ruimte uit Bestemming Zeeland 2030 in gevaar brengen. De gemeente Borsele vraagt zich af of de mogelijke gevolgen van deze voorgenomen wijziging voldoende zijn afgewogen.	In het kader van de besluitvorming over de nieuwe Omgevingsverordening Zeeland hebben Provinciale Staten op 7 oktober jl. een amendement aangenomen om het maximum aantal plaatsen op minicampings te verhogen van 25 naar 35 eenheden. Tijdens de vergadering op 7 oktober jl. en in de toelichting bij het amendement zijn de overwegingen gedeeld die tot het besluit hebben geleid. Hieruit blijkt dat Provinciale Staten er op rekenen dat gemeenten zeer zorgvuldig en terughoudend omgaan met de extra ruimte die de provincie biedt. De gemeente beoordeelt of de ontwikkeling wenselijk is en welke voorwaarden er gelden voor eventuele uitbreiding. Uit de toelichting van het amendement blijkt dat wordt verwacht dat gemeenten alleen bestaande agrarische bedrijven met een minicamping in het hoogseizoen extra ruimte gaan bieden en alleen als het qua omgeving kan.	De zienswijze leidt niet tot wijzigingen.

Nummer en indiener	Samenvatting	Overwegingen	Aanpassing
3. HISWA-RE-CRON	De zienswijze van HISWA-RECRON ziet op de verhoging van het aantal toegelaten kampeermiddelen in een bestemmingsplan van 25 naar 35. HISWA-RECRON adviseert GS het ontwerp van de herziening van de vigerende Omgevingsverordening Zeeland 2018 voor zover dat ziet op de wijziging van artikel 2.14 lid 1 in te trekken. Er is op dit moment geen zorgvuldige en solide basis om dit besluit op te baseren. Gewezen wordt op de besluitvorming in en het aangenomen amendement door Provinciale Staten in het kader van de nieuwe Omgevingsverordening Zeeland, waarbij geen integrale afweging is gemaakt. HISWA-RECRON verwijst naar verschillende uitgevoerde onderzoeken naar de sector. Ook gaat de verhoging van het aantal toegelaten kampeermiddelen in tegen de uitgangspunten in de Kustvisie. HISWA-RECRON wijst op de kleine reguliere bedrijven die aan striktere regels moeten voldoen en door dit besluit sterk beconcurrereerd worden. Verder vraagt HISWA-RECRON zich af of het besluit niet in strijd is met de Wet markt en overheid, Europese regelgeving en of het besluit qua uitkomst wel uitvoerbaar is. Gewezen wordt op de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 2 november jl. over de bouwvrijstelling. HISWA-RECRON concludeert dat eerst een verblijfsrecreatief afwegingskader dient te worden onderzocht en een integrale afweging te worden gemaakt. De integrale afweging dient te worden gemaakt met partijen in de sector en met het maatschappelijk veld dat effecten ervaart van eventuele uitbreidingsmogelijkheden.	Wij verwijzen naar de reactie die u heeft ontvangen naar aanleiding van de brief van ZMf van 24 november jl. die namens u aan Provinciale Staten is verzonden. In die reactie zijn de toelichting en achtergrond van het op 7 oktober jl. door Provinciale Staten aangenomen amendement met u gedeeld. Daarnaast merken wij het volgende op. Het besluit tot verruiming van het aantal kampeermiddelen levert geen strijd op met de Wet markt en overheid. Het doel van deze wet is om oneerlijke concurrentie door de overheid te voorkomen als zij economische activiteiten uitvoert. Daarvan is in dit geval geen sprake. Dat sprake zou zijn van strijd met Europese regelgeving wordt door HISWA-RECRON niet nader onderbouwd. Er is ons geen Europese regelgeving bekend waarmee het besluit tot verruiming van het aantal kampeermiddelen in strijd zou kunnen zijn. Over de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 2 november jl. merken wij het volgende op. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft in die uitspraak geoordeeld dat de bouwvrijstelling stikstof niet voldoet aan het Europese natuurbeschermingsrecht. Dat betekent dat de bouwvrijstelling niet gebruikt mag worden bij bouwprojecten. Hoewel de bouwvrijstelling daarmee van tafel is, betekent dit niet dat er nu een algehele bouwstop geldt. Net als in de situatie vóórdat de bouwvrijstelling werd ingevoerd, blijft het mogelijk om per project onderzoek te doen naar de mogelijke gevolgen van de uitstoot van stikstof. Zoals gezegd geeft de verruiming in de Omgevingsverordening uitsluitend de mogelijkheid voor gemeenten om indien gewenst uitbreidingsruimte te bieden aan minicampings. De gemeente beoordeelt of de ontwikkeling wenselijk is en welke voorwaarden er gelden voor eventuele uitbreiding. Of in een specifiek geval mogelijk effecten ontstaan op de natuur komen dan ook in dat kader aan de orde.	De zienswijze leidt niet tot wijzigingen.

Nummer en indiener	Samenvatting	Overwegingen	Aanpassing
4. ZMf	ZMf is niet voor de voorgestelde wijziging van artikel 2.14 omdat een integrale afweging voor deze wijziging mist, de wijziging tegen de kustvisie ingaat en omdat belangrijke thema's zoals klimaat, ecosystemen, landschapswaarden, biodiversiteit en recreatie en verkeersdruk niet zijn afgewogen. Daarnaast zorgt de wijziging voor problemen in de drukste gebieden van Zeeland.	Wij verwijzen naar de reactie die u heeft ontvangen naar aanleiding van uw brief van 24 november jl. aan Provinciale Staten. In die reactie zijn de toelichting en achtergrond van het op 7 oktober jl. door Provinciale Staten aangenomen amendement met u gedeeld. Daarnaast merken wij het volgende op. De uitbreiding van het maximum aantal plaatsen op een minicamping in de Omgevingsverordening geeft uitsluitend de mogelijkheid voor gemeenten om indien gewenst uitbreidingsruimte te bieden aan minicampings. De gemeente beoordeelt of de ontwikkeling wenselijk is en welke voorwaarden er gelden voor eventuele uitbreiding. Of in een specifiek geval mogelijk effecten ontstaan zoals op het klimaat, ecosystemen, landschapswaarden, biodiversiteit en recreatie en verkeersdruk komen dan ook in dat kader aan de orde.	De zienswijze leidt niet tot wijzigingen.
	ZMf is van mening dat de wijziging van artikel 2.3 lid 3 subjectief en onduidelijk is. Niet duidelijk is waarom de 80% wordt losgelaten en wordt gewijzigd in 'in overgrote mate'.	Wij verwijzen naar de Nota van Antwoord bij de nieuwe Omgevingsverordening die Provinciale Staten op 7 oktober jl. hebben vastgesteld. Daarin is een toelichting gegeven op de wijziging van artikel 2.3 lid 3. De conclusie is dat het doel van de 80%-regel nog steeds relevant is, omdat in regio's met meerdere gemeenten ongewenste versnippering van bedrijfsterrainen een reëel risico blijft. Maar, om daarbij een exact percentage van 80% te hanteren, achten wij onnodig specifiek. Om die reden hebben wij voorgesteld het concrete percentage van 80 te vervangen door de algemene term 'in overgrote mate'. Dit biedt ruimte om in bedrijventerreinprogramma's een passend aanbod op te nemen, zonder naar een specifiek percentage toe te hoeven werken of rekenen. Wij zullen per programma beoordelen of er sprake is van 'in overgrote mate'.	De zienswijze leidt niet tot wijzigingen.

Nummer en indiener	Samenvatting	Overwegingen	Aanpassing
5. Van Leeuwen Advies	De heer Van Leeuwen heeft namens een aantal (rechts)personen een zienswijze ingediend. Deze (rechts)personen zijn het niet eens met de verhoging van het aantal toegelaten kampeermiddelen in een bestemmingsplan van 25 naar 35. Verwezen wordt naar het ZKA-onderzoek naar de voor- en nadelen van een dergelijke vergroting. De vergroting van het aantal kampeerplaatsen kan leiden tot verdringingseffecten die deels in strijd is met de kustvisie. Gewezen wordt op de noodzaak van een gelijk speelveld voor exploitanten van kleinschalig kampeerterreinen, nodig om de uitdagingen van de toekomst adequaat tegemoet te kunnen treden. Gedoeld wordt op de noodzakelijke vergroening en op de energietransitie. Dat laatste vinden belanghebbenden een gemiste kans waarbij als voorbeeld wordt genoemd het scheppen van mogelijkheden voor energieopwekking in het buitengebied door kleinschalige windmolens. Gemist wordt ook regelgeving die meer mogelijkheden biedt om een kwaliteitsslag te maken op kleinschalige kampeerterreinen bijvoorbeeld door het realiseren van privé-sanitair. Verder vinden belanghebbenden het een gemiste kans dat het ontwerp niet is aangegrepen om maatschappelijk ongewenste ontwikkelingen op reguliere kampeerterreinen tegen te gaan.	De waarden uit de kustvisie zijn door Provinciale Staten overgenomen in de Zeeuwse Omgevingsvisie en Omgevingsverordening Zeeland. Het beleid uit de kustvisie staat niet ter discussie. In het kader van de besluitvorming over de nieuwe Omgevingsverordening Zeeland hebben Provinciale Staten op 7 oktober jl. een amendement aangenomen om het maximum aantal plaatsen op minicampings te verhogen van 25 naar 35 eenheden. Tijdens de vergadering op 7 oktober jl. en in de toelichting bij het amendement zijn de overwegingen gedeeld die tot het besluit hebben geleid. Ook het rapport van ZKA is hierbij betrokken. Een maximale invulling van de ruimte die de provincie biedt zou kunnen leiden tot een forse toename van het aantal kampeermiddelen op minicampings. In de praktijk blijkt echter dat gemeenten deze ruimte niet maximaal benutten en er is geen reden om aan te nemen dat ze dit zullen gaan doen. Provinciale Staten rekenen erop dat gemeenten zeer zorgvuldig en terughoudend omgaan met de extra ruimte die de provincie biedt. Uit de toelichting van het amendement blijkt dat wordt verwacht dat gemeenten alleen bestaande agrarische bedrijven met een minicamping in het hoogseizoen extra ruimte gaan bieden en alleen als het qua omgeving kan. De gemeente beoordeelt of de ontwikkeling wenselijk is en welke voorwaarden er gelden voor eventuele uitbreiding. Voor een aantal punten genoemd in de zienswijze (vergroening, privé-sanitair) betekent dit dan ook dat deze aspecten worden meegenomen in de afweging en beoordeling door de gemeente. De regel in de Omgevingsverordening is eenduidig en geldt voor de hele provincie Zeeland; voor gemeenten is binnen dat kader maatwerk mogelijk. Over het tegengaan van maatschappelijk ongewenste ontwikkelingen op reguliere kampeerterreinen wordt het volgende opgemerkt. Hiervoor bestaan al beleid in de kustvisie en regels in de Omgevingsverordening, juist gericht op de kwaliteit. Voor wat betreft het scheppen van meer mogelijkheden voor energieopwekking in het buitengebied door kleinschalige windmolens geldt eveneens dat daarvoor al is voorzien in de Omgevingsverordening. Recent wordt daarin meer ruimte geboden voor kleinschalige windmolens.	De zienswijze leidt niet tot wijzigingen.

3. Conclusies naar aanleiding van inspraakreacties

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassingen in de ontwerp tiende wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018.

Colofon

Tekst

Provincie Zeeland

Contact

omgevingsvisie@zeeland.nl

www.zeeland.nl

MOTIE Burgerberaad Kernenergie

Indieners: Trees Janssens, Statenlid Partij voor de Dieren.
Inez Flameling, Statenlid PvdA
Maaïke Walraven, Statenlid GroenLinks

Provinciale Statenvergadering 10 maart 2023**Agendapunt 10 Moties niet behorende bij een agendapunt**

=====

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 10 maart 2023 ter behandeling van bovenvermeld agendapunt,

Constaterende dat:

- De Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (RLI) verwacht dat de komende jaren in politiek en samenleving debat zal plaatsvinden over de inrichting van het energiesysteem van de toekomst en de mogelijke rol van kernenergie daarin;
- De RLI in haar rapport “Splijtstof” aanbevelingen geeft hoe het kabinet het perspectief van burgers kan betrekken in de besluitvorming over kernenergie;
- Het RLI het kabinet geadviseerd heeft een burgerforum in te stellen en Minister Jetten heeft aangegeven dit een goed idee te vinden;
- Er nog geen plan ligt op welke manier of en wanneer dat burgerforum gehouden gaat worden;
- Op 2 maart jongstleden een “Meetup” over kernenergie zou plaatsvinden in de ZB in Middelburg, maar dat deze is geannuleerd omdat één van de sprekers lid zou zijn van een politieke partij;
- Ongeveer 400.000 Nederlanders lid zijn van een politieke partij, dat al die leden het recht hebben om ergens voor of tegen te zijn, en dat het niet ongebruikelijk is dat iemand die als spreker optreedt bij een bijeenkomst lid is van een politieke partij;
- Kidscolleges waarvan de aankondigende tekst pleit vóór kernenergie in diezelfde ZB wel doorgang vinden <https://dezb.op-shop.nl/3981/kids-colleges-2023/08-02-2023>;
- Er een beknopte internetconsultatie heeft plaatsgevonden vanuit Gemeente Borsele waarin de vraagstelling bij voorbaat gestuurd was richting een “ja” tegen nieuwe kerncentrales gezien er alleen gevraagd werd naar gewenste compensatie;
- Er in februari een internetconsultatie is geweest vanuit het ministerie, waarvan weinig mensen op de hoogte waren en waarvan de vraagstelling eveneens als sturend werd ervaren: <https://www.laka.org/nieuws/2023/veel-sturende-vragen-bij-raadpleging-over-energietransitie-18551>;
- Het onderwerp passend is voor het houden van een burgerforum zoals omschreven in de op 3 februari 2023 door Provinciale Staten vastgestelde “Visie op Participatie”;

Overwegende dat:

- De wenselijkheid of onwenselijkheid van de bouw van nieuwe kerncentrales in Zeeland met name de Zeeuwse bevolking aangaat;

- De behoefte aan meer informatie zeer groot is;
- Het Zeeuwse Provinciebestuur een leidende rol kan spelen in de organisatie van het gewenste burgerforum / burgerberaad;
- Gezien de reikwijdte van de invloed van nieuwe kerncentrales in Zeeland, alle inwoners van Zeeland hierbij betrokken moeten worden;
- Een burgerberaad hiervoor het meest aangewezen instrument is;
- Vanuit het ministerie de toezegging is gedaan dat er een burgerberaad wordt georganiseerd, hetgeen er op wijst dat de overheid er wel positief tegenover staat, en er wel budget is maar dat er nog geen waarneembaar bewijs is dat er daadwerkelijke voorbereidingen worden getroffen om een burgerberaad te organiseren;

Verzoeken het college van GS:

- Een Burgerberaad Kernenergie te laten organiseren door een onafhankelijke partij;
- Daarbij inwoners uit heel Zeeland te betrekken;
- Zorg te dragen voor objectieve, goed begrijpelijke en toegankelijke informatie voorafgaand aan het burgerberaad;
- Daarbij de hulp in te roepen van de Rijksoverheid en het budget aan te vragen dat daarvoor gereserveerd is door de Rijksoverheid;
- Hiermee zo spoedig mogelijk te starten.

En gaan over tot de orde van de dag:

Trees Janssens, Statenlid Partij voor de Dieren.

Motie 'Eerlijke CO2-prijs'

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op vrijdag 10 maart 2023,

Constaterende dat

- De provincie Zeeland een belangrijke verantwoordelijkheid heeft in het voorkomen van de effecten van klimaatverandering;
- De provincie Utrecht als eerste Nederlandse overheid een eerlijke CO2-prijs heeft laten berekenen en hiermee rekening houdt bij het maken van beleidsafwegingen en keuzes ¹
- De provincie Utrecht andere overheden uitdaagt om haar voorbeeld te volgen;

Overwegende dat

- Een CO2-prijs pas 'eerlijk' is als er sprake is van een gelijke weging van het welzijn van zowel de huidige als toekomstige generaties;

Verzoekt het college van Gedeputeerde Staten

- Na te gaan hoe een eerlijke CO2-prijs zorgvuldig geborgd kan worden binnen provinciale beleidsafwegingen;
- PS uiterlijk eind 2023 te informeren over de gevolgen hiervan en mogelijkheden hierin;

En gaat over tot de orde van de dag,

D66 Zeeland Partij van de Arbeid

Ton Veraart Inez Flameling

bronnen:

¹ <https://www.provincie-utrecht.nl/actueel/nieuws/provincie-utrecht-gebruikt-als-eerste-overheid-nederland-een-eerlijke-co2-prijs>

Partij voor
de Dieren
Zeeland

Statenfractie
Zeeland

Motie 'Right to Repair'

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op vrijdag 10 maart 2023,

Constaterende dat:

- Er door het Europees Parlement regels zijn aangenomen omtrent het reparatierecht, maar deze tot op heden nog niet in werking zijn getreden;

Overwegende dat:

- De mogelijkheid om producten te kunnen repareren een belangrijk onderdeel is van de circulaire economie;
- Het recht op reparatie consumenten de mogelijkheid geeft om producenten aan te spreken op hun verantwoordelijkheid om duurzamer te ondernemen;
- Er bij bedrijven veel aandacht is voor recycling, maar minder voor het reparatievriendelijk maken van hun producten;
- Het provinciebestuur hierbij aan knoppen kan draaien;

Verzoekt het college van Gedeputeerde Staten:

- Om in 2023 samen met het bedrijfsleven een convenant/intentieverklaring/samenwerkingsovereenkomst op te stellen, waarin afspraken staan om het recht van reparatie een plek te geven in de Zeeuwse economie;
- Bij het maken van deze afspraken het bedrijfsleven, de gemeenten en sociale werkvoorzieningen te betrekken;
- Na het tekenen van het convenant een campagne op te zetten om dit onder het gehele bedrijfsleven te promoten;
- PS uiterlijk eind 2023 over de voortgang te informeren.

En gaat over tot de orde van de dag,

D66 Zeeland
Ton Veraart

GroenLinks
Maaïke Walraven-Janssen

Partij voor de Dieren
Trees Janssens

Partij van de Arbeid
Ralph van Hertum

CDA

Motie 'Vervangen fiche Law Delta'

Provinciale Staten, in vergadering bijeen op vrijdag 10 maart 2023,

Constaterende dat:

- Het fiche Law Delta (hierna fiche B) en het op te richten Justitieel Complex Vlissingen (hierna JCV) relatief weinig bijdragen aan de doelstelling van het compensatiepakket Wind in de Zeilen, te weten uitbreiding werkgelegenheid en versterking economische structuur in Vlissingen en Zeeland ;
- Er ondertussen evenveel vertraging optreedt als er al tijd is verstreken; in drie jaar tijd al drie jaar afstel;
- De hierdoor gestegen en nog stijgende kosten leiden tot extra onzekerheid over realisatie van het project;
- De urgentie vanuit het ministerie van Justitie & Veiligheid voor JCV minder groot is door ontwikkelingen elders in het land; onder andere in Vught;
- Gemeente Vlissingen zo nog langer verstoken blijft van compensatie voor het wegvallen van de Marinierskazerne;
- Financiële middelen voor het compensatiepakket en dit fiche zijn gereserveerd als extracomptabel bij het ministerie van Binnenlandse Zaken;

Overwegende dat:

- Een snelle en volledige uitvoering van de onderdelen van het compensatiepakket belangrijk is voor Zeeland en Vlissingen;
- Er risico's verbonden zijn aan het reeds opgetreden uitstel en de geringe invloed van Zeeuwse partners op uitvoering op dit project;

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- Naar het Rijk te communiceren dat de Provincie Zeeland geen vertrouwen meer heeft in tijdige realisatie van het fiche B en de daaraan verbonden effecten, en dat dit fiche dus beter vervangen zou kunnen worden;
- Samen met Gemeente Vlissingen op te trekken bij het bepalen van nieuwe en betere doelen en bestemmingen;
- Te zoeken naar andere projecten en/of ontwikkelingen in Vlissingen met als doel versterking van de economische structuur;
- Te toetsen of die projecten en/of ontwikkelingen passen binnen het budget dat vrij zou komen door het vervangen van het fiche JCV;

En gaat over tot de orde van de dag.

D66 Zeeland Partij voor Zeeland

Ton Veraart Bertie Steur

Toelichting motie:

De D66-fractie heeft in het verleden al aangegeven weinig heil te zien in het fiche JCV zoals vastgelegd in het compensatiepakket Wind in de Zeilen. Innovaties binnen gevangenisbeveiling, waar steeds meer digitaal en elektronisch wordt gedaan, en ontwikkelingen bij o.a. de EBI in Vught maken het onwaarschijnlijk dat dit fiche een significante bijdrage aan de Zeeuwse danwel Vlissingse economie zal leveren.

Nu het project drie jaar vertraging oploopt, de kosten daardoor stijgen en de urgentie bij het Rijk lijkt te verdwijnen, denkt D66 dan ook dat het verstandig is om teleurstellingen te voorkomen en zelf de stekker uit dit fiche te trekken.

Hoewel D66 in principe meer ziet in het overmaken van de extracomptabel bij Binnenlandse Zaken neergezette gelden, zodat Gemeente Vlissingen en Provincie Zeeland zich samen over nieuwe doelen kunnen buigen, zou de Artikel 12-status van Vlissingen daarbij voor problemen kunnen zorgen. Zodoende vragen wij in deze motie niet direct om het geld van het Rijk, maar wel

o
m

h
e
t

s
a
m
e
n

z
o
e
k
e
n

n
a
a
r

e
e
n

n
i
e
u
w
e
,

b
e
t
e
r
o

SP Statenfractie Zeeland
Postbus 6001 4330 LA Middelburg
zeeland@sp.nl
www.zeeland.sp.nl

Motie niet behorend bij een agendapunt

Motie energievoorziening in provinciale handen.

Van het lid G. van Unen

Provinciale Staten van Zeeland in vergadering bijeen op 10 maart 2023

Constaterende dat:

- de Nederlandse energiemarkt vergaand is geliberaliseerd en geprivatiseerd en dat daarmee publieke zeggenschap over een basisbehoefte is verschoven naar de markt;
- uit onderzoek in opdracht van Energie Beheer Nederland blijkt dat 6 op de 10 mensen vindt dat de energievoorziening volledig moet worden georganiseerd door de overheid en niet (meer) door de markt;

Overwegende dat:

- we door de verkoop van Delta kwetsbaar zijn geworden door de afhankelijkheid van commerciële energiebedrijven voor onze energievoorziening;

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

1. te laten onderzoeken hoe de publieke belangen in de provinciale energievoorziening beter geborgd kunnen worden bijvoorbeeld met het oprichten van een nieuw provinciaal energiebedrijf;
2. dit onderzoek te voorzien van een appreciatie en voorstellen en deze aan de Provinciale Staten te doen toekomen uiterlijk voor het zomerreces.

En gaat over tot de orde van de dag.

Hoogachtend,

Ger van Unen

Provinciale Statenfractie SP

SP Statenfractie Zeeland
Postbus 6001 4330 LA Middelburg
zeeland@sp.nl
www.zeeland.sp.nl

Motie niet behorend bij een agendapunt

Motie legalisatie PAS-melders

Van het lid G. van Unen

Provinciale Staten van Zeeland in vergadering bijeen op 10 maart 2023

Constaterende dat:

- Er zeker nog 53 PAS-melders in Zeeland zijn die nog niet zijn gelegaliseerd;
- De Provincie daarvoor wacht op de door het Rijk beschikbaar gestelde stikstofruimte;
- De legalisatie van PAS-melders in heel Nederland ingewikkeld blijkt;
- Door de handhavingsverzoeken in Overijssel er extra druk is gekomen op de legalisatie;
- De legalisatie wel tot 2025 of nog langer kan duren.

Overwegende dat:

- Het onevenredig, ongewenst, oneerlijk en ongepast is om deze boeren die de dupe zijn van het door de PAS-regeling verkeerd uitgevoerde stikstofbeleid, nog langer in onzekerheid te laten;
- De Provincie hier een eigen, belangrijke verantwoordelijkheid heeft en die niet van “Den Haag” kan af laten hangen;
- Er veel stikstofruimte te koop is in Nederland, die in Zeeland voor de uitkoop van PAS-melders kan worden gebruikt (<https://www.ammoniakrechten.nl/>) en waarvan 30% aan de natuur toevalt.

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

1. Op korte termijn te onderzoeken hoe de stikstofrechten voor PAS-melders kunnen worden aangekocht;

SP Statenfractie Zeeland
Postbus 6001 4330 LA Middelburg
zeeland@sp.nl
www.zeeland.sp.nl

Motie niet behorend bij een agendapunt

Motie legalisatie PAS-melders

Van het lid G. van Unen

2. Dit onderzoek te voorzien van een appreciatie en voorstellen en deze zo snel mogelijk, doch uiterlijk voor het zomerreces te doen toekomen aan de Provinciale Staten.

En gaat over tot de orde van de dag.

Hoogachtend,

Ger van Unen

Provinciale Statenfractie SP

MOTIE: Generaal pardon PAS-melders

Provinciale Staten van Zeeland, bijeen op vrijdag 10 maart 2023,

Constaterende dat:

- de Rijksoverheid ondernemers die in het verleden te goeder trouw geïnvesteerd hebben in hun bedrijf met in achtneming van de toen geldende wetgeving nu volkomen in de kou laten staan;

Overwegende dat:

- ondernemers in het verleden volkomen ter goeder trouw geïnvesteerd hebben in hun bedrijf;
- Zij nu plotseling geconfronteerd worden met andere regels die bedrijfsvoering onmogelijk maken;

Draagt het college op:

bij het Rijk aan te dringen op een Generaal Pardon voor alle PAS-melders in de Provincie Zeeland dat geldt voor de tijd dat de ondernemers die toendertijd ter goeder trouw geïnvesteerd hebben in hun bedrijf verantwoordelijk zijn voor de bedrijfsvoering.

En gaat over tot de orde van de dag,

Statenfractie Fractie Van Hoecke FVH

Eelco Van Hoecke

MOTIE: aandringen bij rijksoverheid/ het kabinet op aanpassen van de landelijke stikstofnormen

Provinciale Staten van Zeeland, bijeen op vrijdag 10 maart 2023,

Constaterende dat:

- de normen met betrekking tot actieve stikstofverbindingen in Nederland zo'n 140 keer strenger zijn dan die in Duitsland;
- voorts constaterende dat er geen enkel serieus milieu of natuurprobleem speelt met betrekking tot onze stikstofdeposities;

Draagt het college op:

bij het Rijk/ het kabinet aan te dringen het Besluit natuurbescherming aan te passen en de Nederlandse stikstofdrempelwaarde gelijk te trekken met de drempelwaardes in Duitsland, opdat onmiddellijk weer gebouwd kan worden, boeren niet gesaneerd hoeven worden en de maximumsnelheid niet verlaagd hoeft te worden.

En gaat over tot de orde van de dag,

Statenfractie Fractie Van Hoecke FVH

Eelco Van Hoecke

FVD

FVH**MOTIE: Protest aantekenen tegen de opvang van nog meer statushouders in Zeeland en bij de landelijke overheid aandringen op een asielstop.**

Provinciale Staten van Zeeland, bijeen op vrijdag 10 maart 2023,

Constaterende dat:

- de Rijksoverheid niks concreets doet om de asielinstroom effectief in te dammen met als gevolg steeds meer druk op de Zeeuwse woningmarkt door opvang van steeds meer statushouders;

Overwegende dat:

- de landelijke overheid het probleem van een ongebreidelde asielinstroom creëert;
- dit vervolgens over de schutting gooit bij de Provincies en Gemeentes;
- waardoor woningen voor Zeeuwse woningzoekenden nog schaarser worden.

Draagt het college op:

bij het Rijk protest aan te tekenen tegen de extra inspanningsverplichting voor het huisvesten van nog meer statushouders en aan te dringen tot een asielstop.

En gaat over tot de orde van de dag,

Statenfractie Fractie Van Hoecke FVH

Eelco Van Hoecke

**Forum
voor
Democratie**

FVH

MOTIE: CONTANT BETALEN VAN CRUCIAAL BELANG

Ingediend door de Fractie Forum voor Democratie ten behoeve van de vergadering van de Staten van Zeeland, bijeen op vrijdag 10 maart 2023

Constaterende dat:

- Er krachten zijn waarbij toegewerkt wordt naar volledige digitaal betalen
- In Zeeland oa bij de provinciale veerboot Vlissingen-Breskens al niet meer contant kan worden betaald en dit ondanks toezeggingen nog steeds niet is verholpen
-

Overwegende dat:

- Contant geld een wettig betaalmiddel is
- Mensen er vaak persoonlijk voor kiezen of soms niet anders kunnen dan contant te betalen. Sommige mensen hebben geen betaalkas of bankrekening, bijvoorbeeld kinderen of mensen waarbij de bankrelatie is opgezegd
- Digitaal en elektronisch betalen automatisch gepaard gaat met een verlies van privacy
- Bij uitval van de bancaire systemen – voor welk risico regelmatig wordt gewaarschuwd – er teruggevallen moet kunnen worden op contant geld en contant geld derhalve een cruciale rol heeft

Provinciale Staten spreken als mening uit dat:

- Het in Zeeland op zo veel mogelijk plaatsen mogelijk moet blijven contant te betalen
- De provincie in geen geval een actieve rol mag spelen in het doen verdwijnen van contant geld.

En gaat over tot de orde van de dag.

Martin Bos

Robert Koevoets

Fred Walravens

Eelco van Hoecke

FVD

FVD

FVD

FVH

Forum
voor
Democratie

Motie: Geen solarpanelen op vruchtbare grond

Fractie Forum voor Democratie Zeeland

Behandeling in de vergadering van Provinciale Staten van Zeeland op vrijdag 10 maart 2023

Constaterende dat:

- Er in Zeeland er kennelijk een 'proef' heeft plaatsgevonden afgelopen jaren met het plaatsen van solarpanelen op Zeeuwse dijken ihkv het onderzoek "Zon op dijken".
- Provinciale Staten niet is betrokken bij de beslissing dergelijke 'proeven'
- Gebleken is dat het gras en ander plantenleven is afgestorven onder die solarpanelen

Overwegende dat:

- Er in Zeeland geen draagvlak is voor industrialisering van vruchtbare grond dmv solarpanelen.
- Zowel de productie als het afval van de solarpanelen na hun relatief korte levensduur zeer belastend is voor het milieu'
- Solarpanelen leiden, los van hun milieu-impact - tot een uitermate verrommeling van het landschap
- Groene dijken zich uitstekend lenen voor begrazing en zodoende kunnen bijdragen in onze voedselvoorziening.
- Groene dijken behoren bovendien tot ons cultureel landschappelijk erfgoed.

Spreekt als haar mening uit dat:

In Zeeland grond die geschikt is voor landbouw, recreatie of woningbouw nimmer mag worden gebruikt voor solarpanelen, ook niet in het kader van 'proef' of 'onderzoek'. Dat geldt ook voor onze dijken.

Fractie Forum voor Democratie

M. Bos

F. Walravens

R. Koevoets

Motie: NEE tegen de 15-minuten City in Zeeland

Fractie Forum voor Democratie Zeeland

Behandeling in de vergadering van Provinciale Staten van Zeeland op vrijdag 10 maart 2023

De Staten van Zeeland

Constateren dat:

- Vanuit het World Economic Forum (WEF) plannen zijn ontwikkeld voor zogenaamde “15-minute-cities”.
- Dat deze plannen – onder het mom van ‘klimaat’ - feitelijk een dystopische toekomst schetsen waarin burgers worden opgesloten in hun stad en zich niet verder dan 15 minuten mogen verplaatsen.
- In Oxford, Verenigd Koninkrijk, welke stad nauw samenwerkt met het WEF een pilot is uitgerold van een dergelijke ‘15-minute-city’, waarbij er enorm veel protest is tegen deze vrijheidsbeperkende maatregelen.
- Hoewel dergelijke plannen aanvankelijk worden gepresenteerd zonder het element ‘dwang’, gaan zij gepaard met grootschalige controle. Bovendien zijn er voorstellen om boetes te koppelen aan het te vaak reizen buiten de ‘eigen zone’.

Overwegen dat:

- Ook in Nederland de plannen voor ‘15-minuten-steden’ oprukken, waaronder Utrecht.
- Het vrije karakter van onze provincie zich niet verdraagt met de vrijheidsbeperkende maatregelen die een ‘15-minuten’-regime (uiteindelijk) met zich meebrengen.

Spreken als hun mening uit dat:

In de Provincie Zeeland zal geen sprake zijn van de implementatie van of proeven met ‘15-minuten’-steden en/of vergelijkbare concepten (10-minuten, 20-minutensteden enz.)

Fractie Forum voor Democratie

M. Bos

F. Walravens

R. Koevoets

Motie: NEE tegen 'Smart City' in Zeeland

Fractie Forum voor Democratie Zeeland

Behandeling in de vergadering van Provinciale Staten van Zeeland op vrijdag 10 maart 2023

De Staten van Zeeland

Constateren dat:

- Vanuit het World Economic Forum (WEF) plannen zijn ontwikkeld voor zogenaamde "Smart City"
- Dit plan inhoudt dat middels "The Internet of things", IoT, ongevraagd de data worden geoogst van eenieder die zich in het betreffend gebied met een smartphone of tablet verplaatst.
- In Apeldoorn dit door het gemeentebestuur zonder inspraak van de burgers is doorgedrukt, waarna de inwoners van Apeldoorn zich voor een voldongen feit zagen geplaatst.
- Deze data worden geoogst middels een zeer grote hoeveelheid 5G-masten, die tevens een immense toename van de elektromagnetische straling met zich meebrengt.
- De data in bezit komen van een private partij

Overwegende dat:

- het ongewild en ongevraagd subject worden van het oogsten van data uit mobiele toestellen van de burger zich niet verhoudt met een open en vrije samenleving
- onnodige exponentiele toename van elektromagnetische straling zeer onwenselijk is
- het algemeen privacy- en gezondheidsbelang dat hiermee gemoeid is, de individuele belangen van een gemeente en een private partij, zoals daar in Apeldoorn sprake van was, overstijgt.
- het belang van de Zeeuwse burger en zich in Zeeland bevindende bezoeker of toerist is gelegen in het zich ongemoeid te kunnen verplaatsen zonder dat ongevraagd, ongewild en onwetend zijn data uit zijn telefoons of tablets worden geoogst.

Spreken als hun mening uit dat:

In de Provincie Zeeland zal geen sprake zijn van de implementatie van of proeven met zgn. 'Smart City'.

Draagt op aan Gedeputeerde Staten om:

Binnen de overlegorganen en overlegmomenten met de Zeeuwse overheden uit te dragen dat 'Smart City' in Zeeland onwenselijk is.

Fractie Forum voor Democratie

M. Bos

F. Walravens

R. Koevoets

MOTIE Een robuuste, klantvriendelijke RUD voor een gezond en veilig Zeeland

MOTIE VAN DE LEDEN J. VAN DE VELDE, J.L. KOOL-BLOKLAND, G. TEMMINK, M.A. LIPPENS-DE REU, T. VERAART, H.J. VAN GEESBERGEN, C. JACOBUSSE, W. WILLEMSE, G. VAN UNEN, H.G.A. STEUR

Provinciale Staten van Zeeland in vergadering op 9 maart 2023**Constaten dat:**

- In de commissievergadering van 17 februari 2023 het rapport 'Robuuste milieutaken Zeeland' is besproken dat in opdracht van de Provincie Zeeland is opgesteld.
- Provinciale Staten geen besluitvormende rol hebben over het rapport en het document nu verder besproken wordt in het AB van de RUD.

Zijn van oordeel dat:

- Het van belang is om als Provinciale Staten richting te geven aan de uitkomsten van het rapport en die richting te delen met de vertegenwoordiger van de Provincie in het AB en alle gemeenteraden.

Dragen Gedeputeerde Staten op om in het AB van de RUD in te brengen dat:

- Voor de toekomstbestendigheid van de RUD van groot belang is dat niet op hetzelfde spoor wordt doorgegaan, mede in het licht van wettelijke eisen en het alarmerende rapport van Van Aartsen.
- Betere samenwerking in Zeeland noodzakelijk is om de RUD overeind te houden, mits de organisatie efficiënt en robuust ingericht wordt met inbreng van taken vanuit alle overheden.
- Het rapport, mede gebaseerd op de inbreng van volksvertegenwoordigers, een duidelijke koers biedt over de onderwerpen die in Zeeland spelen en waar aan gewerkt moet worden.
- Naast de onderwerpen uit het rapport expliciet aandacht te hebben voor werkzaamheden om ondermijning in Zeeland tegen te gaan, gemeente-overstijgende milieuproblematieken aan te pakken en hierin te adviseren en toezicht in het buitengebied verder te versterken na eerdere oproepen van Provinciale Staten.
- De financieringssysteem PxQ op te heffen conform de aanbevelingen in het rapport zodat de organisatie efficiënter kan werken met minder administratieve druk.
- Gedeputeerde Staten samen met het AB van de RUD in gesprek gaan met het kabinet om extra middelen te realiseren voor Zeeland om aan de wettelijke eisen in dit deel van Nederland te kunnen voldoen gelet op de omvang van gemeenten en provincie.
- Alles in het werk wordt gesteld om binnen de RUD organisatorische veranderingen door te voeren zodat openstaande vacatures worden verminderd en er voldoende expertise en capaciteit aanwezig is om de taken op een efficiënte wijze uit te voeren.
- De dienstverlening van de RUD zodanig wordt ingericht dat er op een klantvriendelijke wijze wordt meegedacht met mogelijkheden ten aanzien van vergunningverlening, zeker gelet op de komst van de Omgevingswet.

En verzoeken de griffie om:

- De inhoud van deze motie met alle gemeenteraden in Zeeland en het Waterschap te delen.

En gaan over tot de orde van de dag.

J. van de Velde
SGP

J.L. Kool-Blokland
CDA

G. Temmink
GroenLinks

M. Lippens-De Reu
PvdA

T. Veraart
D66

H.J. van Geesbergen
VVD

C. Jacobusse
CU

W. Willemse
50PLUS

G. van Unen
SP

H.G.A. Steur
Partij voor Zeeland

Motie: Red de Bredabus met schone diesel

Fractie Forum voor Democratie Zeeland

Behandeling in de vergadering van Provinciale Staten van Zeeland op vrijdag 10 maart 2023

De Staten van Zeeland

Constateren dat:

- In het Bestuursakkoord Zero Emissie Bus de betrokken partijen zijn overeengekomen dat zij gezamenlijk streven naar een volledig emissievrij regionaal busvervoer in 2030.
- Vanaf 2025 alle nieuwe OV-bussen zero emissie moeten zijn
- In het bestuursakkoord Zero Emissie Bus doelstellingen zijn geformuleerd, waaronder:
 1. Uiterlijk 2025 zijn alle nieuw instromende bussen emissievrij aan de uitlaat (*tank-to-wheel*).
 2. De nieuwe bussen maken in 2025 gebruik van 100% hernieuwbare energie of brandstof, die met het oog op economische ontwikkeling zoveel mogelijk regionaal wordt opgewekt.
- Er voor de nieuwe OV-concessie die loopt van 2025 – 2030, sprake is van een overgangperiode die het mogelijk maakt met bestaande of nieuwe conventionele dieselbussen te blijven rijden.

Overwegen dat:

- In de nieuwe OV-concessie die gaat lopen van 2025 tot 2030 beraamd is dat de kosten voor de Bredabus stijgen van 1 miljoen naar 1,6 miljoen per jaar.
- Deze stijging grotendeels wordt veroorzaakt door het ontbreken van de nodige elektrische laadinfrastructuur waarvan de noodzaak veroorzaakt wordt doordat zero-emissie gelijkgesteld is aan elektrische aandrijving in de Zeeuwse regionale mobiliteitsstrategie.
- De huidige aanpak van het College voor de nieuwe concessie verdere drastische verschrapping van het Zeeuwse OV-aanbod inhoudt, waarvan o.a. de Bredabus de dupe dreigt te worden.

Spreken als hun mening uit dat:

- De Bredabus in haar huidige opzet moet blijven rijden.
- Het mogelijk moet blijven dat in de nieuwe OV-concessie van 2025 – 2030 gebruik kan worden gemaakt van de huidige dan wel van voor 2025 nieuw aangeschafte dieselbussen

- In het uiterste geval het gebruik van Hydrotreated Vegetable Oil (HVO) te overwegen als energiedrager
- Het College verzocht wordt bovenstaande wensen om te zetten voor de nieuwe OV-concessie van 2025 – 2030.

Fractie Forum voor Democratie

M. Bos

F. Walravens

R. Koevoets

Motie OV Zeeland

Van de leden Ralph van Hertum, Eddy Heerschop, Inez Flameling, Marion Lippens (PvdA), Maaïke Walraven, Gerwi Temmink (GroenLinks), George Lernout en Willem Willemse van 50PLUS, Maarten Janssens (CDA), Bertie Steur (PvZ), Peter van Dijk (PVV), Ger van Unen, Alex de Burger (SP), Ton Veraart (D66), Trees Janssens (PvdD), Lars Jacobusse, Jan Henk Verburg (CU), Vincent Bosch (lijst Bosch)

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op vrijdag 10 maart 2023:

Constaten dat

- De provincie Zeeland het plan van eisen voor de nieuwe concessie voor het Zeeuwse openbaar vervoer ter consultatie aan de markt en de gemeentelijke overheden heeft voorgelegd.
- Verschillende gemeenten bezorgd hebben gereageerd over de dreigende schrapping van vaste buslijnen, zoals buslijnen 10, 19, 23, 27, 31, 53 en 56.
- Dorpsraden zich zorgen maken over het conceptplan van eisen, bijvoorbeeld de dorpsraad van 's Heer Arendskerke, die een brief aan de provincie heeft gestuurd.
- De provincie op basis van deze reacties een definitief plan van eisen aan de markt gaat voorleggen.

Zijn van mening dat

- Het Zeeuwse openbaar vervoer belangrijk is voor de leefbaarheid van de dorpen in onze provincie.
- Communicatie met de andere overheden en reizigers over de ontwikkelingen rondom de nieuwe concessie belangrijk is.
- Het belangrijk is dat Provinciale Staten stap voor stap op de hoogte worden gehouden van de ontwikkelingen rondom de nieuwe concessie.
- Reizigers zich zorgen maken over de toekomst van het Zeeuwse openbaar vervoer. Zij benoemen punten als betaalbaarheid, toegankelijkheid, bereikbaarheid en duurzaamheid.
- Het conceptplan van eisen ingaat op verbeteringen voor de toegankelijkheid, bereikbaarheid en de duurzaamheid van het openbaar vervoer.
- Veel chauffeurs en reizigers de zeer hoge kosten per busrit onbetaalbaar vinden, in een tijd waarin de inflatie hard toeslaat in de portemonnee van de inwoners van Zeeland.
- De kosten voor reizigers om met het openbaar vervoer te reizen veel te hoog liggen.

Roepen Gedeputeerde Staten op om

- Met de gemeenten en inwoners in gesprek te gaan hoe de aangedragen zorgen over het openbaar vervoer kunnen worden vertaald in de definitieve versie van het plan van eisen.
- Te bezien of maatschappelijk relevante lijnen, zoals genoemd bij de constateringen, behouden kunnen worden of dat er zekerheid is voor reizigers voor een aanvaardbaar alternatief.
- PS mee te nemen in de opbrengsten van de consultatieronde van het conceptplan van eisen.

- Mochten er extra financiën nodig zijn voor het nieuwe vervoersplan bovenop de huidige budgetten, terug te komen naar de Provinciale Staten.
- De nieuwe Provinciale Staten van Zeeland stap voor stap op de hoogte te houden van de ontwikkelingen rondom de nieuwe concessie en vooral op het punt van de aanpassingen die GS wil doen voor het definitieve plan van eisen.
- Onderzoek te doen naar het betaalbaar maken van het Zeeuws openbaar vervoer, voor alle Zeeuwen. De resultaten van dit onderzoek zo snel mogelijk met de nieuwe Provinciale Staten te delen.

Forum
voor
Democratie

MOTIE „Internationale Dag van het Gezin“

De Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 10.03.2023

constateren dat:

- het op maandag 15 mei 2023 het Wereldfamiliedag (Internationale Dag van het Gezin) is;
- dit een dag is waarop wordt stilgestaan bij het belang van het gezin;

overwegen dat:

- de waarde van het gezin van heilig belang is voor de samenleving;
- het gezin steeds meer op de achtergrond gesteld wordt;
- het om de samenleving draaiende te houden van belang is dat het gezin het fundament vormt van de samenleving;

verzoeken het college:

- op 15 mei 2023 activiteiten rond de Internationale Dag van het Gezin te organiseren in en rond het Provinciehuis;
- zo nodig een voorstel aan de Staten te zenden om hier gepast budget voor beschikbaar te stellen;
- Zeeuwse gezinnen in het Provinciehuis uit te nodigen voor deze dag;

en gaan over tot de orde van de dag;

Martin Bos;
Fred Walravens;
Robert Koevoets.

Forum
voor
Democratie

MOTIE „Artikel 1 van de Grondwet moet nageleefd worden“

De Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 10.03.2023

constateren dat:

- artikel 1 van de Grondwet luidt „Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, handicap, seksuele gerichtheid of op welke grond dan ook, is niet toegestaan“;
- eenieder, dus ook overheden en private instellingen en bedrijven de wet dienen na te leven;
- er helaas nog steeds mensen vanwege onrechtmatige gronden worden gediscrimineerd;

overwegen dat:

- het goed zou zijn als iedereen zich rekenschap geeft van het eerste artikel van de Grondwet;

spreken als hun mening uit:

- dat het onaanvaardbaar is dat er nog steeds mensen onrechtmatig worden gediscrimineerd;

spreken als hun wens en bede uit:

- dat wij naar een samenleving mogen gaan waarin niemand meer onnodig en onrechtmatig zal worden gediscrimineerd en dat eenieder daar naar eigen vermogen een bijdrage aan zal leveren;

en gaan over tot de orde van de dag;

Martin Bos;
Fred Walravens;
Robert Koevoets.

MOTIE „Niet ontpolderen, maar inpolderen“

De Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 10.03.2023

constateren dat:

- de voedselzekerheid en betaalbaarheid van het leven voor de “gewone Zeeuwen” steeds verder onder druk komen te staan. Dit roept de vraag op of het ingezette landbouwbeleid aanpassing behoeft;
- Onze vissers zien hun visgronden steeds verder afnemen door de komst van nog meer wind- en natuurparken op zee;
- de Hedwigepolder onder water is gezet en is geworden tot één grote blubberzooi (waar de concentraties PFAS hoger liggen dan voor de ontpoldering);

overwegen dat:

- het goed zou zijn om te bezien waar gebieden ingepolderd kunnen worden;
- het goed zou zijn met de Rijksoverheid, de Vlaamse overheid, de gemeente Hulst en alle andere betrokkenen en belanghebbenden te bezien hoe de Hedwige opnieuw ingepolderd kan worden;

spreken als hun mening uit:

- tegen iedere vorm van ontpoldering te zijn, dus ook tegen de plannen voor zogenaamde “wisselpolders”;
- wij niet moeten ontpolderen, maar moeten inpolderen en daar nieuwe innovatieve technieken en toepassingen niet bij uit te sluiten;
- het goed zou zijn alle windmolens op zee af te breken;
- nieuw land te creëren voor de Zeeuwse kust;

verzoeken Gedeputeerde Staten:

- om met de Rijksoverheid, de Vlaamse overheid, de gemeente Hulst en alle andere betrokkenen en belanghebbenden te bezien hoe de Hedwige opnieuw ingepolderd kan worden;
- te onderzoeken waar en hoe nieuw land inpoldert kan worden voor de functies wonen, recreëren, versterking kustlijn, aquacultuur, visserij en landbouw;

en gaan over tot de orde van de dag;

Martin Bos;
Fred Walravens;
Robert Koevoets.

MOTIE „Boerenland in Boerenhand: niet onteigenen van boeren“

De Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 10.03.2023

constateren dat:

- de EU wil dat minimaal 10% van de boeren hun bedrijf zal beëindigen;
- Nederland middels een convenant met het WEF zich ingeschreven heeft als pilootland om een fors aandeel te leven in de decimatie van de boerenstand;
- in het debat aangaande het zgn. stikstofprobleem er veelvuldig gesproken wordt over het uitkopen en zo mogelijk zelfs onteigeningen van boeren;

overwegen dat:

- het belangrijk is om op verantwoordelijke wijze intensieve landbouw in Zeeland te behouden;
- boeren gerust geheel of gedeeltelijk – op vrijwillige wijze- over mogen gaan naar biologische landbouw of kringlooplandbouw;

spreken als hun mening uit:

- de Zwarte Piet voor het zgn. stikstofprobleem niet bij de boeren neergelegd moet worden;
- er geen (gedwongen) uitkoopregelingen voor boeren moeten zijn i.h.k.v. stikstofbeleid of biodiversiteitsbeleid;
- dat als er onverhoopt toch sprake is uitkoop of onteigening van boeren er geen beroepsverbod mag gelden voor deze boeren;

en gaan over tot de orde van de dag;

Martin Bos;
Fred Walravens;
Robert Koevoets.

MOTIE „Westerscheldetunnel nu Tolvrij“

De Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 10.03.2023

constateren dat:

- de Westerscheldetunnel, via een vennootschap, in eigendom is van de Provincie Zeeland;
- de Provincie Zeeland eigenstandig kan bepalen dat de Westerscheldetunnel tolvrij moet worden;
- de Westerscheldetunnel nog steeds niet tolvrij is;
- de partijen die de nationale regering vormen en enkele andere partijen voorstander zijn van rekeningrijden en dat dit naar verwachting in 2030 zal ingaan;
- Zeeland de enige provincie is die haar eigen vitale infrastructuur financiert;

overwegen dat:

- het goed zou zijn om de Westerscheldetunnel tolvrij te maken;
- als het uitstel van het afschaffen van de tol bij de Westerscheldetunnel nog langer gaat duren, de Zeeuwen dan straks met de invoering van het rekeningrijden (bijna) geen enkele dag zonder extra te betalen door de Westerscheldetunnel kunnen rijden;

dragen Gedeputeerde Staten op:

- om de tolheffing bij de Westerscheldetunnel per omgaande op te heffen;
- om de gelden die nodig zijn om de gedeelde dividendopbrengsten te compenseren met de gelden van het compensatiepakket Marinierskazerne Vlissingen;

en gaan over tot de orde van de dag;

Martin Bos;
Fred Walravens;
Robert Koevoets.

Voorzitter Provinciale Staten van Zeeland
Postbus 6001
4330 LA Middelburg

Onderwerp	Zaaknummer	Behandeld door	Verzonden
Brief van GS aan advocaat mr. E. Pasman	256215		

Middelburg, 31 januari 2023

Geachte voorzitter,

Op 27 december 2022 zond advocaat mr. E. Pasman namens cliënten Kotra Logistics bv en stichting Zeeland tolvrij een brief aan GS, PS en de CvdK. Deze brief is als binnengekomen stuk opgenomen op de agenda van de vergadering van PS van 3 februari a.s..

GS heeft voorzien in een antwoord op deze brief. Bij deze ontvangt u een afschrift daarvan.

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, waarnemend secretaris

Bijlagen:

1. Brief van GS aan advocaat mr. E. Pasman inclusief twee bijlagen

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

[Redacted]
[Redacted]
[Redacted]

Onderwerp
Reactie op uw brief d.d.
27 december 2022

Zaaknummer
256215

Uw Kenmerk:
20220079

Behandeld door

[Redacted]
[Redacted]

Middelburg, 31 januari 2023

Geachte [Redacted]

Uw brief van 27 december 2022 namens de besloten vennootschap Kotra Logistics bv en de stichting Zeeland Tolvrij, gericht aan de Commissaris van de Koning, ons College, en aan de leden van Provinciale Staten van Zeeland, hebben wij in goede orde ontvangen.

Wij betwisten de stelling van uw cliënte(n) dat er sprake zou zijn van onrechtmatig handelen alsmede van een onverschuldigde betaling.

Wij verwijzen u volledigheidshalve naar de brief van GS aan PS d.d. 2 februari 2021 waarin de bekostiging van de Westerscheldetunnel (en de actuele stand van zaken daarvan) wordt toegelicht. Zie bijlage 1.

Tevens verwijzen wij u naar het openbare rapport van Rebel Group d.d. 1 april 2021. Het rapport omvat het onderzoek naar de financiële mogelijkheden en bekostigingsmodellen van een tolvrige Westerscheldetunnel. Zie bijlage 2. Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, waarnemend secretaris

Bijlagen:

1. Bijlage 1: Brief GS aan PS met kenmerk 20041890 d.d. 2 februari 2021
2. Bijlage 2: Rapport Rebel Group d.d. 1 april 2021

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

Aan de voorzitter van Provinciale Staten van Zeeland
p.a. afdeling statengriffie

onderwerp
Reactie op notitie Stichting
Zeeland Tolvrij d.d. 16 dec. 2020

kenmerk
20041890

behandeld door

verzonden

Middelburg, 2 februari 2021

Geachte voorzitter,

Op 16 december 2020 hebben uw Staten van de Stichting Zeeland tolvrij per e-mail een notitie "Tolheffing Westerscheldetunnel: winstmodel voor de overheid" ontvangen (*kenmerk 20041288*). Daarin stelt de stichting dat het Rijk, inmiddels niet alleen haar investering in de Westerscheldetunnel zou hebben terugverdiend maar daar bovenop ook winsten en besparingen heeft geboekt die tot en met 2019 oplopen tot een totaal van € 755 mln. Middels de voorliggende brief geven wij onze reactie op deze notitie.

I. Verkoop aandelen Westerscheldetunnel

In haar notitie stelt de Stichting Zeeland Tolvrij dat het Rijk een resultaat ad. € 543 miljoen heeft behaald op de verkoop van haar aandelen Westerscheldetunnel in 2009. Dit is juist.

Bij de aanleg van de Westerscheldetunnel heeft het Rijk bedongen dat zij sinds de opening van de tunnel in 2003, een jaarlijks rendement van minimaal 7,5% zou behalen over haar investering. Dit rendement ad. 7,5% bestond uit een risicovrije interestvoet van 4% en 3,5% risicopremie. In lijn met de "Tunnelwet Westerscheldetunnel" zou de grondslag voor tolheffing in 2033 vervallen. Dit betekende dat uitgaande van een doelrendement van minimaal 7,5%, door het Rijk tot 2033 jaarlijks een stijging van de tunneltarieven was voorzien om haar beoogde rendement te kunnen behalen.

Op 18 mei 2009 is de koopovereenkomst ondertekend van de overname van 95,4% aandelen in de NV Westerscheldetunnel van het Rijk door de Provincie Zeeland per 1 juli 2009. Doelstelling van deze verwerving was om op deze wijze het overrendement op de exploitatie van de Westerscheldetunnel in te kunnen zetten om op financieel verantwoorde wijze de aanleg van de Sluiskiltunnel te realiseren. De overnamesom was zo bepaald dat het Rijk precies het door haar geëiste rendement van 7,5% behaalde, over de periode waarin het Rijk de aandelen in haar bezit had.

Voor de Provincie had de overname van 95,4% aandelen in de NV Westerscheldetunnel van het Rijk een aantal voordelen. Door deze overname was het mogelijk de bouw van de Sluiskiltunnel op korte termijn te realiseren. Een ander voordeel van de overname is dat de Provincie Zeeland als 100% aandeelhouder het tarievenbeleid kan bepalen en op die wijze meer invloed heeft op de hoogte van de tarieven. Dit heeft erin geresulteerd dat sinds 2012 de toltarieven gelijk zijn gebleven en de t-tagtarieven zelfs op 1 januari 2020 zijn gedaald. Door de goede deal heeft de Provincie Zeeland bovendien zeggenschap over de aanwending van het financieel resultaat van de tunnel en komt dit financieel resultaat niet ten gunste van het Rijk. Dit heeft er concreet voor gezorgd dat binnen de in de "Tunnelwet Westerschelde" bepaalde tolperiode van 30 jaar, naast de bouw van de Westerscheldetunnel ook de bouw van de Sluiskiltunnel en een investering in de Sloeweg is gerealiseerd.

Indien deze transactie met het Rijk niet had plaats gevonden zou dit naar verwachting hebben geresulteerd in een jaarlijkse stijging van de toltarieven tot 2033 om te kunnen voldoen aan het doelrendement van minimaal 7,5%. Daarnaast zou de Sluiskiltunnel op korte termijn niet zijn gerealiseerd, de dividenden van de NV Westerscheldetunnel zouden in de staatskas vloeien.

Voor nadere details omtrent deze transactie verwijzen wij u naar het Statenvoorstel aandelentransactie NV Westerscheldetunnel, investering Sluiskiltunnel en ontvlechting reserve dat op 29 mei 2009 in uw Staten is behandeld (*kenmerk 09018622 /12*).

II. BTW

In haar notitie stelt de Stichting Zeeland Tolvrij dat het Rijk een btw-voordeel zou hebben van € 92 mln. i.v.m. de btw afdracht op de tolopbrengst.

Daarbij gaat de Stichting echter voorbij aan het feit dat bij de bouw van de Westerscheldetunnel de btw over de investering is teruggevorderd. Dit betreft een bedrag van ca. € 160 mln. Indien geen terugvordering van de btw mogelijk zou zijn geweest, dan waren de terug te verdienen aanlegkosten van de tunnel aanzienlijk hoger geweest. Daarnaast heeft de NV Westerscheldetunnel een btw-voordeel op haar uitgaven ad. € 38 mln. (periode 2003-2019) i.v.m. terug te vorderen btw. Per saldo is er dan ook geen sprake van een btw-voordeel voor het Rijk.

III. Exploitatiebijdrage

In haar notitie stelt de Stichting Zeeland Tolvrij dat het Rijk een voordeel zou hebben van € 120 mln. als gevolg van besparingen op de rijksbijdrage aan de oeververbinding.

De afkoop van de exploitatiebijdrage maakte onderdeel uit van de verkooptransactie per 1 juli 2009 van 95,4% aandelen in de NV Westerscheldetunnel van het Rijk door de Provincie Zeeland.

Het Rijk (Ministerie van Verkeer & Waterstaat) had een verplichting tot het betalen van een jaarlijkse exploitatiebijdrage aan de NV WST (circa € 52 miljoen per jaar; prijspeil 2009). Als onderdeel van de verkooptransactie heeft de Provincie deze verplichting overgenomen en daarvoor een afkoopsom van het Rijk van € 881 miljoen ontvangen. Dit bedrag is bepaald door de netto contante waarde te bepalen van de jaarlijkse exploitatiebijdrage die het Rijk aan de NV WST betaalde. Bij de bepaling van de netto contante waarde is gerekend met een rekenrente van 4,5% en een indexatie van 1,5%.

In de berekening van de Stichting Zeeland Tolvrij wordt geen rekening gehouden met de voorgaande netto contante waarde berekening hetgeen een verklaring is voor het verschil. Per saldo heeft het Rijk € 1.184 mln. bijgedragen aan de exploitatie van de Westerscheldetunnel (€ 302 mln. over de periode 2003-2009 en een bedrag van € 881 mln. over de periode 2009-2033).

Kosten om de tunnel tolvrij te maken

In eerdere beantwoording van artikel 44 vragen (*kenmerk 20022129*) hebben wij aangegeven dat om de Westerscheldetunnel tolvrij te maken circa een bedrag van € 400 miljoen noodzakelijk is (exclusief sociaal plan, frictiekosten en afkoop van contracten). Daarbij hebben wij aangegeven dat dit bedrag jaarlijks afneemt.

In haar notitie stelt de Stichting Zeeland tolvrij dat zij op basis van de haar beschikbare informatie een bedrag van 265 mln. heeft weten te kunnen verifiëren.

Naar aanleiding van de notitie hebben wij met de Stichting zowel bestuurlijk als ambtelijk overleg gevoerd. Uit een eerste vergelijking van de cijfers blijkt dat het grootste deel van dit verschil (ca. 75%) wordt veroorzaakt doordat de Stichting in haar berekening toekomstige vervangingsinvesteringen en rentelasten niet meeneemt. Het gaat hierbij om het asfalteren van tracé en tunnelbuizen, het vervangen van technisch installaties en de vervanging van de verlichting. Daarnaast is een aantal posten zoals een bijdrage aan de Sloeweg en personeelskosten niet volledig meegenomen.

Daarbij merken wij op dat op 24 november 2020 de Tweede Kamer een motie heeft aangenomen van het lid Schonis (*Kamerstuk 35570, nr. 41*). De motie verzoekt de regering, om in overleg met de regio onderzoek te doen naar de sociale en economische effecten van een tolvrije tunnel op Zeeuws-Vlaanderen en op Zeeland als geheel en naar de financiële mogelijkheden om de Westerscheldetunnel

tolvrij te maken, en hierbij te kijken naar verschillende bekostigingsmodellen. De motie vraagt de Kamer over de uitkomsten te informeren ten behoeve van de aanstaande kabinetsformatie.

Door gedeputeerde Van der Maas bent u in de commissie Bestuur op 22 januari 2021 geïnformeerd over de uitvoering van deze motie. Het Rijk en de regio werken constructief samen aan de afhandeling van de motie. In samenspraak is een aanpak ontwikkeld en zijn twee onderzoeksopdrachten uitgewerkt. De eerste opdracht is het uitvoeren van een onderzoek naar de sociale en economische effecten van een tolvríje tunnel op Zeeuws-Vlaanderen en op Zeeland als geheel. De tweede opdracht is het uitvoeren van een onderzoek naar financiële mogelijkheden om de Westerscheldetunnel tolvríj te maken, inclusief het in beeld brengen van de bijbehorende bekostigingsmodellen. Beide opdrachten zijn inmiddels gegund en de betreffende adviesbureaus zijn aan de slag met de beantwoording. In april zullen de eindrapportages beschikbaar komen ten behoeve van de aanstaande kabinetsformatie.

Het voorgaande betekent dat een extern financieel adviesbureau o.a. in haar onderzoek het bedrag dat nodig is om de tunnel per 1 januari 2022 tolvríj te maken zal berekenen.

Met vriendelijke groet,

gedeputeerde staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris

Tolvrije Westerscheldetunnel

Onderzoek financiële mogelijkheden en bekostigingsmodellen

Maart 2021

AABEL

Tolvrije Westerscheldetunnel

Onderzoek financiële mogelijkheden en bekostigingsmodellen

Auteur(s):

In opdracht van:

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Plaats, datum:

Rotterdam, 1 april 2021

Status:

Definitief

Rebel
Wijnhaven 23
3011 WH Rotterdam
Nederland
+31 10 275 59 95

info@rebelgroup.com
www.rebelgroup.com

Inhoudsopgave

1. Samenvatting	1
2. Aanleiding en onderzoeksvraag	4
2.1 Achtergrond	4
2.2 Tolheffing en organisatie	6
2.3 Onderzoeksvraag	7
2.3.1 Twee aspecten financiële studie: bepalen financieel effect en mogelijkheden bekostiging	7
2.3.2 Relatie tussen de deelonderzoeken	7
2.4 Rapportage en besluitvorming	8
3. Aanpak onderzoek financiële mogelijkheden	9
3.1 Informatieverantwoording	9
3.2 Aanpak in vijf stappen	10
3.3 Gesprekspartners	11
3.4 Onderzochte varianten	11
3.5 Financieel model	13
3.5.1 Bepalen van de referentiesituatie	13
3.5.2 Doorrekenen van de verschillende varianten	14
3.5.3 Vergelijking met referentiesituatie	14
4. Uitgangspunten en aannames	15
4.1 Organisatorische uitgangspunten en aannames	15
4.2 Financiële uitgangspunten en aannames	15
4.2.1 Referentie: tol voor de Westerscheldetunnel tot en met medio maart 2033	15
4.2.2 Vervroegd tolvrij maken Westerscheldetunnel	16
5. Financieel effect varianten tolvrije Westerscheldetunnel	18
5.1 Financieel effect twee hoofdvarianten vervroegd tolvrij 2022 en 2025	18
5.1.1 Totaal financieel effect	18
5.1.2 Financieel effect Westerscheldetunnel	19
5.1.3 Financieel effect Provincie Zeeland	21
5.2 Financieel effect van het gedeeltelijk tolvrij maken	23
6. Gevoeligheidsanalyses	24
6.1 Financiële impact van organisatorische keuzes voor beheer WST	24
6.2 Covid-19	25
6.3 BTW	25
6.4 Overige besparingen bij andere partijen	26
7. Mogelijkheden voor bekostiging	27
7.1 Beschrijving onderzochte mogelijkheden	27
7.2 Afweging mogelijkheden bekostiging	29
7.3 Samenvatting afweging mogelijkheden bekostiging	32
7.4 Overwegingen uit het onderzoek inzake bekostiging	33
8. Conclusies	34
8.1 Conclusies financieel effect	34
8.2 Conclusies bekostigingsmogelijkheden	35

1. Samenvatting

In september 1995 is door de ministerraad besloten tot bouw en exploitatie van de Westerscheldetunnel (hierna WST), een verbinding tussen Zeeuws-Vlaanderen (Terneuzen) en Zuid-Beveland (Borssele). De tunnel wordt sinds de opening op 14 maart 2003 voor een periode van dertig jaar (tot 2033) geëxploiteerd door de NV Westerscheldetunnel. In de Tunnelwet Westerschelde van 29 september 1998 is vastgelegd dat er tol geheven wordt gedurende 30 jaar vanaf opening en zijn er regels opgenomen voor het vaststellen van de toltarieven. De WST zal conform afspraak in maart 2033 overgedragen worden aan het Rijk.

Om tot realisatie van de Kanaalkruising Sluiskil te komen heeft de Provincie Zeeland de aandelen van het Rijk in de NV Westerscheldetunnel (hierna NV WST) in 2009 overgenomen. De overname van de WST door de Provincie Zeeland stelde de Provincie in staat om vanaf 1 juli 2009 de tolopbrengsten ook in te zetten voor de realisatie van de Sluiskiltunnel. Op een later tijdstip zijn ook middelen vanuit de tolopbrengsten ingezet voor bekostiging van de Sloeweg.

De NV WST is belast met de tolnning en het verkeers- en incidentenmanagement, beheer en onderhoud van de WST en het daarbij behorende tracé, waartoe de Sluiskiltunnel en de Sloeweg behoren.

Motie Schonis en onderzoek naar financiële effecten en bekostiging tolvrije WST

Op weg naar de kabinetsformatie in 2021, heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen van kamerlid Schonis. Deze motie (Kamerstuk 35570, nr. 41) van 24 november 2020 betreft het verzoek aan de regering om onderzoek te doen naar de mogelijkheden van een tolvrije WST. Het onderzoek naar de mogelijkheden van een tolvrije WST bestaat uit twee onderdelen:

1. Onderzoek naar de sociale en economische effecten van een tolvrije tunnel op Zeeuws-Vlaanderen en op Zeeland als geheel.
2. Onderzoek naar de financiële mogelijkheden om de WST tolvrij te maken, hierbij te kijken naar verschillende bekostigingsmodellen.

In dit rapport zijn de resultaten weergegeven van onderzoek naar de tweede vraag. De eerste vraag is onderzocht door adviesbureau Ecorys. Voor de beantwoording van de tweede onderzoeksvraag is een onderscheid gemaakt in de volgende twee aspecten:

1. Bepalen van het financiële effect van het eerder dan in maart 2033 tolvrij maken van de WST. Hiervoor zijn meerdere varianten onderzocht. Bij het bepalen van het financieel effect is zowel gekeken naar het toekomstige financieel tekort van de WST, als derving van inkomsten bij de Provincie Zeeland door mis te lopen dividenden. Voor het bepalen van het financieel effect van de varianten is speciaal een financieel model opgezet, gebaseerd op en afgestemd met de begrotingen van de NV WST en de Provincie Zeeland.
2. Beoordelen welke mogelijkheden er zijn voor bekostiging van een mogelijk toekomstig tekort en welke afwegingen daarbij een rol spelen.

Dit onderscheid is gemaakt, omdat de aard en de omvang van het financieel effect van verschillende varianten aanknopingspunten kan bieden voor bekostigingsmogelijkheden.

Onderzochte varianten en financieel effect

Voor de varianten is onderscheid gemaakt in (i) een referentievariant voor het doortrekken van de huidige (2021) hoogte van tolheffing tot en met 2033 en (ii) varianten om de WST vervroegd tolvrij te maken, al dan niet stapsgewijs. De referentievariant is in dit onderzoek gebruikt om de varianten voor het vervroegd tolvrij maken van de WST mee te vergelijken en daarmee het financieel effect te kunnen bepalen. Vervolgens zijn er meerdere varianten onderzocht voor het tolvrij maken van de WST:

1. *Tolvrij maken per januari 2022.* Dit is, afhankelijk van de snelheid van te maken afspraken en besluitvorming, de eerste mogelijkheid om geen tol te heffen voor het passeren van de WST.
2. *Tolvrij maken per mei 2025.* Gedachte achter deze variant is dat per mei 2025 de Sluiskiltunnel, welke qua afspraken tussen Rijk en regio en qua verkeersnetwerk samenhangt met de WST, wordt overgedragen aan het Rijk. Overdracht zou dan tezamen met de WST kunnen plaatsvinden.
3. *Gedeeltelijk tolvrij maken.* Deze variant spreidt het financieel effect geleidelijk in de tijd of maakt het financieel effect kleiner.

In de doorrekening van de varianten is aangenomen dat de NV WST als beheersorganisatie blijft bestaan, in elk geval tot medio maart 2033. Een nog te maken impactanalyse door Rijkswaterstaat zal duidelijk moeten maken wat er nodig is voor een overdracht van beheer, onderhoud en bediening van de WST en het verkeers- en incidentmanagement. In de varianten van geheel tolvrij maken van de WST worden werkzaamheden voor tolninning en de dochteronderneming Movenience gestaakt. Hiervoor zijn afvloeiingskosten opgenomen in de berekeningen van het financieel effect. Voor de varianten met betrekking tot het gedeeltelijk tolvrij maken zijn nog wel werkzaamheden en mensen nodig voor de tolninning.

Voor wat betreft het financieel effect van het vervroegd tolvrij maken van de WST zijn de conclusies uit dit onderzoek als volgt:

- » Het financieel effect van vervroegd tolvrij maken vanaf 2022 leidt tot een tekort van 340 miljoen euro. Dit effect kan worden uitgesplitst in een financieel tekort voor de instandhouding en organisatie van de WST van 158 miljoen euro (dit betreft voornamelijk exploitatie, bediening, organisatie en beheer en onderhoud van de tunnel) en een begrotingstekort voor de Provincie Zeeland van 181 miljoen euro. Dit begrotingstekort voor de Provincie Zeeland ontstaat door het wegvallen van dividenduitkeringen, waardoor een tekort ontstaat in de bestemmingsreserve. De middelen in deze bestemmingsreserve worden aangewend om kosten voor afschrijving, onderhoud en rentelasten van de Sluiskiltunnel en de Sloeweg, als wel de rentelasten voor de investering aan de WST te dekken. Tevens wordt de reserve vanaf 2025 opgebouwd om de afschrijving van de WST in 2033 te kunnen opvangen.
- » Het financieel effect van vervroegd tolvrij maken vanaf 2025 leidt tot een tekort van 261 miljoen euro. Dit effect vertaalt zich in een financieel tekort voor de instandhouding van de WST van 131 miljoen euro en een begrotingstekort voor de Provincie Zeeland van 130 miljoen euro.

	Tolvrij vanaf 2022	Tolvrij vanaf 2025
Financieel effect tolvrij maken	340	261
Financieel tekort WST	158	131
Begrotingstekort Provincie Zeeland	181	130

- » Er zijn ook varianten doorgerekend die gericht zijn op het gedeeltelijk tolvrij maken van de WST, door middel van een afbouwend toltarief tot en met 2033, een tarief dat alleen geldt voor vrachtverkeer en lange/hoge voertuigen en door een verlaging van het toltarief tot een kostendekkend tarief voor beheer en instandhouding van de WST. Het financieel effect van deze varianten komt met respectievelijk 191 miljoen euro, 223 miljoen euro en 175 miljoen euro lager uit dan het geheel tolvrij maken van de WST. Voor deze varianten geldt dat de resterende tolopbrengsten vrijwel voldoende zijn om de kosten voor de WST te dekken, maar niet voldoende zijn om het begrotingstekort bij de Provincie Zeeland op te vangen.

	A. Afbouwend tarief	B. Vrachttarief	C. Kostendekkend tarief
Financieel effect tolvrij maken	191	223	175
Financieel tekort WST	21	39	-
Begrotingstekort Provincie Zeeland	170	183	175

- » Het uitgangspunt dat de NV WST blijft bestaan komt voort uit het feit dat er (nog) geen impactanalyse is uitgevoerd voor een eventuele overdracht van het beheer van de WST naar Rijkswaterstaat en daarvoor dus (nog) geen financiële gegevens zijn. Wel is, middels een gevoeligheidsanalyse, bekeken of mogelijkere (substantiële) kostenbesparingen te realiseren kunnen zijn bij een overgang van het beheer van de NV WST naar Rijkswaterstaat. Uit de gevoeligheidsanalyse blijken deze besparingen vooralsnog niet substantieel.

- » Tenslotte is ook de impact van de te verwachte toename van de verkeersintensiteiten door het tolvrij maken van de WST onderzocht, met name op mogelijke extra kosten voor onderhoud. In de periode tot en met 2027 is al een stapsgewijze vervanging en/of renovatie van kwetsbare delen van het wegdek voorzien, waardoor er in de periode tot en met begin 2033 geen kosten zijn opgenomen voor extra onderhoud, als gevolg van toename van het verkeer in een situatie zonder tol.

Mogelijkheden voor bekostiging

Voor het eventueel dekken van (een deel van) het financiële tekort, is een onderscheid gemaakt tussen dragers van de bekostiging en de hen beschikbare bekostigingsinstrumenten. Er zijn drie dragers, het Rijk, de regio (Provincie Zeeland en/of gemeenten) en mede-bekostiging door het bedrijfsleven. Qua instrumentarium voor bekostiging zijn de op dit moment bekende mogelijkheden meegenomen. Dit betreft de reguliere begrotingssystematiek bij Rijk en regio, het omzetten van tol in schaduwtoel, dekken van het tekort via de aanstaande vrachtwagenheffing, verhogen van de provinciale opcenten en een afspraak/convenant met het Zeeuws bedrijfsleven om bij te dragen.

Er is op het eerste oog geen éénduidige drager die of instrument dat een volledige dekkende oplossing zal vormen voor de bekostiging van het tekort:

- » In de begroting van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat is geen vrije ruimte tot en met 2030, waardoor herprioritering en/of afstel van projecten naar verwachting nodig zal zijn. In geval van een kleiner of jaarlijks te dekken bedrag, is het probleem van budgettaire inpassing navenant kleiner. Dekking vanuit de algemene middelen van het Rijk hangt samen met (beleids)afspraken en prioriteiten, maar is vanzelfsprekend beter te overzien.
- » De begroting van de Provincie Zeeland biedt geen ruimte voor dekking van het tekort, ook niet in geval van een jaarlijks bedrag. De provincie heeft beperkt mogelijkheden om een substantieel tekort op haar begroting op te vangen. Verhoging van de provinciale opcenten zal slechts een (klein) deel van het tekort kunnen dekken. Ook voor een bijdrage vanuit de gemeenten zijn er naar verwachting geen mogelijkheden.
- » Omzetten van tol in schaduwtoel biedt vanuit financieel perspectief geen toegevoegde waarde. De langjarige kosten voor de WST en benodigde dividenden voor de Provincie Zeeland zijn voldoende duidelijk voor een eventuele afspraak over een jaarlijks bedrag. Een afspraak over het dragen van het risico van verkeersintensiteiten is daarvoor niet nodig.
- » Dekking van een deel van het tekort via een afspraak met het bedrijfsleven, dat thans voor zakelijke ritten tol betaalt, is naar verwachting lastig in te regelen om een aantal redenen: een verplichting voor bijdrage is niet mogelijk met free ridership als mogelijk effect en het Zeeuwse bedrijfsleven wordt benadeeld ten opzichte van niet Zeeuws bedrijfsleven.
- » Voor het (deels) dekken van het tekort via de aanstaande vrachtwagenheffing is geen voorziening in de concept wettekst en het is geen onderdeel van de afspraken met de sector. In geval van toepassing van dit instrument zullen beide herzien moeten worden.

Tot slot nog twee overwegingen, mocht een besluit tot het vervroegd tolvrij maken van de WST en met name een afspraak over dekking van het financiële tekort aan de orde zijn:

- » Een (eventuele) afspraak over de dekking van het tekort kan in beeld komen, indien daarbij twee aspecten in ogenschouw worden genomen. Ten eerste is de draagkracht van de regio beperkt en heeft het Rijk per definitie ruimere mogelijkheden. Ten tweede zijn de verschillende onderdelen van het tekort, zoals de boek- en restwaarde van de WST, de kosten voor beheer, bediening en organisatie en rentelasten duidelijk en af te bakenen. Hierdoor is toewijzing van onderdelen van het tekort aan dragers daarvan mogelijk.
- » Vanuit financieel perspectief lijkt 2025 de beste timing van het effectueren van een mogelijk besluit over het vervroegd tolvrij maken van de WST. In 2025 vindt de overdracht van de Sluiskiltunnel aan het Rijk plaats en is vanuit financieel oogpunt een eventuele afspraak met betrekking tot de WST het meest zuiver te maken. Immers de bestemmingsreserve van de Provincie Zeeland heeft vanaf 2025 nog uitsluitend betrekking op de WST. Bovendien is er zodoende tijd om met Rijkswaterstaat en NV WST afspraken te maken over hoe om te gaan met beheer en onderhoud, bediening en organisatie van de WST.

2. Aanleiding en onderzoeksvraag

2.1 Achtergrond

Al enkele honderden jaren varen er veerponten over de Westerschelde. De oorsprong van het veer Breskens - Vlissingen gaat terug tot de 16e eeuw. De veren verbonden Zeeuws-Vlaanderen met Walcheren, de Bevelanden en daarmee met de rest van Nederland. De veren hadden als nadeel dat zij bij slecht weer uit dienst werden genomen. Ook was het voor de reiziger onzeker of er op het gewenste moment capaciteit beschikbaar was. Daarmee was de veerverbinding niet altijd even betrouwbaar en bovendien boden de veren geen 24-uurs verbinding.

Sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw is in de Tweede Kamer gesproken over de aanleg van een brug of een tunnel. In september 1995 is door de ministerraad besloten tot bouw en exploitatie van de Westerscheldetunnel (hierna WST), een verbinding tussen Zeeuws-Vlaanderen (Terneuzen) en Zuid-Beveland (Borssele). Deze vaste oeververbinding zorgt voor een betrouwbare en snelle verbinding. Daarnaast komt de vervanging van de veren de veiligheid van de scheepvaart over dit drukbevaren water ten goede.

Voor de exploitatie van de WST is op 29 september 1998 de Tunnelwet Westerschelde aangenomen in de Eerste Kamer. In de Memorie van Toelichting wordt ingegaan op de motieven van de Rijksoverheid om bij te dragen aan de bekostiging van de aanleg van de tunnel:

“Aan de toezegging van het Rijk mee te werken heeft onder meer een afweging ten grondslag gelegen rond de vraag hoe de kostenontwikkeling bij voortzetting van rijksbijdragen aan de veerverbindingen zich zou verhouden tot een – in de tijd eindigende – bijdrage aan een vaste oeververbinding. Nadat de Provincie Zeeland – ondanks de door het Rijk toegezegde medewerking – had moeten concluderen dat de totstandbrenging van dit project de financiële spankracht van de Provincie te boven zou gaan, heeft de regering zich vervolgens beraden over de mogelijkheden het initiatief tot uitvoering van de vaste oeververbinding over te nemen.”

Verder staat in de Tunnelwet onder andere beschreven dat er tol geheven wordt gedurende 30 jaar en zijn er regels opgenomen voor het vaststellen van de tarieven. De minister beargumenteert het heffen van tol in de Memorie van toelichting als volgt:

“Tegenover het feit dat gebruikers van dit bijzondere object zullen moeten betalen, staat het feit dat nu voor het gebruik van de veren over de Westerschelde door gebruikers ook moet worden betaald.”

Een bijkomende afspraak is dat provincie Zeeland tussen Vlissingen en Breskens een fiets-voetveer zou (doen) exploiteren. De Westerschelde Ferry vervult deze functie.

De N.V. Westerscheldetunnel (hierna NV WST) is op 9 november 1998 opgericht en had en heeft als primaire taak de bouw en exploitatie van de WST. Tot de taken behoren de tolnning, het verkeers- en incidentmanagement en het onderhoud en beheer van de WST, de Sluiskiltunnel en de toeleidende wegen. De tunnel wordt sinds de opening op 14 maart 2003 voor een periode van dertig jaar (tot medio maart 2033) geëxploiteerd door de NV WST. De bouw van de tunnel en de aanleg van de toeleidende wegen hebben destijds 750,8 miljoen euro (excl. btw) gekost.

Op 18 mei 2009 is met de Overeenkomst Westerscheldetunnel de overname van 95,4% van de aandelen van de Staat door de Provincie Zeeland bekrachtigd. Tevens is op die datum de afspraak tussen het Rijk en de Provincie Zeeland gemaakt over de bouw en bekostiging van de Sluiskiltunnel. Sinds 1 juli 2009 zijn alle aandelen in handen van de Provincie Zeeland en is de tunnel eigendom van de Provincie Zeeland. De Sluiskiltunnel is geopend en in gebruik genomen op 19 mei 2015. Rijkswaterstaat neemt het beheer en onderhoud van de Sluiskiltunnel over vanaf 2025 en van de WST en de N62 (met een ruil tegen de N61-West, die overgaat naar de Provincie Zeeland), in 2033.

Overdracht aandelen WST aan Provincie Zeeland in 2008/2009

Om tot realisatie van de Kanaalkruising Sluiskil te komen heeft de Provincie Zeeland de aandelen van het Rijk in de NV Westerscheldetunnel in 2009 overgenomen. Daarmee kreeg de provincie directe sturing op de exploitatie en financiën van de NV WST en was daarmee in staat om realisatie van de Sluiskiltunnel – en later de Sloeweg - zeker te stellen. De Sluiskiltunnel en de Sloeweg liggen beide op het tracé van de Westerscheldetunnel. In de afspraak tussen het Rijk en de provincie zijn de overdracht van de aandelen van de NV WST en de toekomstige exploitatiesubsidie, die het Rijk jaarlijks zou verstrekken tot 2033, verrekend. Meer informatie over de aandelentransactie in 2009 is te vinden in het statenbesluit van de Provinciale Staten d.d. 29 mei 2009¹.

1. zeeland.nl/digitaalarchief/zee0900623

Tol wordt geheven op het Tolplein Westerscheldetunnel in Borssele, voor beide rijrichtingen. Onderstaande figuur geeft een overzicht van het tunneltracé, inclusief beide tunnels, alsmede aangrenzende wegen, zoals de N61.

Figuur 1: Tunneltracé Westerscheldetunnel

De overname van de WST door de Provincie Zeeland stelde de Provincie in staat om vanaf 1 juli 2009 de tolopbrengsten ook in te zetten voor de realisatie van de Sluiskiltunnel. Op een later tijdstip zijn ook middelen vanuit de tolopbrengsten ingezet voor bekostiging van de Sloeweg.

Vanaf enkele jaren na de opening van de WST wordt er – met name vanuit Zeeuws-Vlaanderen – actie gevoerd voor het tolvrij maken van de WST, onder andere door de Stichting Zeeland Tolvrij. De Stichting heeft de argumenten voor het tolvrij maken van de Westerscheldetunnel beschreven in de publicatie 'Gedachten zijn TOLVRIJ'.

2.2 Tolheffing en organisatie

De NV WST is belast met de tolnning, het verkeers- en incidentenmanagement en het onderhoud en beheer van de WST en het daarbij behorende tracé, waartoe de Sluiskiltunnel (SKT) en de Sloeweg behoren. Tevens worden enkele werkzaamheden uitgevoerd voor de Westerschelde Ferry.

Er bestaan vijf verschillende tolcategorieën:

1. Personenvervoer (categorie 1).
2. Personenvervoer met aanhanger (categorie 2).
3. Vrachtwagens en bussen (categorie 3).
4. Vrachtwagencombinaties (categorie 4).
5. Motoren (categorie 5).

Voor elke categorie gelden verschillende basistarieven, welke via de Tunnelwet Westerschelde zijn gekoppeld aan een referentietarief. Daarnaast is het mogelijk voor passerende voertuigen een t-tag te gebruiken. T-tags zijn persoonlijk en gekoppeld aan een gebruiker. Bij passeren van de tunnel wordt de t-tag geregistreerd en kan het passerend voertuig in één keer doorrijden. De verschuldigde tol wordt via een persoonlijk account verrekend. De tarieven voor t-tag gebruikers zijn voordeliger dan voor gebruikers zonder t-tag (3 euro voor personenauto's ten opzichte van 5 euro voor normale gebruikers).

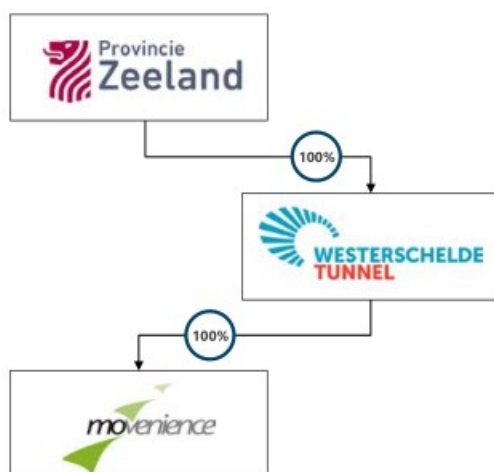
Naast t-tag tarieven, die worden gehanteerd voor alle type gebruikers, bestaat er ook een veelgebruikerstarief. Dit tarief geldt voor gebruikers die meer dan 150 keer per jaar gebruik maken van de tunnel. Vanaf de 151e passage, geldt het veelgebruikerstarief (2,50 euro voor personenauto's). Het gebruik van de t-tag heeft een aandeel van ongeveer 2/3e deel in de totale passages. De veelgebruikerskorting bestaat vanaf 2011.

Onderstaand figuur geeft de huidige tarieven weer voor alle categorieën en elk type gebruiker.

	Nominaal tarief 2021	t-tag tarief 2021	Veelgebruikerstarief 2021
Cat. 1	5,00	3,00	2,50
Cat. 2	7,45	4,50	3,75
Cat. 3	18,20	11,00	9,10
Cat. 4	25,00	15,00	12,50
Cat. 5	2,50	2,00	1,50

Figuur 2: Toltarieven per 2021²

De betalingstransacties via t-tags worden verwerkt door Movenience, een 100% dochteronderneming van de N.V. WST. Per t-tag transactie, betaalt de N.V. WST 0,25 euro aan Movenience. In figuur 3 wordt het organisatiediagram van de N.V. WST weergegeven.

Figuur 3: Organisatiediagram N.V. Westerscheldetunnel

2.3 Onderzoeksvraag

Op weg naar de kabinetsformatie, na de verkiezingen van maart 2021, heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen van kamerlid Schonis. Deze motie (Kamerstuk 35570, nr. 41) van 24 november 2020 betreft het verzoek aan de regering om onderzoek te doen naar de mogelijkheden van een tolvrĳje WST. De uitvoering van deze motie is belegd bij de directie DG Mobiliteit van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, alwaar doorgaans besluitvorming over beprijzen van mobiliteit en tolheffing op (Rijks)infrastructuur wordt voorbereid en uitgevoerd.

Het onderzoek naar de mogelijkheden van een tolvrĳje WST bestaat uit twee onderdelen:

1. Onderzoek naar de sociale en economische effecten van een tolvrĳje tunnel op Zeeuws-Vlaanderen en op Zeeland als geheel.
2. Onderzoek naar de financiële mogelijkheden om de WST tolvrĳ te maken, hierbij te kijken naar verschillende bekostigingsmodellen.

In dit rapport zijn de resultaten weergegeven van onderzoek naar de tweede vraag. De eerste vraag is onderzocht door adviesbureau Ecorys³.

2.3.1 Twee aspecten financiële studie: bepalen financieel effect en mogelijkheden bekostiging

Voor de beantwoording van de tweede onderzoeksvraag is een onderscheid gemaakt in de volgende twee aspecten:

1. Bepalen van het financiële effect van het eerder dan in maart 2033 tolvrĳ maken van de WST. Hiervoor zijn meerdere varianten onderzocht, die in paragraaf 3.4 nader worden toegelicht. Bij het bepalen van het financieel effect is zowel gekeken naar het toekomstige financieel tekort van de WST, als derving van inkomsten bij de Provincie Zeeland door mis te lopen dividenden.
2. Beoordelen aan de hand van meerdere bekostigingsmodellen, welke mogelijkheden er zijn voor bekostiging van een mogelijk toekomstig tekort en welke afwegingen daarbij een rol spelen.

Dit onderscheid is gemaakt omdat de aard en de omvang van het financieel effect van verschillende varianten aanknopingspunten kan bieden voor bekostigingsmogelijkheden. Bovendien zijn gesprekken over (on)mogelijkheden voor bekostiging beter te voeren met inzicht in aard en omvang van het financieel effect.

2.3.2 Relatie tussen de deelonderzoeken

Het *eerste onderzoek* over de sociale en economische effecten beschrijft de maatschappelijke effecten die bijdragen aan de welvaart van ons land. Het gaat daarbij om effecten die een prijs hebben, zoals bijvoorbeeld de kosten voor extra brandstof als meer kilometers worden gereden door het afschaffen van tol. Daarnaast worden ook effecten bepaald, die geen prijs hebben, maar wel een maatschappelijke waarde kennen. Denk hierbij aan de verlaging van reistijd. Er zijn in andere onderzoeken enquêtes uitgevoerd die de betalingsbereidheid van mensen in kaart hebben gebracht als ze korter kunnen reizen. Deze betalingsbereidheid voor maatschappelijke effecten wordt gebruikt om de maatschappelijke waarde in geld uit te drukken. Bij het bepalen van de maatschappelijke effecten gaat het dus om alle geprijste en niet geprijste effecten voor de gehele maatschappij.

In het *tweede onderzoek* wordt gekeken naar de financiële effecten van het vervroegd tolvrĳ maken van de WST. Het gaat hier uitsluitend om de financiële (geld)stromen (opbrengsten en kosten) die nodig zijn op de WST te exploiteren en te financieren en niet om de maatschappelijke effecten. En het gaat om geldstromen tussen partijen, waarbij de ene partij betaalt en een andere partij ontvangt.

Er zijn daarmee verschillen tussen beide studies. De maatschappelijke effecten bevatten geprijste en ongeprijsde effecten en het perspectief is de Nederlandse welvaart. De financiële studie beschouwt alleen opbrengsten en kosten van de exploitatie, financiering en afschrijving van de WST en geeft aan wie de betalende en ontvangende partij is.

Over positie van tol in beide onderzoek nog het volgende: het wel/niet betalen van tol is primair een effect dat tot uiting komt in de financiële studie. Gebruikers van de Westerscheldetunnel betalen tol aan de NV-Westerscheldetunnel, die de opbrengsten gebruikt voor o.a. onderhoud en een afdracht doet aan de aandeelhouder Provincie Zeeland voor het dekken van de aankoop van de tunnel. Vanuit maatschappelijk oogpunt is het betalen van tol dus een overheveling van geld van de ene partij naar een andere partij. Het betalen van tol leidt op zichzelf niet tot een

positief of negatief maatschappelijk effect. Wel ontstaat door tol een ander reisgedrag dan zonder tol en dat heeft wel maatschappelijke effecten, onder meer op de woningmarkt, arbeidsmarkt en sociaal/recreatief.

De onderzoekers hebben de onderzoeken op elkaar afgestemd, zodat uitgangspunten (o.a. de kosten voor afvloeiing personeel en beheer/onderhoudskosten) overeenkomen.

Voor beide onderzoeken is een ambtelijke begeleidingsgroep ingericht (gezamenlijk voor beide onderzoeken) bestaande uit medewerkers van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en de Provincie Zeeland. De rol van deze begeleidingsgroep was vooral gericht op informatievoorziening aan beide bureaus, fungeren als gesprekspartner in de voortgang van de onderzoeken en ter voorbereiding van de (eigen) besluitvorming. Daarnaast is met een klankbordgroep overleg gevoerd, bestaande uit Zeeuwse gemeenten en de partijen van de begeleidingsgroep. De inhoudelijke verantwoordelijkheid van de onderzoeken en rapportage ligt bij de beide bureaus.

2.4 Rapportage en besluitvorming

De resultaten van het onderzoek zijn vastgelegd in deze rapportage. Een eerste conceptrapportage is besproken met de begeleidingsgroep, de directie van de NV WST en de klankborggroep met Zeeuwse gemeenten. De conceptresultaten zijn tevens besproken met de Stichting Zeeland Tolvrij.

De Tweede Kamer heeft middels de motie Schonis aangegeven tevens over de uitkomsten geïnformeerd te willen worden, ten behoeve van de kabinetsformatie. Afgesproken is met de ambtelijke opdrachtgever van dit onderzoek dat de rapportage uiterlijk 2 april 2021 gereed is.

3. Aanpak onderzoek financiële mogelijkheden

3.1 Informatieverantwoording

De financiële berekeningen van dit onderzoek zijn voor een groot deel gebaseerd op informatie vanuit de NV WST en de Provincie Zeeland. Deze informatie had betrekking op huidige exploitatie van de tunnel, financiële prognoses en betrekking op de wijze waarop de investering en financiering van de WST verwerkt is in de begroting van de provincie.

- » Vanuit de NV WST is informatie gedeeld met betrekking tot de prognoses tot en met 2033 voor het jaarlijks aantal passages, operationele kosten, investeringen, overige opbrengsten en afschrijvingen. Deze informatie is gebruikt voor het vaststellen van de referentie (tol t/m 2033).
- » Tevens is vanuit de NV WST informatie gedeeld met betrekking tot het personeelsbestand, dat is gebruikt om de impact te onderzoeken van mogelijke afvloeiingskosten bij vervroegd tolvrij maken. Daarnaast is informatie gedeeld over de verwachte te besparen kosten als er geen tol meer geheven wordt.
- » Vanuit de Provincie Zeeland is gedetailleerde informatie gedeeld met betrekking tot de bestemmingsreserve van de Provincie en de verschillende onderdelen daarvan.

Met de informatie is een speciaal en zelfstandig financieel model gebouwd ten behoeve van het vaststellen van het financieel effect van vervroegd tolvrij maken. Na bepaling van het financieel effect heeft met NV WST en de Provincie Zeeland een gesprek plaatsgevonden ter validatie van de financiële input en de wijze waarop deze verwerkt zijn in de berekeningen. Enkele kostenposten zijn geverifieerd bij Rijkswaterstaat. Tevens zijn in dit onderzoek de volgende informatiebronnen gebruikt:

- » Beleidsplan NV Westerscheldetunnel 2021;
- » Jaarverslag 2019 NV Westerscheldetunnel, 2019;
- » 2019 in feiten en cijfers, NV Westerscheldetunnel, 2019;
- » Goedkeuring begrotingswijziging (4e) aandelentransactie NV Westerscheldetunnel, investering Sluiskiltunnel en ontvlechting reserve, Provinciale Staten Provincie Zeeland, mei 2009
- » Conceptresultaten MKBA Tolvrije Westerscheldetunnel, Ecorys, 2021;
- » Tunnelwet Westerschelde;
- » Wet Arbeidsmarkt;
- » Belastingdienst;
- » Juristen Arbeidsrecht Nederland;
- » Gedachten zijn Tolvrij, Stichting Zeeland Tolvrij, 2021;
- » Het verdriet van Zeeuws-Vlaanderen, [REDACTED] 2018;
- » Brief Deloitte inzake defiscalisering Westerscheldetunnel d.d. 9 okt. 2018;
- » Een verkenning naar de ruimtelijke-economische effecten van de Westerscheldetunnel, [REDACTED] 2015;
- » Ruimtelijk structurerende effecten Westerscheldetunnel, TU Delft, 2011;
- » Tolweg of Tol Weg, continueren of afschaffen van de tolheffing voor de Westerscheldetunnel, [REDACTED] 2018;
- » MKBA Vrachtwagenheffing, Arcadis, maart 2020;
- » www.waarstaatjeprovincie.nl.

3.2 Aanpak in vijf stappen

Het onderzoek naar de financiële mogelijkheden om de WST vervoegd tolvrij te maken en naar de verschillende bekostigingsmodellen daarvoor, is in vijf stappen ingedeeld:

1. Inventarisatie en onderzoeksmethodiek, op basis van bestaande bronnen, informatie en enkele gesprekken.
2. Opstellen afweegkader en eerste financiële berekeningen.
3. Inventarisering financieel effect en bekostigingsmogelijkheden.
4. Verdiepende analyse, conceptresultaten en bevindingen
5. Eindrapportage.

Stap 1: Inventarisatie

In de eerste stap is beschikbare informatie ten behoeve van de berekeningen, bekostigingsmodellen en afweegkader/ gevoeligheidsanalyses verzameld. Dit betreft onder meer:

- » Werking van het tolsysteem, bestaande eigendomsverhoudingen en de organisatie(structuur) van tolinning, bediening en beheer van de WST.
- » Contractuele informatie (welke contracten, tussen wie en wie, looptijd, risicoverdeling, beëindigingsmogelijkheden).
- » Input voor het financieel model (uitgangspunten en aannames, looptijd, risico's, systeemonderdelen en kosten, aantal werknemers per onderdeel/afdeling, etc.).
- » Relevante stakeholders en hun belangen en posities (Ministeries van Infrastructuur en Waterstaat en Financiën, Provincie Zeeland, NV WST, Zeeuwse gemeenten, Stichting Zeeland Tolvrige); welke belangen en issues spelen er?
- » Verkeerskundige informatie (actueel en prognoses).

Op basis van deze inventarisatie zijn varianten en bekostigingsmodellen opgesteld, uitgewerkt in een onderzoeksnotitie. Hierin zijn tevens de financiële uitgangspunten opgenomen.

Stap 2: Eerste financiële berekeningen

In deze tweede stap zijn eerste berekeningen gemaakt om gevoel te krijgen voor de omvang van het financiële effect van de verschillende varianten. Hiervoor is een financieel model ingericht, met daarin de verschillende systeemonderdelen. Het financieel model heeft een cockpit, zodat de belangrijkste uitgangspunten (knoppen) en de uitkomsten van de varianten in één overzicht staan. Voor het model is de FAST-modelleringsstandaard (<https://www.fast-standard.org/>) gebruikt.

Stap 3: Interviews/bilaterale gesprekken over financiële effecten en bekostigingsmogelijkheden

Parallel aan de financiële berekeningen zijn gesprekken gevoerd met de belangrijkste partners in dit dossier. In paragraaf 3.3 is een overzicht opgenomen van de gesprekpartners. In deze gesprekken of naderhand is in enkele gevallen informatie voor het onderzoek ter beschikking gesteld. Deze informatie is opgenomen in paragraaf 3.1.

De primaire doelen van de gesprekken waren het aanscherpen van varianten en inzicht krijgen in de bekostigingsmogelijkheden.

Stap 4: Verdiepende analyse, concept uitkomsten en bevindingen

Op basis van de interviews zijn de berekeningen herijkt:

- » Doorrekenen van de varianten, aangepast op basis van de uitkomsten van stap 3.
- » Bepalen van voor- en nadelen van de varianten, de risico's en uitvoeren van een gevoeligheidsanalyse.
- » Uitwerken van de impact van de verschillende bekostigingsmodellen op de (on)mogelijkheden bij verschillende dragers voor bekostiging.

In deze stap zijn de eerste uitkomsten besproken met de begeleidingsgroep en de klankbordgroep met Zeeuwse gemeenten.

Stap 5: Opstellen eindrapport en presentatie

Bij het opstellen van dit eindrapport zijn de conceptresultaten besproken met de begeleidingsgroep, de klankbordgroep Zeeuwse gemeenten, de NV WST en de Stichting Zeeland Tolvrige. Tevens heeft er een interne (Rebel) audit op het rapport plaatsgevonden.

3.3 Gesprekspartners

Met de volgende partijen zijn gedurende het onderzoek (meerdere) gesprekken gevoerd.

Stakeholder	Rebel	Samen met Ecorys
Ministerie Infrastructuur en Waterstaat	✓	
Ministerie van Financiën	✓	
Provincie Zeeland	✓	
Rijkswaterstaat Zee en Delta (inclusief District Zuid)	✓	
Stichting Tolvrij	✓	✓
NV Westerscheldetunnel	✓	

Tabel 1: Overzicht gesprekspartners

Met de bovenstaande partijen zijn meerdere gesprekken gevoerd. Met de NV WST is frequent contact geweest om data uit te wisselen en te toetsen. De meeste gesprekken hadden als onderwerp het ophalen en finslijpen van input voor het kunnen bepalen van het financieel effect en de financiële modellering. Met de beide Ministeries en de Provincie Zeeland zijn tevens separate gesprekken gevoerd over de verschillende bekostigingsmogelijkheden.

3.4 Onderzochte varianten

In onze aanpak maken wij onderscheid tussen varianten en bekostigingsmodellen. Met varianten is bedoeld de verschillende manieren en tijdspaden om de WST eerder tolvrij te maken dan 2033 en waarvoor met een financieel model het financieel effect bepaald is. Bekostigingsmodellen omvatten de mogelijkheden om een eventueel negatief financieel effect (een tekort ten opzichte van de referentievariant, zijnde de situatie waarin de tol tot en met maart 2033 blijft bestaan) te dekken, alsmede een antwoord op de vraag door wie dat dan zou kunnen geschieden.

Voor de varianten is onderscheid gemaakt in (i) een referentievariant voor het doortrekken van de huidige (2021) hoogte van heffen van tol tot en met 2033 en (ii) varianten om de WST eerder tolvrij te maken, al dan niet stapsgewijs. De referentievariant is in dit onderzoek gebruikt om de varianten voor het vervroegd tolvrij maken van de WST mee te vergelijken en daarmee het financieel effect te kunnen bepalen.

Vervolgens zijn er meerdere varianten onderzocht voor het vervroegd tolvrij maken van de WST:

1. *Tolvrij maken per januari 2022.* Dit is, afhankelijk van de snelheid van te maken afspraken en besluitvorming, de eerste mogelijkheid om geen tol te heffen voor passeren van de WST.
2. *Tolvrij maken per mei 2025.* Gedachte achter deze variant is dat per mei 2025 de Sluiskiltunnel, welke qua afspraken tussen Rijk en regio en qua verkeersnetwerk samenhangt met de WST, conform afspraken wordt overgedragen aan het Rijk. Overdracht zou dan tezamen met de WST kunnen plaatsvinden. Bij deze variant maken wij geen onderscheid in subvarianten, aangezien het gedeeltelijk doorzetten van tol bij een vervroegde overdracht niet logisch is.
3. *Gedeeltelijk tolvrij maken.* Deze variant spreidt het financieel effect geleidelijk in de tijd c.q. maakt het financieel effect kleiner. Daarmee ontstaat er mogelijk minder druk op de bekostiging (in de tijd). En het biedt de mogelijkheid om eventueel bepaalde groepen passanten meer te ontzien bij het heffen van de tol. Deze varianten zijn toegevoegd op basis van eigen inzicht van de onderzoekers. Hierbij zijn de volgende subvarianten onderzocht:
 - A) **Afbouw tarief:** Een afbouwend toltarief voor alle categorieën en in gelijke verhoudingen voor normale gebruikers, t-tag gebruikers en veelgebruikers. Hierbij wordt zoveel als mogelijk aangesloten bij de huidige systematiek van tolheffing. In de onderzochte variant, wordt uitgegaan van de volgende afbouw:

Tijdsvak	Tarief
2022-2025	75% van huidige tarieven
2026-2029	50% van huidige tarieven
2030-2033	25% van huidige tarieven

Tabel 2: Afbouwscenario tarieven

B) Alleen vrachtverkeer en andere lange/hoge voertuigen: Een variant waarin alleen tol wordt geheven voor vrachtverkeer en andere hoge/lange voertuigen, zoals bussen (categorie 3 en categorie 4) en niet voor personenverkeer. De tariefstelling in deze subvariant is gelijk aan de huidige tariefstelling voor vrachtverkeer.

C) Kostendekkend tarief: Een kostendekkend tarief voor alle gebruikers, in dezelfde verhoudingen zoals deze momenteel bestaan, dat voldoende is om de kosten van de instandhouding van de WST volledig te dekken. Dit betekent dat in deze variant geen ruimte is om dividend uit te keren aan de Provincie Zeeland. Passanten betalen alleen voor de instandhouding, beheer, exploitatie en organisatie van de WST.

Uiteraard zijn meer variaties mogelijk voor het gedeeltelijk tolvrij maken van de WST. Bij het samenstellen van de lijst met varianten en subvarianten is ook beoordeeld in hoeverre er mogelijkheden zijn voor vrijstelling voor passanten vanuit Zeeuws-Vlaanderen en/of Zeeland, terwijl passanten van buiten Zeeuws-Vlaanderen en/of Zeeland wel tol blijven betalen. Vanwege een combinatie van twee argumenten zijn dergelijke varianten niet doorgerekend. Ten eerste biedt de huidige Tunnelwet Westerschelde (artikel 8) alleen ruimte voor ontheffing voor specifieke doelgroepen, zoals nood- en hulpdiensten en defensie. Ten tweede kan het zijn dat het vrijstellen van passanten uit Zeeuws-Vlaanderen en/of Zeeland juridisch niet standhoudt, mede in verband met uitspraken van onder andere het Europees Hof van Justitie over discriminerende werking van dergelijk tolconstructies.

Het heffen van tol voor categorie 3 en 4 is wel onderzocht op het financieel effect. In de gesprekken is een aantal keren naar voren gekomen dat bedrijfsleven en exploitanten binnen deze categorieën de tolkosten (deels) kunnen doorbelasten. Overigens legt de Tunnelwet Westerschelde indirect een relatie tussen het tarief voor personenvervoer (maximaal 2 keer het referentietarief) en de hoogte van het tarief voor vrachtwagens, zijnde maximaal 5 keer het referentietarief. Voor deze variant is dus wel een aanpassing van de Tunnelwet nodig. NB: voor alle varianten van het vervoegd tolvrij maken van de WST is een aanpassing of intrekking van de Tunnelwet nodig.

Onderstaande figuur geeft schematisch de onderzochte varianten weer.

Figuur 4: Onderzochte varianten voor vervroegd tolvrij maken van de Westerscheldetunnel

Naast de uitwerking en doorrekening van de drie hoofdvarianten en drie subvarianten voor gedeeltelijk tolvrij maken, is ook nog nader onderzoek gedaan naar financiële optimalisaties die samenhangen met het toekomstig beheer van de WST. Het betreft mogelijke efficiëntievoordelen als gevolg van een keuze om beheers- en bedieningstaken door NV WST dan wel door Rijkswaterstaat te laten uitvoeren. Dit heeft in essentie betrekking op de bediening van de tunnel en/of het beheer en onderhoud. De resultaten daarvan zijn opgenomen in hoofdstuk 6.

3.5 Financieel model

Om het financieel effect van de verschillende varianten voor het tolvrij maken van de WST te onderzoeken, is een financieel model ontwikkeld.

In het financieel model wordt het financieel effect van vervroegd tolvrij maken van de WST berekend als de som van het *financiële tekort* bij de WST als wel van de *gederfde inkomsten* voor de Provincie Zeeland.

Om dit te kunnen berekenen, is allereerst de referentiesituatie in het model gesimuleerd (e.g. tolheffing tot maart 2033) op basis van de huidige exploitatie van de WST. Vervolgens is voor elke geïdentificeerde variant voor geheel of gedeeltelijk tolvrij maken van de tunnel bepaald welke mechanismes in werk treden bij deze variant (e.g. geheel of gedeeltelijk wegvallen van tolgelden, wegvallen van personeels- en bedrijfskosten, uitkeren van transitievergoedingen etc.).

3.5.1 Bepalen van de referentiesituatie

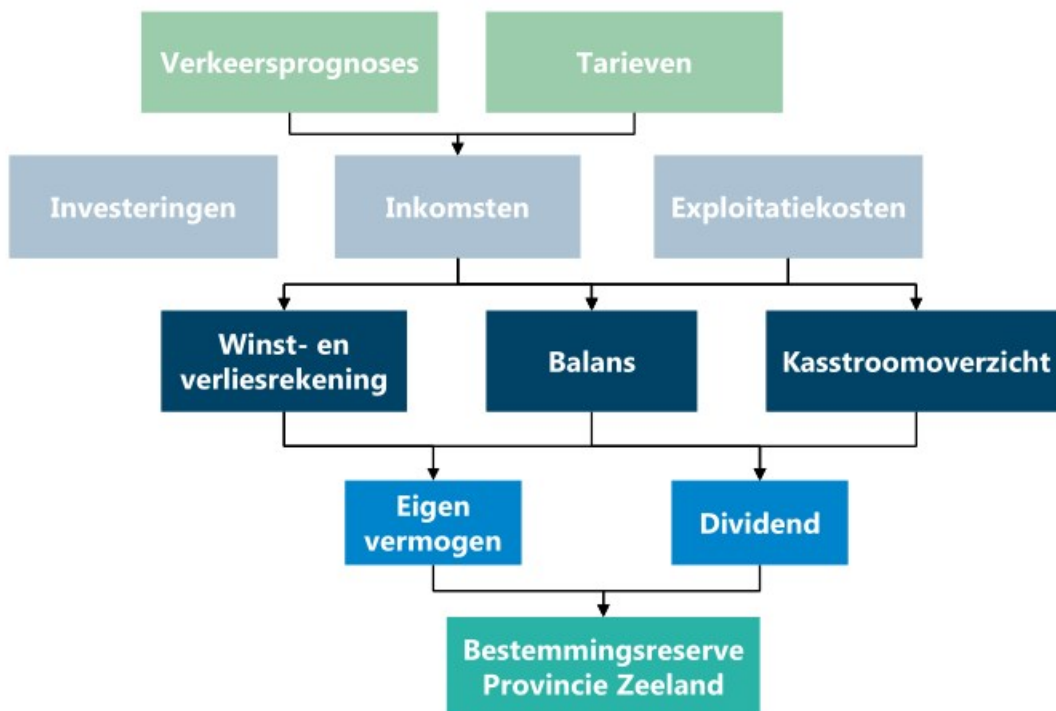
In het financieel model is als eerste de status quo gesimuleerd. Dit betekent dat de huidige organisatie, beheer en exploitatie van de WST is gemodelleerd van januari 2021 tot en met maart 2033, waarna de tunnel zal worden overgedragen aan Rijkswaterstaat. De referentiesituatie bestaat uit:

- » Opbrengsten: deze zijn ingeschat op basis van de verwachte verkeersintensiteit op de route, zoals deze momenteel worden ingeschat door de NV WST en gebruikt in de vooruitzichten van de Provincie Zeeland. Tevens zijn de huidige tarieven gehanteerd.
- » Exploitatiekosten: deze zijn ingeschat op basis van de huidige gegevens beschikbaar bij de NV WST en zijn waar nodig geïndexeerd op basis van gepaste indices.

De prognose over de periode tot en met maart 2033 van beide resulteert in een winst- en verliesrekening, een balans en een kasstroomoverzicht voor de gehele periode. De uitkomsten van het financieel model zijn vergeleken met de rekenmodellen van de NV WST. De geobserveerde verschillen zijn zeer klein en goed te verklaren uit de gekozen rekenmethodieken.

Naast een simulatie van de exploitatie van de WST, is ook de impact op de financiën van de Provincie Zeeland gesimuleerd. In het kasstroomoverzicht van de WST staat ook een jaarlijks beschikbaar dividend voor de aandeelhouder, de Provincie Zeeland. Dit dividend wordt als ontvangsten (en inkomsten) toegevoegd aan de bestemmingsreserve van de Provincie Zeeland. Naast dividend is ook het liquide maken van het eigen vermogen aan het einde van de tolperiode van de WST hierin gesimuleerd.

Onderstaand figuur geeft een overzicht van de verschillende modules uit het model die leiden tot de referentiesituatie.

Figuur 5: Schematisch overzicht van modelstructuur

3.5.2 Doorrekenen van de verschillende varianten

In de volgende stap in het financieel model zijn de financiële effecten van de verschillende geselecteerde varianten, om de WST vervroegd tol vrij te maken, gesimuleerd. Voor elke variant is het effect uitgerekend op de inkomsten van de WST (volledige of gedeeltelijke verdwijning van tol gelden) als wel op de exploitatiekosten. Daarnaast zijn eventuele kosten voor afvloeiing van personeel aan de hand van transitievergoedingen, of een sociaal plan voor personeel van de NV WST en Movenience, opgenomen.

Tegelijkertijd is ook doorgerekend wat de gevolgen zijn voor de Provincie Zeeland van een afname of volledige verdwijning van te ontvangen dividenden en/of restwaarde van het eigen vermogen.

3.5.3 Vergelijking met referentiesituatie

Na het doorrekenen van de financiële effecten van de verschillende geïdentificeerde varianten, zijn deze effecten vergeleken met de eerder vastgestelde referentiesituatie. Het verschil tussen de referentiesituatie en de variant, is het financieel effect van de variant. De grootte van dit effect is op deze manier voor elke variant vastgesteld en dient als input voor het bekostigingsvraagstuk.

4. Uitgangspunten en aannames

In het onderzoek naar het financieel effect van het vervroegd tolvrij maken van de WST is onderscheid gemaakt tussen het financieel effect op de exploitatie van de WST enerzijds en het financieel effect op de bestemmingsreserve en dus de financiën van de Provincie Zeeland anderzijds. Het financieel effect wordt daarom als volgt gedefinieerd:

- » Het financieel tekort dat ontstaat in de exploitatie van de WST tot en met maart 2033.

Plus:

- » De derving van inkomsten voor de Provincie Zeeland, ontstaan door het wegvallen van dividenduitkeringen, waardoor een tekort ontstaat in de bestemmingsreserve. De middelen in deze bestemmingsreserve worden aangewend om kosten voor afschrijving, onderhoud en rentelasten van de Sluiskiltunnel en de Sloeweg, als wel de rentelasten voor de investering aan de WST te dekken. Tevens wordt de reserve vanaf 2025 opgebouwd om de afschrijving van de WST van de balans van de Provincie in 2033 te kunnen opvangen. Het tekort dat ontstaat in de bestemmingsreserve door wegvallen van dividenduitkeringen is daarom onderdeel van het financieel effect.

4.1 Organisatorische uitgangspunten en aannames

Vervroegd tolvrij maken van de WST heeft directe organisatorische gevolgen voor de huidige organisatie van de NV WST. In de hoofdvarianten tolvrij vanaf 2022 en tolvrij vanaf 2025 zijn de volgende organisatorische aannames gedaan:

- » Er is aangenomen dat de NV WST als beheersorganisatie blijft bestaan, in elk geval tot maart 2033. De organisatie blijft verantwoordelijk voor het beheer en het onderhoud van tunnel. Mogelijke alternatieve organisatorische opties worden beschreven in hoofdstuk 6.
- » Door het tolvrij maken van de tunnel, zullen de activiteiten en werkzaamheden met betrekking tot het heffen van tol moeten worden beëindigd. Het werk van een deel van het personeel van de NV WST en Movenience, betrokken bij de tolnning, komt dan te vervallen. Er is aangenomen dat bij vervroegd tolvrij maken in elk geval de volgende medewerkers van de NV WST zouden afvloeien:
 - De tolgaarders voor het innen van de tolgelden (7,9 FTE, 10 medewerkers).
 - De uitzendkrachten betrokken bij de tolnning (11 FTE, 21 medewerkers).
 - Personeel van Movenience, betrokken bij t-tag uitgifte, transactieverwerking en klantenservice (9,8 FTE, 13 medewerkers).

Voor de subvarianten voor het gedeeltelijk tolvrij maken is, in het geval van een afbouwend toltarief en een kostendekkend toltarief, aangenomen dat de NV WST in zijn geheel blijft bestaan in haar huidige vorm. De medewerkers betrokken bij de tolnning als wel de medewerkers van Movenience blijven noodzakelijk om de tolnningsactiviteiten uit te voeren.

Voor de subvariant van een vrachttarief (categorie 3 en 4), is aangenomen dat een gedeelte van de tolnningsorganisatie zal blijven bestaan, met dien verstande dat enkel de helft van de tolgaarders, uitzendkrachten en medewerkers van Movenience benodigd is en dat de andere helft van deze groep medewerkers zal afvloeien.

4.2 Financiële uitgangspunten en aannames

In aanvulling op de bovenstaande organisatorische uitgangspunten, zijn ook financiële uitgangspunten en aannames opgesteld voor de doorrekening van het financieel effect voor het vervroegd tolvrij maken van de WST.

4.2.1 Referentie: tol voor de Westerscheldetunnel tot en met medio maart 2033

- » In de referentie wordt uitgegaan van exploitatie van de WST conform het huidige beleid en conform de huidige werkwijzen van de NV WST van 1 januari 2021 tot en met 14 maart 2033.
- » In de referentie wordt niet uitgegaan van een aanpassing in de toltarieven tot en met 2033 en zijn de huidige schattingen met betrekking tot het verwachte aantal jaarlijkse passages van de NV WST gehanteerd. Deze schattingen gaan uit van een groei in 2021 van 7,1% in van het aantal passages t.o.v. 2020 (grotendeels herstel van het lage aantal passages in 2020 veroorzaakt door Covid-19) en van een constante groei van 2% van het

aantal passages in de jaren 2022 tot en met 2033).

- » De kosten met betrekking tot de exploitatie van de WST (personeelskosten, beheer en onderhoud, bedrijfskosten) zijn gebaseerd op de beschikbaar gestelde informatie door de NV WST.
- » Personeelskosten en gehanteerde kosten voor afvloeiing of kosten voor een sociaal plan zijn gebaseerd op de huidige personeelsbezetting bij de NV WST en Movenience. De huidige personeelsbezetting is weergegeven in tabel 3.

Functies	FTE
Directie en Secretariaat	2,1
Tolgaarders en planner	7,9
Tunneloperators	14,1
Onderhoudskundigen en Tunnelwachten	11,1
Financiën & Control, P&O, ICT en receptie	6,8
Communicatie	3,5
Medewerkers Movenience	9,8
Totaal	55,3

Tabel 3: Personeelsbezetting NV WST en Movenience (per 2021)

Naast bovenstaande personeelsbezetting, worden ook uitzendkrachten (11 FTE) ingezet bij de tolinning.

- » In het huidige exploitatieplan van de NV WST wordt uitgegaan van een investeringsraming van ongeveer 36 miljoen euro, verspreid over de periode 2022 tot 2033, voor renovatie en vervanging. Deze investeringsraming is exclusief het eventueel moeten voldoen aan de Landelijke Tunnelstandaard (LTS)⁴ van Rijkswaterstaat inzake de overdracht van de WST als wel de herinrichting van het tolplein.
- » De effecten van varianten en subvarianten worden uitgedrukt in het verschil ten opzichte van de referentie. Alle bedragen zijn nominaal en exclusief BTW.

4.2.2 Vervroegd tolvrij maken Westerscheldetunnel

- » De overdracht van de WST aan Rijkswaterstaat, in de referentie gepland in maart 2033, kan additionele kosten met zich mee brengen. Deze kosten zijn verbonden aan de transitie van de WST naar de Landelijke Tunnelstandaard, zoals deze wordt gehanteerd door Rijkswaterstaat. Daarnaast moeten de huidige systemen worden aangesloten op de systemen bij Rijkswaterstaat en is de verwachting dat het tolplein heringericht zal worden. De kosten die hieraan zijn verbonden, zijn nog niet in kaart gebracht. Rijkswaterstaat maakt een impactanalyse voor het in beheer nemen van nieuwe assets en kunstwerken en hierin zullen deze eventuele kosten worden vastgesteld, evenals de gevolgen voor de organisatie.

Vervroegd tolvrij maken van de WST en een eventuele vervroegde overdracht aan Rijkswaterstaat, zorgt ervoor dat deze kosten eerder gemaakt zouden kunnen worden dan nu gepland. In verband met het ontbreken van de impactanalyse, zijn eventuele kostenposten niet meegenomen in de berekening van het financieel effect van vervroegd tolvrij maken.

- » Uit de resultaten van het onderzoek van Ecorys⁵ blijkt dat tolvrij maken van de tunnel voor een toename zorgt in het aantal passages, zowel van vrachtverkeer als personenverkeer. Dit kan extra belasting en slijtage aan het wegdek veroorzaken. Om twee redenen zijn hiervoor geen additionele kosten opgenomen in het financieel effect. Ten eerste is in het huidige onderhoudscontract voor beheer en onderhoud van de WST geen relatie gelegd tussen de verkeersintensiteit op de route en het onderhoud. Ten tweede is in de investeringsraming van 36 miljoen euro voor vervanging en renovatie reeds rekening gehouden met een stapsgewijze vervanging van het wegdek op het tracé tussen 2022 en 2027. In de investeringsraming is hiervoor circa 15 miljoen euro opgenomen, hetgeen strookt met de kentallen die Rijkswaterstaat daarvoor hanteert. Het kan zijn dat door een toename van (vracht)verkeer delen van de route, zoals enkele geluidsarme stroken die sneller slijten, in de periode na 2030 extra onderhoud behoeven.
- » Bij het vervroegd tolvrij maken van de WST zal voor een deel van het personeel van de WST en Movenience hun werkzaamheden komen te vervallen. Dit geldt in ieder geval voor de medewerkers betrokken bij de tolinning en voor de medewerkers van Movenience. Er is in de berekeningen rekening gehouden met afvloeiingsregeling, al dan niet als onderdeel van een sociaal plan. In de berekening van het financieel effect

4. <https://standaarden.rws.nl/index.html>

5. Onderzoek sociale en economische effecten tolvrije Westerscheldetunnel, Ecorys, 2021

worden de afvloeiingskosten gebaseerd op de transitievergoeding zoals beschreven in de Wet Arbeidsmarkt. In deze regeling wordt uitgegaan van een transitievergoeding van een derde maandsalaris per gewerkt dienstjaar⁶. In verband met het bijzondere karakter van een mogelijke beëindiging van het dienstverband door een politiek besluit om de WST eerder tolvrige te maken, wordt in de berekeningen van het financieel effect uitgegaan van een transitievergoeding van één maandsalaris per gewerkt dienstjaar binnen de organisatie. Dit is drie keer hoger dan de standaard transitievergoeding en komt overeen met toepassing van de kantonrechtersformule voor vergelijkbare situaties. In het geval er een sociaal plan opgesteld zou moeten worden, dan kunnen de kosten voor van af te vloeien personeel hoger uitpakken. Een ander perspectief, namelijk gehele of gedeeltelijke compensatie van lonen over de looptijd van de contracten tot maart 2033, kan ook gehanteerd worden. In dit onderzoek is uitgegaan van een regeling gebaseerd op een wettelijke basis.

- » Er is aangenomen dat bij het vervroegd tolvrige maken van de WST, eventuele resterende liquide middelen nog worden uitgekeerd aan de Provincie Zeeland op het moment waarop de tunnel tolvrige wordt. In het geval de NV WST als organisatie blijft bestaan, met de Provincie Zeeland als aandeelhouder, is een juridische toets op het mogen uitkeren van deze liquide middelen noodzakelijk.
- » De Sluiskiltunnel zal per mei 2025 worden overgedragen door de Provincie Zeeland aan het Rijk. Om deze reden is de variant 'tolvrige vanaf 2025' onderzocht. Hoewel overdracht geschiedt per mei 2025, is in het financieel model gerekend met het tolvrige maken van de WST per januari 2025.
- » Bij het vervroegd tolvrige maken van de WST, wordt aangenomen dat Movenience niet blijft voortbestaan. De onderneming wordt geliquideerd en de werknemers (9,8 FTE) ontvangen een transitievergoeding op basis van de hierboven genoemde uitgangspunten. Eventueel resterende liquide middelen van Movenience na liquidatie komen ten bate aan de NV WST.
- » Er zijn nauwelijks contracten met (onder)aannemers bij de NV WST die tegen (hoge) betaling afgekocht dienen te worden bij een eventuele vervroegde overdracht aan Rijkswaterstaat. Het onderhoudscontract loopt tot en met 2033 en is volledig overdraagbaar. Voor alle overige lopende contracten (e.g. contracten met uitzendbureaus, voor het ICT-systeem etc.) kan sprake zijn van frictiekosten, maar de hoogte hiervan is naar verwachting niet significant en hangt bovendien samen met de timing en de wijze waarop een eventuele overdracht naar Rijkswaterstaat zou plaatsvinden. De kosten hiervoor zijn niet meegenomen in de berekening van het financieel effect bij vervroegd tolvrige maken van de tunnel.
- » Het financieel effect op de boekhouding van de Provincie Zeeland komt grofweg tot uiting in drie bestanddelen:
 - Opbouw van reserves om de lagere boekwaarde van het eigen vermogen van de NV WST aan het eind van de looptijd in 2033 op de balans van de Provincie Zeeland op te vangen.
 - Afschrijving, beheer en onderhoud en rentelasten van de Sluiskiltunnel en de Sloeweg.
 - Rentelasten met betrekking tot de financiering van de aankoop van de aandelen van de NV WST. Omdat de Provincie Zeeland geen projectfinanciering heeft aangetrokken voor de aankoop van de aandelen, betreft het in feite gederfde rente als gevolg van de investering in de aankoop van de aandelen van de NV WST. De rentekosten zijn bepaald op basis van de daadwerkelijke afname van rentebaten ten tijde van de investering. Het opnemen van de rentelasten in de begroting van de Provincie Zeeland is vastgelegd in een besluit van Provinciale Staten in 2009.
- » Het financieel effect wordt uitgedrukt in nominale bedragen en niet in netto contante waarde. In verband met boekhoudkundige elementen (met name in de bestemmingsreserve van de Provincie) en de weergave van het financieel effect per jaar, is hiervoor gekozen.

5. Financieel effect varianten tolvrije Westerscheldetunnel

5.1 Financieel effect twee hoofdvarianten vervroegd tolvrij 2022 en 2025

Het financieel effect van beide hoofdvarianten wordt hieronder weergegeven. Zoals in hoofdstuk vier aangegeven is aangenomen dat de NV WST als beheersorganisatie zal blijven bestaan, met uitzondering van de activiteiten met betrekking tot tolnning.

Het financieel effect van vervroegd tolvrij maken is hierna gepresenteerd in drie delen: 1) het totale financieel effect, dat vervolgens is uitgesplitst in 2) het financieel effect op de exploitatie van de WST en 3) het effect op de inkomsten van de Provincie Zeeland.

5.1.1 Totaal financieel effect

Het totale financiële effect van het vervroegd tolvrij maken van de WST is weergegeven in de onderstaande tabel.

	Tolvrij vanaf 2022	Tolvrij vanaf 2025
Financieel effect tolvrij maken	340	261
Financieel tekort WST	158	131
Begrotingstekort Provincie Zeeland	181	130

Tabel 4: Financieel effect vervroegd tolvrij maken (miljoenen euro's)

Het totale financiële effect van het vervroegd tolvrij maken komt neer op 340 miljoen euro bij tolvrij vanaf 2022 en op 261 miljoen euro bij tolvrij vanaf 2025. Door het wegvallen van de tolopbrengsten ontstaat een financieel tekort voor de instandhouding, beheer en organisatie van de tunnel (158 miljoen euro bij tolvrij vanaf 2022 en 131 miljoen euro bij tolvrij vanaf 2025). Tegelijkertijd ontstaat bij de Provincie Zeeland een begrotingstekort op de bestemmingsreserve door het wegvallen van de dividenden van 181 miljoen euro bij tolvrij vanaf 2022 en 130 miljoen euro bij tolvrij vanaf 2025.

Beide tekorten zijn in het vervolg nader uiteengezet.

5.1.2 Financieel effect Westerscheldetunnel

Tabel 5 toont het financieel effect van vervroegd tolvrij maken per 2022 of 2025 op de netto kasstromen van de WST, vergeleken met de referentie van tolheffing tot en met medio maart 2033. Het financieel effect op WST is gedefinieerd als het financieel tekort voor de instandhouding, het beheer en de organisatie van de WST, zoals bijvoorbeeld de noodzakelijke financiële middelen om exploitatie van de WST voort te zetten na tolvrij maken.

	Tol t/m 2033 (referentie)	Tolvrij vanaf 2022		Tolvrij vanaf 2025	
		Totaal	Vershil	Totaal	Vershil
Opbrengsten	389	2	(387)	97	(292)
Initieel werkkapitaal	13	13	(0)	13	-
Personeelskosten	(68)	(50)	19	(54)	14
Beheer & Onderhoud	(63)	(55)	9	(62)	2
Overige bedrijfskosten	(41)	(20)	22	(25)	16
Investeringen	(36)	(36)	-	(36)	-
Afvloeiingsregeling personeel	-	(0,8)	(0,8)	(1,0)	(1,0)
Uitgekeerde dividenden en kapitaal	(194)	(12)	181	(64)	130
Financieel saldo	-	(158)	(158)	(131)	(131)

Tabel 5: Financieel effect op de exploitatie van de WST (miljoenen euro's)

Toelichting tabel:

Tabel 5 geeft de verschillende kasstromen weer bij de NV WST en bevat zowel de inkomsten en uitgaven met betrekking tot de exploitatie, het beheer en de bediening van de WST (inclusief bedrijfsvoering en ondersteunende werkzaamheden), de uitgekeerde dividenden en het uitgekeerde eigen vermogen aan de Provincie Zeeland, als wel afvloeiingskosten die ontstaan in geval van het vervroegd tolvrij maken van de tunnel.

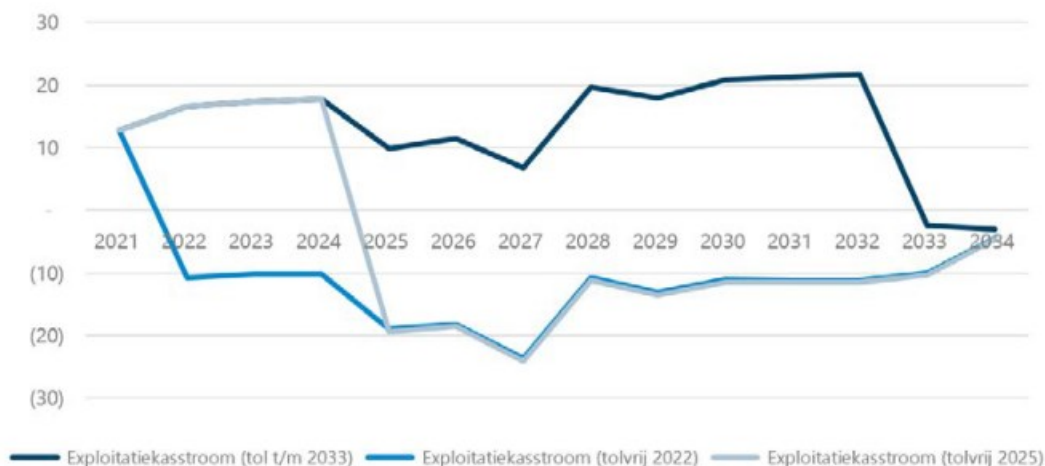
De eerste kolom (tol t/m 2033) geeft de referentie weer, e.g. de situatie waarin tol wordt geheven van januari 2022 tot en met medio maart 2033. Het financieel saldo is gelijk aan 0. De tolopbrengsten (389 miljoen euro) zijn immers voldoende om de volledige kosten van de NV WST te dekken en tevens dividenden uit te keren aan de Provincie Zeeland en het eigen vermogen bij beëindiging van tolheffing in 2033 uit te betalen.

De kolommen tolvrij vanaf 2022 en tolvrij vanaf 2025 geven de kasstromen weer voor de exploitatie, bediening, beheer en organisatie van de WST in elk van deze varianten (totaal tot en met 2033) en de kolommen "verschil" tonen de toe- of afname van elke post voor deze varianten ten opzichte van de referentie. Het resulterende financieel saldo is het financieel tekort voor instandhouding van de WST.

Voor het interpreteren van de resultaten in tabel 5, gelden de volgende opmerkingen:

- » Bij vervroegd tolvrij maken verdwijnen de tolopbrengsten (387 miljoen euro bij tolvrij vanaf 2022 en 292 miljoen euro bij tolvrij vanaf 2025). De opbrengst van 2 miljoen euro in de variant tolvrij vanaf 2022 heeft te maken met de vergoedingen die de N.V. WST nog ontvangt voor werkzaamheden aan de Sluiskiltunnel en de Westerschelde Ferry.
- » Personeelskosten, kosten voor beheer en onderhoud en overige bedrijfskosten nemen af bij vervroegd tolvrij maken. Dit heeft te maken met een kleiner personeelsbestand door het afvloeien van tolgaarders en uitzendkrachten. Beheer- en onderhoudskosten nemen af in verband met het verdwijnen van activa gerelateerd aan het heffen van tol (tolpoortjes, tolinningssysteem etc.) en overige bedrijfskosten nemen af in verband met het wegvallen van transactiekosten (e.g. voor t-tag en betalingstransacties) en enkele interne besparingen.
- » De investeringsraming van 36 miljoen euro is gelijk in alle varianten, gezien de verwachting dat deze investeringen aan de tunnel hoe dan ook zullen plaatsvinden. Kosten voor voldoen aan de landelijke tunnelstandaard en herinrichten van het tolplein zijn hierin niet meegenomen.
- » De kosten met betrekking tot de afvloeiingsregeling van personeel zijn gebaseerd op de eerdergenoemde aanname van één maandsalaris per dienstjaar voor werknemers van de NV WST wier contract door tolvrij maken komt te vervallen. Dit betref in deze varianten alleen de medewerkers betrokken bij de tolinning en van Movenience. Hierbij wordt aangetekend dat de exacte hoogte van deze regeling en/of de kosten voor het opzetten van een sociaal plan afhankelijk zijn van nader te voeren onderhandelingen en/of eventuele besluiten door een kantonrechter. De afvloeiingskosten in 2025 zijn licht hoger, omdat de medewerkers meer dienstjaren opbouwen en daardoor een hogere vergoeding krijgen.
- » De post uitgekeerde dividenden en kapitaal bevat de jaarlijkse dividenden aan de Provincie Zeeland als wel de uitkering aan de Provincie Zeeland van de resterende liquide middelen van de NV WST op het moment van tolvrij maken.

De resultaten laten zien dat bij vervroegd tolvrij maken een financieel tekort ontstaat van 158 miljoen (tolvrij vanaf 2022) en 131 miljoen (tolvrij vanaf 2025). Het jaarlijks tekort varieert van 12,5 tot 13,6 miljoen euro (tolvrij 2025 respectievelijk 2022). Figuur 6 toont de exploitatiekasstromen voor de referentiesituatie (tol t/m 2033) en de twee hoofdvarianten.

Figuur 6: Exploitatiekasstroom WST (incl. investeringen) per scenario (miljoenen euro's)

5.1.3 Financieel effect Provincie Zeeland

Het vervroegd tolvrij maken van de WST heeft tevens een effect op de inkomsten van de Provincie Zeeland. De dividenden die de NV WST uit kan keren, op basis van de exploitatie van de WST, verdwijnen. Tabel 6 geeft een overzicht van het financieel effect voor de Provincie Zeeland.

	Tol t/m 2033 (referentie)	Tolvrij vanaf 2022		Tolvrij vanaf 2025	
		Totaal	Vershil	Totaal	Vershil
Ontvangen dividenden WST	130	-	(130)	1	(129)
Terugontvangen kapitaal WST	64	12	(51)	63	(1)
Totaal inkomsten Provincie Zeeland	194	12	(181)	64	(130)

Tabel 6: Financieel effect voor de Provincie Zeeland (miljoenen euro's)

Toelichting tabel:

In de referentie (tol t/m 2033) keert de NV WST dividenden uit van 2022 tot 2033 en worden daarnaast de beschikbare liquide middelen op het moment van tolvrij maken (maart 2033) uitgekeerd in de vorm van kapitaal. De kolommen tolvrij vanaf 2022 en tolvrij vanaf 2025 geven de hoogte weer van deze posten voor elk van deze scenario's (totaal tot en met 2033). De kolommen "verschil" geven de afname van ontvangen dividenden en kapitaal weer ten opzichte van de referentie. Het totaal van deze kolom is dus de derving van inkomsten en ontvangsten voor de Provincie Zeeland in elk van deze scenario's.

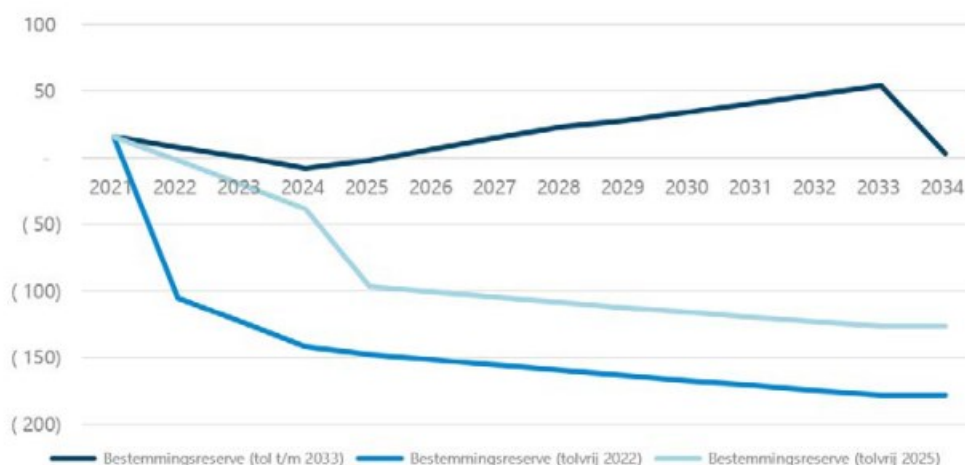
In tabel 6 is te zien dat vervroegd tolvrij maken van de WST een significant effect heeft op de inkomsten voor de Provincie Zeeland. Tolvrij maken per 2022 zorgt voor een verlaging van de inkomsten van 181 miljoen euro en van 130 miljoen euro bij tolvrij maken per 2025. De inkomsten bestaan enerzijds uit ontvangen dividenden en anderzijds uit het terugontvangen eigen vermogen op het moment van beëindiging van de tolheffing.

Het wegvallen van de dividenden en de reductie in de omvang van het eigen vermogen van de NV WST zorgen voor een tekort in de bestemmingsreserve van de Provincie Zeeland die bestemd is voor afschrijving en rentelasten van de investering in de WST als wel voor afschrijving, onderhoud, beheer en rentelasten voor de Sluiskiltunnel (SKT) en de Sloeweg.

Tabel 7 en Figuur 7 tonen de impact van beide varianten op de bestemmingsreserve van de Provincie (in totaal en per jaar).

	Tol t/m 2033 (referentie)	Tolvrij vanaf 2022		Tolvrij vanaf 2025	
		Totaal	Vershil	Totaal	Vershil
Bestemmingsreserve begin 2022	16	16	-	16	-
Ontvangen dividenden WST	130	-	(130)	1	(129)
Terugontvangen kapitaal WST	64	12	(51)	63	(1)
Afschrijving WST	(115)	(115)	-	(115)	-
Afschrijving, onderhoud en rente SKT & Sloeweg	(49)	(49)	-	(49)	-
Rentelasten investering WST	(42)	(42)	-	(42)	-
Reserveoverschot (tekort) Provincie Zeeland	3	(178)	(181)	(127)	(130)

Tabel 7: Effect op bestemmingsreserve Provincie Zeeland (miljoenen euro's)

Figuur 7: Balans bestemmingsreserve Provincie Zeeland (miljoenen euro's)

In tabel 7 en figuur 7 is te zien dat in de referentie (tol t/m 2033) de bestemmingsreserve wordt aangewend om kosten voor afschrijving, onderhoud en rentelasten van de Sluiskiltunnel en de Sloeweg als wel rentelasten voor de investering in de aandelen van de NV WST te dekken. Tevens wordt de reserve vanaf 2025 weer opgebouwd om de (bedrijfseconomisch logische) afname van de omvang van het eigen vermogen van de NV WST tot 2033 te kunnen opvangen. In 2033 ontvangt de Provincie Zeeland de liquide waarde van het eigen vermogen van de NV WST. Volgens prognose ligt die lager dan de oorspronkelijke investering in de aandelen die de Provincie Zeeland in 2009 deed. De balans van de bestemmingsreserve is nagenoeg gelijk aan 0 (met een kleine afwijking) na overdracht van de WST aan Rijkswaterstaat in 2033.

Bij een besluit over vervroegd tolvrij maken van de WST, ontstaat een boekhoudkundig effect bij de NV WST. De tunnel dient ofwel direct (tolvrij per 2022) ofwel versneld (tolvrij per 2025) te worden afgeschreven met een direct negatief effect op het resultaat van de NV WST. Als gevolg van het ontstane negatieve resultaat, kan de NV WST geen dividenden meer uitkeren. Voor de duidelijkheid, dit geldt ook voor de variant met tolvrij vanaf 2025. De besluitvorming over tolvrij maken heeft dus een direct effect op de inkomsten voor de Provincie Zeeland waardoor direct (vanaf 2022) een negatieve bestemmingsreserve ontstaat. Een negatieve bestemmingsreserve is conform het wettelijke regels begroting (BBV) niet toegestaan en zal moeten worden opgevangen door de algemene reserve van de Provincie Zeeland (15 miljoen euro eind 2020) of door middel van een bekostigingsafspraken (zie hoofdstuk 7).

5.2 Financieel effect van het gedeeltelijk tolvrij maken

Er zijn ook mogelijkheden om de hoogte van het financieel effect te drukken door een deel van de tolheffing overeind te houden en de tunnel gedeeltelijk tolvrij te maken. Het betreft de volgende varianten voor het gedeeltelijk tolvrij maken van de tunnel (per 1 januari 2022):

- A) **Afbouw tarief:** een afbouwend toltarief voor alle categorieën en in gelijke verhoudingen voor normale gebruikers, t-tag gebruikers en veelgebruikers.
- B) **Tarief vrachtverkeer en andere lange/hoge voertuigen:** een variant waarin alleen tol wordt geheven voor vrachtverkeer en andere lange voertuigen (categorie 3 en categorie 4) en niet voor personenverkeer. De tariefstelling in deze variant is gelijk aan de huidige tariefstelling. Bij deze variant is aangenomen dat de helft van de tolinningsorganisatie kan blijven bestaan en dat Movenience gedeeltelijk blijft bestaan. Deze wordt verder aangeduid als 'vrachttarief'.
- C) **Kostendekkend tarief:** een kostendekkend tarief voor alle gebruikers, in dezelfde verhoudingen zoals deze momenteel bestaan, dat voldoende is om de exploitatiekosten van de WST volledig te dekken. Hiervoor is ca. de helft van de huidige tarieven nodig, bij een gelijkblijvend toekomstig aantal passanten.

Onderstaande tabel toont het totale financieel effect van deze drie varianten, uitgesplitst in het tekort dat ontstaat voor de instandhouding van de WST als wel op de begroting van de Provincie Zeeland.

	A. Afbouwend tarief	B. Vrachttarief	C. Kostendekkend tarief
Financieel effect tolvrij maken	191	223	175
Financieel tekort WST	21	39	-
Begrotingstekort Provincie Zeeland	170	183	175

Tabel 8: Totale financieel effect verschillende tariefvarianten (miljoenen euro's)

In alle drie subvarianten is het financiële tekort op de exploitatie van de WST fors lager dan in de varianten vervroegd tolvrij 2022 en 2025. De inkomstenderving voor de Provincie Zeeland is vergelijkbaar met de variant 'vervroegd tolvrij 2022' en is hoger dan de variant 'vervroegd tolvrij 2025'. Dit laatste komt doordat de tolopbrengsten vrijwel geheel nodig zijn voor dekking van de exploitatie. Er is geen of nauwelijks financiële ruimte voor dividendbetalingen aan de Provincie Zeeland. Bij het mogelijk beoordelen van de drie subvarianten is een aantal aanvullende opmerkingen van belang:

- » Deze invulling van de drie subvarianten leidt tot het (vrijwel) in stand houden van werkgelegenheid, middels de NV WST.
- » Zoals eerder in dit rapport aangegeven is voor variant B een aanpassingen van de Tunnelwet Westerschelde nodig, alsmede een juridische toets op potentiële discriminerende werking.
- » Voor de subvarianten 'afbouw tarief' en 'kostendekkend tarief' geldt dat lagere tarieven mogelijk zorgen voor een toename van het aantal passages door de tunnel en derhalve voor een toename van de tolinkomsten bij de NV WST. Het financieel effect kan daardoor in de praktijk mogelijk lager uitkomen dan het genoemde tekort van 191 respectievelijk 175 miljoen. Er is geen onderzoek gedaan naar mogelijke impact van een afbouw van het toltarief op het aantal passages.
- » Voor de subvarianten 'afbouw tarief' en 'kostendekkend tarief' is het mogelijk om – met behoud van het berekende effect - de tarieven zodanig in te richten dat de tarieven voor met name veelgebruikers lager zijn dan die voor passanten die de 'normale' tarieven betalen. Veel van deze veelgebruikers zijn automobilisten en vrachtwagenchauffeurs uit de regio. Eventueel is het verlagen van het minimaal aantal passages per jaar voor veelgebruikers (nu 150) daarbij een optie.

6. Gevoeligheidsanalyses

Het eerder vastgestelde financieel effect voor de twee hoofdvarianten (tolvrij per 2022 en tolvrij per 2025) is afhankelijk van een aantal vastgestelde uitgangspunten en aannames. In aanvulling op deze uitgangspunten en aannames zijn gevoeligheidsanalyses uitgevoerd, deels kwantitatief en deels kwalitatief.

Bij deze gevoeligheidsanalyses zijn geen variaties op omvang van de toltarieven, kosten exploitatie en verkeersintensiteiten toegepast. Het huidige beleid van de Provincie Zeeland en de NV WST is erop gericht dat er geen (over)rendement gemaakt wordt. Met andere woorden, de tolopbrengsten dienen de kosten van de NV WST en financiële opgave van de Provincie te dekken. De langjarige begroting van deze kosten en opgave zijn onderbouwd en plausibel.

In de volgende paragrafen zijn de volgende aanvullende gevoeligheidsanalyses toegelicht:

- » de financiële impact van mogelijke organisatorische opties voor beheer van de WST;
- » de mogelijke impact van Covid-19;
- » het effect van BTW; en
- » het effect van overige directe besparingen bij andere partijen.

6.1 Financiële impact van organisatorische keuzes voor beheer WST

In de huidige situatie wordt de WST per medio maart 2033, conform de Overeenkomst Westerscheldetunnel, overgedragen aan Rijkswaterstaat. Hoewel er nog geen besluit is genomen over de organisatorische aspecten met betrekking tot deze overdracht, dient de tunnel te voldoen aan de voor Rijkswaterstaat geldende normen zoals de Landelijke Tunnelstandaard (LTS) en een identieke besturing waarmee roulatie over de verschillende verkeerscentrales mogelijk is. Concreet zou dit kunnen betekenen dat het verkeersmanagement en de bediening van de WST verplaatst zou worden naar de verkeerscentrale van Rijkswaterstaat in Helmond en dat het beheer wordt uitgevoerd door de afdeling Zee & Delta in Middelburg. Hier is nog geen beslissing over genomen. In geval van zo'n besluit kan het zijn dat de huidige locaties voor verkeersmanagement (aan de noordelijke zijde van de WST) als wel de locatie voor beheer en onderhoud (de zuidelijke zijde van de WST) leeg komen te staan.

Bij vervroegd tolvrij maken van de WST en overdracht van de tunnel aan het Rijk krijgt Rijkswaterstaat de tunnel in principe ook in beheer. Er zijn in dat geval dan een paar mogelijkheden voor Rijkswaterstaat om het beheer en onderhoud van de WST uit te voeren:

1. De NV WST blijft bestaan als beheersorganisatie (in opdracht van Rijkswaterstaat), in elk geval tot en met maart 2033. Het verkeersmanagement als wel het beheer en onderhoud van de tunnel gebeurt vanuit de huidige faciliteiten, beschikbaar bij de NV WST. Dit betekent dat de organisatie intact blijft, met uitzondering van de onderdelen die verbonden zijn aan tolheffing (met name tolgaarders, uitzendkrachten en Movenience). Met deze situatie is gerekend in de twee varianten en de drie subvarianten. Mocht deze situatie ook de praktijk worden, dan is een toets op de BTW plichtigheid van NV WST nodig. In de berekeningen is verondersteld dat de BTW op kosten, net als vandaag de dag, terugvorderbaar is. Bij de vormgeving van de bekostiging dient de impact op de BTW plicht van de NV WST, als deze blijft bestaan, onderzocht te worden.
2. Rijkswaterstaat neemt het beheer en onderhoud van de WST over en verplaatst de verschillende afdelingen naar haar eigen locaties. Dit is naar verwachting op z'n vroegst mogelijk vanaf 2025, gezien de noodzakelijke voorbereidingstijd bij Rijkswaterstaat om de tunnel in beheer te nemen.

In het eerste geval blijft de huidige organisatie ongewijzigd, met uitzondering van de afvloeiing van tolgaarders en uitzendkrachten. In de tweede mogelijkheid, zijn de gevolgen op de organisatorische inrichting van beheer en onderhoud, bediening en incidentmanagement van de tunnel groter:

- » Rijkswaterstaat heeft dan de mogelijkheid (een deel van) het personeel van verschillende afdelingen (beheer en onderhoud, bedrijfsvoering, communicatie) over te nemen en deze te verplaatsten naar de betreffende vestigingen in Zeeland.
- » Over de locatie van de bediening van de tunnels en het verkeersmanagement dient nog een beslissing te worden genomen. Wanneer deze zouden worden ondergebracht bij de verkeerscentrale in Helmond is het, gezien de grote afstand van/naar Helmond, de vraag of het voor het huidige personeel van de afdeling verkeersmanagement mogelijk zal zijn de werkzaamheden in Helmond voort te zetten. Rijkswaterstaat zal in het geval dat dit niet mogelijk is, nieuw personeel moeten aantrekken voor het verkeersmanagement in Helmond.

De bij de WST betrokken Verkeersmanagement-medewerkers van de NV WST verliezen dan mogelijk hun baan.

Op basis van bovenstaande observaties, is de impact van twee organisatorische opties op het financieel effect onderzocht:

- i. *In beheer door RWS (per 2025)*: Het personeel voor beheer en onderhoud als wel voor de bedrijfsvoering van de tunnel, met uitzondering van de directie, wordt door Rijkswaterstaat overgenomen en wordt werkzaam op de RWS-locaties in Zeeland. De afdeling verkeersmanagement verhuist naar de verkeerscentrale in Helmond. Het huidige personeel van deze afdeling vloeit af en nieuwe medewerkers worden aangenomen in Helmond. De personeelskosten zijn dan gelijk voor Rijkswaterstaat.
- ii. *In beheer door RWS (per 2025) met efficiëntievoordelen*: Deze variant is gelijk aan optie i, waarbij voor de berekening ervan uitgegaan is dat Rijkswaterstaat de helft van de afdeling bedrijfsvoering en communicatie overneemt en dat de andere helft afvloeit. Tevens is ervan uitgegaan dat Rijkswaterstaat de helft van de kosten voor bedrijfsvoering zou kunnen opvangen in haar eigen organisatie.

Voor de financiële doorrekening van het effect van de twee opties, geldt dat deze vergeleken zijn met de variant *Tolvrij per 2025*. De variant *Tolvrij per 2025* heeft een berekend tekort van 261 miljoen euro. Rijkswaterstaat kan naar verwachting op zijn vroegst overnemen per 2025, vandaar de vergelijking met deze variant.

In geval van de optie van overdracht aan Rijkswaterstaat per 2025 kan het totale financieel tekort met ca. 2% verlagen, voornamelijk door kostenbesparing op het huidige management. In het geval dat er (extra) efficiëncymogelijkheden zijn bij het in beheer nemen door Rijkswaterstaat, dan kan het totale financieel effect met ongeveer 6,5% verlagen. Deze ingeschatte besparingen zijn beperkt en een impactanalyse van Rijkswaterstaat zal moeten uitwijzen of deze voordelen ook daadwerkelijk te behalen zijn. Bovendien kan dit leiden tot verlies van werkgelegenheid in de regio.

6.2 Covid-19

Door Covid-19 kunnen de verwachte passages door de tunnel in de komende jaren lager uitvallen dan voorzien in de huidige prognoses waarop de berekeningen in dit rapport zijn gebaseerd. De kosten voor beheer, bediening en organisatie van de WST als wel de benodigde dividendopbrengsten voor de Provincie zijn echter geprogrammeerd tot 2033 en zijn niet (of nauwelijks) afhankelijk van de verwachte verkeersintensiteit en daarom niet gevoelig voor de mogelijke impact van Covid-19.

De enige mogelijke impact van Covid-19 op het financieel effect van vervroegd tolvrij maken, is de impact op de passages in het jaar 2021. Als de verwachte groei in 2021 niet wordt behaald en daarmee de resultaten van de NV WST lager uitvallen dan verwacht, heeft dit een direct effect op de hoogte van de dividenden die aan de Provincie Zeeland uitgekeerd kunnen worden over het jaar 2021. Hiermee neemt de startbalans van de bestemmingsreserve in 2022 af, waardoor het tekort in de bestemmingsreserve bij de Provincie Zeeland bij vervroegd tolvrij maken groter wordt.

Aannemende dat het reële aantal passages in 2021 nog steeds voldoende zal zijn om de exploitatiekosten voor de WST volledig te dekken, bedraagt dit effect ten hoogste 10 miljoen euro (onder normale omstandigheden het te ontvangen dividend over het jaar 2021).

6.3 BTW

Bij berekening van het financieel effect van vervroegd tolvrij maken van de WST, is geen rekening gehouden met een eventueel BTW-effect voor het Rijk. Daarbij geldt de aanname dat de huidige met BTW-belaste uitgaven aan tol zullen worden aangewend voor andere consumptieve of zakelijke uitgaven, die ook met BTW belast zijn. Hierbij gelden twee kanttekeningen:

- » Er is geen onderzoek gedaan naar een eventueel verschil tussen 9% en 21% belaste uitgaven. De BTW op het toltarief bedraagt 21%. Passanten zouden hun besparing op het toltarief kunnen besteden aan goederen of diensten met een 9% BTW tarief. Indien er een verschil ontstaat, heeft dit mogelijk een negatieve impact op de Btw-inkomsten van het Rijk.
- » Er is geen onderzoek gedaan naar een mogelijk weglekeffect vanuit België. Bij tolvrij maken van de WST bestaat de mogelijkheid dat inwoners van Zeeuws-Vlaanderen (of inwoners van België) uitgaven in Zeeland zullen doen in plaats van in België in verband met de verbeterde bereikbaarheid. Dit effect kan mogelijk een positief BTW-effect veroorzaken voor het Rijk.

6.4 Overige besparingen bij andere partijen

Vervroegd tolvrij maken van de WST betekent het wegvallen van toluitgaven bij andere partijen (weggebruikers, bedrijven etc.). Concreet geeft dit in ieder geval twee directe voordelen bij andere partijen:

- » Directe kostenbesparingen bij bedrijven en overheden, wier medewerkers gebruik maken van de WST.
- » Het wegvallen van de toluitgaven voor concessiehouders. OV-bedrijven en exploitanten van doelgroepenvervoer betalen thans tol. Tolvrij maken zorgt voor een besparing in hun exploitatie.

Er is geen nader onderzoek gedaan naar de kwantificering van deze financiële effecten.

7. Mogelijkheden voor bekostiging

In het onderzoek zijn de mogelijkheden voor bekostiging van het hiervoor beschreven financieel tekort in beeld gebracht. Tevens is de impact van deze mogelijkheden onderzocht op criteria als budgettaire inpassing, juridische mogelijkheden of blokkades vanuit de tunnel-, tolregelgeving en is gekeken naar mogelijke voor- of nadelen die het Zeeuws-Vlaanderen en/of Zeeland biedt. Dit laatste is geen zuiver objectieve beoordeling, maar toegevoegd vanuit de redenering dat het eventueel tolvrij maken van de WST ten bate van Zeeuws-Vlaanderen en/of Zeeland zou zijn. De bekostigingsmogelijkheden zijn onder meer in de gesprekken getoetst op de impact daarvan. Er is geen onderzoek gedaan naar draagvlak voor de mogelijkheden.

7.1 Beschrijving onderzochte mogelijkheden

Ten aanzien van de onderzochte bekostigingsmogelijkheden zijn enkele noties vooraf van belang:

- » Onderzocht is in hoeverre onderdelen van het financieel effect c.q. tekort 'logischerwijs' toe te wijzen zouden zijn aan vormen van bekostiging.
- » Mocht een tekort gedekt moeten worden vanuit publieke middelen, dan is er vooralsnog van uitgegaan dat dit door het Rijk en de Provincie Zeeland, namens de regio, zal gebeuren. Een mogelijke bijdrage vanuit Zeeuwse gemeenten kan onderdeel uitmaken van de regionale inbreng.
- » Voor mogelijke dekking door toekomstige (allocatie van) inkomsten uit vormen van betalen naar gebruik, is vooralsnog alleen de vrachtwagenheffing onderzocht, aangezien daarvoor politieke en beleidsafspraken gemaakt zijn en wetgeving in voorbereiding is. NB: mochten er plannen komen om in de komende jaren een systeem van betalen naar gebruik in te voeren in de Nederland, dan is er de mogelijkheid om de tolheffing WST daarin onder te brengen. Aangezien er thans nog geen concrete beleids- of bestuurlijke voornemens daartoe zijn, is deze optie niet meegenomen in dit onderzoek.
- » Vormen van alternatieve bekostiging zoals beschreven in het rapport van de Interdepartementale Studiegroep Alternatieve Bekostiging en Financiering o.l.v. secretaris-generaal Ongering van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat bieden naar verwachting beperkte mogelijkheden. De meeste zijn vanuit een profijtbeginsel gekoppeld aan waardetoeename van woningen en vastgoed bij de realisatie van nieuwe infrastructuur en netwerkschakels. Je zou kunnen betogen dat het tolvrij maken een effect heeft op de waarde van woningen. Dit is niet geanalyseerd in dit onderzoek.
- » Het financieel effect manifesteert zich over een periode tussen 2022 of 2025 en 2033. Dit zou per direct afgekocht kunnen worden, maar evengoed door middel van een jaarlijks bedrag.

De volgende mogelijkheden voor bekostiging zijn onderzocht, waarbij steeds onderscheid is gemaakt naar een mogelijke drager van de bekostiging en (toekomstig) bruikbaar instrumentarium. Er is geen onderzoek gedaan naar instrumentarium dat er niet is of niet aanstaande is.

Drager van bekostiging	Instrumenten	Toelichting
1. Rijk	Via reguliere begrotingssystematiek	Inpassing van het tekort of een deel daarvan in de begroting van ministerie van IenW of in Rijksbegroting (algemene middelen), ineens of in een jaarlijks bedrag.
	Schaduwtoel	Omzetten van tol in schaduwtoel, waarbij de dekking van tolopbrengsten door overheden plaatsvindt en waarbij deze dekking gebaseerd is op het aantal passages.
	Gebruik vrachtwagenheffing	De benodigde tolopbrengsten, of een deel daarvan, halen uit de opbrengsten van de vrachtwagenheffing.
2. Regio	Via reguliere begrotingssystematiek	Inpassing van het tekort of een deel daarvan in de begroting van de Provincie Zeeland, ineens of in een jaarlijks bedrag. Eventueel samen met (enkele) Zeeuwse gemeenten.
	Provinciale opcenten	De benodigde tolopbrengsten, of een deel daarvan, ophalen door middel van het verhogen van de provinciale opcenten boven op de MRB.
	Ophogen lokale belastingen	Middels verhogen van de OZB bijdragen aan de dekking van het tekort.
3. Rijk en regio samen	Evt mix van instrumenten	Inpassing bij IenW/Rijk en Provincie Zeeland gezamenlijk, in een nader te bepalen verhouding of verbonden met specifieke onderdelen van het tekort, ineens of in een jaarlijks bedrag.
4. Mede-bekostiging bedrijfsleven	Convenant	Een afspraak maken met het bedrijfsleven om bij te dragen aan dekking van het tekort.

Tabel 9: Bekostigingsmogelijkheden

Deze opties zijn te combineren met de onderzochte varianten, zowel voor een volledig tolvrije tunnel (zie paragraaf 5.1) als wel voor het gedeeltelijk laten bestaan van een tolheffing (zie paragraaf 5.2).

7.2 Afweging mogelijkheden bekostiging

De mogelijkheden voor bekostiging zijn beoordeeld op uitvoerbaarheid en hebben voor- en nadelen die meer economisch of maatschappelijk van aard zijn. Een voorbeeld van dit laatste is in hoeverre er sprake is van herverdeling van lasten van tolbetalers naar bijvoorbeeld alle in Zeeland geregistreerde automobilisten of de belastingbetaler in het algemeen.

Hieronder wordt de afweging per drager en instrument nader toegelicht.

Ad 1. Dekking tekort door het Rijk

Reguliere begrotingssystematiek. Voor de budgettaire inpassing bestaan twee mogelijkheden:

1. Dekking via de begroting van het ministerie van IenW. Mocht het gehele tekort ineens ten laste gaan van de begroting van het ministerie van IenW, dan leidt dat in de komende jaren mogelijk tot obstakels met de budgettaire inpassing daarvan. Er is geen vrije ruimte tot en met 2030, waardoor (her)prioritering en/of afstel van andere projecten nodig zou zijn. Budgettaire inpassing van een jaarlijks bedrag of een deel daarvan kan mogelijk wel, mocht sprake zijn van onderuitputting in de komende jaren.
2. Dekking vanuit de algemene middelen. Dekking vanuit de algemene middelen is een geheel ander vraagstuk en is een afweging bij de jaarlijkse vaststelling van de begroting van het Rijk, hetgeen samenhangt met beleid(safspraken) en prioriteiten. Het EMU-saldo⁸ verslechtert wel per definitie in geval er voor deze optie gekozen zou worden. Bij dekking middels een jaarlijks bedrag is dit nadeel kleiner.

De lasten verschuiven in deze optie van passanten van de WST naar de belastingbetaler. Dit betreft naast de Nederlandse passanten dan ook het deel van de vermeden tolopbrengsten door buitenlandse passanten (circa 15 à 16 miljoen euro⁹).

De regionale overheden dragen in deze optie niet bij, waarmee er geen directe negatieve consequenties zijn voor geplande investeringen van de Provincie Zeeland en/of gemeenten in economische, sociale, ruimtelijke of maatschappelijke activiteiten in Zeeland.

Omzetten in schaduwtol

- » Schaduwtol is een virtuele vorm van beprijzen, waarbij de overheid (of overheden) de betaling per voertuigpassage op zich neemt (of nemen). Daarmee is de betaling vanuit de overheid (mede) afhankelijk van het aantal toekomstige passanten. In Nederland is schaduwtol toegepast bij de in 1996 opengestelde Wijkertunnel in de A9 en de in 1992 opengestelde Noordtunnel in de A15.
- » In principe zijn de voorzieningen, organisatie en systemen aanwezig voor het kunnen toepassen van schaduwtol. Aanpassing van de Tunnelwet Westerschelde is nodig voor verandering van tolheffing bij passanten in een schaduwtol gerelateerd aan passanten.
- » In geval van het omzetten van tolheffing bij passanten naar een schaduwtol kan de bestaande organisatie en daarmee de werkgelegenheid (grotendeels) gewaarborgd blijven. Welke rol/functie Movenience, de tolgaarden en de afspraken over de transactievergoedingen vervullen bij een vorm van schaduwtol en in welke mate, is niet onderzocht.
- » Uit het onderzoek naar het financiële effect van tolvrij maken is gebleken dat de kosten voor de exploitatie, beheer, bediening en organisatie van de WST en de dividendinkomsten bij de Provincie Zeeland vrij goed jaarlijks voorspelbaar zijn. Voor het dekken van de kosten en de dividenden is een afhankelijkheid van het aantal passages niet nodig. Immers een achterblijvend aantal passages leidt tot een tekort en meer passages dan afgesproken tot (over)rendementen. Met andere woorden, voor het eventueel maken van afspraken over jaarlijkse dekking van tekorten heeft schaduwtol geen toegevoegde waarde.

8. Het Europees Stelsel van Rekeningen (ESR) is het systeem van nationale rekeningen en regionale rekeningen dat lidstaten van de Europese Unie hanteren. De Europese Unie had reeds in de jaren zeventig een boekhoudkundig kader vastgelegd voor alle Europese overheden. Dit vormde de basis voor het huidige Europees Stelsel van Rekeningen 1995 (ESR 95) dat begin 2000 in werking trad. Volgens de regels van de EMU, mag het vorderingentekort niet groter zijn dan 3% van het Bruto binnenlands product. Overdracht van rekening en risico van exploitatie van de WST naar de Rijksoverheid is niet ESR-neutraal en zal meetellen voor het EMU-saldo.

9. Onderzoek sociale en economische effecten tolvrije Westerscheldetunnel, Ecorys, 2021

Gebruik vrachtwagenheffing

- » Met de inzet van dit instrument is het de bedoeling dat de dekking van het tekort, al dan niet deels, opgebracht wordt door de vrachtwagenheffing. Dit door de tarieven daarop aan te passen of de met de sector gemaakte afspraken over het terugsluizen van de opbrengsten naar de sector aan te passen.
- » Dit is een andere optie dan de berekende variant met alleen tol voor vrachtwagens (categorie 3 en 4) voor passeren van de WST.
- » In Nederland is de invoering van een vrachtwagenheffing, inclusief wetgeving, in voorbereiding. Door de invoering van de vrachtwagenheffing gaan alle binnenlandse en buitenlandse vrachtwagens betalen voor het gebruik van de Nederlandse wegen per gereden kilometer. Er is een afspraak in het Regeerakkoord en met de sector dat de opbrengsten terugvloeien naar de sector (een meerjarenplan duurzaamheid en innovatie).
- » Voor het dekken van (een deel van) het tekort via de vrachtwagenheffing zullen het conceptwetsvoorstel vrachtwagenheffing, dat gereed is voor behandeling in de Tweede Kamer, als ook de afspraken met de sector moeten worden aangepast. De mogelijke gevolgen hiervan, zoals vertraging van de invoering en impact op tarieven en afspraken met de sector, zijn in het kader van dit onderzoek niet onderzocht.
- » In het geval dat in deze optie dekking van het gehele tekort aan de orde zou zijn, dan is de consequentie dat de sector feitelijk ook zou betalen voor het tolvrij maken van de WST voor personenverkeer.

Ad 2. Dekking tekort door de regio

Reguliere begrotingssystematiek

- » Gegeven de omvang van het tekort in alle onderzochte varianten (bandbreedte van ca. 189 – 340 miljoen euro), levert dekking door de Provincie Zeeland een omvangrijke begrotingsopgave. Voor de Provincie Zeeland zijn dan herprioritering/ afstel, bezuinigingen en (nieuwe of) extra inkomstenbronnen aan de orde om de begroting weer in evenwicht te brengen.
- » Dit geldt naar verwachting ook mocht het een substantieel deel van de dekking zijn én ook in geval van een jaarlijkse bijdrage.
- » Voor een eventuele bijdrage vanuit Zeeuwse gemeenten geldt in zekere zin hetzelfde: het instrumentarium voor gemeenten is beperkt tot een lokale belasting als OZB. Het opbrengstenpotentieel daarvan is, gezien het aantal inwoners, naar verwachting bescheiden. Bovendien hebben gemeenten thans al moeite om begrotingen sluitend te krijgen.
- » Een provinciale bijdrage – eventueel in combinatie met de direct belanghebbende Zeeuwse gemeenten – kan door herprioritering ten koste gaan van geplande investeringen in Zeeland, mogelijk ook in andere domeinen.

Verhogen provinciale opcenten en/of lokale belastingen

- » Opcenten worden geheven door de provincies op de motorrijtuigenbelasting (art. 222 Provinciewet). Het is mogelijk dat deze belasting in de ene provincie hoger uitvalt dan in de andere. De minister van Financiën stelt jaarlijks de maximale hoogte van de provinciale opcenten vast. Het maximale opcententarief voor 2020 is bepaald op 115,0%. Het opcententarief dat de Provincie Zeeland hanteerde, was in 2020 89,1% (evenals de twee jaren ervoor). De daarbij behorende opbrengsten waren € 44,8 mln. in 2020.
- » Ter illustratie: verhoging van het opcententarief met 10 procentpunten, waarvoor in principe ruimte is, zou de Provincie Zeeland jaarlijks ca. 5 mln. euro extra inkomsten opleveren (uitgaande van een gelijkblijvend aantal geregistreerde motorvoertuigen in Zeeland). Inzetten van dit instrument zal dus hoogstens voor een deel van de dekking van de bekostiging kunnen zorgen.
- » Het verhogen van de opcenten voor dekking van een deel van het tekort als gevolg van vervroegd tolvrij maken van de WST, betekent een verschuiving van deze lasten van gebruikers van de tunnel naar bezitters van motorvoertuigen in heel Zeeland. De Provincie Zeeland zou daarmee met ca. 99% verder boven het landelijke gemiddelde van provinciale opcenten van circa 83% uitkomen.

Ad 3. Dekking tekort door het Rijk en regio

- » Mogelijk is om de bekostiging van het tekort door Rijk en regio samen te laten dragen in een nader af te spreken verhouding. Ook is mogelijk deze gezamenlijke dekking te koppelen aan onderdelen van de bestemming van de tolheffing en dus onderscheid te maken tussen de WST, de Sluiskiltunnel en de Sloeweg.

Ad 4. Mede-bekostiging bedrijfsleven

- » Uit het onderzoek naar de maatschappelijke effecten van het vervroegd tolvrij maken van de WST, is onder meer naar voren gekomen dat het bedrijfsleven dat voor zakelijke ritten gebruik maakt van de WST de tolkosten, al dan niet deels, kunnen doorprijzen in de levering van goederen en/of diensten. Het kan een optie zijn om met dat deel van het bedrijfsleven een afspraak te maken om deels de door te belasten tol te gebruiken als bijdrage aan de dekking. Dit kan via het sluiten van een convenant, hetgeen vaker toegepast wordt in Nederland voor mede-bekostiging van bedrijfsleven aan bereikbaarheidsvraagstukken.
- » Het toepassen van deze bekostigingsoptie heeft een aantal consequenties:
 - Mochten alleen Zeeuwse bedrijven onderdeel uitmaken van een afspraak over mede-bekostiging en bedrijven van buiten Zeeland wel gebruik maken van de tunnel, dan leidt dat tot ongelijkheid.
 - Er kan geen verplichting voor deelname worden opgelegd, waardoor 'free ridership' moeilijk tegen te gaan is.
 - De afspraak zelf, alsmede de grondslag voor een bijdrage, zal naar verwachting lastig in te regelen zijn, mede door diversiteit aan bedrijvigheid in combinatie met hoog vs. laag gebruik van de WST.

7.3 Samenvatting afweging mogelijkheden bekostiging

Hieronder is een schematische en verkorte weergave van de afweging van de mogelijkheden voor bekostiging, uiteengezet naar drager en instrument.

Drager bekostiging tekort	Instrument(en)	Eerste afweging
1. Rijk	Via reguliere begrotingssystematiek	- Herprioritering nodig; geen ruimte Infrafonds voor dekking ineens (2022 én 2025). - Jaarlijks bedrag na 2025 is afhankelijk van onderuitputting
	Schaduwtoel	- Behoud functie organisatie NV WST - Vanuit financieel perspectief geen toegevoegde waarde (kosten WST en dividenden zijn duidelijk)
	Gebruik vrachtwagenheffing	- Aanpassing concept-wet en afspraken sector nodig - Idem Tunnelwet WST
2. Regio	Via reguliere begrotingssystematiek	- Herprioritering én inzet provinciale opcenten in ieder geval beide nodig als dekking. - Geldt ook in geval van een jaarlijkse bijdrage
	Provinciale opcenten	- Verhoging met 10 procentpunten levert ca. 5 mln. per jaar aan dekking - Verschuiving van passanten naar Zeeuwse automobilisten
	Verhogen lokale belastingen	- Forse verhoging nodig voor dekking - Verschuiving van passanten naar bewoners/vastgoedeigenaren - Voor nieuwe belasting is nieuwe/aanpassing wetgeving nodig
3. Rijk en regio samen	Mix van bovenstaande instrumenten	
4. Bedrijfsleven	Mede-bekostiging bedrijfsleven (convenant)	- Deel van door te belasten tol gebruiken als dekking - Nadeel Zeeuws bedrijfsleven t.o.v. (zakelijk) gebruikers buiten Zeeland - Lastig in te regelen

Tabel 10: Afweging bekostigingsmogelijkheden

7.4 Overwegingen uit het onderzoek inzake bekostiging

In aanvulling op de hiervoor toegelichte afweging en in het geval er gesproken gaat worden over de wijze van bekostiging van het vervroegd tolvrij maken van de WST, dan zijn er enkele observaties, die mede daarbij een rol zouden kunnen spelen:

1. Er is op het eerste oog geen éénduidige drager of instrument dat een volledig dekkende oplossing zal vormen voor de dekking van het tekort.
2. Een (eventuele) afspraak over de dekking van het tekort kan in beeld komen, indien daarbij twee aspecten in ogenschouw worden genomen. Ten eerste is de draagkracht van de regio beperkt en heeft het Rijk per definitie ruimere mogelijkheden. Ten tweede zijn de verschillende onderdelen van het tekort, zoals de boek- en restwaarde van de WST, de kosten voor beheer, bediening en organisatie en rentelasten duidelijk en af te bakenen. Hierdoor is toewijzing van onderdelen van het tekort aan dragers daarvan mogelijk.
3. In het geval er een besluit en een afspraak over het vervroegd tolvrij maken zou volgen, dan lijkt, op basis van dit onderzoek, 2025 de beste timing van het effectueren daarvan. In 2025 is de overdracht van de Sluiskiltunnel en is vanuit financieel oogpunt een eventuele afspraak met betrekking tot de WST het meest zuiver te maken. Immers de bestemmingsreserve van de Provincie Zeeland heeft vanaf 2025 nog uitsluitend betrekking op de WST. Bovendien is er zodoende tijd om met Rijkswaterstaat en NV WST afspraken te maken over hoe om te gaan met beheer en onderhoud, bediening, organisatie, etc.
4. De wijze waarop een financiële afspraak gemaakt wordt is ook nog van belang voor het financieel effect. Deze afspraak dient zodanig te zijn, dat het financieel effect zich ook pas in 2025 voordoet. Met andere woorden, voorkomen dient te worden dat er een impairment moet plaatsvinden in de boekhoudingen van de NV WST en de Provincie Zeeland, vanuit een verplichting tot versnelde afschrijving van de WST. Hierdoor ontstaan per direct al tekorten. Een bekostigingsafpraak, waarbij toekomstige tolopbrengsten afgedekt zijn, kan deze impairment voorkomen.

Dit zijn overwegingen uit het onderzoek. Het is uiteraard aan de bestuurders en de politiek om deze al dan niet mee te wegen in ieders afweging.

8. Conclusies

Op 24 november 2020 heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen van kamerlid Schonis, waarin de regering verzocht is om onderzoek te doen naar de mogelijkheden van een tolvrjje Westerscheldetunnel (hierna WST). Dit onderzoek is opgesplitst in twee delen:

1. Onderzoek naar de sociale en economische effecten van een tolvrjje tunnel op Zeeuws-Vlaanderen en op Zeeland als geheel.
2. Onderzoek naar de financiële mogelijkheden om de WST tolvrj te maken en hierbij te kijken naar verschillende bekostigingsmodellen.

Het eerste deel is uitgevoerd door adviesbureau Ecorys, het tweede deel door adviesbureau Rebel. Beide onderzoeken zijn zelfstandig en onafhankelijk uitgevoerd, in opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. De adviesbureaus hebben bij de uitvoering van de onderzoeken beschikking gehad over een begeleidingsgroep, bestaande uit medewerkers van het ministerie en van de Provincie Zeeland.

In dit rapport is in twee delen antwoord gegeven op de onderzoeksvraag omtrent de financiële mogelijkheden om de WST vervroegd tolvrj te maken. Allereerst is het financieel effect van enkele verschillende varianten om de WST geheel of gedeeltelijk tolvrj te maken berekend en gepresenteerd. Ten tweede zijn verschillende mogelijkheden voor de bekostiging van het ontstane financiële tekort onderzocht en afgewogen.

De financiële informatie is met name aangereikt door de NV Westerscheldetunnel (hierna NV WST) en de Provincie Zeeland en meegenomen in een voor dit onderzoek gebouwd financieel model. Daarnaast zijn andere relevante rapporten en notities geanalyseerd en hebben gesprekken plaatsgevonden met diverse stakeholders bij het Rijk en in de regio en met Stichting Zeeland Tolvrij.

8.1 Conclusies financieel effect

Voor wat betreft het financieel effect van het vervroegd tolvrj maken van de WST zijn de conclusies uit dit onderzoek als volgt:

- » Het financieel effect van vervroegd tolvrj maken vanaf 2022 leidt tot een tekort van 340 miljoen euro. Dit effect kan worden uitgesplitst in een financieel tekort voor de instandhouding en organisatie van de WST van 158 miljoen euro (dit betreft voornamelijk exploitatie, bediening, organisatie en beheer en onderhoud van de tunnel) en een begrotingstekort voor de Provincie Zeeland van 181 miljoen euro. Dit begrotingstekort voor de Provincie Zeeland ontstaat door het wegvallen van dividenduitkeringen, waardoor een tekort ontstaat in de bestemmingsreserve. De middelen in deze bestemmingsreserve worden aangewend om kosten voor afschrijving, onderhoud en rentelasten van de Sluiskiltunnel en de Sloeweg, als wel de rentelasten voor de investering aan de WST te dekken. Tevens wordt de reserve vanaf 2025 opgebouwd om de afschrijving van de WST van de balans van de Provincie Zeeland in 2033 te kunnen opvangen.
- » Het financieel effect van vervroegd tolvrj maken vanaf 2025 leidt tot een tekort van 261 miljoen euro. Dit effect vertaalt zich in een financieel tekort voor de instandhouding van de WST van 131 miljoen euro en een begrotingstekort voor de Provincie Zeeland van 130 miljoen euro.
- » Eventuele kosten voor de herinrichting van het tolplein als wel het voldoen aan de Landelijke Tunnelstandaard zijn niet meegenomen in de hoogte van het financieel effect. Deze kosten zijn in de reguliere situatie met tol tot en met maart 2033 mogelijk ook aan de orde en kunnen bij vervroegd tolvrj maken dus ook eerder vallen.
- » Er zijn ook varianten doorgerekend die gericht zijn op het gedeeltelijk tolvrj maken van de WST, door middel van een afbouwend toltarief tot en met 2033, een tarief dat alleen geldt voor vrachtverkeer en lange/hoge voertuigen en door een verlaging van het toltarief tot een kostendekkend tarief voor beheer en instandhouding van de WST. Het financieel effect van deze varianten komt met respectievelijk 191 miljoen euro, 223 miljoen euro en 175 miljoen euro lager uit dan het geheel tolvrj maken van de WST. Voor deze varianten geldt dat de resterende tolopbrengsten vrijwel voldoende zijn om de kosten voor de WST te dekken, maar niet voldoende zijn om het begrotingstekort bij de Provincie Zeeland op te vangen.
- » Bij alle onderzochte varianten is ervan uit gegaan dat de NV WST blijft bestaan voor het beheer, de bediening en het management van de WST. In de varianten van geheel tolvrj maken van de WST zijn werkzaamheden voor tolinning en de dochteronderneming Movenience gestaakt. Hiervoor zijn afvloeiingskosten opgenomen in de berekeningen van het financieel effect. Voor de varianten met betrekking tot het gedeeltelijk tolvrj maken zijn nog wel werkzaamheden en mensen nodig voor de tolinning.

- » Het uitgangspunt dat de NV WST blijft bestaan komt voort het feit dat er (nog) geen impactanalyse is uitgevoerd voor een eventuele overdracht van het beheer van de WST naar Rijkswaterstaat en daarvoor dus (nog) geen financiële gegevens zijn. Wel is, middels een gevoeligheidsanalyse, onderzocht of mogelijkerwijs substantiële kostenbesparingen te realiseren zouden zijn bij een overgang van het beheer van de NV WST naar Rijkswaterstaat. Uit de gevoeligheidsanalyse blijken deze besparingen vooralsnog niet substantieel.
- » Tenslotte is ook de impact van de te verwachte toename van de verkeersintensiteiten door het tolvrij maken van de WST onderzocht, met name op mogelijke extra kosten voor onderhoud. In de periode tot en met 2027 is al een stapsgewijze vervanging en/of renovatie van kwetsbare delen van het wegdek voorzien, waardoor er in de periode tot en met begin 2033 geen extra kosten zijn opgenomen voor extra onderhoud.

8.2 Conclusies bekostigingsmogelijkheden

Het onderzoek naar de mogelijkheden voor bekostiging van het financiële tekort levert de volgende conclusies:

- » Voor het eventueel dekken van (een deel van) het financiële tekort, is een onderscheid gemaakt tussen de dragers van de bekostiging en de hen beschikbare bekostigingsinstrumenten. Er zijn drie dragers, het Rijk, de regio (Provincie Zeeland en/of gemeenten) en mede-bekostiging door het bedrijfsleven. Qua instrumentarium voor bekostiging zijn de op dit moment bekende mogelijkheden meegenomen. Dit zijn: de reguliere begrotingssystematiek bij Rijk en regio, het omzetten van tol in schaduwtol, dekken van het tekort via de aanstaande vrachtwagenheffing, verhogen van de provinciale opcenten en een afspraak/convenant met het Zeeuws bedrijfsleven om bij te dragen.
- » Er is op het eerste oog geen éénduidige drager die of instrument dat een volledige dekkende oplossing zal vormen voor de bekostiging van het tekort:
 - In de begroting van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat is geen vrije ruimte tot en met 2030, waardoor herprioritering en/of afstel van projecten naar verwachting nodig zal zijn. In geval van een kleiner of jaarlijks te dekken bedrag, is het probleem van budgettaire inpassing navenant kleiner. Dekking vanuit de algemene middelen van het Rijk hangt samen met (beleids)afspraken en prioriteiten, maar is vanzelfsprekend beter te overzien.
 - De begroting van de Provincie Zeeland biedt geen ruimte voor dekking van het tekort, ook niet in geval van een jaarlijks bedrag. De provincie heeft beperkt mogelijkheden om een substantieel tekort op haar begroting op te vangen. Verhoging van de provinciale opcenten zal slechts een (klein) deel van het tekort kunnen dekken. Ook voor een bijdrage vanuit de gemeenten zijn er naar verwachting geen mogelijkheden.
 - Omzetten van tol in schaduwtol biedt vanuit financieel perspectief geen toegevoegde waarde. De langjarige kosten voor de WST en benodigde dividenden voor de Provincie Zeeland zijn voldoende duidelijk voor een eventuele afspraak over een jaarlijks bedrag. Een afspraak over het dragen van het risico van verkeersintensiteiten is daarvoor niet nodig.
 - Dekking van een deel van het tekort via een afspraak met het bedrijfsleven, dat thans voor zakelijke ritten tol betaalt, is naar verwachting lastig in te regelen om een aantal redenen: een verplichting voor bijdrage is niet mogelijk met free ridership als mogelijk effect en het Zeeuwse bedrijfsleven wordt benadeeld ten opzichte van niet Zeeuws bedrijfsleven.
 - Voor het (deels) dekken van het tekort via de aanstaande vrachtwagenheffing is geen voorziening in de concept wettekst en het is geen onderdeel van de afspraken met de sector. In geval van toepassing van dit instrument zullen beide herzien moeten worden.

Tot slot nog twee overwegingen, mocht een besluit tot het vervroegd tolvrij maken van de WST en met name een afspraak over dekking van het financiële tekort aan de orde zijn:

- » Een (eventuele) afspraak over de dekking van het tekort kan in beeld komen, indien daarbij twee aspecten in ogenschouw worden genomen. Ten eerste is de draagkracht van de regio beperkt en heeft het Rijk per definitie ruimere mogelijkheden. Ten tweede zijn de verschillende onderdelen van het tekort, zoals de boeken restwaarde van de WST, de kosten voor beheer, bediening en organisatie en rentelasten duidelijk en af te bakenen. Hierdoor is toewijzing van onderdelen van het tekort aan dragers daarvan mogelijk.

- » Vanuit financieel perspectief lijkt 2025 de beste timing van het effectueren van een mogelijk besluit over het vervroegd tolvrij maken van de WST. In 2025 is de overdracht van de Sluiskiltunnel en is vanuit financieel oogpunt een eventuele afspraak met betrekking tot de WST het meest zuiver te maken. Immers de bestemmingsreserve van de Provincie Zeeland heeft vanaf 2025 nog uitsluitend betrekking op de WST. Bovendien is er zodoende tijd om met Rijkswaterstaat en NV WST afspraken te maken over hoe om te gaan met beheer en onderhoud, bediening en organisatie van de WST.

Voorzitter Provinciale Staten van Zeeland

Postbus 6001
4330 LA MIDDELBURG

Onderwerp
motie uitbreiding energie-infrastructuur
Borsele

Zaaknummer
115469

Behandeld door

Verzonden

Middelburg, 8 februari 2023

Geachte voorzitter,

Op verzoek van het college van B&W van de gemeente Borsele sturen wij u ter informatie de door de gemeenteraad van Borsele aangenomen motie uitbreiding energie-infrastructuur Borsele.

In de motie wordt aandacht gevraagd voor de landschappelijke inpassing van alle energie-infrastructuur, die benodigd is voor de diverse plannen die er in de gemeente spelen rondom energieprojecten.

Zoals u weet hebben wij ook aan uw Staten verscheidene malen laten weten dat wij deze inpassing belangrijk vinden. Dit punt wordt door ons dan ook ingebracht bij de overleggen die wij hebben met betrokken partijen.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, waarnemend secretaris

Bijlagen:

1. Motie Gemeente Borsele - Energie - Infrastructuur

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

Provincie Zeeland

Postbus 6001
4330LA Middelburg

Uw kenmerk :
Uw brief van :
Behandeld door :
Doorkiesnummer : 06 - 11 85 53 28

Zaaknummer : Z22.021500
Documentnummer : D23.615912
Bijlagen : 1
Heinkenszand, **24 JAN. 2023**

Onderwerp: motie uitbreiding energie-infrastructuur gemeenteraad Borsele

Geachte ,

Bijgaand brengen wij de motie vreemd aan de orde van de dag met als onderwerp 'uitbreiding energie-infrastructuur in en rond Borsele', zoals aangenomen tijdens de raadsvergadering van 1 december 2022, bij u onder de aandacht. Wij verzoeken u vriendelijk om deze te delen met Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten van de provincie Zeeland.

Mocht u vragen hebben dan kunt u contact opnemen met de behandelend ambtenaar, de heer
via het telefoonnummer of per mail via

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Borsele,
namens hen,

Domeinmanager Ruimte

SGP ChristenUnie

Motie Vreemd aan de orde van de dag, volgens artikel 28 volgens reglement van Orde

Onderwerp: Uitbreiding energie-infrastructuur in en rond Borsele

De gemeenteraad van Borsele, in vergadering bijeen op 1 december 2022,

Constateert dat;

- De raad in een informatiebijeenkomst op 10 november 2022 door TenneT en Ministerie van Economische Zaken en Klimaat geïnformeerd is over de energieprojecten in en rond Borsele;
- De komende jaren diverse infrastructurele uitbreidingen t.b.v. aanlanding wind op zee projecten en transport van 380 KV in en rond Borsele gepland staan;
- Uit de media blijkt dat de minister voor K&E de komst van twee nieuwe kerncentrales naar Borsele gaat aankondigen.

Overweegt dat;

- Een goede landschappelijke inpassing van de energie-infrastructuur gewenst is;
- Het effect van de wintrackmasten op het landschap in het verleden is onderschat;
- Wintrackmasten in Borsele niet de voorkeur hebben;
- Het plaatsen van nieuwe vakwerkmasten technisch en veilig mogelijk is;
- De optie voor ondergrondse tracés, waar landschappelijk gewenst, de voorkeur heeft;

Verzoekt het College om, indien er onverhoopt sprake van is dat extra benodigde infrastructuur;

- Aan TenneT en Ministerie EZK kenbaar te maken, dat er in de toekomst binnen de grenzen van Borsele veel meer aandacht te geven aan de landschappelijke inpassing van de infrastructuur en dat daarbij de voorkeur wordt gegeven aan 1) ondergrondse tracés en 2) het plaatsen van vakwerkmasten;
- De landschappelijke inpassing van toekomstige tracés beter zichtbaar moet worden gemaakt door middel van virtual reality presentatie;
- Dit verzoek te delen met de andere stakeholders m.b.t. energie-infrastructuur in Zeeland, waaronder Directie en het team infra in Zeeland van Tennet, de Minister en DG's van EZK en voor K&E, PS en GS van Zeeland, de Board en Directie van Smart Delta Resources en de Directie van NSP

En gaat over tot de orde van de dag,

D66 Borsele -

LPB -

SGP-CU -

OPEN BRIEF AAN DE KANDIDATEN

voor de verkiezingen van Provinciale Staten van Zeeland,

Vrouwen van Nu, afdeling Zeeland vraagt uw aandacht voor hun grote bezorgdheid inzake het PFAS dossier.

15 maart 2023 is voor u en uw partij een belangrijke datum. De Zeeuwen kiezen dan hun vertegenwoordig(st)ers in de Provinciale Staten van Zeeland. In de afgelopen weken hebben wij goed geluisterd naar de verkiezingsbeloften die uw partij heeft gedaan om onze provincie steviger op de kaart te zetten.

Zo hebben wij genoteerd dat de meeste partijen bezorgd zijn over de ontwikkelingen met betrekking tot het PFAS dossier.

Voor Vrouwen van Nu, de grootste vrouwenvereniging in Nederland, is het noodzaak dat deze vervuilde en giftige stoffen terug gedrongen worden en niet meer voorkomen. Een werkgroep heeft onderzoek gedaan bij de leden van de vereniging en geconcludeerd, dat er veel bezorgdheid is. Bezorgdheid over de natuur en milieu en zeker ook over de eigen gezondheid, wat zijn de consequenties voor onze kinderen en kleinkinderen! We gebruiken veel materialen, huishoudelijke voorwerpen, cosmetica, regenkleding waarin PFAS of een gelijkwaardige stof is verwerkt.

Voor veel mensen is het nu belangrijk om te weten of er PFAS en/of andere stoffen verwerkt zijn in gebruiksvoorwerpen, cosmetica etc. Immers deze stoffen hebben een negatief effect op de vruchtbaarheid bij vrouwen en zijn kankerverwekkend.

En dan is er nóg een heikel dossier: de nieuw te bouwen Scheldetunnel in Antwerpen. In november keurde minister Demir de omgevingsvergunning goed voor deze nieuwe tunnel die de ring rond Antwerpen rond moet maken. Bij het graven ervan zal 885.000 kubieke meter bemalingswater in de Schelde worden geloosd. Met als norm voor elke PFAS 0,1 microgram per liter. Demir zei in het Vlaams Parlement dat er geen reden was om Nederland te raadplegen over deze vergunning aangezien er geen grensoverschrijdende effecten te verwachten zijn.

Aanvankelijk stond in de vergunningsaanvraag dat het bemalingswater ongezuiverd in de Schelde zou worden geloosd. Intussen heeft Vlaanderen besloten dat het wél gezuiverd moet worden.

De gezondheid en de veiligheid van de Zeeuwen en Vlamingen moet te allen tijde vooropstaan.

Hiervoor vragen wij dringend uw aandacht en actie. Om dit te bewerkstelligen stellen wij voor een vermelding op de etiketten.

Ook moet er de mogelijkheid zijn voor bloedonderzoek, zodat bekeken kan worden waar in welke regio PFAS een gevaar voor de gezondheid kan zijn.

Uiteraard moet een stop komen op de producenten, die PFAS verwerken in hun producten.

Wij beseffen dat u in de komende zittingsperiode wordt geconfronteerd met lastige vraagstukken.. Dit alles neemt niet weg dat wij verwachten, dat u zich inzet voor een gezonde leefomgeving voor mensen, flora en fauna.

Zeeuwen houden zich aan hun woord. Dat verwachten wij ook van onze nieuw benoemde volksvertegenwoordigers.

Met vriendelijke groet,
Het Pfasteam Vrouwen van Nu afd. Zeeland

Bijlage:

Samenvatting dossier PFAS oa onderzoeken RIVM www.rivm.nl/pfas

Samenvatting

Het RIVM heeft onderzocht wat de concentraties van de stoffen PFAS zijn in de bodem op landbouw- en natuurlocaties verspreid over Nederland. PFAS staat voor poly- en perfluoralkylstoffen. Dit zijn door de mens gemaakte stoffen die van nature niet in het milieu voorkomen. Bekende PFAS zijn PFOS, PFOA en GenX. PFAS worden in veel producten gebruikt. Daardoor zijn deze stoffen in het milieu terechtgekomen. Dat is ook gebeurd doordat fabrieken PFAS hebben uitgestoten en door incidenten waarbij de stoffen vrijkwamen. De stoffen zitten nu onder andere in de bodem, in bagger en in het grond- en oppervlaktewater. Op basis van de concentraties zijn voor twee veelvoorkomende PFAS (PFOS en PFOA) zogenoemde achtergrondwaarden bepaald. Een achtergrondwaarde geeft aan hoeveel PFAS er al in de bodem zit. Als grond een lagere concentratie PFAS heeft dan de achtergrondwaarde, dan kan deze grond verplaatst worden binnen de regels van het Besluit bodemkwaliteit. De achtergrondwaarden gelden voor heel Nederland. In 2019 heeft het RIVM al tijdelijke achtergrondwaarden bepaald. Die waarden waren gebaseerd op beschikbare metingen van derden van PFAS-concentraties in relatief schone gebieden. Om een compleet landelijk beeld te krijgen van de concentraties PFAS in de bodem heeft het RIVM nieuw onderzoek gedaan op meer dan 100 locaties in Nederland. De nieuwe, landelijke achtergrondwaarden zijn hoger dan de tijdelijke achtergrondwaarden uit 2019. Dit komt omdat toen een extra marge is gebruikt. Door de manier waarop dit onderzoek is uitgevoerd, is dat niet meer nodig. In het huidige onderzoek zijn niet alleen bodemonsters van landbouwen natuurlocaties onderzocht, maar ook van bebouwd gebied. Hieruit blijkt dat de concentraties PFAS op deze plekken doorgaans hoger zijn dan op locaties met landbouw- en natuur.

Over PFAS

PFAS (poly- en perfluoralkylstoffen) zijn door de mens gemaakte stoffen die van nature niet in het milieu voorkomen. Ze worden gebruikt in allerlei producten omdat ze water, vet en vuil afstoten. Door het gebruik van deze producten, door fabrieksemissies en door incidenten zijn PFAS in het milieu terechtgekomen. PFAS breken niet af, kunnen zich makkelijk verspreiden in het milieu en kunnen zich ophopen in dieren, planten en het menselijk lichaam. Het RIVM doet onderzoek naar de risico's van PFAS voor de gezondheid en het milieu.

PFAS hebben handige eigenschappen: ze zijn onder andere water-, vet- en vuilafstotend. Ze zitten in verschillende producten. Bijvoorbeeld in smeermiddelen, voedselverpakkingsmaterialen, blusschuim, anti-aanbaklagen van pannen, kleding, textiel en cosmetica. Ook worden ze gebruikt in verschillende industriële toepassingen en processen.

Welke schadelijke eigenschappen hebben PFAS?

Van een aantal PFAS is bekend dat ze ongewenste eigenschappen hebben. Dit zijn bijvoorbeeld PFOS(perfluorooctaansulfonaten) en PFOA(perfluorooctaanzuur). Ook over de ongewenste eigenschappen van GenX-stoffen is steeds meer informatie beschikbaar. Van deze stoffen is bekend dat ze:

- Niet of nauwelijks afbreken in het milieu (ze zijn persistent)
- Schadelijke effecten kunnen geven in mensen en het milieu (ze zijn toxisch)
- Zich gemakkelijk en snel verspreiden in het milieu (ze zijn mobiel) en/of
- Ophopen in het menselijk lichaam, in dieren en planten (ze zijn bioaccumulerend)

Lees meer over de risico's van PFAS.

Waar komt PFAS terecht?

Het is niet verplicht om op een product te vermelden of er PFAS in zitten. En soms zitten de stoffen niet in het product zelf, maar gebruikt de fabrikant PFAS als hulpstof bij het maken ervan. Het is dus lastig om als klant te weten welke producten 'PFAS-vrij' zijn. De leverancier van producten is wel verplicht om je die informatie te geven als je daarom vraagt. Op Waarzitwatin? vind je meer informatie hierover.

Wat zijn de gezondheidsrisico's?

Een aantal PFAS is schadelijk voor mensen. Vooral over PFOA en PFOS is veel bekend. Zo weten we dat ze:

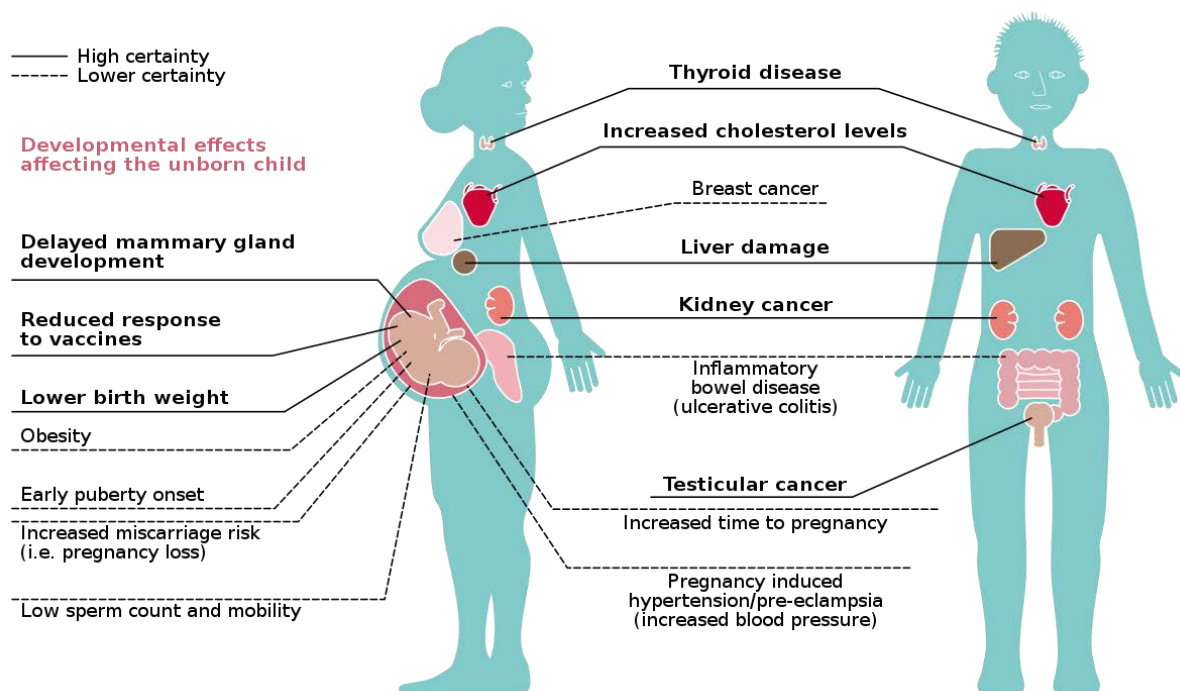
- een nadelig effect kunnen hebben op je immuunsysteem
- je lever kunnen beschadigen
- kunnen zorgen voor een hoger cholesterolgehalte
- een hoge bloeddruk en complicaties tijdens de zwangerschap kunnen veroorzaken
- schadelijk kunnen zijn voor de ontwikkeling van ongeboren kinderen (iets lager geboortegewicht).
- mogelijk kanker veroorzaken. Onderzoek naar langdurige blootstelling aan PFOA laat een verband zien met nierkanker en zaadbalkanker.

Of je ziek wordt van PFAS, hangt af van hoeveel je in de loop van de tijd binnenkrijgt. Je wordt niet meteen ziek van PFAS, maar het is beter om er zo weinig mogelijk van binnen te krijgen. Als je lange tijd kleine beetjes binnenkrijgt, kunnen nadelige effecten optreden. Van

de effecten die we hierboven noemen, verwachten we de effecten op het immuunsysteem als eerste. Als je immuunsysteem minder goed werkt, ben je minder beschermd tegen ziektes.

Zijn PFAS schadelijk voor mijn gezondheid?

Sommige poly- en perfluoralkylstoffen (PFAS) kunnen een risico voor uw gezondheid vormen. Zo kunnen PFAS het immuunsysteem beschadigen en kanker veroorzaken. Het hangt af van hoeveel u binnenkrijgt, hoe vaak en hoe lang. Dat verschilt dus sterk van persoon tot persoon.

PFAS in moedermelk

Onlangs heeft de Vrije Universiteit Amsterdam bij tien vrouwen uit de regio Dordrecht onderzocht of zij PFAS in hun moedermelk hadden. Bij alle tien de vrouwen bleken er inderdaad PFAS in de moedermelk te zitten. De hoeveelheid PFAS in de melk lag ónder de grenswaarde van de Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid. Als de hoeveelheid onder de grenswaarde blijft, is het veilig. Moeders kunnen dus gewoon borstvoeding blijven geven.

Wil je weten wat je zelf kunt doen om PFAS te verminderen? Kijk dan op de pagina [Wat kun je zelf doen?](#)

Informatie over PFAS en gezondheid op website RIVM

Lees meer vragen en antwoorden over PFAS en gezondheid op de website van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM).

BELANGRIJKE FEITEN OVER PFAS

1

Zo kun je met pfas te maken krijgen

Huistof

Blootstelling tijdens werk (bij de productie van tefalpannen of van verpakkingsmiddelen, brandblus-schuim, skiwax, chromium coating...)

Consumptiegoederen

Persoonlijke verzorgingsmiddelen

Borstvoeding

Vervuild drinkwater

Vervuild voedsel

Voedingsmiddelen

2

Zo kunnen pfas in je lichaam komen

Via de ademhaling

Via de huid

Via de spijsvertering

3

Zo kunnen pfas je gezondheid beïnvloeden

Immunotoxiciteit

Schildklier-aandoeningen

Verhoogde cholesterolspiegel

Leverschade

Nier- en testikelkanker

Ontwikkelingsstoornissen

Effecten op de reproductiviteit en de vruchtbaarheid

Bron: hbm4eu.eu

Hennepplanten kunnen pfas en pfos uit de grond halen u hasselt

PFAS in producten als regenkleding

Fabrieken gebruiken PFAS in de productie van een groot aantal producten. Denk aan pannen met antiaanbaklaag, regenkleding en blusschuim. Als u producten met PFAS gebruikt volgens de gebruiksaanwijzing, zijn de risico's voor uw gezondheid klein. Lees daarom altijd de gebruiksaanwijzing. Lees meer over in welke producten PFAS zitten en tips en advies voor gebruik op de website waarzitwatin.nl.

Stoffen die niet afbreken

PFAS is een afkorting en staat voor poly- en perfluoralkylstoffen. Het is een groep van duizenden chemische stoffen. Bekende voorbeelden zijn PFOS, PFOA en GenX. PFAS worden door de mens gemaakt en komen niet van nature voor in het milieu. Ze worden in heel veel producten en productieprocessen gebruikt omdat ze zulke handige eigenschappen hebben. Maar pas de laatste jaren is bekend geworden dat ze schadelijk kunnen zijn voor mensen en het milieu. We weten dat ze over het algemeen:

- slecht afbreken
- zich makkelijk verspreiden
- en zich ophopen in planten, dieren en mensen

Door die eigenschappen zitten PFAS overal in onze omgeving en blijven ze daar lang aanwezig.

Gebieden met meer PFAS in de omgeving

In sommige gebieden zitten meer PFAS in de omgeving, vooral in de bodem en het (grond)water. Dat komt door de fabrieken in die gebieden. Als je in zo'n vervuild gebied woont en je eet groenten uit je moestuin of zelf gevangen vis, dan kun je 'extra' PFAS binnenkrijgen. Voor de bewoners van die gebieden gelden daarom adviezen om hun blootstelling te verminderen. In Nederland gelden in ieder geval adviezen voor de gebieden rond:

- Dupont/Chemours in Dordrecht
- een voormalige PFAS-bron op industrieterrein de Weyer in Helmond
- de Westerschelde

Je kunt de adviezen die voor jou gelden vinden op de website van je gemeente.

Aan: Gedeputeerde Staten van Zeeland
Postbus 6001
4330 LA Middelburg

www.borseletotdekern.nl
info@borseletotdekern.nl

Kopie: Provinciale Staten van Zeeland,
Postbus 6001
4330 LA Middelburg

Datum: 7 februari 2023
Onderwerp: Besluitvorming kernenergie in Zeeland

Geachte leden van Gedeputeerde Staten van Zeeland,

Het kabinet kiest voor Borssele als voorkeurslocatie voor de bouw van nieuwe kerncentrales, maar wat zijn de gevolgen daarvan voor Zeeland? Werpen koeltorens en nieuwe, zware hoogspanningsmasten straks een schaduw over de toekomst van een groot deel van de provincie? Het zou een grootschalige en onomkeerbare aantasting betekenen van de natuur, het landschap, de veiligheid en de aantrekkelijkheid van Zeeland voor inwoners en toeristen. Uiteindelijk heeft het een negatief effect op de leefbaarheid van Zeeland en staat het sociale fundament en het voorzieningenniveau (zoals winkels, horeca, zorg, OV en cultuur) onder druk.

Voorts zal de concurrentie tussen kernenergie en duurzame elektriciteit uit zon en wind sterk toenemen (zie ook het bezwaar dat EPZ bij de Raad van State aantekent tegen de aanlanding van windstroom). Windmolens en zonnepanelen zullen afgeschakeld worden bij te groot aanbod van elektriciteit, zodat kerncentrales altijd kunnen blijven draaien. Vanuit de leveringszekerheid is dat te prefereren, maar het belemmert de noodzakelijke en breed gedragen investeringen in hernieuwbare energiebronnen.

Van groot belang is dat de voorgenomen bouw van kerncentrales niet los kan worden gezien van twee andere dossiers: de verduurzaming van de industrie en de aanleg van nieuwe energie-infrastructuur. Voor elk van deze dossiers lijkt een andere overheid verantwoordelijk: het rijk, de provincie en de gemeente. De samenhang van de dossiers is echter onmiskenbaar. De provincie neemt de verduurzamingsplannen van de zware industrie over. Het rijk vertaalt de zeer grote vraag naar elektriciteit van die zware industrie naar een behoefte aan kerncentrales. De gemeente moet meewerken aan de plannen van de netbeheerder om de kerncentrales en andere klanten (zoals de nieuwe installaties bij de industrie) op het elektriciteitsnet aan te sluiten. Het is van zeer groot belang dat deze drie onderling afhankelijke projecten ook in samenhang worden uitgewerkt. In een maatschappelijke kosten-batenanalyse kunnen deze projecten in samenhang worden beoordeeld, waarbij ook de gevolgen voor natuur, landschap, leefomgeving en veiligheid moeten worden betrokken.

Het besluit van het kabinet wordt door uw college omarmd omdat het Zeeland kansen zou bieden. Maar er zijn geen kansen zonder bedreigingen. De besluitvorming over kerncentrales lijkt voornamelijk gedreven door economische factoren, zoals de belangen van de zware industrie en de minimale kosten van de energie-infrastructuur. Eén van de kansen geldt voor het staatsbedrijf COVRA. De twee nieuwe kerncentrales produceren zevenmaal meer hoogradioactief afval, dat door COVRA tot het jaar 2200 op de dijk bij Borssele bewaard moeten worden. Wat er daarna met dit afval moet gebeuren, weet nog niemand.

Ook de ontwikkeling van een geheel duurzaam energiesysteem zonder kernenergie biedt Zeeland kansen. Daarin past uw ambitie voor het realiseren van een waterstofknooppunt, dat helaas op de tweede plaats komt te staan door het kabinetsbesluit om Rotterdam te verkiezen boven Zeeland als waterstofknooppunt.

Voorts stelt uw college geregeld dat er draagvlak onder de Zeeuwen is voor nieuwe kerncentrales. Het draagvlak is echter tot op heden niet door de provincie gepeild. Een recente peiling in opdracht van Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (IPSOS, sept 2022) geeft aan dat het draagvlak voor kerncentrales in het zuiden van Nederland niet hoger dan 24% is. Bovendien acht meer dan twee derde (70%) van de Nederlanders zich onvoldoende geïnformeerd over kernenergie. Onder jongeren is het draagvlak het laagst. Deze conclusies bevestigen het beeld dat een peiling van Omroep Zeeland eerder aan het licht bracht (Gfk, 2021).

Daarom roepen wij Gedeputeerde Staten dringend op om voor de inwoners van Zeeland de regie te nemen:

- Kies als provincie voor een consistente structuur voor de energievoorziening die recht doet aan alle Zeeuwse belangen, van huidige en toekomstige generaties.
- Geef prioriteit aan duurzame energie zonder gevaarlijk radioactief afval.
- Garandeer de Zeeuwen dat er geen koeltorens of nieuwe bovengrondse hoogspanningsverbindingen komen. Als dit niet mogelijk is, dan zal het kabinet andere opwekkingstechnieken moeten kiezen. Als dat technisch wel, maar economisch 'onhaalbaar' is, dan is het aan u om de Zeeuwse natuur, landschap en het welbevinden van de inwoners van Zeeland hoger te waarderen dan de enkel economische belangen van de industrie en elektriciteitssector.
- Garandeer dat grote energieprojecten binnen de bestaande grenzen van het Sloegebied gerealiseerd worden.
- Vrijwaar de Zeeuwse huishoudens van alle financiële risico's die verbonden zijn aan de bouw van kerncentrales en de voorbereidingen daarvan.
- Laat een maatschappelijke kosten-batenanalyse uitvoeren naar de energieprojecten in Zeeland als instrument om de aantasting van natuur, landschap, leefomgeving en veiligheid in kaart te brengen.
- Informeer de inwoners van Zeeland over alle gevolgen van de kabinetsplannen en de provinciale plannen op energiegebied. Hierin zal onafhankelijke, objectieve informatie over de energieprojecten en de gevolgen voor de mens, natuur, landschap en omgeving verstrekt moeten worden. Besteed extra aandacht aan bevolkingsgroepen met een kennisachterstand, bijvoorbeeld over kernenergie.
- Maak op voorhand duidelijk op welke wijze de resultaten van de participatie zullen worden betrokken in de besluitvorming.
- Draag er daarbij zorg voor dat alle Zeeuwen aan de participatie deel kunnen nemen en zorg ervoor dat de deelname daadwerkelijk goed verdeeld is over de bevolkingsgroepen.
- Laat de participatie gaan over de werkelijke keuzes voor de energieprojecten en niet over eventuele compensatie.

Wij vernemen graag van u op welke wijze u bovenstaande punten gaat verwezenlijken.

Deze brief zenden wij mede namens de volgende organisaties:

Stichting Behoud Zak van Zuid-Beveland
voorzitter

Stroom naar de Toekomst
voorzvrouw

Stichting Bescherm de Delta
voorzitter

(voorheen) Redt de Kaloot

XR Zeeland
voorman

Bewonersgroep Leefomgeving Borssele
voorman

Bewonersgroep Leefomgeving Borssele

WISE Nederland
Campaigner nuclear energy

Greenpeace Nederland
Senior expert nuclear energy
and energy policy

Stichting LAKA
campaigner

Met vriendelijke groet,
stichting i.o. "Borsele tot de kern"

voorzitter

Van:

Verzonden: vrijdag 10 februari 2023 15:35

Aan:

Onderwerp: Motie gemeenteraad Nijmegen: geen asfalt uit verouderde fabrieken

Ter attentie van: Provinciale Staten

Geachte heer, mevrouw,

Naar aanleiding van het landelijke vraagstuk van de uitstoot van geur en zeer zorgwekkende stoffen bij het recyclen van asfalt in verouderde asfaltcentrales heeft de gemeenteraad van Nijmegen 13 juli 2022 de motie 'Geen asfalt uit verouderde fabrieken' aangenomen. De aangenomen motie bevat twee onderdelen:

1. Dat het college bij bouwprojecten en aanbestedingen enkel nog asfalt afneemt van asfaltcentrales die conform milieuwetgeving gebruik maken van de best beschikbare technieken, zoals een volledig indirect gestookte trommel of rookgasreiniging met actief kool;
2. Dat het college deze motie ter attentie te brengt van alle gemeenteraden, Provinciale Staten en de Tweede Kamer.

Met het eerste onderdeel zijn wij aan de slag in het kader van duurzaam inkopen. Daarbij werken wij nauw samen met Rijkswaterstaat (als grootste opdrachtgever van asfaltproductie) en de gemeente Eindhoven om te kijken wat de (on)mogelijkheden zijn bij onze bouwprojecten en aanbestedingen. We gaan in Nijmegen voor het nieuwe onderhoudscontract voor de aanleg van asfaltwegen een marktconsultatie houden waar we de markt bevragen over het toepassen van de best beschikbare technieken (BBT) door asfaltcentrales. In het tweede onderdeel wordt gevraagd deze motie ter attentie te brengen van alle gemeenteraden, Provinciale Staten en de Tweede Kamer. Vandaar dat we deze motie met deze mail onder uw aandacht brengen.

Voor de volledigheid schetsen wij onderstaand het milieuhandavingsspoor in Nijmegen ten aanzien van de asfaltcentrale in onze gemeente.

Het milieuhandavingsspoor voor de asfaltcentrale in Nijmegen

De gemeente en omgevingsdienst ODRN hebben, na een meting aan de schoorsteen van de zeer zorgwekkende stof PAK op 28 juni 2021, het toezicht op de asfaltcentrale APN van Dura Vermeer geïntensiveerd. Dit heeft geleid tot meer metingen aan de schoorsteen door de omgevingsdienst, het opleggen van eigen (uitstoot)metingen door het bedrijf zelf en het afronden van de rapportageplicht van de minimalisatieverplichting van Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS), zoals benzeen en PAK, door het bedrijf zelf. Hiermee is niet alleen meer inzicht gekomen in de asfaltproductie bij het bedrijf, maar leidde onze inzet ook tot wettelijke aanpassingen van de PAK normering bij dit landelijk vraagstuk van de recycling van asfalt.

Na de PAK overschrijding op 28 juni 2021 zijn tijdens de zes uitstootmetingen aan de schoorsteen daarna geen overschrijdingen meer gemeten van PAK. Eveneens is er geen overschrijding gemeten van benzeen en de geurnormering uit de vigerende vergunning voor het milieudeel. Wel zijn wij met de aangrenzende gemeente Beuningen een geuronderzoek gestart om een actueel beeld van de huidige situatie van het industrieterrein te krijgen. Op basis van dat onderzoek zetten we begin 2023 vervolgstappen om te komen tot lokaal geurbeleid. Naast de intensivering van het toezicht zijn ook de gesprekken met de wijkvertegenwoordiging rondom dit industrieterrein versterkt. In deze gesprekken gaan we in op de luchtkwaliteit in de stad veroorzaakt door verkeer, houtstook, industrie en binnenvaart. Daarbij maken we gebruik van de resultaten van de luchtkwaliteitsmetingen in de leefomgeving, die we uitvoeren aan de hand van ons meetplan 2022 in de buitenlucht.

Met vriendelijke groet,

Gemeente Nijmegen

Bezoekadres: Korte Nieuwstraat 6, 6511 PP Nijmegen
Postbus 9105, 6500 HG Nijmegen

Motie SP, PvdD en GewoonNijmegen.nu: Geen asfalt uit verouderde fabrieken

**Partij voor
de Dieren**
Nijmegen

Raadsvergadering: 13 juli 2022

Agendapunt: 4.8 Dura Vermeer

Auteur: Stijn van Uffelen (SP)

1^e indiener: Hans van Hooft (SP)

2^e indiener: Eline Lauret (PvdD)

3^e indiener: Paul Eigenhuijsen (GewoonNijmegen.nu)

De gemeenteraad van Nijmegen, in vergadering bijeen op 13 juli 2022

Constaterende, dat:

1. overheden nagenoeg de volledige marktvraag voor asfalt bepalen;
2. er in Nederland 29 asfaltcentrales zijn;
3. omwonenden van 19 centrales ernstige (geur)hinder ondervinden;
4. bij 12 centrales normoverschrijdingen zijn gemeten voor benzeen;
5. bij 8 centrales normoverschrijdingen zijn gemeten voor PAK;
6. benzeen en PAK carcinogenen zijn en als zeer zorgwekkende stof staan geclassificeerd;
7. verschillende asfaltcentrales gebruik maken van moderne technieken en dat bij deze centrales geen normoverschrijdingen of klachten bekend zijn;
8. andere asfaltcentrales tegen de regels in gebruik maken van sterk verouderde installaties en dat juist bij die centrales (geur)hinder en ZZS-normoverschrijdingen optreden;

GewoonNijmegen.nu

overwegende, dat:

1. toepassing van best beschikbare technieken een wettelijke verplichting is die te allen tijde dient te worden nageleefd;
2. economische maatregelen in de vrijemarkteconomie een effectief instrument bieden om naleving van regels af te dwingen;
3. overheden als belangrijkste afnemer van asfalt de verantwoordelijkheid dragen om naleving van milieuwetgeving bij leveranciers af te dwingen;

roept het college op om:

1. bij bouwprojecten en aanbestedingen enkel nog asfalt af te nemen van asfaltcentrales die conform milieuwetgeving gebruik maken van de best beschikbare technieken, zoals een volledig indirect gestookte trommel of rookgasreiniging met actief kool;
2. deze motie ter attentie te brengen van alle gemeenteraden, Provinciale Staten en de Tweede Kamer.

voor: 20

tegen: 19

aanvaard.

SP
H. van Hooft

PvdD
E. Lauret

Gewoon Nijmegen nu
P. Eigenhuijsen

CDA

VVD

PvdA

GroenLinks

D66

Stadspartij Nijmegen

SP

Provinciale Staten van de Provincie Zeeland
Postbus 6001
4330 LA MIDDELBURG

Onderwerp
PFAS

Zaaknummer
101213

Behandeld door

Verzonden

Middelburg, 14 februari 2023

Geachte voorzitter,

Op maandag 13 februari heeft namens ons college gedeputeerde dhr. Van der Velde overleg gehad over de PFAS-aanpak met minister dhr. Harbers, staatssecretaris mevr. Heijnen, hoofdingenieur-directeur mevr. Dekker van Rijkswaterstaat Zee en Delta en beide PFAS-coördinatoren, waarbij mevr. Van Duin werd vervangen door haar plaatsvervanger.

Vooraf is het gesprek gecategoriseerd als bestuurlijk bijpraatmoment, gezien de korte tijd na het vorige bestuurlijke overleg. Er is geen nieuwe voortgangsrapportage opgeleverd door de coördinatoren. Voorzien is dat zij in mei 2023 een volgende voortgangsrapportage opleveren. Derhalve informeren wij u graag met deze brief over de gesprekspunten van dit overleg.

Inhoud van het overleg

Minister en staatssecretaris hebben in het begin van het overleg een aantal ontwikkelingen toegelicht, zoals het mede door Nederland ingediende voorstel voor een Europees verbod op PFAS, de bespreking van het onderwerp PFAS tijdens de Vlaams-Nederlandse top en het commissiedebat in de Tweede Kamer over PFAS en gezondheidseffecten. Tevens is het belang benadrukt om de samenwerking voort te zetten in het reageren op adviesaanvragen die vanuit Vlaanderen over aanvragen voor omgevingsvergunningen worden ontvangen.

Met de Nederlandse delegatieleider in de Internationale Schelde Commissie, hoofdingenieur-directeur mevr. Dekker van Rijkswaterstaat Zee en Delta, is gesproken over de voortgang in de Internationale Schelde Commissie en de inzet in de komende periode.

In haar afgelopen vergadering van december heeft de ISC besloten om in 2023 een zo compleet mogelijk beeld te willen verkrijgen van de aanwezigheid (concentraties) en bronnen van PFAS op basis van beschikbare informatie voor het gehele Scheldegebied. Daarbij komt tevens in beeld waar lacunes in de gegevens zitten.

Vooruitkijkend is besproken:

- 1) Om met Vlaanderen bilateraal stappen te zetten in het komen tot reductieafspraken voor het terugdringen van microverontreinigingen in het Scheldegebied. Zowel Nederland als Vlaanderen zijn hier al enige tijd voorstander van, maar nog niet alle partijen in de ISC delen deze ambitie.
- 2) De ambitie blijft die afspraken voor het gehele Scheldegebied te maken. Belangrijk is daarom in diverse contacten die met Wallonië, Brussel en Frankrijk zijn die het belang hiervan onder de aandacht te brengen.

De PFAS-coördinatoren hebben tenslotte mondeling de actuele stand van zaken van acties weergegeven. Eén onderwerp dat wij hieruit niet onvermeld willen laten zijn de start van de kopgroep

vergunningen. Mede naar aanleiding van de casussen ATM en Sabic zijn vragen in beeld gebracht die spelen rond de aanpak van vergunningen. Deze zullen in de komende periode van beantwoording worden voorzien. Een eenduidig beeld van de mogelijkheden voor het aanpakken van PFAS vanuit vergunningen zal vergunningverleners hulp bieden hoe hier mee om te gaan,

Aankondiging in aansluiting op het overleg

In het vorige bestuurlijke overleg is afgesproken dat Het Rijk en de Provincie Zeeland de mogelijkheden gaan verkennen om (een deel) van de door PFAS geleden schade te verhalen. Daarvoor is het nodig om te weten welke partijen schade ondervinden en hoe groot de schade is. Als Provincie Zeeland beginnen we daarom met een inventarisatie hiervan in Zeeland.

Op www.zeeland.nl/pfas staat het formulier dat belanghebbenden kunnen invullen. Hier staat ook welke gegevens nodig zijn om onderdeel te worden van de schade inventarisatie. Op een later moment zal nadere onderbouwing gevraagd worden om de relatie tussen de schade en de PFAS problematiek aan te tonen.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten van Zeeland,

drs. J.M.M. Polman, Voorzitter

drs. L.M.L.M. Prevaes, waarnemend secretaris

Noem in uw contact met ons steeds het zaaknummer. Dit staat bovenaan deze brief.

Zaaknummer: 209453

Vragen van statenleden Flameling en Temmink (PvdA en GroenLinks) ingevolge artikel 44 reglement van orde

AANHANGSEL

tot de notulen van de Provinciale Staten van Zeeland 2022 nummer 317.

Vragen ingevolge artikel 44 van het reglement van orde inzake overwinsten EPZ/PZEM:

Sinds begin dit jaar heeft de PZEM meer dan € 600 miljoen winst gemaakt op het aandeelhouderschap van EPZ. De totale jaaromzet van de kerncentrale wordt geschat op meer dan anderhalf miljard euro. De inkomsten van PZEM worden opgebracht door de extreme toename van de energiekosten. De inwoners en bedrijven van Zeeland betalen daaraan mee. Tegelijkertijd staat door de hoge energieprijzen het water veel mensen, maatschappelijke organisaties en kleine ondernemers aan de lippen. Dat zorgt niet alleen voor veel persoonlijk leed; ook de leefbaarheid van het platteland komt onder druk te staan als bakkers, kleine kruideniers en andere voorzieningen gesloten moeten worden vanwege de energierekening.

(ingekomen: 23 september 2022)

Vragen aan Gedeputeerde Staten		Antwoorden van Gedeputeerde Staten	
1.	Wat is de bestemming voor deze geldstroom volgens de huidige afspraken tussen de aandeelhouders van PZEM?	1.	Allereerst moet worden aangegeven dat bovenstaande beschouwing genuanceerd gezien moet worden. De hoge energieprijzen kunnen enerzijds leiden tot hoge(re) winsten bij PZEM maar anderzijds leiden ze ook tot een liquiditeitsbeslag van ongekende omvang. Vooruit verkochte leveringsposities van centrales dienen op de beurs namelijk financieel afgedekt te zijn door het storten van liquiditeit. Dit is ook de reden dat juist nu energiebedrijven failliet (dreigen te) gaan of genoodzaakt zijn staatssteun aan te vragen. De jaarresultaten van PZEM komen ten gunste van het eerder vastgestelde dividendbeleid PZEM (GS brief: 157577). Daarnaast hebben Provinciale Staten in de voorjaarsnota 2022 besloten wat de bestemming is van deze geldstroom.
2.	Voorzien deze afspraken wel in een onverwachte en extreme gebeurtenis als de gasoorlog tussen Rusland en de Europese afnemers in het verlengde van de militaire inval van Rusland in de Oekraïne?	2.	Zie vraag 1.
3.	Heeft u reeds plannen om de inwoners, maatschappelijke organisaties en MKB-bedrijven van Zeeland financieel tegemoet te komen met deze gelden? Zo ja, welke zijn deze plannen en wanneer treden deze in werking?	3.	Op dit moment biedt het dividendbeleid PZEM en de door PS vastgestelde beleidslijn PZEM Dividend (voorjaarsnota 2022) hier geen ruimte voor.

Vragen aan Gedeputeerde Staten		Antwoorden van Gedeputeerde Staten	
4.	Zo nee, Bent u bereid de onverwachte inkomsten van PZEM, en daarmee van de provincie als grootste aandeelhouder, in te zetten voor het financieel steunen van inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven die te lijden hebben onder de hoge energieprijzen? Bijvoorbeeld door directe financiële steun of door financiering van maatregelen op het gebied van energiebesparing en/of versnelling van overstap naar duurzame energie?	4.	Er is oog voor MKB-bedrijven die vanwege de stijgende energieprijzen in nood zijn. Om deze reden is op 5 oktober j.l. een MKB Energieontbijt georganiseerd samen met VNO-NCW, Impuls Zeeland en Dockwize. Er is kennis uitgewisseld en hulp aangeboden (bijv. middels het SOS Dockwize programma). De vervolgssessie volgt binnen 3 maanden.
5.	Aangezien het gelden zijn van de private onderneming PZEM, kunnen deze maatregelen snel genomen worden, vooruitlopend op de maatregelen op EU en nationaal niveau. Bent u bereid om op zeer korte termijn met de andere publieke aandeelhouders te overleggen over de bestemming van de overwinsten ter ondersteuning van de inwoners van Zeeland? Bent u bereid om – indien nodig – daartoe met spoed een aandeelhoudersvergadering van PZEM te beleggen?	5.	Zie beantwoording vraag 1.
6.	Bent u bereid om met de aandeelhouders te bespreken of een hogere dividend uitkering in deze situatie wenselijk is?	6.	De dividenduitkering van PZEM wordt bepaald door het uitvoeren van een balans-, uitkerings- en liquiditeitstoets. Deloitte voert hierop een second opinion uit. Afhankelijk van de uitkomsten uit die toets wordt bepaald hoeveel er uitgekeerd kan worden.

MIDDELBURG, 21 oktober 2022

Namens fractie: PvdA en Groenlinks

Gedeputeerde Staten

statenleden Flameling en Temmink

Drs. J.M.M. Polman

A.W. Smit

Zaaknummer: 263078

Vragen van statenleden Anton Geluk en Rinus van 't Westeinde (CDA) ingevolge artikel 44 reglement van orde

AANHANGSEL

tot de notulen van de Provinciale Staten van Zeeland 2023 nummer 332.

Vragen ingevolge artikel 44 van het reglement van orde inzake Ingrijpende wijziging Habitatrichtlijn:

(ingekomen: 11 januari 2023)

Vragen aan Gedeputeerde Staten		Antwoorden van Gedeputeerde Staten	
1.	Is GS op de hoogte van deze wijzigingen omtrent de Habitatrichtlijn?	1.	Ja. Nederland heeft bij de aanwijzing van de Natura 2000-gebieden de Habitatrichtlijn niet goed geïmplementeerd. In plaats van alleen de habitattypen en soorten die het meest bijdragen aan de landelijke gunstige staat van instandhouding hadden alle typen en soorten die aanwezig waren ten tijde van de aanmelding in 2004 van de Natura 2000-gebieden in Brussel aangewezen moeten worden. Het is een bestuurlijke keuze van het Rijk geweest dit besluit niet eerder te publiceren. In 2017 is de analyse gemaakt welke typen en soorten extra aangewezen moeten worden. Dit besluit is het vervolg hierop.
2.	Kan GS nadere toelichting geven op de effecten voor de provincie Zeeland en haar Natura 2000-gebieden?	2.	Kijkend vanuit de stikstofproblematiek blijven met dit besluit dezelfde Natura 2000-gebieden overbelast. Er komen geen nieuwe stikstofgevoelige gebieden bij. Activiteiten met extra stikstofdepositie moeten nu ook al worden getoetst voor deze gebieden.
3.	Kan GS aangeven of dit negatieve effecten heeft voor de agrarische sector en/of de Zeeuwse economie?	3.	Door dit besluit van LNV zijn de veranderingen minimaal en daardoor zijn de negatieve effecten voor de agrarische sector alsmede de Zeeuwse economie verwaarloosbaar.
4.	Is GS het met ons eens dat het drastisch wijzigen van de Habitatrichtlijn leidt tot een gevoel van rechtsonzekerheid bij boeren en de samenleving?	4.	Ja, wij zijn het wel eens over dat dit besluit de samenleving het gevoel geeft van rechtsonzekerheid. De Habitatrichtlijn is niet veranderd. De lidstaat Nederland geeft met het Wijzigingsbesluit nu alsnog een adequate uitvoering aan de HR-richtlijn en repareert hiermee de implementatiefout van 2004. Door het ongelukkige tijdstip van vaststellen zijn er nu direct gevolgen voor het verlenen van vergunningen. Als het besluit gelijktijdig was geweest met de nieuwe release van Aerius had dit voorkomen kunnen worden.
5.	Er bestond tot 11 januari 2023 een mogelijkheid om een beroep in te stellen middels een zienswijze; heeft GS gebruik gemaakt van deze mogelijkheid? Zo ja, kan dit inzichtelijk gemaakt worden voor PS? Zo nee, waarom niet?	5.	Nee. Er is geen zienswijze ingediend. De effecten van deze reparatiefout van de HR-richtlijn zijn zo minimaal dat afgezien is van het inbrengen van een zienswijze. Alleen de provincie Friesland heeft een zienswijze ingediend omdat in Friesland een

Vragen aan Gedeputeerde Staten		Antwoorden van Gedeputeerde Staten	
			stikstofgevoelig N 2000-gebied toegevoegd wordt bij deze reparatie.

MIDDELBURG, 31 januari 2023

Namens fractie: CDA

Gedeputeerde Staten

statenleden Anton Geluk en Rinus van 't Westeinde

Drs. J.M.M. Polman

Drs. L.M.L.M. Prevaes

Zaaknummer: 263045

Vragen van statenlid Ger van Unen (SP) ingevolge artikel 44 reglement van orde

AANHANGSEL

tot de notulen van de Provinciale Staten van Zeeland 2023 nummer 333.

Vragen ingevolge artikel 44 van het reglement van orde inzake Aanvraag varkenshouderij aan de andere kant van de Slaakbrug:

(ingekomen: 11 januari 2023)

Vragen aan Gedeputeerde Staten

1. Is Gedeputeerde Staten op de hoogte van deze ontwikkelingen?
2. Vindt Gedeputeerde Staten net als de SP dit ook een ongewenste ontwikkeling? Zoniet, waarom niet?
3. Heeft Gedeputeerde Staten al contact met de vergunningverlener gehad over deze ontwikkelingen?
4. Heeft Gedeputeerde Staten al een zienswijze ingediend bij de gemeente Steenberg en tegen deze aanvraag? Zoniet, waarom niet?
5. Gezien de bezwaartermijn zien wij de antwoorden op bovenstaande vragen graag voor de commissie Ruimte van 20 januari tegemoet. Zodat er tijdig een zienswijze ingediend kan worden en we in de commissie hierover met elkaar van gedachten kunnen wisselen.

Antwoorden van Gedeputeerde Staten

1. Wij waren voorafgaand aan deze vragen niet op de hoogte van deze ontwikkeling.
2. Op de locatie was een pluimveehouderij aanwezig, waarvoor in 2016 een Natuurvergunning is verleend. Er liggen dus al stikstofrechten op deze locatie. Daarom is er feitelijk geen sprake van een geheel nieuwe intensieve veehouderij met bijbehorende uitstoot. Het is niet bekend of de ontwikkeling leidt tot een toename van stikstofdepositie ten opzichte van deze Natuurvergunning, dus wij kunnen hier inhoudelijk geen oordeel over geven.
3. Er is naar aanleiding van deze vragen ambtelijk contact geweest met gemeente Steenberg en Provincie Noord-Brabant.
4. Nee, er is nog geen sprake van een ontwerpbesluit wat ter inzage ligt, dus er kan ook geen zienswijze worden ingediend.
5. Zie antwoord op vraag 4.

MIDDELBURG, 7 februari 2023

Namens fractie: SP

statenlid Ger van Unen

Gedeputeerde Staten

Drs. J.M.M. Polman

Drs. L.M.L.M. Prevaes

Zaaknummer: 279512

Vragen van statenlid Ger van Unen (SP) ingevolge artikel 44 reglement van orde

AANHANGSEL

tot de notulen van de Provinciale Staten van Zeeland 2023 nummer 334.

Vragen ingevolge artikel 44 van het reglement van orde inzake SAR helikopter:

(ingekomen: 27 januari 2023)

Vragen aan Gedeputeerde Staten		Antwoorden van Gedeputeerde Staten	
1.	<i>Heeft u kennis genomen van het artikel in het NRC van 25 januari 2023?</i>	1.	Ja.
2.	<i>Maakt u zich net als de SP grote zorgen over de veiligheid, zo niet, waarom niet?</i>	2.	Nee. Want een operator (in casu Bristow) moet voldoen aan alle geldende wet en regelgeving en valt onder toezicht van ILenT en het ministerie van I&W op de naleving daar van.
3.	<i>Heeft GS op één of meerdere momenten in dit proces advies gevraagd aan het RUD en zo ja wat stond er in dit advies?</i>	3.	Nee. GS hebben geen bevoegdheid op het gebied van veiligheid van de SAR. Zie vraag 2.
4.	<i>De SP heeft eerder vragen gesteld over wie er gaat handhaven. U heeft hier toen geen antwoord op gegeven. Heeft de RUD voorgesteld om te handhaven? En is dit in de praktijk ook gebeurd? Zo niet, waarom niet?</i>	4.	Op 20 september 2022 hebben wij uw Staten geïnformeerd over onze interpretatie van het Luchthavenbesluit, waarbij wij aangegeven hebben dat ons college van mening is dat oefen- en trainingsvluchten mogelijk zijn binnen de regels van het Luchthaven besluit. Hierbij hebben wij ook het standpunt van de RUD betrokken. Voor onze overwegingen hierbij verwijzen wij u naar genoemde brief van 20 september 2022 met het kenmerk 195395. Om kort te gaan, in onze optiek is er sprake van een legale situatie, waardoor handhaving niet aan de orde is.

5.	<i>GS was al in mei 2021 bekend met de ontwikkeling rondom de SAR-helikopters. Het contract tussen de huidige exploitant en defensie is gesloten in november 2021. Dit was direct nadat de huidige luchtvaartverordening van kracht werd. Waarom is pas in december 2021, nadat er door Statenleden vragen zijn gesteld, de eerste informatie naar de Staten gestuurd?</i> <i>Waarom heeft u in het SAR dossier, gedurende het hele proces, de Staten niet actief geïnformeerd?</i> <i>Waarom heeft u bijvoorbeeld pas na vragen van Statenleden de relevante documenten toegestuurd?</i>	5.	De Provincie Zeeland is geen partij bij de aanbesteding van de SAR-helikopter. Zoals wij reeds eerder uw Staten hebben geïnformeerd zijn wij in november 2021 benaderd door het vliegveld Midden-Zeeland en Bristow over de activiteiten van de SARhelikopter op Midden-Zeeland. Wij hebben uw staten van alle informatie voorzien die ons is toegekomen. Ook voor de GS informatiebijeenkomst van 28 september 2022 hebben uw Staten alle informatie ontvangen van de Kustwacht Nederland, Defensie en Bristow over de SAR-helikopter op vliegveld Midden Zeeland en de gelegenheid gehad om vragen te stellen.
----	--	----	--

Vragen aan Gedeputeerde Staten		Antwoorden van Gedeputeerde Staten	
	<i>Waarom heeft u de Staten niet actief geïnformeerd dat er een handhavingsverzoek is? Waarom heeft u de Staten niet geïnformeerd of er wel of niet een RUD advies is gegeven?</i> <i>Waarom heeft u de Staten niet actief geïnformeerd dat er ook rondom de veiligheid een uitzonderingspositie is?</i> <i>Vindt u het dossier SAR helikopter een transparant en open proces?</i>		Wij hebben rond de kerstperiode 2022 een handhavingsverzoek ontvangen. GS zijn wettelijk bevoegd als het gaat om handhavend optreden. Het GS besluit en het handhavingsverzoek zal openbaar gemaakt worden (via de GS agenda) en aan uw staten toegezonden worden. Deze uitzonderingsposities vallen niet onder de bevoegdheid van de Provincie Zeeland. Zoals reeds vermeld onder 2. moet een operator (Bristow) voldoen aan alle geldende wet en regelgeving. Ja. Wij hebben alle informatie aan uw staten verstrekt.

6.	<i>De SP heeft al eerder om een feitenrelaas gevraagd met alle relevante tijdstippen. U heeft toen gezegd dat u daar geen aanleiding voor zag. Is dit nog steeds zo? Zoja, waarom?</i>	Alle informatie is aan uw staten verstrekt, zowel schriftelijk als mondeling in verschillende commissies Ruimte en op de informatiebijeenkomst van 28 september 2022.
7.	<i>Kunt u voor de behandeling in de Staten alle Statenleden voorzien van de volgende informatie: a. Het handhavingsverzoek met alle bijlagen; b. Het eventuele advies van de RUD</i>	Het handhavingsverzoek d.d. 23 december 2022 is een document van derden dat wij niet openbaar kunnen maken zonder toestemming. Op het handhavingsverzoek wordt momenteel een besluit voorbereid. Zodra dat besluit genomen is, zullen wij dit besluit incl. het onderliggende handhavingsverzoek aan uw Staten doen toekomen.

MIDDELBURG, 14 februari 2023

Namens fractie: SP

Gedeputeerde Staten

Statenlid Ger van Unen

Drs. J.M.M. Polman

Drs. L.M.L.M. Prevaes,
waarnemend

Zaaknummer: 267467

Vragen van statenleden Inez Flameling en Gerwi Temmink (PvdA, GL) ingevolge artikel 44 reglement van orde

AANHANGSEL

tot de notulen van de Provinciale Staten van Zeeland 2023 nummer 335.

Vragen ingevolge artikel 44 van het reglement van orde inzake Subsidie aan Thorizon vanuit het compensatiepakket “Wind in de Zeilen”.

(ingekomen: 23 januari 2023)

Vragen aan Gedeputeerde Staten		Antwoorden van Gedeputeerde Staten	
1.	Hoe is het besluit tot stand gekomen om vanuit WiZ geld beschikbaar te stellen voor Thorizon?	1.	De provincie Zeeland gaat niet over de toedeling van middelen die via het Investeringsfonds Zeeland beschikbaar worden gesteld. Onderdeel van de compensatieafspraken WiZ is dat het Rijk het investeringsvermogen van het Investeringsfonds Zeeland vergroot met een bedrag van € 20 miljoen. In combinatie met de getekende bestuursovereenkomst ‘Zeeland in Stroomversnelling’ is afgesproken de middelen in te zetten ten behoeve van: a) aantrekken van kennisintensieve bedrijven en b) investeringen in startups, scaleups en groeiende ondernemingen. Ten aanzien van het Thorizon project betreft het dus geen subsidie maar een investering (eigen vermogen). Het besluit tot investeren in Thorizon is genomen binnen de governancestructuur van het Zeeuws Participatiefonds. Ook is een uitgebreid due diligence onderzoek verricht, waarbij externe deskundigen een oordeel hebben gegeven met betrekking tot de haalbaarheid. Bovendien wordt samen met vijf andere deskundige investeerders gefinancierd. Een van de redenen voor toekenning van het budget is dat dit een veelbelovende technologie is waarbij op een CO2 neutrale manier energie kan worden opgewekt (volledig duurzaam), regulier kernafval gebruikt kan worden als brandstof en er bovendien geen risico is op een ‘meltdown’.
2.	Hoeveel geld is er (naast het bedrag van 1.5 miljoen uit “Wind in de Zeilen”) al beschikbaar voor Thorizon?	2.	Navraag bij Impuls Zeeland leert dat er in totaal € 12,5 miljoen beschikbaar en opgebracht is door diverse publieke en private investeerders. Ook Invest-NL heeft € 1,5 miljoen geïnvesteerd. Daarnaast zijn veel partijen betrokken in een consortium om deze startup verder te ondersteunen, waaronder EPZ en NRG (Nuclear Research and Consultancy Group).
3.	Welke plannen liggen er voor de verdere financiering?	3.	De volgende financieringsronde is thans in voorbereiding en zal via de eerder genoemde governancestructuur, met scheiding van

Vragen aan Gedeputeerde Staten		Antwoorden van Gedeputeerde Staten	
			rollen, bestuur en toezicht(houder), te zijner tijd ter besluitvorming worden voorgelegd.
4.	Welke prestatie-afspraken zijn er gemaakt?	4.	De bestaande financiering is primair bedoeld voor materiaaltesten bij NRG.
5.	Diverse experts geven aan dat het nog wel tot 2040 of 2050 zal duren tot thorium-centrales beschikbaar zijn. Wanneer denkt Thorizon haar centrale operationeel te hebben? Als dat veel eerder is dan de experts voorspellen, waarop baseert Thorizon dat dan?	5.	De eerste reactor is naar verwachting in 2035 gereed. Dit is gebaseerd op onderzoeken en input van andere experts. Ook NRG ondersteunt deze visie. Bij de afweging is vanuit eerder genoemde governancestructuur met name ook het advies van externe deskundigen, zoals Tractebel-Engie betrokken.
6.	Thorizon is gevestigd in Amsterdam. Op welke manier, en op welke termijn, is deze investering een stimulans voor de Zeeuwse economie?		Navraag leert dat de eerst werkende reactor wordt voorzien bij de huidige locatie van EPZ in Borsele.

MIDDELBURG, 28 februari 2023

Namens fractie: PvdA, GL

Gedeputeerde Staten

statenleden Inez Flameling en Gerwi Temmink

Drs. J.M.M. Polman

Drs. L.M.L.M. Prevaes